RÁCZ ANITA

A RÉGI BIHAR VÁRMEGYE TELEPÜLÉSNEVEINEK TÖRTÉNETI-ETIMOLÓGIAI SZÓTÁRA

Rácz Anita

A RÉGI BIHAR VÁRMEGYE TELEPÜLÉSNEVEINEK TÖRTÉNETI-ETIMOLÓGIAI SZÓTÁRA

Rácz Anita

A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára

Debrecen, 2007

A Magyar Névarchívum Kiadványai 12.

Szerkesztő:
Hoffmann István

Megjelenését támogatta az Országos Tudományos Kutatási Alap (K 62207)
és Hajdú-Bihar Megye Önkormányzata.
Készült a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén.

Lektorálta:
Benedek Gergely
Hoffmann István
Jakab László

© Rácz Anita, 2007

ISBN 978-963-473-088-0
ISSN 1417-958x

Borítóterv: Varga József
Nyomta a Vider Plusz Bt.

Tartalom

Előszó 7
A szótár felépítése és használata 9
Szótár 15
Névmutatók 313
Betűhív alakok mutatója 315
Névelemmutató 351
Irodalom 355
Bihar vármegye települései 367

Előszó

Az ómagyar kor névanyagának módszeres nyelvi vizsgálatával napjainkig viszonylag kevés munka foglalkozott. Pedig a magyar nyelv történetének megismerésében igen jelentős szerepet játszanak a személy- és különösen a helynevek, hiszen mint idegen nyelvi környezetben előforduló szórványok a magyar nyelv írásban is megjelenő legkorábbi állapotáról adnak képet, s változásuk a nyelv egészének változására világíthat rá. Éppen ezért a névanyag rendszerszerű vizsgálata nagyobb ívű következtetésekre adhat lehetőséget.

A napjainkig e témakörben megszületett feldolgozó munkák leginkább egy-egy nyelvemlék vizsgálatára vállalkoztak. Szükségesnek látszik azonban, hogy a feltáró munka ennél jóval szélesebb körű forrásanyagra vonatkozóan is megvalósuljon, lehetővé téve, hogy a nyelvnek ezt a rétegét is alapos elemzés alá vonjuk. E vizsgálatok elsősorban hangtörténeti, alaktani, másfelől pedig nyelvjárástörténeti eredményeket hozhatnak, ám ezekből az ismeretekből tovább lehet indulni a nyelv rendszerének általánosabb vizsgálata felé is.

Ezeket a problémákat felismerve a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén néhány évvel ezelőtt Magyar Névarchívum néven kutatási program indult meg, amely a korai ómagyar kor okleveles helynévanyagának feldolgozását tűzte ki célul. A kutatások eredményei — jelen munkához hasonlóan — a Magyar Névarchívum Kiadványai című sorozatban, valamint egy bárki által hozzáférhetővé tett adatbázisban ⟨http://mnytud.arts.unideb.hu/nevarchivum⟩ láttak napvilágot. A program egyik fontos irányaként az Árpád-kori Magyarország vármegyéinek helyneveiről történeti-etimológiai szótárak készültek és jelentek meg: az eddigiekben Abaúj, Bars, Bodrog, Borsod és Győr megye névanyaga látott napvilágot ilyen formában. Az itt közzétett munkám szándékában, felépítésében és módszereiben kapcsolódik az eddig kiadott kötetekhez, de némileg különbözik is tőlük.

Bihar vármegye a régi Magyarország legnagyobb területű megyéje volt, amelynek változatos földrajzi viszonyai, egyes részein különösen sűrű településhálózata és etnikai összetettsége a viszonylag gazdagon rendelkezésünkre álló forrásokban is tükröződnek. Történeti szempontú földrajzi feltárását JAKÓ ZSIGMOND végezte el a török pusztításig terjedően (*Bihar megye a török pusztítás előtt* Bp., 1940), kutatásait a történeti földrajz terén az Árpád-korra vonatkozóan GYÖRFFY GYÖRGY pontosította (*Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I.* Bp., 1963. 567–692). Munkáikra alapvető forrásként támaszkodtam, adatai-

kat azonban minél több forrás felhasználásával igyekeztem kiegészíteni. Mivel a megye népességi viszonyai és településszerkezetének a változásai, valamint maguknak a neveknek a nyelvi jellegzetességei a XVI. század végéig folytonos változást mutatnak, az adatolást erre az időszakra vonatkozóan igyekeztem a lehető legteljesebbé tenni. Másfelől viszont a különböző fajtájú helyeket jelölő nevek közül csak a településnevek előfordulásait gyűjtöttem össze és magyaráztam meg, más névfajtákra (víznevekre, domborzati nevekre, mikrotoponimákra) nem voltam tekintettel.

A történeti-etimológiai szótár összeállításában lényegében véve azok szerint az elvek és módszerek szerint jártam el, amelyek a fent említett sorozat több darabjában az eddigiekben kikristályosodtak. Bihar megye régi településneveit doktori értekezésben dolgoztam fel, amelynek az itt közreadott szótár is szerves része volt. Az értékelés elméleti-feldolgozó részét *„A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata”* (Debrecen, 2005) címen önálló monográfiában tettem közzé.

Végül e helyen köszönetet szeretnék mondani lektoraimnak: BENEDEK GERGELYnek és JAKAB LÁSZLÓnak, valamint a sorozatszerkesztő HOFFMANN ISTVÁNnak, akik értékes észrevételeikkel, javaslataikkal nagyban hozzájárultak e szótár végleges formájának kialakításához.

A szótár felépítése és használata

1. Az szótár tartalma

E munka szócikkes formában tartalmazza Bihar megye településneveinek említéseit az első adatoktól 1600-ig. Ebből következően azonban — mivel a történelem során a megyehatárok viszonylag gyakran változtak — nem pusztán a „tősgyökeres" bihari települések kaptak helyet e munkában. Olyan falvak névadatai is szerepelnek a gyűjtésben, amelyek csak átmenetileg, rövidebb-hosszabb ideig tartoztak a megyéhez. Településnévnek tekintettem minden olyan nevet, amely a források akár csupán egyikében is mint településnévi adat szerepel. Ezek között azonban lehetnek olyanok is, amelyek alkalmilag vagy akár esetleg tévesen jelöltek lakott helyeket. Az efféle körülmények kutatása leginkább a történettudomány feladata, én e munkában elsősorban az adatok nyelvi interpretálását tekintettem feladatomnak.

A településnevek számbavételével kapcsolatban a másik problémát az jelenti, hogy a birtokmegosztások alkalmával sokszor ikertelepülések jöttek létre. Ugyanakkor közel sem biztos, hogy a nevekben jelzett kettéválás lokális értelemben is megtörtént, azaz ténylegesen két település született meg: az ilyen nevek sokszor csak a település különböző részeit jelölték. Mivel azonban e szótár feladata a nevek vizsgálata, s nem a településtörténet feltárása (bár a kettő gyakran nagyon szoros kapcsolatban áll egymással), az ilyen településosztódások során kialakult nevekkel jelzett falvak névanyagát önállóan, külön szócikkekben elemzem, a megnevezések összefüggéseire azonban természetesen mindig utalok.

2. A szótár felépítése

2.1. A szócikkek felépítése

A szócikkeket a nevek jelentése és a szerkezete határozza meg. Egy-egy szócikkbe alapvetően a morfológiai szempontból megegyező névadatok kerültek, akkor is, ha azok nem azonos településre (denotátumra) vonatkoznak. Az eltérő denotátumokhoz kapcsolható névadatokat a szócikkekben elkülönített jelentések alatt láthatjuk felsorolva, amelyeket számokkal jelöltem meg. Azokat a településnévi adatokat, amelyek lokális azonosításában nem lehetünk biztosak, a szám után tett kérdőjel jelzi. A különböző településekre vonatkozó adatok az első előfordulás időrendjében követik egymást.

Emellett azonos szócikkbe kerültek az azonos helyet jelölő, funkcionális és szerkezeti szempontból összetartozó nevek, ha azok csupán egy morfémányi el-

térést mutatnak: **Álcsi ~ Álcs, Vásári ~ Vásár, Oláhtelek ~ Oláhtelke.** A főcímszót az időben korábbi megjelenésű névforma adja, s az egy morfémában eltérő alak alcímszóként szerepel.

A morfológiailag, névszerkezetükben teljesen eltérő, ám azonos települést jelölő nevek külön szócikkekben kapnak helyet, de utalások teszik világossá kapcsolatukat. A címszót a név jelöltjének, denotátumának meghatározása, lokalizálása követi. Majd az adatközlő rész következik, amelyben az adatok betűhíven szerepelnek, s utánuk a források megjelölése áll. Az egyes adatok időrendben követik egymást.

2.2. A címszók

2.2.1. A címszók alakja

A címszó megválasztása a munka során gyakran okozott nehézséget. Mivel a dolgozat nyelvtörténeti jellegű, felvetődik a kérdés, hogy a címszók a ma használatos településnevek alakjaiban jelenjenek-e meg, vagy inkább a korabeli nyelvi állapotot tükrözzék-e. Újabb nyelvtörténeti szótáraink (RMGl., SzT.) s a folyamatosan készülő HA., illetve KMHsz. sorozat címszó-megállapításában is a mai magyar nyelvállapot játszik meghatározó szerepet, ennek megfelelően én is ezt az elvet követtem munkámban a címszavak meghatározásában. Ez jól látható a településnevek közszói elemeinek címszóban való megjelenésekor: a *telke* földrajzi köznév birtokos személyragos alakja például sokszor *teleke* formában van jelen, ám a címszóban a mai köznyelvben használatos *telke* alakban szerepel (**Almatelke:** *Almatheleke*, **Martontelke:** *Mortunteleke*), vagy a *völgy* névelem illabiális magánhangzós *vëlgy* formája helyett is a mai alak áll a címszóban (**Sitervölgy:** *Seytherwelgh*). Ez a megoldás nagyban megkönnyítheti a szótárhasználatot is, hiszen így minden helyesírási vagy hangtani változat együtt jelenik meg egy-egy szócikkben. Fontos kiemelni, hogy a névadatok és a címszók között mindig hangtani természetű összefüggés van, s morfológiai eltérés az adatok és a címszók között nem fordul elő. Ugyanakkor a közszói elemeket nem tartalmazó nevek címszavasításában gyakran kellett támaszkodnom főleg a FNESz. megoldásaira, illetve a különböző, főleg későbbi forrásokban (pl. Lipszky, Pesty) megjelenő településnév-alakokra, valamint figyelembe kellett vennem az általános nyelvfejlődési tendenciákat, amelyek segítségével ki lehet következtetni egyes, ma már nem élő településnevek esetében a címszóalakokat. Ha mindezek segítségével mégsem találtam megoldást, kerek zárójelben, betűhív alakban emeltem az adatot címszóvá: **(Brozkwlya), (Pulos).**

2.2.2. A latin nevek címszavazása

A településnévi adatok között viszonylag sok latin nyelvű formát találhatunk. Abban az esetben, ha van magyar nyelvű változatuk is, a korabeli magyar nyelvű használatuk nem lehet kérdéses, a címszavazásuk így nem okoz gondot: a magyar formának megfelelő címszó alatt szerepeltetem őket. Ám ha a forrásokban

csakis latin alakja szerepel egy névnek, az a pontos magyar nyelvi használatra csak áttételesen utalhat. Az ilyen neveket megkülönböztetésül szögletes zárójelben közlöm: **[Feketevölgy]**, **[Szentkatalin].** Ugyanilyen okból szögletes zárójelbe névrész is kerülhet: **[Kis]szőlős**, **[Oláh]száldobágy.**

2.2.3. Bizonytalan címszók

Bihar megye települései között arányaiban viszonylag nagy azoknak a száma, amelyek a XVII. századig egyetlen adattal állnak előttünk. Sokszor ebből is következik, hogy a névalakok korabeli alakja nem állapítható meg egyértelműen, ezért a címszóválasztás is nehézségekbe ütközik. Ezekben az esetekben vagy kérdőjel utal e bizonytalanságra, vagy címszóvariánsokat adok meg, esetleg e két megoldást együtt alkalmazom.

Az ejtésvariánsok esetében általában a fővariánsnak tekintett változat szerepel elöl, s ezt követi a másik változat tilde jel után: **Füld ~ Fild, Hat ~ Hát, Tancskereke ~ -kereki, Ábrány- ~ Ábrahámfalva.** A bizonytalanság bizonyos kétjegyű betűkkel jelölt hangok esetében is felmerülhet: **Kán(y), Karácson(y)(falva), Csikán(y)- ~ Cigánymiklósfalva, N(y)égerfalva.** Zárójel mutatja a variánsokat az alábbi típusokban is: **Bálint(i), Barátka ~ Brat(k)a, Begéc(s), Herpály ~ Érpály(i).**

Kérdőjel szerepel a címszóban, ha a településnév rekonstruálása bizonytalan: **Balilény ?.** Kérdőjel az egyes névrészek vagy névelemek után is állhat: **Rény- ? vár(a).**

Ezeket a jelöléseket akkor is használom, ha csupán csak az egyik névelemre vonatkozik a variáció. Emellett ha a címszóváltozatok közül az egyik vagy mindkettő bizonytalan olvasatú, azt is a kérdőjel mutatja: **Siger ~ Zsigér ?, Zöld(ő) ~ Szöld(ő) ?, Tövis ? ~ Tős ?.**

2.2.4. Az alcímszók

Alcímszók szerepelnek azokban a szócikkekben, amelyekben azonos jelentésű, morfológiailag csupán egyetlen morfémányi eltérést mutató neveket vonok közös szócikkbe. Az azonos alakú, de eltérő jelentésű nevek esetében az egyes denotátumokra vonatkozó adatokat jelentésszámmal különítem el. Ilyen esetben az egyes jelentésekhez tartozó alcímszó a megfelelő jelentésszám alatt szerepel.

2.3. A jelentés

A településnevek jelentésének megadása az általa jelölt helynek, azaz a denotátumának a leírását jelenti. Ebben a leírásban azt a legkevesebb információt adom meg, amely elégséges a település azonosításához. A leírás a település pontos elhelyezkedését többnyire égtájak szerint, illetőleg valamely jelentősebb megyebeli városhoz vagy folyóhoz képest adja meg. Az azonosítást térképmelléklet is segíti.

2.4. Az adatközlő rész

Az adatközlő részben a névadat keletkezési éve után a név betűhív alakja áll. Amennyiben a forrásokban az adathoz tartozó latin nyelvű értelmezés is szere-

pel, azt a névforma után rövidítve tüntetem fel. Mindezt a forrásokban való előfordulási hely pontos megjelölése követi.

2.4.1. Az évszám

Mivel az adatgyűjtési munka kiindulópontját Györffy György történeti földrajza jelentette, a datálásban alapvetően az általa használt jelöléseket alkalmazom. Így a másolatban fennmaradt, átírt oklevelet / jellel jelzem. Ha a többszörös átírás nincs részletezve, erre a // mutat. A másodlagosságra utaló jel után az évszámból az ezrest elhagyom. Az oklevél tartalmi átírására a > jel utal, a hamis oklevelet a +, a gyanúsan hamis oklevelet pedig a +? mutatja. Ha az oklevél adatának a címszóhoz kötése bizonytalan, erre az oklevél dátuma előtt álló * utal. Szögletes zárójel [ ] szerepel az év nélküli oklevelek megállapítható keletkezési idejénél.

2.4.2. A nyelvi adatok

A nyelvi adatok betűhív formában szerepelnek. Az azonos írásmódú alakok előtt szerepelnek az évszámok, utánuk zárójelben a források sorakoznak. Az egyes alakok a megjelenés időrendjében követik egymást. Ha különböző írásváltozatok egy oklevélen belül és kizárólag csak abban az oklevélben fordulnak elő, az alakok egymás után tilde ~ jellel elválasztva következnek. A romlott alakokat vagy rontott évszámot *[ɔ:]* jellel jelzem, amely után a javítottként javasolt alak áll. Ha Györffytől eltérően egy alakot magam ítéltem romlottnak, vagy az adat valamely más forrásból származik, amelyben ilyen jelölés eredetileg sem volt, akkor erre a névalak után álló [romlott alak] megjegyzés hívja fel a figyelmet. Ha egy évben több azonos alakú névalak is előfordul, ezt az adat után szögletes zárójelben álló rövidítés jelöli: a [2a] tehát azt jelenti, hogy az adott névalak a kérdéses oklevélben kétszer fordul elő. Abban az esetben, ha egy adathoz több évszám is tartozik, vagyis a vizsgált névforma több oklevélben is szerepel, s ezek közül valamelyikben többször fordul elő a névalak, akkor az erre utaló jelölés a kérdéses oklevél dátuma után áll.

Amennyiben az oklevél szövegéből az derül ki, hogy a településnév mint melléknév személynévben szerepel az *-i* melléknévképzővel ellátva, az adat az adatközlő rész végén kap helyet | ~ i jelzés után.

2.4.3. Forrásadatok

A nyelvi adatok forrásainak rövidítése lapszámmal együtt az adatok után zárójelben felsorolva áll. Amennyiben egyetlen névalakhoz több évszám és több forrás is tartozik, az évszámok és a források sorrendje nem felel meg feltétlenül egymásnak. Az egy forrásban különböző oldalakon szereplő azonos névformákhoz tartozó oldalszámok emelkedő sorrendben követik egymást.

2.5. Utalások a szócikkekben

Az egyes névadatok közötti összefüggésekre utalással hívom fel a figyelmet. A címszót, amelyre utalok, **bold** betűtípussal szedem. A szócikkekben nem min-

dig utalok minden lehetséges összefüggésre. Ennek az az oka, hogy minden esetben kiválasztottam egy kiemelt szerepű szócikket, amelyben minden a jelentéssel kapcsolatos összefüggést jelzek, s így az azonos denotátumot jelölő szócikkekben csak azokra a szócikkekre történik utalás, amelyek szorosabb etimológiai, szerkezeti összefüggésben állnak egymással.

A bizonytalan vagy változatokban feltüntetett címszók esetében a második változatot utaló címszóként is megadom. Utaló címszók jelzik a szócikkeken belül álló morfológiai változatokat is.

3. A mutatók

A szótárhoz két mutató kapcsolódik. A *Betűhív alakok mutatójá*-ban helyet kapott minden egyes betűhív forma, amelyeket a megfelelő címszóra való utalás alapján könnyen megtalálhat az adott helyen a szótár használója. A *Névelemmutató*-ba a címszóként álló településnevek minden olyan névelemét felvettem, amelyeket magában a szótárban nem lehet közvetlenül megtalálni: a nevek belsejében (nem a szó elején) álló közszók és személynevek szerepelnek e helyen kiemelten azzal a céllal, hogy könnyebb visszakereshetőségükkel tovább bővítsék a szótár használati lehetőségeit.

4. A térképmelléklet

A szótárhoz a Bihar vármegye településeit ábrázoló térképvázlatot is mellékeltem. Ezen feltüntettem minden olyan helységet, amely viszonylag megnyugtatóan lokalizálható. Nem voltam azonban tekintettel arra, hogy az adott település mely korban létezhetett, mikor jött létre, vagy pusztult el, akár csak átmenetileg is, így a térképen bemutatott állapot Bihar megye XVII. század előtti településszerkezetét az időtényezőtől függetlenül ábrázolja.

5. A szótárban használt rövidítések

5.1. Latin nyelvű értelmezések

C.	comitatus	vármegye
castr.	castrum	vár
civ.	civitas	város
De	de	(raepositio)
eccl.	ecclesia	egyház
fl.	fluvius	folyó, patak
lac.	lacus	tó, halastó
loc.	locus	hely
m.	meta	határ
mon.	monasterium	monostor
opp.	oppidum	város
p.	possessio	birtok
pr.	predium	birtok
prat.	pratum	rét
riv.	rivulus	patakocska
t.	terra	föld
torr.	torrens	hegyi patak
v.	villa	falu
vicus	vicus	utca, településrész

5.2. Egyéb értelmezések

ɔ: romlott alak javítása
~ alakváltozatok jelölésére
\+ *évszám előtt* hamis oklevél
+? *évszám előtt* vélhetően hamis oklevél
* *évszám előtt* az oklevél adatának a címszóhoz kötése bizonytalan
/ *évszámok között* a jel után a közölt évből való másolatban fennmaradt oklevél
// *évszámok között* többszörös másolatban fennmaradt oklevél
> *évszámok között* tartalmi átírással keletkezett oklevél
[ ] *évszámmal* év nélküli oklevél keletkezésének megállapítható ideje *címszóban* csak latin formában adatolható, kikövetkeztetett magyar névalak
( ) *címszóban* címszóvá emelt kikövetkeztethetetlen, betűhív alak
? *címszóban* bizonytalanul rekonstruálható alak

5.3. Egyéb rövidítések

A	adat
baj.-osztr.	bajor-osztrák
blg.	bolgár
csn.	családnév
D(-i)	dél(i)
É(-i)	észak(i)
fn.	főnév
hn.	helynév
K(-i)	kelet(i)
kfn.	közép-felnémet
lat.	latin
le.	lengyel
m.	magyar
N.	népnyelvi, nyelvjárási
ném.	német
Ny(-i)	nyugat(i)
ócsuv.	ócsuvas
óegyh.	óegyházi
ófn.	ófelnémet
ol.	olasz
or.	orosz
ótör.	ótörök
ősszl.	ősszláv
pl.	például
R.	régi nyelvi, nyelvemlékbeli
rom.	román
szb.-hv.	szerb-horvát
szl.	szláv
szlk.	szlovák
szln.	szlovén
szn.	személynév
tkp.	tulajdonképpen(i)
tör.	török
ukr.	ukrán
vm.	vármegye

Szótár

Abba lásd **Alba**

Ábrahám- lásd **Ábrány-**

Ábrány ~ Ábrahám 1. ’település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DNy-ra, a Berettyó közelében’ 1234 k./XV., 1294/458, 1425: *Abraham,* mon. (Gy. 1: 590, Cs. 1: 601), [1291–4]: *Abraam,* v. (Gy. 1: 590, J. 198, VP. 299), 1294/Cod., 1320/633: *Habram* (Gy. 1: 590), 1333: *Abran* (EH. 25), 1396: *Abram* (ZsO. I, 4299). **Ábrányfalva, Ábránymonostora, Molnosábrány, Monostorosábrány** és **Vedresábrány** néven is ismerték. Később Vedresábrány, a mai rom. Abrămuț (Lelkes 636). JAKÓ tévesen a későbbi Érábránnyal azonosítja. **2.** ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K-re’ 1279/325, 1323/325, 1325, 1326, 1332, 1356 [3a]: *Abraam,* p. (Gy. 1: 590, J. 198, AnjouOkm. 6: 488, 489, AnjouOklt. 7: 148/314, 9: 129/218), 1310, 1325, 1347, 1354 [3a], 1355 [5a], 1356 [3a]: *Abram,* p. (Gy. 1: 590, Cs. 1: 508, AnjouOkm. 5: 16, 6: 165, 178, 327, 333, 487, 489, AnjouOklt. 7: 148/314 [itt 1323/325], 9: 129/218), 1311, 1321, 1327/469: *Abraham,* p. (Gy. 1: 590, AnjouOklt. 3: 39/73, 11: 157/332). Ma Nyírábrány (FNESz.).

Az *Abraham* személynévből (1079, 1219/550, ÁSz. 41) alakult (vö. KNIEZSA 1943: 192–3) metonímiával. Az alapjául szolgáló személynév forrása a bibliai *Ábrahám*. Az *Ábrám* alakváltozat az *Ábrȧhȧm* alakból jött létre úgy, hogy a nyelvtudat a *h* hangot hiátustöltőként felfogva kiejtette a névből (vö. BÁRCZI 1958: 101, MELICH 1915–1917: 340, KISS L. 1995: 27), a két azonos *ȧȧ* pedig összevonódott *(Ábrȧhȧm > Ábrȧȧm > Ábrȧm)*. Az illabiális *ȧȧ* összevonása, nyúlása nazális mássalhangzóval végződő szótagban különösen gyakori jelenség (BÁRCZI 1958: 136). A néveleji *á* a hangsúlyviszony miatt nyúlt meg (GALAMBOS 1942: 8–9). A mai *Ábrány* változat palatális nazálisa valószínűleg a toldalékolás során születhetett meg úgy, hogy a tővégi *m*-et a *b* előtti hasonult formának, az *n ~ ny* változatának tekintették (BÁRCZI 1958: 32).

Ábrány- ~ Ábrahámfalva ’település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DNy-ra, a Berettyó közelében’ 1436: *Abranfalva* (J. 199), 1496: *Abrahanffalwa,* p. (ComBih. 13).

Az **Ábrány (1.)** névváltozatból a *-falva* birtokos személyjeles földrajzi köznévvel jött létre kiegészülés eredményeként (vö. KÁZMÉR 1970: 118, 294).

Ábrány- ~ Ábrahámháza ’település Bihar vm.-ben Váradtól D-re’ 1374, 1598: *Abranhaza* (J. 197, D. 122), 1406: *Abramhaza* (Bunyitay 1: 226), 1415: *Abrahamhaza* (Cs. 1: 601).

Az *Ábrahám ~ Ábrány* személynév (lásd az **Ábrány** címszó alatt) és a birtokos személyjellel ellátott *-háza* összetételével jött létre. A *-háza* utó-

taggal eredetileg néhány házból, gazdasági épületekből álló tanyaszerű települést jelöltek (vö. FNESz. *Adorján-háza*).

Ábrány- ~ Ábrahámmonostora ’település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DNy-ra, a Berettyó közelében’ 1343: *Abrammonustura,* loc. (ComBih. 13–4, Kállay 1: 705).

Az **Ábrány (1.)** névváltozathoz illesztett *monostor* fn. birtokos személyjeles alakjával jött létre az ott lévő premontrei monostorra utalva.

Ádám ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra’ 1291, [1291–4], 1332, 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1337, 1588: *Adam,* p., v. (Gy. 1: 590, Cs. 1: 601, J. 199, VP. 300, 358, ComBih. 15, Károlyi 3: 443), 1332–7/Pp. Reg.: *Toam,* v. (Gy. 1: 590), 1598: *Adám* (D. 122).

Az *Adam* (1121/420, ÁSz. 46) személynévből metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Ezt támasztja alá KRISTÓ is: a falu névadója Pata fia Ádám volt (1214/550: Adam f. Pote), s alapítójának ez a bizonyos Ádám tekinthető (1976: 22, 23, JAKÓ i. m. 67, Gy. i. h.). GYÖRFFY GY., KRISTÓ és a ComBih. véleménye szerint azonos lehet a korábbi adatolású **Pata (1.)** településsel. Így a névalakok cserélődésében a birtoklás változása követhető nyomon. Ma psz. Bihartól ÉNy-ra (Gy. i. h.).

Adony ’település Bihar vm. ÉK-i részén Szalacstól DNy-ra’ 1238/377: *Odum,* t. (Gy. 1: 591), 1262, 1302, 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1338, 1411, 1414, 1420: *Odon,* p., t., v. (Gy. 1: 591, J. 191, Cs. 1: 607, ComBih. 15, AnjouOklt. 1: 126/193, Károlyi 1: 34, Str. 3: 317, EH. 29), [1291–4]: *Odun* (Gy. 1: 591), 1332–7/Pp. Reg.: *Oden,* v. (Gy. 1: 591), 1332–7/Pp. Reg., 1337/453, 1409 [3a], 1414, 1435: *Adon,* p., v. (Gy. 1: 591, ZsO. II/2: 7167, AnjouOkm. 3: 428, J. 191 [itt *Adan* alakban], Bunyitay 3: 179, EH. 29, Károlyi 2: 1–3, 163–5), 1337/453: *Adam,* p. (AnjouOkm. 3: 427). 1408: *Adony* (Cs. 1: 607). **Éradony** néven is előfordul.

Az *Odun* személynévből (+1086, 1208/359, ÁSz. 593; vö. KNIEZSA 1943: 191, KISS L. 1992b: 91) metonímiával jött létre. A személynév előzményéhez lásd baj.-osztr. *ǫdum* < kfn. *ȧdȧm* ’Ádám’. Ma Éradony (FNESz.).

Adorján ’település és vár Bihar vm. ÉK-i részén Bihartól ÉK-re’ 1284, 1421, 1429, 1462, 1489, 1587: *Adoryan,* castr. (Cs. 1: 595, 601, ComBih. 16), 1284, 1285, [1291–4], 1294, 1295 [2a], 1298/319, [1302], 1306, [1306–9 k.], 1314 [3a], 1317, 1317/324, 1317/324>383, 1317/324>383>391, 1317/324>383>391>422, [1318–21] [2a], 1319/323, 1330, 1334, 1395, XIV. első fele, 1401, 1405, 1421, 1462, 1528: *Adrian,* castr. (Gy. 1: 591, 592, Cs. 1: 595, 601, AnjouOkm. 1: 107, 479, 522, 2: 463, VP. 358, AnjouOklt. 2: 12/9, 3: 337/759, 374/849, 4: 249/657, 5: 197/501, ComBih. 16, Kállay 1: 1047), 1294 [2a], 1295, 1296 [2a], 1296/313, 1300 [2a], [1308–13] [2a], 1309, [1310]/313, [1312]/312, [1313]/313, 1316>437, 1317, 1332, 1332–7/Pp. Reg., 1396:

Adryan, castr., v. (Gy. 1: 591, 592, ComBih. 16, AnjouOkm. 1: 249, AnjouOklt. 2: 341/777, 403/926, 3: 105/221, 204/456, 4: 191/505, 193/511, 256/674, 232/615), 1300: *Adyrian,* castr. (Gy. 1: 591), 1323: *Aduryan* (Gy. 1: 591, AnjouOklt. 7: 24/30), 1376: *Adrean,* p. (ComBih. 16), 1553: *Adrin* (ComBih. 16), 1563: *Adorÿan* (ComBih. 16), 1588: *Adorján* (ComBih. 16).

Az *Adrian* személynévből (1138/329, ÁSz. 47) alakult (vö. FNESz. *Adorjánvár*) metonimikus névadással. Az *Adorján* alakváltozat a néveleji mássalhangzó-torlódás feloldásával jött létre. A kétféle alak a XVI. századig egymás mellett élt.

Adrián lásd **Adorján**

Ajka ’település Bihar vm.-ben, helye ismeretlen’ 1222/550: *Heyka,* pr. (Gy. 1: 592, VRH. 74: 256), 1295: *Eyka* (Gy. 1: 592), 1310 [ɔ: 1340]: *Ajka ~ Aika* (AnjouOklt. 2: 388/890 és 891 között), 1313, 1320, 1326, 1332, 1342, 1354: *Ayka* (Gy. 1: 592, AnjouOkm. 4: 228, 6: 221, AnjouOklt. 3: 283/631, 5: 285/741, ComBih. 27).

Német eredetű személynévre megy vissza (vö. szász R. *Aico ~ Aeico* szn.), ebből alakult ki metonimikus névadás útján. A német személynév KISS LAJOS szerint a korábbi *Agico*-ból rántódott össze, amelynek tövéhez lásd az ófn. *agī, ęgī* ’ijedség, rémület’ főnevet (vö. FNESz. *Ajka*). Az első adat szóeleji *h*-ja írássajátság, a további alakváltozatokhoz lásd még *Aika,* ÁSz. 51.

Aka ’település Bihar vm. Ny-i részén Bihartól Ny-ra, a Berettyó közelében’ 1283/311, 1284/304/435/Más, [1291–4], 1304, 1322/338, *1326, 1536: *Aka,* p., pr., v. (Gy. 1: 592, J. 203, Cs. 1: 601, VP. 358, AnjouOklt. 1: 290/583, 306/623, ComBih. 17) | **~i** 1433: *Akay* (Cs. 1: 601).

Az *Aka ~ Oka* személynévből (+1293>391, ÁSz. 51 ~ 1294, ÁSz. 595) metonimikus névadással jött létre. Az alapjául szolgáló személynév a m. R. *Ok* szn. (1238, ÁÚO. 12: 390) talán kicsinyítő képzős (TNyt. II/1: 316) származéka (vö. FNESz. *Aka*). Ma psz. Bakonszeg és Zsáka között (Gy. i. h.).

Akjel ’település Bihar vm. D-i részén Szalontától D–DNy-ra’ 1203/342/356/477: fora ... de *Akyel* (Gy. 1: 592, AnjouOkm. 4: 292). GYÖRFFY GY. szerint a század végén megjelenő **Vásári** településsel lehet azonos (i. h.). KRISTÓ a településnevet a fenti adat alapján *Akjelvására* formában rekonstruálta (1976: 55), de magam inkább a Györffy-féle „*Akjel* vására” tagolással értek egyet.

Egyszeri névelőfordulás. Eredete ismeretlen.

Akor ’település Bihar vm.-ben Margittától K–DK-re, a Berettyó bal partján’ 1421, 1422, 1598: *Akor,* p. (Cs. 1: 601, D. 122).

Eredete ismeretlen. Ma psz. Margitta mellett DK-re (Cs. i. h.).

Alabián ’település Bihar vm.-ben Sarkadtól D-re, a Fehér-Körös bal partján’ 1412: *Alabyan,* 1474: *Alabien* (Cs. 1: 601). A XV. század elején, s a XVI. században újra Zaránd vm. tartozéka.

Eredete ismeretlen.

Alba ’település Bihar vm.-ben, Bihar mellett K-re’ 1214/550, [1291–4], 1299, 1300, 1332–7/Pp. Reg.: *Alba,* p., v. (Gy. 1: 592, VP. 300, VRH. 24: 8), 1332–7/Pp. Reg.: *Abba,* v. (Gy. 1: 592).

Történeti elemzése, az előfordulás magyar vagy latin nyelvű mivolta bizonytalan. Elképzelhető, hogy a lat. *alba* ’fehér’ melléknév kereshető benne, így esetleg egy **Fehér(egy?ház)* név fordításának tarthatjuk. Ilyen települést azonban Biharban nem ismerünk. KARÁCSONYI a vallon-olaszok által elnevezett települések sorában említi (1923: 29). A pápai tizedlajstrom *Abba* névalakja romlott forma lehet, amely talán a gyakori használatú lat. *abbatus* beleértésével születhetett meg. Erre a jelenségre másutt is láthatunk példát: a Baranya megyei Daróc határában említett *Abba* helynév esetében is erről lehet szó (HA. 1: 43, KMHsz. 1: 27), és az Abaúj vm.-beli *Aba nagyút* adata is ezt példázhatja (HA. 1: 23, KMHsz. 1: 27). CSÁNKI és BUNYITAY az *Albis* névvel hozza összefüggésbe (Cs. 601, Bunyitay 3: 187). Ugyanakkor nem zárható ki az *Albeus* (1138/329, ÁSz. 54) személynévből való származtatása sem: a nyelvérzék a névvégi *-us*-t kicsinyítő képzőként értelmezve elhagyhatta, majd hangrendi kiegyenlítődés történhetett: *Albeus* > *Albe* > *Alba.*

Albis ’település Bihar vm.-ben Székelyhídtól K–ÉK-re az Érmelléken’ 1362, 1375, XIV., 1401, 1402: *Albeus,* loc. (J. 192, ComBih. 18, ZsO. II/1: 1002, 2166), 1409: *Albyus* (ZsO. II/2: 7167), 1427, 1474, 1569, 1587: *Albes* (J. 192, Cs. 1: 601, EH. 40), 1474, 1525: *Albys* (Cs. 1: 601, EH. 40), 1587: *Albess* (ComBih. 18), 1598: *Albees* (D. 122).

Az *Albeus* személynévből (1138/329, ÁSz. 54) keletkezett (FNESz., KNIEZSA 1943: 191) metonimikus névadással. Az alapjául szolgáló személynév a lat. *Albertus* ’Albert’ szn. becéző alakja (KARÁCSONYI 1905: 274). CSÁNKI szerint a régi Alba településsel azonos (i. m. 601), de GYÖRFFY GY. (i. m. 593) az oklevelek településnévi környezete miatt ezt nem tartja valószínűnek. A mai rom. Albiş (Lelkes 65).

Albolfalva ’település Bihar vm.-ben Belényestől ÉNy-ra’ 1508: *Albolfalwa* (J. 192).

A rom. *Albol* személynévi előtag (GYÖRFFY I. 1915/1942: 385) és a birtokos személyjellel ellátott *-falva* utótag összetételével jött létre. Később e név eltűnt (KÁZMÉR 1970: 180). Ugyanakkor későbbi *Fehérlak* megnevezése arra enged következtetni, hogy a jelzői előtagot a beszélők a lat. *alba* ’fehér’ melléknévvel azonosították. A mai rom. Albeşti (Lelkes 197).

Álcs lásd **Álcsi**

Álcsi ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől K-re’ 1332–7/Pp. Reg.: *Alchi,* v. (Gy. 1: 593, J. 199), XIV.: *Alchy* (Cs. 1: 601), 1503, 1568, 1587: *Achy,* p. (J. 199, Bunyitay 2: 250, ComBih. 18), 1568: *Achi,* p. (Bunyitay 2: 249), 1588: *Alachia* (ComBih. 18), 1598: *Alczy* (D. 122). **Álcs** 1415: *Alch* (ComBih. 18) | **~i** 1415: Stephano de *Alchy* (Károlyi 2: 21, 24)

~ Stephani de *Ach* (Károlyi 2: 23) ~ Stephanus dictus de *Alchy* (Károlyi 2: 25).

Az *ács* foglalkozásnévhez kapcsolt *-i* helynévképzővel, morfematikus szerkesztéssel jött létre. Királyi szolgálatban álló ácsok lakóhelyére utalhatott (vö. HECKENAST 1970: 90). A név alapjául szolgáló főnév tör. Eredetű, átvett alakja az **aγγačči* lehetett, amelyből a magyar változat a *γ* kiesésével, illetve az *l* járulékhang betoldásával fejlődött ki (TESz., EtSz., NYIRKOS 1987: 128). Az *álcs* forma a régiségben igen gyakori volt. Az *Ács* névváltozat az *-i* képző eltűnésével jött létre alakredukció eredményeként, de nem lehetetlen, hogy a képzős és a képző nélküli alakot a kezdetektől párhuzamosan használták. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy hiánya a latin *de* elöljáró meglétével magyarázható. Az *-i* helynévképző az *-é* birtokjeltől párhuzamos alak- és jelentéshasadással különült el (vö. KNIEZSA 1960: 20, TNyt. I, 254–5). A tulajdonosra való utalás (vö. KÁZMÉR 1970: 57, MAKKAI 1947: 113) ezzel az elemmel bizonyára általánossá lett. Az *-i* képzős helynevek legkorábbi csoportjának a személyre utaló (személynév, foglalkozás-, illetve tisztségnév, nemzeti hovatartozást jelölő településneveket) alapszavakból létrejötteket tarthatjuk. Ma puszta Körösgyéres határában D-re (vö. FNESz. *Ács,* lásd még Gy. i. h.).

Alkér lásd **Alsókér**

Almamező ’település Bihar vm.-ben Váradtól D–DK-re’ 1435, 1598: *Almamezeo* (J. 193, Cs. 1: 601, D. 122), 1600: *Almamaeszeö* (EH. 497).

A név az *alma* növénynév és a *mező* ’sík terület, szántóföld’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév összetétele. Eredetileg mikrotoponima lehetett, amely az ott élő növényzetre utalt. A településnév ebből metonimikus úton jött létre. Ma a rom. Hidişelu de Jos (Lelkes 66).

Almás 1. ’település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól ÉK-re, az Almás patak közelében’ 1234 k./XV., 1238 Pp./Pp. Reg., 1249, 1295, 1298, 1332–7/Pp. Reg., 1341, 1363, 1370, 1377, 1401: *Almas,* castr., p., t., v. (Gy. 1: 593, Cs. 5: 302, EH. 43, ZsO. II/1: 958, Entz 131, SZABÓ T. 1942: 310), 1294/458, 1320: *Almask* [romlott alak] (Gy. 1: 593). **Almásmonostora** néven is ismerték. Később Váralmás, ma a rom. Almaşu (FNESz. *Váralmás,* Lelkes 629). **2.** ’település Bihar vm. ÉK-i részén Váradtól ÉK-re’ [1291–4]: *Alumas,* v. (Gy. 1: 593, J. 194, VP. 300), 1528, 1598: *Almas* (ComBih. 20, D. 122). A települést **Kozmaalmás, Kozmafalva (2.)** és **Tótalmás, Tótfalu (3.)** néven is ismerték. Később Szalárdalmás, ma a rom. Almaşu Mic (Lelkes 539).

Az **1.** település a mellette elfolyó *Almás* patakról, a Szamos bal oldali mellékvizéről ([1200 k.]/896 u.-ra: *Almas,* fl. [HA. 1: 75, KMHsz. 1: 31]) kapta elnevezését (KNIEZSA 1942: 15) metonimikus névadással. Az alapul szolgáló víznév (vad)almafákkal benőtt helyen eredő, ilyen fákkal szegélyezett vízfolyásra utal. Korabeli s

későbbi elnevezésének magyarázatát olvashatjuk egy 1627-es leírásban: „Az var alat egi nagi zeőleő az alliaban giomeolcz fak...” (SZABÓ T. 1942: 311). A **2.** település a mellette elfolyó Berettyó bal oldali mellékvizéről, az *Almás* nevű patakról (1887/1889: *Almás p.,* FNESz. *Szalárdalmás*) kapta elnevezését metonimikus névadással (KNIEZSA 1942: 18). A korai *Alumas* alak a néveleji mássalhangzó-kapcsolat feloldásának eredménye lehet, ez a forma azonban csak átmenetinek bizonyult.

Almásmonostora ’település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól ÉK-re, az Almás patak közelében’ [1291–4]: *Almasmunustura* [2a] (Gy. 1: 593, VP. 300).

Az eredeti **Almás (1.)** névhez kapcsolt, a településen lévő premontrei, majd bencés, később újra premontrei monostorra utaló főnév birtokos személyjellel ellátott alakjával jött létre összetétel útján. Bihar vármegye településnévi adataiban az építményt jelentő *monostor* főnév valamely magánhangzója (magánhangzói) rendre zártabb formában jelennek meg. Ez a jelenség zártabb magánhangzót kedvelő nyelvjárásterületre mutat.

Almaszeg lásd **Almaszege**

Almaszege ’település Bihar vm. ÉK-i részén Sólyomkőtől É-ra’ 1391: *Almazigy,* loc. (ComBih. 357). **Almaszeg** 1394: *Almaszeg* 1406, 1461, 1458: *Almazeg,* p. (Cs. 1: 597, ZsO. II/1: 5057, EH. 1146), 1406, 1470? k., 1598: *Almazegh,* opp. (J. 193, Cs. 1: 597, ZsO. II/1: 4373, D. 122), 1459: *Alma Zeg* (ComBih. 357).

A korábbi *Almaszege* forma az *alma* növénynév és a *szeg* ’falurész’ (TESz. *szeg*[2]) jelentésű főnév *-e* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre mikrotoponimaként, utalva a vidék növényzetére. A falu neve ebből alakult ki metonímiával. Az *Almaszeg* névváltozat a birtokos személyjel elhagyásával keletkezett. A mai rom. Voivozi (Lelkes 67).

Almatelke ’település Bihar vm.-ben a Bisztra és a Berettyó felső folyása vidékén, Csökmő és Várvize környékén kereshető’ 1406: *Almatheleke* [2a] (ZsO. II/1: 4373, 5057) ~ *Almateleke* (J. 341).

Az *alma* növénynév és a *telek* ’jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld’ (TESz.) jelentésű főnév birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével jött létre eredetileg talán mint mikrotoponima. Ez vonódott át aztán magára a falura, s lett annak nevévé metonimikus úton. A növénynévhez birtokos személyjellel járuló *tel(e)ke* földrajzi köznév ritka névszerkezetet hoz létre, kialakulását bizonyára a személynév + *telke* szerkezetű nevek analógiája segíthette.

Álmos lásd **Álmos**

Álmosd ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re’ +?1261> 810: *Almusd* (Gy. 1: 593), 1409, 1461, 1473, 1479, 1555, 1566, 1587, 1588, 1598: *Almosd,* p. (ZsO. II/2: 7216, J. 200, Cs. 1: 602, ComBih. 20, Károlyi 3: 285, 443, Bunyitay 2: 153, 215, D. 122). **Álmos** 1261, 1281, [1292 k.], 1292/407, 1300, 1332, 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1388 [2a], 1389, 1400 [5a],

1401, 1402, 1404, 1428: *Almus,* p., v. (Gy. 1: 593, J. 200, Cs. 1: 602, ZsO. I, 738, 903, ZsO. II/1: 25, 343, 1002, 1709, 3104, Bunyitay 3: 509), 1261, 1406 [3a], 1415, 1416: *Almos* (Cs. 1: 602, ZsO. II/1: 4778, J. 200, Károlyi 2: 18), 1281: *Almas* (J. 200), 1332–7/Pp. Reg., 1402: *Almuz,* v. (Gy. 1: 593, ZsO. II/1: 1996, ComBih. 20).

A helynév képzőformáns nélkül álló alakja az *Almus* személynévből ([1097]/XII., 1138/329, ÁSz. 59) alakult ki (FNESz. *Álmosd*) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A személynevet GOMBOCZ török eredetűnek vélte: az *al* 'venni' ige *-miš* melléknévképzős származékának tekintette 'vett' jelentéssel. Emellett nem tartotta kizártnak, hogy a nevek egy része az *álom* főnévből származik (GOMBOCZ 1915: 26). Az *Álmos* településnévből a XIII–XIV. század fordulóján a *-d* képzővel bővülve (TNyt. 1: 253, KISS L. 1997b: 184) jött létre a mai *Álmosd* névforma (vö. KRISTÓ 1976: 87, TÓTH V. 1997: 149–56).

Alpár 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re' [1272–90]>347/500 k., [1272–90]>347/614, 1374, 1560, 1598, 1599: *Alpar,* v. (Gy. 1: 594, J. 194, D. 122, ComBih. 21).

Az *Olper* (1255, ÁÚO. 7: 399) ~ *Alpar* (1279, FNESz. *Abaújalpár*) személynévből született (FNESz. *Váradalpár,* KNIEZSA 1943: 196) metonimikus névadással. A személynév török eredetű, vö. ótör. *alp er* 'dalia, hős, bátor levente'. FEHÉRTÓI KATALIN ugyanakkor e személynevet az *Albrecht* névvel tartja összefüggésben lévőnek (vö. ÁSz. 59). Ma a rom. Alparea (Lelkes 629).

Alsóbesenyő lásd **Alsóbeznye**

Alsóbeznye 'település Bihar vm.-ben (Vár)Sonkolyostól K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1406: *Alsobeznye* (J. 212, ZsO. II/1: 4373, 5057), 1466: *Alsobesenew* (J. 212).

A **Beznye** névalakhoz kapcsolt *alsó* — a domborzati viszonyokból következtethetően — valószínűleg 'a hegy lábánál fekvő, esetleg déli fekvésű' (TESz., PESTI 1969: 229–31) jelentésű helyzetviszonyító elemmel alakult, és minden bizonnyal a szétszórt házcsoportok alkotta település egyik részére utalhatott. Előtagja korrelációban állt **Felsőbeznye** előtagjával. Az *Alsóbesenyő* formára lásd **Papbeznye.**

Alsóbottyán 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re' 1508: *Alsobathyan* (J. 204).

Neve **Bottyán** település kettéválásakor az eredeti névhez kapcsolt *alsó* valószínűleg 'a Sebes-Körös egyik mellékágának alsó folyásánál fekvő' jelentésű helyzetviszonyító elemmel jött létre. Előtagja korrelációban áll **Felsőbottyán** jelzőjével.

Alsóderna 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K-re' 1472: *Alsodarna* (J. 232), 1598: *Also Darna* (D. 122). Korábban **Magyarderna** néven említik.

Alaptagja szláv eredetű: a **d' rn*= 'gyep' főnévre vezethető vissza (vö. ŠMILAUER 1970: 60), amely a szl. nyelvekben nem ritkán szerepel helynevekben (lásd KNIEZSA 1941a: 203–204, 1938: 414). Vö. szb.-hv. *Drnje*

hn., or. *Dern*/ hn. (vö. FNESz. *Darnya*). A régi adatokban általános *Darna* első szótagja elhasonulással lett palatális hangú, később a *Derna* forma lett általános használatú (lásd pl. Lipszky). Ehhez megkülönböztető jelzői előtagként az *alsó* helyzetviszonyító elem kapcsolódott, amely arra utalt, hogy a falu a síksághoz közelebb feküdt, ugyanannak a pataknak az alsó folyása mellett, és korrelációban állt a szomszédos **Felsőderna** jelzői tagjával. A mai rom. Dernişoara (Lelkes 69).

Alsóesküllő ’település Bihar vm. K-i részén Élesdtől D-re, a Sebes-Körös bal partján’ 1552: *Alsoeskewlew* (J. 237), 1560: *Alzo Ezhwlw* (ComBih. 26).

Valószínűleg **Esküllő** falu megosztásakor jött létre. Neve ehhez a névalakhoz kapcsolt *alsó* ’a síksághoz közelebb fekvő’ jelentésű helyzetviszonyító elemmel jött létre. A megkülönböztetést a román hozzátelepítés tehette szükségessé. Ikertelepülése az antonim előtagú **Felsőesküllő.**

Alsófeketepatak ’település Bihar vm. D-i részén Rézbányától É–ÉNy-ra’ 1588, 1598: *Alsofeketepatak* (J. 379, D. 122). **Feketepatak (2.)** néven is ismerték.

A *Feketepatak* névből jött létre az *alsó* minden bizonnyal a ’folyó, patak alsó folyásánál fekvő’ jelentésű helyzetviszonyító elem megkülönböztető jelzői előtagként való hozzákapcsolásával. Korszakunkban nem adatolható *Felsőfeketepatak* nevű település, ám az 1692-es állapotokat rekonstruáló MEZŐSI KÁROLY-féle térképen már egymás mellett szerepel mindkét település. Később Alsófeketevölgy, ma a rom. Valea de Jos (Lelkes 70).

Alsófenes ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DNy-ra’ 1552: *Also Fenes* (J. 241) ~ *Alsó-Fenes* (ComBih. 123), 1598: *Alsofenes* (D. 122). **Magyarfenes** néven is ismerték.

A korábban **Fenes** nevet viselő település osztódásának eredményeként jött létre, megnevezése pedig az *alsó* jelzői előtag kapcsolódásával született meg a település elhelyezkedésére utalva. A jelző pontos jelentését nem ismerjük, ám mivel a település a Fekete-Körös egyik mellékága mellett fekszik, elképzelhető a ’folyó, patak alsó folyásánál fekvő’ értelme. Ugyanakkor a hegyvidéki környezet a ’hegy lábához közelebb fekvő’ jelentést sem zárja ki. Az előtag korrelációban áll **Felsőfenes** jelzői névrészével.

Alsófüves ’település Bihar vm. D-i részén Rézbányától Ny-ra, a Fekete-Körös jobb partján’ 1552: *Alsofywes* (J. 386). **Alsóvarzán** néven is ismerték.

A falukettőződések tanulsága alapján feltételezhető, hogy valaha létezett egy **Füves* nevű település, amely e névalak alapelemét adhatta. Ez eredeti mikrotoponimából származhatott, amelyben a *fű* (TESz. *fű*[1]) főnév és az *-s* helynévképző kapcsolódott össze. A település már első említésekor kettősfaluként jelenik meg a korrelatív jelentésű első névrésszel ellátott **Felsőfüves**-sel együtt. A jelzői előtagok arra utalhattak, hogy a települések a

Fekete-Körös egy kisebb, jobb oldali mellékvizének alsó, illetve felső folyásánál települtek meg. A második névrészbeli *füves* illabiális magánhangzós *fives* alakja Biharban szokásos lehetett, hiszen az ómagyar korban megyénk az illabializáló nyelvjárások tulajdonságait mutatja: a labiális magánhangzók helyén jóval gyakoribb az illabiális magánhangzók előfordulási gyakorisága. Később Alsóverzár, a mai rom. Vărzarii de Jos (Lelkes 70).

Alsógyörös 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K–DK-re' 1552: *Also Gyewrews* (J. 253), 1598: *Also Gieres* (D. 122).

A **Györös (1.)** név és az *alsó* helyzetviszonyító elem összekapcsolásával alakult ki, s a település elhelyezkedésére utalt. A jelző talán a településnek a Fekete-Körös egyik mellékága alsó folyásánál való fekvését mutatta. Jelzői névrésze korrelációban áll **Felsőgyörös** előtagjával.

[Alsó]harna 'település Bihar vm. D-i határrészén (Tenke)Széplaktól DNyra' 1374: *Harna inferior* et superior (J. 257).

Differenciáló jelzője latin nyelvre fordítva jelenik meg, s ez megnehezíti a magyar forma pontos rekonstruálását, de a többi bihari adat az *al* alakkal szemben a *alsó* változatot valószínűsíti. A jelzői előtag pontosabb jelentését nem ismerjük. Mint **Felsőharna** ikerközségét a széplaki uradalom vlach falvai közt találjuk, de JAKÓ szerint (i. h.) az is lehetséges, hogy a Fekete-Köröstől É-ra Gyanta mellett állt, ahol később is élt egy ilyen dűlőnév.

Alsóhidasel 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Topa patak völgyében' 1508: *Alsohydassel* (J. 256). Később **Hidasel** néven szerepel.

Alaptagja talán a *hidas* 'híddal ellátott' és az *el* 'elülső rész, eleje valaminek' (TESz. *elő*[1]) névelemek összetételeként született meg. Előtagja, az *alsó* helyzetviszonyító elem **Felsőhidasel** faluval való kapcsolatára utal.

Alsókaraszó 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplak mellett Nyra' 1374: *Karazou inferior* (J. 268), 1587: *Alsokarazo* (J. 268, ComBih. 69), 1589–91: *Alaso Karazo* (EH. 217), 1598: *Also Karazo* (D. 122).

A név alaprésze a **Karaszó,** amire azonban korai adatunk nincs. A völgyben fekvő település nevének *alsó* előtagja a település hegyekre felnyúló határában kialakult **Felsőkaraszó** falutól való megkülönböztetését szolgálja. Későbbi összeolvadásuk után *Karaszó* néven említették őket.

Alsókér 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1214/550: *inferioris Quer,* v. (Gy. 1: 631, J. 277, VRH. 117: 480), [1272–90]>374/500 k., [1272–90]>374/614: *Keer inferiore,* v. (Gy. 1: 631), 1318>1390>1406: *Alsó Ker* (AnjouOklt. 5: 61/129), 1374: *Keer inferior* (J. 277). A XVI. századtól **Nagykér** néven is említik.

Az eredeti település nevének **Kér (1.)** alakjából született meg az *al(só)* — a domborzati viszonyok miatt elképzelhetően — 'alacsonyan fekvő' (TESz., PESTI 1969: 229–31) jelentésű

helyzetviszonyító elem megkülönböztető jelzőként való hozzákapcsolásával (FNESz. *Alkér,* KNIEZSA 1943: 196). Az előtag a szomszédos **Fel(ső)kér** előtagjával van korrelációban, s több említésben is latinul szerepel, később **Alkér** formában állandósult. A név legkorábbi előfordulásában a latinos helyesírás érvényesül: a szókezdő *k* hang jele a *qu* betűkapcsolat. A XIII. század közepétől a kérdéses hang jelölése már *k* betűként állandósul (KNIEZSA 1952: 30).

Alsókereki 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól ÉK-re, az Ér patak bal partján' 1454: *Alsokereky* (J. 273).

A **Kereki (2.)** névhez kapcsolt *alsó* talán a 'folyóvízhez közelebbi' jelentésű helyzetviszonyító elemmel jött létre. A megkülönböztető jelzői előtag korrelációban áll az eredeti falu XIII. századi kettéválásakor létrejött ikertelepülés, **Felsőkereki** előtagjával.

Alsókimpány 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Rézbányához tartozó falvak között' 1600: *Also Kompantth* (J. 279).

A **Kimpány** névhez illesztett *alsó* 'alacsonyan fekvő, déli fekvésű, a folyó, patak alsó folyásánál fekvő' (TESz., PESTI 1969: 229–31) jelentésű helyzetviszonyító elemmel jött létre. A megkülönböztető jelzői előtag korrelációban állt a szomszédos **Felsőkimpány** jelzőjével, s a település elhelyezkedésére utalt. Később Felsőmezős településsel egyesítették, a mai román Câmpanii de Jos (Lelkes 72, 74).

Alsókoh 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös forrásvidékénél' 1588: *Alsokoh* (J. 280), 1598: *Also Koh* (D. 128). **Kiskoh** néven is ismerték.

Az *alsó* helyzetviszonyító elem és a *koh* (1395 k.: „conflatorium: *koh*" [BesztSzj. 521]) 'fémeknek ércekből való kinyerésére szolgáló kemence, kohó' (TESz.) jelentésű főnév összetételéből alakult ki. A falu neve arra utalt, hogy vaskohászattal foglalkozó emberek lakták (GYÖRFFY I. 1913/1942: 316). Az *alsó* jelző a másik *Koh*-tól, **Felsőkoh**-tól különíti el, és a domborzati viszonyokból következően bizonyára arra utal, hogy a település a hegyvidék alacsonyabb részén fekszik. A mai rom. Chişcău (Lelkes 317).

Alsókövesd 'település Bihar vm.-ben Élesdtől ÉNy-ra, a Gyepes patak forrásvidékénél' 1598: *Also Keowesd* (D. 129), 1599: *Alsokövesd* (J. 287).

A **Kövesd** névből jött létre az *alsó,* a domborzati viszonyokból következően talán 'mélyebben fekvő', esetleg 'déli fekvésű' jelentésű helyzetviszonyító elemmel. Az előtag korrelációban áll az ikertelepülés, **Felsőkövesd** első névrészével.

Alsólok 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől K-re, a Sebes-Köröstől É-ra' 1472: *Alsolok* (J. 291).

A **Lok** nevet viselő egységes település kettéválásával született meg oly módon, hogy az *alsó* 'mélyen fekvő' jelentésű helyzetviszonyító elem kapcsolódott a korábbi névhez. Ikertelepülését **Felsőlok(á)**-nak nevezték.

Alsolymos 'település Bihar vm.-ben Belényestől É-ra' 1422, 1589: *Al-*

solmos (Cs. 1: 622, J. 339, EH. 996), 1587: *Alsolymos* (ComBih. 255).

A **Solymos (1.)** névből jött létre az *alsó* 'mélyen, a hegy lábánál fekvő' jelentésű helyzetviszonyító elemmel. Az elnevezés a település elhelyezkedésére utalt: **Felsolymos** településsel ellentétben ez a falu a Pokolafalva és Belényessonkolyos közti síkságon terült el. Később magába olvasztotta Pokolafalva, a mai Biharpoklos, a rom. Pocola (Lelkes 120).

Alsómézes 'település Bihar vm. D-i részén Belényes szomszédságában' 1588: *Alsomizes* (J. 300), 1598: *Also Mezes* (D. 122), 1600: *Also Meszes* (J. 300) ~ *Also Mezzes* (EH. 648).

A **Mézes** névváltozathoz kapcsolt *alsó* talán 'mélyen, a síksághoz közelebb fekvő' jelentésű helyzetviszonyító elemmel jött létre, s a falu pontos elhelyezkedésére utalt. Az eredeti település kettéválásakor kialakult ikertelepülése **Felsőmézes.** A legkorábbi névalak főtagjában a bihari területen több ízben megfigyelhető *í*-zés jelensége mutatkozik meg.

Alsópatak 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re' 1508: *Alsopathak* (J. 377). **Patakfalva** néven is említik.

PESTY FRIGYES felhívására a falu jegyzője arról tudósít, hogy a településnek „Fólyó vize nintsen" (HOFFMANN–KIS 1998: 393), így a névadás a természeti környezet alapján nem magyarázható. (Bár határában kisebb folyóvizeket Lipszky és a későbbi térképek is jeleznek.) Elképzelhető, hogy a név keletkezése a szomszédos, a hegyekbe felhúzódó *Farkaspataka* település megnevezésével állt összefüggésben. JAKÓ a települést egyértelműen a későbbi Papmezővalánnyal azonosítja (a mai rom. Vălani de Pomezeu, Lelkes 468), ám Lelkes szerint ugyanebben a Magyarcsékei járásban létezett egy *Alsópatak* nevű önálló település is (a mai rom. Valea Mare de Codru, Lelkes 76).

Alsópestes 'település Bihar vm.-ben az Élesdtől Sólyomkő felé vezető út mellett' 1325: *Inferior Pestus* (AnjouOklt. 9: 129/219), 1552: *Alsopesthes* (J. 319), 1598: *Also Pestes* (D. 122).

Alaptagja a *pest* 'mészégető kemence, bánya, különösen mészbánya' (TESz.) jelentésű főnév *-s* képzős alakja (FNESz. *Alpestes*). A magyar köznév alapeleme blg. eredetű, vö. blg. *peq* 'kemence, olvasztókemence, kohó', illetve vö. még az óegyh. szl. *pešt'* 'kemence, barlang, lyuk' (vö. ŠMILAUER 1970: 142, KNIEZSA 1943: 216). A képző eredetileg a valamivel való ellátottság kifejezésére szolgált, de nem zárható ki, hogy ebben a névben már mint helynévképző szerepel. Az alaptaghoz megkülönböztető jelzői előtagként az *alsó* 'mélyen fekvő, a hegy lábánál lévő' jelentésű helyzetviszonyító elem kapcsolódott. Az előtag az ikertelepülés, **Felsőpestes** jelzői tagjával állt korrelációban. A két név a korábbi adatolású **Barátapestese** és **Kelemenkenézpestese** megnevezést váltotta fel. Később Sólyomkőpestes, a mai rom. Peştiş (Lelkes 527).

Alsópojény 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re' 1587:

Alsopöen (J. 325), 1598: *Alsopoyen* (D. 122), 1600: *Alsopoyn* (J. 325).

A név főtagja egy román hn. átvétele (vö. rom. *Poeni* > R. *Poieni* [többes szám] 'Pojény'), amely a rom. *poiánă* 'erdei, hegyi tisztás' főnévből származik (Dicț. 2: 267, IORDAN 23–24, BAKOS F. 1982: 269, TESz.), s szótövének végső forrása a szl. *pol'e* (vö. ŠMILAUER 1970: 145). Az alaptag helynévi alakváltozata talán téves elvonás eredménye: a nyelvérzék a *poiánă -ă* véghangzóját birtokos személyjelnek foghatta fel, s elhagyta. Ehhez kapcsolhatták az *alsó,* talán a Petrósz-Körös 'alsó folyásánál fekvő' jelentésű helyzetviszonyító elemet, amely a település pontos elhelyezkedésére utalhatott, és korrelációban állt ikertelepülése, **Felsőpojény** előtagjával (vö. FNESz. *Pojény*). Később Alsó- és Felsőpojény, a rom. Poenii-de-Jos és Poenii-de-Sus (Lelkes 76, 208).

Alsószakadát 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re, a Sebes-Körös bal partján' 1508: *Alsozakadath* (J. 343).

A **Szakadát** névváltozathoz megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *alsó* helyzetviszonyító elemmel alakult. Az eredeti település Szabolcs község hegyekbe nyúló határában jött létre, így az előtag a földrajzi helyzetből magyarázhatóan talán 'mélyebben fekvő' jelentésű, s korrelációban áll **Felsőszakadát** jelzőjével.

Alsószáldobágy 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉK-re' 1598, 1599: *Also Zaldobagy* (D. 122, J. 348).

Minden bizonnyal egy korábbi **Száldobágy* település (ennek nevére lásd **Száldobágy**) osztódásakor jöhetett létre a névhez illesztett, a település elhelyezkedésére utaló *alsó* talán 'a folyóhoz közelebb, lejjebb fekvő' jelentésű helyzetviszonyító elemmel. A megyében adatolható három *Száldobágy* egyike sem azonosítható mint az osztódott részek kiinduló települése, bár Lipszkynél a Fehér-Köröstől távolabb, ÉK-re, a hegyek felé szerepel egy *Szoldobágy* nevű falu, amely esetleg az anyatelepülés lehet. A falu később egyesült **Szelistye (3.)** és **Felsőszáldobágy** településekkel.

Alsótopa 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉK-re, a Topa alsó folyásánál' 1508: *Alsotopa* (J. 368), 1595: *Also-Topa,* p. (Com-Bih. 323), 1598: *Alsothopa* (D. 122).

Településnevünk eredetibb alakja a **Topa* ~ **Topatelke** lehetett. Bár az első alakra nincs írásos adatunk, arra, hogy élhetett, bizonyíték lehet az *Alsótopa* és **Felsőtopa** nevek létezése, hiszen a hasonló felépítésű nevek kialakulásának története alapján feltételezhető egy anyatelepülés, amely megosztásakor jelzőknek a névhez való kapcsolásával hozták létre a megkülönböztető jelzős névalakokat. KISS LAJOS a mellette elfolyó *Topa* patak nevét puszta személynévből alakultnak mondja. Ennek első adata Lipszkytől való. Késeisége miatt és névrendszertani okok következtében azonban inkább tarthatjuk az egykori **Topa* ~ *Topatelke* település nevéből alakult megnevezésnek. A településnév a *Topa* személynévből (+1135: *Tapa,*

1211: *Topa,* ÁSz. 762) származtatható. (Köznévi alapjára lásd a **Topa** szócikket.) Az elnevezés *alsó* jelzői előtagja mindkét etimológia esetén 'a Topa folyó alsó szakasza mellett fekvő' jelentésben szerepelhetett. A mai rom. Topa de Jos (Lelkes 79).

Alsóvarzán 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától Ny-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1598: *Also Varzad* (D. 122), 1600: *Also Warzan* (J. 386).

Kialakulásához a hasonló szerkezetű nevek alapján feltételezhetünk egy **Varzán (~ *Füves)* alapalakot, amelyhez a település osztódásakor kapcsolódhatott az *alsó* megkülönböztető jelzői előtag (vö. az **Alsófüves** szócikkel). Ugyanekkor jött létre a korrelatív jelzővel ellátott **Felsővarzán** elnevezésű ikertelepülése is. A román eredetű második névrész etimológiája bizonytalan, esetleg összefüggésbe hozható a *vărzărie* 'káposztás kert, veteményes kert' (Dicț. 2: 736) jelentésű főnévvel. Talán a m. **Füves* rom. megfelelője, fordítása (MEZŐ 1999: 413).

Alsó[velence] 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re a Sebes-Körös jobb partján' 1582: *Also Venetia,* p. (ComBih. 354).

Velence része lehetett, elnevezése az e névalakhoz illesztett *alsó* helyzetviszonyító elemmel született meg.

Alsóvenécia lásd **Alsó[velence]**

Ambreus ~ Orbános 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, Várad környékén kereshető' 1273/392/477: *Ombereus,* v. (Gy. 1: 594), 1335: *Vrbanus,* p. (AnjouOkm. 3: 130), 1340: *Urbanus* [2a], p. (AnjouOkm. 4: 30). **Ambreustelek** néven is ismerték.

Az *Ambreus ~ Ombreus* személynévből (1202–3/500 k. ~ 1211, ÁSz. 61) metonimikus úton jött létre. Mivel hangalakja nagyon hasonlít a latin *urbanus* szóra, a névalak lejegyzője talán összemosta a két szót. Az *Vrbanus, Urbanus* alakok tehát latinizált torzított formák lehetnek.

Ambreus- ~ Orbánostelek 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, Várad környékén kereshető' 1340: *Vrbanusteluk,* p. (AnjouOkm. 4: 29, ComBih. 341). **Ambreus- ~ Orbánostelke** 1342: *Vrbanus theleke* (J. 348).

Az **Ambreus** névváltozata, az előtagja az azonosítás révén rekonstruálható az itt megadott formában. A *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) utótag az alapul szolgáló személynévhez vagy a már meglévő helynévhez egyaránt hozzákapcsolódhatott. A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.).

Ambreustelke lásd **Ambreustelek**

Anda lásd **Andaháza, Újanda**

Andacs 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K–ÉK-re' 1214/550: *Vndoch* [romlott alak], v. (Gy. 1: 594, J. 195, VRH. 149: 655), 1341, 1463: *Andach,* p. (Gy. 1: 594, Cs. 1: 602), 1496: *Andoch* (J. 195), 1552: *Andacyh* (J. 195), 1598: *Andacz* (D. 122).

Az *Andoch* személynévből (1274, ÁÚO. 9: 76) (FNESz. *Andacspuszta*) metonimikus úton jött létre. Az alapjául szolgáló név az *András* becéző alakja, amelyet a lat. eredetű személynév (KUBINYI 1889: 86) rövidült változatából *-cs* kicsinyítő képzővel (TNyt. 1: 252) hoztak létre.

Andacspataka 'település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen' 1406: *Anduchpathaka* [2a] (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 341).

Mivel egyetlen adatát ismerjük csupán, keletkezéséről csak a névadási folyamatok általános jellegzetességei alapján nyilatkozhatunk. A település a mellette elfolyó vízről kaphatta nevét metonímiával: az *Andacs* személynévből (vö. az **Andacs** szócikkel) metonimikus úton születhetett meg a településnév, amely a mellette elfolyó vízfolyás nevévé lett a *pataka* földrajzi köznévvel való összekapcsolás útján. Ez a víznév azután kiszoríthatta a településnév eredeti alakját, tehát metonimikus úton a víznév vált a település megnevezésévé. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a névadási folyamat kiindulópontja közvetlenül az *Andacs* személynév + *pataka* földrajzi köznév összetételével létrejött víznév *(Andacs pataka)* volt, de ilyen szerkezetű víznevek igen ritkán fordulnak elő.

Andaháza 'település Bihar vm. szabolcsi határán (Berettyó)Újfalutól Ny–ÉNy-ra' 1418, 1419, 1464, 1495, 1598: *Andahaza,* p. (J. 195, Cs. 1: 602, ComBih. 23, D. 122, ZsO. VI, 2381, VII, 921). A települést korábban **Újanda** néven említik.

Mivel a jóval korábbi adatolású *Újanda* településsel azonos, nem tekinthetjük az *Anda* személynév és a *-háza* kapcsolatából alakult helynévnek (erre lásd FNESz. *Andaházapuszta*). A név egy nem adatolható, de rendszertani szempontból feltehető korábbi **Anda* településnévből származtatható, amely kiegészült a településnevek utótagjaként gyakori *-háza* névrésszel (vö. az **Ábrányháza** szócikkel).

Ant 'település Bihar vm.-ben Sarkadtól DK-re' 1353: *Ont* (Gy. 1: 594), 1453: *Anth* (J. 195, Cs. 1: 602), 1587, 1598: *Antth,* p. (ComBih. 23, D. 122).

Az *Onth* személynévből (1177 k., ÁSz. 602) metonimikus névadással jött létre (FNESz.), és a XII. sz. végén élt Becsegergely nembeli *Ant* comes lehetett a birtokosa, névadója (J. i. h.). A személynevet MELICH szerint az *Antonius : Antus, Anthoc, Antuc* becéző formából lehet magyarázni (1903–1905: 156). A mai rom. Ant (Lelkes 82).

Apabócsa 'település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól D-re' 1364: *Apabolcha* (J. 217).

Az *Apa* (1067 k./267, ÁÚO. 1: 26) személynév (vö. FNESz. *Apa*) és **Bócs (1.)** településnév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával jött létre, és birtoklás kifejezésére szolgált. A megye mindhárom *Apa-* előtagú települése **(Apabócsa, Apakovácsi, Apamolna)** ugyanannak a Barsa nb. Apának, majd utódainak birtokában volt.

Apácasomogy 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra, Pósa (2.) tartozéka volt' 1552: *Apacza Somogy*

(J. 341), 1598: *Apacza Somogi* (D. 133).

A **Somogy** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *apáca* 'női szerzetes' (TESz.) jelentésű főnévvel jött létre, amely JAKÓ közlése szerint a váradi klarisszák birtoklására utalt (i. h.).

Apakovácsi 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny–ÉNy-ra' [1291–4]: *Apa Kuachy,* v. (Gy. 1: 635, J. 283, VP. 298).

A **Kovácsi (1.)** településnévhez kapcsolt *Apa* személynévvel (1067 k./ 267, ÁÚO. 1: 26) jött létre jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből. A település a XIII. század végén a Barsa nembeli Apa birtoka, 1321-ben Apa fia Miklósé (Gy. i. h.).

Apamalma 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, Tancskereke és Barsa vidékén fekhetett' [1321]>381>448/XV., 1350, 1433, 1536: *Apamolna,* p. (Gy. 1: 594, Cs. 1: 602, J. 294, Károlyi 3: 200), 1479: *Opamolna,* pr. (Cs. 1: 602). CSÁNKI (1: 615) és JAKÓ (294) szerint azonos a **Malomszeg (1.)** néven említett faluval.

Alapja a régi magyar *Apa* személynév ([1067]/267, 1138/329, ÁSz. 70) és a *malom* főnév összetételével kialakult malomnév lehetett. Ebből metonimikus úton született meg magának a településnek az elnevezése. A *malom* főnév az ómagyar korban *molun ~ molon ~ malon* alakváltozatokban élt (FNESz., OklSz.). Az itt is megfigyelhető *molna* birtokos személyjeles alak a két nyílt szótagos tendencia következtében jött létre a második szótagbeli magánhangzó kiesésével. Településnevekben előtte általában személynév található. CSÁNKI szerint a Nadányiak egyik 1300 körül élt őse, *Apa* ispán emlékét őrzi az elnevezés (i. h.).

Apátfája 'település Bihar vm. É-i részén, Debrecen környékén' 1347: *Apathfaya,* p. (Cs. 1: 602, AnjouOkm. 5: 49, 50). NÉMETH P. Szabolcs vm.-hez számítja (1997: 23).

Elsődlegesen mikrotoponimaként, az *apát* egyházi méltóságnév (TESz. *apa, apát*) és a *fa* 'erdő' jelentésű főnév (TESz.) birtokos személyjeles alakjának összetételével született meg, s az apátság élén álló szerzetes főpap erdőbirtokára utalt. Ez a mikronév vált metonimikus úton a település nevévé. (A méltóságnév a korban személynévként is élt [vö. 1138/329: *Apat,* ÁSz. 71], bár KÁZMÉR megjegyzése szerint ez a köznév ritkán vált személynévvé [1970: 110].) Idővel az *Apátfája* helynév előtagját magához hasonította az *apa* főnév, illetve az *Apa* (1067 k./ 267, ÁÚO. 1: 26) személynév, a *-fája* utótag pedig *-fa* alakra rövidült. Ma Debrecenhez tartozó erdős terület (FNESz. *Apafa*).

Apáti 1. 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra' *1221/ 550, *1332–7/Pp. Reg.: *Apathi,* v. (Gy. 1: 594, J. 196, VRH. 25: 14), *1332–7/Pp. Reg.: *Apati* [3a] (Gy. 1: 594), 1421: *Apathy,* p. (Cs. 1: 602, ComBih. 185), 1587: *Apatthy* (ComBih. 185). Ma Körösszegapáti (FNESz.). **2.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól D-

re' [1291–4]: v. *Abbati* (Gy. 1: 594, J. 196, VP. 358), 1319/414/581: *Apathi* (Gy. 1: 594 [itt 1319/414/XVI. datálással], Cs. 1: 602, AnjouOklt. 5: 193/488), 1351: *Apaty,* p. (ComBih. 24), 1598: *Appathy* (D. 131). Később Oláhapáti, ma a rom. Apateu (Lelkes 449). **3.** 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától Ny-ra' 1332–7/Pp. Reg.: *Apathi,* v. (Gy. 1: 594), 1332–7/Pp. Reg.: *Apati* [2a] (Gy. 1: 594), 1354: *Apaty* (Cs. 1: 602), 1385: *Appathi* (J. 196). **Felapáti** néven is ismerték, ám antonim névpárra nincs adatunk. Ma psz. Margittától Ny-ra, Apátkeresztúr mellett (Gy. i. h.). **4.** 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalacstól ÉNy-ra' 1326/327/XVIII., 1327/XVIII., 1338, 1338/396: *Apaty,* p. (Gy. 1: 594, J. 196, AnjouOklt. 11: 65/125, Str. 3: 317, Károlyi 1: 130), 1351: *Apateu,* p. (ComBih. 24), 1421, 1553: *Apathy,* v. (ComBih. 24). **Kisapáti** és **Pusztaapáti** néven is ismerték. Ma psz. Érmihályfalvától DK-re (Gy. i. h.). **1–5.** 'egyértelműen nem azonosítható település Bihar vm.-ben' 1219/550: *Apaty,* v. (Gy. 1: 594, VRH. 25: 15), 1220/550: *Apathy,* v. (Gy. 1: 594, VRH. 25: 15). GYÖRFFY GY. szerint egy ötödik Apáti emlékét ma hn. őrzi Pocsaj határában É-on (i. h.).

A települések neve morfematikus szerkesztéssel született meg a m. *apát* 'apátság élén álló szerzetes főpap' (TESz.) főnév és az *-i* helynévképző kapcsolatából (TNyt. I, 254–5), mely az *-é* birtokjel korai *-i* alakváltozatából keletkezett (KNIEZSA 1943: 196). Az *-i*-nek ebben az esetben helynévképző funkciója volt. A megnevezés birtoklástörténeti háttere mindegyik esetben igazolható. Az **1.** település a tordai apátság birtoka volt. A **2.** település a váradi püspök birtoka, ennek legkorábbi v. *Abbati* névalakja latinosított forma (vö. +1264/[XIV.]: *Abba,* lac. [Baranya vm., HA. 1: 43, KMHsz. 1: 27]), amely a lat. *abbas ~ abba* 'apát' hangalaki hasonlóságának lehet a következménye (vö. BENKŐ 1998c: 36). A **4.** falu eredetileg Tarcsához tartozott, ezért elnevezése feltételezhetően az ott birtokos szentjobbi apát emlékét őrzi. Legkésőbbi *Apateu* adata romános alakot tükröz: a románság lakta terület északi részén (ide tartozik Bihar megye is) a magyar *-i* képzős nevek a román nyelvbe egyszerű átvétellel, *-iu* vagy — ahogyan esetünkben is — *-eu* végződést kapva kerültek át. KNIEZSA ezt a „szóvéghelyettesítést" azzal magyarázza, hogy a román nyelv nem ismer *-i* végű főneveket (1943: 151).

Árkos 'település Bihar vm. D-i részén Bél mellett K–DK-re' 1552, 1598: *Arkos* (J. 200, D. 122).

Bizonyára az *árok* főnév *-s* képzős származékából alakult esetleg víznévi áttétellel. Hasonló szemléletű településnevekre máshol is ismerünk példákat (vö. FNESz. *Árkos, Árki*). Vö. még a R. m. *árkus* 'árokkal, mederrel rendelkező, árkos' melléknévvel (OklSz. *árkos* a). Van azonban a régiségben *Arcus* személynév (1237, F. 4/1: 81), ebből is származhat metonimikus névadással. Később Bélárkos, a mai rom. Archiş (Lelkes 109).

Ároktelek 'település Bihar vm. É-i részén, Debrecen és Sámson vidékén' 1347: *Aroktelek,* p. (Cs. 1: 602, Anjou-Okm. 5: 50).

A m. *árok* főnév és a *telek* 'birtok, faluhely' (TESz.) földrajzi köznév összekapcsolásával született meg. Az elnevezés előtagja a híres Ördögárokra utalt (vö. ZOLTAI 1925: 58). A birtok 1429-től Debrecen városához tartozott.

Árpa lásd **Árpád**

Árpád 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DK-re' 1326, 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1333, 1341, 1347, 1397, 1424, 1489, 1587, 1598: *Arpad,* p., v. (Gy. 1: 595, J. 200, Cs. 1: 602, ComBih. 25, EH. 63, D. 122), 1417: *Arpaad,* p. (ComBih. 25), 1504: *Arpadh* (EH. 63). **Árpa** *+1214/334: *Arpa,* v. (Gy. 1: 595).

GYÖRFFY GY. az *Árpa ~ Árpád* névalakot azonosnak fogja fel, a megyében lévő más névpárokra hivatkozva (lásd *Álmos ~ Álmosd*). Úgy gondolja, hogy az eredeti, egyszerű *Árpa* névalak más hasonló nevek analógiájára kapta később a *-d* képzőt (vö. KRISTÓ 1976: 32). A képzőtlen–képzős alternánsok megléte korszakunkban az ország egész területén gyakorinak látszik (vö. TÓTH V. 1997: 147–70). A képzőtlen településnév kialakulásának két útját képzelhetjük el. Az egyik szerint a név alapja a m. *árpa* 'egy fajta gabona' (TESz.) növénynév, amelyből a terület növényvilágára utaló helynév született meg metonimikus úton. A másik lehetőség szerint a kiindulást az *Árpa* személynév jelenti (1346: *Arpa* szn., Zala.Okl. 1: 429) (KNIEZSA 1943: 198): ebben az esetben az elnevezés a birtokosra utalhatott. KISS LAJOS nem foglal egyértelműen állást a névalakulást illetően, de inkább a közszói eredetet látszik támogatni (FNESz. *Árpa*). A későbbiekben ehhez az *Árpa* névalakhoz járult a *-d* helynévképző, az *Árpád* tehát bővüléssel jött létre. E folyamatot minden bizonnyal az is támogathatta, hogy a korban létezett az *Árpád* személynév (1200 k.: *Arpad,* ÁSz. 74) is. A mai rom. Arpăşel (Lelkes 86).

Ártánd 'település Bihar vm.-ben Bihartól DNy-ra' [1291–4], 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1517, 1587, 1598: *Artand* (Gy. 1: 595, J. 201, VP. 301, 358, Bunyitay 2: 219, D. 122), 1332–7/Pp. Reg., 1517, 1588: *Arthand,* p. (Gy. 1: 595, Károlyi 3: 105, 108, 443), 1334: Rykalch alio nomine *Arthand* (J. 201, Knauz 3: 253), 1343: *Archand [ɔ: Arthand]* (ComBih. 25), 1588: *Ártánd* (ComBih. 25). **Ártándi** +1214/334: in *Artandi* (Gy. 1: 595). **Rikácsiártánd** néven is említik. GYÖRFFY GY. szerint az *Ártánd* névalak az eredetibb **Rikács**-ot szorította ki (1977: 448).

Az *ártány* 'herélt kandisznó' (TESz.) jelentésű főnévből származik, amihez a *-d* (TNyt. I, 253), illetve a *-di* helynévképző kapcsolódott (FNESz. *Ártánd,* KISS L. 1997b: 184). A képző alakjának megítélése nagy körültekintést igényel, mivel az *-i* korai adatainkban tőhangzóként is értékelhető. A helynévképző után álló magánhangzó tovább megmaradhat, mint a közszavak végén álló tőhangzó, hiszen a név végén a névtudat ennek is

funkciót tulajdoníthat (BÁRCZI 1951: 71, D. BARTHA 1958: 103). A település a Sebes-Körösig lehúzódó nagy tölgyerdőbe települt, s elnevezése arra utal, hogy a falu lakói ártányokkal adóztak a garamszentbenedeki apátságnak (vö. HECKENAST 1970: 10, KRISTÓ 1976: 84, 85, JAKÓ i. m. 65). Hangtani szempontból megemlítendő, hogy a név végi *-ny* az utána álló *-d* hatására depalatalizálódott. Az 1343-as datálású *Archand* alak kapcsán egy gyakori olvasati hibát is feltételezhetünk: a *t* betűt esetleg *c*-nek olvasták. Ma Ártánd (FNESz.).

Ártándi lásd **Ártánd**

Asszonyvására 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalacstól DNy-ra' 1203/342/356/477, 1478: de *Foro Regine* (Gy. 1: 595, J. 197, AnjouOkm. 4: 292, EH. 1023), 1268/270: *Ahzunwasara* (Gy. 1: 595, J. 197 [itt *Ahsunwasara*]), XIII.: *Azanvasara* (J. 197), [1272–90], 1357: *Azunvasara* (Gy. 1: 595, J. 197), 1332–7/Pp. Reg.: *Assumhari,* v. ~ *Azzunuisari* [romlott alakok] (Gy. 1: 595), 1342: *foro Reginae* (EH. 1023), 1355, 1357 [2a]: *Azonwasara,* p. (ComBih. 331, Károlyi 1: 236), 1435, 1466, 1569, 1570: *Azzonwasara,* p. (Cs. 1: 602, ComBih. 331, Bunyitay 3: 191, EH. 1023), 1598: *Azzoniwasara* (D. 122).

A m. R. *asszony* 'királyné' jelentésű főnév (TESz., KISS L. 1992b: 92) és a vásártartási jogra utaló *vásár* főnév (vö. KISS L. 1997b: 183) *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetétele (FNESz.). Az előtag alán eredetű: **axsīn,* és a hangfejlődése *áχszin* > *áχszun* > *asszony* lehetett (TESz.). A fenti adatok között az asszimiláció előtti forma is képviselve van. Az elnevezés arra utalt, hogy a falu királynéi birtok volt. Legkorábbi latin nyelvű lejegyzésének jelentése is ezt mutatja: 'Királynévásárja' (vö. SZABÓ G. 1998: 95). A mai rom. Târguşor (Lelkes 87).

Atyás 'település Bihar vm. DNy-i részén Cséffától Ny-ra' 1283/311, 1332–7/Pp. Reg.: *Athas,* p., v. (Gy. 1: 596, J. 197), 1333: *Athaas,* p. (J. 197, AnjouOkm. 3: 41), 1341: *Atyas* (EH. 66), 1401 [5a], 1419, 1483, 1495: *Athyas,* p. (J. 197, ZsO. II/1: 1305, Cs. 1: 602, MEZŐ 2003: 338, EH. 66), 1598: *Atthias* (D. 122). A települést **Kisatyás, Mezőatyás,** majd **Pusztaatyás** néven is ismerték.

Személynévből keletkezhetett (FNESz.). Elképzelhető, hogy alapja az *Atha* személynév ([1066]/Krón-Komp. 1234/550, ÁSz. 76) *-s* kicsinyítő-becéző képzős alakja (TNyt. 251, KNIEZSA 1943: 197). A személynév a m. *atya* főnévvel függ össze. A mai rom. Ateaş (Lelkes 88).

Báboclyuka 'település Bihar vm.-ben, a Debrecentől D-re lévő Szepessel említik együtt' 1441: *Baboczlyka* (Cs. 1: 602).

Előtagja bizonyára a *Báboc* személynév, amelynek régebbi alakja *Babuci* (1214/550, ÁSz. 79), és amely a *Babissa* ~ *Babisa* (1118/373, 1138/329, ÁSz. 79) személynévvel is összefügghet (vö. FNESz. *Bábca*). A második névelem a *lik* ~ *lyuk* főnév *-a* birtokos személyjeles alakja. A név

eredetileg mikrotoponima lehetett, s metonimikus úton magának a településnek a megnevezésévé vált.

Bábony ’település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól É-ra’ [1291–4]: *Babun* (Gy. 1: 596, VP. 300), 1434, 1461, 1478, 1480, 1482, 1486, 1489, 1498, 1500, 1501, 1502, 1506, 1507, 1508, 1510, 1519, 1524, 1575: *Babon* (Cs. V, 329), 1471: *Babony* (Cs. V, 329). CSÁNKI Kolozs vm.-ben szerepelteti.

A *Babun* személynévből (1211, ÁSz. 79) (FNESz., KNIEZSA 1943: 225, lásd még SZABÓ T. 1942: 279) metonimikus névadással jött létre. A mai rom. Băbiu (Lelkes 89).

Babonya ’település Bihar vm.-ben Váradtól D-re’ 1291, *1317: *Babna* (Gy. 1: 596, AnjouOklt. 4: 148/386), 1300, [1304–6], 1306: *Babuna* (Gy. 1: 596, AnjouOkm. 1: 107, AnjouOklt. 2: 12/9), 1306: *Bagna [ɔ: Babna]* (Gy. 1: 596), 1319, 1325>335: *Babana* (Gy. 1: 596, AnjouOklt. 5: 175/444, 9: 322/594), 1325: *Babonya* (Gy. 1: 596, AnjouOkm. 2: 222, AnjouOklt. 9: 301/560), 1587: *Babosta* (ComBih. 27), 1598: *Babostha* (D. 122).

Szláv nyelvből való névátvétel. Etimológiailag összefügg a *Bábolna* helynévvel, amelynek legrégibb adata *Babuna* formájú (vö. FNESz. *Bábolna*). Ez a szl. *baba* ’vénasszony’ *-ina* képzős alakjából származhat (vö. ŠMILAUER 1970: 37). Az etimológiát KISS LAJOS szláv névpárhuzamokkal támasztja alá. Ma psz. Székelytelek mellett ÉK-re (Gy. i. h.).

Bácsfalva ’település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1435: *Bachfalwa* (J. 341).

Előtagja a m. R. *Baach* (1236, ÁSz. 79) személynév, amelyhez a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja kapcsolódik. A személynév tövében KISS LAJOS szerint valószínűleg a *baɣa* méltóságnév található, de összeveti szláv személynév-megfelelésekkel is (vö. FNESz. *Bács*). KÁZMÉR az eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 182).

Bagamér ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re’ 1281, [1292 k.]: *Bogomer,* t., v. (Gy. 1: 596, J. 201), 1291, 1292/407 [2a], 1348, 1357, 1402, 1416, 1473: *Bagamer,* p. (Gy. 1: 596, J. 201, Cs. 1: 602, ZsO. II/1: 1996, Bunyitay 2: 96, 153, F. 9/6: 38), 1348: *Bagamir,* p. (F. 9/6: 37), 1374: *Baganer [ɔ: Bagamer],* v. (ComBih. 28).

A szláv eredetű *Bogumir* (1235: *Bogomerium* [lat. ragos alak], ÁSz. 81) személynévből metonimikus névadással jött létre (FNESz.). A települést egykori tulajdonosáról és alapítójáról, a XIII. század első felében élt, a Gutkeled nemzetség Dunántúlra szakadt Marcaltövi ágából származó *Bogomér*-ról nevezték el (J. i. m. 41, 201, KRISTÓ 1976: 24).

Bagd ’település Bihar vm. DNy-i részén Kölesértől ÉNy-ra’ 1240, *1290/422: *Bwgud* [vagy *Bwgus*] (Gy. 1: 596, ComBih. 28), 1290: *Bwgod* (J. 202), 1435, 1448, 1468, 1587: *Bagd* (J. 202, Cs. 1: 602, ComBih. 28). GYÖRFFY GY. nem tartja egyértelműnek a legkorábbi adat e településre való vonatkozását.

Történeti szempontú elemzése bizonytalan: elsődleges formája talán *Bagod* lehetett. Ez a *Bugud* személynévből (1211, ÁSz. 157) származhat metonimikus névadással (vö. FNESz. *Felsőbagod*). Ugyanakkor az is lehetséges, hogy a *Boggu ~ Bogu* (1138/329, ÁSz. 135) személynévből alakult ki a *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) (vö. FNESz. *Bag*[1]). Ma psz. Nagyszalontától Ny-ra (Gy. i. h.).

Bagos 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' [1291–4], (1327)(?), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1347: *Bogus,* p., v. (Gy. 1: 597, J. 202, AnjouOkm. 5: 108, VP. 222, 298, 359, AnjouOklt. 11: 76/150, ComBih. 145), 1323, 1428, 1479: *Bagus* (Cs. 1: 603, Károlyi 2: 114–5, AnjouOklt. 7: 211/455), 1332–7/Pp. Reg.: *Bogun,* v. *~ Byeger ~ Bygua ~ Rogos* [romlott alakok], v. (Gy. 1: 597), 1397, 1415, 1555, 1598: *Bagos,* p. (ZsO. I, 4802, Károlyi 2: 18–27, 3: 285, D. 122), 1560: *Bagd* [romlott alak?] (ComBih. 145), 1587: *Baghos* (ComBih. 145). **Csire(s)bagos** néven is ismerték, **Kisbagos** és **Nagybagos** valószínűleg birtokmegosztása eredményeként született meg.

A *Bagos* személynévből (1181: *Bvg(us),* 1289/479: *Bogus,* ÁSz. 158) keletkezett metonimikus névadással. Az alapul szolgáló személynév szl. eredetű (lásd KNIEZSA 1941a: 221), vö. blg. *Богýw* szn., szb.-hv. *Boguš* szn., le. *Bogusz* szn. (FNESz. *Hajdúbagos,* vö. még KNIEZSA 1943: 270, 280).

Baj 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re' 1283/311, 1284>436, 1284>437, 1322/338, 1332, 1332–7/Pp. Reg. [4a]: *Boy,* p., t., v. (Gy. 1: 597, J. 202), 1284/304/425/Más, 1304>435, 1304>437: *Bey* [romlott alak], p. (Gy. 1: 597, AnjouOklt. 1: 290/583), 1332–7/Pp. Reg., 1587, 1598: *Bay,* p. (Gy. 1: 597, ComBih. 53, D. 122). A település birtokmegosztásakor jött létre **Kis(ded)baj** és **Nagybaj.**

A *Boy* személynévből (1228/491: ÁÚO. 1: 251) alakult (KNIEZSA 1943: 198) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki (FNESz.). A személynév alapja az ótör. *baj* 'gazdag, bő' (GOMBOCZ 1915: 45) melléknév. Később Mezőbaj, a mai rom. Boiu (Lelkes 397).

Bajom 'település Bihar vm. Ny-i részén Derecskétől DNy-ra' 1215: de *Boiano* (J. 203), 1342: *Bayn,* p. (J. 203, AnjouOkm. 4: 232), 1332–7: *Boyn* (ComBih. 47), 1350: *Bayun* (ComBih. 47), 1351 [2a], 1358 [2a], 1359, 1423, 1465, 1475, 1515, 1517, 1532, 1536, 1539, 1548, 1557, 1561, 1565, 1566: *Bayon,* loc., p., t., v. (J. 203, AnjouOkm. 5: 515, ComBih. 47, EH. 146, Károlyi 2: 75, 3: 91, 105–7, 108, 187, 199–200, 3: 216, 239, 298–9, 323, Bunyitay 2: 215–6, 3: 492), 1359: *Baion,* p. (ComBih. 47), 1594: *Baÿon* (EH. 146), 1598: *Bayom* (D. 131) | **~i** 1532: Benedictum *Bayony* (Károlyi 3: 187–8), 1539: Benedicto *Baiony* (Károlyi 3: 216), 1561: *Bajom*-ban (Károlyi 3: 320), 1566: Stephano *Bayony* (Bunyitay 2: 215). Részeit **Kisbajom** és **Nagybajom** néven is ismerték.

A *Boion* személynévből (1138/329, ÁSz. 136) jött létre (FNESz. *Biharnagybajom,* KNIEZSA 1943: 220) metonimikus névadással, s birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév vagy a R. m. *Baj(a)* szn. *-n* kicsinyítő-becéző képzős alakja (TNyt. 1: 251), vagy török eredetű (GOMBOCZ 1915: 45), s végső soron egyesek szerint a m. *bán* méltóságnévvel, más vélemény szerint a *baj* 'gazdag' szóval vethető össze (KÁLMÁN 1967: 5). KISS LAJOS azonban szláv személynévi megfelelőket is említ (FNESz. *Bajánsenye*). Az ómagyar korban *Bajon*-nak hangzó név végén később *n* > *m* változás történt (vö. SIMONYI 1911: 243, KISS L. 1995: 32), ami a helyhatározóragos alakokban, a belső helyviszonyt kifejező toldalékok előtti helyzetben kezdett kialakulni: *Bajonba* > *Bajomba*. Ez a határozós alakbeli *m*-es forma hatolt be az alapalakba. A legkorábbi *de Boiano* névadat szóvégi magánhangzója latinos formára utal, bizonyára a latin elöljárószó vonzataként szerepel ebben az alakban.

Bakonszeg 'település Bihar vm. Ny-i részén Bihartól Ny-ra, a Berettyó közelében' 1434: *Bakonzeegh* (J. 203), 1438, 1470: *Bakonzegh* (Cs. 1: 603), 1480, 1536: *Bakonzeg,* p. (ComBih. 29), 1598: *Bakonizegh* (D. 122).

KISS LAJOS nem tartja meggyőzőnek azt a feltevést, hogy az előtag előzménye a Székelyföldről adatolható *bakony* 'sűrű erdő' (ÚMTsz.) lett volna (vö. RÁSONYI NAGY 1927: 569). Inkább a m. R. *Bokon* (+1086, ÁSz. 138) személynévvel tartja összekapcsolhatónak (FNESz.). Utótagja a *szeg* 'szöglet, csúcs, kiszögellés, sarok, zug' jelentésű főnév (TESz. *szeg*[2]). A név jelentése pedig talán jobban alátámasztaná az előbbi etimológiát: az 'erdőszeg' könnyen válhatott egy település névadójává, míg személynévi előtaghoz az itt vizsgált vidéken a *szeg* nemigen szokott kapcsolódni (lásd **Almaszeg, Diószeg, Forrószeg, Kengyelszeg, Körösszeg, Malomszeg, Nyárszeg, Sárszeg, Szentpéterszege**).

Bakonya 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DNy-ra' 1552: *Bokonya,* 1598, 1599: *Bakonia* (D. 123, J. 217).

Szláv eredetű, köznévi előzménye a **bukovina* 'bükkös, bükkerdő' lehet (KNIEZSA 1944: 27, ŠMILAUER 1970: 44 *buk*=), tehát a helynév eredeti mikrotoponimából jöhetett létre, s a magyar névrendszerbe névátvétellel került. Vö. szb.-hv. *Bukovina* hn., szln. *Bukovna* hn., cseh *Bukovina* hn., le. *Bukowina* (FNESz. *Bakonya*). Később Boklya, a mai rom. Bochia (Lelkes 126).

Bakósárándja 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1411: *Bakosarangya* (J. 335).

A **Sáránd** régebbi *Sáráng* névalakjából született meg, amely a *-ja* birtokos személyjellel bővült, amikor ehhez jelzői előtagként járult a *Bacou* (1229/550, VR. 351) személynév (ill. vö. *Bako* csn. 1466, OklSz.), amely a falu birtokosára utalt. A név vagy apanévi, vagy foglalkozásnévi eredetű 'mészáros' jelentéssel (TESz. *bakó*[1],

RMCsSz. 68). PESTYnél a falu *Bagó-Sáránd*-ként szerepel (HOFFMANN–KIS 1996: 64–6).

Balilény ? 'település Bihar vm. D-i részén Fenestől DK-re a Fekete-Körös bal partján' 1580: *Bolilitth,* 1588, 1598: *Balylen* (J. 203, D. 122).

JAKÓ román eredetűnek mondja KNIEZSÁra hivatkozva (i. h.). MEZŐ szerint ma *Lassúpatak* lenne (1999: 37 *Balaleny*). A mai rom. Băleni (Lelkes 94).

Bálint(i) 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' [1291–4]: *villa Walenti* (Gy. 1: 597, J. 205, VP. 301). Később **Bálinttelke** és **Bálintülése** néven említik.

A lat. *Valentinus* (> m. *Bálint*) személynévből származik (KUBINYI 1889: 89), s annak magyaros formája talán genitivusi alakban áll előttünk. A személynévre az OklSz. XVI. századi alakokat közöl: 1558: *Baint,* 1577: *Walent, Walint, Walynt.* Elképzelhető az is, hogy a névalak egy **Bálintfalva ~ *Bálintháza* forma vagy akár a későbbről adatolható *Bálinttelke* latinra fordított alakja. A szóvégi *-i* azonban helynévképző is lehet. A településnév JAKÓ szerint a morvaországi hadjáratban részt vett déteri pohárnokok egyikeként IV. Béla által a királyi vitézek közé emelt *Bálint* birtoklására utal (i. m. 66). A név hangtani fejlődése párhuzamos a személynév változásával. (A $\beta \sim v > b$ hangváltozására lásd MELICH 1903–1905: 158, BÁRCZI 1958: 109, BENKŐ 1957: 78). A település nevében a XV. század második felében tűnik fel a *b* (lásd a **Bálintülése** szócikket).

Bálinttelke 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' 1354: *Valinttheleke,* loco sessionali (Gy. 1: 597, J. 205, AnjouOkm. 6: 221).

Kialakulása többféle módon is elképzelhető különösen a korai *Bálint(i)* forma bizonytalan értelmezhetősége következtében. Lehetséges, hogy a **Bálinti** névképzős formában a *telke* birtokos személyjeles földrajzi köznév a képző helyére lépett. Hasonló *-i ~ -telke* megfelelésekre máshonnan is ismerünk példákat (TÓTH V. 1997: 168–8), ilyen eset lehet a bihari *György(i)* alakulása is. A *telke* azonban *Bálint* alakú településnévhez is hozzákapcsolódhatott másodlagosan. Másrészt a *Bálinttelke* a képzős alakkal párhuzamosan, szintagmatikus szerkesztéssel is létrejöhetett a *Bálint* személynév és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely' (TESz.) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakjának kapcsolatából. Az oklevél tanúsága szerint *Bálinttelke* ekkor lakott hely (locus sessionalis), lassan megindult a pusztásodás útján. Egyes vélemények az ilyen utótagot a tatárjárás pusztításához kapcsolják, s 'elpusztult, egyházatlan falu' jelentéssel értelmezik (GYÖRFFY GY. 1961: 35–8, vö. még MEZŐ–NÉMETH 1972: 13, 94). Azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy ha ez egyes esetekben igaz is, máskor a név kronológiája egyértelműen kizárhatja ezt a magyarázatot. Esetünkben *Bálinttelke* pusztásodásának oka az lehetett, hogy a szomszé-

dos Bócson is birtokos Tordai család tulajdonába került Déterrel együtt, s a környező település(ek)től való megkülönböztetés(ük) már szükségtelenné vált.

Bálintülése 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' 1470: *Balyntwlese* (J. 205), 1477: *Balyntilese* (J. 205).

A **Bálint(i),** később **Bálinttelke** névből magyarázható, az előtagban az *ülése* előtt szokásos személynévi elemet kronológiai okok miatt közvetlenül nem kereshetünk. A korábbi névváltozat utótagjának vagy képzőjének a helyére került az *ülés* 'szállás, birtok' (TESz. *ül*[1]) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakja. JAKÓ közlése szerint a település pusztásodása a XV. század végére befejeződött, 1470-ben már puszta. Az *-ülés(e)* névrész a bihari településnevekben rendre sajátos helyesírással szerepel, ugyanis a szókezdő *ü (~ i)* hang jelölésére általában ritkábban használt betűket (betűkapcsolatokat) alkalmaztak: *y, i, ju, jv, iu,* esetleg *ve*. A korban általánosabb *w, u* betű csupán egy-egy adatban van jelen (vö. KNIEZSA 1952).

Balkány 'település Bihar vm. Ny-i részén a Köles-ér jobb partján, Okánnyal együtt említik' 1458, 1507, 1579: *Balkan,* p. (Cs. 1: 603, Károlyi 3: 413), 1598: *Balkany* (D. 122).

A *balkány* 'vizenyős, lápos hely' jelentésű, valószínűleg török eredetű magyar tájszóból (TESz., MEZŐ–NÉMETH 1972: 31) jött létre metonimikus névadással. Mivel a helynév az országban döntően a besenyők lakta területeken fordult elő, feltehetően a besenyőből való (TESz., MIKESY 1940: 6). Legkorábbi helynévi előfordulása a XII. század végéről adatolható (1181/288/366/XVI.: *Balkan* [RegArp. I, 43], vö. FNESz.).

Bályok 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó bal partján' 1213/550: *Baluc,* t. (Gy. 1: 597, J. 205, VRH. 28: 25), 1298: *Baalk,* p. (Gy. 1: 597, J. 205), 1332–7/Pp. Reg.: *Balach,* v. ~ *Balk,* v. (Gy. 1: 597), 1349: *Balyuk* (EH. 76), 1349, 1390, 1400, 1401, 1404 [3a], 1408 [2a], 1412, 1440, 1441, 1452, 1465, 1484, 1551: *Balyok,* castr., p. (J. 205, Cs. 1: 595, 603, ZsO. I, 1601, ZsO. II/1: 247, 1306, 2927, ZsO. II/2: 6126, EH. 76), 1397, 1440: *Balok* (ZsO. I, 4769, EH. 76), 1444: *Balyak* (EH. 76), 1450: *Balak* (EH. 76), 1520: *Baliog* (Cs. 1: 603), 1520, 1587: *Balyogh* (Cs. 1: 603, ComBih. 30), 1588, 1598: *Baliogh* (ComBih. 30, D. 123), 1599: *Baliok* (ComBih. 30).

A *Boloc* (1250, Str. 1: 384) személynévből (FNESz., KNIEZSA 1943: 193) metonimikus névadással jött létre. Az alapjául szolgáló személynév KISS LAJOS szerint a *Balog* személynévnek lehet alakváltozata. Figyelemre méltó, hogy a név több XVI. századból való adatában a szóvégi *-k* helyén *-g* áll. A településnévnek a XIII. század végén hangzóhiányos változata *(Baalk, Balk)* is kialakult. A palatalizált mássalhangzót *(l > ly)* mutató névváltozat egyértelmű jelöléssel a XIV. század végén jelenik meg, és

máig ez az alak él. A mai rom. Balc (Lelkes 97).

Bánd 'település Bihar vm.-ben, Disznókúttal együtt említik, talán valahol Vértes környékén állhatott' 1400: *Band* [2a], predium, predya seu loca villarum (ZsO. II/1: 343).

Azonosítása és helyhez kötése bizonytalan. Amennyiben önálló településként értelmezendő a fenti lokalizálással, az elnevezés a *bán* méltóságnév származékából, a *Bánd* személynévből (1138/329: *Bandí,* DA. 131, FNESz.) keletkezett metonimikus névadással. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a névalak a közeli *Bánk* település nevének elírása (ott is szerepel több, hasonló romlott alak), s ebben az esetben adatunk természetesen oda tartozik. Ez utóbbi feltételezésünket támogathatja a névalak egyedi előfordulása, illetve a másik településnévhez hasonló hangzása, földrajzi azonosíthatósága is.

Bánháza 'település Bihar vm. É-i határánál Szalacstól ÉNy-ra' 1375, 1428: *Banhaza* (J. 206, Cs. 1: 603).

Az **Iványkabánháza** névalakból jött létre az első személynévi eredetű névelem eltűnésével, redukció útján. A változást a hasonló szerkezetű nevek ritkasága idézhette elő.

Bánk 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re' (1318), 1322, 1324 [2a], 1325 [4a], 1352, 1409 [3a], 1415: *Bank,* p., v. (Gy. 1: 597, Cs. 1: 603, ZsO. II/2: 6888, AnjouOkm. 1: 477, 2: 35, 132, 171, 175, 195, 206, 5: 552, AnjouOklt. 5: 80/180, 9: 21/21, 132/225, 146/255, 186/328), 1319: *Banck,* t. (J. 206, AnjouOkm. 1: 508, AnjouOklt. 5: 166/420), 1332–7/Pp. Reg.: *Banth* [romlott alak], v. (Gy. 1: 597), 1481: *Bangh* [romlott alak] (Cs. 1: 603), 1561: *Bánk* (Károlyi 3: 320) | **~i** 1318>1388>1406, 1405: *Banky*-i László (ZsO. II/1: 3700, AnjouOklt. 5: 19/27). **Bánkegyház** néven is ismerték.

A *Bank* (+1135/+262/566, ÁSz. 88) személynévből metonimikus úton jött létre. A személynév a *bán* 'úr' méltóságnév *-k* kicsinyítő képzős származéka (TESz. *bán*[2], FNESz. *Bánk*[2]). A *Bánkegyház* > *Bánk* névfejlődést a kiindulásként feltett névalak személynév + *egyház* szerkezeti felépítése miatt nem tartjuk valószínűnek.

Bánkegyház 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re' 1317/324, 1317/324>383, 1317/324>383>391, 1317/324>383>391>422, 1324, 1324>383/391/422, 1342: *Bankyghaz,* p., t. (Gy. 1: 597, J. 206, Cs. 1: 603 [itt *Bankighaz*], AnjouOklt. 4: 249/657, AnjouOklt. 8: 34/51, Kállay 1: 636).

Valószínűleg a **Bánk** helynév és az *egyház* 'templom' (TESz.) jelentésű főnév összekapcsolásával alakult ki. Az *-egyház* utótag gyakran arra utalt, hogy a település a tatárjárás alatt elnéptelenedett, s pusztulása idején már templomos hely volt (vö. GYÖRFFY GY. 1961: 35–8, MEZŐ 1966: 141). Mindezt ZOLTAI megjegyzése is megerősíti: véleménye szerint igen korán egyházas hely lehetett, de 1352-ben már sok megürült házhelyet számoltak a faluban (1925: 30). Bihar megyében az *-egyház(a)* utótag döntő többségében felső nyelvállású illabiális kezdő

magánhangzóval szerepel *-igyház(a)* formában. Ez őrizheti az eredeti *igy (~ ëgy)* elem kezdő hangját, de rávilágít e vidék jellemzően zártabb nyelvjárási jellegére is.

Bánlaka 'település Bihar vm. K-i részén a Sebes-Körös jobb partján Sólyomkőtől DK-re' 1406 [3a], 1458, 1459, 1598: *Banlaka,* p., v. (J. 206, Cs. 1: 603, ZsO. II/1: 4373, 5057, ComBih. 31, D. 123).

A helynévben a személynévként is alkalmazott *bán* méltóságnév (TESz. *bán*[2]) és a *lak* 'udvarhely, lakóhely' (TESz.) földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódik össze. Később Körösbánlaka, a mai rom. Bălnaca (Lelkes 341).

Barakony 'település Bihar vm.-ben Cséffától É-ra' 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1333, 1406, 1477: *Barakun,* v. (Gy. 1: 598, J. 203, Cs. 1: 603), 1332–7/Pp. Reg.: *Barkun,* v. (Gy. 1: 598), 1374: *Barakw* [romlott alak], v. (ComBih. 40), 1406, 1515, 1552, 1560: *Barakon,* p., v. (J. 203, ComBih. 40, EH. 114).

A *Borokun* (1222/550, ÁSz. 90) ~ *Barakon* (1227, ÁSz. 90) személynévből született meg metonimikus névadással (FNESz. *Felsőbarakony,* KNIEZSA 1943: 197), és birtoklást fejezhetett ki. A mai rom. Berechiu (Lelkes 199).

Báránd 'település Bihar vm. ÉNy-i részén Debrecentől DNy-ra' [1272–90], 1537, 1598: *Barand,* v. (Gy. 1: 598, Cs. 1: 603, Bunyitay 2: 256, D. 123).

Többek szerint a *Baran* személynév (1212, RegArp. I, 88) *-d* helynévképző (TNyt. I, 253) származékából jött létre. Az alapjául szolgáló személynév alakulhatott a m. *bárány* főnévből, de lehet egy szláv vagy török személynév átvétele is (vö. FNESz.). A névalakulás másfelől azonban párhuzamosnak látszik az **Ártánd** elnevezés létrejöttével (amelyben a *-d* helynévképző közvetlenül az állatot jelölő köznévhez járult, ezt lásd a megfelelő címszó alatt), ám HECKENAST e nevet nem sorolja a szolgálatra utaló nevek közé, s a személynévi eredetet tartja valószínűbbnek (1970: 11). KISS LAJOS (FNESz.) sem támogatja azt az etimológiát, amelyet JAKÓ is vall (i. m. 207), miszerint az egykor virágzó nagy-sárréti juhászat lenne a névadás hátterében. Ugyanakkor azt az elképzelést is elutasítja (amit HECKENAST nem zár ki), hogy esetleg totemisztikus névadásról lenne szó.

Barátapestese 'település Bihar vm.-ben az Élesdtől Sólyomkő felé vezető út mellett' 1406: *Baratapesthese* (ZsO. II/1: 4373, 5057) ~ *Barathapesthese* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 221, 319 [itt *Barathapestese*]).

A név bizonyára egy önállóan nem adatolható **Pestes* nevű település osztódásával jött létre (etimológiájára lásd az **Alsópestes** szócikket). A településnév alaptagja e névalak *-e* birtokos személyjellel ellátott formája, amelyhez megkülönböztető jelzői előtagként a *barát* 'szerzetes' (TESz.) főnévnek talán a birtokos személyjeles alakja kapcsolódott. Figyelemre méltó, hogy a *barát* főnév az egész magyar nyelvterület igen sok helynevében szerepel, de birtokos személyjeles alakjával

nem gyakori. Ugyanakkor Bihar vm. területén egy *Brátafalva* nevű település adataiban is ilyen formában fordul elő. Elképzelhető, hogy összefügg *Barátka* nevével. Vizsgált településnevünk bizonyára egyházi birtoklásra utalt.

Barátka ~ Brat(k)a 'település Bihar vm. K-i részén (Vár)Sonkolyostól K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1435: *Brata* (J. 221), 1552: *Barathka* (J. 221), 1598: *Baratka* (D. 124). A települést **Újbarátka** néven is ismerték.

JAKÓ szerint szláv eredetű, így felvethető a településnév szl. személynévi eredete is: vö. *Borotk* (1237, Gy. 2: 305), *Berethke* (Gy. 2: 492). Alapja a *brat*= 'fiútestvér' (ŠMILAUER 1970: 43) főnév lehet. Ugyanakkor elképzelhető, hogy a nyelvünkben már gyökeret vert *barát* főnév szerepel a névben, amelyhez a *-ka* helynévképző kapcsolódhatott. Ez a képző korszakunkban erőteljes területi korlátozottságot mutat: a magyar nyelvterület északi-északkeleti részéről, illetve a Dunántúlról adatolható. Használata minden bizonnyal a szomszédos szláv terület helyneveiben gyakori *-=ka* képző (ŠMILAUER 1970: 28–9) hatása a magyar helynévrendszerben: a nyelvérzék a magyar élő *-ka/-ke* képzővel azonos alakú szláv elemnek is helynévképző szerepet tulajdonított, s ebben a szerepben elvonta, majd magyar helyneveket hozott létre vele. A TNyt. nem zárja ki a képző magyar eredetét sem (TNyt. II/1: 320, BENKŐ 1950: 143–5) (vö. **Brátafalva** szócikkel). Úgy látszik, hogy a név elsődleges alakja még az eredeti mássalhangzótorlódásos alak lehetett, ám a XVI. századi változat már a feloldott formát mutatja. A mai rom. Bratca (Lelkes 101).

Barátpüspöki 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra, az Ér jobb partján' 1281: *Baratpyspuky ~ Barathpyspuky,* v. (Gy. 1: 655), 1282: *Baratpispuki,* v. (Gy. 1: 655, J. 204 [itt *Baratpispuk*]), 1339: *Baratpispuky* (AnjouOklt. 23: 44/68, J. 204 [itt *Baratpuspuky*], ComBih. 32, F. 8/4: 378), 1400: *Barthapyspeky* (ZsO. II/1: 724), 1416: *Barat Pyspeki ~ Warathpyspuki* (Cs. 1: 599, J. 204), 1449: *Barathpispeky* (J. 204).

A név eredeti alakja **Püspöki* lehetett, és csak később kapcsolódhatott hozzá — CSÁNKI szerint a Várad melletti hasonló nevű településtől való megkülönböztetés szükségessége miatt (i. h.) — a *barát* előtag. Történeti források tanúsága szerint a településnév az első erdélyi püspök birtoklására utalt, s e püspök eredetileg térítő szerzetesbarát volt (GYÖRFFY GY. 1977: 183, MoTört. I/1: 775). Ebből kiindulva a név létrejötte úgy is elképzelhető, hogy a barátból lett püspököt nevezték *barátpüspök*-nek, s ehhez kapcsolhatták az *-i* helynévképzőt.

Barbi 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó bal partján' 1406: *Barby* (J. 207). A települést párhuzamosan **Barbijánosfalva,** majd **Bártfalva** néven ismerték.

A rom. *Barb(u) ~ Barba* személynévhez (KNIEZSA 1943: 237, 1944:

28; vö. még FNESz. *Bárdfalva*) kapcsolt *-i* helynévképzővel jöhetett létre. JAKÓ a falu megtelepedését magyar településcsírákra történt román bevándorlással hozza kapcsolatba (i. h.).

Barbijánosfalva 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó bal partján' 1406: *Barby Janusfalwa* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 207).

Előtagja a személynévként használt *Barbi János*. Ehhez a jelzői első névrészhez utótagként a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott, s így maga a helynév szintagmatikus szerkesztéssel jött létre, és birtoklásra utalt. A név abban az oklevélben fordul elő, amelyben több hasonló szerkezetű elnevezés is szerepel. Lásd még **Tiszaipálháza, Tótlászlóháza, Ölyvesistvánfalva, Vágdemeterfalva, Veresjánosfalva.** Az elemzést azonban némileg bizonytalanná teszi, hogy a települést önállóan **Barbi** néven is ismerjük.

Bárdfalva lásd **Bártfalva**

Barmó 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re' 1273/392/477: *Bormow,* t. (Gy. 1: 598, J. 204, Cs. 1: 603), 1327, 1327/589 [4a]: *Borumou,* p. (AnjouOklt. 11: 82/164, 95/198, Gy. 1: 598), 1327/589: *Borumo,* v. (Gy. 1: 598) ~ *Morumou* [2a] (AnjouOklt. 11: 95/198, Gy. 1: 598), 1587: *Barmok* [romlott alak] (ComBih. 314), 1588, 1598: *Barmo* (ComBih. 314, D. 123). **Barmód** 1337: *Bernold* (EH. 80). **Szil (1.)** néven ismerték, valószínűleg valamely részét pedig **Kisbarmó**-ként említik, ám utóbbi antonim névpárjára nincs adatunk.

Lexikai és szemantikai szerkezete nem világos. A sok romlott, illetve többféleképpen is közölt alak nehezíti a véleményformálást. A *Borumou* és *Bormow*-féle alakok kettőssége a két nyílt szótagos tendencia érvényesülését mutatja. A névnek esetleg az ótörök eredetű *barom* (lásd a TESz. adatait 1256-tól) közszóval való összefüggését vethetjük fel: JAKÓ szerint a Gyepes menti vízjárásos helyek pásztorkodásának emléke mutatkozik meg a névben (i. m. 110). A *Barmód* alakváltozat a *-d* helynévképzővel jöhetett létre. Ma psz. Nagyszalontától DNy-ra (Gy. i. h.).

Barmód lásd **Barmó**

Báród 'település Bihar vm. K-i részén Sebesvártól ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partjánál' [1291–4]: *Baroud,* v. (Gy. 1: 598, J. 207, Cs. 1: 603, VP. 300, 359), 1475: *Barod* (Cs. 1: 603). Kettéosztódásakor született meg **Kis-** vagy **Oláhbáród,** illetve **Nagy-** vagy **Magyarbáród.**

A *Bar* személynév (1138/329, ÁSz. 89) *-ó* képzős származékából alakulhatott ki a *-d* helynévképző (TNyt. I, 253) hozzákapcsolásával (KNIEZSA 1943: 196). KISS LAJOS *o*-ra végződő szláv személynévi párhuzamokat is említ, nyilvánvalóan mint lehetséges névalkotási alapot (vö. FNESz. *Nagybáród*). A latin eredetű *báró* közszó első előfordulásait a TESz. csak a XVI. századból említi.

Baromlak 1. 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szentjobbtól K-re, a Berettyó bal partján' 1327/469: *Boromlak,* p. (Gy. 1: 598, J. 204 [itt

Borumlak], AnjouOklt. 11: 157/332), 1420, 1461, 1465, 1486: *Baromlak,* p. (J. 204, Cs. 1: 603, ComBih. 56, EH. 156) **Baromlaka** 1598: *Baromlaka* (D. 123). A mai rom. Borumlaca (FNESz., Lelkes 103). **2.** 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, az Ölyvös és a Jószás patakok között' 1435: *Baromlak* alio nomine Wylak (J. 375). Többnyire **Újlak (1.)** néven szerepel.

Köznévi előzménye a m. R. *baromlak* 'szarvasmarha tartására szolgáló épület' (KNIEZSA 1943: 193) jelentésű főnév. A településnév tehát építménynévből metonimikus névadással jött létre. JAKÓ szerint az **1.** település csírája a Berettyó mellett felfelé haladó pásztorok szállása lehetett (i. h.). A *Baromlaka* forma birtokos személyjellel való bővüléssel alakult ki.

Baromlaka lásd **Baromlak**

Barsa 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra' 1216/550: *Bursa,* v. (Gy. 1: 598, VRH. 42: 90), *1323: *Morsa* (Gy. 1: 598, AnjouOklt. 7: 213/459). A települést **Kétbarsa** néven is ismerték.

A *Borsa* személynévből (1202–3 k./XV., RegArp. I, 65) keletkezett (FNESz.) metonimikus névadással, s birtoklásra utalhatott. Ma puszta Csökmő határában (Gy. i. h.).

Bartafalva lásd **Bártfalva**

Bártfalva 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó bal partján' 1435: *Barthfalva* (J. 207), 1465: *Bardfalwa* (Cs. 1: 603), 1598: *Barttfalwa* (D. 123), 1599: *Bartafalva* (J. 207).

Az előtag eredete tisztázatlan. Talán a *Bartholomeus* (1214, ÁSz. 93) személynév egyszótagos rövidülése, amelyhez a *falu* földrajzi köznév birtokos személyjeles alakja kapcsolódott. Az első névrész későbbi *Bard* és *Barta* alakjai a használatban lévő hasonló személynevekkel való keveredés — esetleg csak az írásosságban megjelenő — eredménye lehet. JAKÓ (i. h.) és KNIEZSA (1944: 28) egyértelműen azonosítja **Barbi ~ Barbijánosfalva** településsel.

Barzafalva 'település Bihar vm. D-i részén Fenestől DNy-ra' 1580: *Barzofalva* (J. 204), 1598: *Borzwlifalud* [romlott alak?] (D. 123), 1599: *Borzwlifalva* [romlott alak?] (J. 204).

Előtagja JAKÓ szerint román eredetű személynév. A település román személynevei között az 1580-as dézsmajegyzékből idézi a *Barz* nevet (i. h.). MEZŐ a gyakori rom. *Barza, Borza* családnevet tekinti kiindulópontnak, amelynek köznévi jelentése 'gólya' (1999: 43). Utótagja a m. *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja, tehát a név szintagmatikus szerkesztéssel alakult ki. Később Barzafalva, a mai rom. Bârzeşti (Lelkes 104).

Batizseptelye 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra' 1372: *Batizseptele* (J. 337).

A **Septely** településnévhez kapcsolt *Batiz* személynévvel (1219/226, ÁÚO. 11: 156), s az *-e* birtokos személyjellel jött létre (eredetére lásd FNESz. *Batiz*). Az eredeti település egyik részének elnevezése, és bizonyára birtoklásra utalt.

Bátor 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' [1177]/202–3/ XV., 1316/382, 1324 [2a], 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1344 [2a]: *Batur,* mon., p., v. (Gy. 1: 598, J. 207, AnjouOklt. 4: 95/240, 8: 195/382), 1332–7/Pp. Reg.: *Batus* [romlott alak], v. (Gy. 1: 598), 1435, 1462, 1485 k.: *Bathor* (Cs. 1: 603, ComBih. 33). **Feketebátor** és **Nagybátor** néven is ismerték. GYÖRFFY GY. a *monasterium Batur*-féle adatok alapján *Bátormonostora* névalakot is feltételez. A szintén bihari **Kisbátor** helységnek nincs kapcsolata e településsel.

A *Bahatur, Batur* személynévből (1138/329, 1212/339, ÁSz. 97–8) jött létre (FNESz. *Feketebátor,* KNIEZSA 1943: 198) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév etimológiája megegyezik a tör. eredetű m. *bátor* melléknévével: az ótör. *bȧɣȧtur* 'a hős, jó, bátor' (TESz. *bátor*^{I}) szót köznévként és személynévként is átvettük (vö. GOMBOCZ 1915: 46, PAIS 1922: 93–4). A mai rom. Batăr (Lelkes 197).

Bátord lásd **Kisbátor**

Battyánülése 'település Bihar vm. Ny-i részén a Sebes-Körös jobb partján, Szakál közelében állhatott' 1353: *Bathanylisy* (J. 205) ~ *Bathanylysy,* p. (ComBih. 33), 1357: *Bataniulese* (J. 205).

A név első névrésze a *Bouton* ~ *Boton* személynév (1214/550, 1226/ 550, ÁSz. 149, vö. FNESz. *Szabadbattyán*), amelyhez az *ülés* 'szállás, birtok' (vö. TESz. *ül*^{I}) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott. Eredetileg 'az a hely, ahol Battyán lakik' jelentése lehetett. A második névrész helyesírásához lásd a **Bálintülése** szócikket.

Bazracaháza 'település Bihar vm.-ben, az Örvénd nevű birtok határain belül feküdt' 1389: *Bazracahaza,* v. seu p. (ZsO. I, 1153).

Előtagjának eredete nem világos, a névszerkezet alapján feltehetően személynév lehet, amelyhez a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott, és bizonyára birtoklást fejezett ki. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Begé(c)s 'település Bihar vm. Ny-i részén Cséffától Ny-ra' *1271, 1552: *Beghes* (J. 208, Cs. 1: 604), 1341: *Buges* (J. 208), 1351, 1477, 1587, 1598: *Beges* (J. 208, AnjouOkm. 5: 424, Cs. 1: 604, ComBih. 35, D. 123), 1356: *Bedech,* p. ~ *Bygess* (J. 208, Cs. 1: 603, AnjouOkm. 6: 503), 1358: *Bygech* (AnjouOkm. 7: 71). GYÖRFFY GY. Szabolcs vm. alá utalja.

Talán a török eredetű *bük*-ből származó *Bvg(us)* (1181, ÁSz. 158), *Buges* (1211, ÁSz. 157) személynév az elnevezés alapja (vö. B. LŐRINCZY 1962: 13). Ugyanakkor az sem zárható ki, hogy esetleg a szintén tör. eredetű *Beg* (1229/550, ÁSz. 102) ~ *Begu* (1138/329, ÁSz. 102) személynév *-s* becéző képzős alakja a névadás alapja. Ez a névvégi képző a XIV. század közepe táján affrikálódott *cs*-vé (vö. KISS L. 1995: 5). A névalak alapján a *Bedech* (1222/550, VR. 37) személy-

névi eredet sem zárható ki. Ennek alapjául a *Bede* személynév *-cs* kicsinyítő képzős származéka szolgált (B. LŐRINCZY 1962: 38). Ma psz. Atyás közelében (J. i. h.).

Begés lásd **Begé(c)s**

Békafalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös bal partján' 1598: *Bekafalva* (D. 123), 1600: *Bika falua* (J. 221).

Olvasata kétféle lehet. A leírt forma szerint az első névrész a *bika* állatnév is lehetne, ám a település későbbi névalakja (Fényes *Békafalva*) arra mutat, hogy a névbeli magánhangzót egy fokkal nyíltabban kell olvasnunk *(béka).* Ez viszont azt jelenti, hogy nevünk a bihari *í*-zés nyelvjárási jelenségét mutatja: a *béka* állatnév és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre. Az elnevezés a vidék mocsaras voltára utalhatott, hasonló településnevek másutt is találhatók (vö. FNESz. *Békafalu*). Később Kisbékafalva, a mai rom. Stânceşti (Lelkes 310).

Bél lásd **Béli**

Belényes 'település Bihar vm. D-i részén Fenestől ÉK-re, a Fekete-Körös jobb partján' [1291–4]: *Benenus* (Gy. 1: 599, J. 208, VP. 358), [1297–317]>374/500 k.: *Belinis* (Gy. 1: 599), 1309, 1332–7/Pp. Reg. [3a]: *Benenes* (AnjouOklt. 2: 239/552, Gy. 1: 599), 1332–7/Pp. Reg.: *Bolenes,* v. (Gy. 1: 599), 1332–7/Pp. Reg., 1404, 1422, +1427, 1444, 1451, 1495, 1503, 1504, 1508, 1528, 1598: *Belenes,* loc., opp., p. (Gy. 1: 599, ComBih. 35, 36, Bunyitay 1: 270, 337, 338, 349, 350, 361, 2: 302, 3: 358, D. 123), 1332–7/Pp. Reg., 1520: *Belenus* (Gy. 1: 599, Cs. 1: 597), 1342: *Belenos* (Bunyitay 2: 266), 1404 [2a], 1444, 1589: *Belenies,* civ., opp. (EH. 107, Bunyitay 2: 300–2), 1413: *Belenyes,* civ. (Bunyitay 3: 350, EH. 107), 1413, 1503: *Belényes* (Bunyitay 3: 349, EH. 107), 1421: *Belevesch,* opp. (MEZŐ 2003: 33), 1422, 1441, 1520: *Belynes,* civ. (J. 208, Cs. 1: 597, EH. 107), 1424: *Welenis* (EH. 107), 1441: *Belwenes* (EH. 107), 1495: *Belenys* (EH. 107), 1587: *Bellenyes,* opp. (ComBih. 36), 1589–590: *Belennies* (EH. 107), 1600: *Bellenes,* opp. (EH. 107).

A m. *bölény* ~ N. *belény* (TESz. *bölény*) közszóhoz kapcsolt *-s,* eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező képzővel jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 199). A név eredeti mikronévként azzal lehetett kapcsolatos, hogy a környéken sok bölény élt (KISS L. 1996: 448, 1997b: 182). A mikrotoponima metonimikus úton vált a település nevévé. A másik elképzelés szerint az elnevezés bölényvadászok településére utalt (GYÖRFFY I. 1913/1942: 267, 313, JAKÓ i. m. 168). KISS LAJOS személynévként is idézi (FNESz., ehhez lásd még RMCsSz. *Bölényes*). Az adatok között második szótagbeli *í*-re, illetve harmadik szótagbeli *ö*-re utaló formák is találhatók. A mai rom. Beiuş (Lelkes 109).

Bélfenyér 'település Bihar vm. D-i részén Tenkétől D-re' 1552: *Belfenyes [ɔ: Belfenyer]* (ComBih. 37), 1586: *Belfemir [ɔ: Belfenir]* (ComBih. 37), 1587: *Belfenyr* (ComBih. 37), 1598,

1600: *Belfenier* (D. 123, EH. 109), 1599: *Belyfenier* (ComBih. 37).

A településnév alapja a *fenyér* 'füves terület' (TESz.) jelentésű főnév. JAKÓ véleménye szerint neve erdőirtással kapcsolatos, s erdőben lévő, műveletlen területet, irtást jelent (i. m. 212). Ugyanezt az álláspontot képviseli GYÖRFFY I. is (1913/1942: 346). Ma e köznév főleg 'vizenyős, fűben gazdag terület' jelentésű (vö. NEMES 2005: 64 *fenyér*). A *fenyér* főnév szerepel a közeli **Fenyéres** nevében is. Eredeti mikronév lehetett, amely metonimikus úton lett a település nevévé. Az előtag magyarázata nem egyértelmű: kapcsolódhatott egy nem adatolható **Fenyér* településnévhez, de az előzményként szereplő mikronév jelzője is lehetett. A *Bél-* utalhatott Bél település, illetve a Béli-hegység közelségére, s ily módon a későbbről adatolható *Bélörvényes, Bélrogoz* stb. (vö. HOFFMANN–KIS 1996) nevekhez kapcsolható. Bizonyára a közeli *Fenyéres*től különítette el a települést. E települések a hegység lábánál fekszenek, Bélfenyér azonban kissé távolabb É–ÉNy-ra, sík, folyóparti területen. Elképzelhető azonban az is, hogy az előtag eredetileg a *bél* 'belső' jelentésű szó volt. Később Bélfenyér, ma a rom. Belfir (Lelkes 110).

Bel- ~ Bélhoró 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra az Ér mellett, Tulogd és Keserű környékén kereshető' 1400: *Belhorow,* loc. (ZsO. II/1: 724).

Lexikai felépítése nem egyértelmű. A **Horó** névhez előtagként valószínűleg a *bel* 'belső' (TESz.) helyviszonyjelölő elem kapcsolódott (vö. KNIEZSA 1943: 200 *Bél,* ill. FNESz. *Bélmegyer*). Ezt az értelmezést más *bel* előtagú bihari településnevek is erősítik. GYÖRFFY ISTVÁN szerint az előtaggal az erdő belsejére, a benne levő községre utaltak (1913/1942: 302). JAKÓ *Bél* nevét, illetve minden *Bél- ~ Bel-* előtagú településnevet irtásfalunak tekint, tehát a kérdéses névrészben egy szláv eredetű 'irtvány, tisztás' jelentésű főnevet vél megtalálni (i. m. 11, illetve lásd a **Béli** szócikket). Értelmezését arra alapozza, hogy a Fekete-Körös-menti síkságot korszakunkban éppúgy erdők borították, mint a hegyeket, s még a XVIII. századi térképeken is jól látható, hogy a települések itt irtásokon keletkeztek, s a falvakat még abban az időben is erdőségek övezték. Véleményét esetleg alátámaszthatja, hogy ezeknek a neveknek megyénkben nem léteznek antonimapárjai, tehát nem találunk névanyagunkban *Kül-* előtagú településneveket. FUTAKY ISTVÁN gyökeresen más módon értelmezi a név előtagját, amelyben a 'zsigerek, belső részek' jelentésű szót látja, s az értelmezéskor az állati belsőségek korabeli ételkészítésben betöltött szerepét hangsúlyozza (1991: 193). Véleménye szerint az előtag a *horó* 'szakács' főnévvel alkotott összetételt. Ezt a magyarázatot nem támogatják azonban a másutt is előforduló *bel-* előtagú nevek, sőt *Belhoró Horó* névváltozata is ellene szól.

Bél lásd **Béli**

Béli 'település Bihar vm. DK-i részén Belényestől DNy-ra, a Tőz bal

partján' 1332–5/Pp. Reg., 1334, 1520, 1533, 1587, 1589, 1589–590: *Bely,* opp. (Cs. 1: 604, J. 212 [itt 1333-as datálással], ComBih. 38, EH. 110), 1528: *Beli* (ComBih. 38), 1581: *Beelÿ* (EH. 110), 1598: *Beely* (D. 123). **Bél** *1342: *Bel* (AnjouOkm. 4: 230), 1389: *Beel* (ZsO. I, 1060, ComBih., 38). **Bélifalva** néven is említik.

KISS LAJOS szerint minden bizonnyal a *Beli* (1214/550, ÁSz. 107) személynévből keletkezett metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Ezt a magyarázatot erősíti a *Bélifalva* névváltozat is. Eredetét illetően azonban más elképzelés is él: egy 'irtvány, tisztás' jelentésű szl. **běl'* főnév (< *: běl*= 'fehér' melléknév) lehet a forrása (ŠMILAUER 1970: 38; vö. FNESz. *Bakonybél*). KISS LAJOS Bakonybél nevével kapcsolatban megjegyzi, hogy „tetszetős, de nem meggyőző" az a további magyarázati kísérlet, amely szerint a név a *bél* 'belső rész' főnévből alakult, és azt fejezi ki, hogy a település a Bakony belsejében fekszik. Efféle magyarázat a bihari Bél esetében szóba sem jöhet, mivel a falu a róla elnevezett Béli-hegységtől (vö. FNESz.) nyugatra, sík vidéken található. A *Béli* névalakból a képzőnek felfogott névvégi *i* eltűnésével jöhetett létre a *Bél* névforma. A mai rom. Beliu (Lelkes 108).

Bélifalva 'település Bihar vm. DK-i részén Belényestől DNy-ra, a Tőz bal partján' 1333: *Belifol[va]* (EH. 110).

A **Béli** névvel párhuzamosan jöhetett létre a *Beli* (1214/550, ÁSz. 107) személynév és a *falu* földrajzi köznév birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával.

Bel- ~ Bélmező 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól DK-re' [1291–4]: *Bel Mezeu* (Gy. 1: 599, J. 213, VP. 358), XIII.: *Belmezeu* (Cs. 1: 604, Bunyitay 2: 268), 1317, 1347: *Belmezow* (J. 213, Bunyitay 3: 494, AnjouOkm. 5: 151), 1406, 1435: *Belmezew,* p. (J. 213, ZsO. II/1: 4373, 5057), 1598: *Belmezeő* (D. 124).

A *bel* jelzői előtag (magyarázatát lásd a **Belhoró** szócikkben) és a *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) jelentésű főnév kapcsolódásával alakult talán 'olyan mező, amely az erdőben irtás eredményeként jött létre' etimológiai jelentést hordozó mikrotoponimából metonimikus úton. A települést a Berettyó-völgyi királyi uradalom jobbágysága telepítette a Terebes feletti erdőkbe (J. i. h.). Az előtagot a későbbi adatok (Gy. i. h.) alapján esetleg *bél*-nek is olvashatjuk. Ma psz. Csejtelek határában É-ra, Margittától DK-re (Gy. i. h.).

Bel- ~ Bélpércs 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K-re' [1291–4]: *Belperch* (Gy. 1: 653, J. 323, VP. 222).

Elsődleges neve a **Pércs (2.)** lehetett, ehhez járult megkülönböztető jelzőként a *bel* (magyarázatát lásd a **Belhoró** szócikkben). A név előtagja bizonyára a közeli *Pércs (1.)*-től való elkülönítést szolgálta. KISS LAJOS *Bélpércs*-nek olvassa, s az előtagnak 'belső' jelentést tulajdonít (FNESz. *Vámospércs*).

Bel- ~ Bélsok ’település Bihar vm.-ben a Fekete-Körös és a Gyepes patak régi összefolyásánál’ 1398, 1421, 1493: *Belsok,* p. (J. 213, Cs. 1: 604, ComBih. 35), 1399: *Beelsok* (J. 213, Cs. 1: 604, ZsO. I, 6077), 1560: *Beelzek* [romlott alak] (ComBih. 35).

A *bel* előtag (magyarázatát lásd a **Belhoró** szócikkben) és a *sok* ’falu’ (TESz., PAIS 1914: 255) földrajzi köznév összekapcsolásával született meg. Előtagjának magyarázatához szolgáló adalék lehet, hogy a falu a Fekete-Körös és a Gyepes patak régi összefolyásánál elterülő hatalmas mocsárerdőbe települt. Az előtag *bél* ejtésére utalhat az *ee* betűkettőzés. Az alaprész helynévi összetételekben előforduló ’falu’ jelentése a ’sokaság’ jelentésen keresztül fejlődhetett ki (TESz.), vidékünkön nem mondható gyakori használatúnak (vö. KNIEZSA 1943: 129). A falu a török harcokban elpusztult.

Benke ’település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra’ [1291–4], 1475, 1598: *Benke,* v. (Gy. 1: 599, J. 210, Cs. 1: 604, VP. 221, 298, D. 123). A települést **Benkefalva (2.)** és **Benkeháza** néven is ismerték.

A *Benke* (1231, ÁSz. 114) személynévből jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév a lat. *Benedictus* becézett alakja (KUBINYI 1889: 87). A névadó a XIII. század második felében élt *Benke* lehetett, akinek fia 1310-ben fogott bíró a Gutkeledek perében (1310: Jo. f. *Benke*) (Gy. i. h., J. i. m. 67, KRISTÓ 1976: 26). A településnév később szerkezeti változással, kiegészüléssel lett kétrészes névvé *(Benkeháza, Benkefalva),* de az egy- és kétrészes változatok párhuzamos keletkezése is elképzelhető. Későbbi adataiban is ilyen kettős formák jelennek meg (Gy. i. h.). Ma psz. Bihartól É-ra.

Benkefalva 1. ’település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1435: *Benkefalwa* (J. 341). **2.** ’település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra’ 1475: *Benkefalva* (J. 210, Cs. 1: 604 [itt *Benkefalwa*]). **Benke** néven is ismerték. **3.** ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re’ 1552: *Benkefalwa* (J. 210). Később (Kis)Békafalvába olvadt (lásd J. i. h.).

Az **1.** és a **3.** település neve a *Benke* (1231, ÁSz. 114) személynév és a *-falu* földrajzi köznév birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre, s birtoklásra utalhatott. A **2.** település elnevezése lehet ugyanilyen eredetű, de az is elképzelhető, hogy ez esetben az eredeti **Benke** településnév a *-falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjával kiegészülve jött létre. Ugyanakkor névrészcsere is feltehető a névalakulásban, amelynek során a korábbi adatolású **Benkeháza** névváltozat második névrésze helyére a *-falva* földrajzi köznév került. KÁZMÉR munkájában a bizonytalan státusú *-falva* csoportjába sorolta nevünket, vagyis a névalakulás irányát szintén nem tartja egyértelműen meghatározhatónak (1970: 118, 294).

Benkeháza ’település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra’ 1307, 1310/338: *domus Benke* (AnjouOklt. 2: 430/994, Gy. 1: 599, J. 210), 1357: *Benkehaza* (J. 210, AnjouOkm. 6: 582).

A **Benke** név és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével jött létre. Elképzelhető, hogy a településnév egészült ki utótaggal, ugyanakkor az sem zárható ki a *Benke* és *Benkeháza* névalakok megjelenése közötti viszonylag kis időbeli különbség alapján, hogy a két név párhuzamosan alakult ki. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. A legkorábbi *domus Benke* alakról elképzelhető, hogy még nem a település megnevezése, hanem valóban a Benke nevű ember házát jelölte, ennek azonban ellentmondani látszik, hogy a település legkorábbi adata [1291–4]-ből *Benke* alakban, és *villa* minősítéssel áll előttünk.

Berek 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra' 1552, 1587, 1598: *Berek* (J. 210, ComBih. 41, D. 123), 1599: *Beregh* (ComBih. 41).

A **Berekböszörmény** névalakból jöhetett létre a második névrész elhagyásával, ellipszis útján. Ugyanakkor azt is elképzelhetőnek tartom, hogy a *Berekböszömény* nevet a lejegyző két elemre bontva jegyezte fel, vagy csupán az előtagot használta fel az elkülönítésre, hiszen a **Böszörmény** önálló alakváltozat már korábban is élt.

Berekböszörmény 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra' 1396, 1421, 1496: *Berekbezermen,* p. (J. 210, Cs. 1: 598, 599, ComBih. 40), 1489: p. *Berekbezermen* et alia p. Bezermen (Cs. 1: 599).

Alaprésze a korábbi adatolású **Böszörmény** névalak, amelyhez a *berek* 'liget; vizenyős terület, nedves rét' (TESz.) köznév kapcsolódott. A névváltozat előtagja arra utal, hogy az eredeti anyatelepülés *(Böszörmény)* népfeleslege által létrehozott új település határa a Körös mellékére jellemző ligeterdős terület volt (vö. JAKÓ i. m. 87, FNESz.).

Berekjó lásd **Berettyó**

Berettyó 'település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól D-re, a Berettyó jobb partján' [1162–72]/XIII./326>[1729–41], [1235–70]/326>[1729–41]: *Berekis [ɔ: Berekio],* mon. (DHA. 303, Gy. 1: 668 [itt *Berekys*]), 1213/550: *Beruchyo ~ Beruchyon [ɔ: Beruchyou]* (Gy. 1: 668, VRH. 33: 45), 1219/550: *Berucio ~ Berucyo* (Gy. 1: 668, VRH. 33: 45). A települést **Szentjobb** néven is ismerték.

A *Berek-jó* > *Berettyó* folyó (1229/550: *Beruciou* [HA. 1: 75, KMHsz. 1: 53]) mellett feküdt, s nevét is róla nyerte metonimikus úton. A névadó folyó neve a *berek* 'ártéri erdő, ligeterdő' (TESz.) főnév és a *jó* 'folyó, patak' (TESz. *jó*[2]) földrajzi köznév összetételéből származik (vö. FNESz.). A korabeli Bihar megye területén még egy hasonló utótagú víznév élt: *Hájó,* a Sebes-Körös bal oldali mellékvize (1288/326, 1291/326, 1303/326: *Heuyo* [HA. 1: 76, KMHsz. 1: 120]). Az első névelem *berük ~ berök* hangalakban igen gyakori volt az ómagyar korban (vö. a HA. 1–2., KMHsz. 1. adataival, TESz.). A névfejlődés későbbi szakaszában a szórványos *kj* > *ty* hangváltozás zajlott le a névben, majd a *ty* intervokalikus helyzete miatt megnyúlt (KISS L. 1995: 32). Ugyan-

akkor e kétlépcsős hangváltozási lehetőség mellett az sem tartható teljességgel elképzelhetetlennek, hogy összeolvadáskor a két teljes értékű mássalhangzó találkozása, kvantitásuk összeadódása rögtön egy hosszú *tty*-t eredményezhetett: *kj* > *tty*. A *Berekis, Berekys* névalakok a *Berekjó* elírásaként születtek meg: a névvégi *o* betű helyett sokszoros másolás során *s* betűt írtak. „A *«Berekis»* nem egyéb, mint a régi iratok *«Berek-io»* vagy *«Beruc-yo»*-jának hibás olvasása, az utolsó *o* betűt *s*-nek nevezvén" (Bunyitay 2: 324).

Bertény 'település Bihar vm. K-i részén Sebesvártól ÉNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1213/550: *Berceu [ɔ: Berten],* v. (Gy. 1: 599, J. 215 [itt *Bercen*], VRH. 31: 41), 1256/256//572 [2a], 1256/283//572 [2a], 1257, 1283/284/572, 1284/284/572, 1284/572 [2a]: *Berthem,* p., t. (Gy. 1: 599, J. 215, Cs. 1: 604), 1257: *Berchen* (J. 215), 1257, 1284, [1293]/294/572 [2a], 1294/572, 1298/572, 1325>1520 k.: *Berthen,* p. (Gy. 1: 600, Cs. 1: 604), 1257, [1291–4]: *Bertem ~ Berten* (Gy. 1: 600, J. 215, VP. 300, 359), 1264/298/572, 1284: *Berthein,* m. (Gy. 1: 599, Cs. 1: 604), 1308/585: *Bertyn* (AnjouOklt. 2: 202/466, Gy. 1: 600 [itt *Burtyn*]), 1560: *Byrthyn* (ComBih. 49), 1587: *Bertheny* (ComBih. 49), 1598: *Bertom* (D. 123).

Egy szl. R. **b=rt' n= (lěs=)* 'méhlakásul alkalmas faodúkkal rendelkező (erdő)'-féle szószerkezet első névelemének átvételeként tartja számon a szakirodalom (vö. GYÖRFFY GY. 1977: 438, KNIEZSA 1943: 195, KISS L. 1992b: 91, FNESz., ŠMILAUER 1970: 44). Eszerint szláv helynévként — talán mikrotoponimaként — került át a magyarba, s ebből való a településnév. A *Berthem, Bertem* alakok végén álló *m* nazális ejtésének írásbeli jelzése talán azt mutatja, hogy a helyragos alak előtti hasonult formából *(Bertémbe)* vonták el a kérdéses névváltozatot. A mai rom. Birtin (Lelkes 116).

Besenyő 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös jobb partján' [1291–4], 1304, 1314: *Beseneu,* p., v. (Gy. 1: 600, VP. 301, AnjouOklt. 1: 306/623, 3: 352/796), 1396: *Bessenew,* p. ~ *Besenew,* p. (ComBih. 43), 1496: *Bessenyew,* p. (ComBih. 43). Valószínűleg azonos azzal a településsel, amelyet később **Körösbesenyő**-nek említenek. Ma psz. Berekböszörmény határában K–ÉK-re (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra' 1273/392/477, 1374/500 k. [2a], 1396, 1421: *Besenew,* t. (Gy. 1: 600, J. 211, Cs. 1: 604), 1396, 1421: *Bessenew* (Cs. 1: 604), 1587: *Bessenyeő* (ComBih. 43), 1588: *Bessenieo* (ComBih. 43). **Besenyőtelek (1.)** néven is ismerték. Ma psz. Nagyváradtól DNy-ra (Gy. i. h.). **1–2.** 'település Bihar vm.-ben, bizonytalan, hogy melyik Várad környéki faluval azonos' 1226/550: *Beseneu* (Gy. 1: 600, J. 211, VRH. 33: 49), 1343: *Besseneu,* t. (Z. 2: 54). **Nagybesenyő** és **Vajdabesenyő** néven is említenek Biharban településeket, ezeket azonban nem tudjuk a fenti helységekkel pontosan azonosítani.

A *besenyő* (< tör. **bäčänäk*) (nomád török) nép nevéből (TESz., vö. KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 8, KISS L. 1996: 446, 1997b: 179, KRISTÓ 1976: 58) jött létre metonimikus névadással, s a lakosok etnikumára utalt. Ilyen nevű település az Árpádkori Magyarország szinte minden vármegyéjében volt. Szétszórtságukat az állam biztonságának szavatolásával magyarázhatjuk, s talán belső telepítés eredményeinek is felfoghatók (GYÖRFFY GY. 1977: 514). KRISTÓ véleménye szerint azonban a X. századtól kezdődően a szabad parasztok és pásztorok vándormozgalma hívta létre e falvakat (1983: 437). JAKÓ a **2.** településsel kapcsolatban állapítja meg, hogy a XI–XII. század fordulóján az országba bekéredzkedett vagy fogságba esett besenyőkkel alapították (i. m. 87).

Besenyőtelek 1. ’település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra’ 1319: *Besenewthelek,* p. (Bunyitay 2: 275), 1319/414/581: *Besenyő Thelek* (AnjouOklt. 5: 193/488, Gy. 1: 600 [itt 1319/414/XVI. datálással]), 1374/500 k.: *Resenthelek [ɔ: Besenthelek],* t. (Gy. 1: 600). **Besenyő (2.)** formában is élt. **2.** ’település Bihar vm.-ben a Berettyó körül, Várad felé esőnek mondják’ 1327: *Beseneuteluk,* p. (Gy. 1: 600, J. 211, AnjouOklt. 11: 261/556). A ComBih. kérdőjellel azonosítja vele **Mezőtelek** települést, s **Mezőbesenyő-**nek is mondja.

A *besenyő* népnév és a *telek* ’jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld’ (TESz.) földrajzi köznév kapcsolatából jött létre, és a település lakóinak nemzetiségére utalt. Elképzelhető ugyanakkor, hogy az előtag a népnévből már személynévvé vált *Beseneu* (1200 k. PRT. 8: 270) volt, s ehhez kapcsolódott a földrajzi köznév. Mivel az **1.** településnek korábbi adatolású *Besenyő* névalakja is élt, az sem zárható ki, hogy ez esetben a *-telek* földrajzi köznevet ehhez a névalakhoz illesztették, tehát kiegészülés történt.

Betfia ’település Bihar vm.-ben, a váradhegyfoki konvent birtoka’ 1552: *Beethfya* (J. 212, ComBih. 43), 1577, 1587, 1600: *Bettfia* (J. 212, ComBih. 43, EH. 119), 1599: *Betthia* (ComBih. 43), 1598: *Beettfia* (D. 123).

A *Bet* (1238, UrkBurg. 1: 184, vö. még FNESz. *Betfalva*) személynévhez kapcsolt *fi* főnév (TESz.) *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre, valószínűleg a birtokos személyére utalva. (A hasonló szerkezetű személynevekre lásd FNESz. *Péterfia utca*.) A névadás tehát metonimikus úton történt. A személynévi eredetű helynév első adata a XVI. század közepéről való, amely azonban a névtípus általános datálása szerint már igen későinek számít. Tudjuk azonban, hogy a településnevek első előfordulása nem tükrözi feltétlenül a település keletkezési idejét. JAKÓ adatok híján a falu alapítását a XIV. századra teszi (i. m. 212). A mai rom. Betfia (Lelkes 118).

Beznye ’település Bihar vm.-ben (Vár)Sonkolyostól K-re, a Sebes-Körös jobb partján’ 1475: *Bezne* (Cs. 1: 604), 1552: *Boznew* (ComBih. 101),

1598: *Beznie* (D. 123). Alapneve **Beznye** ~ **Beznyepataka** lehetett, s a hegyek között szétszórt, különálló házcsoportokból állt. A későbbi község egyes részeit jelöli az **Alsó-** és **Felsőbeznye, Domokosbeznye** és **Papbeznye** név is. A **Hárombeznye** forma e részek összefoglaló elnevezése.

Szláv eredetű lehet. Alapszava összetartozhat a m. *bodza* szl. előzményével, a **b=zina* 'bodza, bodzás' főnévvel (vö. ŠMILAUER 1970: 44 *b=z=*). A szláv eredetű *Beznye* 'bodzás (hely)' mikronév területet vagy vízfolyást egyaránt jelölhetett, amely a magyar névkincsbe ugyanilyen funkcióban kerülhetett át. Amikor a mikrotoponima által jelölt helyen település alakult ki, a mikronév metonimikus úton a település nevévé vált (vö. FNESz. *Bezenye, Bezine*). Később Báródbeznye, a mai rom. Delureni (Lelkes 102).

Beznyepataka 'település Bihar vm.-ben (Vár)Sonkolyostól K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1443: *Beznepathaka* (J. 212).

A **Beznye** formában is előforduló település névváltozata, amely a hasonló mikronévre visszamenő, a régiségben nem adatolható *Beznye-pataká*-ról kaphatta nevét metonimikus névadás útján. Bihar vm.-ben nem ritka az ilyen *-patak(a)* utótagú mikronévből létrejött településnév: a vármegye K-i, illetve DK-i hegyvidéki részén korszakunkban 14 ilyen szerkezetű név élt.

Bibatelek lásd **Bibatelke**

Bibatelke 'település Bihar vm. Ny-i határánál Cséffától Ny-ra' 1400: *Bibatheleke* (J. 213), 1407: *Bybatheleke* (ZsO. II/2: 5501), 1483: *Bybathelek(e),* pr. (ComBih. 64). **Bibatelek** 1429: *Bybathelek* (J. 213, Cs. 1: 604 [itt *Bybatelek*]).

A *Bibatelke* helynév előtagja a település megtelepítőjének, a bihari vár egyik *Biba* (1211, ÁSz. 123) nevű centuriójának neve (vö. J. 90, 213), amelyhez a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjeles alakját kapcsolták. A *Bibatelek* kialakulhatott ebből a formából a birtokos személyjel eltűnésével redukció útján, de az említett alakkal párhuzamosan is létrejöhetett a fenti személynév és a földrajzi köznév alapalakjával. Emlékét egy Okánytól K-re eső dűlő neve őrzi (J. i. h.).

Bihar 'település és vár Bihar vm.-ben Váradtól É-ra' [1067 k.]/267, 1265 [ɔ: 1268–9]/282, 1268/329, 1285/477, [1299], [1299 k.], 1327, 1329, 1329>437, 1332, 1332–7/Pp. Reg.: *Byhoriensis,* castr. (Gy. 1: 601, 602, 603), [1068 u.]/1061 e.-re, 1111, +1186/[1270 k.]: *Bichariensis* (Gy. 1: 601, DHA. 385), +1075/+124/+217: *Bichari,* t. (Gy. 1: 601, DHA. 217), +1075/+124/+217, 1198, 1198/Pp. Reg., 1199, 1199/227 Pp. Reg., 1212/550, 1213/550 [2a], 1214/550, 1215/550 [2a], 1219/550, 1220/550 [2a], 1221/550, 1226/550, 1235/550, 1317: *Bichor,* castr., civ., v. (Gy. 1: 601, 602, J. 213, VRH. 35: 54, AnjouOkm. 1: 435, DHA. 215, EO. 1: 43), 1111: *Bichar* (Gy. 1: 601), 1111, 1197/XVIII., 1332–7/Pp. Reg., 1589–90, 1600: *Bihar,* opp. (Gy. 1: 601, 603,

DHA. 385, EH. 126), 1113: *B(ych)ar* (DHA. 396), 1113/249/410: *Bychar* (Gy. 1: 601), 1113/249/410, +1124/ +217/328, 1192/XIII., 1198, 1199, 1199/272, 1213/550: *Bychor,* castr. (Gy. 1: 601, 602, DHA. 215, 396), +1124/+217/328: *Bychari* (DHA. 217), +1135/[XIII.], 1166/229, 1198, 1199/315, 1217/550 [2a], 1221/550: *Bichoriensi* (Gy. 1: 601, 602), 1138/ 329, 1303/352/477/714: *Bihariensis* (Gy. 1: 601, 602, DA. 205), [1177]/ 202–3/334, 1307: *Bihoriensis,* castr. (AnjouOklt. 2: 77/164, Gy. 1: 601, 602), [1177]/202–3/XV.: *Bycoriensi,* castr. (Gy. 1: 601), 1181/288/366/XV., [1200 k.]/896 u.-ra [2a], 1203/342/ 356/477, +1214/334 [2a], XIV./1068 u.-ra, XIV./1071 u.-ra, XIV./1074-re: *Bihoriensi* (Gy. 1: 601), 1183/226/ 270: *Bychariensi* (Gy. 1: 601), [1185]/ XV.: *Biarch* [romlott alak] (Gy. 1: 601), 1192/374/425: *Bechoriensi* (Gy. 1: 601), 1193, 1198/226 Pp. Reg., 1201, 1319/Pp. Reg., XIV./1093–94 u.-ra, 1598: *Bihor,* castr., civ. (Gy. 1: 601, 602, AnjouOklt. 3: 374/849, H. 5: 5, D. 123), 1198: *Bichoriense* (Gy. 1: 601), 1200: *Bikoriensi* (Gy. 1: 602), [1200 k.]/896 u.-ra: *Bycoriensy ~ Byhoriensen* (Gy. 1: 601), XIV./1091-re, +1093/404, [1200 k.]/896 u.-ra, 1203/ 342//477, +1214/334, 1249, 1276, 1279, 1282, +1283, [1291], 1299, XIV./1068 u.-ra, [1308–13], 1314, 1317, 1318, [1318], 1320, 1322, 1322/ 322, 1327>360, 1332–7/Pp. Reg. [6a], 1333, 1337, 1341, 1347, 1349, 1390, 1393 [2a]: *Byhor,* castr., civ., v., (Gy. 1: 601, 602, 603, Cs. 1: 597, ZsO. I, 1436, 3233, AnjouOkm. 1: 435–6, 462, 3: 377, 4: 106, 292, 5: 46, 290, ÁÚO. 12: 251, EO. 1: 209, 348, 365, 391, 402, 463, RegArp. 3697, H. 7: 275, Z. 1: 148, 181, Kállay 1: 80, Sztáray 1: 57, Károlyi 1: 83), [1203]/ 500 k., +1282, 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1334, 1470, 1472, 1520, 1562, 1587: *Byhar,* opp., v. (Gy. 1: 602, 603, Cs. 1: 597, Str. 3: 253, MEZŐ 2003: 280, Bunyitay 2: 476, EH. 126), 1214/550: *Bichoriensis,* castr. (Gy. 1: 602), 1215/ 550 [2a], 1216/550, 1217/550, 1221/ 550 [2a]: *Bichorienses* (Gy. 1: 602), 1236: *Bychoriensis* (Gy. 1: 602), 1279: *Byhorino* (EO. 1: 365), 1285/ 477, [1291–4], 1299, 1332–7/Pp. Reg.: *Byhoriensi* (Gy. 1: 602, 603, VP. 358), [1291–4]: *Býhor* (Gy. 1: 602, VP. 300, 358), 1320 Pp./Pp. Reg.: *Bitoriensis* [romlott alak] (Gy. 1: 602), 1332–7/Pp. Reg.: *Byhariensi ~ Byhariensis* (Gy. 1: 603), 1340/342: *Bỳhor* (Bánffy 1: 117). **Biharvár** néven is említik.

A *Bihor* (1211/329, ÁSz. 123) személynévből származik (MELICH 1903–1905: 105, 1915–1917: 340, 1925–1929: 221, KNIEZSA 1943: 194, FNESz. *Bihar vármegye*). Viselőjét többek a vármegye első ispánjával azonosítják úgy vélve, hogy az ispánsági székhelyek első ispánjukról való elnevezése a korszakban megszokott névadási mód lehetett (vö. KISS L. 1988: 137–8, 1992a: 418, GYÖRFFY GY. 1977: 231–2). Ezt az általánosító elgondolást azonban BENKŐ LORÁND a névtan egyik „dogmájának" mondja (1996: 12). A névalakok többségét latinosított formában jegyezték le. Figyelemre méltó, hogy az adatok között olyan névfor-

mát is találunk, amelyből a *χ* > *h* kiesett. Ennek a jelenségnek az lehetett az oka, hogy a hangot a névtudat nagyon könnyen hiátustöltőnek foghatta fel, s mint ilyet, kiejtette. A mai rom. Biharia (Lelkes 119 *Bihar*[2]).

Bihar[vár] 'vár (település) Bihar vm.-ben Váradtól É-ra' +1209/+251// 322: *Byhoruariensi* (Gy. 1: 602).

Létrejötte úgy is elképzelhető, hogy kiegészüléssel az elsődleges **Bihar** településnévhez a *vár* 'erődítmény, megerősített hely' (TESz.) jelentésű köznév járult. Ám a *Bihar* névváltozattal párhuzamosan is létrejöhetett. Az elnevezés latin végződéssel áll előttünk.

Bihar[várad] 'település Bihar vm.-ben Bihartól D-re, a Sebes-Körös bal partján' +1093/404: *Varadyensem de Byhor* (DHA. 294, Gy. 1: 601, 682), 1279: *Waradinum de Byhorino* (Gy. 1: 682), 1322/323: *Byhor Waradino* (Gy. 1: 683).

A névadatok latinos alakban szerepelnek forrásainkban. A településnév az eredeti **Várad** névalakból a megyére utaló *Bihar* előtaggal jött létre. Valószínűleg inkább csak oklevelekben használhatták ezt a névformát.

Bikács 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra, a Nyár-ér jobb partján' [1291–4], 1332–7/Pp. Reg., 1495: *Bykach,* p., v. (Gy. 1: 603, J. 215, VP. 358, Bunyitay 2: 276–7), 1332–7/Pp. Reg.: *Bycha* [romlott alak] ~ *Bychach* ~ *Bykath* [romlott alak] ~ *Bykaz* [2a] [romlott alak] (Gy. 1: 603), 1406, 1411, 1477, 1495, 1598: *Bikach,* p. (Cs. 1: 604, ComBih. 44, D. 123), 1406: *Bykad* [talán romlott alak], p., v. (ComBih. 44). Később Mezőbikács, a mai rom. Bicaci (Lelkes 397). **2.** 'település Bihar vm.-ben Székelytelektől K-re' 1587: *Bykach* (ComBih. 44). **Hosszúbikács** és **Jencbikács** néven is ismerték. Később Pusztabikács, a mai rom. Bicăcel (Lelkes 491).

A *Bikach* (1263, ÁÚO. 8: 74) személynévből metonimikus névadással jött létre (vö. FNESz., KNIEZSA 1943: 197), és birtoklást fejezhetett ki. Az alapjául szolgáló személynév a m. *bika* főnév származéka. A *Bikád* lehet romlott alak, de esetleg képzőcserével létrejött alaknak is tarthatjuk.

Bikád lásd **Bikács**

Bikal(j) 'település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól ÉK-re' 1249: *Bekaly,* t. (Gy. 1: 604), 1393, 1397, 1398–499, 1444, 1450, 1456, 1468, 1470, 1471, 1511: *Bykal,* p., v. (EH. 123), 1400: *Bichal,* v. (EH. 123), 1498: *Bikal* (EH. 123), 1519: *Bÿkal,* p. ~ *Bÿkol* (EH. 123), 1587–9: *Bikkal* (EH. 123).

A m. R. N. *bik* 'bükk' (TESz.) fanév és az *al* 'alsó, valami alatt levő' (TESz., PESTI 1969: 229–31) esetleg az *alj* 'alsó rész' (TESz.) jelentésű lexéma összetételével (vö. KNIEZSA 1943: 224) előbb mint mikrotoponima jött létre: 'az a hely, ami a bükkös aljánál van' értelemmel (vö. FNESz., SZABÓ T. 1942: 69). Ebből a településnév metonimikus névadással született meg. Később Magyarbikal, a mai rom. Bicălatu (Lelkes 377).

Bocfalva 'település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen' 1470: *Boczfalva* (J. 341).

Előtagja a *Buci ~ Buch* (1138/329 ~ 1235/550, ÁSz. 153) személynévből származhat, s ehhez illesztették a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakját (vö. FNESz. *Bocfölde*). Az elnevezés birtoklásra utalhatott.

Bócs 1. 'település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól D-re' [1291–4] [4a], 1312/XVIII., 1323>448/XV. [6a], 1338, 1354, 1447, 1452, 1481: *Bolch,* p., v. (Gy. 1: 604, Cs. 1: 597, J. 217, VP. 223, 298, 299, 358, AnjouOkm. 6: 221, AnjouOklt. 3: 101/213, 7: 151/322, 209/448, 209/450), 1332–7/Pp. Reg., *1348, 1433, 1437: *Bulch,* p., v. (Gy. 1: 604, Cs. 1: 597, Kállay 1: 935), 1354: *Buhch* (AnjouOkm. 6: 221), 1442, 1452: *Bwlch* (Cs. 1: 597), 1447: *Bolch* alio nomine Dersbolcha sive Bolchyda (Cs. 1: 597, J. 217), 1451, 1470: *Bolch* al. nom. Bolchyda (Cs. 1: 597), 1455: *Bolcz* (Cs. 1: 597), 1598: *Bolth* (D. 123) | **~i** 1342: *Bolchy,* de (ComBih. 51). **Bócsi** 1332–7/Pp. Reg.: *Bulchi* [2a], v., (Gy. 1: 604). **Bócshida** néven is gyakran előfordul. A XIII. század végén már két részből áll: az egyik a Hontpázmány nembeli Paznan fia Ders birtoka, **Derzsbócs(a),** a másik a Barsa nembeli Apa birtoka, **Apabócsa.** 1321-ben e két részt együtt **Kétbócs** névvel illették. **Sárosbócs(hida)** JAKÓ szerint a Berettyó túlsó partján a XIV. században **Bócs**-ból kiszakadt rész, amely a XV. században elpusztult. Ma puszta Berettyószentmárton határában (Gy. i. h., Cs. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. K-i részén (Vár)Sonkolyostól DK-re' *1304, 1417: *Bulch* (ComBih. 62, AnjouOkm. 1: 78, AnjouOklt. 1: 297/600, EH. 186). A ComBih. **Csarnóháza** településsel azonosítja. **1–2.** 'valamelyik Bócs nevű település Biharban' 1342: *Bolch* (AnjouOkm. 4: 231).

Az **1.** település neve az eredetinek tekinthető *Bócshida* névből születhetett meg redukcióval (MEZŐ 1993a: 6), vagy párhuzamosan keletkezhetett a *Bolch* (1253, ÁÚO. 2: 243) személynévi alakból metonimikus úton. A redukció folyamatát támogatja az adatolás nem túl jelentős kronológiai különbsége, míg a metonimikus névadás mellett szól a 2. homonim név megléte és a névtipológia tanúsága (vö. FNESz.). A régiségben (a XVI. századig) minden adatában előfordul az *-l*, a mai *Bócs* alak tehát később alakult ki a zártszótagi *-l* kiesésével és az *ó* ezzel együtt járó megnyúlásával (BÁRCZI 1958: 129). A mai névváltozat ezt a nyelvjárási vonást őrizte meg. A *Bócsi* névalak egyedi, a pápai regesztából való adat, így valós használata erősen kérdéses lehet. A **2.** település neve a *Bolcs* személynévből metonimikus úton született, s birtoklásra utalhatott.

Bócshida 'település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól D-re' 1271, 1274: *Bolchhyda,* t. (Gy. 1: 604, J. 217), 1297>448/XV., 1334, 1414, 1446, 1447, 1451, 1455, 1470: *Bolchyda,* p. (Gy. 1: 604, J. 217, Cs. 1: 597, ComBih. 51, F. 8/3: 750), 1321: *Bulcheda,* p. (Gy. 1: 604), 1321, 1323 [8a], 1349: *Bulchyda,* p. (Gy. 1: 604, Cs. 1: 597, AnjouOklt. 7: 236/507, 237/508, 237/509), 1323, 1435: *Bulchhyda,* p. (Gy. 1: 604, Cs. 1: 597, AnjouOklt. 7: 151/322 [itt *Bulchyda*

alakban 2a]), 1332–7/Pp. Reg.: *Bulchida,* v. ~ *Bubhida* [romlott alak], v. (Gy. 1: 604). A települést **Bócs** néven is ismerték.

A *Bolch* személynév (1253, ÁÚO. 2: 243) és a *híd* 'átkelőhely' jelentésű főnév *-a* birtokos személyjeles alakjának kapcsolatából jött létre. Az ilyen típusú nevek birtoklásra vagy építtetőre utaltak, esetleg azt fejezhették ki, hogy az adott személy birtokán híd vezetett át egy bizonyos folyón. Egyes vélemények szerint a második névrész a fenti konkrét jelentésen túl esetleg településnévalkotó szerepű is lehetett hasonlóan a *falva, laka* stb. formánshoz, s ebben az esetben 'hidas falu' jelentésű lehetett. Helyesírásával kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy az utótag elejéről a legtöbb névalakban hiányzik a *h*, aminek az lehet az oka, hogy az előtag is ugyanilyen betűre (a *ch* részeként) végződött (vö. a **Bócs** címszó alatti adatokkal), s a két azonos betűből többnyire csak egyet írtak le. Valószínű azonban, hogy ezek mögött is [Bolcshida] ejtés rejlik, de elképzelhető, hogy némelyik adat elhomályosult formát jelöl, mint pl. az 1321-es *Bulcheda.* A *hida* utótag más nevekben is könnyen elhomályosult (vö. FNESz. *Batida, Deseda, Hencida, Kehida, Kisderzsida*).

Bócsi lásd **Bócs**

Bodóháza 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1415, 1475: *Bodohaza,* p. (Cs. 1: 604). A lokalizálás alapján azonosnak tekinthető **Bodópércs** településsel, s ebben az esetben **Pércs (1.)** birtokmegosztásakor jött létre.

A *Bodou* személynév (1211, ÁSz. 130) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolódásával jött létre, és birtoklást fejezhetett ki (vö. FNESz. *Bodófalva*). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. Ma psz. Mikepércs mellett (Cs. i. h.).

Bodópércs 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1423: *Bodoperch* (J. 322). Azonosnak látszik **Bodóháza** településsel.

A korábbi **Pércs (1.)** névből származik: a település birtokmegosztásakor **Mikepércs** mellett jött létre úgy, hogy a településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként a *Bodou* személynevet (1211, ÁSz. 130) kapcsolták.

Bogdánfalva 'település Bihar vm. K-i részén Sólyomkő mellett ÉNy-ra, a Gyepes patak bal partján' 1469: *Bogdanfalwa* (J. 215).

A *Bogdan* személynév (1213, UrkBurg 1: 64) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével jött létre (vö. FNESz.), és birtoklást fejezhetett ki. Később Szóvárheggyel egyesült (J. i. h.).

Bogyiszló 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalacstól D-re, az Ér és a Berettyó között' 1552: *Bogyzlo* (J. 216), 1569: *Bogyozlo* (EH. 183), 1598: *Bogiozlo* (D. 123).

A *Bugyuzlou* személynévből (1279/280, RegArp. II/2–3: 251) metonimikus úton jött létre, és birtoklásra utalt (vö. FNESz.). Később Érbogyoszló, a mai rom. Buduslău (Lelkes 189).

Bogyiszlóháza ’település Bihar vm. DNy-i részén Geszttől K-re’ 1397: *Budizlowhaza* (J. 216), 1410: Gezt alio nomine *Bodizlohaza* (J. 216, 245), 1458, 1468: *Bodyslohaza ~ Bodyzlohaza* (Cs. 1: 604), 1475, 1508: *Bwgyzlohaza* (Cs. 1: 604, J. 216), 1476: *Bogislohaza* [2a], p. (ComBih. 53), 1598: *Bodozlohaza* (ComBih. 53). JAKÓ arra hívja fel a figyelmet, hogy a falu nem azonos Geszt településsel — mint ahogyan az 1410-ből való adat mutatná —, csupán annak határában jött létre (i. h.).

Alapítója *Bogyoszló,* a Geszti család tagja vagy közeli rokona (J. i. h.). A település neve tehát az alapítóra utal: benne a *Bugyuzlou* személynév (1279/280, RegArp. II/2–3: 251; vö. FNESz. *Bogyiszló*) és a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódik össze. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. A török pusztítás után nem épült újra, ma tanya Geszt és Atyás között (J. i. m. 104).

Bojt ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra’ 1208/550, 1213–21, 1214/550: *Boctu,* v. (Gy. 1: 604, J. 216, VRH. 40: 79), 1213–21: *Botcu [ɔ: Boctu]* (J. 216), 1213–21, *1213/550: *Buht,* v. (Gy. 1: 604, J. 216, VRH. 40: 79), 1213–21, 1214/550: *Boct,* v. (Gy. 1: 604, J. 216, VRH. 40: 79), 1221/550: *Bokc* [romlott alak], v. (Gy. 1: 604, J. 216, VRH. 40: 79), [1291–4], 1348: *Boht,* v. (Gy. 1: 604, J. 216, VP. 301, Z. 2: 321–6), 1329 [3a], 1452, 1453: *Bohth,* p., v. (Gy. 1: 604, Cs. 1: 604), 1332–7/Pp. Reg.: *Bohd,* v. (Gy. 1: 604), *1342: *Bohch* (AnjouOkm. 4: 230), 1452, 1453, 1477, 1521, 1524, 1588: *Boyth,* p. (J. 216, Cs. 1: 604, ComBih. 54), 1495: *Boyt* (Bunyitay 2: 276), 1587: *Boytth* (ComBih. 54), 1598: *Boytt* (D. 123) | **~i** 1568: Blasius *Boythy* (Bunyitay 2: 250).

A *Boht* személynévből (1262, ÁÚO. 3: 33) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Hogy a személynév etimológiai összefüggésben lenne a *bojt* főnévvel, nincs tisztázva (FNESz.). A legkorábbi alakok *c* betűje *k* hangértékű, később pedig a *h* betű a *χ* hang jeleként szerepel. A névalak minden bizonnyal a *Boktu* > *Bokt* > *Boχt* > *Bojt* változáson ment keresztül (vö. MÉSZÖLY 1928: 310, MELICH 1915–1917: 349, KISS L. 1995: 31). Az első két névadat végén még megtalálhatjuk a mássalhangzókapcsolat után álló *u* tővéghangzót is.

Bokorfalva ’település Bihar vm.-ben, a Remete-patak partján, (Magyar)Remete település közelében állhatott, pontos helye ismeretlen’ 1445, 1598: *Bokorfalwa* (J. 217, D. 123). A ComBih. azonosítja **Bokorványa** településsel, ám JAKÓ térképe szerint elég távol esnek egymástól.

Az előtag etimológiájára kétféle magyarázat is elképzelhető (vö. FNESz. *Bokor*): az egyik szerint a *Bukur* személynév (1335, Sztáray 1: 96) a helynév előtagja, és ehhez kapcsolódott a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja. Ebben az esetben a név birtoklást fejezhetett ki. A másik lehetőség, hogy a m.

bokor 'cserje' (TESz.) főnév alkotja az előtagot, s ehhez járult a fent mondott földrajzi köznévi alak. Az így született elnevezés a település földrajzi környezetére, növényvilágára utalhatott. A *falva* utótagú nevek óriási többsége az elsőként említett szerkezeti típusba tartozik, ennek alapján itt is ezt a magyarázatot tarthatjuk valószínűnek.

Bokorványa 'település Bihar vm. középső részén Telegdtől D-re, a csékei uradalomhoz tartozott' 1508: *Bokorvanya* (J. 221). A ComBih. Azonosítja **Bokorfalva** településsel, ám JAKÓ térképe szerint elég távol esnek egymástól.

JAKÓ közlése szerint román eredetű. A PESTY-féle gyűjtés adatközlése alapján 'öröm' jelentése van, tehát a rom. *bucurie* (vö. HOFFMANN–KIS 1996: 121, Dicţ. 1: 149, *bucurie*) főnévvel lehetne kapcsolatba hozni. (Megjegyzendő, hogy ilyen szemantikai tartalmú településnév egyetlen nyelvben sem mondható jellemzőnek.) KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). A mai rom. Bucuroaia (Lelkes 126).

Bolcs lásd **Bócs**

Bolcshida lásd **Bócshida**

Boldogasszonyfalva 1. 'település Bihar vm.-ben Debrecentől DNy-ra' 1332–7/Pp. Reg.: *villa B. V. ~ villa B. Marie ~ villa S. Marie Magdalene* (Gy. 1: 605), 1443, 1459, 1460, 1462, 1471: *Bodogazonfalwa* (J. 218, Cs. 1: 604, MEZŐ 1996: 206/10), 1469: *Bodogazzonfalwa,* p. (ComBih. 54 [itt tévesen Boldogasszonytelke alatt]). **Boldogfalva (1.)** és **Torna** néven is említik. Ma Debrecen D-i városrésze (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. ÉNy-i részén Derecske környékén' 1335: de *villa Beate Marie* (Vat. 1/1: 72), 1443: *Boldogazonfalwa* (MEZŐ 1996: 206/11, Z. 9: 50). **Boldogfava (2.)** néven is említik.

A falvak templomának Boldogasszony, azaz Szűz Mária volt a védőszentje (ZOLTAI 1925: 32, KISS L. 1976: 28, MEZŐ 1996: 206/10, 206/11), s a település megnevezése e patrónusnévből jött létre a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának a hozzákapcsolásával. Az első település templomáról a XIII. század végéről van adatunk: 1282> 405: Turnea ... in qua in honore Beatae Virginis ecclesia esset constructa (Gy. i. h., MEZŐ i. h.). A korai alakok mindkét falunál latin formában jelennek meg, s hogy ezekben a *villa* megjelölés a név latinra lefordított része volt-e, nem dönthető el biztosan.

Boldogasszonytelke 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1430: Thoskereky alio nomine *Bodogazzonteleke* (J. 217), 1489, 1552: *Bodogazzontheleke* (J. 217, Cs. 1: 604), 1524: Thotkereke alio nomine *Bodogazzontheleke* (J. 217). A települést **Tótkereke** néven is ismerték.

Templomának *Boldogasszony,* azaz Szűz Mária volt a védőszentje (MEZŐ 1996: 206/12), s a településnév e patrónusnév és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakjá-

nak összekapcsolásával jött létre. Ma psz. Komádi és Magyarhomorog között (J. i. h.).

Boldogfalva 1. 'település Bihar vm.-ben Debrecentől DNy-ra' 1472, 1477, 1487, 1495: *Bodogfalwa* (J. 218, Cs. 1: 604, MEZŐ 2003: 406), 1598: *Boldoghfalwa* (D. 123), 1599: *Boldogfalva* (MEZŐ 2003: 48). Ma Debrecen D-i városrésze (FNESz. *Boldogfalvai kert,* vö. KISS L. 1997b: 181). **2.** 'település Bihar vm. ÉNy-i részén Derecske környékén' 1495: *Bodogfalw ~ Bodogfalwa* (Károlyi 3: 18–9).

Mindkét településnév egy korábbi **Boldogasszonyfalva** névváltozatból jöhetett létre az *-asszony-* névelem elhagyásával. A második település első névalakjában a birtokos személyjel elhagyása esetleg elírás lehet.

Bon 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra' [1291–4]: *Bn,* v. (Gy. 1: 605, VP. 301), 1332–7/Pp. Reg.: *Bon* [2a] ~ *Soran* (Gy. 1: 605).

Bizonyára személynévi eredetű, és egybevethető a *Bun* személynévvel (vö. KNIEZSA 1943: 223, 1236: *Bon,* ÁSz. 141). Ebben az esetben a településnév metonímiával jött létre birtoklás kifejezésére. Hasonló névadásra lásd a Küküllő vm.-i *Bún* település nevét (Gy. 3: 549, FNESz.). Nevét a *Boni kút* tartotta fenn Nagyvárad területén a várostól DNy-ra (Gy. i. h.).

Bontafalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re' 1374: *Bonafalva* (ComBih. 63), 1588: *Buntafalwa* (J. 222), 1600: *Bonta falua* (J. 222). **Bontest** néven is ismerték.

A *Bontha ~ Buntha* személynév (1268/409: *Bonthe,* ÁSz. 142) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre, és birtoklást fejezhetett ki (vö. még FNESz. *Bonta*). Később Bontesd, a mai rom. Bunteşti (Lelkes 128).

Bontest 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re' 1598: *Buntest* (D. 124). **Bontafalva** néven is ismerték.

Bontafalva nevének román alakja, amelynek végén a román *-eşti* képző szerepel.

Borostelek 'település Bihar vm.-ben Váradtól K–DK-re' 1552, 1560, 1598: *Borosthelek* (J. 218, ComBih. 56, D. 124).

Előtagja valószínűleg a m. N. *bór-(fa) ~ bór(fenyő)* 'erdeifenyő' (TESz. *bór-)* főnév *-s* képzővel ellátott alakja lehet, és arra utalhatott, hogy a falu erdeifenyvesben települt meg. Az erdélyi *Borliget* (ma *Borkút*) neve azt bizonyítja, hogy a *bór ~ búr* fanév hajdan önállóan is használatos volt (vö. KISS L. 1982a: 483, 1994: 11, FNESz.). A fanév a magyarban szlovák jövevény. Az is elképzelhető azonban, hogy a jelzői előtag a *bor* főnév *-s* melléknévképzős alakja, esetleg személynévi használatban (vö. 1394: Emericus *Boros,* RMCsSz.). Az előtaghoz a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott. A mai rom. Borşa (Lelkes 130).

Boroszfalva 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen' 1472: *Borozfalwa* (J. 341).

Előtagjának etimológiája igen bizonytalan. A névszerkezet leginkább személynévi előtagot sejtet, de ilyen alakú névről nincs tudomásom. Felmerülhet, hogy a *Boros* elírásával állunk szemben. Másrészt esetleg a szl. **brus*= 'fenőkő, köszörűkő' (ŠMILAUER 1970: 43) főnévvel állhat kapcsolatban olyan helyre utalva, ahol fenőkőnek valót lehetett találni. Ez ellen talán az szól, hogy helyneveinkben ez inkább már a **brus' n*= 'fenőkővel, köszörűkővel kapcsolatos' > **brus' nik*= 'fenőkőnek, köszörűkőnek való kőzet' alakban jelenik meg (vö. KISS L. 1984: 238–9, FNESz. *Borosznok*). Ezekben a néveleji mássalhangzó-torlódást egy magánhangzó beiktatásával feloldották. Az utótag a *falu* földrajzi köznév birtokos személyjeles alakja.

Bors 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉNy-ra' 1215/550, 1332–7/Pp. Reg.: *Burs,* v. (Gy. 1: 605, VRH. 42: 89, Cs. 1: 605 [dátum nélkül]), 1215, [1290–301] [2a], [1291–4] [4a], 1304, 1308/313/425, 1310 [2a], 1313, 1313/425, 1316, 1318, 1319 [2a], 1324, 1329, 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1335, 1342 [3a], 1348, 1410, 1447, 1461, 1495, 1598: *Bors,* p., t., v. (Gy. 1: 605, J. 218, Cs, I, 605 [dátum nélkül], AnjouOkm. 1: 497, 3: 130, 4: 232, 233, 5: 207, VP. 300, 358, AnjouOklt. 1: 306/623, 2: 153/340, 429/992, 439/1013, 3: 208/463, 212/473, 4: 110/282, 5: 59/123, 148/372, 8: 102/192, EH. 154, Bunyitay 2: 277, D. 124), 1308/313/425/XVIII.: *Vis* [romlott alak] (AnjouOklt. 2: 153/340, 3: 212/473), 1587: *Borss* (ComBih. 56), dátum nélkül: *Bursa* (Cs. 1: 605).

A *Burs* személynévből (1215/550, VárReg. 281) jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 194, vö. KISS L. 1996: 449) metonimikus névadással, és birtoklásra utalhatott. A személynév alapja a tör. eredetű *bors* főnév. A mai rom. Borş (Lelkes 131).

Borzafalva 'település Bihar vm.-ben, a csékei uradalom része, pontos helye ismeretlen' 1508: *Borzafalwa* (J. 228).

A *Borza* személynév (1498, RMCsSz.) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles formájának összetételéből alakult.

Borzik 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől Ny-ra, a Fekete-Körös bal partján' 1587, 1598, 1600: *Borzik* (J. 219, D. 124, EH. 156).

Eredete azonos a **Borzlik** név etimológiájával, eszerint az elnevezés metonímiával jött létre. Később Borz, a mai rom. Borz (Lelkes 131).

Borzlik 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re' 1421: *Borzlik* (J. 219, Cs. 1: 605 [itt *Borzlyk* alakban], ComBih. 63), 1489: *Borzlyk,* p. (Cs. 1: 605), 1587: *Borzyk* (EH. 189), 1598: *Borzigh* (D. 124).

A m. *borzlyuk* 'borzkotorék' főnévből keletkezett metonimikus névadással (FNESz., vö. KISS L. 1992b: 92, 1996: 448, 1997b: 182). Mikronévként jöhetett létre, és a névadás a vidék borzokban való gazdagságára utalhatott. Éppen ezért érdekes, hogy az újkori helynévrendezés alkalmával a községi képviselőtestület véleménye szerint „borzok sohasem voltak a község területén, csak a szomszédos határ-

rokból kódorogtak át ide" (MEZŐ 1999: 61). Később Borzik, majd hatósági úton Borszeg lett (bár ennek előzményeként lásd az 1598-ból való adatot), a mai rom. Burzuc (Lelkes 131).

Botfő 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DNy-ra' 1589–91: *Pottfeo [ɔ: Bottfeo]* (EH. 158), 1597: Boytest alias *Botfew,* p. (ComBih. 58), 1598, 1599: Boyttest et *Bottfeo* (D. 124, J. 219). JAKÓ közlése szerint (i. h.) román megfelelője a **Botyest** névalak.

Bizonytalanul elemezhető név, morfológiailag a *Both ~ Bot* személynév (1138/329, 1181, ÁSz. 146) és a *fej ~ fő* 'forrás, kezdet' jelentésű földrajzi köznév (TESz. *fej*[2]) összetételének tűnik. Ilyen szerkezetek azonban sem elsődleges forrásnevekben, sem települések megnevezéseiben nem jellemzőek. Később Botfej (Lipszky, HOFFMANN–KIS 1996: 114), a mai rom. Botfei (Lelkes 132).

Botkeménye 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra' 1320 [2a]: p. Mortunteleke que al. nom. *Botkemene* (Gy. 1: 631, Cs. 1: 616, J. 297, AnjouOklt. 5: 281/729, 281/730). A település megjelölésére párhuzamosan a **Martontelke** és a **Martonfalu** elnevezést is használták.

Kemény falu valamely részét jelölhette, neve úgy jött létre, hogy a település nevéhez a tulajdonost jelölő *Both ~ Bot* személynév (1138/329, 1181, ÁSz. 146) és az *-e* birtokos személyjel kapcsolódott. A név birtoklást fejezett ki: megtelepítője a XIII. század elején élt *Both* comes volt (J. i. m. 112, 297).

Botyest 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DNy-ra' 1597: *Boytest* alias Botfew, p. (ComBih. 58), 1598, 1599: *Boyttest* et Bottfeo (D. 124, J. 219).

Bizonytalan eredetű, JAKÓ közlése szerint a magyar **Botfő** névalak román megfelelője (i. h.), amelynek végén a román *-eşti* képző állhat.

Bottyán 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re' 1360: *Battyan,* p. (ComBih. 57), 1366: *Botthyan* (Cs. 1: 603) ~ *Bottian,* p. (ComBih. 57), 1366, 1387 [2a], 1388, 1412: *Bathyan,* p. (J. 204, ZsO. I, 265, 396, EH. 157), 1399: *Battyan* (Cs. 1: 603). A település kettéválásával, ikerfalu megjelenésével alakult **Alsóbottyán** és **Felsőbottyán.**

A *Bothan* személynévből (1349, AnjouOkm. 5: 310) jött létre metonimikus névadással. Bár a hagyományos kronológiai felfogás szerint e névtípus képviselői erre az időre már kialakultak, ekkor újabbak már nemigen születtek, a település legkorábbi adata a XIV. század második feléből való. Elképzelhető tehát, hogy a település ezzel a névvel már korábban is élt, csupán az írásosságban nem fordult elő. Később Mezőbottyán, a mai rom. Botean (Lelkes 317).

Bozsaj 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától D-re, a Bisztra patak közelében' 1406: *Bozay,* p. (J. 219, ZsO. II/1: 4373, 5057), 1438, 1470: *Bosay* (J. 219, Cs. 1: 605), 1598: *Bossay* (D. 124).

Eredete bizonytalan. Talán ugyanabból a *Bozsó* személynévből való,

amely **Bozsód** nevének is alapjául szolgált (a személynév adatait lásd ott). E névhez a magánhangzós tövek után szokásos *-j* képző kapcsolódott (vö. BENKŐ 1998d). A mai rom. Bogei (Lelkes 133).

Bozsód ’település Bihar vm. Ny-i határrészén Körösszegtől Ny-ra, a Kutas bal partján’ 1220/550, 1393 [2a], 1598: *Bosold,* p., v. (Gy. 1: 606, J. 219, Cs. 1: 605, ZsO. I, 2990, VRH. 40: 78, D. 124), 1333: *Bosoud* al. nom. Zomlyn, p. (Gy. 1: 606, J. 219, Anjou-Okm. 3: 39), 1425: *Bosald* (ComBih. 58), 1588: *Bósóld* (ComBih. 58). **Zomlin (2.)** néven is említik.

A *Bosou* személynévhez (1213/550, ÁSz. 146) kapcsolt *-d* helynévképzővel jött létre (FNESz. *Nagybozsód*). A névbeli mai hosszú *ó* helyén több korábbi névalakban *ol ~ al* szerepel. A néveredet tanúsága szerint az *-l* inetimologikus betoldás révén került be átmenetileg a hangsorba (vö. KISS L. 1995: 19, NYIRKOS 1987: 127–130). A *Bosoud* névváltozatban talán a hosszú monoftongust megelőlegező diftongust láthatjuk (KNIEZSA 1952: 58). A mai név a diftongusos alakot, illetve annak továbbfejlődött, monoftongizálódott változatát őrizte meg.

Bökény 1. ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra, Komádi, Csökmő környékén’ 1214/550, 1370: *Beken,* p., pr. (Gy. 1: 606, J. 220, ComBih. 40, VRH. 30: 34), 1370: *Buken,* p. (ComBih. 40), 1398: *Bukien* (J. 220), 1418: *Bvken* (Cs. 1: 605), 1457: *Beuken* (J. 220, Cs. 1: 604), 1483: *Bewkewn* (Cs. 1: 605), 1587: *Beoken* (ComBih. 40), 1598: *Beókenij* (D. 124). **2.** ’település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól D-re’ [1291–4]: *Buken* (Gy. 1: 606, VP. 300). A mai rom. Buteni (FNESz. *Kalotabökény,* Lelkes 288).

A *Buquen ~ Buken* (1111, 1138/329, ÁSz. 160) személynévből született meg (KNIEZSA 1943: 224) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév eredete bizonytalan (vö. FNESz. *Bökény*). A névalakok magánhangzói az ómagyar korban labiális és illabiális változatban egyaránt használatosak voltak.

Bölcs lásd **Bölcsi**

Bölcsi ’település Bihar vm. DNy-i részén Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös jobb partján’ 1249: *Belchyeo,* t., v. (Gy. 1: 606, J. 220 [itt *Belcheo*]), 1329/371, 1342, 1370: *Bulchy,* p. (Gy. 1: 606, J. 220, ComBih. 52, Anjou-Okm. 4: 230), 1426: *Belchy* (J. 220), 1494, 1517: *Bewlchy* (Cs. 1: 605, J. 220), 1587: *Beőlchy* (ComBih. 52), 1598: *Beolchij* (D. 124). **Bölcs** *1348: *Bulch* (ComBih. 52, Kállay 1: 935), 1387: *Beulch* (ZsO. I, 237).

A *Bölcsi* névalak a *Belch* személynévhez (1211, ÁSz. 105) kapcsolt *-i* helynévképzővel jött létre (FNESz. *Bölcsipuszta*). A személynév alapja a *bölcs* eredetileg ’varázsló, sámán’ jelentésű főnév. Előzménye az ótörök **büγüči,* amely szabályosan **bűcsi > bűcs* változáson ment keresztül. A névben található *l* később, másodlagos betoldódással került a szóba (TESz.). A *Bölcs* forma keletkezhetett párhuza-

mosan, puszta személynévből metonímiával, de az adatok kronológiája szerint inkább az eredeti *Bölcsi* névalakból jött létre az *-i* képzői névelem eltűnésével, redukció útján. A változás azért mehetett végbe, mert korszakunkban teljesen természetes volt, hogy egy személynév minden egyéb nyelvi elem hozzájárulása nélkül válhatott településnév alapjává. Az első szótagi magánhangzó illabiális *ë* és labiális *ö ~ ő* formában egyaránt előfordul az adatokban. A *Belchyeo* névalak végén (ha ez nem romlott forma) szereplő hosszú *ő* hang értékű *e͡ö* diftongus a későbbiekben teljesen eltűnt a névből. Egyedi meglétét esetleg a *bölcső* szó hatásával lehet magyarázni. Nevét Zsadánytól Ny-ra puszta őrzi (Gy. i. h.).

Böszörmény 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra' [1291–4]: *Buzurmen,* v. (Gy. 1: 606, J. 210, VP. 301), [1291–4], (1317), 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1349, 1421, 1461, 1496, 1552: *Bezermen,* p. (Gy. 1: 606, J. 210, VP. 358, ComBih. 41, AnjouOklt. 4: 188/496, AnjouOkm. 5: 289, Károlyi 2: 334), 1332–7/Pp. Reg.: *Mezermen,* v. *~ Bozermen ~ Bezerm ~ Bezermem* [romlott alakok] (Gy. 1: 606, ComBih. 40), 1391: *Bezurmen* (J. 210), 1430: *Besermene* (MEZŐ 2003: 339), 1489: p. Berekbezermen et alia p. *Bezermen* (Cs. 1: 599), 1587: *Beozeormeny* (ComBih. 41), 1588: *Beőzőrmeny* (ComBih. 41), 1598: *Bezermeny* (D. 124). A legkorábbi adatolású névalak, amelyből a település kettéválásának eredményeképpen jöhetett létre **Kisböszörmény** (s talán ezt jelölte a későbbi **Berekböszörmény** és a **Berek** elnevezés is), valamint **Nagyböszörmény.**

A *böszörmény* 'izmaelita' (TESz., vö. KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 22, KRISTÓ 1976: 58, 2003a: 52, FNESz. *Berekböszörmény*) népnévből metonimikus névadással született meg, s azt jelzi, hogy ezen a településen a XI. század végén Kálmán király rendeletére széttelepített mohamedán népelemek éltek (JAKÓ i. m. 87, 210, KISS L. 1996: 446, 1997b: 179). Az alapul szolgáló népnév török, közelebbről talán kazár vagy besenyő eredetű. A magyarba bekerült alak a ******büsürman* vagy *besermen* lehetett. E településnévi formákban a labiális és illabiális változat egyaránt megfigyelhető. A jelzős alakban szereplő formákat is figyelembe véve az illabiális változat azonban nagy többséget mutat.

Bragyet 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re' 1587: *Bradeth* (J. 220), 1589: *Bradet* (EH. 167), 1598: *Bradett* (D. 124). **Bregyelfalva** néven is ismerték.

Alapja a román *brădeț* 'fenyves, fenyőerdő' (Dicț. 1: 142) főnév. Az elnevezés minden bizonnyal a falu földrajzi környezetére, növényvilágára utalt, s metonimikus úton jött létre (vö. FNESz. *Brád*). KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). A magyar névkincsbe névátvétellel került. Később Biharfenyves, a mai rom. Brădet (Lelkes 120).

Brajkuta 'település Bihar vm.-ben Váradtól K–DK-re' 1508: *Braykwtha*

(J. 220), 1552: *Baraynkwtha* (J. 220), 1560: *Braykutha* (ComBih. 59), 1598: *Braykucza* (D. 124).

Mikrotoponimából jött létre metonimikus úton. A mikronévben a rom. *Brăilă* < *Brai* személynév és a *kút* főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott össze (vö. FNESz. *Brăila*), s bizonyára egy a falu határában lévő kút megjelölésére szolgált. Később ez a név vonódott át az egész településre. A személynévi elem forrása a blg. *Brajo* (tkp. 'fivérem, fiútestvérem') személynévben kereshető.

Brátafalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől ÉNy-ra' 1598: *Brathfalwa* (D. 124), 1599: *Brathafalva* (J. 221).

Előtagja a *barát* 'szerzetes' (TESz.) főnév eredeti, bontóhang nélküli alakja, vö. óegyh. szl. *brat=, bratr=* 'fiútestvér, fivér', blg. *brat* 'fiútestvér, barát, társ, szerzetes' (TESz., ŠMILAUER 1970: 44 *brat(r)=,* KNIEZSA 1974: 80). Ez később szóvégi *a*-val bővült, esetleg a harmadik személyű birtokos személyjel hozzátapadása révén. Ehhez kapcsolták a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakját. Határrésznév Ventertől DK-re (J. i. h.).

Bratka lásd **Barátka**

Bregyelfalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re' 1600: *Bredel falua* (J. 220).

Etimológiája bizonytalan. Az eredetibb **Bragyet** névalaknak talán egy változatához, esetleg elírt vagy népetimológiás alakjához kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével születhetett meg, szintagmatikus szerkesztéssel.

Briheny 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől D–DK-re' 1588: *Brehen* (J. 221), 1598: *Bryen* (D. 124), 1600: *Blehen* (J. 221) ~ *Belehen* (EH. 174).

JAKÓ szerint neve román eredetű (i. h.). MEZŐ közlése szerint a név alapja a rom. *brie* 'paraj' volt (1999: 67). BAKOS FERENC a *bré* gyógynövény nevét jellegzetesen Bihar megyei román kölcsönszónak mondja (1982: 134). Esetleg ez kereshető benne. A XVII. századi névalakok — úgy látszik átmenetileg — a magyar nyelvben gyakori *r* > *l* hangváltozást mutatják. A mai rom. Briheni (Lelkes 115).

(Brozkwlya) 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra' 1508: *Brozkwlya* (J. 221).

Eredete ismeretlen. JAKÓ *Brázkútja* címszó alatt közli, de megjegyzi, hogy román pásztorok alapíthatták, s környezetében is román eredetű településnevek vannak többségben (i. h.).

Bucson 'település Bihar vm.-ben Telegdtől D-re' 1508: *Bwchon* (J. 221).

A név alapja a román eredetű *bucium,* N. *bucin* '(fa)tönk' (Dicţ. 148 *bucium 2*) főnév (vö. FNESz. *Bucsum*). Arra utal, hogy a falu erdőirtás után alakult meg olyan területen, ahol sok volt a hátramaradt tuskó. A helynév tehát névátvétellel került a magyar névrendszerbe. Később Tőkefalva, a mai rom. Bucium (Lelkes 603).

Budurász ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől K-re’ 1588: *Bwduraz* (J. 221), 1598: *Buderaz* (D. 124), 1600: *Budoriaza* (J. 221).

Román eredetű, etimológiája nem világos: elképzelhető, hogy a rom. *budur* ’kopár szikla’ (Dicţ. 149, vö. DA. I, 674: *Búdur*) főnév szerepel benne, utalva a település földrajzi környezetére. A mai rom. Budureasa (Lelkes 128).

Bulcs ’település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól Ny–DNy-ra, Nyék (3.) és Sárfő között sorolták fel’ *1222/550: *Bulsu,* v. (Gy. 1: 606, VRH. 42: 87), 1438/465, 1465: *Bulch,* p. (Gy. 1: 606, Cs. 1: 605), 1488: *Bwlch* (Cs. 1: 605). K. FÁBIÁN esetleg a Borsod vm.-i Bőccsel is azonosíthatónak tartja (VRH. 42: 87).

A korai adat tanúsága szerint talán a *Bulsu* (1138/329, ÁSz. 161), esetleg a *Bulch* (1222, ÁSz. 161) személynévből alakulhatott ki (vö. FNESz.) metonimikus névadással, birtoklásra utalva. Ilyen módon etimológiailag összefügg a **Bócs** névvel.

Burda ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől ÉK-re’ 1588, 1598: *Burda* (J. 222, D. 124).

Talán a *Borda* személynévből (1480, OklSz., 1436/438, RMCsSz.) jött létre metonimikus névadással (vö. FNESz. *Kelecsenyborda*), így birtoklásra utalt. JAKÓ a név alapján román lakosságról beszél, ezzel a név román eredetére is gondol (i. h.). A mai rom. Burda (Lelkes 129).

Burgyest ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Fekete-Körös bal partján’ 1588: *Burdesth* (J. 222), 1598: *Burdestt* (D. 124), 1600: *Burdest* (J. 222).

Etimológiája előttem ismeretlen. KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134), amelynek végén valószínűleg a román *-eşti* képző áll.

Buza ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől Ny–ÉNy-ra’ 1220: *Buza* (J. 222). **Buzás** 1493: *Buzas* (J. 222). **Buzásd** 1552: *Bwzasdh* (J. 222), 1598: *Buzasd* (D. 124).

A *Buza* személynévből (1213, Urk-Burg. 1: 64) származik, melyből metonimikus úton jött létre (vö. FNESz.). A *Buzás* forma a korábbi *Buza* településnévből az *-s* helynévképző hozzákapcsolásával jött létre. A *Buzásd* a *Buzás* névváltozatból a *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) keletkezett. Az utóbbi két alak tehát bővülés eredménye. Elvileg felvethető a közvetlen növénynévi származás lehetősége is. Ma psz. Olcsa és Bélfenyér között (J. i. h.).

Buzás lásd **Buza**

Buzásd lásd **Buza**

Buzgó ’település Bihar vm. ÉK-i részén Bihartól K-re, Sólyomkő vár közelében’ 1327/369: *Bwzgow* (Gy. 1: 606 [itt *Buzgow*], AnjouOklt. 11: 157/332).

A *buzgó* folyamatos melléknévi igenévből jött létre. Feltételezhetjük, hogy a település esetleg egy forrásról kaphatta nevét, amelynek jellemzője lehetett, hogy buzogva, bugyborékolva tört felszínre (hasonló víznévre lásd

SzT. *buzgó,* valamint TESz. *buzog*). Ebben az esetben a településnév metonimikus névadással született meg. Emellett figyelembe veendő, hogy a szó személynévként is előfordul (vö. 1423: *Buzga,* 1429: *Dominico Bwzgo,* RMCsSz. 197).

Buzita 'település Bihar vm. É-i határánál Debrecentől K-re' 1380: *Bozitha* (J. 222), 1387: *Bozyta* [4a], p. (ZsO. I, 265), 1397: *Bozytha* [2a] (ZsO. I, 4992), 1461: *Bwzytha* (J. 222, Cs. 1: 605 [itt *Bwzitha*]).

A *Bozeta* személynévből (1138/329, ÁSz. 150) keletkezett metonimikus úton. Az alapjául szolgáló személynévhez vö. szb.-hv. *Božeta* szn., cseh *Božeta* szn. (FNESz. *Buzita*).

Cécke 'település Bihar vm. ÉK-i részén Váradtól K-re, a Sebes-Körös bal partján' 1256/284/294/572: *Chetka,* t. (Gy. 1: 606, J. 223), 1332–7/Pp. Reg.: *Chezke,* v. (Gy. 1: 606) ~ *Gezke* [romlott alak], v. (Gy. 1: 606), 1335, 1341 [2a], 1560: *Chechke,* p. (Cs. 1: 606, J. 223), 1341: *Cethke* (ComBih. 325, AnjouOkm. 4:79), 1483: *Czeczke* (J. 223), 1561: *Checzke,* p. (ComBih. 326).

KISS LAJOS szerint az elsődlegesnek látszó *Cétka* ~ **Cétke* névalak a *Chethke* (1322/416, PRT. 10: 378, 630) személynévből alakulhatott ki (FNESz.) metonimikus névadással. Eszerint a névalak hangtani változásában egy *c : t > c : c* hasonulással számolhatunk (KISS L. 1995: 17). Figyelembe veendő azonban, hogy — különösen a másolt — oklevelekben a *c* és a *t* betű gyakran keveredik. Felmerülhet az is, hogy az első adat a telegdi uradalomban levő másik helyre *(Csetka ~ Cetka)* vonatkozik. A mai rom. Ţeţchea (Lelkes 143).

Cégény 'település Bihar vm. É-i részén, Debrecentől É-ra, Hadház táján fekhetett' 1208: *Chegyen* (VRH. 46: 108), 1215: *Cegă* (VRH. 46: 108), 1312/XVIII.: *Chegen* (AnjouOklt. 3: 101/213), 1327: *Chegeen* [2a] (AnjouOklt. 11: 234/498), 1411: *Cegen* (Cs. 1: 606).

A *Chegun* (1213/550, ÁSz. 181) személynévből (vö. FNESz. *Cégényrét*) metonimikus névadással alakult ki, s birtoklásra utalhatott.

Cémes ? 'település Bihar vm.-ben, a csékei uradalom része, pontos helye ismeretlen' 1508: *Czeemes* (J. 228).

Azonosítása, etimológiája nem világos.

(Churchas)telke 'település Bihar vm. K-i részén Körtvélyes környékén' 1335: *Churchasteluke* (J. 287), 1341: *Churzachk – – –,* v. (AnjouOkm. 4: 78).

Az első névrész etimológiája nem világos, a TESz. egy 1476: *Churka* személynevet kérdőjellel *hurka* közszavunkkal hoz kapcsolatba, de lásd még a *Churka, Churca* személyneveket is (1275, 1293/322, ÁSz. 209). A második névrész a *telek* földrajzi köznév birtokos személyjeles alakja.

Ciganyest 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől D–DK-re' 1598: *Chiginiestt* (D. 124). **Cigányfalva (2.)** néven is ismerték.

Cigányfalva nevének román alakja, amelynek végén a román *-eşti* képző áll.

Cigányfalva 1. ’település Bihar vm.-ben Sólyomkőtől Ny-ra’ 1435: *Chyganfalwa* (J. 223), 1470: *Cwganfalwa* (J. 223). A mai rom. Ţigăneştii de Criş (Lelkes 144). **2.** ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől D–DK-re’ 1588: *Cziganfalwa* (J. 223), 1598: *Chiganifalwa* (D. 124). Később Ciganyesd (HOFFMANN–KIS 1996: 137), a mai rom. Ţigăneştii de Beiuş (Lelkes 144).

Az **1.** település elnevezése a **Csikán(y) ~ Cigánymiklósfalva** névváltozatból a középső névelem eltűnésével, redukcióval alakult ki. KÁZMÉR megállapítja, hogy az eredeti kételemű személynevet tartalmazó településnevek további alakulása során a személynévi elem mindig egyeleművé válik, s minden esetben a személynév második eleme tűnik el (1970: 108). Ha a *Csikán(y)* névből indulunk ki, ez a hasonló hangzású *cigány* népnév hatására alakulhatott át. A **2.** település nevének első névrésze vagy a *cigány* népnév (TESz., vö. KNIEZSA 1943: 272), vagy az ebből létrejött *Chigan* személynév (1389, ZsO. I, 944) volt. KRISTÓ szerint e népnek egészen a XV. századig nincs nyoma az országban (2003a: 245), így a népnév korábban nemigen szerepelhetett településnevekben (vö. FNESz. *Cigánd, Cigányi*). Ezért a személynévi vagy családnévi eredet látszik valószínűbbnek. Ehhez kapcsolták a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakját (vö. KISS L. 1996: 447). A helynév birtoklást fejezhetett ki.

Cigánymiklósfalva lásd **Csikánymiklósfalva**

Cuca ? ~ Szucsa ? ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől Ny-ra’ 1411: *Zucha* (Cs. 1: 625).

Eredete bizonytalan. Talán a *Cuca* (1213/550, ÁSz. 227) személynévből (FNESz. *Cuca*) metonimikus úton jött létre. Elképzelhető ugyanakkor esetleg a szl. eredet is, vö. szb.-hv. *Suča* hn., or. *Su; ~ Su;'* (FNESz. *Szúcs*).

Csáklya lásd **Cséklye**

Csalános 1. ’település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól ÉNy-ra, az Ér patak jobb partján’ 1310 [2a], 1330, 1340, 1342 [15a], 1400, 1415: *Chalanus,* p. (Gy. 1: 607, ZsO. II/1: 343, J. 223, AnjouOkm. 2: 463, 4: 45, 226, 227, 228, 229, 231, 257, 258, ComBih. 73, AnjouOklt. 2: 434/1001), 1411, 1415: *Chalanos,* p., v. (ComBih. 73). Párhuzamosan **Ócsalános (1.)** néven is ismerték (vö. FNESz.). Ma hn. Pocsaj mellett ÉK-re (Gy. i. h.). **2.** ’település Bihar vm.-ben Szentjobb mellett DK-re’ 1342, 1395, 1461: *Chalanus* (Cs. 605, J. 223, EH. 233), 1598: *Chyalanos* (D. 124). **Ócsalános (2.)** néven is ismerték. Később Biharcsanálos, a mai rom. Cenaloş (Lelkes 119).

Eredetileg minden bizonnyal mikrotoponima lehetett, amely a *csalán* növénynév *-s* képzős alakjából (KNIEZSA 1943: 193) jött létre. Olyan hely lehetett a denotátuma, ahol sok volt a csalán. Ez a mikronév vált a település nevévé metonimikus úton. Hasonló helynévi használatára lásd FNESz. *Csanálos.*

Csanád ’település Bihar vm. K-i határszélén (Vár)Sonkolyostól ÉK-re’

1392, 1393, 1406: *Chanad,* p. (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 224, ComBih. 73).

A *Chanad* személynévből ([1220–30]>417, ÁSz. 178) alakult ki (vö. FNESz. *Csanád vármegye*) metonimikus névadással, s birtoklásra utalhatott.

Csarnóháza ’település Bihar vm. K-i részén (Vár)Sonkolyostól K-re’ 1406: *Chornahaza,* p. (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 224), 1552: *Charnohaza* (J. 224), 1598: *Chiarnohaza* (D. 124). A ComBih. ezzel azonosítja **Bócs (2.)** adatait.

Az elnevezés első névrészének eredete bizonytalan. Esetleg a *Chornoi* (1269, ÁSz. 203) vagy a *Chornouch* (1269, ÁSz. 203) személynevekkel vethető össze. A második névrész a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja, amely névtipológia szempontok alapján az első névrész személynévi eredeztetését támogatja. A településnév valószínűleg birtoklásra utalt. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. A mai rom. Bulz (Lelkes 149).

Császló ’település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra’ 1281: *Chaslo,* t. (Gy. 1: 607, J. 225), 1416: *Chazlo,* p. (Cs. 1: 605, J. 225). **Császlóc** néven is ismerték.

A *Chazlaw* személynévből (1270–90, ÁÚO. 8: 332) jött létre (vö. KNIEZSA 1941a: 222) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki (vö. FNESz.). Ma hn. Érselind és Érsemjén között (Gy. i. h.).

Császlóc ’település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra’ 1387: *Chazlauch* (ZsO. I, 224).

A magyar eredetibb **Császló** névalak szláv megfelelője, vö. cseh *Čáslavice* [többes szám] hn. (vö. FNESz.).

Csatár 1. ’település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól K-re’ *1208/550: *Satar,* v. (Gy. 1: 607, VRH. 123: 513), 1484: *Chatar* (J. 224). **Oláhcsatár** néven is ismerték. Ma psz. Albis határában D-re (Gy. i. h.). **2.** ’település Bihar vm.-ben Bihartól K-re’ *1213/550: *Catar,* v. (Gy. 1: 607, J. 224, VRH. 44: 99), [1291–4]: *Scathar,* v. (Gy. 1: 607, J. 224, VP. 357), [1291–4] [4a], 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1349, 1600: *Chatar,* p., v. (Gy. 1: 607, J. 224, VP. 358, 359, 360, AnjouOkm. 5: 290, Cs. 1: 605 [dátum nélkül], ComBih. 72, EH. 240), 1294: *Chathar* (Gy. 1: 607), 1332–7/Pp. Reg.: *Thatar* [romlott alak] (Gy. 1: 607, Cs. 1: 605 [dátum nélkül]), 1569: *Czÿatar* (EH. 240), 1581: *Chatariensis* (EH. 240), 1587: *Chyathar* (ComBih. 72), 1588: *Chyatthar* (ComBih. 72), 1598: *Chiator* (D. 124), 1599: *Chyatharh* (ComBih. 72). A mai rom. Cetariu (FNESz. *Hegyközcsatár,* Lelkes 254).

Egyesek a településnevet szláv eredetűnek tartják (vö. FNESz.), így a magyar névkincsben névátvételnek tekinthető. A szláv név eredeti jelentése ’pajzsgyártók’, vö. szb.-hv. *Štitari* [többes szám] hn. (HASz. 17: 798), cseh *Štítary* [többes szám] hn. (FNESz. *Hegyközcsatár*). Más, valószínűbb feltevés szerint azonban a középkori magyar nyelvben használatos volt egy *csatár* ’pajzsgyártó’ > ’fegyverkészí-

tő' jelentésű szl. jövevényszó (KNIEZSA 1938: 414, 1943: 194), amelyből a helynév keletkezhetett. Ebben az esetben metonimikus névadásról beszélhetünk. Ugyanakkor a *Csatár* személynévként is használatos volt a régiségben (1138/329: *Citar,* ÁSz. 199, illetve 1211: *Chatar,* ÁSz. 179), s e foglalkozásnévi eredetű személynevünk könnyen válhatott településnévvé. A **2.** település lakói a közeli Bihar várában szolgáló fegyverkovácsok voltak (JAKÓ i. m. 68).

Csátfalva 'település Bihar vm. D-i határánál Szalontától D–DK-re' 1433: *Chethfalwa* (Cs. 1: 605), 1462: *Chathfalva* (Cs. 1: 605), 1473: *Chatfalwa* (J. 225), 1552: *Chyathfalwa* (J. 225), 1598: *Chiettfalwa* (D. 124).

A *Chat* (1250, ÁÚO. 2: 216) személynév és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével jött létre, és birtoklásra utalhatott (vö. FNESz. *Mezőcsát*). Az első adat talán elírás lehet, de ismerünk *Cset* személynevet is (1211: *Chet,* ÁSz. 194, illetve vö. FNESz. *Csetfalva*). Később Feketebátor határába olvadhatott (lásd J. i. h.).

Csebe 'település Bihar vm.-ben, Margitta vidékén feküdt' 1425: *Chebe* (Cs. 1: 605).

Bizonyára a *Cebeh ~ Chebe* személynévből (1211, ÁSz. 180) jött létre (vö. FNESz. *Csebény*) metonimikus névadással, s birtoklást fejezhetett ki.

Cséfán 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra, a Jószás patak közelében' 1411: *Cepan,* p., v. (ComBih. 72). **Cséfáni** 1332–7/Pp. Reg.: Pet. sac. de villa *Chepani* (Gy. 1: 607), 1458: *Chepani,* p. (Gy. 1: 607, Cs. 1: 605).

A *Chepan ~ Cepan* személynévből (1217/550, ÁSz. 190) jött létre metonimikus névadás útján. A személynév az *István*-nal azonos eredetű (KUBINYI 1889: 88). Elképzelhető azonban, hogy e helynév másodlagos alakulású, és a korábbi, csak latin formában adatolható **Cséfánhida** alakból született a második névelem eltűnésével. GYÖRFFY GY. olvasata és KISS LAJOS elemzése is azt sugallja, hogy a *Chepani* névalak végén álló *i* esetleg tővéghangzó lehet, ám a kései datálás miatt ez nem fogadható el. A *villa, possessio Chepani* alak elképzelhető, hogy nem magyar *-i* névképzőt tartalmaz, hanem inkább latin genitivusi forma (vö. HOFFMANN 2004: 34). Egy 1830-ból származó térképen a névbeli *p* helyett *f* betű szerepel: *Cséfán Sz.* (Gy. 1: 607). Ez arra enged következtetni, hogy a XV. század után végbement egy *p* > *f* spirantizációs folyamat, amely azonban ekkor általában már csak igen gyér számban figyelhető meg (BÁRCZI–BENKŐ–BERRÁR 1989: 124) (vö. FNESz. *Cséfán*). Nem zárható azonban ki a *Cséffa*-féle nevek hatása sem. Ma *Cséfán* psz. Bihar és a két Szántó között (Gy. i. h.).

Cséfáni lásd **Cséfán**

Cséfán[hida] 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra, a Jószás patak közelében' *1214/550: Sal. de *ponte Cepan* (Gy. 1: 607, VRH. 45: 102). A települést később **Cséfán**-nak említik.

Eredetileg mint mikrotoponima egy híd neve lehetett, amelyben a *Chepan ~ Cepan* (1217/550, ÁSz. 190) személynév és a *híd* főnév birtokos személyjeles alakja kapcsolódott össze. (Az ilyen típusú településnevekre lásd a **Bócshida** szócikket.) Ez a név vált aztán metonimikus névadással az egész település nevévé. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy KRISTÓ ezt az adatot nem településnévként, hanem személynévként értékelte (1976: 94). A kérdés eldöntése azért nehéz, mert az adott helyre vonatkozóan csak a fenti latin alak áll rendelkezésünkre.

Cséffa 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra' [1302], 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1397, XIV. sz. első fele, 1401, 1463, 1520: *Chepha,* p., v. (Gy. 1: 607, Cs. 1: 597, ZsO. II/1: 1305, J. 227, Kállay 1: 1047), 1322/322: *Chypha* (Gy. 1: 607, AnjouOkm. 2: 24), 1322/322, 1332–7/Pp. Reg., 1396, 1421, 1489, 1560, 1587: *Chefa,* opp., p., v. (Gy. 1: 607, Cs. 1: 597, ComBih. 71, AnjouOkm. 2: 42 [itt *Chepha*]), 1430: *Cheffa* (MEZŐ 2003: 412), 1487: *Czeffa* (EH. 230), 1495: *Chepcha ~ Chapcha* [romlott alakok], p. (ComBih. 71), 1525, 1528: *Czefa* (EH. 230, ComBih. 71), 1588: *Chieffa* (ComBih. 71).

Puszta személynévből keletkezhetett metonimikus névadással, és bizonyára birtoklást fejezett ki (FNESz.). Az alapjául szolgáló személynév a *Chepa* (1213/550, ÁSz. 190) és a *Stephan* személynevek kontaminációjával jöhetett létre (KNIEZSA 1943: 197). A XVI. sz. végén felbukkanó és ma is használatos *Cséffa* névalak a szóbelseji mássalhangzó intervokalikus helyzetben történt nyúlásával alakult ki. A mai rom. Cefa (Lelkes 151).

Csegőd 1. 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re, a Gyepes patak jobb partján' 1290/422, 1332, 1417, 1454, 1488, 1493, 1588: *Cheged,* t. (Gy. 1: 607, Cs. 1: 605, J. 225, ComBih. 94), 1295: *Chegued,* t. (Gy. 1: 607, J. 225), 1397, 1454: *Chegeed* (J. 225, ComBih. 94), 1410: *Chyged* (ComBih. 94), 1552: *Chyeghedh* (J. 225), 1598: *Chieged* (D. 124). Ma psz. Erdőgyarak határában Ny-ra (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. Ny-i részén, Iráz határosa' 1418: *Chegeed* (Cs. 1: 605). A török pusztítás után nem épült újra (J. 104).

Nevét talán a m. R. *Chege* (ÁÚO. 2: 229) személynévhez kapcsolt *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) alkották (vő. FNESz. *Csegöld*), s bizonyára birtoklásra utalt. Az adatok *Cseged ~ Csegéd* formát mutatnak, labiális magánhangzó csak később jelenik meg a második szótagban előbb rövid (*Csegöd,* Lipszky), majd hosszú (*Csegőd,* Hnt. 1913; vö. Gy. i. h.) formában.

Csehi 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól D-re' *1220/550, 1312/ XVIII., 1313, 1374, 1406: *Chehy,* p., v. (Gy. 1: 608, J. 226, ComBih. 84, AnjouOklt. 3: 101/213, 230/512, VRH. 47: 110, Bunyitay 1: 226), 1415: *Chehi* (Cs. 1: 605), 1588: *Cehy* (ComBih. 84), 1598: *Chiehey* (D. 124). Később Váradcsehi, a mai rom. Cihei (Lelkes 629). **2.** 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny–DNy-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1284/410: *Chehy,* t. (Gy. 1: 608, J.

226), 1588: *Cehi* (ComBih. 74). GYÖRFFY GY. és JAKÓ azonosítja **Csehkereki** és **Csehtelek** településsel.

A *cseh* népnév és az *-i* helynévképző összekapcsolásával jött létre (vö. FNESz., ill. KISS L. 1982a: 478, KNIEZSA 1943: 196, TNyt. I, 254–5). Arra utalt, hogy ebben a faluban cseh nemzetiségű emberek éltek, ők voltak az alapítók. Az **1.** településsel kapcsolatban JAKÓ megjegyzi, hogy megülői belviszályok elől menekültek hazánkba (i. m. 119).

Csehkereki 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny–DNy-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1284/410: *Chehkereky* [2a] (Gy. 1: 608). GYÖRFFY GY. és JAKÓ azonosítja **Csehi 2.** és **Csehtelek** településsel.

A névalak a **Csehi (2.)** változattal párhuzamosan alakulhatott a személynévként is alkalmazott *cseh* népnév és a *kerek* 'erdő' (TESz.) jelentésű főnév *-i* helynévképzős (TNyt. I, 254–5) alakjának összetételével, amely eredetileg bizonyára mikrotoponima lehetett.

Csehtelek 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny–DNy-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1351: *Chehtelek* (J. 226). GYÖRFFY GY. és JAKÓ azonosítja **Csehkereki** és **Csehi (2.)** településsel.

A személynévként is alkalmazott (vö. 1146: *Ceh* szn., PRT. 1: 598) *cseh* népnév (TESz.) és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely' (TESz.) főnév összetételével alakult ki (FNESz. *Csehtelke,* KNIEZSA 1943: 193, KISS L. 1992b: 91, 92).

Csej- ~ Csételek 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától D–DK-re, a Bisztra völgyében' 1305: *Cheyteluk* [2a], p., v. (Gy. 1: 608, J. 227, Anjou-Oklt. 1: 353/732), 1327/469: *Cheythelwk,* p. (Gy. 1: 608, Cs. 1: 606, Anjou-Oklt. 11: 157/332 [itt *Cheytelwk*]), 1406: *Chethelek* (J. 227, ZsO. II/1: 4373, 5057), 1438: *Chewthelek* (Cs. 1: 606), 1598: *Chietelek* (D. 124).

Az előtagban KISS LAJOS a személynévként is alkalmazott *cseh* népnevet látja (FNESz.). A név alakváltozataiból azonban egy *Cseχ(t) ~ Csej(t)* előtagra is gondolhatunk, amely *Cső* változatban is megjelenik. Hasonló névalakot *(Cseht)* KISS LAJOS a *cseh* népnév kicsinyítő képzős származékának mond (vö. FNESz. *Csejtpuszta*), de talán inkább a *Cehti* személynévvel (1138/329, ÁSz. 170) hozható összefüggésbe (vö. FNESz. *Csejd*). A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.), s településünk nevének legkorábbi alakjaiban is ez a változat szerepel. A mai rom. Ciutelec (FNESz. *Cséhtelek,* Lelkes 151).

Cséke 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1398, 1399, 1594, 1599: *Cheke,* opp. (Cs. 1: 605, J. 228, ComBih. 71), 1587: *Czyekeh* (ComBih. 71). **Magyarcséke** néven is ismerték. Lásd még a **Drágcséke** szócikket.

Forrása talán a m. R. *Ceyca* (1186/240, ÁSz. 171) személynévben kereshető (vö. FNESz. *Lácacséke,* KNIEZSA 1943: 198), tehát metonimikus úton jött létre, de esetleg szóba jöhet a *Ceke ~ Cheke* személynév is (1138/329,

1181/XVI., ÁSz. 183). A mai rom. Ceica (Lelkes 377).

Csekehida 'település Bihar vm. Ny-i részén Zsákától DNy-ra' 1322/338: *Chukeyhyda,* p. (Gy. 1: 608, J. 226), 1433, 1438, 1520: *Chekelhida* (Cs. 1: 605), 1433, 1438, 1520, 1536: *Chekehyda* (Cs. 1: 605, J. 226, Károlyi 3: 200), 1598: *Chiekehida* (D. 124).

Első névrésze a *Ceke ~ Cheke* személynév (1138/329, 1181/XVI., ÁSz. 183), illetve annak talán *-j* kicsinyítő képzővel bővült alakváltozata (vö. FNESz. *Csekej,* vö. még uo. *Szatmárcseke*). Ehhez kapcsolódott a *híd* 'átkelőhely' jelentésű főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott formája. Az elnevezés a nehezen járható terep egyik átkelőhelyére utalt, s ebből a mikronévből jött létre metonimikus névadással a későbbi település neve. Az ilyen típusú településnevekre lásd a **Bócshida** szócikket. Ma psz. Zsáka mellett DNy-ra (Gy. i. h.).

Cséklyás lásd **Cséklye**

Cséklye 'település Bihar vm. K-i határánál Élesdtől K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1406: *Chaklya,* p. (J. 229, ZsO. II/1: 4373, 5057), 1443, 1500: *Cheklye* (J. 229, EH. 242), 1598: *Chieklicz* (D. 124). **Cséklyás** 1392: *Chechyas* (J. 229), 1393: *Chachyas,* p. (ComBih. 73). **Cséklyepataka** néven is említik.

KISS LAJOS szerint a *Csáklyás* településnév a m. *csáklya* főnévből (TESz. *csáklya* a„) alakulhatott valószínűleg személynévi áttétellel (FNESz. *Csáklya, Cséklye,* vö. KNIEZSA 1943: 180, 196). Később a köznévi alapjától *(csáklya)* hangrendi átcsapással különült el *(Cséklye)* (vö. KISS L. 1995: 16). KISS LAJOS a korai adatok mély hangrendje miatt kétségbe vonja, hogy a név a m. R. *Chekle* (1237–40, ÁSz. 185) személynévből származtatható (FNESz. *Cséklye*). Az *-s* képzős változat azonban a feltett személynévi tőből tipológiai okok miatt nemigen származtatható, de helynévi formához is ritkán járul másodlagosan e képző. Mivel a szomszédos Fehér vármegyei *Csáklya ~ Csáklyás* víznévként és településnévként is előfordul (Gy. 2: 137), s nevük is adatolható *Cséklyepataka* formában, nem lehetetlen, hogy eredetileg víznév volt. A mai rom. Cetea (Lelkes 148).

Cséklyepataka 'település Bihar vm. K-i határánál Élesdtől K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1465: *Cheklye Pataka* (J. 229). **Cséklye** néven is ismerték.

Adatunkat JAKÓ a település neveként tünteti fel. Ha a névalak valóban a településre vonatkozik, a kronológia arra mutat, hogy a korábbi **Cséklye** névváltozathoz kapcsolt *patak* 'a folyónál kisebb vízfolyás' (TESz.) földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre, kiegészüléssel. Településnevek létrejöttekor azonban nagyon ritkának mondható az olyan eset, amikor a *patak* földrajzi köznév utólag járul az eredeti településnévi változathoz. Elképzelhető azonban az is, hogy eredetileg azt a patakot jelölte, amely Cséklyénél ömlik a Sebes-Körösbe.

Cselik 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, a Toldi család birtoka' 1485: *Chelyk* (Cs. 1: 605).

Azonosítása, etimológiája előttem ismeretlen.

Csépestelek ’település Bihar vm. D-i részén, a Váradtól D–DNy-ra fekvő Tulka település mellett sorolják fel’ 1330>338: *Chepusteluk,* p. (Gy. 1: 608).

A *Chepes* személynév (1211, ÁSz. 193) és a *telek* ’jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév összekapcsolásával jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből jött létre.

Cserkefalva ’település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, a csékei uradalom része’ 1508: *Czyerkefalwa* (J. 228).

Előtagja bizonyára a m. *Cherke* személynév (1272, HOkl. 62) lehetett, amelyhez a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakját kapcsolták. A név birtoklásra utalhatott. Felvetődhet, hogy a név alapja a m. N. **cserke* < **serke* ’sarjerdő, fiatalos’ (EtSz. *Cserke* a.) főnév lehetett, amelynek alapja a **serk* ’fordul’ ige *-e (~ -ő)* képzős igenévi alakja (vö. REUTER 1973: 222). Ez azonban névtipológiai szempontból kevésbé valószínű.

Csételek lásd **Csejtelek**

Csiff ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny–ÉNy-ra’ *1229/550, 1393: *Cheph* (Gy. 1: 608, J. 229, Cs. 1: 605, VRH. 48: 115), 1405, 1422: *Chewf* (Cs. 1: 605), 1472, 1587: *Cheff* (Cs. 1: 605, J. 229, ComBih. 95), 1483: *Cheef* (Cs. 1: 605).

A *Cheph* (1263, ÁÚO. 8: 74) személynévből jött létre (vö. FNESz. *Csép*) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A *p* > *f* változásra lásd a **Cséfán** szócikket. Ma psz. Darvastól É-ra (Gy. i. h.).

Csikán(y)- ~ Cigánymiklósfalva ’település Bihar vm.-ben Sólyomkőtől Ny-ra’ 1406: *Chykanmyklosfalua* (ZsO. II/1: 4373, J. 223 [itt *Chikanmyklosfalua*]) ~ *Chykanmyklosfalwa* (ZsO. II/1: 5057). Valószínűleg azonos lehet a későbbi **Cigányfalva (1.)** településsel.

Szintagmatikus szerkesztéssel született meg: jelzői névrészében bizonyára az alapító, *Csikán(y),* esetleg *Cigány Miklós* neve szerepel, amely a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjához kapcsolódott. A személynév első névrészének kialakulása annak a XIV. században megindult folyamatnak az eredménye lehet, amelynek során létrejöttek a kétrészes személynevek (vö. KÁLMÁN 1989: 66, HAJDÚ 2003: 732–740).

Csinkó ’település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól DK-re’ 1276: *Cynko,* t. (Gy. 1: 608).

Lexikai felépítése, így etimológiája sem világos. FEHÉRTÓI személynévként sorolja el (ÁSz. 211–2). Ma psz. Derite és Nyárszó határában (Gy. i. h., lásd még SZABÓ T. 1942: 33).

Csireősi ’település Bihar vm.-ben Várad közvetlen közelében, a Hév-jó és a Sebes-Körös között’ 1552: *Chyrewsy* (J. 313).

Alaptagja azonos a korábbi adatolású **Ősi (4.)** névvel, előtagja pedig az álmosdi *Csire* családdal, mint birtokossal van kapcsolatban. A *Csire* valószínűleg becézőnév, amely a *Cirják*

régi egyházi szn. **Csirják* változatának rövidült alakjához kapcsolt *-e* becéző képzővel jött létre: 1412: Nicolaum *Chyre* (ZichyOkm. 12: 89, RMCsSz. 248). Az előtag birtoklást fejezhetett ki.

Csire(s)bagos 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1517: *Chyres Bagos* (J. 202).

Nevét a **Bagos** névhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt birtokos család nevével, JAKÓ szerint az álmosdi *Csire* névvel (i. m. 202) hozták létre (illetve vö. RMCsSz. 248). Az előtagban eszerint elírásra gyanakodhatunk. A *Csire* szn. eredetére lásd a **Csireősi** szócikket.

Csirlefalva 'település Bihar vm. K-i határrészénél, Ősi, Tinód, Gégény településsel együtt említik' 1406: *Chyrlefalwa,* p. (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 341).

Előtagjának etimológiája előttem nem világos, szerkezetéből következtethetően személynév lehet. Utótagja a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja. KÁZMÉR az eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 194).

Csohaj 'település Bihar vm. ÉK-i részén a Berettyó bal partján' [1291–4]: *Choaý* (Gy. 1: 608, VP. 358, Cs. 1: 606 [dátum nélkül]) ~ *Chuey,* v. (Gy. 1: 608, J. 229, VP. 300), 1332–7/Pp. Reg.: *Choc* [2a], v. ~ *Chorow,* v. ~ *Couey,* v. ~ *Tvali* [romlott alakok], v. (Gy. 1: 608), 1342: *Chouay* (J. 229, AnjouOkm. 4: 230) ~ *Chohuay* (EH. 277), 1488: *Chokal* (Cs. 1: 606), 1598: *Chiowaj* (D. 124).

A *Csohaj* (vö. pl. le. R. *Czohoy*) személynévből (FNESz. *Berettyócsohaj,* KNIEZSA 1943: 193) jöhetett létre metonímiával. Kialakulása talán birtoklástörténeti okokkal magyarázható: a korábbi **Tora** név helyére egy új birtokost jelölő jelzős **Csohajtora** alak mellett a birtokos neve alapján létrejött *Csohaj* elnevezés is megjelenik. A korai alakokban a *h* nincs jelen, a *Couey* és a *Chouay* névváltozatokban viszont az *u* valószínűleg hiátustöltő *v* hangot jelöl. A mai rom. Ciuhoiu (Lelkes 115).

Csohajtora 'település Bihar vm. ÉK-i részén a Berettyó bal partján' 1229/550: *Chueytora,* v. (Gy. 1: 608, VRH. 50: 124). Később **Csohaj** néven említik.

A **Tora** névből jött létre oly módon, hogy a *Csohaj* (vö. pl. le. R. *Czohoy*) személynevet (FNESz. *Berettyócsohaj,* KNIEZSA 1943: 193) mint megkülönböztető jelzői előtagot illesztették hozzá.

Csokaly 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalacstól DNy-ra, az Ér jobb partján' 1338: *Chokol* (Gy. 1: 609), 1393: *Chokal* (ZsO. I, 3182), 1402: *Choway* (ZsO. II/1: 1996), 1511: *Czokal* (J. 229), 1587: *Chokaly* (ComBih. 85), 1598: *Chiokaly* (D. 124).

Szláv eredetű személynévből származik: vö. szb.-hv. *Čokalj* családnév, *Čokolić* csn. [<: **Cokol* szn.] (FNESz., KNIEZSA 1943: 192). A név tehát metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A mai rom. Ciocaia (Lelkes 159).

Csokmó 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalacstól D-re' [1291–4],

1347: *Chukmo,* p., v. (Gy. 1: 609, J. 230, VP. 301, AnjouOkm. 5: 151), 1406, 1416, 1454: *Chokmo* (Cs. 1: 606, ZsO. II/1: 4373, 5057).

Talán a *Cokma* személynévből (1237–40, ÁSz. 216) jött létre metonimikus névadással (vö. FNESz. *Csigmó*), és birtoklást fejezhetett ki.

Csoksara ? ’település Bihar vm.-ben Telegdtől D-re, a Topa patak jobb partján’ 1508: *Choksara* (J. 227).

Román eredetű, GYÖRFFY I. szerint a rom. *Csekesoara* névből származik, amelynek ’Kiscséke’ a jelentése (1915/1942: 366). Nem zárható ki azonban az sem, hogy a helynév magyar eredetű, melynek előtagja a *Chok* személynév (ehhez lásd 1244/390: *Choc,* ÁSz. 200), utótagja pedig a *sár* ’mocsaras vízfolyás, mocsár’ jelentésű földrajzi köznév. Később Cseszvára, a mai rom. Ceişoara (Lelkes 156).

Csolt ’település Bihar vm.-ben, Petlend határjárásában említik a Körösszeg és Csolt között vezető nagy utat’ 1351: *Cholch* (Cs. 1: 606, AnjouOkm. 5: 424), 1415: *Cholth* (Cs. 1: 606). Esetleg azonos **Kót** településsel.

Ha helyes az olvasat, a *Chowlth* személynévből (1295/423, ÁSz. 200) jöhetett létre (vö. FNESz. *Csolt*) metonimikus úton, s ebben az esetben birtoklást fejezhetett ki. A *c – t* eltérést a két betű hasonló írásképe magyarázhatja.

Csomafalva ’település Bihar vm. DK-i részén Belényestől DK-re, a Fekete-Körös jobb partján’ 1588: *Chiomafalwa* (J. 229), 1598: *Czyomafalva* (D. 124).

A *Choma* (1211, ÁSz. 201) személynévhez kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre jelölt birtokos jelzős szerkezetből, szintagmatikus szerkesztéssel. Az újkorban Kisszedresbe olvadt (J. i. h.).

Csontaháza ’település Bihar vm. D-i részén Béltől É-ra, a zarándi síkságra futó Szartos patak forrásvidékénél’ 1587, 1589–91, 1598: *Chiontahaza* (J. 230, EH. 280, D. 124).

A *Chantha* (+1252/70, ÁSz. 190, *Chenta* a.) személynév és a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával jött létre (vö. FNESz. *Csontfalu*). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. A mai rom. Ciunteşti (Lelkes 160).

Csökmő ’település Bihar vm. Ny-i határánál a Berettyó és a Sebes-Körös összefolyásának közelében’ 1214, 1219/550: *Chytmeu* (J. 230, Gy. 1: 505), 1291, 1347: *Chukmo,* p. (J. 230, ComBih. 95), [1330 k.], 1332–7/Pp. Reg.: *Chukmew,* p. (Gy. 1: 505, ComBih. 95), 1332–7/Pp. Reg.: *Chuklev* [romlott alak] ~ *Chekmes* [romlott alak] ~ *Chekmo* (Gy. 1: 505), 1370: *Chukmeu* (J. 230), 1416: *Chokmo,* p. (ComBih. 95), 1470: *Cheukmew* (J. 230) ~ *Chekmeu* (Bunyitay 2: 277), 1496: *Chekmew,* p. (ComBih. 95), 1528: *Czekne* [romlott alak] (ComBih. 95), 1587: *Cheőkmeő* (ComBih. 95), 1588: *Cheőkmő* (ComBih. 96), 1598: *Chiczokmeó* (D. 124). Eredetileg a körösközi ispánság, illetve Békés vm. része volt, GYÖRFFY GY. is ott sorolja fel.

A név eredete tisztázatlan. Talán személynévi előzménye volt: vö. *Chetuma* szn. (+1214/334/342, CDES. 1: 149) (FNESz.). Legkorábbi és későbbi alakjainak összevetésekor a *t* > *k* szórványosan előforduló hangváltozás példáját láthatjuk (vö. KISS L. 1994: 10, 1995: 31). Az első szótagi magánhangzó illabiális és labiális formában egyaránt szerepel az adatokban.

Csömek 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re' 1216/550: *Semec* [csemek], v. (Gy. 1: 609, J. 230, VRH. 128: 536), 1327/589: *Cheomeok* [2a] (AnjouOklt. 11: 95/198), 1327/589 [2a], 1409, 1537, 1539: *Chemek,* p. (Gy. 1: 609, J. 230, AnjouOklt. 11: 95/198, ComBih. 96, Károlyi 3: 213), 1327/589 [2a], 1588: *Cheomek,* p., v. (Gy. 1: 609, AnjouOklt. 11: 82/164, 95/198, ComBih. 96), 1493: *Chewmek* (J. 230), 1550: *Chyermewk* [romlott alak] (J. 230), 1598: *Chyeomek* (D. 124).

A *Chemeg* (1257 k., ÁÚO. 2: 295) személynévből (vö. FNESz. *Illye,* KNIEZSA 1943: 198) metonimikus úton jött létre. Az ide vezető, Kölesér határában említett út neve *Csömek út* (vö. HA. 1: 76, KMHsz. 1: 78). Adatainkban a XIV. század elején jelenik meg a labiális magánhangzó az első szótagban, de átmenetileg feltűnik a második szótagban is. Ma psz. Illye mellett ÉK-re (Gy. i. h.).

Csősz lásd **Csőszi**

Csőszi 1. 'település Bihar vm. ÉNy-i részén Konyár körül, a Kék-Kálló bal partján' 1213/550: *Seusci,* v. (Gy. 1: 609, VRH. 129: 543). **Csősz** *1312/XVIII.: *Cheus,* t. (AnjouOklt. 3: 101/213, Gy. 1: 609). **2.** 'település Bihar vm. Ny-i részén a Körösszegről Komádiba vezető úton' 1214/550: *Cheusci,* v. (Gy. 1: 609, J. 231, VRH. 48: 116). **Csősztelek** néven is említették.

HECKENAST hívta fel a figyelmet arra, hogy a név alapjául szolgáló *csősz* főnév 'a királyi háznak szánt állatok kezelésével' megbízott személy jelentésértelmezése téves. A helynév a *csősz* Árpád-kori 'kikiáltó, kihirdető, börtönőr' (HECKENAST 1970: 11, TESz.) jelentésű főnév és az *-i* helynévképző összekapcsolásával jött létre (vö. FNESz. *Csősz*) morfematikus szerkesztéssel. Azt mutatja, hogy a településen csőszök éltek. Az **1.** település *Csősz* névformája a korábbi *Csőszi* alakváltozatából jöhetett létre az *-i* helynévképző elmaradásával. Kialakulásának másik elképzelhető lehetősége, hogy közvetlenül a *csősz* foglalkozásnévből született meg metonimikus úton, a képzős alakkal párhuzamosan.

Csősztelek 'település Bihar vm. Ny-i részén a Körösszegről Komádiba vezető úton' 1351: *Cheustelek* [2a], p., t. (Gy. 1: 609, Cs. 1: 606, J. 231, AnjouOkm. 5: 424) ~ *Cheusthelek* (AnjouOkm. 5: 425), 1410: *Cheztelek* (J. 231), 1415: *Chewsthelek* (J. 231, Cs. 1: 606 [itt *Chewzthelek*]). **Csőszi (2.)** néven is ismerték.

A *csősz* foglalkozásnév (etimológiájára lásd a **Csőszi** szócikket) és a *telek* 'puszta' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév összekapcsolódásával, szintagmatikus szerkesztéssel jött létre, jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből.

Arra utal, hogy a település lakói csőszök voltak.

Dalom 'település Bihar vm. DNy-i határánál (Tenke)Széplaktól Ny-ra, a Fekete-Körös bal partján' 1214: *Dolman* (J. 231), 1344: *Dolm* (J. 231), 1344?: *Dalum* (Cs. 1: 606), 1552, 1587, 1598: *Dalom* (J. 231, ComBih. 99, D. 124).

JAKÓ megjegyzése szerint magyar eredetű a név, de etimológiája ismeretlen. A legkorábbi adata alapján esetleg összevethető lenne a Szászföldön fekvő *Dolmány* helynévvel (FNESz.), ám mivel az német eredetű, itt ez az etimológia etnikai tekintetben nemigen támasztható alá.

Dancsháza 'település Bihar vm. Ny-i határánál (Berettyó)Újfalutól Nyra' 1384: *Donchhaza* (Cs. 1: 606, J. 231 [itt *Danchhaza*]), 1479: *Danchhaza* (Cs. 1: 606).

A *Donch* (1277 k., ÁÚO. 12: 207) személynév és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával (FNESz. *Bihardancsháza*), szintagmatikus szerkesztéssel jött létre. A személynévi elem a *Domonkos* személynévnek lehet becéző alakja. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Danela 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' [1291–4]: *Danela,* v. (Gy. 1: 679). A települést **Ugra** néven is ismerték.

A *Danilo ~ Danela* személynévből (1235, +1244, ÁSz. 236) személynévből jöhetett létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki.

Dántelek 'település Bihar vm.-ben Székelytelektől K-re, a Hodos és a Gyepes patak között' 1552, 1598: *Danthelek* (J. 232, D. 124).

A *Dan* (1138/329, ÁSz. 235) személynév (vö. FNESz. *Dány*) és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév összekapcsolásával alakult ki, s birtoklásra utalhatott.

Darvas 'település Bihar vm. Ny-i határánál (Berettyó)Újfalutól DNy-ra, a Berettyó bal partján' 1332, 1396, 1587: *Darvas,* p., v. (ComBih. 100), 1391: *Darwas* (J. 231), 1396: *Daruas* (Cs. 1: 606), 1421: *Daruuas* (Cs. 1: 606, J. 231).

A m. *daru* madárnév *-s* helynévképzős származéka (FNESz.). Egyes vélemények szerint a Sárrétben egykor elterjedt darvászattal hozható kapcsolatba: lakói királyi darvászok lehettek, s a név utalhatott a darutollal való kereskedésre is (JAKÓ i. m. 14, 87). A képző mindenesetre szokásosan utalhatott a vidék darvakban való gazdagságára (KISS L. 1996: 448, 1997b: 182, 184).

Debrecen 'település Bihar vm. É-i részén' 1235/550: *Debrezun* [debrecün], v. (Gy. 1: 609, VRH. 56: 152), 1271: *Dubrychyn* (Gy. 1: 609), 1282> 405, 1299>322, 1317/324, 1317/324> 383, 1317/324>383>391, 1317/324> 383>391>422, 1318, [1318–20], 1320 [2a], 1321 [2a], 1322 [6a], 1322>398, 1323>347, 1323/348, 1326 [2a], 1332, 1336, 1337/349/382, 1347, 1350, 1360, 1366, 1389, 1405, 1410, 1411, 1415, 1420, 1433, 1440, 1484, 1537:

Debrechen, civ., p., v. (Gy. 1: 609, 610, Cs. 1: 597, AnjouOkm. 1: 584, 604, 646, 2: 30, 596 [itt *Debrenthe*], 3: 247, 349, 5: 96, 351, AnjouOklt. 4: 249/657, 5: 57/117, 298/773, 358/934 [itt 1395-ös átírás is szerepel], 7: 82/162, Károlyi 3: 204, Bunyitay 3: 223), 1289, 1297, [1310 k.], 1317 [5a], [1317], 1318, [1318–20], [1320 k.], 1320/320, 1321 [5a], 1321/321, 1322 [12a], 1322/322 [2a], 1324, 1325, [1325 k.], 1325/326, 1326/365, [1326 k.], (1327?), 1329, 1330/512, 1330/617, 1332–7/Pp. Reg. [6a], 1344, [1346 k.], 1588: *Debrecen,* v. (Gy. 1: 609, 610 [az (1327?)-es adat itt [1326 k.]-i dátummal], 611, AnjouOkm. 1: 436, 437, 557, 595, 597, 602, 607, 621, 632, 2: 35, 43 [itt *Debreczen*], 46, 196, 404, MNy. 1931. 208, AnjouOklt. 4: 188/495, 208/553, 5: 87/202, 117/284, 291/757, 8: 119/229, 9: 135/231, 256/472, 11: 76/150, SzSzKO. 3, Kállay 1: 765, 862, Károlyi 3: 443), [1291–4]: *Deb(rv)chun* (Gy. 1: 609, VP. 298) ~ *Deb(rv)cun* (Gy. 1: 609, VP. 298) ~ *[Deb](rv)chun* (Gy. 1: 609, VP. 298) ~ *Debruchun* [2a] (Gy. 1: 609, VP. 222, 358), 1311, 1325: *Debrunchun* (AnjouOklt. 3: 71/147, Gy. 1: 609, AnjouOkm. 1: 233), 1311, 1325 [2a]: *Debrechun* (Gy. 1: 610 [itt *Deberchun*], AnjouOkm. 2: 222, AnjouOklt. 3: 16/19, 17/20, 9: 268/498, Gy. 1: 609, Kállay 1: 249), 1318: *Dubrecen* (Gy. 1: 609, AnjouOkm. 1: 490, AnjouOklt. 5: 134/334 [itt *Debrecin*]), 1320: *Debrecun* (Gy. 1: 609, AnjouOklt. 5: 291/756) ~ *Debrucen* (AnjouOklt. 5: 348/906), 1320/554, 1322/XIX., 1332/512/XVI., 1337/453, 1389, 1405, 1410, 1420, 1433, 1440, 1477, 1486, 1561, 1592, 1598: *Debreczen,* castr. (Gy. 1: 610, Cs. 1: 595, 597, AnjouOklt. 5: 297/772, AnjouOkm. 3: 427, Károlyi 2: 471–2, 3: 323, 573, D. 124), 1321: *de Breche* (Gy. 1: 610, AnjouOkm. 1: 618), [1322]: *Deberchen* (Gy. 1: 610), [1325 k.]: *Deberechen* (Gy. 1: 610), 1326 Pp./Pp. Reg.: *de Broten,* v. (Gy. 1: 610), 1332–7/Pp. Reg.: de v. *Brecen* [5a] (Gy. 1: 610, 611), 1347 [3a]: *Debrecench,* p. (Cs. 1: 597, AnjouOkm. 5: 49, 50), 1430: *de Bressem* (MEZŐ 2003: 35), 1452: *Debrechem* (Károlyi 2: 294), 1460, 1461, 1462, 1466, 1477, 1484: *D.,* civ., opp. (Cs. 1: 595, 598), 1466: *Brezen* (Bunyitay 2: 445), 1561: *Debreczeniensis* (Károlyi 3: 323) | **~i** 1345: Ladislaus dictus *Debreceny* (Z. 2: 144).

Bizonytalan eredetű helynév. Az egyetlen figyelmet érdemlő magyarázat szerint feltehető forrása egy török (kipcsak) **Tėbrėsin* ~ **Debresin* vagy **Tėbrėsün* ~ **Dėbrėsün* 'mozogjon, éljen' jelentésű személynév (FNESz.), amelynek alapja az Árpád-kori törökségben feltehető *däprä-* ige, s ennek harmadik személyű felszólító módú alakja a személynév kiindulópontja (NÉMETH GY. 1925: 273). Az elnevezés eszerint metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A megfelelő személynévre adataink azonban nincsenek. A névnek okleveleinkben tizennyolc alakváltozata található. Ezekből a névformákból érdemes kiemelni azokat az alakokat, amelyekből az első szótag, a *De-* lemaradt. Ennek

az lehetett az oka, hogy ezt a lejegyző nyelvérzéke latin praepositionak tartotta (vö. NÉMETH GY. i. h., Bunyitay 2: 433, 3: 7): ez világosan kitűnik az 1321-es *de Breche* adatból. Az első szótagbeli magánhangzó már korán *e* formában szilárdult meg, csak két írásváltozat mutat ettől eltérést. A második és harmadik szótag magánhangzója már változatosabb formában jelenik meg. A *Deberchen* és a *Deberchun* névváltozatokban hangátvetést figyelhetünk meg, a *Deberechen* esetében pedig bontóhang hatolt a szó hangsorába.

Déda 'település Bihar vm. ÉK-i határánál Margittától DK-re, a Berettyó jobb partján' 1386, 1425, 1489, 1569, 1598: *Deda* (Cs. 1: 606, J. 233, EH. 454, D. 125). **Oláhdéda** néven is említették.

A *Deda* (1111, ÁSz. 238) személynévből metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló név a m. R. *Déd* személynév származéka, amely a szláv eredetű m. *déd* rokonságnévből keletkezett (KNIEZSA 1943: 193). E rokonságnév szláv előzményéből (vö. ŠMILAUER 1970: 54 *děd*=) a szlávságban is alakult személynév, vö. szb.-hv. R. *Dêd'* szn., cseh *Déd* szn., le. *Dziad* szn. (FNESz. *Berettyódéda*). A mai rom. Ghida (Lelkes 115).

Degösd 'település Bihar vm.-ben, Szentjobb körül fekhetett' [1163–73]>520 k.: *Degwsd,* v. (Gy. 1: 613), 1213/550: *Degust* [2a], v. (Gy. 1: 613, VRH. 56: 153).

Valószínűleg a *Dugus* ~ *Degus* (1219/550 ~ 1221/550, ÁSz. 240) személynév és a *-d* helynévképző (TNyt. I, 253) összekapcsolásával jött létre morfematikus szerkesztéssel. A későbbi névváltozat végén szereplő *-d* képzőt az előtte álló *s* hang zöngétlenítette (vö. TNyt. I, 254), s ezt az írott forma rögzítette. A település e néven később nem szerepel (Gy. i. h.).

Dékánfalva 'település Bihar vm.-ben Székelytelektől K-re, a Hodos és a Gyepes patak között' 1508: *Dekanfalwa* (J. 233).

A személynévként is szereplő (ÁSz. 240, RMCsSz. 289) *dékán* 'harangozó, egyházfi' (ÚMTsz. 1: 960, *dékán* 1.) jelentésű főnév és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre szintagmatikus szerkesztéssel, és valószínűleg birtoklást fejezhetett ki. Később Dékányosd, a mai rom. Dicăneşti (Lelkes 168).

Derecske 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D–DNy-ra' [1291–4]: *Derekce* (Gy. 1: 613, VP. 300), 1311: *Derechka,* p. (AnjouOklt. 3: 71/145, Gy. 1: 613, J. 232), 1324> 360, 1325, 1332–7/Pp. Reg., 1342, 1384, 1411, 1494, 1517, 1587: *Derechke,* p., v. (Gy. 1: 613, Cs. 1: 606, J. 232, AnjouOkm. 2: 172, 220, 4: 230, ComBih. 102, AnjouOklt. 8: 289/574, 9: 256/473, Károlyi 3: 108), 1332–7/Pp. Reg.: *De rechke* [2a] ~ *Dereichke,* v. ~ de v. *Reichke* (Gy. 1: 613), 1472, 1598: *Dereczke,* p. (ComBih. 102, D. 125), 1517: *Derecske* (Bunyitay 2: 219).

Története, eredete bizonytalan. Talán a *derék* 'hosszan elnyúló talajkiemelkedés' főnévnek a *-cse* kicsinyítő

képzős alakja (KÁLMÁN 1989: 139). Ezt látszik alátámasztani a legkorábbi névadat *Derekce* alakja is. Ebben az esetben előbb talán mikrotoponima volt, aztán vált metonimikus névadással az egész település nevévé. Más feltevés szerint szl. eredetű **Drugča* vagy **Drugša* személynévből keletkezett (FNESz.). Ez esetben viszont a név birtoklásra utalhatott. Figyelemre méltó, hogy az 1332–7. évi pápai összeírás egyik adata nem tartalmazza az első szótagot: *Reichke.* Ennek magyarázata egy másik helyen, a *De rechke* névalak különírásában található meg. Ez az alakváltozat azt mutatja, hogy a korabeli lejegyző nyelvérzéke az első szótagot inkább latin elöljárószónak érezte, és vagy elhagyta (mint először láttuk), vagy annak megfelelő formában írta le (amint a második névalak mutatja) (vö. Bunyitay 3: 7, ehhez lásd még a **Debrecen** szócikket is). A névben *kcs* > *csk* hangátvetés történt (KISS L. 1995: 15).

Derna lásd **Alsóderna ~ Magyarderna, Felsőderna ~ Oláhderna**

Derzs ’település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól D-re’ 1406: *Deers,* p. (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 341). **Derzsbócs** faluval azonosítható.

Létrejöhetett közvetlenül a *Ders* személynévből ([1157–1158], ÁSz. 243) metonimikus névadással. A személynevet MELICH (1903–1905: 55, 110) a szl. *D' ržislav=, D' ržimir=* nevek *Drž* becéző alakjának tartja (vö. még FNESz. *Nyírderzs*). Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a név a magyarban alakult ki: a *Desiderius*-ból rövidüléssel *Des* jött létre, amely a névvégi *s* geminációja után lezajló *ss* > *rs* elhasonulás eredményeként magyarázható *(Desiderius* > *Des* > *Dess* > *Ders)*. A kronológia miatt azonban az sem zárható ki, hogy a helynév a **Derzsbócs(a)** második névrészének eltűnésével, ellipszissel alakulhatott ki. Az elnevezés birtoklásra utalhatott: ugyanannak a *Derzs*-nek a nevét őrizheti, aki **Bócs (1.)** egy részét, *Derzsbócs*-ot birtokolta.

Derzsbócs ’település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól D-re’ 1332: *DersBulch,* p. (Gy. 1: 604). **Derzsbócsa** 1349, 1360: *Dersbulchya,* p. (J. 217, Cs. 1: 597), 1435, 1447 [2a]: Bolch alio nomine *Dersbolcha* sive Bolchyda (J. 217, Cs. 1: 597). **Derzs**nek is említik.

A *Ders* személynév ([1157–1158], ÁSz. 243, vö. FNESz. *Nyírderzs*) és a **Bócs (1.)** településnév összekapcsolásával jött létre, s birtoklásra utalt: ’Derzs Bócs nevű faluja’ jelentése lehetett. A gyakoribb jelölt birtokos jelzős szerkezet *(Derzsbócsa)* és a jelöletlen forma *(Derzsbócs)* egymás mellett élhetett. Mindkettő használatát erősíthették párhuzamos alakok is *(Apabócsa,* illetve *Sárosbócs).*

Derzsbócsa lásd **Derzsbócs**

Derzspalota lásd **Derzspalotája**

Derzspalotája ’település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján’ 1279: *Deerspalataya,* castr. (Gy. 1: 650, J. 314), 1343: *derspalataya,* t. (ComBih. 243, Z. 2: 54), 1356: *Derspalathaia* (EH. 732). **Derzspalota** 1388: *Derspalata* (J. 314). **Palota** néven is ismerték.

A *Derzspalotája* településnév mikrotoponimából alakult ki, ami a *Ders* személynév ([1157–1158], ÁSz. 243; eredetére lásd a **Derzs** szócikket) és a 'vár, erősség' jelentésű *palota* (TESz.) *-ja* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával (KNIEZSA 1943: 197) jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. „Úgy látszik, hogy valami nagyobbszabású, fényesebb épület állott itt, amelyről a falu nevét kapta" (JAKÓ i. m. 83). Ez a mikrotoponima lett a település névadója metonimikus úton. A *Derzspalota* ebből a formából jöhetett létre — bizonyára a párhuzamosan használt *Palota* névforma hatására is — az utolsó névelem, a *-ja* birtokos személyjel eltűnésével, redukció eredményeként.

Déter 'település Bihar vm. Ny-i részén (Berettyó)Újfalutól D-re, a Berettyó bal oldalán' 1252, 1354 [2a]: *Dehter,* p. (J. 233, AnjouOkm. 6: 221), 1354: *Dehteer,* p. (J. 233, AnjouOkm. 6: 221), 1470: *Dehther* (J. 233).

A szláv eredetű *deget* 'szurok' főnévre vezethető vissza: vö. **deg⁼tь;* ill. cseh *Dehtaře* [többes szám] hn., *Dehtáry* [többes szám] hn. A helynév tkp. jelentése 'fakátrány-égetők' (vö. FNESz. *Dejtár,* GYÖRFFY GY. 1972: 297). A név tehát névátvételnek tekinthető, s valószínűleg a lakosok foglalkozására utalt.

Dienes 'település Bihar vm. ÉK-i részén Bihartól ÉK-re' 1255/300 k.: *Dyenus,* p. (Gy. 1: 613, J. 233), [1291–4]: *Dyonisij,* v. (Gy. 1: 613, J. 233, VP. 300), 1406: *Dyenisy* (J. 233, ZsO. II/1: 4373, 5057).

A *Dienis* (1138/329, ÁSz. 250) személynévből jött létre (HECKENAST 1970: 94) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki.

Diós 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól DNy-ra, az Ér patak bal partján' 1342: *Gyoos,* p. (AnjouOkm. 4: 229, ComBih. 144).

A név kialakulása kétféle úton is elképzelhető: vagy a *dió* növénynév R. m. *gyió* alakjához kapcsolt *-s* helynévképzővel jött létre, vagy a **Dióstelek** névváltozatból a második névrész ellipszisével alakult ki.

Dióstelek 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól DNy-ra, az Ér patak bal partján' 1330: *Gyosteluk,* p. (Gy. 1: 613, AnjouOkm. 2: 463). **Diós** néven is említették.

A *dió* növénynévnek a valamivel való ellátottságot kifejező *-s* képzős alakja (vö. FNESz. *Diós*) kapcsolódott a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznévhez. Az elnevezés tehát szintagmatikus úton jött létre minőségjelzős szerkezetből, s a vidék növényvilágára utalt. A *dió* növénynév korabeli m. *gyió* alakja nem tekinthető ritkának vidékünkön (vö. *Gyió-köz:* Abaúj vm. [HA. 1: 24], *Gyiógy, Diómál, Diómál hegye:* Erdélyi Fehér vm. alsó része [HA. 2: 30], illetve lásd KMHsz. 1. *dió,* valamint BÁRCZI 1958: 136 és OklSz.). Depalatalizációja a XIV. század elejétől indulhatott meg. A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.).

Diószeg 'település Bihar vm. É-i részén az Ér patak jobb partján' [1278

k.]: *Gyozyk* (Gy. 1: 613), [1291–4], 1343: *Gyozug,* v. (Gy. 1: 613, J. 234, VP. 298, EH. 368), [1291–4] [2a], 1312/XVIII. [6a], (1317), 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1343, 1352, 1353: *Gyozeg,* v. (Gy. 1: 613, VP. 222, 299, ComBih. 104, AnjouOklt. 3: 101/213, 4: 180/475, Kállay 1: 709, 715, EH. 368), 1307, 1307>383>399, 1307>383>414, 1402, 1498: *Dyozeg* (AnjouOklt. 2: 77/164, Gy. 1: 613, J. 234, ZsO. II/1: 2166), 1309: *Gyosceg* (Gy. 1: 613, J. 234), 1315, 1344: *Gyouzeg* (AnjouOklt. 4: 69/167, AnjouOkm. 4: 415), 1326/358 [2a], 1338, 1343, 1344, 1387: *Gyozegh* (Gy. 1: 613, Cs. 1: 606, ZsO. I, 237, AnjouOkm. 7: 73, Z. 1: 531–2, EH. 368, Kállay 1: 728, 781), 1332–7/Pp. Reg.: *Gyozed* ~ *Gyozek* (Gy. 1: 613), 1334/335: *Gyozygh* (ComBih. 104, Kállay 1: 440, AnjouOkm. 3: 86), 1335: *Diosig* (ComBih. 104), 1343, 1344: *Gyozugh* (ComBih. 104, Kállay 1: 728, 780), 1387: *Giozegh* (ZsO. I, 237), 1393, 1404, 1473, 1520: *Dyozegh* [2a] (ZsO. I, 3182, ZsO. II/1: 3405, EH. 368, Bunyitay 2: 153), 1393, 1467, 1469, 1598: *Diozegh* (Cs. 1: 606, D. 125), 1396: *Diozogk* [romlott alak] (J. 234), 1417: *Dyoseck* (EH. 368), 1433: *Dyozogh* (MEZŐ 2003: 405), 1455: *Dyonzegh* (EH. 368), 1575: *Diozeg,* p. (EH. 368). **Diószeghídvége** néven is említették.

Egy diófákkal benőtt szögletre, kiszögellésre utaló mikrotoponimából származik, amelyben a *dió* növénynév és a *szeg* 'szöglet, csúcs, kiszögellés, sarok, zug' (TESz. *szeg*[2]) jelentésű főnév kapcsolódik össze (FNESz. *Bihardiószeg,* KNIEZSA 1943: 192). A mikrotoponima szintagmatikus úton, minőségjelzős szerkezetként jött létre, s vált metonimikusan az egész település nevévé. Az előtag *gyió* alakjára lásd a **Dióstelek** szócikket. A földrajzi köznévi névelem a *Gyozyk*, *Gyozygh*, *Diosig* névalakokban a zártabb *i* magánhangzóval szerepel. A mai rom. Diosig (Lelkes 119).

Diószeghídvége 'település Bihar vm. É-i részén, az Ér patak jobb partján' [1291–4]: *Gyozeg hiduege,* v. (Gy. 1: 613, J. 234, 289, VP. 219 [itt *Gyozeg hiduege*]).

Az eredeti **Diószeg** névalakból jöhetett létre bővüléssel. Az eredeti névváltozathoz a *hídvége* birtokos személyjellel ellátott utótag kapcsolódott, amely arra utalhatott, hogy a helység határában folyó Ér patakon a település hídja vezetett át. Esetleg Diószeg falu valamely időlegesen elkülönült részét jelölhette.

Disznókút 'település Bihar vm.-ben, Bánddal együtt említik, talán valahol Vértes környékén állhatott' 1400: *Gyuznoukuth,* pr. ~ *Gywznoukuth* [2a], pr. seu loca villarum (ZsO. II/1: 343).

A *disznó* 'sertés' állatnév és a *kút* köznév összetételével jött létre eredetileg talán mint mikrotoponima, a disznók itatására szolgáló hely megnevezéseként. Később ebből alakult ki magának a településnek a neve metonimikus úton.

Dizsér 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától K-re' 1410: *Dzyer* (EH. 366), 1410, 1569: *Dizer* (J. 235,

EH. 366), 1421, 1422: *Dyseer,* p. (Cs. 1: 606, ComBih. 103), 1422, 1598: *Dyser,* p. (Cs. 1: 606, J. 235, D. 125), 1454: *Dÿsÿr,* p. (ComBih. 103), 1489: *Dysyr* (J. 235), 1496: *Gysser,* p. (ComBih. 103). Eredetileg Közép-Szolnok megyéhez tartozott (J. i. h.).

Valószínűleg a latin *Desiderius* (+1075/+217/XV., ÁSz. 245) személynév rövidült alakjából jött létre (FNESz.) metonimikus úton, birtoklást fejezve ki. A mai rom. Dijir (Lelkes 173).

Doborka 'település Bihar vm.-ben, Adorján várához tartozott' 1421: *Doborka,* p. (Cs. 1: 606).

Minden bizonnyal a szl. eredetű *Dobrka* személynévből (+1135/+262/566, ÁSz. 254) alakult ki (vö. FNESz.) metonimikus névadással, és valószínűleg birtoklásra utalt.

Dobracsény 'település Bihar vm. K-i részén Telegdtől DK-re' 1389: *Doborzan,* t. (ComBih. 105), 1552: *Dobrychon* (J. 236), 1560: *Dobrachyn* (ComBih. 105), 1598: *Dobrichon* (D. 125).

Valószínűleg a **Dobracsényháza** névváltozatból születhetett meg a *-háza* utótag eltűnésével, de lehet azzal párhuzamos keletkezésű, puszta személynévből alakult településnév is. A mai rom. Dobricioneşti (Lelkes 174).

Dobracsényfalva 'település Bihar vm. K-i részén Telegdtől DK-re' 1508: *Dobrychonfalwa* (J. 236).

Előtagja a **Dobracsényháza** első névrészével azonos személynév, amelyhez a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakját kapcsolták: a korábbi *-háza* utótagot felváltva (vö. MEZŐ 1989: 144).

Dobracsényháza 'település Bihar vm. K-i részén Telegdtől DK-re' 1360: *Dobrachenhaza ~ Dobrachonhaza,* p. (Cs. 1: 606, J. 236 [itt *Dobrochonhaza*], ComBih. 105). **Dobracsény** és **Dobracsényfalva** néven is ismerték.

A településnévben a szláv eredetű *Dobricson(y) ~ Dobracsen(y)* (vö. blg. R. *Dobra;in,* vagy a szb.-hv. R. *Dobrčin,* FNESz. *Debercsény*) személynév és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódhatott össze (KNIEZSA 1943: 195). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Dobrest 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Topa patak felső folyásánál lévő hegyek között' 1598: *Dobrestt* (D. 125). A XVI. század elején **Vásznasfalva** néven említették.

Román eredetű helynév lehet, amelynek lexikai felépítése nem világos, de a név végén a román *-eşti* helynévképző állhat.

Dojalaka 'település Bihar vm.-ben Belényestől É-ra, a Hollódi és a Remete-patak között' 1508: *Doyalaka* (J. 246), 1598: *Doylaka* (D. 125).

Előtagjának eredete nem világos: talán köze lehet a szb.-hv. *Daja* (vö. FNESz. *Dajapuszta*) személynévhez. Utótagja a *lak* 'település' (TESz.) jelentésű főnév *-a* birtokos személyjeles alakja. Ha az előtag megfejtése helyes, a név szintagmatikus szerkesz-

tés eredménye, és birtoklásra utalhatott.

Dombrovány ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös völgyében’ 1598: *Dombrovany* (D. 125), 1600: *Dombrouani* (J. 235).

A magyar **Ligetfő** névalak román megfelelője, amely a szlávból átvett román *dumbrạvă* ’cserjés, sarjerdő, liget’ (Dicț. 1: 406, vö. ŠMILAUER 1970: 56 *dǫbrava*) főnév származéka, tehát a megtelepedés helyének erdős, ligetes voltára utalt. A rom. *Dumbrăveni* alak jelentése ’ligetben, tölgyerdőben lakók’ (vö. FNESz. *Dombró*). A település elnevezésének motivációja tehát a magyarban és a románban is azonos. A román eredetű név a magyar névrendszerben átvételnek tekinthető. A mai rom. Dumbrăvani (Lelkes 177).

Dombrovica 1. ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É-ra, a Topa jobb partján’ 1374: *Dombrawytza* (J. 235), 1374, 1599: *Dombrauicza,* v. (J. 235, ComBih. 108), 1589–91: *Dhrembavicha* (EH. 391), 1598: *Dombrovitzia* (D. 128). Később Kisdombró, a mai rom. Dumbrăvița (Lelkes 313). **2.** ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól D-re, a Fekete-Körös bal partján’ 1374: *Dombrauicza,* v. (ComBih. 108). Később Havasdombrovica, a mai rom. Dumbrăvița de Cordu (Lelkes 252).

A helynév a szl. eredetű *dǫbrava ~ dǫbrova* ’erdő’ főnév (ŠMILAUER 1970: 56) szl. *-'ca (-ica)* képzős (ŠMILAUER 1970: 28) alakja lehet. A magyar helynévrendszerbe névátvétellel került.

Domokosbeznye ’település Bihar vm.-ben (Vár)Sonkolyostól K-re, a Sebes-Körös jobb partján’ 1406: *Damokusbeznye* (J. 212, ZsO. II/1: 4373, 5057).

A **Beznye** névalak és a *Domuncus* személynév (1211, ÁSz. 256, a *Domokos ~ Domonkos* összefüggésére lásd RMCsSz.) összekapcsolásával jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A település egyik részét jelölhette.

Dorog ’település Bihar vm. É-i részén Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó jobb partján’ [1291–4]: *Drug,* v. (Gy. 1: 617, J. 241, VP. 222), 1393: *Dorogh,* p. (a ComBih. 269 településnévként veszi fel, ám a ZsO. I, 3182 oklevelének szövege inkább személynévnek mutatja). KÁZMÉR *Dorogfalva* alakban rekonstruálja (1970: 197). **Dorogegyháza, Dorogháza** és **Nagydorogfélegyház** néven ismerték. Lásd még a **Félegyház (2.)** szócikket.

A *Drug* (1219/550, ÁSz. 260) személynévből jött létre metonimikus úton, és birtoklást fejezett ki. A személynév alapja a szl. *drug* ’barát, társ’ főnév (KISS L. 1996: 445, vö. ŠMILAUER 1970: 57 *drug*=). Későbbi formájában már egy *o* magánhangzó feloldotta a szó eleji mássalhangzó-torlódást.

Dorogegyháza ’település Bihar vm. É-i részén Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó jobb partján’ 1338: *Dorugeghaza* (J. 241, Z. 1: 530). NÉMETH P. az adatot a Szabolcs vm.-i Dorog-(egy)házához kapcsolja (1997: 64).

Dorog, Dorogháza néven is ismerték. Lásd még a **Félegyház (2.)** szócikket.

Az eredeti *Dorog* településnévhez kapcsolt *egyház* 'templom' (TESz.) jelentésű főnév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre. Az utótag a falu templomos voltára utalt (lásd még KRISTÓ 1976: 27).

Dorogháza 'település Bihar vm. É-i részén Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó jobb partján' 1358: *Doroghaza* (J. 242). **Dorog, Dorogegyháza** néven is ismerték. Lásd még a **Félegyház (2.)** szócikket.

Kialakulása két különböző úton képzelhető el: az adatok kronológiája szerint a *Dorogegyháza* névváltozatból született meg a második névelem megrövidülésével, az *egyháza* > *háza* változás eredményeként redukcióval; illetve esetleg a *Dorog* személynévhez közvetlenül a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) jelentésű főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott (KISS L. 1996: 445). Ez utóbbi esetben a név szintagmatikus szerkesztéssel jött létre. Mindezek mellett elméletileg még az sem tartható kizártnak, hogy névrészcserével állunk szemben, tehát az *-egyháza* utótagot valójában a *-háza* földrajzi köznév váltotta fel, ám ez a változási forma nem mondható gyakorinak.

Dragánfalva 'település Bihar vm. DK-i részén a Petrósz- és a Fekete-Körös egybeömlésénél' 1539: *Draghanffalwa* (EH. 382), 1552: *Draghanfalwa* (J. 235), 1598: *Draganfalva* (D. 125). **Dragonyesd** néven is ismerték.

Előtagjának eredete igen bizonytalan, esetleg a rom. *drăgạn* '(fejedelmi) dragonyos' főnévből származtatható (Dicț. 1: 398), de személynév is lehet (vö. 1250: *Dragan*, ÁSz. 258. Az utótag a *-falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja. A mai rom. Drăgăneşti (Lelkes 179).

Drágcséke 'település Bihar vm. középső részén Váradtól DK-re, Magyarcséke határában' 1508: *Dragcheke* (J. 228). A ComBih. feltételezi, hogy esetleg azonos lehet **Dragotafalva** településsel, de JAKÓ térképe nem ezt mutatja.

Egy eredeti **Cséke** névváltozathoz megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *Drag* (1247/311/370, H. 7: 35) személynévvel alakult ki (vö. FNESz. *Drágszél*). Lásd még a **Magyarcséke** szócikket. A mai rom. Drăgeşti (Lelkes 179).

Drágfalva lásd **Kurtadrágfalva**

Dragonyesd 'település Bihar vm. DK-i részén a Petrósz- és a Fekete-Körös egybeömlésénél' 1580: *Dregenest* (J. 235). **Dragánfalva** néven is ismerték.

Etimológiája nem világos, talán a rom. *drăgạn* '(fejedelmi) dragonyos' főnévből származtatható (Dicț. 1: 398), amelyhez esetleg az *-eşti* helynévképző kapcsolódhatott.

Dragota 'település Bihar vm. DK-i részén (Tenke)Széplaktól K-re, a Remete-patak jobb partján' 1552: *Dragotha* (J. 235), 1598: *Dragota* (D. 125).

Személynévi eredetű helynév, a személynévre lásd a **Dragotafalva** szócikket. A mai rom. Drăgoteni (Lelkes 179).

Dragotafalva 'település Bihar vm. ÉK-i részén, a sólyomkői uradalom része, Oláhlugas, Cigánymiklósfalva, Magyarderna, Sastelek stb. településekkel említik együtt' 1406: *Dragothafalua* (ZsO. II/1: 4373) ~ *Dragothafalwa* (ZsO. II/1: 5057) ~ *Dragotafalva* (J. 341). A ComBih. feltételezi, hogy esetleg azonos **Drágcséke** településsel, de JAKÓ térképe nem ezt mutatja.

Előtagja talán szláv eredetű személynév (1256: *Dragota,* ÁSz. 259), s ehhez kapcsolták a *-falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakját.

Dusafalva 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É-ra, a Hodos és a Topa patak között' 1508: *Dwsafalwa* (J. 236).

A *Dusa* (1201/227, ÁSz. 263) személynév (vö. FNESz. *Dúsa*) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével, jelölt birtokos jelzős szerkezetből szintagmatikus szerkesztéssel jött létre. Ma Duşeşti (Lelkes 183).

Dusnok 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra' 1215/550: *Dusunic,* v. (Gy. 1: 614, J. 236, VRH. 59: 171), 1500: *Dusnak* (J. 236).

Az alapjául szolgáló közszó a cseh eredetű R. *dušník* 'dusnok' főnév, amely a cseh *dušě* 'lélek' főnév *-nik*= képzős származéka. A magyar *dusnok* 'az egyháznak hagyományozott szolga, akinek kötelessége volt egykori ura lelkéért bizonyos szolgáltatásokat teljesíteni' (TESz., OklSz. *torló*) jelentésű főnév (vö. FNESz., KISS L. 1996: 448, 1997b: 180). A helynévtörténeti szempontú elemzésének két lehetősége van. GYÖRFFY GY. szerint az ilyen nevű Árpád-kori települések úgy jöttek létre, hogy helyben lakó agrártermelőket átadtak az egyháznak torló szolgálatra: évente meghatározott alkalmakkor ünnepi torra valót adtak az egyháznak (1972: 289, 297, 309, 1977: 448). Ebben az esetben a településnév foglalkozást jelentő főnévből alakult ki metonimikus névadással, s az itt élő népesség foglalkozására utalt. Településünk a tőle 15 km-re délen fekvő szentjánosi monostor birtoka volt (SOLYMOSI 1997: 378). Az eredeztetés másik lehetősége, hogy a név az előbb mondott főnévből kialakult *Dosnuch* ~ *Dosnoc* (1211, ÁSz. 258) személynévből metonimikus névadással jött létre, ekkor pedig birtoklást fejezhetett ki. A korai *Dusunic* forma a névbeli mássalhangzó-kapcsolat feloldását mutatja, ám ez az alak a névben nem bizonyult időtállónak. Ma hn. Nagykereki határában (Gy. i. h.).

Dzsoszánfalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra, a Remete-patak jobb partján' 1584: *Giozanfalua* (J. 235) ~ *Gyozanfalva,* p. (ComBih. 165). A ComBih. azonosítja **Krajnikfalva (2.)** településsel.

Etimológiája nem világos, az előtag bizonyára személynév, az utótag a *falu* birtokos személyjeles formája. Először a XVI. században említik, KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). Később talán Gorbolyfalva, a mai rom. Gurbeşti (Lelkes 233).

Ebej ’település Bihar vm. Ny-i részén Kölesértől É-ra, a Köles-ér jobb partján’ | **~i** 1217/550: Tenkeu de v. *Ebey* (Gy. 1: 614, VRH. 59: 172).

Szemantikai szerkezete bizonytalan, talán az *eb* szó rejlik benne (vö. FNESz. *Ebes*). A szóvégi *–i* valószínűleg helynévképző. Ma Ebei hn. Nagyszalontától ÉNy-ra (Gy. i. h.).

Écs ’település Bihar vm. DNy-i részén Méhkerék és Sarkad között’ 1431, 1588, 1598: *Ech,* p. (J. 238, ComBih. 110, D. 125), 1506: *Eech* (J. 238). **Écsi** 1587: *Eczy* (ComBih. 110). **Nagyécs** néven is említették.

Az *Ech* (1201, ÁSz. 265) személynévből metonimikus névadással jött létre. KISS LAJOS az azonos nevű Győr megyei település esetében más személynévformákat is idevonhatónak tart (FNESz.). A személynév előzménye a m. *öcs* ~ R., N. *ëcs* ’testvér, fiatalabb fivér’ jelentésű főnév. A későbbi *Écsi* névalak talán bővüléssel jött létre az *-i* helynévképző (TNyt. I, 254–5) hozzákapcsolásával. A török pusztítás után nem épült újra (JAKÓ i. m. 104).

Écsi lásd **Écs**

Ecsénlaka ’település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1435: *Echenlaka* (J. 341).

Előtagja az *Echen* ~ *Echin* (1211, 1255, ÁSz. 267) személynév, amelyhez a *lak* ’szálláshely, udvarhely, lakóhely, település’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja kapcsolódott. A név szintagmatikus szerkesztéssel jött létre és birtoklásra utalhatott.

Egregy ’település Bihar vm. D-i határrészén, Bél tartozéka’ 1588: *Egregy* (J. 199), 1598: *Eghregy* (D. 122).

Az *éger* fanév R. *eger* alakjából (TESz.) keletkezett a korszakunkban jellemzően növénynevekhez kapcsolódó *-gy* helynévképzővel (TNyt. I, 253, vö. FNESz.), morfematikus szerkesztéssel. Az elnevezés arra utalt, hogy a falu égerfával benőtt vidéken települt meg. Később Bélegregy, a mai rom. Agrişu Mic (Lelkes 109).

Egyed ’település Bihar vm. É-i részén Diószeg mellett, az Ér patak jobb partján’ 1214/550, 1275, [1278 k.], 1438: *Igged* (Gy. 1: 614, Cs. 1: 607, J. 236, VRH. 80: 288), 1275/309, [1278 k.], 127[8] [2a], 1278/309, 1279/309, 1287/309, [1291–4], 1297, 1307 [2a], 1307>383>399, 1307>383>414, 1309/310, 1310 [2a], 1311, 1323, 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1393: *Egged,* mon., p., v. (Gy. 1: 614, ZsO. I, 3182, J. 236, AnjouOkm. 1: 219, VP. 222, 298, 359, AnjouOklt. 2: 77/164, 343/785, 385/883, 428/990, 3: 9/1, 7: 284/615), 1310: *Eghed,* mon. (Gy. 1: 614, J. 236, AnjouOklt. 2: 429/992), 1310, 1598: *Eggied* (AnjouOklt. 2: 431/995, D. 125), 1316, 1342: *Eged,* mon. (AnjouOkm. 4: 227, AnjouOklt. 4: 110/282), 1321: *Egied,* eccl. (Gy. 1: 614, AnjouOkm. 1: 623), 1338, 1438, 1587: *Egyed* (Cs. 1: 607, ComBih. 111, Z. 1: 531–2), 1342: *Egyuk* [romlott alak] (ComBih. 111), 1386, 1388, 1452, 1473, 1490: *Eggyed,* p. (ZsO. I, 393, ComBih. 111, Bunyitay 2: 153), 1438: *Egegh* (Cs. 1: 607). A települést **Egyedfalva, Egyedmonostora, Mindszent (2.)** és **Tótfalu (4.)** néven is említették.

Az *Egud ~ Egid ~ Eged* stb. (1135, 1138/329, [1254–9]/398, ÁSz. 269) személynévből származik metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév a lat. *Aegidius* magyar megfelelője (KUBINYI 1889: 86, 1138/329: *Egidius,* ÁSz. 269). Az *Igged, Egged, Eggied, Eggyed* alakokban előforduló hosszú *ggy* intervokalikus helyzetbeli nyúlás eredménye, s valószínűleg a tényleges ejtést tükrözhette. Ma psz. Diószeg mellett ÉNy-ra (Gy. i. h.).

Egyedfalva 'település Bihar vm. É-i részén Diószeg mellett, az Ér patak jobb partján' 1570: *Eggiedfalwa* (ComBih. 111).

Az **Egyed** településnévből a *falva* birtokos személyjeles földrajzi köznévvel való kiegészüléssel jött létre.

Egyedmonostora 'település Bihar vm. É-i részén Diószeg mellett, az Ér patak jobb partján' 1386: *Egyedmonustra* (ComBih. 111) ~ *Eggyedmunstora* (ComBih. 111), 1438: *Egyedmonustora* (Cs. 1: 607). A települést **Egyed** néven is ismerték.

Előtagja a személynévi eredetű *Egyed* településnév. Az utótag a településen lévő építményre utal: a *monostor* főnév *-a* birtokos személyjeles alakja. A helynév metonimikus úton született meg az építménynévből. Meg kell jegyezni, hogy GYÖRFFY GY. a település nevét a *mon. Egged*-féle kifejezések alapján már a korai időszakra vonatkozóan is *Egyedmonostor* formában rekonstruálta. Ennek a jelentése azonban véleményem szerint inkább 'Egyed (nevű személy) monostora' lehetett, tehát csak a településen lévő kolostor megnevezése, és nem az egész település neve volt. Ebből következően ezeket az alakokat az **Egyed** szócikk alatt közlöm. Az építményt jelentő földrajzi köznév hangalakjához lásd az **Almásmonostora** szócikket.

Egyházasgeszt 'település Bihar vm. DNy-i részén Váradtól DNy-ra, a Nyár-ér közelében' 1410: *Egyhazas Gezt* (J. 245), 1475: *Eghazasgezth* (Cs. 1: 608).

Alaptagja az eredeti **Geszt** névalak, s ehhez kapcsolták megkülönböztető jelzőként az *egyházas-* 'egyházzal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű melléknevet, amely a falu templomos voltára utalt. A helynév szintagmatikus szerkesztéssel jött létre. Határában települt meg Bogyiszlóháza.

Egyházasgyanta 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1552: *Egyhazas Gyantha* (J. 247), 1598: *Egihazasgianta* (D. 127). Lásd még **Kápolnásgyanta.**

Az eredeti **Gyanta** névalakhoz megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *egyházas* 'egyházzal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű melléknévvel jött létre szintagmatikus szerkesztés eredményeként.

Egyházasharsány 'település Bihar vm. Ny-i részén Váradtól DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1234–336: *Eghazasharsan* (Cs. 1: 610), 1332–7/Pp. Reg.: *Eghasazhan,* v. ~ *Eghazan,* v. ~ *Eghazashasa,* v. ~ *Eghasasharsan* (Gy. 1: 624).

Az eredeti **Harsány** névváltozathoz kapcsolt *egyházas* 'egyházzal ren-

delkező, templomos' (TESz.) jelentésű melléknévvel jött létre szintagmatikus szerkesztés eredményeként.

Egyházaskágya lásd **Kágyaegyháza**s

Egyházaskéc 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától É-ra' 1475: *Eghazaskeech* (Cs. 1: 612).

Az eredeti **Kéc** névváltozatból alakult ki az *egyházas* 'egyházzal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű megkülönböztető jelzői előtag hozzákapcsolásával, szintagmatikus szerkesztéssel. Az előtag a falu templomos voltára utalt.

Egyházaskereki 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól ÉK-re, az Ér patak bal partján' XIII., 1333, 1342, 1357, 1432: *Eghazaskereky,* p. (Cs. 1: 613, Gy. 1: 632, ComBih. 75, Z. 2: 11, EH. 247), 1333: *Eghazaskerequi* (Gy. 1: 632, J. 273).

Alaptagja az eredeti **Kereki (2.)** névváltozat, s ehhez járult az *egyházas* 'templomos, templommal rendelkező' (TESz.) jelentésű előtag.

Egyházasnyésta 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Kutas patak jobb partján' 1417: *Eghazasnystha* (Cs. 1: 618, J. 307).

A **Nyésta** névhez kapcsolt *egyházas* 'egyházzal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű melléknévvel jött létre. Az előtag a falu templomos voltára utalt.

Egyházasősi 'település Bihar vm.-ben Várad közvetlen közelében, a Hév-jó és a Sebes-Körös között' 1552: *Egyhazas Ewsy* (J. 313).

Alaptagja azonos a korábbi adatolású **Ősi (4.)** névvel. A település kettészakadásakor ehhez a névformához kapcsolták a megkülönböztető jelzői szerepben álló *egyházas* 'egyházzal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű melléknevet. A jelző a település káptalani birtok mivoltára utalt.

Egyházaspércs 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1347: *Eghazas Perch,* p. (Cs. 1: 619, J. 322, AnjouOkm. 5: 107). **Nagypércs, Mikepércs** néven is említik.

A **Pércs (1.)** település birtokmegosztásakor született két önálló falu egyike, amelynek neve az eredeti névalakhoz kapcsolt *egyházas* 'templommal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag korrelációban áll a másik település, **Egyházatlanpércs** jelzői névrészével.

Egyházaspiski 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1426: *Eghazaspysky* (J. 324).

A **Piski** névhez megkülönböztető jelzői szerepben kapcsolódó *egyházas* 'egyházzal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű melléknévvel jött létre.

Egyházasszakál 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös partján' 1552: *Egyhazaszakal* (J. 343).

A **Szakál** névhez kapcsolt *egyházas* 'egyházzal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű melléknévvel jött létre.

Egyházasugra 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1429: *Egihazaswgra* (J. 372).

Az **Ugra** névhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *egyházas* 'egyházzal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű melléknévvel jött létre a település plébániaegyházára utalva (vö. MEZŐ 1992: 33).

Egyházatlanpércs 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1347: *Eghaziathlan Perch,* p. (Cs. 1: 619, J. 322 [itt *Eghaziatlan Perch*], AnjouOkm. 5: 107) ~ *Eghazathlan Perch,* p. (AnjouOkm. 5: 107). **Kispércs, Bodópércs** néven is említik.

A **Pércs (1.)** település birtokmegosztásakor született két önálló falu egyike, amelynek neve az eredeti névalakhoz kapcsolt *egyházatlan* 'templommal nem rendelkező' (TESz.) jelentésű megkülönböztető jelzői előtaggal született meg. Az előtag korrelációban áll a másik település, **Egyházaspércs** jelzői névrészével.

Élesd 'település Bihar vm. K-i részén Váradtól K-re, a Sebes-Körös jobb partján' [1291–4]: *Elusd,* v. (Gy. 1: 615, J. 238, VP. 300), 1332–7/Pp. Reg., 1458, 1459: *Elesd,* p., v. (Gy. 1: 615, Cs. 1: 607, ComBih. 19), 1406: *Eleesd,* p. (J. 238, ZsO. II/1: 4373, 5057), 1598: *Élesd* (D. 125).

Az *Elus* ~ *Eleus* ~ *Helus* (1138/329, ÁSz. 279) személynév *-d* helynévképzős alakjából jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 195, TNyt. I, 253). Az alapjául szolgáló személynév valószínűleg a m. *él* 'valaminek a szeglete, csúcsa' (TESz. *él*[2]) jelentésű főnévvel áll kapcsolatban.

Engolaszi 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól K–DK-re' [1291–4]: *Engolozy* (Gy. 1: 648, J. 308, VP. 222).

Alaptagja az **Olaszi (2.)** településnév, amely az *olasz* 'nyugati újlatin nyelven beszélő, közelebbről vallon telepes' népnév és az *-é* birtokjel korai *-i* alakváltozatának kapcsolata. Ehhez járult szintagmatikus szerkesztéssel az *Eng* előtag, ami arra mutathat, hogy lakossága a szerémségi *Eng*-ről való (Gy. i. h.).

Ér 'település Bihar vm. D-i részén Árpád mellett É-ra, a Köles-ér mentén' *1214/550: *Her,* pr. (Gy. 1: 615, VRH. 75: 261), 1219/550: *Er* (Gy. 1: 615), 1588: *Eer* (ComBih. 110). **Éri** 1326: *Eery,* p. ~ *Ery* (Gy. 1: 615).

A település a mellette elfolyó *Köles-ér* patakról nyerte nevét (1329: *Kuleseer,* fl. [HA. 1: 77, KMHsz. 1: 163]) metonimikus névadással (hasonló alakulásmódra lásd KISS L. 1992b: 91, 1997a: 207). Az *Ér* névformából az *-i* helynévképző (TNyt. I, 254–5) hozzákapcsolásával jött létre az *Éri* névalak, amely példa lehet arra, hogy az *-i* képző még a XIV. század elején is eleven névalkotó morféma volt (vö. KRISTÓ 1976: 55). A legkorábbi adat elején hangérték nélküli *h* szerepel, amely az *ér* 'lusta folyású, iszapos medrű folyóvíz' (TESz. *ér*[3]) földrajzi köznévben, illetve helynévi adataiban igen gyakran megfigyelhető (vö. a HA. 1–2. és a KMHsz. 1. adataival).

Éri lásd **Ér**

Éradony 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalacstól DNy-ra' 1408, 1415: *Eeradon,* p. (Cs. 1: 607, J. 191), 1409 [4a], 1414 [2a], 1435, 1484, 1587, 1598: *Eradon,* p. (ZsO. II/2: 7167, Károlyi 2: 10–1, 162, ComBih. 15, Bunyitay 2: 328, D. 125).

A személynévi alapú **Adony** településnévből jött létre az Érmellékre utaló *Ér-* előtaggal. Az *Ér* patak Szatmár megyében eredt, s Pocsajnál ömlött jobbról a Berettyóba: 1265/282: *Eer* (HA. 1: 76, KMHsz. 1: 92).

Erdőgyarak 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D–DK-re, a Gyepes patak jobb partján' 1428, 1525: Nagh Gyarak alias *Erdewgyarak* (Cs. 1: 609, J. 248 [itt 1427-es évszámmal]), 1587: *Erdeogyarak* (ComBih. 135), 1588: *Erdőgyarak* (ComBih. 135), 1588, 1598: *Erdeogiarak,* p. (Károlyi 3: 443, D. 125). **Nagygyarak** néven is ismerték.

A **Gyarak (1.)** névalakhoz kapcsolt *erdő* főnévvel (FNESz. *Erdőgyarak*), szintagmatikus szerkesztéssel jött létre. Az előtag a megtelepedés területének erdős voltára utal.

Ernefiaistvánpályija 'település Bihar vm.-ben Debrecentől D–DK-re' 1322: *Ernefyastephanpaulia,* p. (Gy. 1: 650, J. 317, AnjouOkm. 2: 45). A ComBih. azonosítja **Tiszaipálháza** településsel.

A névben az Ákos nb. *Erne fia István* szn. (vö. 1250: *Erne,* ÁSz. 289, ill. 1138/329: *Stephan,* ÁSz. 727) és a *Pályi* helynév *-a* birtokos személyjeles formája kapcsolódott össze. A település eredeti **Pályi (1.)** nevéhez járult az új birtokos idején a személynévi előtag, elkülönítve egy másik birtokos **Majspályija** nevű településrészétől (vö. Bunyitay 2: 409). A helynév tehát szintagmatikus szerkesztéssel született meg, és a birtoklás tényét rögzítette. A településnevek mellett a tulajdonos megjelölése a latin nyelvű oklevelezésben már a XIII. század közepétől adatolható. Magyarul ilyenek csupán a XIV. század második évtizedében jelennek meg, s kb. másfél évszázadig voltak használatosak (KERTÉSZ 1939: 72).

Érpály lásd **Herpály**

Érsemjén 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra' 1513: *Herszemyeg* (EH. 987). **Újsemjén** néven is ismerték.

A **Semjén** településnévhez megkülönböztető jelzőként kapcsolták a közelben folyó *Ér* nevét. Az első névrész tehát a település földrajzi elhelyezkedésére utalt.

Esküllő 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől D-re, a Sebes-Körös bal partján' 1335: *Uskeleu* (J. 237), 1341: *Wskwleu,* p. (AnjouOkm. 4: 79) ~ *Wskwlew,* p. (EH. 66), 1598: *Eskeoleo* (D. 125). Részeit **Alsóesküllő** és **Felsőesküllő** néven is említik.

Valószínűleg elhomályosult összetétel, amely elsődlegesen személynév volt, s ebből metonimikus névadással született meg a településnév (FNESz.). Az összetétel előtagja az *ős* főnév R. *es* alakváltozata 'nagy' vagy 'az, akitől valamely család származik, ős' jelentésben (TESz.). Utótagja a m. *küllő* 'egy fajta madár: gyurgyalag, harkály, partifecske, feketerigó, aranybegy'

(TESz. *küllő*[2]) főnév (vö. HORGER 1905: 368–70, KNIEZSA 1943: 195). A helynév etimológiai vizsgálatakor felmerült a névátvétel lehetősége is, amely szerint a név egy blg.-tör. **Eškülüg* 'eskütétel helye' jelentésű helynév átvétele lenne. JAKÓ megemlít egy Esküllő és Keszteg között folyó *Esküllő pataká*-t is, de ezt nem adatolja (i. m. 276). Később Esküllő, a mai rom. Aştileu (Lelkes 192).

Ész 'település Bihar vm. Ny-i részén Komáditól ÉNy-ra' 1393, 1399, 1489: *Eez* (Cs. 1: 607, ZsO. I, 6077, J. 238), 1489: *Heez* (J. 238), 1496: *Ez,* p. (ComBih. 115), 1587: *Eezz* (ComBih. 115), 1598: *Ezz* (D. 125). Osztódásával vagy mellételepüléssel **Ószész** és **Újész** települések születtek meg.

Eredete ismeretlen. Esetleg egy régebbi *Eza ~ Eze* (1251, 1278, ÁSz. 296) személynév feltehető *-a/-e* képző nélküli tövével hozható összefüggésbe. A *Heez* névalak elején megfigyelhető *h* írássajátság lehet.

Eszentelek lásd **Szentelek**

Esztár 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' [1291–4], 1309, 1332–7/Pp. Reg., 1401 [3a]: *Star,* v. (AnjouOklt. 2: 283/650, Gy. 1: 615, J. 237, ZsO. II/1: 859, VP. 222, 358), [1300 k.] [2a], 1341: *Vztar,* v. (Gy. 1: 615, J. 237), 1332–7/Pp. Reg.: *Schar,* v. ~ *Sthar,* v. (Gy. 1: 615), 1332–7/Pp. Reg., 1335, 1528: *Istar* (Gy. 1: 615, J. 237, ComBih. 115), 1400 [2a], 1406: *Staar,* vill. (ZsO. II/1: 343, 4791), 1406 [4a], 1422, 1464: *Zthar* (Cs. 1: 625, ZsO. II/1: 4554, ComBih. 115), 1412: *Eztar* (Cs. 1: 625), 1456: *Ztaar* [2a], p. (ComBih. 115), 1464: *Zthaar* (J. 237), 1532, 1598: *Ezthar* (Károlyi 3: 187–8, D. 125) | **~i** 1215/550: Egiud de v. *Yztharij* (Gy. 1: 615, VRH. 83: 306) ~ *Jztharyi* (J. 237), 1532: Johannem *Ezthary* (Károlyi 3: 187–8).

Valószínűleg a személynévként is használt szl. **star*= 'öreg, régi, ó' melléknévből keletkezhetett metonimikus névadással, vö. cseh *Starý* szn., le. *Stary* szn., or. *Стáрый* szn. (FNESz.). A megfelelő személynevet azonban a Kárpát-medencei névanyagban nem tudjuk adatolni. Nem valószínű, hogy a szl. *star* (> m. *isztár*) 'véka, köböl' főnévből származtatható (KNIEZSA 1938: 414, vö. MEZŐ–NÉMETH 1972: 54, ill. ŠMILAUER 1970: 169 *star*=). Más feltételezés szerint a szl. eredetű m. N. *eszteró ~ osztoró ~ osztró ~ isztró ~ ösztörű* 'ágasfa, töltés, gát, sövény' főnévvel tartozik össze (TAGÁNYI 1913: 257–8), s egykor gátra, illetve gyepűvédelemre utalt (FNESz.). Ezt a magyarázatot azonban nem támogatja a számos korai *[szt]* hangkapcsolattal kezdődő adat. A torlódásos és az előtéthanggal alakult magánhangzós formák egészen a XV. század második feléig egymást váltva léteztek. Előtéthangként a később megszilárduló *e* mellett az *u* és az *i* is feltűnik (vö. NYIRKOS 1993: 29–34).

Falkamár 'település Bihar vm.-ben, a Váradtól É-ra fekvő Olaszi (1.) településsel volt határos' 1354: *Falkamar* (Cs. 1: 607).

A *Folkmar* (+1029[1169]/364, ÁSz. 314) személynévből jött létre metonimikus úton. Az alapjául szolgáló név

német eredetű, vö. ném. R. *Folcmar* szn., *Folkmar* csn. (vö. FNESz. *Nagyfolkmár*), s JAKÓ megállapítja, hogy ez a franciáknál is gyakran előfordul (i. m. 54). A település francia (vallon) eredetét bizonyíthatja esetleg a szintén vallon alapítású *Érolaszi*-hoz való közelsége is. A magyar névben az eredeti szóbelseji mássalhangzó-kapcsolatot az *a* bontóhang oldotta fel.

Fancsal 1. 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól ÉK-re' *1214/550: *Fansol,* v. (Gy. 1: 616, VRH. 62: 191), 1334: *Fanchal,* p. (Gy. 1: 616). **2.** 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny–DNy-ra' +1214/334, 1221: *Fonchol,* pr. (Gy. 1: 632, J. 274, VRH. 65: 209), [1284–90]>374/500 k.: *Fanchal* [2a], t. (Gy. 1: 632), 1374/615: Keresztes al. nom. *Fanczal,* v. (Gy. 1: 632, J. 274). **Keresztes** néven is ismerték.

A *Fancel ~ Fonsol* (1055, 1131, ÁSz. 298) személynévből született metonimikus névadás eredményeként. A személynév etimológiája nincs kellőképpen tisztázva, ám a m. *fancsal* 'fondorlatos, kancsal' (TESz.) melléknévvel való kapcsolatát KISS LAJOS szerint el kell utasítanunk (vö. 1995: 13, FNESz. *Fancsal*).

Fancsika 1. 'település Bihar vm. É-i részén Debrecen mellett K–DK-re' 1273/392/477: *Fonchka,* v. (Gy. 1: 616), 1347: *Fanchyka,* p. (AnjouOkm. 5: 49–50) (FNESz.). **2.** 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól K-re, a Berettyó jobb partján' 1278: *Fonchuka,* t. (Gy. 1: 616, J. 238), 1294: *Fanchaka,* t. (Gy. 1: 616), 1310: *Fanchka,* p. (AnjouOklt. 2: 426/985, Gy. 1: 616, J. 238), 1334: *Fonchoka* (J. 238) ~ *Franchaka* (EH. 406), 1352: *Fanchiku,* loc. (ComBih. 116), 1353, 1356: *Fanchuka* (ComBih. 116, EH. 406), 1397, 1401: *Fanchika* (ZsO. I, 4750, 5088, J. 239, ZsO. II/1: 1305), 1397, 1407, 1411, 1456, 1519, 1526, 1551, 1560: *Fanchyka,* p. (ZsO. I, 4750, ComBih. 116, ZsO. II/2: 5501, III, 749, EH. 406), 1429, 1489: *Fanchik ~ Fanczyka* (Cs. 1: 607), 1598: *Fanczika* (D. 125). A mai rom. Făncica (FNESz. *Érfancsika,* Lelkes 191). **3.** 'település Bihar vm.-ben Élesdtől D–DNy-ra' 1335: *Fanchaka* (J. 239), 1341: *Fanchuka,* p. (J. 239, AnjouOkm. 4: 79 [2a]), 1489: *Fanczyka* (EH. 412:), 1598: *Fanczika* (D. 125). **Felfancsika** néven is ismerték. A mai rom. Fâşca (FNESz. *Várfancsika,* Lelkes 631). **4.** 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől DNy-ra, Peszére és Tóti (1.) körül' 1407: *Fanchyka* (ZsO. II/2: 5501), 1429: *Fanchika* (J. 239), 1587: *Fanczyka* (ComBih. 117), 1588, 1598: *Fanczika* (ComBih. 117, D. 125). Ma puszta Zsadány és Ugra között (J. i. h.).

A *Fanchuka ~ Fancica* (+1124/+217, [1125–28]/XIII., ÁSz. 299) személynévből jött létre (MELICH 1903–1905: 139, 1914: 194, 1927: 245, KNIEZSA 1943: 196, EtSz.) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév a m. R. *Fons ~ Fonch ~ Fanch* (1138/329, 1280>498, ÁSz. 315) személynév származéka, s nem hozható kapcsolatba a jóval későbbről adatolható m. *foncsika* 'rongydarab' szóval (vö. TESz.). A **2.** település névadója a Hontpázmány nb.

Fancsika, aki 1278-ban a birtokot elcserélte (JAKÓ i. m. 49, KRISTÓ 1976: 25). A **3.** település tulajdonosának JAKÓ szintén a Hontpázmány nem valamelyik tagját tartja, s ezt azzal indokolja, hogy a nemzetség bihar-ugocsai ágában a *Fancsika* személynév nagyon gyakori volt (i. m. 146).

Farkaspataka 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É-ra, a Hodos pataktól kissé távolabb' 1508: *Farkaspathaka* (J. 239), 1598: *Farkaspataka* (D. 125).

Minden bizonnyal egy a közelében elfolyó kisebb patakról nyerhette nevét metonimikus névadás útján. Lipszky térképén egy kisebb, ám meg nem nevezett vízfolyás mellett szerepel, PESTYnél a román nevű *Hodíselu pataka* mellett említik (HOFFMANN–KIS 1996: 191). Víznévi eredetét ugyanakkor más hasonló településnevek is valószínűsítik (vö. FNESz. *Farkaspatak*). Az eredeti mikronév a *farkas* állatnév (vagy esetleg ennek személynévi használatú változata) és a *patak* 'a folyónál kisebb vízfolyás' (TESz.) földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával jött létre, s ez vált később az egész település nevévé. Később Farkaspatak, a mai rom. Lupoaia (Lelkes 195).

Farnas 'település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól ÉK-re' [1260–70]: *Fornos,* t. (Gy. 1: 616), [1291–4]: *Furnos* (Gy. 1: 616, VP. 300).

A *Furnos* ~ *Fornos* (1138/329 ~ 1201, ÁSz. 319) személynévből (FNESz., KNIEZSA 1943: 225, lásd még SZABÓ T. 1942: 286) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Később mindkét magánhangzója alsó nyelvállású formában rögzült. A mai rom. Sfăraş (Lelkes 196).

Farnos 'település Bihar vm.-ben Szalárdtól K-re, a Berettyó bal partján' 1332–7/Pp. Reg.: *Fornus* [4a], v. (Gy. 1: 616, J. 240, Cs. 1: 607 [dátum nélkül]) ~ *Fernus* [romlott alak], v. (Gy. 1: 616, Cs. 1: 607 [dátum nélkül]), 1342, 1344, XV.: *Fornos* (J. 240, AnjouOkm. 4: 229, 397), 1468, 1599: *Farnos* (ComBih. 289), 1475, 1587, 1598: *Farnas* (J. 240, Cs. 1: 607, D. 125).

A *Furnos* ~ *Fornos* (1138/329 ~ 1201, ÁSz. 319) személynévből (FNESz. *Berettyófarnos,* KNIEZSA 1943: 193) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Két magánhangzója később *a – o* formában rögzült, elkülönítve a megyében távolabb fekvő **Farnas**-tól. A mai rom. Sfârnaş (Lelkes 115).

Fazekasvarsány 'település Bihar vm.-ben Cséffától DNy-ra, a Köles-ér jobb partján' 1525: *Fazokaswarsan* (J. 377).

A **Varsány (1.)** névhez kapcsolt *fazekas* nyj. *fazokas* (vö. ÚMTSz.) foglalkozásnévvel jött létre szintagmatikus szerkesztés eredményeként. Az első névrész a település lakóinak foglalkozására utalhatott.

Fegyvernek 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re, az Almás patak bal partján' 1213: *Fegyvernuch* (J. 240), 1213/550: *Fegynernuch,* pr. ~ *Fegyurenuch [ɔ: Fegyuernuch],* pr. (Gy. 1: 616, VRH. 63: 197), 1215/550:

Fegierunc [ɔ: Fegiernuc], v. (Gy. 1: 616, VRH. 63: 197), [1291–4], 1342: *Feguernuk,* v. (Gy. 1: 616, J. 240, VP. 300, EH. 412), 1411, 1421: *Feguernek* (ComBih. 117, Cs. 1: 608), 1421: *Feghwernek* (Cs. 1: 608) ~ *Fegwernek* (ComBih. 117). Később részeit **Kisfegyvernek** és **Nagyfegyvernek** néven említik. A mai rom. Fegernic (FNESz. *Almásfegyvernek,* Lelkes 66). **2.** 'település Bihar vm. ÉNy-i részén Debrecentől Ny-ra' 1411: *Feguernek* (Cs. 1: 608). Ma psz. Debrecen mellett Ny-ra (Cs. i. h.). NÉMETH P. Szabolcs vm.-hez tartozónak mondja (1997: 74).

A falu első lakóinak foglalkozására utaló régi *fegyvernek* 'fegyverhordozó' (TESz., KNIEZSA 1943: 194, GYÖRFFY GY. 1972: 291, KISS L. 1996: 448, 1997b: 180) főnévből alakult ki metonimikus névadással.

Fegyvernekpeterd 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra, az Ölyvös patak jobb partján' 1382: *Feghuernekpeturd* (Cs. 1: 620, J. 320 [itt *Feghuernekpeterd*]).

A korábbi adatolású **Peterd (1.)** településnévhez megkülönböztető jelzőként kapcsolt *fegyvernek* 'fegyverhordozó' (TESz., ill. vö. **Fegyvernek** szócikkel) jelentésű főnévvel jött létre. Az előtag a falu lakóinak foglalkozására utal.

Fejértó 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D–DK-re' 1435, 1587: *Feyertho* (J. 240, ComBih. 118), 1479: *Feyerthow* (J. 240), 1555: *Feyerthoo,* p. (ComBih. 118), 1598: *Feiertho* (D. 125).

Korszakunkban a falu határa igen vízjárásos volt, s a név maga is erre utalt: eredetileg mikronévként a település határában álló tó/mocsár megjelölésére születhetett meg a *fehér* ~ *fejér* melléknév és a *tó* földrajzi köznév összekapcsolásával, szintagmatikus szerkesztéssel. Magja valamiféle halásztanya lehetett (JAKÓ i. m. 38). A későbbiekben ez a név vált metonimikus úton az egész település nevévé. A *fehér* melléknevet azokra a folyókra használták, amelyek iszapot szállítottak, s azoknak a tavaknak a nevében jelenik meg, amelyek fenekén vagy partján a „sziksó kivirágzott" (MIKESY 1940: 11). A kérdéses hely közelében fekszik a mai konyári Sós-tó (MoFnT.). A török időben elpusztult falu helyét Konyártól K-re egy tanya jelöli (J. i. h.).

Feketebátor 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1470: *Fekyetebetor* (EH. 81), 1528: *Fegetebator* (EH. 81), 1552: *Fekete Bathor* (J. 207), 1553: *Fegetebatro* [romlott alak] (ComBih. 33), 1566: *Fegetebabr* [romlott alak] (ComBih. 34), 1587: *Feketebathor* (ComBih. 34), 1588: *Feketebator* (ComBih. 34), 1598: *Fekethe Bathor* (D. 125).

A **Bátor** névhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *fekete* melléknévvel született meg. Az előtag a Fekete-Körös mellékére utalt (FNESz. *Feketebátor*). A hasonló motivációjú *fekete* jelző használata nem ritka (lásd FNESz., továbbá ugyanitt *Feketeardó, Feketebalog, Feketenyék*). A mai rom. Batăr (Lelkes 197).

Feketefalva lásd **N(y)égerfalva**

Feketegeszt ’település Bihar vm. DNy-i részén Váradtól DNy-ra, a Nyár-ér közelében’ 1401: *Fekete Gezt* (J. 245).

A **Geszt** településnévhez kapcsolt *fekete* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az első névrésszel való kiegészülés a birtokos családok elszaporodásával bekövetkező birtokmegosztás következménye (vö. JAKÓ i. h.).

Feketepatak 1. ’település Bihar vm. K-i határrészén (Vár)Sonkolyos mellett K-re’ 1406: *Fekethepathak* (J. 241, ZsO. II/1: 4373) ~ *Fekethewpathak* (ZsO. II/1: 5057), 1589: *Feketepatak* (EH. 1092), 1598: *Fekethe Patak* (D. 125). A ComBih. szerint **Nagypatak (1.)** néven is ismerték. **2.** ’település Bihar vm. D-i részén Rézbányától É–ÉNy-ra’ 1598: *Feketepatak* (D. 125), 1600: *Fekete Patak* (J. 379). A települést **Alsófeketepatak** néven is ismerték (MEZŐ 1999: 107).

Eredetileg mikrotoponimaként jöhetett létre egy olyan *patak* ’a folyónál kisebb vízfolyás’ (TESz.) megnevezésére, amely medrének színe sötét, *fekete* lehetett (vö. FNESz. *Feketepatak,* KISS L. 1996: 448). Ez a mikronév vonódott át metonímiával a falu egészére. Az **1.** település második névadata *fekete* melléknevünk korábbi, diftongusos alakját mutatja: *feketëü (~ feketëi)* > *feketé* > *feketë* > *fekete* (vö. BÁRCZI 1958: 85).

Feketető ’település Bihar vm. erdélyi határán Sólyomkőtől DK-re, a Sebes-Körös jobb partján’ 1406: *Fekethethow* (J. 241, ZsO. II/1: 4373) ~ *Ffekethewtho* (ZsO. II/1: 5057), 1585: *fekete Tho* (EH. 673).

Eredetileg mint mikrotoponima szintagmatikus szerkesztéssel jöhetett létre a település határában lévő tó megjelölésére, s benne a víz, vagy a meder sötét színére utaló *fekete* melléknév, és a *tó* földrajzi köznév kapcsolódott össze (FNESz. *Körösfeketető*). Ez a mikronév lett később a település egészének nevévé. Arra utalt, hogy a falu a fekete vizű tó mellett települt meg. A jelzői névrész diftongusos alakjára lásd a **Feketepatak** szócikket. A mai rom. Negreni (Lelkes 341).

[Feketevölgy] ’település Bihar vm. D-i részén Rézbányától É–ÉNy-ra’ 1600: *Walle nigra* (J. 378).

A rom. *vale* ’völgy’ (Dicţ. 2: 729) főnév és a *negru* ’fekete’ (Dicţ. 2: 103) melléknév összetételével eredeti mikrotoponimából jött létre metonímiával. KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). Itt latinosított alakban szerepel. A magyar helynévrendszerbe átvétellel került. Később Felsőfeketevölgy, a mai rom. Valea de Sus (Lelkes 202).

Felapáti ’település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától Ny-ra’ 1486, 1587: *Felapathy* (J. 196, ComBih. 92), 1569: *Fel Apatÿ,* p. (EH. 323), 1598: *Féél Apathy* (D. 125), 1599: *Fel-Apathy* (ComBih. 92).

Az **Apáti (3.)** településnév és a *fel* helyzetviszonyító lexéma összekapcsolásával jött. Az eredeti települést 1385-ben teljesen lerombolták szomszédai (J. i. h.), s talán ez adhat magyarázatot jelzői előtagjára: mivel ha-

tárában nincs patak vagy hegy, (amely a hasonló viszonyító elemeket többnyire magyarázza), s antonim nevet viselő más falu sincs a közelben, inkább arról lehet szó, hogy a falut eredeti helyéhez képest északabbra építették újjá. **Keresztúr 2.**-vel egyesülve a mai rom. Crestur (FNESz. *Apátkeresztúr,* Lelkes 84).

Félegyház 1. 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől ÉNy-ra' [1308–13]: *Felyghaz,* p., t. (Gy. 1: 617), 1337: *Feelheghaz,* p. (J. 241), 1337/453, 1411, 1421, 1425, 1489: *Feleghaz,* p. (AnjouOkm. 3: 428, ComBih. 119, Cs. 1: 608, J. 242, MEZŐ 2003: 117). **2.** 'település Bihar vm. É-i részén Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó jobb partján' 1326: *Felighaz* (J. 241), 1393: *Feeleghaz,* p. (ComBih. 269), 1399: *Felleghaz* (J. 242), XIV.: *Felyohaz* [romlott alak] (J. 241), 1405: *Feleghhaz* [3a] (ZsO. II/1: 3738), 1409, 1421, 1425, 1437, 1438: *Feleghaz,* p. (Cs. 1: 608, ZsO., II/2: 7167, ComBih. 269), 1491: *FelEghaz* (EH. 835), 1579: *Felegyhaz,* p. (ComBih. 269). A település Gutkeledeknek jutott részét **Dorog, Dorogháza, Dorogegyháza, Nagydorogfélegyház** néven is ismerték, míg a régi conditionarius-nemes lakók része továbbra is a **Félegyház** nevet viselte. A mai rom. Roşiori (FNESz. *Biharfélegyháza,* Lelkes 120).

Félegyháza nevek a legvalószínűbb magyarázat szerint a *fél* (TESz. *fél*[2]) és az *egyház* 'templom' jelentésű főnév összekapcsolódásával (KNIEZSA 1943: 192) alakult minőségjelzős szerkezetekből valók. Az elnevezés tulajdonképpeni jelentése 'félbemaradt vagy romos, romlott állapotú, pusztuló templom' (vö. FNESz. *Kiskunfélegyháza*). Ebben az esetben a fenti településnevek a megfelelő mikronévből metonimikus névadással alakulhattak ki. A legkorábbi adatok *igyház* névelemére lásd a **Bánkegyház** szócikket.

Felfancsika 'település Bihar vm.-ben Élesdtől D–DNy-ra' 1274: *Felfonchka,* t. (Gy. 1: 616, J. 239).

A valamelyik Hontpázmány nembeli tulajdonosának emlékét őrző (J. i. h.) **Fancsika (3.)** településnévből jött létre a *fel (~ felső)* helyzetviszonyító elem hozzákapcsolásával. Mivel a település hegyvidéken települt (vö. J. i. h.), az előtag talán a 'magasan fekvő' jelentést hordozta.

Felkér 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' [1272–90]>374/500 k., [1272–90]>374/614: *Keer superiore* (Gy. 1: 631), 1332–7/Pp. Reg.: *Felkeer* (Gy. 1: 631, Cs. 1: 612) ~ *Felker* [3a] (Gy. 1: 631, Cs. 1: 612) ~ *Felkes* [romlott alak], v. (Gy. 1: 631), 1374: *Keer superior* (J. 277). **Felsőkér** 1318>1390>1406: *Felső Ker* (AnjouOklt. 5: 61/129).

A **Kér (1.)** településnévhez kapcsolt *fel* bizonyára a 'magasan, hegyen fekvő' jelentésű melléknévvel jött létre (vö. FNESz. *Alkér,* KNIEZSA 1943: 196) szintagmatikus szerkesztéssel. Az előtag korrelációban áll a szomszédos **Alsókér** előtagjával, s több említésben latinra fordítva szerepel. Ezekről nem tudhatjuk, melyik magyar jelzős formát *(felső* vagy *fel)* takarják. A *-só/-ső* képzővel megtoldott *felső* jelzős alakra biztos adatunk a XIV. század elejéről van.

Felpályi ’település Bihar vm.-ben Váradtól É-ra’ [1291–4], XIII.: *Fulpaul* (Gy. 1: 651, Cs. 1: 619, J. 317 [itt *Fulpauli*], VP. 358), XIII., 1332–7/Pp. Reg. [3a]: *Felpali* (Gy. 1: 651, Cs. 1: 619), 1323, 1327: *Fel Pauli* (Gy. 1: 651, AnjouOklt. 7: 253/544, 11: 223/474), 1332–7/Pp. Reg.: *Selpali* (Gy. 1: 651), 1333, 1334, 1338: *Felpaly* (AnjouOkm. 3: 55, J. 317, Gy. 1: 651).

A **Pályi (2.)** elsődleges névalakhoz kapcsolt *fel* megkülönböztető jelzővel jött létre szintagmatikus szerkesztés eredményeként. Az előtag esetleg arra utalhatott, hogy a település a Kösmő patak felső folyásánál feküdt.

Felsolymos ’település Bihar vm.-ben Belényestől É-ra’ 1422, 1589: *Felsolmos* (Cs. 1: 622, J. 339, EH. 774), 1587, 1598: *Felsolymos* (ComBih. 301, D. 133).

A **Solymos (1.)** névhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *fel* ’magasabban fekvő’ jelentésű helyzetviszonyító elemmel jött létre. A jelzői előtag arra utalt, hogy a település a biharrózsai hegyoldalon feküdt (GYÖRFFY I. 1913/1942: 339) ellentétben ikerfalujával, **Alsolymos**-sal.

Felsőbeznye ’település Bihar vm.-ben (Vár)Sonkolyostól K-re, a Sebes-Körös jobb partján’ 1406: *Felsewbeznye* (J. 212, ZsO. II/1: 4373, 5057).

A **Beznye** név és a *felső* — a domborzati viszonyokból következtethetően — valószínűleg ’a hegyen magasan fekvő, esetleg északi fekvésű’ jelentésű helyzetviszonyító elem összekapcsolásával keletkezett, és minden bizonnyal a hegyek között szétszórt házcsoportok alkotta település egyik részére utalt. Előtagja korrelációban állt **Alsóbeznye** előtagjával.

Felsőbottyán ’település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re’ 1508: *Felsewbathyan* (J. 204).

Neve a **Bottyán** településnévhez kapcsolt *felső* valószínűleg ’a Sebes-Körös egyik mellékágának felső folyásánál fekvő’ helyzetviszonyító elemmel jött létre. Előtagja korrelációban áll **Alsóbottyán** jelzőjével.

Felsőderna ’település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K-re’ 1472: *Felsewdarna* (J. 232), 1598: *Felseo Darna* (D. 126). Később **Oláhderna** néven ismerték.

Alaptagja szláv eredetű, s a **d' rn=* ’gyep’ főnévre vezethető vissza (lásd az **Alsóderna** szócikkben). E név előtagja arra utalt, hogy a falu a síksághoz képest magasabban feküdt, ugyanannak a pataknak a felső folyása mellett, és korrelációban állt a szomszédos *Alsóderna* jelzői tagjával. A mai rom. Derna (Lelkes 201).

Felsőesküllő ’település Bihar vm. K-i részén Élesdtől D-re, a Sebes-Körös bal partján’ 1552: *Felsewes-kewlew* (J. 237), 1560: *Felzw Ezkwlw* (ComBih. 26).

Valószínűleg a falu megosztásakor jött létre az **Esküllő** névhez kapcsolt *felső* ’a síksághoz képest magasabban fekvő’ jelentésű helyzetviszonyító elemmel. Ikertelepülése az antonim jelzőjű **Alsóesküllő.**

Felsőfalva ’település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1435: *Felsewfalwa* (J. 341).

A *felső* helyzetviszonyító elem és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre a falu pontos elhelyezkedésére utalva. A jelző esetében egyaránt elképzelhető a 'magasan fekvő, északi fekvésű' és a 'folyó, patak felső folyásánál fekvő' (TESz., PESTI 1969: 229–31) jelentés is. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a helyzetviszonyító elem birtokos személyjeles földrajzi köznévi utótaghoz kapcsolódva jelenik meg, amely szokatlan az efféle összetételekben. Ehhez analógiául minden bizonnyal a személynév + *falva* típusú nevek szolgálhattak.

Felsőfeketepatak lásd **Alsófeketepatak**

Felsőfenes 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DNy-ra' 1552: *Felseo Fenes* (J. 241), 1552, 1554: *Felsew-Fenes* (J. 241, ComBih. 123), 1598: *Felseöfenes* (D. 126).

A **Fenes** nevet viselő település osztódásának eredménye az eredeti névnek a *felső* jelzői előtaggal való kiegészülése. A jelző pontos jelentését nem ismerjük, ám mivel a település a Fekete-Körös egyik mellékága mellett fekszik, elképzelhető a 'folyó, patak felső folyásánál fekvő' értelme. Ugyanakkor a hegyvidéki környezet miatt a 'hegy lábától távolabb, a hegyen fekvő' jelentés sem zárható ki. Az előtag korrelációban áll **Alsófenes** jelzői névrészével.

Felsőfüves 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától Ny-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1552: *Felseofywes* (J. 386). **Felsővarzán** néven is ismerték.

Kialakulására és történetére lásd az **Alsófüves** szócikket. Később Felsőverzár, a mai Vărzarii de Sus (Lelkes 70).

Felsőgyörös 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K–DK-re' 1552: *Felsew Gyewrews* (J. 253), 1598: *Felseo Gieres* (D. 126). **Kisgyörös** néven is ismerték.

A **Györös (1.)** településnév és a *felső* helyzetviszonyító elem összekapcsolásával alakult ki a település osztódásakor. A jelző talán a településnek a Fekete-Körös egyik mellékága felső folyásánál való fekvését mutatta. Első névrésze korrelációban áll **Alsógyörös** előtagjával.

[Felső]harna 'település Bihar vm. D-i határrészén (Tenke)Széplaktól DNy-ra' 1374: *Harna* inferior et *superior* (J. 257).

Differenciáló jelzője latinul jelenik meg, s ez megnehezíti a magyar forma pontos rekonstruálását, de a többi bihari adat a *fel* alakkal szemben a *felső* változatot valószínűsíti. A jelzői előtag pontosabb jelentését nem ismerjük. Mint **Alsóharna** ikerközségét a széplaki uradalom vlach falvai közt találjuk, de JAKÓ szerint (i. h.) az is lehetséges, hogy a Fekete-Köröstől É-ra, Gyanta mellett állt.

Felsőhidasel 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Topa patak bal partján' 1508: *Felsewhydassel* (J. 305). Később **Hidasel** néven szerepel.

A *Hidasel* második névrész csak jóval későbbről adatolható. A *felső* helyzetviszonyító elem a településnek

a Topa patak felső folyásánál való elhelyezkedésére, **Alsóhidasel** faluval való kapcsolatára utalhatott. Később Nánhegyes, a mai rom. Hidişel (Lelkes 431).

Felsőkaraszó 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplak mellett Ny-ra' 1374: *Karazou superior* (J. 268, ComBih. 69), 1587: *Felseokarazo* (J. 268), 1589–91, 1598: *Felseo Karazo* (EH. 217, D. 126).

A név alaprésze a **Karaszó,** amelyre azonban korai adatunk nincs. Ehhez illesztették a *felső* helyzetviszonyító elemet, amely arra utalhatott, hogy ez a falu az eredeti település hegyekre felnyúló határában alakulhatott ki, tehát bizonyára 'magasan fekvő' jelentésű. A jelzői névrész korrelációban van **Alsókaraszó** (vö. KNIEZSA 1943: 199) előtagjával. JAKÓ közlése szerint a két falu közül ez a fiatalabb (i. h.). Későbbi összeolvadásuk után *Karaszó* néven említették őket.

Felsőkér lásd **Felkér**

Felsőkereki 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól ÉK-re, az Ér patak bal partján' 1454: *Felsewkereky* (J. 273).

A **Kereki (2.)** településnévhez kapcsolt bizonytalan jelentésű esetleg 'a folyóvíztől távolabbi' *felső* helyzetviszonyító elemmel alakult. Megkülönböztető jelzői előtagja korrelációban van ikertelepülésének, **Alsókereki-**nek az előtagjával.

Felsőkimpány 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Rézbányához tartozó falvak között' 1600: *Felseo Kompantth* (J. 279).

A **Kimpány** településnévhez illesztett *felső* 'magasan fekvő, északi fekvésű, a folyó, patak felső folyásánál fekvő' (TESz., PESTI 1969: 229–31) helyzetviszonyító elemmel jött létre. Megkülönböztető jelzői előtagja korrelációban állt a szomszédos **Alsókimpány** jelzőjével, s a település elhelyezkedésére utalt. Később Alsómezőssel egyesítették, a mai román Câmpani (Lelkes 204, 206).

Felsőkoh 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös forrásvidékénél' 1598: *Felseo Koh* (D. 126). Lásd még **Alsókoh.**

A *felső* helyzetviszonyító elem és a *koh* (1395 k.: „conflatorium: *koh*" [BesztSzj. 521]) 'fémeknek ércekből való kinyerésére szolgáló kemence, kohó' (TESz.) jelentésű főnév összetételéből alakult ki. A falu neve arra utalt, hogy vaskohászattal foglalkozó emberek lakták (GYÖRFFY I. 1913/ 1942: 316). A *felső* jelző a másik *Koh*tól, *Alsókoh*-tól különíti el, és bizonyára arra utal, hogy a település a hegyvidék magasabb részén fekszik. A mai rom. Chişcău (Lelkes 317).

Felsőkövesd 'település Bihar vm.-ben Élesdtől ÉNy-ra, a Gyepes patak forrásvidékénél' 1598: *Felseo Keowesd* (D. 129), 1599: *Felsökövesd* (J. 287).

A **Kövesd** településnévből jött létre a *felső* — a domborzati viszonyokból következtethetően — talán 'magasabban fekvő' jelentésű helyzetviszonyító elemmel. Az előtag korrelációban áll az ikertelepülés, **Alsókövesd** első névrészével, és a település elhelyezkedésére utalt.

Felsőlok lásd **Felsőloka**

Felsőloka ’település Bihar vm. K-i részén Élesdtől K-re, a Sebes-Köröstől É-ra’ 1406: *Felsewlaka* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 341). **Felsőlok** 1472: *Felsewlok* (J. 291).

A *Felsőlok* névforma a **Lok** nevet viselő egységes település kettéválásával jött létre a korábbi névváltozathoz kapcsolt *felső* ’magasan fekvő’ jelentésű helyzetviszonyító elemmel. Ikertelepülését **Alsólok**-nak nevezik. Az 1406-ból való *Felsewlaka* szokatlan névszerkezet (birtokos személyjeles földrajzi köznévi utótaghoz kapcsolt helyzetviszonyító elem) bizonyára a személynév + *-laka* utótagú nevek analógiáját mutatja.

Felsőmézes ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől K-re’ 1588: *Felseomizes* (J. 300), 1598: *Felseo Mezes* (D. 126), 1600: *Felseo Meszes* (J. 300) ~ *Felseo Mezzes* (EH. 648).

A **Mézes** településnévhez kapcsolt *felső,* a domborzati sajátosságok miatt talán ’magasan, a síkságtól távolabb fekvő’ jelentésű helyzetviszonyító elemmel jött létre a falu elhelyezkedésére utalva. Ikertelepülése az antonim jelzővel álló **Alsómézes.** Az 1588-as adat — hasonlóan az ikertelepülés azonos datálású névváltozatához — a bihari területet jellemző *-í-*ző nyelvjárásra mutat.

Felsőpestes ’település Bihar vm.-ben az Élesdtől Sólyomkő felé vezető út mellett’ 1470: *Felsewpesthes* (J. 319), 1552: *Felseopesthes* (J. 319), 1598: *Felseo Pestes* (D. 126).

Barátapestese és **Kelemenkenézpestese** bizonyára egy korábbi, önmagában nem adatolható **Pestes* (etimológiájára lásd az **Alsópestes** szócikket) település osztódásával létrejött két településrész, amelyek megkülönböztető jelzője a tulajdonos neve. Ezeket válthatta fel az *Alsó-* és *Felső-* előtag. Az utóbbi megkülönböztető jelzői előtag a terület domborzati viszonyai miatt valószínűleg ’magasan, a hegyhez közelebb fekvő’ jelentésű lehet.

Felsőpojény ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re’ 1587: *Felseopöen* (J. 325), 1589: *Felseo poyen* (EH. 781), 1598: *Felseő Poyen* (D. 126), 1600: *Felseopoyn* (J. 325).

A névben minden bizonnyal a rom. *poiană* ’erdei, hegyi tisztás’ (BAKOS F. 1982: 269, Dicț. 2: 267) főnév és a *felső,* talán a Petrósz-Körös ’felső folyásánál fekvő’ jelentésű helyzetviszonyító elem kapcsolódott össze. Az előtag korrelációban állt ikertelepülése, **Alsópojény** előtagjával (a további etimológiai megjegyzéseket lásd ott).

Felsőszakadát ’település Bihar vm.-ben Váradtól K-re, a Sebes-Körös bal partján’ 1508: *Felsewzakadath* (J. 343).

A **Szakadát** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *felső* helyzetviszonyító elemmel alakult ki. A település Szabolcs község hegyekbe nyúló határában jött létre, így az előtag a földrajzi helyzetből magyarázhatóan talán ’magasabban fekvő’ jelentésű, s korrelációban áll **Alsószakadát** jelzőjével.

Felsőszakál ’település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös partján’ 1552: *Felseozakal* (J. 343).

A **Szakál** névváltozathoz kapcsolt *felső* helyzetviszonyító elemmel született meg szintagmatikus szerkesztés eredményeként. A jelzői előtag jelentése nem világos, egyaránt lehet 'magasan fekvő, északi fekvésű', illetve 'a folyó, patak felső folyásánál fekvő' értelmű.

Felsőszáldobágy 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉK-re' 1598, 1599: *Felseo Zaldobagy* (J. 348, D. 126).

Minden bizonnyal egy korábbi **Száldobágy* település (ennek nevére lásd **Száldobágy**) osztódásakor jöhetett létre a névhez illesztett, a település elhelyezkedésére utaló *felső* talán 'a folyótól távolabb, feljebb fekvő' jelentésű helyzetviszonyító elemmel. A megyében adatolható három *Száldobágy* egyike sem azonosítható mint az osztódott részek kiinduló települése, bár Lipszkynél a Fehér-Köröstől távolabb, ÉK-re, a hegyek felé szerepel egy *Szoldobágy* nevű település, amely talán az anyatelepülés lehet. A falu később egyesült **Szelistye (3.)** és **Alsószáldobágy** településekkel.

Felsőszelistye 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É–ÉNy-ra, (Tenke)Széplak tartozéka' 1583: *Felseozeleste* (J. 348) 1587: *Felseő-Zelestyeh* (ComBih. 275), 1598: *Felseő Zeleste* (D. 136), 1600: *Fölsözelete* (EH. 872).

Alaptagja a **Szelistye (4.),** amelyhez megkülönböztető jelzői előtagként a *felső* helyzetviszonyító elemet kapcsolták. Mivel a falu a hegyekben települt meg, a jelzői előtag jelentése talán 'magasan fekvő' lehetett.

Felsőtopa 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉK-re, a Topa felső folyásánál' 1508: *Felsewtopa* (J. 368), 1598: *Felseothopa* (D. 126).

Alsótopa ikerközsége. A feltételezett anyatelepülésére és a név főtagjára vonatkozó megjegyzéseket lásd ott. Nevünk jelzői előtagja arra utal, hogy a település a *Topa* patak felső szakaszánál települt, s korrelációban áll ikertelepülése nevének előtagjával.

Felsővarzán 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától Ny-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1598: *Felseo Varzad* (D. 126), 1600: *Felseo Warsall* (J. 386).

Legelső említésekor teljes egészében magyar nyelven áll előttünk **Felsőfüves** alakban, ám mivel a megye D-i területén a XVI. században a román etnikum jelenléte is egyre erőteljesebb, az alaptag román nyelven is megjelenik (vö. az **Alsóvarzán** szócikkel).

Felventer 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É-ra' 1349, 1386: *Felventer,* p., t., v. (Cs. 1: 628, J. 386 [itt *Felwenter*], Bunyitay 1: 192, ComBih. 356). **Oláhventer** néven is ismerték.

A **Venter** településnévhez illesztett *fel* helyzetviszonyító elemmel jött létre, amely talán a Hollódi patak felső folyásánál való megtelepedésre utalhatott. A mai rom. Vintere (Lelkes 638).

Fenes 'település és vár Bihar vm. D-i részén Belényestől DNy-ra' [1291–4], 1294, 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1344, 1422, 1528, 1587: *Fenes,* castr.,

v. (Gy. 1: 617, Cs. 1: 608, J. 241, VP. 357, ComBih. 123, Bunyitay 2: 314, 252, F. 9/1: 234–5, EH. 423). A XVI. században **Alsó-** vagy **Magyarfenes** és **Felsőfenes** településekre vált szét.

A m. R. *fen* ’fenőkő, kaszakő’ (TESz.) jelentésű főnév *-s* képzős származéka (FNESz. *Városfenes,* KNIEZSA 1943: 199). Elsődlegesen mikrotoponimaként jöhetett létre, és olyan helyre, leginkább patakmederre utalhatott, ahol fenőkőnek való köveket szedhettek. Ebből a névből metonimikus úton születhetett meg magának a településnek a neve. A *fenes* a mai m. nyelvjárásokban is él a *fenes tarisznya* ’a kaszaélesítés szerszámainak, azaz a kaszaverő kalapácsnak, üllőnek, fenőkőnek stb. az őrzésére használatos tarisznya’ szókapcsolatban (KNIEZSA 1942: 11, 20, 1943: 122, KISS L. 1984: 237–8, 1997a: 206). Némelyek a m. *fenyő* fanévből származtatják (vö. GYÖRFFY I. 1913/1942: 326), ám ebben az esetben **Fenyés ~ Fenyős* alak volna várható (vö. FNESz. *Városfenes*). GYÖRFFY GY. feltesz egy *Fenesvár* településnevet is az 1294-es *in castro Fenes* adat alapján. Ez azonban korszakunkban inkább ’a fenesi vár’ jelentésű szintagma részleges fordítása lehet, és nem magának a településnek a neve. Későbbi *Városfenes* elnevezése azzal kapcsolatos, hogy a falutól D–DNy-ra álltak a nagyváradi püspök egykori várának romjai. A mai rom. Finiş (Lelkes 630).

Fenyér lásd **Bélfenyér**

Fenyéres ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől É–ÉNy-ra, a Remete-patak jobb partján emelkedő hegyek között’ 1580: *Feneres* (J. 241), 1598: *Feneros* (D. 126).

A m. *fenyér* ’füves terület’ jelentésű (TESz.) főnév *-s* helynévképzős származékaként jött létre (FNESz.). Az elnevezés eredetileg füvével hasznot hajtó földet jelenthetett. GYÖRFFY GY. szerint ebből talán arra is következtethetünk, hogy „esetleg a dús füves kaszáló nevét kereshetjük a *fenyér* szóban” (1977: 408). Ma e köznév főleg ’vizenyős, fűben gazdag terület’ jelentésű (vö. NEMES 2005: 64 *fenyér*). Ugyanakkor a *Feneres* (1211, ÁSz. 306) személynévként is létezett. Ha ezzel hozható kapcsolatba, úgy metonimikus névadás történt. A névmagyarázathoz lásd még a **Bélfenyér** szócikket is. A mai rom. Feneriş (Lelkes 214).

Fericse ’település Bihar vm. DK-i részén Belényestől K–DK-re’ 1588: *Ferichie* (J. 241), 1598: *Fericze* (D. 126), 1600: *Fejereciye* (J. 241) ~ *Fejeredcye* (EH. 418).

JAKÓ közlése szerint román eredetű. Hangtanilag közelálló, többféle nyelvjárási változatban előforduló román helynevek: *Ferice(a), Fericile, Ferica, Feriga* stb. (IORDAN 67). A *feregă, ferigă* köznév jelentése ’erdei pajzsika, hölgypáfrány’ (Dicţ. 1: 455–6). A mai rom. Ferice (Lelkes 215).

Fikendia ? ’település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1406: *Ffykendia* (ZsO. II/1: 5057) ~ *Fykendya* (ZsO. II/1: 4373, J. 341).

Lexikai felépítése, s így etimológiája ismeretlen.

Fild lásd **Füld**

Floralaka ’település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1470: *Floralaka* (J. 341).

Névtipológiai ismereteink alapján az előtag személynévi eredetű lehet: talán a rom. *Flora* ~ *Flore* szn. (vö. GYÖRFFY I. 1915/1942: 385), amelyhez a *lak* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja kapcsolódott, s esetleg birtoklásra utalhatott.

Foltestzsukány ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Fekete-Körös partján’ 1598: *Foltest Sukani* (EH. 914), 1600: *Foltesth Sukan* (J. 242).

JAKÓ a településnevet román eredetűnek mondja, így minden bizonnyal névátvételnek tekinthető. Az első névrész végén az *-eşti* román képző (KNIEZSA 1943: 134, 147) ismerhető fel. Az utótagnak esetleg köze lehet a *Suk* (1138/329, ÁSz. 734) személynévhez, amely szláv eredetű: vö. cseh *Žuk* szn., le. *Żuk* szn., ukr. R. *X uk*= (vö. FNESz. *Alsózsuk*, vö. még ŠMILAUER 1970: 202 *žuk*= ’bogár, rovar’). A névvégi *n(y)* talán a szláv *-'n*= helynévképző lehetett (ŠMILAUER 1970: 28–9, KISS L. 1996: 444).

Fonác ’település Bihar vm. D-i részén Rézbánya mellett ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján’ 1598: *Fanacz* (D. 126), 1600: *Fonacz* (J. 243) ~ *Fonácz* (EH. 408).

JAKÓ a településnevet román eredetűnek mondja (i. h.). KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja, s a rom. *fânaţe* ’kaszálók’ főnévre vezeti vissza (1943: 134, 1944: 22). Eszerint az elnevezés névátvétellel került a magyar névrendszerbe. KARÁCSONYI JÁNOS szerint a *fonácza* ’szénakészítő hely’ jelentésű főnév a helynév alapja (közli MEZŐ 1999: 117). Ebben az esetben a településnév metonimikus úton jött létre. Később Fonóháza, a mai rom. Fânaţe (Lelkes 216).

Forrófalva ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplak mellett K-re, a Fekete-Körös jobb partján’ 1587: *Forrofalwa* (J. 236), 1598: *Forrofalva* (D. 126), 1600: *Forro Falva* (EH. 431).

A **Toplica (1.)** név magyar változataként jött létre, de esetleg párhuzamos névadást is feltételezhetünk. A magyar névalak megkülönböztető jelzői előtagja a *forró* melléknév, s ehhez kapcsolták a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakját. Ilyen összetételekben a jelölt szerkezet ritka, és a személynév + *falva* típusú nevek analogikus hatását jelezheti. Később Belényesforró, a mai rom. Forău (Lelkes 109).

Forrószeg ’település Bihar vm.-ben Székelytelektől DK-re, a Hodos patak völgyében’ 1508: *Forrozeegh* (J. 243).

Eredetileg mint mikrotoponima jöhetett létre a *forró* melléknév és a *szeg* ’szöglet, csúcs, kiszögellés, sarok, zug’ (TESz. *szeg*[2]) jelentésű főnév összetételével (FNESz.). Az előtag hőmérsékleti viszonyokra éppúgy utalhatott, mint forrás közelségére. A mai rom. Forosig (Lelkes 217).

Fövenyszarm ~ -szarv ’település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, a

Berettyó partján' 1277/282, 1279, [1281?], 1282: *Fuenzorm,* p., t. (Gy. 1: 617), 1308/313/425: *Fuenzaru,* p. (Gy. 1: 617, AnjouOklt. 2: 153/340), 1308/313/425/XVIII.: *Frensa* (AnjouOklt. 2: 153/340), 1318: *Feenzara* (J. 318), 1327: *Feuenzorm,* p. (Gy. 1: 617, AnjouOklt. 11: 64/122), 1342: *Fuuenzorw* (J. 318).

Eredetileg olyan mikrotoponima volt, amelyben a *föveny* ~ R. *fövény* 'homok' jelentésű főnév *v* nélküli formája (TESz.) és a *szarv (szaru)* (TESz.) ~ *szarm* (TESz.) 'vízmeder, völgy, árok elágazó része' jelentésű közszó kapcsolódott össze. A *szarm* alak valószínűleg a *szarv* szóhasadással elkülönült változata az *m* ~ *β, v* megfelelés alapján. A későbbiek során ezt az *m*-es szóalakot nyelvünk földrajzi köznévként vízmeder, árok szarvszerű elágazásának, illetve vízbe benyúló beszögellésnek a megjelölésére foglalta le, s korszakunkban helynevekben gyakori volt (KMHsz.). Mára már elavult. A név eredetileg természeti név lehetett. Ebből a mikronévből alakult ki magának a településnek a neve metonimikus névadással.

Fövenyszarv lásd **Fövenyszarm**

Fugyi 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re, a Sebes-Körös bal partján' 1141, 1327/589: *Fudi* (Gy. 1: 618, ComBih. 127, AnjouOklt. 11: 95/198), 1236, 1273/392/477, [1291–4] [2a], 1311, 1314/325 [3a], 1322/323, 1342, 1413, 1416, 1536: *Fudy,* t., v. (AnjouOklt. 3: 51/100, 101/213, 326/735, Gy. 1: 617, Cs. 1: 608, J. 243, AnjouOkm. 1: 341, VP. 300, 359, Kállay 1: 659, MEZŐ 2003: 97, ZsO. IV, 353, V, 1917, EH. 434), 1331/361/411>520 k.: *Fragy* [romlott alak] (Gy. 1: 618), 1332–7/Pp. Reg.: *Fugi,* v. (Gy. 1: 618), 1336: *Fodi* (ComBih. 127, F. 8/4: 196), 1389, 1560, 1588, 1598: *Fugy,* p. (ComBih. 127, D. 126), 1403, 1422: *Fwgy* (Cs. 1: 608, J. 243, ZsO. II/1: 2652), 1452: *Fwgh* (Cs. 1: 608), 1485: *Ewdy [ɔ: Fwdy],* p. (EH. 434), 1534: *Fwdy* (EH. 434) | **~i** 1312/XVIII.: f-i Maur-i de *Fudyi* (Gy. 1: 618).

Eredete bizonytalan. Talán egy feltehető R. m. **Fud* személynév birtoklást kifejező *-i* (helynév)képzős származéka (FNESz., TNyt. I, 254–5), s ebben az esetben nevünk morfematikus szerkesztéssel jött létre. Az alapjául szolgáló szn. a *fú* 'vadkacsa' (TESz. *fú,* vö. KISS L. 1990b: 162) főnévhez kapcsolt *-d* kicsinyítő képzővel jöhetett létre. A mai rom. Fughiu (Lelkes 218).

Furta 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra' 1552: *Fwrtha* (J. 243), 1598: *Furtha* (D. 126).

A *Furtha* (J. i. m. 258) személynévből származhat, amely a m. R. *Fortunád* (< e. lat. *Fortunatus*) szn.-nek lehetett a becéző alakja: a **Fort* ~ **Furt* megrövidített alakjához az *-a* kicsinyítő képzőt kapcsolták (FNESz., KÁLMÁN 1965: 345). A településnév tehát metonimikus úton keletkezett, és birtoklást fejezhetett ki.

Füld ~ Fild 1. 'település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól É–ÉK-re, az Almás patak bal partján' 1249, 1393, 1412 [2a]: *Fyld,* p., t. (Gy. 1: 618, EH. 420) (FNESz. *Alsófüld*). **2.** 'település

Bihar vm. Ny-i részén Váradtól Ny–DNy-ra' 1323/572: *Feold,* p. (Gy. 1: 618, AnjouOklt. 7: 23/28 [itt 1323/570/572-es dátummal]), 1323/572: *Pheld,* p. (Gy. 1: 618, AnjouOklt. 7: 24/29, 128/269 [utóbbi két helyen 1323/570/572-es dátummal]), 1419: *Fyld* (Cs. 1: 608).

A m. R. *Fyl* (1255, ÁÚO. 11: 410) személynévből származik (KNIEZSA 1943: 223) a *-d* helynévképző hozzákapcsolásával (TNyt. I, 253), morfematikus szerkesztéssel. Az alapul szolgáló szn. vagy a m. *Fülöp ~ Filep* szn. családjába tartozik mint rövidüléses alak, vagy a m. *fül* ~ R. *fil* testrésznévből keletkezett.

Fülöpháza 'település Bihar vm.-ben Váradtól D–DNy-ra' 1319/414/XVI.: *domus Philippi* (Gy. 1: 618, J. 243, AnjouOklt. 5: 193/488 [itt 1319/414/581]), 1411, 1423: *Philiphaza* (J. 243, ComBih. 126), 1439: *Fylephaza* (J. 243), 1598: *Fwleophaza* (D. 126).

A *Phillippus* (1141–61, ÁSz. 638) személynév magyaros alakjából származik (vö. m. *Pilop:* 1138/329, ÁSz. 640), amelyhez a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódik. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. A korai névalak latin formában szerepel az oklevélben, és nem tudni, hogy lakóházat jelölt-e, vagy már településnévként értendő. Ma psz. Pósa és Nyárszeg között (Gy. i. h.).

Füves lásd **Alsófüves, Felsőfüves**

Füzegy 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DNy-ra, a Fekete-Körös bal partján' 1552: *Fyzegh* (J. 244), 1587: *Felzegh* [romlott alak] (ComBih. 124), 1598: *Fwzegy* (D. 126).

A *fűz* fanév *-gy* helynévképzős (TNyt. I, 253) alakja. E képző korszakunkban jellemzően növénynevekhez kapcsolódott. Az elnevezés arra utalt, hogy a település környékén sok fűzfa volt. Az első névelembeli *fűz* illabiális magánhangzós *fíz* alakja a bihari illabializáló nyelvjárásra mutat.

Fűzelő 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen' 1431: *Phyzelew* (Cs. 1: 608). Nemesi névben szerepel.

A *fűz* növénynév és az *elő* 'elöl lévő, elülső' (OklSz., TESz. *elő*[I]) jelentésű melléknév összekapcsolásával jött létre bizonyára elsődlegesen mikrotoponimaként. Olyan helyet jelölhetett, amely egy fűzzel benőtt terület előtt állt. Ez a mikronév metonímiával lett a település nevévé. Az első névelembeli *fűz* illabiális magánhangzós *fíz* alakja Biharban szokásos lehetett (vö. a **Füzegy** szócikk adatával).

Füzestelek 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re, a Kék-Kálló jobb partján' 1311/323: *Fiuzesteluk,* t. (AnjouOklt. 3: 82/167, Gy. 1: 618, AnjouOkm. 1: 235, J. 232 [itt *Fiuzestelek*]), 1323: *Fyuzesteluk,* p. (Gy. 1: 618, AnjouOklt. 7: 305/662).

Első névrésze a *fűz* növénynév valamivel való ellátottságot kifejező, gyűjtőképző funkcióban álló *-s* képzővel ellátott alakja. Elsődlegesen mikrotoponima lehetett, s olyan területet jelölt, ahol sok volt a fűz. Ehhez kap-

csolódhatott később a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév, s hozták létre szintagmatikus szerkesztéssel a település nevét. A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.).

Gáborján 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' 1217/550: *Gabrieli,* eccl. (VRH. 66: 212), [1291–4], 1329, 1332–7/Pp. Reg. [6a], 1340, 1429: *Gabrian,* p., v. (Gy. 1: 618, J. 244, VP. 223, 298, 358, MEZŐ 2003: 421), 1302: *Galian [ɔ: Gabrian],* v. (Gy. 1: 618, AnjouOkm. 1: 32, AnjouOklt. 1: 142/231), 1318, 1332–7/Pp. Reg., 1340: *Gabryan,* v. (Gy. 1: 618, AnjouOklt. 5: 57/117, Z. 1: 572–3), 1332–7/Pp. Reg.: *Gabnan,* v. ~ *Gagan,* v. ~ *Gakan,* v. [romlott alakok] (Gy. 1: 618), 1443, 1460, 1463, 1476, 1484, 1495, 1587: *Gaboryan* (Cs. 1: 608, J. 244, Károlyi 3: 18–9, ComBih. 128), 1451: *Geberyen* (Cs. 1: 608), 1459: *Gabriel* (Cs. 1: 608), 1598: *Gaborian* (D. 126). A települést **Gáborjánmonostora** néven is ismerték.

A *Gabrian* (1181/XVI., ÁSz. 321) személynévből (FNESz.) metonimikus úton jött létre. Az elnevezés a falu megtelepítőjére utalt, aki a Zala és Somogy megye határán birtokos Gyóvad nemzetség első ismert ősének tekinthető (J. 77, 244). Korai alakváltozata a személynévvel összetartozó *Gabriel* személynév (vö. ÁSz. 321) genitivusi formája. A régi magyar névalakban a mássalhangzó-kapcsolatot egy *o* bontóhang szüntette meg: *Gaboryan.* Az 1451-es *Geberyen* alakváltozat hangrendi átcsapással jött létre (vö. KISS L. 1995: 16).

Gáborjánmonostora 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' 1217: *Monasterium Gabrielis* (Gy. 1: 618, J. 244), 1217/550: *mon. Gabrielis* (Gy. 1: 618, VRH. 66: 212), 1271: *Gabrian Monustura,* p. (Gy. 1: 618), 1285: *mon. Gabryielis* (Gy. 1: 618), 1311: *Geberyanmonustura,* p. (AnjouOklt. 3: 71/145, Gy. 1: 618, J. 244), 1341: *Gabrianmunustura* (J. 244, Z. 1: 599–601) ~ *Gabrianmonustora* (Z. 1: 603–4) ~ *Gabrianmonustra* (Z. 1: 603–4), 1341>405: *Gabryanmonostora,* p. (MEZŐ 2003: 284, 421, Héderváry 1: 128). **Gáborján** néven is ismerték.

A *Gabrian* (1181/XVI., ÁSz. 321) személynév, és a településen található *monostor*-ra utaló közszó *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételéből alakult ki szintagmatikus szerkesztéssel. A monostort a falualapító Gáborján építette fel (JAKÓ i. m. 77). A legkorábbi adatai latin formát mutatnak. Az építményt jelentő *monostor* főnév magánhangzói gyakran zártabb *u*-ként vannak jelen, amely elég gyakori jelenség területünkön (vö. az **Almásmonostora** szócikkben írottakkal).

Gálosfalva 'település Bihar vm. K-i részén Berténytől Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1598: *Galosfalwa* (D. 126) ~ *Galos Falva* (D. 131). **Gálosháza** néven is említik.

A **Gálosháza** névből is kialakulhatott a második névrész cseréjével, de azzal párhuzamosan is létrejöhetett a *Gallus, Galus* személynév (1177 k.,

1219/550, ÁSz. 323–4) és a *falu* földrajzi köznév birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával. A mai rom. Gălăşeni (Lelkes 224).

Gálosháza ’település Bihar vm. K-i részén Berténytől Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján’ 1552: *Galoshaza* (J. 244). **Gálosfalva** néven is említik.

A *Gallus, Galus* személynév (1177 k., 1219/550, ÁSz. 323–4) és a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott össze. A név birtoklást fejezhetett ki. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Gálospetri ’település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól ÉK-re, az Ér patak jobb partján’ [1291–4]: v. Petri in Nyr ... v. uxoris Galus (Gy. 1: 654, J. 321), 1321: *Galuspetury,* p. (Gy. 1: 654, J. 321), 1322/323: *Galuspetri,* t. (Gy. 1: 654), 1336, 1471: *Galospetri,* p. (Cs. 1: 620, ComBih. 129), 1342: *Galuspetry,* p. (ComBih. 129, Z. 2: 12), 1569: *Galospetrÿ* (EH. 438), 1598: *Galos Petry* (D. 126).

A **Petri (2.)** névváltozathoz kapcsolt *Gallus, Galus* (1177 k., 1219/550, ÁSz. 323–4) személynévi megkülönböztető jelzővel alakult ki. Az első névrészben megjelenő névadó a Kereki családból való *Gálos* volt, aki a XIII. században élt (J. 55, 321). Az előtag a **Molnospetri-**től való megkülönböztetést szolgálta (KNIEZSA 1943: 191). A mai rom Galoşpetreu (Lelkes 224).

Gazdagtivadarfalva ’település Bihar vm. ÉK-i részén, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1406: *Kazdagtyuadarfalua* (ZsO. II/1: 4373, J. 341) ~ *Kasdagtywadarfalwa* (ZsO. II/1: 5057).

Előtagja személynévi eredetű *(Gazdag Tivadar),* utótagja pedig a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja. A név birtoklást fejezhetett ki. A *gazdag k*-val kezdődő változatára lásd a TESz. megfelelő címszavát. KÁZMÉR az eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 203).

Gégény ’település Bihar vm. K-i részén a Sebes-Körös és a Báródi patak összefolyásánál, Sólyomkőtől DK-re’ 1360, 1406: *Gegen* (J. 245, ZsO. II/1: 4373, 5057, ComBih. 134), 1598: *Geghen* (D. 126). **Gégényd** 1552: *Gheghendh* (J. 245).

A *Gégény* névalak bizonytalan eredetű. Tövében talán a *Gege* (1222, F. 7/1: 210, AnjouOkm. 2: 365) személynév rejlik, s ennek *-ny* becéző képzős (TNyt. II/1: 316) alakja tekinthető a helynév alapjának. A személynév a *gége* főnévre megy vissza (FNESz. *Körösgégény*). A *Gégényd* alak a *Gégény* névformához kapcsolt *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253), bővüléssel jött létre. A mai rom. Gheghie (Lelkes 341).

Gégényd lásd **Gégény**

Gémfalva ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös bal partján’ 1588: *Gemfalwa* (J. 246), 1598: *Gemfalva* (D. 126), 1600: *Gem falua* (J. 246).

A m. *gém* madárnév (vagy esetleg ennek személynévként használt változata) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával jött létre. KÁZMÉR az

eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 203). Az újkorban Bontestbe olvadt (J. i. h.).

Genyéte 'település Bihar vm. ÉK-i határrészén Margittától ÉK-re' 1345, 1412, 1425: *Genethe* (Cs. 1: 608, J. 245, ComBih. 134), 1454: *Gÿnÿethe,* pr. (ComBih. 134), 1489: Zenthmarton aliter *Genyete* (Cs. 1: 608) ~ Zenthmarton vel *Genyethe* (J. 245), 1569: Zentmarton alias *Ghenete* (EH. 451), 1598: *Geniethi* (D. 126). **Szentmárton (3.)** néven is ismerték.

KNIEZSA szerint metonimikus úton jött létre a szl. *Gonjata* személynévből (1943: 191), s birtoklásra utalhatott. A mai rom. Ghenetea (Lelkes 228).

Genyő 'település Bihar vm.-ben, Mezőtelek vidékén fekhetett' 1466: *Genyev* (Cs. 1: 608).

Eredete bizonytalan. Valószínűleg a *Gene* (1243>XVI., ÁSz. 329), *Gheneu* (1251/270>375, ÁSz. 335), *Gunu* (1055: *Gunu*sara, ÁSz. 357) személynévből alakult metonimikus névadással, és birtoklást fejezett ki. KISS LAJOS valószínűbbnek tartja a helynév szláv származtatását, vö. le. *Gniewy* [többes sz.] hn. < : **Gniew* szn. < : *Gniewomir; Jarogniew* szn. (vö. FNESz. *Gönyű*).

Geszt 'település Bihar vm. DNy-i részén Váradtól DNy-ra, a Nyár-ér közelében' 1213/550: *Gest,* v. (Gy. 1: 619, J. 245, VRH. 67: 218), 1220/550: *Guezt,* v. (Gy. 1: 619, J. 245, VRH. 67: 218), 1339/394>747, 1341, 1401 [5a], 1458, 1588: *Gezth,* p. (Cs. 1: 608, J. 245, ZsO. II/1: 968, AnjouOklt. 23: 314/688, ComBih. 133), 1410: *Gezt* alio nomine Bodizlohaza (J. 216, 245), 1598: *Gezt* (D. 126). Bizonyos részeit a birtokos családok elszaporodásával **Egyházasgeszt, Feketegeszt, Kisgeszt, Nagygeszt** néven ismerték. JAKÓ arra hívta fel a figyelmet, hogy **Bogyiszlóháza** nem azonos **Geszt** településsel, csupán annak határában telepedett meg.

Etimológiája bizonytalan. Talán a m. R. *geszt* 'gyümölcs fás héja' (TESz.) jelentésű köznévvel van kapcsolatban (FNESz.). Szláv személynévből való származtatása nincs kellően megalapozva. A *Guezt* névalak helyesírási sajátossága, hogy a *g* hang jeleként az elsősorban palatálisok előtt megjelenő *gu* betűkapcsolat szerepel benne (KNIEZSA 1952: 51).

Görbed 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re, a Gyepes patak jobb partján' 1300>338: *Gurbeth,* p. ~ *Gvrbeth* (Gy. 1: 619), [1302]: *Gurbeed* (Gy. 1: 619), 1332–7/Pp. Reg.: *Gorbed,* v. ~ *Gurbeg,* v. (Gy. 1: 619), 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1340, 1341, 1344, 1355, 1357: *Gurbed,* v. (Gy. 1: 619 [2a], J. 246, AnjouOkm. 6: 359, 360, MEZŐ 2003: 354, AnjouOklt. 24: 110, EH. 480), 1338: *Gvrbed* [2a], p. (Gy. 1: 619), 1351: *Gwrbey,* loc. (ComBih. 140), 1353: *Kurbed* (J. 246), 1430: *Gwrbed* (Cs. 1: 609), 1450, 1475: *Gerbed* (Cs. 1: 609), 1552: *Gewrbedh* (J. 246), 1598: *Georbed* (D. 126).

A *Gurbeth* személynévből (1300> 1338, Gy. 1: 619) jött létre (FNESz. *Tenkegörbed*) metonimikus úton, és birtoklást fejezett ki (KRISTÓ 1976: 26). A személynév a m. *görbe* melléknév származéka. KNIEZSA közvetlenül

ebből a melléknévből származtatja (1943: 198). A mai rom. Gurbediu (Lelkes 590).

Gős lásd **Gőz**

Gőz 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re' 1336: *Geus* al. nom. Pyspuky, p. (Gy. 1: 620), 1338: *Geus,* t. (Gy. 1: 620), 1342: *Geuus,* p. (Gy. 1: 620, AnjouOkm. 4: 229), 1404: *Gewz* (Gy. 1: 620, ZsO. II/1: 2927). A települést egy esetben **Püspöki (3.)** néven is említik.

A régebbi alakjában *Gős* településnév a *Geus* személynévből (1213/550, ÁSz. 335) alakult ki metonimikus úton, s birtoklást fejezhetett ki (FNESz. *Gőzhát*). A XV. század elején a név végén már *z* szerepel. Emlékét a *Gőzhát* helynév őrzi Nagyléta és Esztár határában (Gy. i. h.). LELKES **Bagamér** településsel azonosítja (91).

Grós 'település Bihar vm. D-i határánál Bél mellett K-re, a Fehér-Körös közelében' 1580: *Grooss* (J. 246), 1598: *Gross* (D. 126).

A rom. *gros* 'fatuskó, fatönk' (Dicţ. 1: 527 *gros*[4] *2.*, KNIEZSA 1944: 29) főnévből jöhetett létre, s a magyar névrendszerbe névátvétellel kerülhetett. Ezt az eredetet mutatja a falu nevének későbbi magyar változata a *Tönköd* is. Az elnevezés arra utalhatott, hogy a falu irtástelepülés volt. A mai rom. Groşeni (Lelkes 603).

Gurány 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös jobb partján' 1587: *Gwraryw* (J. 246), 1589: *Gwra Rew* (EH. 479), 1598: *Guranw* (D. 126), 1600: *Gorany* (J. 246).

Bizonytalan eredetű. KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). KISS LAJOS szintén román eredetűnek tartja, és a rom. *gurán* 'süllő' > *Guran* személynévvel hozza kapcsolatba (FNESz.). A XVI. századi adatok alapján esetleg felmerülhetne egy *Gurarév* névforma, amelyben az első elem talán román személynévi eredetű. A mai rom. Gurani (Lelkes 237).

Guszár 'település Bihar vm. Ny-i részén Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó bal partján' 1213/550: *Guizar,* v. (Gy. 1: 620, J. 246 [itt *Guizer*], VRH. 72: 245), [1291–4], 1598: *Guzar* (Gy. 1: 620, J. 246, VP. 223, 298, D. 127), 1439: *Gwzar* (Cs. 1: 609, J. 246), 1587: *Ghuszar* (ComBih. 141), 1588: *Ghuzar* (ComBih. 141).

JAKÓ KNIEZSA közlésére hivatkozva szláv eredetűnek mondja (JAKÓ i. m. 84). Talán köze lehet az ősszl. **gǫser=,* déli szl. *guser,* blg. *gʹ=ser,* szln. *gosér* 'gúnár' szóhoz (KNIEZSA 1974: 206). Ma psz. Váncsod mellett Ny-ra (Gy. i. h.).

Gyakháza 'település Bihar vm. Ny-i részén Váradtól DNy-ra, a Sebes-Körös partján' [1291–4]: in v. Petri fr-is Gok (Gy. 1: 620, VP. 301), 1322: t. Petri fr-is Gyok (Gy. 1: 620), 1347: *Gakhaza* (Gy. 1: 620, J. 247), 1393 [4a], 1402, 1419, 1431: *Gyakhaza,* p. (Cs. 1: 609, ZsO. I, 2951, J. 247).

A *Gok ~ Gyok* személynév (+1156/347, 1219/550, ÁSz. 338) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott

alakjának összetételével jött létre. A személynév a *diák ~ dëák* 'tanult ember, írnok' főnévből származtatható (vö. KISS L. 1995: 20). Az első névrészben szereplő névadó a falu megtelepítője, Orbán fia Gyak volt (J. 91, 247). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Gyán 1. 'település Bihar vm. Ny-i részén Kölesértől ÉNy-ra' 1213/550, 1214/550 [3a], 1216/550, 1406: *Gyan,* p., v. (Gy. 1: 620, J. 250, ComBih. 212, VRH. 68: 223). **Mezőgyán** néven is ismerték (FNESz. *Mezőgyán*). **2.** 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől ÉK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1213, 1215/550, 1273/392/477: *Gyan,* v. (Gy. 1: 620, J. 251, VRH. 68: 226). **Vizesgyán** néven is ismerték. A mai rom. Toboliu (FNESz. *Vizesgyán,* Lelkes 644). **3.** 'település Bihar vm. D-i részén Sarkadtól K-re' 1214: *Gyan* (J. 251, VRH. 68: 224 vagy 225), 1332–7/Pp. Reg.: *Jan,* v. ~ *Gan,* v. (Gy. 1: 620). **Szabadgyán, Kötegyán** és **Izsó** néven is ismerték. (FNESz. *Kötegyán*).

A *Gyan* személynévből (1272, ÁSz. 324) jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló szn. ófrancia, vallon eredetű: a János keresztnév vallon megfelelője, tkp. Jean (vö. KARÁCSONYI 1923: 28, BÁRCZI 1938: 5, 21, KNIEZSA 1943: 197, KISS L. 1996: 445). Ez jelenhetett meg a **3.** település pápai tizedlajstrombeli *Jan* alakjában is. A falu alapítói ebből következtethetően XI–XII. századi flandriai vallon telepesek lehettek (J. i. m. 54, 100, 250). A három települést a várszerkezetben egymás alatt álló társadalmi csoportok lakták. A későbbi *Szabadgyán* a legelőkelőbb réteg (a „szent király jobbágyai") lakhelye volt. A későbbi *Mezőgyán* lakói kisnemesek voltak, a majdani *Vizesgyán* faluban pedig a társadalmi ranglétra alsó fokán álló várnépek éltek (J. 101).

Gyanta 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1213/550: *Genta,* v. ~ *Gyonta,* v. (Gy. 1: 621, J. 247, VRH. 67: 217), 1430: *Gyantha* (Cs. 1: 609). Birtokmegosztásával **Egyházasgyanta, Kápolnásgyanta, Nemesgyanta** és **Véggyanta** alakult ki.

Etimológiájához két kiindulópont is szolgálhat. Az egyik szerint talán a m. *gyanta* 'borostyánkő' jelentésű főnévből származik, de erre az idegen eredetű közszóra csak a XVI. századtól vannak adataink (TESz.). A másik lehetőség, hogy személynévből metonimikus névadással jött létre (vö. KNIEZSA 1943: 199). Ez utóbbi etimológia alapjául egyes vélemények szerint egy török **Yandí* ('az, aki visszatért') személynév szolgálhat. KISS LAJOS inkább az utóbbi magyarázatot tartja elfogadhatónak (FNESz.). A mai rom. Ginta (Lelkes 239).

Gyanté 'település Bihar vm. Ny-i részén Cséffától DNy-ra, a Köles-ér jobb partján' 1220/550: *Giontoy* [2a], v. (Gy. 1: 621, J. 247, VRH. 69: 231), 1221/550: *Gontoy,* v. (Gy. 1: 621, J. 247, VRH. 69: 231), *1342: *Kenthe* [romlott alak] (ComBih. 142, Anjou-Okm. 4: 229), 1348: *Gente* (J. 247), 1460 k., 1462, 1476, 1587: *Gyanthe,*

p. (J. 247, Cs. 1: 609, ComBih. 142), 1598: *Gianthe* (D. 127).

KISS LAJOS szerint a *Gyanté* < R. *Gyontoj* helynév talán egy m. R. **Gyóntó* 'gyóntató, gyónó' jelentésű személynévnek (NySz., TESz. *gyónik*) és az *-é* birtokjel korai *-i* változatának kapcsolódásával jött létre (FNESz. *Nagygyanté*). A személynév inkább talán az az ismeretlen eredetű **Gyanta* lehet, amely **Gyanta** település nevében is szerepel. Nevünkben az említett *-i* már helynévképző funkciót tölthetett be, a névalakítás tehát morfematikus szerkesztéssel történt.

Gyapjú 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra' 1332–7/Pp. Reg.: *Capiu* [romlott alak] ~ *Gapid* [romlott alak] ~ *Gapyu* [2a], v. ~ *Gapyo* (Gy. 1: 621, J. 248), 1390: *Cziapyw* [romlott alak], p. (ComBih. 132), 1398, 1399: *Japyw* (Cs. 1: 609, J. 248 [itt 1398-as datálással]), 1411, 1418, 1463, 1560: *Gyapyw,* p. (Cs. 1: 609, J. 248, ComBih. 132), 1463, 1598: *Giapiw* (J. 248, D. 127).

Etimológiája bizonytalan, s vele kapcsolatban három figyelembe vehető nézet alakult ki. Az első szerint az *erdő gyapja* 'az erdő levágnivaló faanyaga' a név alapja. A másik feltételezés abból indul ki, hogy a határvédelemmel kapcsolatos elsődleges *gyepű*-t a *gyapjú* magához hasonította (ehhez lásd a **Gyapjúpataka** szócikket). A harmadik, leginkább valószínű elképzelés szerint (FNESz.) a *gyapjú* 'juh göndör szőrzete, főleg lenyírt állapotban, vagy fonallá feldolgozva' jelentésű főnév a név alapja, esetleges személynévi áttétellel (KNIEZSA 1943: 197). A névadás alapja mindhárom esetben metonímia. A mai rom. Gepiu (Lelkes 239).

Gyapjúpataka 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól K-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1580: *Giapiupataka* (J. 327), 1597: *Giapjupataka,* p. (ComBih. 260), 1598: *Giapiv pataka* (D. 127).

Eredetileg mikrotoponimaként jöhetett létre, előtagja valószínűleg a határvédelemmel kapcsolatos *gyepű* 'mesterséges akadály, sövény, torlasz' (TESz., GYÖRFFY I. 1913/1942: 281) jelentésű főnévből származik, amelyet később a *gyapjú* magához hasonított. A név román *Prisaca* alakjának jelentése is ezt erősíti: 'gyepűvágás; utak, ösvények bevágása' (vö. GYÖRFFY I. 1913/1942: 277). Az utótag a *patak* 'a folyónál kisebb vízfolyás' (TESz.) földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja. Olyan patak neve lehetett, amely a határvédelemben tölthetett be fontos szerepet. Ez a pataknév vonódott át a település egészére, s vált metonimikus úton a falu nevévé. Gyepűpataka, a mai rom. Prisaca (Lelkes 240).

Gyapoly 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, a Berettyó és az Ér között' 1213/550: Gyopol f. Nicus (Gy. 1: 621), 1229/550: Gyopol, civ. (Gy. 1: 621), 1236 [2a]: Apa f. Gyopol (Gy. 1: 621, J. 248), 1314: *Gopol* (AnjouOklt. 3: 374/849), 1323: *Gaapal* (Gy. 1: 621–2, J. 248, AnjouOkm. 2: 94, AnjouOklt. 7: 253/545), 1332–7/Pp. Reg.: *Gapol ~ Gapul ~ Dyapal,* v. (Gy. 1: 622, J. 248), 1342: *Gyapul* (AnjouOkm. 4: 227), 1353, 1396,

1398, 1404, 1470, 1473, 1474, 1490, 1579: *Gyapol* (Cs. 1: 609, J. 248, AnjouOkm. 6: 62, ZsO. I, 5239, ComBih. 142, Károlyi 3: 413), 1370: *Gyapal* (J. 248), 1396: *Gyapoly* (ComBih. 142).

A *Japol ~ Gyopol* személynévből (1192/374/425, 1213/550, ÁSz. 338) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezett ki. A település nevét alapítójáról, a XII–XIII. század fordulóján élt és fentebb adatolt *Gyapoly* comestől nyerte (J. 37, 248, vö. KRISTÓ 1976: 23). Az alapul szolgáló személynév talán azzal az ótör. *jap-* 'befed, betakar' (DTS. 235) igével hozható kapcsolatba, amely a m. *gyapjú* török előzményében rejlik. A mai rom. Deapol (FNESz.).

Gyarak 1. 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D–DK-re, a Gyepes patak jobb partján' *1214/550: *Gyoroc,* v. (Gy. 1: 622, J. 248, VRH. 69: 233), *1249: *Borok [ɔ: Gorok],* t. (Gy. 1: 622), 1320: *Garac ~ Gyarac* (Gy. 1: 622, AnjouOklt. 5: 285/741), 1320, 1332 [2a]: *Gyarak,* p. (Gy. 1: 622, J. 248, AnjouOklt. 5: 285/741), 1332–7/Pp. Reg.: *Gara ~ Garach ~ Garad* [3a], v. ~ *Garah,* v. (Gy. 1: 622), 1341, 1450: *Garak* [2a], p. (Gy. 1: 622, EH. 457) ~ *Gyrak,* p. (Gy. 1: 622), 1347: *Gyaruk,* v. (EH. 457). **Erdőgyarak** és **Nagygyarak** néven is ismerték. **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől ÉNy-ra' *1219/550: *Gyroc,* v. (Gy. 1: 622, J. 249 [itt *Gyrok*], VRH. 70: 235), 1220: *Gyurhc* (J. 249, VRH. 70: 237), 1323: *Garak* (Gy. 1: 622, AnjouOklt. 7: 213/459), 1476: *Gyarak* (ComBih. 212). **Kisgyarak** és **Mezőgyarak** néven is ismerték. Ma psz. Nagyszalontától ÉNy-ra (Gy. i. h.).

A *Guruc* személynévből (1138/329, ÁSz. 362, KNIEZSA 1943: 198, vö. FNESz.) metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki.

Gyarán 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' [1291–4], 1417, 1477, 1489, 1587: *Gyaran,* p. (Gy. 1: 622, Cs. 1: 609, J. 251, VP. 358, Bunyitay 2: 156, ComBih. 136), 1332–7/Pp. Reg.: *Iraz* [romlott alak] ~ *Jaran* [2a], v. (Gy. 1: 622), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1334: *Garan* (Gy. 1: 622, J. 251), 1588: *Giarany,* p. (ComBih. 136), 1598: *Giaran* (D. 127). **Gyaránd** 1332–7/Pp. Reg.: *Jarand* (Gy. 1: 622).

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos. Az azonban valószínűnek látszik, hogy a *Jarand* névalak végén álló *-d* — ha nem romlott alak — helynévképző szerepű. Esetleg köze lehet a *Jára* szn.-hez (1272: *Iaram* lat. tárgyragos alak), esetleg annak *-ny* kicsinyítő képzős alakja (vö. FNESz. *Marosjára*). Ma psz. Körösgyéres határában (Gy. i. h.).

Gyaránd lásd **Gyarán**

Gyarmánülése 'település Bihar vm. Ny-i részén, Rábé és Zsáka közt fekhetett' 1472: *Gyarman Ilese* (Cs. 1: 609).

A *Germanus* személynév (1156, ÁSz. 332) és az *ülés* 'szállás, birtok' (TESz. *ül*^{I}) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Az előtagban

hangrendi kiegyenlítődés ment végbe. A második névrész helyesírására lásd a **Bálintülése** szócikket.

Gyigyiseny 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől D–DK-re, a Fekete-Körös bal partján' 1588: *Gegessen* (J. 252), 1598: *Gygessen* (D. 127), 1600: *Gigesen* (EH. 455).

JAKÓ közlése szerint román eredetű, lexikai felépítése azonban ismeretlen (vö. HOFFMANN–KIS 1996: 223, 231, 324, 1998: 452). A mai rom. Ghighişeni (Lelkes 240).

Gyemej ? 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, Pocsaj mellett' 1220: *Gymey* (VRH. 69: 229).

Lexikai felépítése, etimológiája ismeretlen, esetleg összefügg a *Geme* (1138/329, ÁSz. 329) személynévvel.

Gyepes 'település Bihar vm.-ben Székelytelektől DK-re, a Gyepes patak bal partján' 1338, 1411: *Gyepes* (J. 252, EH. 448). **Oláhgyepes** néven is ismerték, a közelében települt meg **Magyargyepes.**

A határában folyó *Gyepes* patakról nyerte nevét metonímiával, amit a vízné v jóval korábbi előfordulása (+1214/334: *Jepus,* torr. [HA. 1: 76, KMHsz. 1: 117]) és részben tipológiai jellege valószínűsít. Alapja a *gyep* 'pázsit' (TESz.) jelentésű főnév *-s* melléknévképzős származéka, amelynek jelentése 'dús gyeppel borított' volt, s eredetileg a patak környékére vonatkozhatott (lásd KISS L. 1997a: 207). A *gyepű* főnévvel való kapcsolata nem valószínű.

Gyeptelek 'település Bihar vm. É-i részén, Álmosd, Léta és Olcsa (1.) településekkel együtt fordul elő' 1400: *Gyptelek* [2a], pr. (ZsO. II/1: 343).

A *gyep* 'pázsit' (TESz.) jelentésű főnév és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév összetételével alakult ki. Az elnevezés a település földrajzi környezetére utalhatott.

Gyéres 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1221: *Guerus* (J. 252), 1326, 1332–7/Pp. Reg. [3a]: *Geres,* p., v. (Gy. 1: 623, J. 252, AnjouOkm. 2: 244), 1332–7/Pp. Reg.: *Guras,* v. (Gy. 1: 623), 1384: *Gyrus* (J. 252), 1477: *Gyeres* (Cs. 1: 609), 1561: *Gÿeres,* p. (ComBih. 137), 1587: *Gheres* (ComBih. 137), 1598: *Gieres* (D. 127). BUNYITAY és JAKÓ szerint **Györk, Györklaka** néven is ismerték, de GYÖRFFY GY. két településként értelmezi az adatokat.

A *Gerus* személynévből (1211, ÁSz. 334) jött létre (FNESz. *Körösgyéres,* KNIEZSA 1943: 197) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév a *György* becéző alakja lehet. A legkorábbi névadat második szótagbeli labiális magánhangzója még a XIV. század végén is feltűnik, de azután állandósodott a név illabiális magánhangzós alakja. A mai rom. Girişu de Criş (Lelkes 341).

Gyéresháza 'település Bihar vm. É-i részén Nagymihály mellett' 1327: *Gerewshaza* (J. 302).

A *Gerus* személynév (1211, ÁSz. 334) és *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetéte-

lével jött létre. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Gyerőmonostora 'település és monostor Bihar vm. DK-i részén Hunyadtól DK-re' +1275/XIX.: *Gewrumonostura* (EO. 1: 338), 1433: *Gyerewmonostora,* p. (MEZŐ 2003: 193). **Monostor (2.)** néven is ismerték.

A *Gyerő* személynév (1270: *Gereu,* ÁSz. 332) és a *monostor* főnév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a **Monostor** névből kiegészüléssel és bővüléssel alakult ki. Az előtag az egykori birtokosra utalhat. A *Gyerő* < *Gerő* személynév a *Gergely* név becéző alakja. A mai rom. Mănăstireni (Lelkes 378, FNESz. *Magyargyerőmonostor*).

Gyontoj lásd **Gyanté**

Gyömörő 'település Bihar vm. É-i részén, Gyeptelek, Olcsa (1.), Léta, Vértes, Disznókút, Bánd településekkel együtt említik' 1400: *Gyemereu,* v. (ZsO. II/1: 343).

A helynév személynévi eredetű lehet, amelynek alapja KISS LAJOS szerint azonos a *Gömör* helynév személynévi alapjával (vö. FNESz. *Gyömrő, Gömör vármegye*).

Győr 'település Bihar vm. DNy-i részén Cséffától DNy-ra, a Köles-ér jobb partján' 1552: *Gyeor* (J. 252), 1587: *Gyeőr* (ComBih. 143), 1588, 1598: *Geőr,* p. (ComBih. 143, D. 127).

Kialakulása többféleképpen is elképzelhető. Létrejöhetett a *Gewr* személynévből (+1061/257, ÁSz. 335), amelynek alapja a *Geu* szn. (1138/329, ÁSz. 335) *-r* képzős alakja lehetett. Más feltevés szerint a m. R. N. *gyűr ~ gyüre ~ györ* 'bucka, domb' (TESz. *gyűr*[2]*)* főnévvel tartozhat össze (KÁLMÁN 1989: 139). A névadás mindkét esetben metonimikus úton történt (vö. FNESz. *Győr*). KISS LAJOS nem tartja valószínűnek, hogy a nevet a m. *gyűrű* főnév török előzményére kell visszavezetni, s az avar 'átkelőhely' szóból (vö. ótör. *joŋur-* 'átkel, átmegy') való származtatását sem gondolja meggyőzőnek (FNESz. i. h.). Emlékét egy Sarkadkeresztúrtól ÉK-re fekvő puszta őrzi (Gy. i. h.).

György lásd **Györgyi**

Györgyegyház lásd **Györgyegyháza**

Györgyegyháza 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K–DK-re' XIV.: *Gurgedhasa* (J. 253). **Györgyegyház** 1374: *Giurgehaz* [romlott alak] (J. 253), 1402: *Gewrgeghaz* (ZsO. II/1: 1996).

A *Györgyegyház* névforma a **György(i)** névváltozathoz, vagy közvetlenül a *György* (1138/329: *Gurgu,* ÁSz. 358) személynévhez kapcsolt *egyház ~ igyház* 'templom' jelentésű (TESz.) főnévvel jött létre metonimikus úton, s a falu templomos voltára utalt. A birtokos személyjeles forma párhuzamos névalakulás vagy bővülés eredménye egyaránt lehet.

Györgyfölde 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K–DK-re' 1543: *Gergfelde* (J. 253).

Kialakulása bizonytalan: vagy a **György(i?)** névváltozatnak a birtokos személyjeles *föld* 'megművelt mezőgazdasági terület' (TESz.) jelentésű

földrajzi köznévvel való kiegészülésével jött létre, vagy közvetlenül a *György* (1138/329: *Gurgu,* ÁSz. 358) személynév és a *földe* összetételével alakult ki. A személynévi és a földrajzi köznévi névrészben a labiális *ö* magánhangzók helyett illabiális *ë*-ket találunk. Mivel vidékünkön általában is megfigyelhető az illabiálisok előnyben való részesítése, ez az alak talán szintén területi nyelvjárási sajátosságként értelmezhető.

György(i) ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K–DK-re’ 1292/407: t. *Georgy* (Gy. 1: 623, J. 253). A települést későbbi adatai szerint **Györgyegyház(a), Györgyfölde, Györgytelke** néven is említik.

Ha valóban azonos a később említett **Szentgyörgy** faluval, ennek adatai azt a véleményt támaszthatják alá, hogy a falu templomának védőszentjéről kapta nevét, nem pedig a megtelepítő tulajdonosáról. Ebben az esetben az elsődleges név redukción esett át. Nem zárható ki az sem, hogy az itteni adat a **Györgytelke** vagy a **Györgyfölde** név fordítása. Ma dűlőnév Bagamér határában (Gy. i. h.).

Györgytelke ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K–DK-re’ 1327/469: *Gyorgteluky,* p. (Gy. 1: 623, J. 253, Cs. 1: 609, AnjouOklt. 11: 157/332), 1332: *Gyurgteluke,* p. (Gy. 1: 623).

A **György(i)** névváltozathoz, vagy közvetlenül a *György* (1138/329: *Gurgu,* ÁSz. 358) személynévhez kapcsolt *telek* ’jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-e* ~ *-i* birtokos személyjellel ellátott alakjával jött létre. A *-telke* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telüke* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.).

Györk ’település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján’ *1220/550: *Gyurhc,* v. (Gy. 1: 623). A települést **Györklaka** néven is ismerték. BUNYITAY és JAKÓ szerint azonos **Gyéres** településsel.

A *Gyurc* (1214/550, ÁSz. 338) személynévből alakult ki metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki.

Györklaka ’település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján’ [1291–4], XIV.: *Gyurklaka* (Gy. 1: 623, J. 252, VP. 358, ComBih. 137, Bunyitay 2: 268). BUNYITAY és JAKÓ szerint azonos **Gyéres** településsel.

Az adatok kronológiája arra utal, hogy a **Györk** helynév és a *lak* ’település’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával jött létre, kiegészülés eredményeként. Nem zárható azonban ki a *Györk* személynév és a *lak* összetételével alakult forma párhuzamos létrejötte sem a puszta személynévi eredetű helynévvel.

Györös 1. ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K–DK-re’ *é.n. [1321]>381>448/XV.: *Gyres,* p. (Gy. 1: 623), 1323 k., 1326: *Gurs* (Cs. 1: 609, J. 253), 1332–7/Pp. Reg.: *Gerres,* v. (Gy. 1: 623) ~ *Guger* [romlott alak], v. (Gy. 1: 623) ~ *Geures* (Gy. 1: 623, Cs. 1: 609) ~ *Gurus* [3a] (Gy. 1: 623, Cs. 1: 609), 1397: *Gwrws* (J. 253), 1402: *Gywreus* (Cs. 1: 609) ~ *Gywres*

(J. 253), 1430: *Gewres* (Cs. 1: 609), 1433: *Gywrus* (Cs. 1: 609), 1479: *Gyeres* (Cs. 1: 609), 1504: *Gÿres* (ComBih. 137), 1587: *Gheres* (ComBih. 137). Megosztásával jött létre **Alsógyörös** és **Felső-** vagy **Kisgyörös.** A mai rom. Girişu Negru (FNESz. *Feketegyörös,* Lelkes 197). **1–2.** 'település Bihar vm.-ben, az ugyancsak ismeretlen fekvésű Szakállas és Tamásd között sorolják fel, így azonosítása bizonytalan' [1163–73]>520 k.: *Gewrews ~ Gwrus,* v. (Gy. 1: 623). A ComBih. azonosítja **Györös (1.)** településsel (139, 141).

JAKÓ a nevet úgy magyarázza, hogy eredetileg fagyalbokorral benőtt helyet jelentett. Alapja eszerint a régiségben gyakran előforduló és ma is élő nyelvjárási *gyűrű* 'főként juhar vagy somcserje' (TESz. *gyűrű*[1]) főnév, amely a korabeli mikronevekben is megjelenik: Baranya vm.-ben víznév (*Gyűrű,* HA. 1: 47, KMHsz. 1: 119), Biharban erdőnév (*Gyűrűs,* HA. 1: 76, KMHsz. 1: 119), illetve helynév (*Gyűrűs feje,* HA. 1: 76, KMHsz. 1: 119) stb. Mások szerint az elnevezés alapja a *Gerus* (1211, ÁSz. 334) személynév (KNIEZSA 1943: 200, FNESz. *Feketegyörös*), amely a *György* becéző alakja lehetett. Ebben az esetben a településnév metonimikus úton született meg, s birtoklást fejezhetett ki. Az **1.** település névváltozataiban az illabiális *(i, ë)* és labiális *(ü, ö)* magánhangzók váltakozva jelennek meg.

Gyülvész 'település Bihar vm. ÉK-i részén az Ér és a Berettyó között, (Ér)Olaszi és Vedresábrány között' 1441: *Gywluez* (J. 253), 1446: *Gylwez,* pr. (Cs. 1: 609), 1451: *Gewlwez* (J. 253), 1481: *Gywlwez* (Cs. 1: 609).

A m. R. *gyülevész* 'gyűlés, gyülekezet, jöttment' (TESz. a *gyűjt* származéka) jelentésű főnévből alakult (vö. FNESz. *Torontálgyülvész*) metonimikus névadással. Minden bizonnyal újonnan települt falut jelölt.

Hagymás 1. 'település Bihar vm.-ben, Bihar mellett fekvőnek mondják' +1214/334: *Hagmas,* pr. (Gy. 1: 623). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Béltől K-re' 1588: *Hagimas* (J. 254). A település osztódásával jött létre **Kishagymás** és **Nagyhagymás.** Később Bélhagymás, a mai rom. Hăşmaş (Lelkes 110).

Mikrotoponimából alakulhattak ki, s bennük a *hagyma* főnév és az *-s* eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező helynévképző kapcsolódott összse. Eredetileg olyan helyek neve, amelyek valószínűleg vadhagymával voltak benőve (vö. FNESz. *Alsóhagymás*). Erről a területről metonimikus névadással kapták nevüket a települések.

Hájó lásd **Hévjó**

Haláp 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K-re' 1213/550: *Hlap,* v. (Gy. 1: 623, VRH. 77: 268), 1215/550, 1322 [3a], 1347, 1411, 1415, 1484, 1598: *Halap,* p., v. (Gy. 1: 624, Cs. 1: 610, AnjouOkm. 2: 23, 5: 50, VRH. 77: 268, Károlyi 2: 23, D. 127), 1341: *Halaap* (Gy. 1: 624).

A településnév a *Halaph* személynévből ([1230]/231, ÁSz. 367) alakult ki metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév szláv eredetű, vö. szb.-hv. *Hlàp* ('pór, job-

bágy, paraszt') szn. (HASz. 3: 327). KISS LAJOS szerint felvethető esetleg egy szl. **Chlapi* [többes szám] helynév átvételének lehetősége is (FNESz., vö. ŠMILAUER 1970: 79). Az első adat szó eleji mássalhangzó-torlódásos formát mutat.

Halmágyfalva 'település Bihar vm. K-i részén Bihartól K–ÉK-re, a Gyepes patak bal partján' 1523: *Halmaghfalwa* (J. 254).

Előtagja a *halom* 'alacsonyabb domb' (TESz.) főnév *-gy* helynévképzővel (TNyt. I, 253) ellátott alakja, utótagja pedig a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles formája (vö. FNESz. *Halmágy*).

Halyagd 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' *1221/550, *1222/550: *Hologd,* v. (Gy. 1: 623, VRH. 77: 273).

A m. R., N. *halyag* 'hólyagfa, Staphylea pinnata' (TESz.) növénynév *-d* helynévképzős származéka (vö. FNESz. *Halyagos,* TNyt. I, 253). Eredeti mikrotoponimaként olyan helyet jelölhetett, ahol feltűnően sok volt a hólyagfa.

Hantfalva 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától D-re, a Bisztra bal partján' 1406: *Honthfalua* (ZsO. II/1: 4373, J. 254) ~ *Honthfalwa* (ZsO. II/1: 5057), 1598: *Hanthfalwa* (D. 127).

A *Hunt* személynév (+1135/+262/566, ÁSz. 394) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre, és birtoklást fejezhetett ki.

Harang 'település Bihar vm.-ben Váradtól D-re, a Hév-jó és a Gyepes patak forrásvidékénél' 1342: *Harang* (AnjouOkm. 4: 229).

A **Harangmező** névből alakulhatott ki a második *(-mező)* névelem eltűnésével, alakredukcióval. Ezt a névfejlődést nemigen kérdőjelezi meg a *Harangmező* településnévként való jóval későbbi előfordulása, mivel mikronévként már a XIII. század elejéről adatolható.

Harangmező 'település Bihar vm.-ben Váradtól D-re, a Hév-jó és a Gyepes patak forrásvidékénél' 1552, 1598: *Haranghmezeo* (J. 254, D. 127). **Harang** néven is említették.

Eredetileg mikrotoponima volt (vö. +1214/334: *Harungwe Mezev,* prat. [HA. 1: 77, KMHsz. 1: 122]), amely talán a harangvirággal benőtt területre utaló m. *harang* (JUHÁSZ 1980: 3–11) és a *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) főnévből szintagmatikus szerkesztéssel keletkezett minőségjelzős szerkezet (FNESz.). Ez a mikronév lett később az egész település nevévé metonimikus névadással. A helység gyökerét alkotó pásztorszállás már a XIII. század végén állhatott, ám faluvá alakulása csupán a XIV. század első felében mehetett végbe (J. i. m. 124). A mai rom. Hidişelu de Sus (Lelkes 249).

Harápsülés 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, Szaránddal és Kegyekkel együtt említik' 1471: *Harapsyles* (Cs. 1: 610, J. 255), 1598: *Harapsules* (D. 128).

Előtagjának eredete nem világos, de az *ülés* 'szállás, birtok' (TESz. *ül*[1]) földrajzi köznévi utótag általános tipológiai viselkedése megengedheti azt a

feltételezést, hogy személynévről lehet szó. A második névrész helyesírására lásd a **Bálintülése** szócikket.

Harkány 'település Bihar vm. DNy-i részén, Barmó vidékén fekhetett' 1332–7/Pp. Reg.: *Harkan* (Cs. 1: 610, Bunyitay 3: 465).

Esetleg a m. *harkály* állatnév N. *harkány* alakjából metonimikusan jöhetett létre. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a régi *horka* méltóságnév az alapja. Ezek mellett KISS LAJOS a szb.-hv. *Hrkan* családnévre is felhívja a figyelmet (FNESz.).

Harna 'település Bihar vm. D-i határrészén (Tenke)Széplaktól DNy-ra, de lehetséges, hogy a Fekete-Köröstől É-ra Gyanta mellett állt' 1344: *Harna* (J. 257, H. 3: 153), 1587, 1598: *Herna* (J. 257, D. 127). Mint ikerközséget **Alsó-** és **Felsőharna** néven a széplaki uradalom vlach falvai között sorolják fel.

Talán román eredetű. Esetleg köze lehet a szlk. *horna* 'felső' melléknévhez (vö. ŠMILAUER 1970: 79 *chorn-a*). Később nyomtalanul eltűnt.

Hárombeznye 'település Bihar vm.-ben (Vár)Sonkolyostól K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1500: *Harumbezne* (EH. 362).

A *három* összefoglaló szerepű megkülönböztető jelző és a **Beznye** név összakapcsolásával jött létre. A település egyes részeit **Alsó-** és **Felsőbeznye, Domokosbeznye** és **Papbeznye** néven említik, köztük szinonim formák is lehetnek.

Harsány 'település Bihar vm. Ny-i részén Váradtól DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1220/550, 1234–336, 1273/392/477: *Harsan,* v. (Gy. 1: 624, Cs. 1: 610, J. 255, VRH. 74: 253). A települést **Varsány (2.)** és **Egyházasharsány** néven is ismerték. Határában **Kisharsány** és **Nagyharsány** ikertelepülések alakultak ki.

A *hárs* növénynév és az eredeti kicsinyítő képző (TNyt. II/1: 316), majd a valamivel való ellátottságot kifejező *-ny,* itt már helynévképző funkcióban álló morféma kapcsolódásával született meg (vö. FNESz. *Körösnagyharsány*) morfematikus szerkesztés eredményeként. Olyan területre utalt, ahol sok volt a hárs.

Hasznos 'település Bihar vm. ÉK-i részén, Szentjobb, Köbölkút és Szentmiklós (3.) határjárásakor említik' 1449–54, 1492: *Haznos* (Cs. 1: 610).

A *Haznus* személynévből (1274/426, RegArp. II/2–3: 107) jött létre (vö. FNESz. *Hasznos*) metonimikus névadással, s birtoklásra utalhatott.

Hat ~ Hát 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől Ny-ra, a Kutas patak jobb partján' 1213/550, 1214/550: *Hot,* v. (Gy. 1: 624, J. 256, VRH. 78: 277), 1226/550: *Hoth,* v. (Gy. 1: 624, VRH. 78: 277), 1448, 1475, 1552: *Hath* (Cs. 1: 610, J. 256), 1587: *Hatth* (ComBih. 147), 1588: *Haatth* (ComBih. 147), 1598: *Hátt* (D. 127).

A *Hoth* személynévből (1217/550, ÁSz. 391) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Ugyanakkor az sem zárható ki, hogy a *hát* 'szélesebb tetejű magaslat, földhát' (TESz.) földrajzi köznév az elnevezés alapja, s ebben az esetben a név a falu földrajzi fekvéséről tájékoztat. A korai formák *Hot ~ Hat* alakra utal-

nak, a későbbiek *Hát* formát mutatnak, így a név szemantikai tartalmának átalakulásával is számolnunk kell. Ma psz. Komáditól Ny-ra (Gy. i. h.).

Határ ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Fekete-Körös bal partján’ 1588, 1598: *Hatar* (J. 255, D. 127), 1600: *Hothar* (J. 255).

A *határ* ’választóvonal, valamely terület szélső része, valamely helység beépítetlen, rendszerint gazdaságilag megművelt környéke’ (TESz.) főnévből jött létre metonimikus névadás eredményeként. A mai rom. Hotărel (Lelkes 251).

Hedre ’település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen’ *1215/550: *Cheydreh,* v. (Gy. 1: 624, VRH. 47: 111), *1219/550: *Heydeh [ɔ: Heydreh?],* v. (Gy. 1: 624, VRH. 74: 255).

A *Heidrich* (1210, ÁSz. 372) személynévből jött létre (vö. FNESz. *Hedrehely*) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A név korai ejtése *Hejdreh* lehetett. K. FÁBIÁN véleménye szerint a jogeset szatmári vonatkozása miatt a legkorábbi névadat a Szatmár megyei *Hedruh* településre vonatkozhat (VRH. 47: 111), s szintén e megyébe tartozónak vélte MAKSAI (1940: 121) és KÁZMÉR (1956: 423) is.

Hém ’település Bihar vm. K-i részén, (Kalota)Szentkirály határában’ 1235/550: *Hem* (Gy. 1: 630, VRH. 74: 258).

A *Heym ~ Hem* ([1172]>1236/XVIII. ~ 1253, ÁSz. 372–3) személynévből jött létre metonimikus névadással. A névadat írásképével kapcsolatban K. FÁBIÁN megjegyzi, hogy eredeti írásmódja elképzelhetően *Hē* lehetett, amelyet az 1550-es szöveg kiadója oldott fel *m*-mel, de ugyanígy elképzelhető lenne az *n*-nel való feloldása is, *Hén* alakban (VRH. 74).

Hemeháza ’település Bihar vm. DNy-i részén Kölesértől É-ra, a Nyárér forrásvidékénél’ 1438: *Hemehaza* (Cs. 1: 610).

A *Heme* személynév (1215/550, ÁSz. 375) és a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre, és birtoklást fejezett ki. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Hén lásd **Hém**

Henc ’település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1435: *Hencz* (J. 341).

A *Hench* személynévből (1226, ÁSz. 376) jött létre (vö. FNESz. *Hencfalva*) metonimikus úton, és birtoklást fejezett ki. A személynévi előtag ném. eredetű, vö. *Hencz* szn. (Brechenmacher 1: 699).

Hencháza ’település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól K–ÉK-re, a Berettyó bal partján’ 1342: *Hechhaza* (AnjouOkm. 4: 226). **Henchida** néven is ismerték.

A *Hench* személynév (1226, ÁSz. 376) és a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával született meg szintagmatikus szerkesztéssel, és birtoklást fejezett ki. A személynévi előtag ném. eredetű, lásd *Hencz* szn. (vö. FNESz.

Hencida). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Henchida 'település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól K–ÉK-re, a Berettyó bal partján' 1342, 1480, 1587: *Henchyda* (Cs. 1: 610, J. 256, ComBih. 148), 1405, 1588: *Henchida* (Cs. 1: 610, ComBih. 148), 1448, 1507, 1520, 1587: *Henczhyda* (Cs. 1: 610, ComBih. 148), 1480: *Henchidia* (ComBih. 148), 1528: *Emzida* (ComBih. 148), 1579: *Henczyda,* p. (ComBih. 148), 1598: *Hencijda* (D. 127). **Hencháza** néven is ismerték. JAKÓ felveti, hogy a település esetleg Sálhida egyik önállósult része lehetett (i. m. 67).

A *Hench* személynév (1226, ÁSz. 376) és a *híd* főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásából jött létre (FNESz., KISS L. 1996: 448, 1997b: 182), s mikronévként a Henc birtokán épült Berettyóhidat nevezte meg. Később ez a mikrotoponima vált metonimikus úton az egész település nevévé, felváltva a korábbi *Hencháza* változatot. A személynévi elem német eredetű, vö. ném. *Henz* szn. (FNESz.). A XVI. századi *Emzida, Henczyda, Hencijda* alakokban a név belseji *h* eltűnését figyelhetjük meg. E mássalhangzóvesztés oka egyrészt az lehetett, hogy az összetétel határán három mássalhangzó találkozott, de a névalak módosulása a név etimológiai szerkezetének elhomályosulásával is együtt járt. A településnevekben megjelenő *híd* főnév kapcsán hasonló jelenségre a magyar nyelvterület más részéről is van példa (vö. FNESz. *Batida, Deseda, Kisderzsida*).

Henkeres 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől D–DK-re, a Fekete-Körös bal partján' 1588, 1598, 1600: *Henkeres* (J. 257, D. 127, EH. 498).

Lexikai felépítése bizonytalan, eredete előttem ismeretlen. Megjegyzendő azonban, hogy a románban gyakoriak a növénynevekre vagy természeti adottságokra utaló *-iş* képzővel alakult helynevek. A mai rom. Hinchiriş (Lelkes 256).

Hercsest 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1588: *Herchiesth* (J. 257), 1597: *Hercest* (ComBih. 152), 1598: *Herczest* (D. 127), 1600: *Herscesth* (J. 257).

Román eredetű. Lexikai felépítése nem világos, de a név végén a rom. *-eşti* képző állhat. Később Herzafalva, a mai rom. Hârseşti (Lelkes 257).

Hérnek 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, az Ér patak jobb partján' 1307, 1307/308, 1307>383>399, 1307>383>414: *Hernuh,* t. (AnjouOklt. 2: 77/164, Gy. 1: 624).

A *Hernek* személynévből (1272–90, ÁÚO. 9: 582) keletkezett metonimikus névadással, és birtoklást fejezett ki. Az alapjául szolgáló személynévhez lásd talán cseh R. *Chřěnek* szn. (FNESz. *Hérnekmajor*).

Hérosztelek lásd **Orosztelek**

Herpa 'település Bihar vm.-ben Kölesértől Ny–ÉNy-ra, a Köles-ér bal partján' 1396, 1460 k.: *Herpa* (Cs. 1: 610, J. 257).

Lexikai felépítése és eredete ismeretlen.

Herpály ~ Érpály(i) ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján’ 1273/392/477: *Herpauli,* v. (Gy. 1: 625), [1291–4]: *Erpaul* [2a] (Gy. 1: 625, J. 258, VP. 299, 358), 1332–7/Pp. Reg.: *Erpali ~ Herpali* [5a] (Gy. 1: 625), 1372, 1418, 1419, 1465, 1484, 1495: *Erpal,* p. (Cs. 1: 607, J. 258, Bunyitay 3: 312, ComBih. 149, ZsO. VI, 2381, VII, 921), 1587: *Herpaly,* p. (ComBih. 150), 1598: *Erpalij* (D. 127).

Bizonyára német eredetű személynévből (vö. R. *Haripald ~ Herapald ~ Eripald*) keletkezett (FNESz.) metonimikus névadással. Alakilag a latin *Paulus* ~ m. *Pál* szn. befolyásolhatta. A személynévi előzmény alapján mind a *h*-s, mind a magánhangzóval kezdődő alakok magyarázhatók. Az *Érpály(i)* változat kialakulásához azonban a közelben fekvő, különböző jelzőkkel megkülönböztetett **Pályi** nevet viselő települések is hozzájárulhattak.

Herteg ’település Bihar vm. K-i részén Margitta és Szalacs között’ 1215: *Hertueg,* v. (J. 257), 1396: *Herczygh* (J. 257), 1421: *Heatzig (?),* pr. (Bunyitay 2: 405) ~ *Hertzig,* pr. (Bunyitay 3: 10), 1422: *Hert(h)yg,* pr. ~ *Herthewg* (ComBih. 150).

Az *Ertueg ~ Hertueg* személynévből (1211, 1215, ÁSz. 384–5) metonimikus úton jött létre. Névadója egyik lakója lehetett (KRISTÓ 1976: 23).

Hetven ? ’település Bihar vm.-ben, Debrecen tartozéka’ 1411: *Hethzen* (Cs. 1: 610).

Nehezen magyarázható, esetleg íráshiba tehető fel benne. Ebben az esetben a *hetven* számnévből metonimikus úton jöhetett létre, s talán a falu házainak számára utalhatott. Az ilyen nevek aránya a magyar névkincsben nem túl nagy, de a névalakítási módra vannak példák (vö. FNESz. *Hatvan, Negyvenszállás*).

Hévjó ~ Hájó ’település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, az azonos nevű patak közelében’ 1249, 1332–7/Pp. Reg.: *Hewyo,* t. (Gy. 1: 623, Cs. 1: 610, J. 255), [1272–90]>374/500 k., [1272–90]>374/614: *Hewio* (Gy. 1: 623), [1272–90]>374/500 k., [1272–90]>374/614, 1332–7/Pp. Reg., 1374: *Heyo,* v. (Gy. 1: 623, Cs. 1: 610, J. 255), 1332–7/Pp. Reg.: *Hevio* [2a], v. (Gy. 1: 623), 1374: *Heuio* (J. 255), 1552, 1598: *Hayo* (J. 255, D. 127), 1581: *Hayoiensis* (EH. 483), 1600: *Haio* (EH. 483).

A település mellett folyó *Hév-jó* (*hő ~ hév* ’meleg, melegség’ + *jó* ’patak, folyó’) tkp. ’meleg vizű folyó’ nevű vízről (1288/326: *Heuyo,* fl. [HA 1: 76, KMHsz. 1: 120]) kapta a nevét (KNIEZSA 1942: 19, 1943: 196, KISS L. 1997a: 207) metonimikus úton. A későbbi *Hájó* az eredeti *Hévjó* formának hátra ható hasonulással lérejött alakváltozata. A mai rom. Haieu (Lelkes 247).

Hidas ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re’ 1326, 1332–7/Pp. Reg. [3a]: *Hydus,* p., v. (Gy. 1: 625, J. 259), 1332–7/Pp. Reg.: *Hudus,* v. (Gy. 1: 625, J. 259). **Hidastelek** néven is ismerték.

A *híd* ’átkelőhely’ jelentésű főnév és az *-s* eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező, itt már hely-

névképző funkcióban álló morféma összekapcsolásával jött létre. Olyan település lehetett, amely a Hodos patakon (vö. 1326: *Hudus,* fl. [HA. 1: 77, KMHsz. 1: 130]) átvezető híddal rendelkezett (KNIEZSA 1943: 199). Később Pusztahollód, a mai rom. Holod (Lelkes 492).

Hidasel(i) ’település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Topa patak bal partján’ 1598: *Hidassely* (D. 127). Részeit (?) **Alsó-** és **Felsőhidasel** néven ismerték.

Talán a *hidas* valószínűleg ’komp’ fn. (SzT.) és az *el* ’elülső rész, eleje valaminek’ (TESz. *elő*[1]) névelemek összetételeként jöhetett létre. A második névelemen esetleg harmadik személyű birtokos személyjel látható, amely azonban a többi adaton nem mutatkozik. Ugyanakkor nem tartom kizártnak a román *-el* kicsinyítő képző névvégi jelenlétét, amely a román helynevekben nagyon gyakori előfordulású. Itt esetleg a név „romanizálását” szolgálhatta, ezt az elképzelést a román lakosság és a román településnévi környezet is alátámaszthatja. Később Nánhegyes, a mai rom. Hidişel (Lelkes 431).

Hidastelek ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re’ 1552, 1598: *Hydastelek* (J. 259, EH. 503).

A **Hidas** településnévhez később kapcsolt *telek* ’jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld’ (TESz.) földrajzi köznévvel, kiegészüléssel jött létre.

Hídelő ’település Bihar vm.-ben, a csékei uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1508: *Hydelew* (J. 228).

Eredetileg mikrotoponimaként a *híd* építménynév és az *elő* ’kezdet’ (TESz. *elő*[1]) helyzetviszonyító elem összekapcsolásával jött létre. A településnév ebből metonímiával alakult ki, s a falu pontos elhelyezkedésére utalhatott. Hasonló névadói szemlélet tükröződik a *hídvég* elemet tartalmazó számos településnevünkben (FNESz. *Hidvég, Hidvégardó*).

Hídközszőlős ’település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, a Hév-jó patak bal partján’ 1374: *Hydkwzheulews [ɔ: Hydkwzzeulews]* (J. 359), 1615: *Hidkeözszölös* (ComBih. 287).

Szőlős település megosztásakor jött létre a *hídköz* megkülönböztető jelzői előtaggal. *Szőlős* volt az erdélyi főútvonal vámszedő helye, s talán ez a tény is szerepet játszhatott a *híd* főnév névbeli megjelenésében.

Hodos 1. ’település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó bal partján’ [1291–4] [2a], 1301, 1321, 1323 [2a], 1325 [2a], 1329, 1332–7/Pp. Reg., 1334, 1344, 1349: *Hudus,* v. (Gy. 1: 625, J. 259, Cs. 1: 610, 634, AnjouOkm. 2: 217, 4: 414, VP. 221, 298, 358, AnjouOklt. 1: 73/74, 7: 213/459, 284/615, 9: 248/456, 248/457, 248/458), 1329, 1338: *Hodus* (J. 259, EH. 501), 1332, 1448, 1587, 1598: *Hodos* (Gy. 1: 625, J. 259, D. 127), 1332–7/Pp. Reg.: *Chodos* [romlott alak], v. (Gy. 1: 625), 1338/396, 1342: Jako de *Hodus* (Károlyi 1: 130, 134, AnjouOkm. 4: 230), 1447: *Hodws* [2a], p. ~ *Hodows* (ComBih. 153). **Hodosd** 1310/338: *Hudust,* t. (Gy. 1: 625, AnjouOklt. 2: 430/994). **Jákóhodosd** néven is ismerték. A mai rom. Hodoş

(FNESz. *Jákóhodos,* Lelkes 279). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re, Káránd tartozéka' 1300> 338: *Hudus,* p. (Gy. 1: 625). **Pogányhodos** néven is ismerték. Ma hn. Tenke mellett K-re (Gy. i. h.). **3.** 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re, a Hodos patak partján' 1326: *Hudus,* p. (Gy. 1: 625, J. 260) ~ *Hydus,* p. (Gy. 1: 625). A mai rom. Hodiş (FNESz. *Káptalanhodos,* Lelkes 291).

Az **1.** és a **2.** település neve a *hód* állatnév *-s* melléknévképzős származéka (KNIEZSA 1943: 192, 199), és eredetileg olyan területet jelölhetett, ahol sok hód élt. Ez a mikrotoponima vonódott át később a település egészére, tehát metonimikus úton született meg a településnév. A **3.** településnév azzal kapcsolatos, hogy a falu a Fekete-Körösbe ömlő Hollódi-patak jobb oldali mellékvize, a *Hodos* (1326: *Hudus,* fl. [HA. 1: 77, KMHsz. 1: 130]) mentén települt meg, így ez a név is metonimikus úton jött létre. Az **1.** település *Hodosd* alakváltozata a *Hodos* névhez később kapcsolt *-d* helynévképző hangtani variánsával, bővüléssel alakult ki. A névadat végén álló *-d* helynévképzőt az előtte álló *s* zöngétlenítette, s ezt rögzítette a lejegyző (ehhez lásd a **Degösd** szócikket).

Hodosd lásd **Hodos**

Homorog 1. 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra' 1214/550: *Humuroc* (Gy. 1: 626, J. 26, VRH. 79: 280), 1322: *Humruk,* p., t. (Gy. 1: 626, AnjouOkm. 2: 25), 1409, 1411, 1414, 1466, 1482: *Homrok* (Cs. 1: 610, J. 260). **Homorogegyház** és **Kishomorog** néven is ismerték. (FNESz. *Magyarhomorog*). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától D-re' *1273/392/477, 1421, 1470, 1489, 1588: *Homrok* (Gy. 1: 626, J. 261, Cs. 1: 610, ComBih. 154), [1291–4]: *Humuruk* (Gy. 1: 626, J. 261, VP. 358), 1332–7/Pp. Reg.: *Homrus* [romlott alak?] ~ *Humrak* [2a] ~ *Humruk* [11a] (Gy. 1: 626). **Homorogd** 1332–7/Pp. Reg.: *Humrugd,* v. (Gy. 1: 626). **Nagyhomorog** néven is ismerték. Később Oláhhomorog, a mai rom. Homorog (Lelkes 450).

Kialakulásának alapja a *homorú* ~ *homoró* 'közepe felé mélyülő, befelé görbülő, horpadt' jelentésű (TESz.) melléknév (**humor* ~ **homor* ige > *homurou* ~ *homorou* igenévi alak), amelyhez a *(-k ~) -g* eredetileg kicsinyítő-becéző, itt már helynévképző funkcióban álló morféma kapcsolódott (KNIEZSA 1943: 198). A név tehát morfematikus szerkesztéssel jött létre. Arra utalhat, hogy a település valamilyen völgyben lehetett. PAIS szerint a név eredetileg „vájt oldalú hegyre, üreg fölé előreugró sziklafalra vonatkozhatott" (1918: 67). A *Homorogd* forma az ehhez kapcsolt *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253), bővüléssel született meg. A névalakok végén szinte kivétel nélkül a képző zöngétlen alakja, a *-k* szerepel. A *Humruk, Homrok, Humrugd*-féle névformák a második nyílt szótagi magánhangzó kiesésével jöttek létre.

Homorogd lásd **Homorog**

Homorogegyház 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra' 1516: *Homrokeghaz* (J. 260).

A **Homorog (1.)** név és az *egyház ~ igyház* 'templom' jelentésű (TESz.) főnév kapcsolódásával jött létre bővülés útján, s arra utalt, hogy a falu templommal rendelkezett.

Hontpataka 'település Bihar vm. ÉK-i részén, pontos helye ismeretlen' 1406: *Honthpathaka* (ZsO. II/1: 4373, 5057) ~ *Honthpataka* (J. 341).

Eredetileg mikrotoponimaként a településen vagy közelében elfolyó patak megnevezése lehetett, amelynek előtagja a *Hont* személynév (1211, ÁSz. 395), utótagja pedig a *patak* 'folyónál kisebb vízfolyás' (TESz.) földrajzi köznév. Ez vonódott át metonimikus úton az egész településre.

Horó 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra az Ér mellett, Tulogd és Keserű környékén kereshető' 1400, 1417, 1421: *Horo,* p., t. (Cs. 1: 610, ZsO. II/1: 1002). **Horód ?** 1400: *Horoth* (ZsO. II/1: 724). Valószínűleg azonos **Belhoró** településsel.

A *Horó* névalak a m. R. *horó* 'belső udvari ellátást végző szakács; lehúsoló' főnévből (HECKENAST 1970: 106, KISS L. 1992b: 92, 1996: 447, 1997b: 180, 1999: 101, FNESz. *Haró*) jött létre metonimikus úton. Királyi szolgálatban álló szakácsok településére utalt. A szót FUTAKY avar jövevényelemnek tartja (2001: 86–88). A *Horód* forma végén álló *th* talán a *-d* helynévképző zöngétlen hangtani párjaként, elhallás következtében került az oklevélbe.

Horód lásd **Horó**

Hosszúaszó 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1236: *Huzzeuozo* (Gy. 1: 626, J. 261), 1438: *Huzzwazo* (ComBih. 157), 1443: *Hwsywazo,* p. (ComBih. 157), 1466: *Hozywazo* (J. 261). **Újfalu (4.)** néven is ismerték. **2.** 'település Bihar vm.-ben Kölesértől K-re a Gyepes patak jobb partján' 1332–7/Pp. Reg.: *Huzuoso* (Cs. 1: 611) ~ *Gevihosto* [romlott alak] (Gy. 1: 626) ~ *Hirziezo* [romlott alak], v. (Gy. 1: 626) ~ *Husin* (Gy. 1: 626) ~ *Husino* (Gy. 1: 626) ~ *Hususo* (Gy. 1: 626, Cs. 1: 611) ~ *Huziuoso* (Gy. 1: 626), 1349: *Huzyuozow* (Cs. 1: 611, J. 261, ComBih. 157, AnjouOkm. 5: 290), 1397: *Hozywazyo,* p. (ZsO. I, 4802), 1588, 1589–90, 1600: *Hozzuazo* (ComBih. 157, EH. 512), 1598: *Hozzuaszszo* (D. 127). Az 1332-es oklevél változatai bizonytalan lejegyzésre utalnak. A mai rom. Husasău de Tinca (FNESz. *Biharhosszúaszó,* Lelkes 120).

Az eredeti mikronév a m. *hosszú* melléknév és az *aszó* 'időszakos vízfolyás; száraz patak' (TESz., KNIEZSA 1943: 195, 198) jelentésű főnév összetételéből jött létre (vö. HA. 1: 77 KMHsz. 1: 38). Az *aszó* második névelem az *aszik* ige melléknévi igenévi származéka (bár a TESz. nem foglal egyértelműen állást ebben a kérdésben), amely hasadással különült el az azonos eredetű *aszú*-tól (NYÍRI 1980: 608–15). Az ómagyar korban igen gyakran szerepelnek földrajzi neveink névalkotó elemeként (lásd HA. 1–2., KMHsz. 1., OklSz.). A név valószínűleg időnként ki-kiszáradó pataknak lehetett a neve, s később vált magának a településnek a nevévé metonimikus névadással. Az előtag a régiségben szokásos *huszëu ~ hoszjú ~ hosszú ~*

hosszi ~ hosszó alakváltozataiban jelenik meg az adatokban (vö. BÁRCZI 1958: 97–8).

Hosszúbikács ’település Bihar vm.-ben Székelytelektől K-re’ 1508: *Hozzwbykach* (J. 215).

JAKÓ arra utal, hogy e település kialakulásának köze lehet a síkságon fekvő **Bikács (2.)** nevű faluhoz oly módon, hogy annak népfeleslege hozhatta létre új lakhelyéül (i. h.). Véleményem szerint azonban inkább arról lehet szó, hogy a *Bikács* alapnévből a *hosszú* jelzővel kiegészült névformát a másik **Bikács (1.)** nevű településtől való megkülönböztetés céljával hozták létre még akkor is, ha az alapnév csak későbbről adatolható.

Hosszúliget ’település Bihar vm.-ben Székelytelektől K-re, a Hodos és a Gyepes patak között’ 1508: *Hozzwlygeth* (J. 246), 1598: *Hozzuligett* (D. 127).

Eredeti mikrotoponimaként jöhetett létre a *hosszú* megkülönböztető jelzői előtag (vö. a **Hosszúaszó** szócikkel) és a *liget* ’(kisebb) erdő’ jelentésű (TESz.) köznév összekapcsolásával. Ez a mikronév vonódott át a településre metonímiával, s a falu környezetére utalt. A mai rom. Gruilung (Lelkes 265).

Hosszúmogy ’település Bihar vm. ÉK-i részén a Berettyó bal partján’ 1411: *Hozzumoch,* p., v. (ComBih. 218).

A **Mogy** névalakhoz kapcsolt *hosszú* megkülönböztető jelzői előtaggal (vö. a **Hosszúaszó** szócikkel) jött létre szintagmatikus szerkesztéssel. Az előtag a település hosszan elnyúló alakjára utalhatott.

Hosszúpályi ’település Bihar vm.-ben Debrecentől D–DK-re’ 1404: *Hwzypali ~ (Hwzywpali)* (ZsO. II/1: 3104, J. 317 [itt *Howzypali*]), 1415: *Hwzypaly* (Cs. 1: 619) ~ *Hwzywpaly,* p. (ComBih. 155), 1479: *Hozzopaly* (Cs. 1: 619), 1555: *Hozzwpaly,* p. (ComBih. 155), 1587, 1598: *Hozzupaly* (ComBih. 155, D. 127). A ComBih. azonosítja **Tiszaipálháza** településsel.

A **Pályi (1.)** névhez kapcsolt *hosszú* megkülönböztető jelzői előtaggal (vö. **Hosszúaszó**) jött létre (FNESz.). A jelzői első névrész a település elnyúlt alakjára utalhatott.

Hunyad ’település Bihar vm. K-i részén a Sebes-Körös forrásvidékén’ 1317: *Hunyad ~ Hodyina* (EH. 509), 1317, 1332–7/Pp. Reg.: *Hunad* [2a], v. (Gy. 1: 626, EH. 509) ~ *Hunak* [romlott alak], v. (Gy. 1: 626), 1400: *Huniad* (MEZŐ 2003: 75), 1477: *Hwnyad,* opp. (MEZŐ 2003: 75).

A *Honod* (1213/550, ÁSz. 390) személynévből (FNESz. *Bánffyhunyad,* lásd még SZABÓ T. 1942: 5, KNIEZSA 1943: 223) metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A mai rom. Huedin (Lelkes 98).

Iharpataka ’település Bihar vm.-ben Székelytelektől K–DK-re, a Gyepes patak közelében’ 1580: *Iharpataka* (J. 262).

Az *ihar ~ juhar* ’juharfa’ növénynév és a *patak* ’a folyónál kisebb vízfolyás’ (TESz.) földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával, szintagmatikus szerkesztéssel jött létre eredetileg mikroto-

ponimaként. Olyan patak neve lehetett, amelynek partja juharfával volt benőve. Ebből a mikronévből született meg metonimikus névadással a falu neve. Később Székelytelekbe olvadt (J. i. h.).

Ikerkerék lásd **Ökörkerék**

Ikertelke 'település Bihar vm. ÉK-i részén, pontos helye ismeretlen, Várvize, Csokmó, Derzs, Almatelke településekkel együtt említik' 1406: *Ikertheleke* (ZsO. II/1: 4373, 5057) ~ *Ikerteleke* (J. 341).

Előtagja bizonyára az *iker* (TESz.) főnév, amelyhez szintagmatikus szerkesztéssel illesztették a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-e* birtokos személyjeles alakját.

Iklód 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra' 1329: *Icloud,* p. (Gy. 1: 626, J. 262), 1374, 1495: *Ikold* (Cs. 1: 611 [itt XIV. sz.-i datálással], J. 262), 1374, 1495, 1587, 1598: *Iklod* (Cs. 1: 611 [itt XIV. sz.-i datálással], J. 262, ComBih. 160, D. 127), 1588: *Iklad* (ComBih. 160). Ma psz. Nagyváradtól DNy-ra (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. DNy-i részén Cséffától DNy-ra' 1395, 1435: *Iklod* (Cs. 1: 611, J. 262). Ma psz. Geszt mellett (J. i. h.).

Bizonytalan eredetű. BÁTKY ZSIGMOND az *ik* 'tölgy' származékának magyarázta (1922: 239–41), MOÓR pedig a szl. **klad*= 'lerakó, vámos hely' szóból próbálta eredeztetni (1925/26: 26). Ez utóbbi magyarázatot hangtani szempontból cáfolta KNIEZSA (1941a: 227). KISS LAJOS szerint esetleg a m. R. *Icol* (1237, ÁSz. 408) személynév és a *-d* helynévképző kapcsolódásával jöhetett létre (vö. FNESz. *Iklad,* TNyt. I, 253) morfematikus szerkesztéssel. Ezt a feltevést a fenti adatsorban előforduló *Ikold* formák támogathatják. A személynév a m. R. *ikol ~ iklik* ige családjába tartozhat (TESz. *iklat*).

Illye 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re' *1219/550: *Ylye,* v. (Gy. 1: 626, VRH. 81: 291), 1327/589: *Ilie* [2a] (Gy. 1: 626, AnjouOklt. 11: 95/198), 1327/589, 1598: *Illie* [2a], v. (Gy. 1: 626, AnjouOklt. 11: 95/198, D. 127), 1332–7/Pp. Reg.: *Eke* [romlott alak], v. (Gy. 1: 626), 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1333: *Helye,* v. (Gy. 1: 626, Cs. 1: 611, J. 262), 1335: *Elia,* p. (ComBih. 86, Bánffy 1: 82), 1341: *Elya* (Gy. 1: 626), 1341, 1435: *Ilye* (Cs. 1: 611, J. 262), 1401, 1429, 1537, 1539, 1588: *Illye,* p. (ZsO. II/1: 1305, MEZŐ 2003: 175, Károlyi 3: 213, ComBih. 86), 1587: *Illyeh* (ComBih. 86). K. FÁBIÁN szerint a Váradi Regestrumbeli adat inkább a csanádi egyházmegye területén keresendő (VRH. 81: 291).

Az *Ilya, Helia, Elie* személynévből ([1067]/1267, 1179, 1229/550, ÁSz. 275) jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 198) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A név alapja a m. *Illés* személynév becéző változata. A személynévben a lat. *e* > m. *ë* > *i* hangváltozás zajlott le (vö. GALAMBOS 1942: 12–13). A mai rom. Ciumeghiu (Lelkes 271).

Illyefalva 'település Bihar vm.-ben Székelytelektől K–DK-re, a Gye-

pes és a Hodos patak közén' 1411: *Elyefalwa* (J. 263). **Illyeháza** néven is ismerték.

Az *Ilya, Helia, Elie* személynév ([1067]/1267, 1179, 1229/550, ÁSz. 275) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével, szintagmatikus szerkesztéssel jött létre, és birtoklást fejezhetett ki.

Illyeháza 'település Bihar vm.-ben Székelytelektől K–DK-re, a Gyepes és a Hodos patak közén' 1533: *Ilyehaza* (J. 263), 1598: *Illiehaza* (D. 127). **Illyefalva** néven is ismerték.

Az *Ilya, Helia, Elie* ([1067]/267, 1179, 1229/550, ÁSz. 275) személynév és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetétele. Az adatok kronológiai viszonyai arra utanak, hogy a korábbi *Illyefalva* utótagját váltotta fel a *-háza* (lásd az **Ábrányháza** szócikket). A név tehát valószínűleg névrészcserével alakult.

Illyéslaka 'település Bihar vm. erdélyi határa közelében, Feketető, Feketepatak (1.), Lórév, Gégény településekkel együtt említik' 1406: *Illyeslaka* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 341).

Az *Elias, Ilies* személynév ([1141–61], 1211, ÁSz. 275, 277) és a *lak* 'település' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolódásával jött létre, és birtoklást fejezhetett ki.

Inánd 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától D–DK-re, a Nyár-ér közelében' 1396: *Innand,* p., v. (ComBih. 161) ~ *Iwand* (Cs. 1: 611), 1396, 1411, 1588: *Inand* (J. 263, ComBih. 161), 1411: *Ivand* (J. 263), 1489: *Iuand* (Cs. 1: 611).

Személynévből jött létre a *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) morfematikus úton, birtoklást fejezve ki. Az alapjául szolgáló személynév egyesek szerint török eredetű, vö. ótör. *ínanč* 'hit, bizalom' *ínanč beg* 'különös bizalomban részesülő bég, bizalmi bég' (DTS. 218) (FNESz., KNIEZSA 1943: 197). Az *Iványd* alakra utaló formák bizonyára csak az *Inánd* első *n*-jének téves lejegyzésével jöttek létre, talán az *Iván* szn. gyakori helynevekbeli használatának hatására. A mai rom. Inand (Lelkes 272).

Inke 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D–DNy-ra, a Kék-Kálló patak jobb partján' 1213/550: *Inka,* v. (Gy. 1: 627, VRH. 81: 293).

Az *Inque* személynévből (1138/329, ÁSz. 414) alakult ki metonímiával, és birtoklást fejezhetett ki (vö. FNESz. *Inke*). Ma hn. Derecske határában DNy-ra (Gy. i. h.).

Iráz 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra' 1214/550: *Yraz,* v. (Gy. 1: 627, J. 263 [itt *Iraz*], VRH. 82: 301), 1216/550, 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1370, 1587: *Iraz,* p., v. (Gy. 1: 627, ComBih. 340, VRH. 82: 301), 1220/550: *Iratz,* v. (Gy. 1: 627, J. 263, VRH. 82: 301), [1330 k.], 1470, XV.: *Iraaz* (Gy. 1: 627, J. 263, Bunyitay 2: 277), 1430: *Iras* (MEZŐ 2003: 473), 1598: *Iráz* (D. 127) | **~i** 1332–7/Pp. Reg.: Lad. sac. de v. *Iradsi* (Gy. 1: 627)

Etimológiája bizonytalan. Talán a szb.-hv. *Juras* személynév lehetett az alapja (FNESz. *Újiráz*). Ebben a szóeleji *ju-* szabályos megfelelése lehet az *i-* (BÁRCZI 1958: 132). A személynév-

ből metonimikus úton jött létre a település neve, és birtoklást fejezhetett ki.

Ireg lásd **Ürög**

Iregd lásd **Ürögd**

Isztrákos 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É-ra' 1508: *Izthrakos* (J. 359).

Eredete bizonytalan. Talán a m. N. *eszterág* < *isztrák* ~ *ësztrák* < R. *sztrak* 'gólya' (TESz.) madárnévhez kapcsolt *-s* helynévképzővel született meg. Az elnevezés alapja valamely déli szl. nyelvből került a magyarba: R. **stŗk* < **st' rk=* (vö. FNESz. *Eszterág-puszta,* KNIEZSA 1974: 633 *ëszterág*). A mai rom. Stracoş (Lelkes 274).

Ivánkabánháza 'település Bihar vm. É-i határánál Szalacstól ÉNy-ra' 1321: *Joankabanhaza,* p. (Gy. 1: 597, J. 206), 1329/358: *Iwankabanhaza,* p. (Gy. 1: 597, J. 206, Cs. 1: 603). **Bánháza** néven is ismerték.

Az első névrészbeli személynév és méltóságnév a település egykori birtokosára, valamelyik Gutkeled nembeli *Ivánka bán*-ra utal (JAKÓ i. m. 206), utótagja pedig a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja (FNESz. *Bánháza*). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. Az előtagban a *Jo(h)anka* > *Ivánka* változás ment végbe: a gyakori szóeleji *jo- (ju-)* > *i-* szabályos hangváltozás (vö. BÁRCZI 1958: 127, 132, KISS L. 1995: 23) megtörténte után a két egymás mellé került magánhangzó közé a nyelvhasználók hiátustöltő *v*-t illesztettek. Ma puszta Nyírábrány és Penészlek között (Gy. i. h.).

Ivánkafalva 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re, az Ér bal partján' [1291–4]: in v. Ivanka f-i Odun (Gy. 1: 627, VP. 299, Cs. 1: 611 [XIII. sz.-i dátummal]) ~ *villa Ivance* (Gy. 1: 627, J. 264, VP. 222), 1332–7/Pp. Reg.: *villa Iuanka* (Gy. 1: 627), 1383, 1393: *Iwankafalva* (ComBih. 159), 1397: *Iwankafalua* (J. 264), 1410: *Iuankafalua* (ZsO. II/2: 7406), 1486: *Iwankafalwa* (Cs. 1: 611). **Ivánkaháza** néven is ismerték. Lásd még **Jankafalva.**

Az *Ivanca* személynévhez (1214, ÁSz. 438) (FNESz. *Jankafalva,* KNIEZSA 1943: 192) kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával (vö. KISS L. 1992b: 92) jött létre. A korai adat a település birtokosának személyét nevezi meg: Adony fia *Ivánka* (J. i. h.). A mai rom. Ianca (Lelkes 279).

Ivánkaháza 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re az Ér bal partján' 1373, 1383, 1393: *Iwankahaza* (Cs. 1: 611, J. 264, ComBih. 159), 1383: *Iwanhaza* (ComBih. 159) ~ *Iuankahaza* (ComBih. 159), 1385: *Ivankaza* [romlott alak] (ComBih. 159). Lásd még **Jankafalva.**

Az **Ivánkafalva** névvel párhuzamosan jött létre: az *Ivánka* személynévhez a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz., ill. lásd az **Ábrányháza** szócikket) főnév *-a* birtokos személyjeles alakja kapcsolódott.

Ivánosd lásd **Jánosd**

Izsáka lásd **Zsáka**

Izsó 'település Bihar vm. D-i részén Sarkadtól K-re' *1233: eccl. de *Ysou* (Gy. 1: 620). **Gyán (3.)** néven is ismerték.

Az *Esav, Ysou* személynévből (1165, +1194 [1230 k.], ÁSz. 291) alakult metonímiával, s a birtokosra utalhatott.

Izsólaka lásd **Zsáka**

Izsóparlaga ’település Bihar vm. középső részén Telegdtől DK-re’ 1508: *Isoparlaga* (J. 264), 1560: *Izo parlaga* (ComBih. 156), 1598: *Iso Parlaga* (D. 127).

Az *Esav, Ysou* személynév (1165, +1194 [1230 k.], ÁSz. 291) és a *parlag* ’műveletlenül hagyott szántóföld, ugar’ (TESz.) köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Később Izsópallaga, a mai rom. Hotar (Lelkes 277).

Jákóhodosd ’település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó bal partján’ 1301: *Jakow Hudust* (J. 259). **Hodos (1.)** néven is ismerték.

A **Hodosd** névhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *Iacau, Jakou* személynévvel (1138/329, 1244/346, ÁSz. 401–2) jött létre, amely a *Jacobus*-ból rövidült *Ják* személynévképzős alakja. Az előtag a település birtokosára utalt: a XVI. század elejéig a Chaztól származó Hodosi Jakó család volt a falu tulajdonosa (lásd J. i. h.).

Jankafalva ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re, az Ér bal partján’ 1414: *Jankafalva* (Károlyi 2: 3), 1438, 1598: *Jankafalwa* (Cs. 1: 611, J. 264, D. 127). **Ivánkafalva, Ivánkaháza, Jankaháza, Negyvenszil** néven is ismerték.

Első adatai későbbiek a vele párhuzamosan is használt *Jankaháza* előfordulásainál, ami a névben a *háza* > *falva* főtag cseréjére utal. Ám a név *Ivánkaháza ~ Ivánkafalva* változatainak viszonya talán inkább azt valószínűsíti, hogy a *Jankafalva ~ Jankaháza* is párhuzamos alakulású forma lehetett. A mai rom. Ianca (Lelkes 279).

Jankaháza ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re, az Ér bal partján’ XIII. sz.: *Johankahaza* (Cs. 1: 611), 1332–7/Pp. Reg., 1335: *Yohankahaza* (Gy. 1: 627, J. 264), 1386: *Janchhaza* (ComBih. 159), 1386, 1406, 1408: *Jankahaza* (Cs. 1: 611, J. 264, ComBih. 159). **Ivánkaháza** néven is ismerték. Lásd még a **Jankafalva** szócikket.

A név személynévi előtagja *Ivánka ~ Johanka* formában is használatos volt. Az *Ivánka ~ Johanka* változást követően a névrészben a *Johanka* > *Janka* összerántódás történt (KISS L. 1995: 27, FNESz. *Jankafalva*). Ehhez kapcsolták a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz., ill. lásd az **Ábrányháza** szócikket) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakját szintagmatikus szerkesztéssel. A név birtoklást fejezett ki.

Jánosd ~ Ivánosd ’település Bihar vm. D-i részén Szalontától ÉK-re’ 1203/342/356/477, 1574, 1598: *Janosd* (Gy. 1: 627, AnjouOkm. 4: 292, EH. 516, D. 127), 1213: *Janust* (J. 264), 1213/550 [3a], 1219/550: *Ianust,* v. (Gy. 1: 627, VRH. 79: 283), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg., 1355, 1365, 1475: *Janusd* (Gy. 1: 627, Cs. 1: 611, J. 264, VP. 358, AnjouOkm. 6: 359, 360, ComBih. 159), 1300>338, 1340: *Iwanusd,* p. (Gy. 1: 627, J. 264),

1332–7/Pp. Reg.: *Iuansd,* v. ~ *Ivanusd* [2a], v. ~ *Jouanusd* (Gy. 1: 627), 1332–7/Pp. Reg., 1355, 1475 *Jovanosd* (Cs. 1: 611), 1338, 1344: *Jwanusd,* p. (EH. 516), 1340: *Juanusd* (MEZŐ 2003: 192, AnjouOklt. 24: 110, Ortvay 2: 569), 1478: *Ianosd* (EH. 516), 1588: *Jánosd* (ComBih. 159) | **~i** 1332–7/Pp. Reg.: Paul de v. *Iuanusi* (Gy. 1: 627). Esetleg azonos lehet **Jánosdi** településsel.

Az *Iuanis, Iwanus* személynévnek (1138/329, ÁSz. 439), illetve alakváltozatának, a *Ianus* névnek (1131, ÁSz. 404) a *-d* helynévképzős alakja (vö. FNESz., KNIEZSA 1943: 198, KISS L. 1997b: 184, TNyt. I, 253), morfematikus szerkesztéssel keletkezett, és birtoklást fejezhetett ki. A mai rom. Ianoşda (Lelkes 279).

Jánosdi ’település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen’ 1409: *Janosdi* (ZsO. II/2: 6908). Esetleg azonos lehet **Jánosd** településsel.

Személynévi alapjához lásd a **Jánosd** szócikket. Amennyiben denotátuma azonos *Jánosd* faluval, a név végén szereplő *-i* helynévképző (TNyt. I, 254–5) funkcióban szerepel, s a helynév morfematikus szerkesztés eredménye. A képzőhöz lásd még az **Ártánd** szócikket.

Jánosfalva 1. ’település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1406: *Janusfalwa* (J. 341). **2.** ’település Bihar vm. D-i részén Belényes mellett Ny-ra, a Fekete-Körös bal partján’ 1422: *Janasfalva* (J. 265) ~ *Jánosfalwa* (ComBih. 162), 1422, 1589: *Janosfalwa* (Cs. 1: 611, EH. 535) 1552: *Janwsfalwa* (ComBih. 162), 1587: *Jánosfalva* (ComBih. 162), 1598: *Jánosfalua* (D. 127). Később Körösjánosfalva, a mai rom. Ioaniş (Lelkes 341).

A *Ianus* személynév (1131, ÁSz. 404) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre, és birtoklást fejezett ki. GYÖRFFY I. szerint a **2.** települést *János* nevű alapítójáról nevezték el (1913/1942: 330).

Jenc(?)bikács ’település Bihar vm.-ben Székelytelektől K-re’ 1561: *Jench Bykach* (J. 215).

Előtagjának etimológiája ismeretlen, talán személynévi eredetű lehet. Az alapnévhez a másik **Bikács (1.)** nevű falutól való megkülönböztetés céljával kapcsolhatták. Utótagjára nézve lásd a **Bikács (2.)** szócikket.

Jenő 1. ’település Bihar vm. D-i részén Körösszegtől DNy-ra’ 1214/550: *Ieneu,* v. (Gy. 1: 628, VRH. 80: 286), 1347/349: *Jeneu,* p. (Bánffy 1: 142–5, 152–3). Ma psz. Sarkadtól É–ÉNy-ra (Gy. i. h.). **2.** ’település Bihar vm.-ben Váradtól K–ÉK-re, a Sebes-Körös jobb partján’ 1212, [1291–4] [2a]: *Jeneu,* v. (Gy. 1: 628, Cs. 1: 611, J. 265, VP. 300, 359), 1236: *Ienev,* t. (Gy. 1: 628, J. 265 [itt *Jenev*]) ~ Zeguenozo pertinet *Ieneunec* (Gy. 1: 628), 1256/284//572, 1360, 1587: *Jeneo,* p., v. (Gy. 1: 628, ComBih. 161), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1412: *Jenev,* v. (Gy. 1: 628, Cs. 1: 611, ZsO. III, 2808), 1360, 1366, 1412: *Jenew,* p. (Cs. 1: 611, ComBih. 161, ZsO. III, 2808), 1587, 1598: *Jeneő* (ComBih. 161, D. 128). **Kisjenő (1.)** és **Magyarjenő** néven is ismerték. Lásd még

Oláhjenő. A mai rom. Ineu (FNESz. *Köröskisjenő,* Lelkes 341).

A *Jenő* (950: *Γεναχ,* GYÓNI 1943: 40) törzsnévből jött létre (vö. FNESz. *Jenő,* KNIEZSA 1938: 458, 1943: 195) metonimikus úton. A törzsnevet hagyományosan a csag. **ínaq* magas hangú **inäk* párjának csuvasos **jänäχ* változatára vezetik vissza. Etimológiájának újabb megfejtési kísérlete BERTA ÁRPÁD nevéhez fűződik. A köztörök eredetű *yan* 'oldal', 'oldal[t lévő törzs]' jelentésű szó **yänäk* kicsinyítő képzős származékának tartja (1991: 24–25, 1997: 213, 218.) A név arra utalt, hogy a település lakói e törzshöz tartoztak.

Jobbágyi 'település Bihar vm.-ben az Érmelléken, valahol Gyapoly vidékén' 1229/550: *Iobagi,* pr. (Gy. 1: 628, VRH. 81: 294).

A *jobbágy* 'szolgálatra, szolgáltatásokra kötelezett személy' (TESz.) jelentésű főnév *-i* (eredetileg a korábbi *-é* birtokjel alakváltozata) helynévképzős alakja, tehát morfematikus szerkesztéssel jött létre. Arra utalt, hogy a település jobbágyoké lehetett. De korszakunkban létezett *Eubag, Joubag* személynév is (1138/329, 1229, ÁSz. 293, 418) (vö. FNESz. *Jobbágyi*).

Jofa 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re Fugyi határánál, a Sebes-Körös jobb partján' 1325>520 k.: *Jwfa* (Gy. 1: 628).

Lexikai szerkezete, etimológiája nem világos. BUNYITAY szerint „A «Vafa» «Jofa» mint személy- s helynév ismeretes a Csanádok történetében" (2: 469). A két említett személynév közül azonban csak az első alakra találtam adatot ([1067]/267: *Wofa,* ÁSz. 824).

Jofamező 'település Bihar vm. K-i részén, valahol Bertény–(Vár)Sonkolyos vonalától D-re' 1264, 1294: *Jofameze* (Cs. 1: 611), 1264/298/572, 1298/572: *Jofamezew,* m., p. (Gy. 1: 628).

Az ismeretlen előtaghoz (vö. a **Jofa** szócikkel) kapcsolódó *mező* földrajzi köznévvel alakult név eredetileg mikronév lehetett, s belőle metonimikus úton jöhetett létre a településnév.

Jog 'település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól D-re, a Berettyó jobb partján' 1405: *Jog* (ZsO. II/1: 4315).

A korábbi **Szentjog** névváltozatból jött létre a *szent* névelem eltűnésével, alakredukcióval.

Johankabánháza lásd **Ivánkabánháza**

Johankaháza lásd **Ivánkaháza**

Jováncsod lásd **Váncsod**

Józsefháza 'település Bihar vm.-ben Váradtól D-re, Apáti (2.) és Kardó környékén állhatott' 1552: *Jozephaza* (J. 266), 1598: *Josephaza* (D. 127).

A *Joseph* (+1086, ÁSz. 425) személynév és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott össze szintagmatikus szerkesztéssel. A név birtoklásra utalhatott. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Kabafalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra, a Remetepatak völgyének záródásánál' 1552: *Kabafalwa* (J. 270), 1598: *Kabafalva* (D. 128).

Előtagja a *Caba* személynév (1151 k., ÁSz. 441), amelyhez utótagként a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakját kapcsolták. A név birtoklást fejezett ki. A személynévi előtag a *kaba* 'egy fajta ragadozó madár' főnévből származik (vö. FNESz. *Kaba*). Lásd még: kun *kaba* 'vastag'. Később Biharkaba, mai rom. Căbeşti (Lelkes 120).

Kabala 'település Bihar vm.-ben, helyét nem ismerjük, esetleg Telegdtől ÉNy-ra fekhetett' +1214/334: *Kabala,* t. (Gy. 1: 629).

Esetleg azonosítható a későbbről adatolható **Kabaláspatak** néven említett településsel, ez esetben talán abból jöhetett létre a második névrész ellipszise és az *-s* képző redukciója nyomán. Nem elképzelhetetlen azonban a *kabala* 'kanca, ló' főnévből való metonimikus alakulása sem.

Kabaláspatak 'település Bihar vm.-ben Bihartól DK-re' 1598: *Kabolas Patak* (D. 127). Esetleg azonos **Kabala** településsel.

Az előtag etimológiailag azonos a szl. eredetű m. *kabala* 'kanca, ló' jelentésű főnévvel, s ehhez járult a *patak* földrajzi köznév. A helynév tehát egy patak nevéből jöhetett létre metonimikus úton (vö. 1295/315: *Kabalasaar,* loc. [HA. 2: 63], Gömör vm.). Később Kabaláspatak, a mai rom. Bălaia (Lelkes 285).

Kágya 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól D-re, az Ér patak bal partján' 1270, 127[8], 127[8]/309, [1285 k.], [1291–4] [5a], 1321, 1332–7/Pp. Reg. [6a]: *Kaga,* v. (Gy. 1: 629, J. 269, 270, AnjouOkm. 1: 623, VP. 222, 298, 359), [1285. k.]: *Caga,* v. (Gy. 1: 629), 1438, 1447: *Kagya,* p. (Cs. 1: 611, ComBih. 66). A település megjelölésére a **Kágyaegyházas** névalakot is használták. Osztódásával jött létre **Kis-** és **Nagykágya.**

Talán a blg. *káda* 'taposókád' (vö. ŠMILAUER 1970: 87), szln. *káda* 'kád', szlk. *kad'a* 'kád' főnévvel hozható kapcsolatba (FNESz. *Nagykágya*). Ebben az esetben a név arra utalhatott, hogy a falu talajmélyedésben telepedett meg. A fenti etimológiát azonban gyengíti, hogy a környező területen nem jellemzőek a szláv eredetű településnevek. A mai rom. Cadea (Lelkes 419).

Kágyaegyházas 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól D-re, az Ér patak bal partján' 1327: *Kagia eghazas,* v. (Gy. 1: 629, J. 270, AnjouOklt. 11: 223/474).

A korábbi **Kágya** névből jöhetett létre az *egyházas* 'egyházzal rendelkező, templomos' (TESz.) jelentésű melléknév hozzákapcsolásával. A szórendje azonban szokatlan, hisz általános és szabályos a jelző (első névrész) alapnév (második névrész) előtti megjelenése *(Egyházas + Kágya)*. Szokatlansága miatt esetleg csak oklevélnév lehetett, amely *Egyházaskágya* nevet takart.

Kakacseny 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Fekete-Körös bal partján' 1588: *Kakachien* (J. 267), 1589: *Kakoczin,* p. (ComBih. 97), 1598: *Kakiczyen* (D. 127).

JAKÓ közlése szerint román eredetű, etimológiája előttem ismeretlen.

PESTYnél Kakacseny (HOFFMANN–KIS 1996: 324), később Kakucsány, a mai rom. Cucuceni (Lelkes 286).

Kakat 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re' 1219/550: *Cocot,* v. (Gy. 1: 634, J. 280, VRH. 51: 132), 1220/550: *Cokot,* v. (Gy. 1: 634, VRH. 51: 132), 1332–7/Pp. Reg.: *Kakat,* v. ~ *Kathoch* ~ *Kokot* [2a], v. (Gy. 1: 634), 1299>322, 1332: *Kokoth,* t. (AnjouOkm. 2: 30, RegArp. 4252), 1336 [2a], 1344, 1354 [2a]: *Kokath* al. nom. Rubyn, p. (J. 280, AnjouOkm. 3: 247, 248, 4: 414, 6: 165), 1365: *Kokat* (J. 280), 1397, 1400 [2a], 1416, 1476: *Kakath,* p. (Cs. 1: 611, ZsO. I, 4802, ZsO. II/1: 343). **Rubin** néven is ismerték.

A *Kokot* személynévből (1256, ÁSz. 706) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév szláv eredetű, vö. cseh *Kokot* szn., le. *Kokot* szn. (vö. FNESz. *Kokad*). A név tkp. jelentése 'kakas' (MELICH 1903–1905: 115, vö. MIKESY 1940: 115). A névalakok hangtani fejlődésének különlegessége, hogy a név végén álló *t* később a zöngés párjává, *d*-vé alakult, talán a *-d* képzős helynevek analógiájára.

Kakucs 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra a Sebes-Körös bal partján, Iklód (1.) és Ősi (4.) szomszédosa' 1329: *Kacus,* p. (Gy. 1: 629, J. 267), 1344: *Kakuch* (J. 267), 1374: *Kakwch* (J. 267), 1587: *Kakucz* (ComBih. 167), 1588: *Kakwcz* (ComBih. 167). **2.** 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1343, 1436, 1587: *Kakuch* (Cs. 1: 611, ComBih. 65), 1435: *Kachuch* (J. 266), 1560: *Kakucs* (Bunyitay 2: 436). **Magyarkakucs** néven is ismerték. Határában a románok által megtelepült **Oláhkakucs** alakult ki.

Eredete bizonytalan. Talán a m. R. *kakucs* 'hosszú nyelű, görbe kés' (KOMORÓCZY 1903: 523) főnévvel hozható kapcsolatba, amely a *kajkó* 'horog, horgas fa' (TESz.) családjába tartozik. Más felfogás szerint a név az ótörök *qoq-* 'füstöl(ve) ég, kozmás szaga van' (DTS. 457) származéka rejtőzhet benne. A m. R. *kakucsol* 'kukucskál' igével való kapcsolatba hozása, határvédelmi leshelyként való magyarázata már csak a földrajzi elhelyezkedése miatt sem kellően meggyőző (vö. FNESz. *Kakucs*).

Kalocsa 'település Bihar vm. D-i határánál (Tenke)Széplaktól Ny–DNy-ra' 1214: *Colosa* (J. 267), 1344: *Kalacha* (J. 267, Cs. 1: 611), 1552, 1599: *Kalochya* (J. 267, ComBih. 67), 1587: *Kaloczia* (ComBih. 67), 1598: *Kaloczija* (D. 128), 1600: *Kalocza* (EH. 206).

A *Kolocha* személynévből (1273, ÁSz. 467) jöhetett létre metonimikus névadással. Az alapjául szolgáló személynévhez vö. ótör. *Qalač* [tkp. 'maradék'] szn. és törzsnév (FNESz. *Bélkalocsa,* KISS L. 1996: 444, 1999: 100). KNIEZSA felveti a helynév szl. *kalisce* 'sáros hely' szóval való összefüggését (1943: 200, vö. ŠMILAUER 1970: 87 *kališče*). A mai rom. Călacea (Lelkes 110).

Kalota 1. 'település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól D-re, a Kalota patak jobb partján' 1213/550, 1214/550, 1256/284/294/572, 1296, 1319/414/

XVI., 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1351, 1439, 1469: *Kalatha,* p. (Gy. 1: 629, 630, AnjouOklt. 5: 193/488 [itt 1319/414/581-es datálással], VRH. 84: 312, EO. 1: 49, 547, RegArp. 4054, EH. 207), 1214, *+1297, 1461: *Kalotha* (EH. 207, RegArp. 4099, EO. 1: 559), [1260–70], [1291–4], 1296, 1319/320, 1320>353, 1332–7/Pp. Reg. [8a], 1355: *Kalata* (Gy. 1: 629, 630, VP. 359, AnjouOklt. 5: 160/405, 364/948, EH. 207), +1275/XIX.: *Kalota* (EO. 1: 338) 1332–7/Pp. Reg.: *Kolatha* (Gy. 1: 630), 1344, 1349: *Kalacha,* p. (H. 3: 153, ComBih. 67, AnjouOkm. 5: 289). A mai rom. Călata (FNESz. *Nagykalota,* Lelkes 419). **2.** ’település Bihar vm. K-i részén Élesdtől D-re’ 1475, 1552, 1598: *Kalotha* (Cs. 1: 611, J. 267, D. 128). A mai rom. Călăţea (Lelkes 288).

Az **1.** település nevét a Sebes-Körös bal oldali mellékvize, a falu mellett elfolyó *Kalota* patak nevéről nyerte metonimikus úton. A víznév szláv eredetű, tövében az ősszl. **kal*= ’sár’ kereshető (vö. ŠMILAUER 1970: 87, lásd KISS L. 1997a: 203), amely szláv helynevekben igen gyakori névalkotó elem. Az eredeti víznév a folyó sáros vizére utalt. A **2.** település nevének motivációja az előzőhöz hasonló lehet, de ilyen nevű ottani vízfolyásra nincs adatunk. A helynévre vö. szb.-hv. Kalota ’falu Boszniában’ (HASz. 4: 775) (vö. FNESz. *Kalota*).

Kalugyer ’település Bihar vm. D-i határánál Nagykohtól D-re, a Fekete-Körös bal oldalán’ 1588, 1598: *Kaluger* (J. 267, D. 128).

A rom. *călugăr* ’szerzetes, barát, kalugyer’ főnévből származik (vö. FNESz. *Homoródremete,* KISS L. 1990a: 455–7). A magyar nyelvbe névátvétellel került. Minden bizonnyal birtoklásra utalt. A mai rom. Ponoarele (Lelkes 288).

Kán(y) ’település Bihar vm.-ben, pontos helye bizonytalan’ *+1214/334: *Kaan* (Gy. 1: 630) | **~i ?** *1279: Thom. de *Kany* (Gy. 1: 630). Talán összevethető a Harangmező határában 1214-ben szereplő *Kaan*-i út által jelzett településsel. GYÖRFFY GY. azt is felveti, hogy ez az adat esetleg a *Karan* romlott alakja lehet, s ebben az esetben *Karán* első említése lenne.

A *Keyan* (1323, ÓmOlv. 142) személynévből alakult ki metonimikus névadással, vö. *Kean* (1240, ÁSz. 466) nemzetségnév. Ennek feltehető forrása az ótör. *qayan* ’fejedelem, kagán’ főnév (vö. FNESz. *Kán*). Szláv személynévi származtatása KISS L. szerint nem fogadható el (vö. FNESz. *Kány*).

Kápolnásgyanta ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján’ 1552: *Kapolnas Gyantha* (J. 247), 1587: *Kapolnasgyanta* (ComBih. 68), 1598: *Kapolnasgiantha* (D. 128), 1600: *Kápolnásgyanta,* p. (ComBih. 68).

A **Gyanta** településnévhez kapcsolt *kápolnás* melléknévvel jött létre. A megkülönböztető jelzői előtag a faluban lévő építményre utalt.

Kápolnáshidas ’település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É-ra, a Hodos völgyében’ 1508: *Kapolnashydas* (J. 259), 1598: *Kapolnas Hidas* (D. 128).

A településnév alaprésze a **Hodos* lehetett, amelyre nincs adatunk. A *híd* 'átkelőhely' jelentésű főnév és az *-s* eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező, itt már helynévképző funkcióban álló morféma összekapcsolásával jött létre. Olyan település lehetett, amely a Hodos patakon (vö. 1326: *Hudus,* fl. [HA. 1: 77, KMHsz. 1: 130]) átvezető híddal rendelkezett. Ehhez a névrészhez kapcsolták a *kápolna* főnév *-s* melléknévképzős származékát a hasonló nevű **Hidas ~ Hidastelek** településtől való megkülönböztetés céljával.

Kápolnásventer 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É-ra' 1598, 1599: *Kapolnasventer* (D. 136, J. 386).

Alapeleme a **Venter,** amelyhez a *kápolna* főnév *-s* valamivel való ellátottságot kifejező képzős alakját kapcsolták. A név arra utalt, hogy a falu kápolnával rendelkezett. Talán a Fekete-Körös alsó völgyének magyar népe által kibocsátott raj telepedett itt meg (J. i. h.).

Karácson(y)(falva) 'település Bihar vm.-ben, a Várad környéki falvak között sorolják fel' [1291–4]: *villa Charachini* (Gy. 1: 630, VP. 357).

A *Karachun* személynévből ([1162–72]>1236/XVIII., ÁSz. 445) származik. A szn. alapja a keresztény *karácsony* ünnep (TERESTYÉNI 1941: 45). A név végén lévő *-i* (az *-é* birtokjel korábbi alakváltozata) itt a helynévképző szerepét tölti be. GYÖRFFY GY. (i. h.) és KÁZMÉR (kérdőjellel, 1970: 213) *Karácsonyfalva* formában rekonstruálja. Ebben az esetben forrásunkban a név latinra fordítva szerepel. Megjegyzendő, hogy a *karácsony* szó harmadik szótagbeli *-i*-je a régiségben gyakran megfigyelhető (TESz.).

Káránd 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É–ÉNy-ra, a Hodos és a Gyepes patak között' 1493, 1582 [2a]: *Karand* (J. 268, EH. 216). Kettéosztásával jött létre **Nagykáránd (1.)** és ikerfaluja **Kiskáránd (1.).**

Talán személynévből jött létre — amelyre azonban közvetlen adatunk nincsen — a *-d* helynévképző hozzákapcsolásával (TNyt. I, 253), morfematikus szerkesztéssel. Az alapjául szolgáló személynévhez lásd a tör. *Qaran* 'erős, hős' nemzetségnevet (NÉMETH GY. 1991: 49). Lásd még blg. *Karán* szn., szb.-hv. *Karan* szn. (FNESz. *Nagykáránd*). A mai rom. Cărăndeni (Lelkes 420).

Karaszó 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplak mellett Ny-ra' 1582: *Karazo* (EH. 217).

Eredete bizonytalan. Esetleg összetétel lehetett, amelynek utótagjaként az *aszó* 'időszakos vízfolyás' (TESz.) szerepelt, ugyanis ez a helynevekben feltűnően gyakran elhomályosul (lásd FNESz. *Balatonszárszó*). Előtagjaként talán a *kárász* szerepelt. Elképzelhető azonban az is, hogy a *Karas* nevekkel (FNESz. *Karas,* KNIEZSA 1943: 199) hozható kapcsolatba. **Alsó-** és **Felsőkaraszó** összeolvadásával jött létre. A mai rom. Cărăsău (Lelkes 292).

Karbonár 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől K–DK-re' 1600: *Korbonar* (J. 269). **Szénfalva** néven is ismerték.

Az elnevezés a román *cărbunár* 'szénégető' főnévből származik (vö. KNIEZSA 1943: 133). KRISTÓ arra idézi példaként, hogy foglalkozásnevekből későn, akár még a XVI. században is születhettek településnevek (1976: 77), ez azonban csupán a román névre igaz, mert a magyar nem foglalkozásnévi eredetű. A mai rom. Cărbunari (Lelkes 120).

Kardó 'település Bihar vm.-ben Váradtól D–DK-re' 1273/392/477, 1332–7/Pp. Reg., 1475: *Kordu,* t. (Gy. 1: 630, Cs. 1: 611, J. 269), [1291–4]: *Kordo* (Gy. 1: 630, J. 269, VP. 358), 1332–7/Pp. Reg.: *Carda* (Gy. 1: 630) ~ *Cordo* [2a], v. (Gy. 1: 630), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1475: *Cardo,* v. (Gy. 1: 630, Cs. 1: 611), 1598, 1600: *Kardo* (D. 128, EH. 302).

Eredete bizonytalan. KISS LAJOS szerint talán a törökségi *qardu* 'kásajég' a név alapja, illetve a blg. *Kórdo* személynévvel tartja összevethetőnek (FNESz.). A mai rom. Cordău (Lelkes 293).

Kasza 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, az Ér és a Berettyó között' 1310 [3a], 1579: *Kaza,* p. (AnjouOklt. 2: 434/1001, ComBih. 168), 1336: *Kazaa,* p. (Gy. 1: 630, J. 269, AnjouOkm. 3: 261 [3a]). **Kaszád** 1350: *Kassad* (Cs. 1: 612, J. 269, AnjouOkm. 5: 384), 1353 [3a]: *Kazad,* p. (J. 269, AnjouOkm. 6: 62, 63). Az AnjouOklt. az 1310-ből származó adatot Sajókazával azonosítja, de véleményem szerint ez Csalános és Tárnok településekkel való együtt említése miatt a bihari Kaszával azonosítható. Ebben az esetben ez az adat a település első említése. **Kaszafalva** és **Kaszatelek** néven is ismerték.

A *Kasza* névalak a *Kaza* személynévből (1211: *Coza,* 1243: *Kaza,* ÁSz. 451) jött létre (vö. FNESz. *Kasza*) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A személynévi alakhoz a *-d* képzőt (TNyt. I, 253) kapcsolva született meg a *Kaszád* névváltozat. A képzős és képzőtlen alakok időben egymással váltakozva szerepelnek forrásainkban (vö. KRISTÓ 1976: 88). Ma psz. Kismarjától ÉK-re (Gy. i. h.).

Kaszád lásd **Kasza**

Kaszafalva 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, az Ér és a Berettyó között' 1490: *Kazafalwa* (Cs. 1: 612, J. 269). **Kaszatelek** néven is ismerték.

A **Kasza** névalakhoz kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával, kiegészüléssel jött létre.

Kaszatelek 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, az Ér és a Berettyó között' 1507: *Kazathelek* (J. 269). **Kaszafalva** néven is ismerték.

A **Kasza** településnévhez kapcsolt *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjeles alakjával jött létre. A *telek* utótag a *falu* földrajzi köznévvel váltakozva szerepel a névben.

Kávás 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától D–DK-re' 1355: *Kavas,* p. (J. 270, AnjouOkm. 6: 356). **Kávásd** 1425: *Kavasd* (J. 270).

A *Kávás* településnév valószínűleg az elsődleges **Kávástelek** névből jött létre a földrajzi köznévi alaptag eltű-

nésével, ellipszissel, de elképzelhető a két névforma párhuzamos keletkezése is. Az ehhez a névalakhoz illesztett *-d* helynévképzővel (FNESz. *Kávásd,* KNIEZSA 1943: 198, TNyt. I, 253), bővüléssel született meg a *Kávásd* névforma. A mai rom. Căuaşd (Lelkes 296).

Kávásd lásd **Kávás**

Kávástelek 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától D–DK-re' 1316/382: *Kauastelek,* p. (AnjouOklt. 4: 95/240, Gy. 1: 630, J. 270). **Kávás(d)** néven is ismerték.

E településnévi forma az adatok kronológiája szerint elsődleges a másik két névváltozathoz képest: a *kávás* 'kávával ellátott' (bizonyára a területen lévő kávás kútra utaló) melléknév és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév összetételével jött létre.

Kéc 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától É-ra' 1397: *Kech* (J. 276), 1406: *Gecz* [romlott alak] (Cs. 1: 612), 1421, 1422: *Keech,* p. (Bunyitay 2: 405, 3: 10, Cs. 1: 612, ComBih. 78), 1422: *Keecz* (J. 276) ~ *Ketcz* (ComBih. 78), 1569: *Kechz* (ComBih. 78) ~ *Kecz* (EH. 250), 1598: *Kéécz* (D. 128). **Egyházaskéc** néven is ismerték.

Eredete bizonytalan. Talán a *Kec* személynévből (1237–40, ÁSz. 453) származik. Ebben az esetben metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Később Magyarkéc, a mai rom. Cheț (Lelkes 379).

Kecset 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1321, 1323: *Kucheth* (Gy. 1: 631, J. 270, AnjouOklt. 7: 213/459), 1407, 1416, 1489: *Kecheth* (Cs. 1: 612, J. 270, ComBih. 169), 1425: *Kechech* (ComBih. 169), 1476: *Kewcheth* (Cs. 1: 612), 1477: *Kewchet* (ComBih. 169), 1549: *Kychyt* (ComBih. 169), 1566: *Kechet* (Bunyitay 2: 216), 1587: *Kechiett* (ComBih. 169), 1588: *Keczett,* p. (ComBih. 169) | **~i** 1332: *Kecheti* (Csáky 1: 64).

Bizonyára a *Kecheđ* személynévből (1211, ÁSz. 453) jöhetett létre metonimikus úton, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév a *Kecse* szn. (1232: *Kecha,* ÁSz. 453) *-d* kicsinyítő-becéző képzős alakja (vö. FNESz. *Kecsed*). A név végén *-d* > *-t* zöngétlenedés történhetett.

Kecskehát 'település Bihar vm.-ben Telegdtől É–ÉNy-ra, az Almás patak bal partján' 1421: *Kechke Hath* (J. 271), 1421, 1489: *Kechkehath,* p. (Cs. 1: 612), 1598: *Kechkehatt* (D. 128).

A *kecske* állatnév és a *hát* 'csapott tetejű elnyúló magaslat' főnév összetétele. Eredetileg mikronév lehetett, amely vagy a terület alakjára utalhatott (a kecske hátához hasonlítva azt), vagy kecsketartó helyet jelölt. Ebből a mikronévből alakult ki magának a falunak a neve metonimikus úton.

Kecskéskér 'település Bihar vm. D-i határánál Béltől É-ra' 1332: *Kechkesker* (J. 278).

Alaprésze a **Kér (2.)** településnév, amelyhez a *kecske* állatnév *-s* valamivel való ellátottságot kifejező képzős alakja kapcsolódott. Az elnevezés arra utalt, hogy a lakosok pásztorkodással foglalkoztak (J. i. h.).

Kegyek ’település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re’ 1471: *Kydek* (Cs. 1: 613, J. 278), 1598: *Kigyk* (D. 128).

Metonimikus úton nyerte nevét arról az Erdőhátról lefutó patakról, amely mellett feküdt (lásd 1236: *Kuegeg,* torr. (HA. 1: 77, KMHsz. 1: 147, KNIEZSA 1942: 19). A víznév KISS LAJOS szerint valószínűleg a *kő* főnév és a m. R. *ügy* ’folyó, patak’ (TESz. *ügy*[2]) földrajzi köznév kicsinyítő képzős származékának elhomályosult összetétele lehet (FNESz.). A mai rom. Chigic (Lelkes 297).

Kékes ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Kis-Körös közelében’ 1319: Wozfolua al. nom. *Keykus* (Cs. 1: 612), 1319/320: Wozfolwa al. nom. *Keykus,* p. (Gy. 1: 631, AnjouOklt. 5: 160/405), 1319/319/320: Vozfolwa al. nom. *Keykus,* p. (Gy. 1: 631, AnjouOklt. 5: 156/395), 1320: Vozfolua al. nom. *Keykus,* p. (Gy. 1: 631, J. 277, AnjouOklt. 5: 262/683), 1348: *Kekus* (J. 277, Z. 2: 324), 1374: *Kekews,* v. (ComBih. 170), 1404: *Kikies* (ComBih. 170), 1406: *Kykews,* p., v. (ComBih. 170), 1451: p. *Kekes* et pred. Vzhaza (Cs. 1: 612, J. 277). **Úzfalva** és **Úzháza** néven is ismerték.

A személynévként is alkalmazott *kék* melléknévnek az *-s* képzős származékából alakulhatott ki morfematikus szerkesztéssel (vö. FNESz. *Kékes*). Ugyanakkor elképzelhető talán, hogy eredetileg a település mellett folyt egy **Kékes* nevű patak, amelyről metonimikus úton a falu a nevét kaphatta (ez utóbbihoz vö. *Kék-Kálló,* KMHsz. 1.). Hogy e nyelvterületen gyakori a zártabb magánhangzók előfordulása, bizonyítja a számos első szótagbeli *ëi* diftongus, illetve a két XV. századi *í*-ző *(Kikies, Kykews)* névalak is. Ma psz. Bojt mellett É–ÉK-re (Gy. i. h.).

Kelemenkenézpestese ’település Bihar vm.-ben az Élesdtől Sólyomkő felé vezető út mellett’ 1406: *Kelemenkenezpesthese* (J. 319, ZsO. II/1: 4373, 5057).

Alaptagja egy korábbi település önmagában nem adatolható **Pestes* (etimológiájára lásd az **Alsópestes** szócikket) névalakjának *-e* birtokos személyjellel ellátott formája, amelyhez személynévi megkülönböztető jelző kapcsolódott. Ez a névrész két lexémából áll: a *Kelemen* személynévhez (1211: *Kelemen,* ÁSz. 455 < lat. *Clemens,* 1138/329, ÁSz. 213, KUBINYI 1889: 87) a *kenéz* tisztségnév kapcsolódik. Talán a letelepítő kenéz neve szerepel a településnévben, ami vizsgált korszakunkban nem ritka jelenség. Az ilyen felépítésű településnevek rövid életűeknek bizonyultak (vö. KERTÉSZ 1939: 72).

Keménd lásd **Kemény**

Kemény ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra’ 1327/589: *Kewyu [ɔ: Kemyn],* p. (Gy. 1: 631, AnjouOklt. 11: 95/198), 1341: *Kemen* et alia *Kemen* (J. 271, AnjouOkm. 4: 143), 1466: *Kemyn* (Cs. 1: 612). **Keménd** 1323: *Kemend* (Gy. 1: 631, AnjouOklt. 7: 213/459). Már 1341-ben két faluból állt, amelyeket **Kis-** és **Nagykemény** néven említenek. A település egységes területén alakult ki **Martonfalu ~ Martontelke** régi nevén **Botkeménye** település is.

A *Kemény* településnév a *Kemen* személynévből (1260 k., ÁSz. 456) (vö. FNESz. *Keménytelke*) metonimikus névadással született meg, és birtoklást fejezhetett ki. A *Keménd* névforma a *Kemény* helynévhez vagy közvetlenül az annak alapjául szolgáló személynévhez kapcsolt *-d* helynévképzővel jött létre: az első esetben bővülés, a második esetben morfematikus szerkesztés történt. Később Keményfok, a mai rom. Avram Iancu (Lelkes 299).

Kenese 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' | **~i** 1219/550: villanorum *Kenesi* ~ villani *Kenesy* (Gy. 1: 634, VRH. 85: 320) *1226/550: Jacob, Tibam et Clianum de v. *Kenesij* (Gy. 1: 634).

A településnév egy déli szl. **Kneža* helynév magyar névrendszerbe történt átvételének eredménye. Tkp. jelentése 'a fejedelemé, a királyé'. Vö. szb.-hv. *Kneža Gorica* hn., szln. *Kneža* hn. (vö. FNESz. *Nagykanizsa, Balatonkenese*). Emellett talán felvethető a név személynévi eredete is: talán a *Kenesa* szn. ([1174–8]/1418, ÁSz. 457) párja lehet, amelynek a végén az *-a* kicsinyítő-becéző képző helyett az azonos funkciójú *-e* morféma szerepel. Az *1226/550-es adat települését a MEZŐ–NÉMETH munka (1972: 132) és K. FÁBIÁN (VRH. 85: 321) a Szatmár vm.-i *Újkenéz*-zel azonosítja.

Kenéz 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K–DK-re' 1279/325, 1281, [1291–4] [2a], 1327/469, 1342, 1354 [2a], 1416, 1451, 1598: *Kenez,* p., t., v. (Gy. 1: 631, J. 272, VP. 222, 298, 359, AnjouOkm. 4: 228, 6: 165, AnjouOklt. 11: 157/332, ComBih. 171, MEZŐ 2003: 315, ZsO. V, 1917, D. 381), 1332–7/Pp. Reg.: *Kenes* [2a], v. ~ *Kinis,* v. ~ *Kiniz,* v. ~ *Kymes* [romlott alak], v. ~ *Kyniz,* v. (Gy. 1: 631), 1393, 1417, 1419, 1511: *Kenys,* p. (Cs. 1: 612, ZsO. I, 2951, J. 272, EH. 1146). A mai rom. Voivozi (FNESz. *Érkenéz,* Lelkes 191). **1–2. ?** 'település Bihar vm.-ben, személynévben szerepel, így pontos azonosítása bizonytalan' 1408: *Kenez* (ZsO. II/2: 6103).

A *Kenez* (1191/374/425, ÁSz. 457; KNIEZSA 1943: 191, FNESz.) személynévből jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév alapjául a *kenéz* szl. eredetű tisztségnév szolgált.

Kengyel 1. 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re, Illye mellett' 1348: *Kengel* (J. 272), 1495: *Kengyel,* p. (ComBih. 172). **Kengyelszeg (1.)** néven is ismerték. **2.** 'település Bihar vm. ÉNy-i részén (Berettyó)Újfalutól Ny-ra, a Berettyó mellett' 1417, 1418, 1419: *Kengel,* p. (Cs. 1: 612, J. 271, ZsO. VI, 2381, VII, 921), 1425: *Kengyel,* p. (Cs. 1: 612). **Kengyeld** 1373: *Kengeld* (J. 271). **Kengyelszeg (2.)** néven is ismerték.

A *Kengyel* helynevek a m. *kengyel* főnévre vezethetők vissza, amelyek többfelé előfordulnak a kengyel alakban kanyarodó folyó, ér, tó, mocsár neveként. Vö. *Kengyel:* Bodrog vm. (HA. 1: 86, KMHsz. 1: 149), *Kengyel-ér:* Borsod vm. (HA. 1: 93, KMHsz. 1: 149), *Kengyeles:* Baranya vm. (HA. 1: 49, KMHsz. 1: 149), *Kengyel-tó:* Arad vm. (HA. 1: 35, KMHsz. 1: 150).

Feltételezhető, hogy az itt említett vízközeli bihari falvak is egy mellettük kanyargó folyó, patak, kengyel alakú tó formájáról nyerték nevüket. A névváltozatok kronológiai viszonyai és tipológiai jellege alapján a névformák keletkezési körülményeit nem lehet egyértelműen megállapítani, de a párhuzamos keletkezés és használat valószínűsíthető. Eszerint a *Kengyel* víznév metonimikusan vált a települések nevévé, a *Kengyeld* ebből a *-d* helynévképző (vö. TNyt. I, 253) hozzákapcsolásával keletkezett.

Kengyeld lásd **Kengyel**

Kengyelszeg 1. 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re, Illye mellett' 1341: *Kengelzegh* (J. 272). **Kengyel (1.)** néven is ismerték. A török pusztítás után nem épült újra (J. i. m. 104). **2.** 'település Bihar vm. ÉNy-i részén (Berettyó)Újfalutól Ny-ra, a Berettyó közelében' 1484: *Kengyelzeg* (J. 271). **Kengyel (2.)** néven is ismerték.

A nevek a *Kengyel* víznév és a *szeg* 'szöglet, csúcs, kiszögellés, sarok, zug' (TESz. *szeg*[2]) jelentésű földrajzi köznév összekapcsolásával jött létre. A településnév-változatok származhatnak közvetlenül egy *Kengyel-szeg* mikrotoponímából a falu elhelyezkedésére utalva, de az sem zárható ki, hogy a 'falurész' jelentésű *szeg* utótag kiegészülés révén kapcsolódott a települések nevéhez.

Kér 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1249, [1291–4], 1332–7/Pp. Reg. [2a]: *Keer,* t., v. (Gy. 1: 631, Cs. 1: 612, VP. 359), 1332–7/Pp. Reg.: *Kor* [romlott alak], v. (Gy. 1: 631, Cs. 1: 612), 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1337/453: *Ker* (Gy. 1: 631, AnjouOkm. 3: 427). Kettéválásával jött létre **Alsó-** vagy **Nagykér,** illetve **Fel-** vagy **Kiskér.** Később is két község: Alkér ma a rom. Cheriu, és Felkér ma a rom. Felcheriu (Lelkes 66, 199). **2.** 'település Bihar vm. D-i határánál Béltől É-ra' 1580: *Keer* (J. 278). **Kecskéskér** néven is ismerték.

A *Kér* törzsnévből (KNIEZSA 1943: 196, KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 37) metonimikus névadással alakult ki, s arra utalt, hogy a település a magyar Kér törzsbeliek lakóhelye volt. A törzsnevet hagyományosan a csuvasos török *kär* 'óriási, roppant nagy, hatalmas' melléknévre vezetik vissza (NÉMETH GY. 1991: 210, vö. FNESz. *Hajmáskér*). Etimológiájának újabb megfejtési kísérlete BERTA ÁRPÁD nevéhez fűződik: a törzsnév alapja véleménye szerint a tör. eredetű, **keri* 'hátsó, utolsó' jelentésű szó (1991: 27–32, 34, 1997: 213, 218).

Kerek lásd **Kereki 1., 2.**

Kerekegyház 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, a Berettyó jobb partján' 1314: *Kerekeghaaz* (AnjouOklt. 3: 374/849), 1328: *Gerekyghaaz,* p. (Gy. 1: 632, J. 272 [itt *Kerekyghaaz*], AnjouOkm. 2: 354, 355), 1383: *Kerechighaz* (ComBih. 173), 1392: *Kerecheghaz* (ZsO. I, 2462), 1398, 1487, 1521: *Kerekeghaz,* p. (ZsO. I, 5239, Cs. 1: 613, Károlyi 3: 132), 1579: *Kerekegyhaz,* p. (ComBih. 173).

A *kerek* melléknév és az *egyház* 'templom' jelentésű (TESz.) főnév összekapcsolódásával jött létre (vö. FNESz. *Kerekegyháza*), a települést

kerek alaprajzú templomáról nevezték el metonimikus úton. Az *igyház* alakjára lásd a **Bánkegyház** szócikket.

Kerekesfalva 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Topa és a Hollódi-patak között' 1508, 1598: *Kerekesfalwa* (J. 332, EH. 836).

A *kerekes* 'erdős' (vö. TESz., SzT. *kerek, kerék II.*) melléknév és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre. Ebben az esetben az előtag arra utalt, hogy a falu megtelepedési területe erdős vidék volt. Ugyanakkor a településnév kései előfordulása és tipológiai szerkezete miatt az első *Kerekes* névrésznek a családnévi eredete sem zárható ki (1402: Martino *Kerekes,* RMCsSz. 579). A mai rom. Rotăreşti (Lelkes 301).

Kereki 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Kis-Körös partján' 1226, 1470, 1520, 1589: *Kereky,* castr. (Cs. 1: 613, J. 273, ComBih. 224), 1563, 1570, 1588: *Kereki* (ComBih. 224). **Kerek** 1214/550: *Kerecu,* v. (Gy. 1: 632, J. 273, VRH. 86: 323), [1291–4]: *Kerek,* v. (Gy. 1: 632, VP. 301). **Nagykereki (1.)** és **Váraljkereki** néven is ismerték. Később Nagykereki (Lelkes 420). **2.** 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól ÉK-re, az Ér patak bal partján' 1220/550: *Kerequi,* v. (Gy. 1: 632, J. 273, VRH. 86: 325), 1262, [1291–4] [6a], 1302, 1302/383, 1310/311/318, 1311/318 [5a], 1321, 1325 [2a], 1342, 1354, 1357 [3a], 1400, 1432 [3a], 1520: *Kereky,* p., v. (Gy. 1: 632, Cs. 1: 613, ZsO. II/1: 724, VP. 222, 299, 359, ComBih. 75, AnjouOklt. 1: 126/193, 2: 362/827, 3: 13/11, 9: 35/45, 38/51, AnjouOkm. 4: 229, EH. 247), *1279: *Kerchi [ɔ: Kereki?]* (Gy. 1: 632), 1332–7/Pp. Reg.: *Keky,* v. ~ *Keyke* [romlott alakok], v. (Gy. 1: 632). **Kerek** 1284, 1429: *Kerek* (Gy. 1: 632, MEZŐ 2003: 178). A XIII. században két részre szakadt: **Alsó-, Egyházas-** vagy **Nagykereki (2.)** és **Felső-** vagy **Kiskereki** nevű részekre. Később Kiskereki, a mai rom. Cherechiu (Lelkes 317). **3.** 'település Bihar vm.-ben, a helye biztosan nem állapítható meg' 1226/550: *Kereky,* t. (Gy. 1: 632, VRH. 86: 324). **1–4.** 'település, Bihar vm.-i személy nevében fordul elő, azonosítása bizonytalan' | **~i** 1404, 1406, 1408: *Kereky*-i (ZsO. II/1: 3454, 4791, ZsO. II/2: 6004).

Településneveink alapja a kerek 'erdő; szigetszerű erdő' (TESz., GYÖRFFY I. 1913/1942: 302) jelentésű földrajzi köznév, amelynek KISS L. és KNIEZSA 'körhöz hasonló alakú erdő' jelentést tulajdonít (vö. FNESz. *Kereki,* KNIEZSA 1943: 192). JAKÓ minden ilyen nevű települést irtásfalunak tekint (i. m. 11). A *Kereki* nevek a fent említett *kerek*-ből az *-i* helynévképzővel (TNyt. 1: 254, KISS L. 1997b: 183) morfematikus szerkesztéssel alakultak, de két névnél velük párhuzamosan a *Kerek* erdőnév metonimikus úton is a település nevévé válhatott. A legkorábbi képzőtlen alak végén talán még a tővéghangzó áll *(Kerecu).*

Kerekliget 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől D-re, a Fancsika (3.) körüli hegyekben állhatott' 1335, 1341: *Kereklygeth,* v. (J. 274, AnjouOkm. 4: 79).

A *liget* '(kisebb) erdő' jelentésű (TESz.) köznévhez illesztett *kerek* melléknévvel alakult ki eredetileg mikrotoponimaként. Ez a mikronév vonódott át az egész településre metonimikus úton, s utalt a falu jellegzetességére.

Keresztényfalva 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉNy-ra' 1374: *Kerestienfalva* (J. 275). A ComBih. azonosítja **Kreszulya** településsel.

A *Christien* személynév (1211, ÁSz. 226) (< lat. *Christianus:* 1215/550, ÁSz. 204) és a *falu* főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével alakult ki jelölt birtokos szerkezetből. A személynév alapja a m. *keresztény* 'Jézus tanítását valló, megkeresztelt személy' főnév (KISS L. 1982b: 226).

Keresztes 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny–DNy-ra' 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1589, 1598: *Kereztes,* p., v. (Gy. 1: 632, ComBih. 46, D. 130), 1374/615: *Kereztes* al. nom. Fanczal, v. (Gy. 1: 632, J. 274 [itt *Keresztes*]), 1379, 1396: *Kereztus,* p. (J. 274, ComBih. 46), 1396: *Keresthws* (Cs. 1: 613), 1528: *Kerestes* (ComBih. 46), 1588: *Keresztes* (ComBih. 46) ~ *Kereozteos,* p. (Károlyi 3: 443). A település megjelölésére korábban a **Fancsal (2.)** nevet is használták.

A helység egyik fele V. István adományából a nagyváradi székesegyház *Szent Kereszt* oltárának mesteréé volt. A név tehát a *kereszt* főnév *-s* melléknévképzős alakjából jött létre (FNESz. *Biharkeresztes*), s a tulajdonosra utalt, metonímiával jött létre.

Keresztúr 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó bal partján' 1285: eccl. S. Crucis (Gy. 1: 633, J. 275, MEZŐ 1996: 114/22), 1311: *Keyrustwr,* p. (AnjouOklt. 3: 71/145, Gy. 1: 633, J. 275, MEZŐ 1996: 114/22), 1405: *Kerezthwr* (J. 275, MEZŐ 1996: 114/22). **2.** 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól K–DK-re' 1311/318: *Kereztwr* (AnjouOklt. 3: 13/11, Gy. 1: 633), 1318: *Kerezt vr* (Gy. 1: 633, AnjouOklt. 5: 52/105), 1328: *Kerusthur* (Gy. 1: 633), 1333: *Kerezthur* (Gy. 1: 633, J. 274), 1334: de *Sancta Cruce* (MEZŐ 1996: 114/21, Vat. 1/1: 69). **Keresztúrtelek** néven is ismerték. A mai rom. Crestur (FNESz. *Apátkeresztúr,* Lelkes 84). **3.** 'település Bihar vm. DNy-i részén Sarkadtól É-ra' 1332: *S. Crucis,* eccl. (MEZŐ 1996: 114/20, Vat. 1/1: 45, J. 275), 1333: *Kerezthur* (MEZŐ 1996: 114/20, Teleki 1: 45), 1552: *Kerezthwr* (J. 275), 1587, 1588: *Kereztur,* p. (ComBih. 282, MEZŐ 2003: 184) (FNESz. *Sarkadkeresztúr*).

A *kereszt* 'feszület' és az *úr* 'uraság' főnév összetétele, s azzal kapcsolatos, hogy a falu templomát a Szent Kereszt tiszteletére avatták fel (KNIEZSA 1943: 192, MEZŐ 1996: 114/22, 114/21, 114/20, KISS L. 1996: 449, OklSz.). BENKŐ véleménye szerint a szókapcsolat tkp. jelentése 'a keresztre feszített Krisztus' volt, így *Keresztúr* neveink annak köszönhetik létüket, hogy a helység templomát a keresztre feszített Krisztus tiszteletére szentelték (1980: 307). Ugyanakkor MEZŐ úgy véli, hogy mivel az *úr* lexémát csupán személyt jelentő közszók vagy sze-

mélynevek mellett használták, az első névelemben egy 'Krisztus' jelentésű személynevet kell keresnünk (1996: 122). A név mikronévként, a templom elnevezéseként jött létre, amelyből a településnév metonimikus úton született meg.

Keresztúrtelek 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól K–DK-re' 1582: *Kerezturtelek* (J. 274).

A **Keresztúr (2.)** névalakhoz kapcsolt *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznévvel jött létre kiegészülés eredményeként.

Kernye 'település Bihar vm.-ben, Csépánnal együtt tűnik fel' 1458: *Kernye* (Cs. 1: 613).

Eredete bizonytalan. Talán a rom. *Cîrn(u)* személynévből alakulhatott ki, s ebben az esetben metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezett ki. A személynév köszói előzménye a *cîrn* 'pisze (orrú ember)' (vö. FNESz. *Kernyesd*).

Kérő lásd **Kőrév**

Kerpenyét 'település Bihar vm. D-i határánál Belényestől DK-re, a Fekete-Körös partján' 1588: *Carpinet* (J. 275), 1598: *Karpenett* (D. 128), 1600: *Kerpenetw* (J. 275).

KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). A rom. eredetű *cărpinet* 'gyertyán(fa)erdő, gyertyános' (Dicţ. 1: 190) jelentésű főnévből származik (*carpin* + *et* képző, IORDAN 63, 425), s a magyar helynévrendszerben átvételnek tekinthető. A magyarba átkerült formában hangrendi kiegyenlítődés ment végbe. A név bizonyára arra utalt, hogy a falu gyertyános erdő mellett telepedhetett meg. A *carpen* főnévből kialakult helynévváltozatok a románban igen elterjedtek. Később Kerpenyéd, a mai rom. Cărpinet (Lelkes 303).

Kérsziget 'település Bihar vm. Ny-i határánál Körösszegtől Ny-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1574: *Kerzigeth* (J. 278), 1587: *Kerzygeth* (ComBih. 175), 1588: *Kerzigetth* (ComBih. 175).

A Sárrét valamelyik szigetén állott, s nevében a *sziget* 'folyó vagy állóvízben, mocsárban vízzel körülvett szárazföld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév és a *Kér* (950 k., *Καρή(ς)* GYÓNI 1943: 66) törzsnévből alakult településnév kapcsolódott össze. A *Kér* település neve a *sziget* utótaggal talán a földrajzi körülmények módosulásának hatására egészült ki, de elképzelhető, hogy ennek oka a környékbeli többi *Kér*-től való elkülönítés igénye volt.

Keseháza 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉNy-ra, a Fekete-Körös bal partján' 1374, XIV. v.: *Kesehaza* (Cs. 1: 613, J. 279), 1587, 1598: *Keshaza* (J. 279, D. 128).

A *Kese* személynév (1211, ÁSz. 459) (FNESz. *Kisháza,* KNIEZSA 1943: 199, KÁLMÁN 1967: 7) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével alakult ki. A település névadója első birtokosa lehetett (GYÖRFFY I. 1913/1942: 345). Az idő múlásával az eredeti *Kese* előtag *Kes* alakúvá módosult, később pedig a *kis* melléknév hasonította magához, te-

hát a település későbbi–mai neve népetimológia eredménye. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. Később Kisháza, a mai rom. Cheşa (Lelkes 315).

Keserű ’település Bihar vm.-ben Székelyhídtól É-ra, az Ér jobb partján’ 1215/550: *Quesereu,* v. (Gy. 1: 633, J. 275, VRH. 117: 482), 1236: *Kueserev* (Gy. 1: 633, J. 275), 1284, [1291–4]: *Keseru,* v. (Gy. 1: 633, J. 275, VP. 298), 1307/310/338, 1310/338, 1400, 1422, 1435, 1481, 1486, 1543, 1587: *Keserew,* p., v. (Gy. 1: 633, Cs. 1: 613, ZsO. II/1: 724, J. 275, AnjouOklt. 2: 122/270, 430/994, ComBih. 78, EH. 249, Bunyitay 2: 253), 1307, 1310/338: *Keserű* (AnjouOklt. 2: 122/270, 430/994), (1310), 1310/311/318 [2a], 1311/318 [6a], 1318, 1342, 1355: *Kesereu,* p., t., v. (Gy. 1: 633, ComBih. 78, AnjouOklt. 2: 359/818, 362/827, 3: 13/11, 5: 52/105, AnjouOkm. 4: 230), 1323: *Kezereu* (Gy. 1: 633, AnjouOklt. 7: 213/459), 1332–7/Pp. Reg.: *Keseres* [romlott alak], v. ~ *Keserev* ~ *Kezerev,* v. (Gy. 1: 633), 1598: *Kesereő* (D. 125), 1599: *Keserw* (ComBih. 78).

Valószínűleg a *Keseru* ~ *Kesereu, Quesereu* személynévből (1138/329 ~ 1211, ÁSz. 460) (FNESz. *Érkeserű*) jött létre metonimikus úton, és birtoklást fejezhetett ki. A másik felvethető lehetőség szerint a *keserű* melléknév (TESz.) eredetileg egy a település mellett elfolyó keserű vizű patakra vonatkozott (KNIEZSA 1943: 191), s nevéből metonimikus úton született meg magának a településnek az elnevezése. Erre azonban nincs adatunk. A mai rom. Cheşereu (Lelkes 191).

Keszi ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re, a Köles-ér bal partján’ 1220/550: Vacy de v. *Qezy* (Gy. 1: 633, VRH. 116: 477, J. 276 [itt *Quezy*]), 1290/422: *Kesew,* t. (Gy. 1: 633, J. 276), 1403: *Kezew* (ZsO. II/1: 2679, J. 276), 1412, 1422, 1453, 1587, 1598: *Kezy,* p. (Cs. 1: 613, J. 276, ComBih. 176, D. 128), 1517: *Kezih* (ComBih. 176), 1588: *Kezi* (ComBih. 176). **Répáskeszi** néven is ismerték.

A *Keszi* ~ *Kesző* ~ **Keszeg* törzsnévből (950: *Κασή* GYÓNI 1943: 67) származik, s metonimikus úton jött létre. Arra utal, hogy a település lakói a *Keszi* törzsbeliek voltak. A törzsnevet hagyományosan az ótörök *kes-* ’vág’ ige *kesäk* ’darab’ származékára vezetik vissza (vö. FNESz. *Budakeszi*). Etimológiájának újabb megfejtési kísérlete BERTA ÁRPÁD nevéhez fűződik, aki a tör. *käs* ’rész, darab, töredék’ *-äk* kicsinyítő képzős alakjának tartja (1991: 7–11, 1997: 213, 218). Adataink szerint a szóvégi *ő*-t a XV. század elején váltja fel az *i*. Ma psz. Nagyszalonta mellett D-re (Gy. i. h.).

Keszteg ’település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján’ +1075/+124/+217: *Caztech* (Gy. 1: 633), *1220/550: *Questest,* v. (Gy. 1: 633, VRH. 117: 483), 1335, 1341 [2a]: *Kezteg,* p. (J. 276, AnjouOkm. 4: 79), 1560: *Kezthegh* (ComBih. 82), 1598: *Keztegh* (D. 128).

Talán szláv eredetű személynévből metonimikus úton keletkezhetett (KNIEZSA 1943: 195), és birtoklást fejezhetett ki. Vö. a blg. *Kost i k,* cseh *Kostek, Kostík* szn., le. *Kostek, Kostuch,*

Kostuk szn. (FNESz.). A *Questest* névalak vonatkozása bizonytalan, GYÖRFFY GY. szerint talán e település neve rejlik benne (i. h.). A mai rom. Chistag (Lelkes 305).

Kétbarsa 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra' 1321>448/XV.: *Kethbarsa,* p. (Gy. 1: 598).

A **Barsa** településnévhez kapcsolt *két* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az ezzel a névrésszel ellátott névalakok általában az összefoglaló név szerepét töltik be (vö. FNESz. *Kétbodony, Kétfegyvernek, Kétgút, Kétpó, Kétsoprony, Kétújfalu*). Itt a tulajdonosok 1321-es osztozása alkalmával két részre osztott falu megnevezésére szolgált (Gy. i. h.). Arra vonatkozólag azonban nincs adatunk, hogy a két részt külön névvel is megjelölték volna.

Kétbócs 'település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól D-re' [1321]>381/448/XV., 1381: *Kethbulch,* p. (Gy. 1: 604, J. 217). **Derzsbócs(a)** és **Apabócsa** települést együtt e névvel illették.

A *két* összefoglaló szerepű megkülönböztető jelző és a **Bócs (1.)** településnév összakapcsolásával jött létre. Az első névrész a települések lokális összetartozását, közelségét jelezte, s ezzel öszszefüggésben neveik szoros kapcsolatát is.

Kéza 'település Bihar vm. DNy-i részén Kölesértől ÉNy-ra, a Köles-ér jobb partján' 1552, 1560, 1587, 1598: *Keza,* p. (J. 278, ComBih. 177, D. 128).

A *Keza* személynévből (1279, ÁSz. 462) jött létre metonimikus névadással, és birtoklásra utalhatott (vö. FNESz. *Ginza*[1]).

Kimpány 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Rézbányához tartozó falvak között' 1598: *Kympan* (D. 128). Két részét később **Alsókimpány** és **Felsőkimpány** néven említik.

JAKÓ közlése szerint az elnevezés román eredetű (J. 279). KARÁCSONYI JÁNOS magyarázata szerint a *kimpány* 'tér, ahol táboroznak, tanyát ütnek, vásároznak' főnév az alapja (vö. KNIEZSA 1943: 134, MEZŐ 1999: 293). Talán egy rom. *Cîmpeni* [többes szám] 'síksági emberek, alföldiek' jelentésű hn.-re vezethető vissza (vö. FNESz. *Kimpényszurdok*).

Kimpulujbaj ? 'település Bihar vm. D-i határánál Belényestől D–DK-re, a Fekete-Körös bal partján' 1598: *Kempuly Boy* (D. 128), 1600: *Keompeolsboy* (J. 279).

Olvasata, etimológiája nem világos. JAKÓ közlése szerint román eredetű. Az előtag talán a PESTY gyűjteményében több helyen is említett *Kimpu(luj)* (HOFFMANN–KIS 1998: 590) helynév, amelyben a rom. *cîmp* 'mező, határ, tábla' főnév szerepel (Dicț. 1: 227). Szintén e forrás említi a Vaskoh határában lévő *Boj ~ Boj vize* nevű patakot (i. m. 547, 549), bizonyára e név kereshető a második névrészben. A későbbi magyar névalak Vaskohmező, a mai rom. Câmp (Lelkes 634).

Kincse 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalacstól Ny-ra' 1323: *Kenche* [2a] (Gy. 1: 634, J. 271, AnjouOklt. 7: 213/459), 1338: *Kynche,* p., t. (Cs. 1:

612, Gy. 1: 634, J. 271) | **~i** 1318: Maur. de *Kenchey* (Gy. 1: 634, AnjouOklt. 5: 129/320). **Kincsej** [1291–4]: *Kunchey* (Gy. 1: 634, J. 271, VP. 222).

Bizonyára a *Kuncheý* személynévből (1268/291, ÁSz. 473) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Elképzelhető, hogy a *Kincsej* névforma a személynév + *-j/ -aj ~ -ej* képzős szerkezetű nevek csoportjába tartozik (vö. BENKŐ 1997a, 1998d). A névtípus képzős vagy puszta személynévi eredetére vonatkozó nézetek különbségére lásd BENKŐ 2004 és FEHÉRTÓI 2004. Ma hn. Érsemjén határának K-i részén (Gy. i. h.).

Kincsej lásd **Kincse**

Kinizs 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra' 1220/550, [1275] k.: *Quenes,* t., v. (Gy. 1: 634, J. 272, VRH. 116: 479), [1291–4], 1409, 1421: *Kenes,* p., v. (Gy. 1: 634, Cs. 1: 612, J. 272, ComBih. 171, VP. 301), 1313/410, 1489: *Kynys,* p., v. (Gy. 1: 634, AnjouOklt. 3: 238/529, J. 272), 1313/410, 1587: *Kinis* (Gy. 1: 634, AnjouOklt. 3: 238/529, ComBih. 171), 1552: *Kynyz* (J. 272). JAKÓ és CSÁNKI *Kenéz* formában rekonstruálja.

KISS LAJOS a *Kinizs* nevet szláv eredetűnek mondja (FNESz.), de összevetésként a *Kinis* személynevet (1138/329, ÁSz. 464) is ajánlja. A mi esetünkben a helynév hátttereként inkább ez utóbbi lehetőség jöhet szóba, így a településnév metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Ma psz. Homorogtól É-ra (Gy. i. h.).

Királyi 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DNy-ra, a Bisztra bal partján' [1291–4], 1393, 1450, 1454, 1475: *Kyraly,* v. (Gy. 1: 634, Cs. 1: 626, J. 279, VP. 300, 358, ComBih. 80), 1332–7/Pp. Reg.: *Krali,* v. ~ *Kyledi,* v. (Gy. 1: 634), 1332–7/ Pp. Reg., 1334, 1397 [2a]: *Kyrali,* p., v. (Gy. 1: 634, J. 279, ZsO. I, 5088, EH. 257), 1334: *Keraly* (J. 279), 1354: *Kerali* (AnjouOkm. 6: 223, ComBih. 80), 1358: *Keralÿ* (EH. 257), 1416: *Kiraly,* p. (MEZŐ 2003: 93, ZsO. V, 2352), 1569: *Kÿrealÿ* (EH. 257).

A *király* méltóságnévhez kapcsolt *-i* helynévképzővel jött létre (FNESz. *Berettyókirályi*). (Az említett képzőelem az *-é* birtokjel korai alakváltozata. Vö. KNIEZSA 1943: 193, KISS L. 1997b: 183.) Neve királyi alapításra utal, eredetét a királyi birtoklás korában kell keresni (J. 49). Az 1332–7/ Pp. Reg. első adata a szlávból átvett eredeti névalakot tükrözi a mássalhangzók torlódásával (TESz.). Minden más alakban már jelen van a mássalhangzó-torlódást felbontó *i,* illetve *ë* hang. A mai rom. Chiraleu (Lelkes 115).

Királymezeje 'település Bihar vm. D-i határrészén Béltől É-ra' 1344: *Keralmezei,* loc. (J. 288, H. 3: 153), 1349: *Kyralmezey* (Bunyitay 1: 192, EH. 318), 1429: *Kyralmezeye* (J. 288). **Krajova (2.)** néven is említették.

A *király* méltóságnév és a *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) köznév *-i ~ -je* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre eredetileg mikronévként. GYÖRFFY ISTVÁN felveti, hogy a név alapja esetleg a szl. eredetű *kraj* 'határszél' lehet (vö. ŠMILAUER 1970: 100 *kraj*). A településne-

vet mindkét etimológia szerint a gyepűrendszerre utaló nevek közé sorolhatjuk, hisz a gyepűelve a király tulajdona volt (GYÖRFFY I. 1913/1942: 282). Az elnevezés mindkét esetben metonímiával alakult ki. Később Bélkirálymező, a mai rom. Craiva (Lelkes 110).

Kisapáti 'település Bihar vm. ÉK-i részén, Szalacstól ÉNy-ra' 1520: *Kysapathy* (J. 196).

Az **Apáti (4.)** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre. A jelzői névrész bizonyára a település méretére utalhatott, antonim névpárra *(*Nagyapáti)* azonban nincs adatunk.

Kisatyás 'település Bihar vm. DNy-i részén Cséffától Ny-ra' 1410: *Kysataz* (J. 197).

Az **Atyás** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *kis* melléknévvel jött létre. A jelzői előtag minden bizonnyal a kisnemesi falvak sorsának általános alakulására, vagyis a lassú sorvadásra, a szomszédos középbirtok vonzáskörzetébe kerülve lassú pusztulására utalhatott. Antonim névpárra *(*Nagyatyás)* azonban nincs adatunk.

Kisbagos 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1347 [2a]: *Kysbogus* (Cs. 1: 603, AnjouOkm. 5: 109), 1415: *Kysbagos* (J. 202) ~ *Kys-Bagos,* p. (Károlyi 2: 22). NÉMETH P. a Szabolcs vm.-i *Bagos*-sal azonosítja (1997: 27).

A **Bagos** településnévhez kapcsolt *kis* jelzői előtaggal jött létre, valószínűleg a település megosztásának eredményeképpen. Előtagja korrelációban állt **Nagybagos** jelzői névrészével.

Kisbaj 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re' 1435, 1438, 1473: *Kysbay* (J. 202, Cs. 1: 603).

A **Baj** településnévhez kapcsolt *kis* jelzővel jött létre az eredeti településen való osztozkodás után a másik, *nagy* jelzővel ellátott résztől való megkülönböztetés céljával. A jelzők a települések nagyságára utaltak: **Nagybaj** az eredeti település 2/3-án, *Kisbaj* ~ **Kisdedbaj** a fennmaradó 1/3 részen jött létre (Gy. 1: 597).

Kisbajom 'település Bihar vm. Ny-i részén Derecskétől DNy-ra' 1517: *Kysbayon* (J. 203) ~ *Kis-Bayon* (ComBih. 47).

Az eredeti településen való osztozkodás idején jött létre, amikor a **Bajom** névhez a *kis* megkülönböztető jelzőt kapcsolták. Az előtag korrelációban állt az ikertelepülés, **Nagybajom** első névrészével.

Kisbánya 'település Bihar vm. DK-i csücskében a Fekete-Körös forrásvidékén' 1598, 1599: *Kys Banya* (D. 133, ComBih. 29), 1600: *Kis Bania* (J. 330). **Rézbánya** néven is ismerték.

A *kis* melléknév és a *bánya* (TESz. *bánya*[1]) főnév összetételével (FNESz. *Rézbánya*) szintagmatikus szerkesztés eredményeként jött létre, és a településen lévő bányára utalt (GYÖRFFY I. 1913/1942: 315). A váradi püspökség területén folyó bányászat központja. Antonim névpárja *(*Nagybánya)* a korszakban nem élt. A mai rom. Băiţa (Lelkes 506).

Kisbarmó ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re’ 1327/589: *Kis Boroumo,* loc., t. (Gy. 1: 598, AnjouOklt. 11: 95/198).

A **Barmó** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre. A településnév antonim névpárjára *(*Nagybarmó)* azonban nincs adatunk.

Kisbáród ’település Bihar vm. K-i részén Sebesvártól ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partjánál’ 1500: *Kysbarod* (EH. 154), 1510: *Kysbarwd* (J. 207), 1598: *Kijs Bárod* (D. 128). Korábban **Oláhbáród**-ként szerepel.

A **Báród** településnévhez illesztett *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az előtag **Nagybáród** jelzőjével áll korrelációban. A mai rom. Borozel (Lelkes 310).

Kisbátor ’település Bihar vm. É-i határánál Debrecentől K-re’ 1279: *Kyus Batur* (J. 208), 1325: *Kyusbatur,* p. (Gy. 1: 599, AnjouOklt. 9: 129/218), 1332, 1355: *Kysbatur,* p., t. (Gy. 1: 599, J. 208, AnjouOkm. 6: 327). **Kisbátord** 1279/325, 1323/325, 1325: *Kyusbaturd,* p. (Gy. 1: 599, AnjouOklt. 7: 148/314, 9: 129/218), 1323/325: *Kyusbartud,* p. (Gy. 1: 599) ~ *Kyusbarturd* (Gy. 1: 599, AnjouOklt. 7: 148/314). A **Bátor ~ Nagybátor** által jelölt településhez nincs köze.

Eredeti neve feltételezhetően a *Bahatur* személynév (1138/329, ÁSz. 98) *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) ellátott alakja *(*Bátord)*. Ehhez kapcsolhatták a *kis* megkülönböztető jelzőt, aminek eredménye a *Kisbátord* név. A *Kisbátor* forma talán ebből jött létre a *-d* helynévképző eltűnésével, redukció útján. Elképzelhető, hogy az utolsó morféma eltűnése azzal magyarázható, hogy nem helynévképzői, hanem kicsinyítő képzői szerepű volt, tehát ugyanazt a feladatot látta el a névben, mint az első névrész, a *kis*. E változással a nyelvérzék a képzőmorféma kiejtésével a tautológiát akarta megszüntetni. Mindemellett az sem zárható ki, hogy vizsgált névformánk a puszta személynévi eredetű településnévből jött létre a jelzővel kiegészülve és a képzővel bővülve, vagy éppen a puszta személynévi alakkal párhuzamos alakulású volt. A név előtagjának helyesírásában feltűnő a *kis* melléknév *kyus* formában való írása. (Ehhez lásd még TESz. *kis,* KMHsz. 1: 348). A *kies* melléknévvel való esetleges azonosítását településnévi analógiák nem támasztják alá. A *Kyusbarturd* névváltozat úgy jöhetett létre az eredetinek tekinthető névalakból, hogy a név végén lévő *r* a *t* elé is bekerült. Elképzelhető, hogy íráshiba.

Kisbátord lásd **Kisbátor**

Kisbelényes ’település Bihar vm. DK-i részén Belényestől ÉK-re’ 1588: *Kys Bellenies* (J. 209), 1598: *Kys Belenes* (D. 128), 1600: *Kis Bellenes* (J. 209).

Történeti elemzésekor a **Belényes** településsel fennálló kapcsolatra, az onnan való kirajzásra lehetne gondolni, ám JAKÓ a település lakóinak keveretlen románságára hivatkozva elutasítja e feltételezést (i. h.). A név kialakulásakor mindenesetre egy eredeti *Belényes* formával kell számolnunk, amelyhez bizonyára a másik településtől való elkülönítés céljával a *kis* mel-

léknevet illesztették. A mai rom. Beiuşele (Lelkes 310).

Kisböszörmény 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra' 1391: *Kysbezermen* (J. 210).

Az anyatelepülés, **Böszörmény** osztódásakor jött létre az eredeti névalakhoz kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal, amely utalhatott a település nagyságára, lakóinak lélekszámára, de jelezhette a település fiatalabb voltát is. Mindezek mellett pedig ellentétes jelentésű ikertelepülése, **Nagyböszörmény** jelzőjével.

Kisdedbaj 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re' 1283/311: *Kysdedboy* (Gy. 1: 597, J. 202). A települést később **Kisbaj** néven is említik.

A **Baj** településnévhez kapcsolt *kisded* jelzővel (jelentése azonos a *kis* melléknévével, vö. TESz.) jött létre az eredeti településen való osztozkodás után a másik, *nagy* jelzővel ellátott résztől való megkülönböztetés céljával. A jelzők a települések nagyságára utaltak: a birtokmegosztáskor létrejött **Nagybaj** az eredeti település 2/3-án, **Kisbaj** ~ *Kisdedbaj* a fennmaradó 1/3 részen jött létre (Gy. i. h.).

Kisfalu 'település Bihar vm. ÉNy-i határánál, (Mike)Pércs és Köteles helységekkel együtt említik' 1440: *Kisfalu* (Cs. 1: 613).

A *falu* köznévhez megkülönböztető jelzőként kapcsolt *kis* 'nem nagy méretű' jelentésű (TESz.) melléknévvel jött létre szintagmatikus szerkesztés eredményeként. A név a település nagyságára, kiterjedésére utalhatott.

Kisfalud 'település Bihar vm.-ben Cséffától DNy-ra, a Nyár-ér jobb partján' +1214/334: *Cusfoloud* [küs-] (Gy. 1: 634).

A név a *falu* földrajzi köznév *-d* kicsinyítő képzős alakjához megkülönböztető jelzőként kapcsolt *kis* 'nem nagy méretű' jelentésű (TESz.) melléknévvel alakult ki, és a település nagyságára, kiterjedésére utalt. KERTÉSZ MANÓ (1939: 68) nyomdokain járva KÁZMÉR MIKLÓS vizsgálta a *-falud* utótagú neveket, s megállapította, hogy e névcsoportban elenyésző kivételtől eltekintve (amelyeket analógiás hatásnak tulajdonít) a *-d* képző mindig a *Kisfalu* jelzős szerkezetekhez kapcsolódik (1970: 49–51). A képzőelem szerepe tehát ebben a névcsoportban valószínűleg nem helynév-, hanem kicsinyítő képzői: *falu* + *d* 'falucska', s így ennek logikus jelzője a *kis,* amely a *falud* jelentését megerősíti (vö. KISS L. 1997b: 184, KÁZMÉR i. h.). A névalak helyesírásában tanulságos megfigyelni, hogy az előtagbeli *u* az *ü* hangot jelöli, hiszen a melléknév legkorábbi előfordulása is ilyen formában figyelhető meg (vö. TESz.).

Kisfegyvernek 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re, az Almás patak bal partján' 1598: *Kis Fegiwernek* (D. 128).

A **Fegyvernek (1.)** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre. Jelzői névrésze korrelációban áll **Nagyfegyvernek** előtagjával.

Kisgeszt 'település Bihar vm. DNy-i részén Váradtól DNy-ra, a Nyár-ér közelében' 1475: *Kysgezth* (Cs. 1: 609), 1483: *Kyskezth* (J. 245).

A **Geszt** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Jelzői névrésze korrelációban áll ikertelepülése, **Nagygeszt** előtagjával.

Kisgyarak ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől ÉNy-ra’ 1429: *Kysgyarak* (Cs. 1: 609, J. 249).

A **Gyarak (2.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *kis* melléknévvel jött létre. Az előtag a falu méretére utalhatott, s a másik, közeli *Gyarak*-tól — a későbbi **Nagygyarak**-tól — való megkülönböztetés szándékával illesztették az alapnévhez.

Kisgyörös ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K–DK-re’ 1479: *Kysgyeres* (J. 253). **Felsőgyörös** néven is ismerték.

A **Györös (1.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *kis* melléknévvel jött létre. Az elkülönítés oka a település birtokosok közötti megosztása lehetett, s az előtag minden bizonnyal a falu valós kiterjedésére utalt.

Kishagymás ’település Bihar vm. D-i részén Béltől K-re’ 1589–91, 1598: *Kys Hagimas* (EH. 491, D. 128), 1599: *Kyshagimas* (J. 254).

A **Hagymás (2.)** településnévhez kapcsolt *kis* melléknévvel jött létre. Az előtag valószínűleg a falu méretére utalt, s korrelációban állt ikertelepülése, **Nagyhagymás** jelzői névrészével.

Kisharsány ’település Bihar vm. Ny-i részén Váradtól DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján’ 1374: *Harsan minor* et maior (J. 255), 1552: *Kys Harsan* (J. 255), 1598: *Kys Harsany* (D. 128).

A **Harsány** településnévhez kapcsolt *kis* melléknévvel alakult ki, és a falu méretére utalhatott. Előtagja korrelációban van ikertelepülésének, **Nagyharsány**-nak az előtagjával.

Kisháza lásd **Keseháza**

Kishodos 1. ’település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re’ 1508, 1598: *Kyshodos* (J. 260, D. 128). Később Csékehódos, a mai rom. Ogeşti (Lelkes 152). **2.** ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól D–DNy-ra’ 1580: *Kyshodos* (J. 259), 1587: *Kys-Hodos* (ComBih. 153). Később Pusztahódos, a mai rom. Hodişel (Lelkes 492).

Az **1.** település nevének alaptagja azzal kapcsolatos, hogy a falu a Fekete-Körösbe ömlő Hollódi-patak jobb oldali mellékvize, a Hodos mentén települt meg. Az eredeti víznévből alakult településnévhez kapcsolódó megkülönböztető jelzői *kis* melléknév bizonyára a közeli **Hodos (3.)** névtől való elkülönítést szolgálta. A **2.** településnév alapeleme szintén a *hód* állatnév *-s* melléknévképzős alakja, amely arra utalt, hogy a vidéken sok hód élt. Az ehhez kapcsolt a *kis* megkülönböztető jelzői előtag célja ugyancsak a többi **Hodos**-tól való elkülönítés lehetett.

Kishomorog ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra’ 1552: *Kys Homrok* (J. 260). **Homorogegyház** néven is ismerték.

A **Homorog (1.)** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzővel

jött létre. Az előtag a nem túl távoli **Nagyhomorog** jelzőjével áll korrelációban.

Kisiregd lásd **Kisürögd**

Kisjenő 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól K–ÉK-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1360: *Kis-Jenew* (Cs. 1: 611) ~ *Kysjeneo* (J. 265), 1407: *Kysyeneu* (ZsO. II/2: 5478). **Jenő (2.)** és **Magyarjenő** néven is ismerték. JAKÓ szerint Jenő ikerfalujaként mint utcanév jelent meg (i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben, a váradi káptalan birtoka, azonosítása bizonytalan' 1476, 1483: *Kysyenew* (Cs. 1: 611). A mai rom. Chişineu-Criş (FNESz.).

A törzsnévi eredetű **Jenő** nevű települések másodlagosan kapták a méretükre utaló *kis* jelzőt, bizonyára a több azonos településnévtől való elkülönítés céljával. Antonim *(*Nagyjenő)* névpárra azonban egyik település esetében sincs adatunk.

Kiskágya 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól D-re, az Ér patak bal partján' 1399: *Kyskagya* (J. 270), 1404: *Kiskagya* (Cs. 1: 611, ZsO. II/1: 3200), 1587: *Kis-Kadgya* (ComBih. 66), 1598: *Kiskagia* (D. 128).

Kágya település osztódásakor az eredeti névalakhoz kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag a település méretére utalt, s korrelációban állt ikertelepülése, **Nagykágya** előtagjával.

Kiskáránd 1. 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É–ÉNy-ra, a Hodos és a Gyepes patak között' 1587: *Kyskarand* (J. 268), 1589–91, 1600: *Kis Karand* (EH. 216), 1598: *Kys Karand* (D. 128). **Káránd** kettéosztásakor született **Nagykáránd (1.)** településsel együtt. (FNESz. *Nagykáránd*). A mai rom. Cărăndeni (Lelkes 420). **2.** 'település Bihar vm. D-i határánál Béltől DK-re' 1588: *Kiskarand* (J. 368). Ikertelepülése **Nagykáránd (2.)** (FNESz. *Hévízkáránd*). A mai rom. Cărand (Lelkes 258).

Mindkét elnevezés egy korábbi **Káránd** névváltozathoz kapcsolt *kis* melléknévvel jött létre, s korrelációban állt a szomszédos *Nagykáránd*-ok előtagjával. A *Káránd* nevű anyatelepülésre azonban csupán az **1.** település estében van adatunk.

Kiskemény 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra' 1364, 1475, 1552, 1588: *Kyskemen,* p. (Cs. 1: 612, J. 271, ComBih. 171), 1587: *Kis-Kemen* (ComBih. 171), 1588: *Kiskemeny,* p. (Károlyi 3: 443), 1598: *Kyskemeny* (D. 128).

A **Kemény** névhez illesztett *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az előtag minden bizonnyal a falu méretére utalhatott, és *Kemény* településtől különböztette meg a falurészt, később pedig korrelációban állt ikertelepülése, **Nagykemény** előtagjával.

Kiskér 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1552: *Kys Keer* (J. 277), 1598: *Kiskér* (D. 128).

A *kis* jelzői előtag a **Kér (1.)** településnévhez járulva minden bizonnyal a település méretére utalt, s korrelációban állt a szomszédos **Nagykér** előtagjával.

Kiskereki 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól ÉK-re, az Ér patak bal partján' 1441: *Diskereky [ɔ: Kiske-*

reky] (ComBih. 75), 1443: *Kiskereky,* p. (ComBih. 75), 1479, 1598: *Kyskereky* (J. 273, D. 128), 1599: *Kis-Kereky* (ComBih. 75).

A **Kereki (2.)** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag korrelációban van ikertelepülésének, **Nagykereki (2.)**-nek az előtagjával, és a falu tényleges méretére utalt.

Kiskoh 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös forrásvidékénél' 1600: *Kis Koch* (J. 280). **Alsókoh** néven is ismerték.

A *kis* melléknév és a *koh* (1395 k.: „conflatorium: *koh*" [BesztSzj. 521]) 'fémeknek ércekből való kinyerésére szolgáló kemence, kohó' (TESz.) jelentésű főnév összetételével jött létre, és vált a település jelölőjévé. Az előtag a közeli, délebbi hegyekben fekvő **Nagykoh** előtagjával áll korrelációban. A falu neve arra utal, hogy a települést vaskohászattal foglalkozó emberek lakták.

Kiskomádi 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől DNy-ra' 1516: *Kyskomady* (J. 281).

A **Komádi** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. A jelzői névrész a település méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Nagykomádi** jelzőjével.

Kiskosár 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől K-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1598: *Kys Kosar* (D. 128).

Az antonim jelzővel álló **Nagykosár** névpár alapján feltételezhetjük, hogy egy **Kosár** településnévhez (amelyre azonban nincs adatunk) illesztett *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. A második névrész motivációja nem világos, talán a *kosár* 'egyfajta ól, karám' (TESz., SzT., ÚMTsz.) szóval áll összefüggésben, és eredetileg állattartó hely neve lehetett, de esetleg kapcsolatban állhat a *Kosar* személynévvel (1476, OklSz.) is.

Kiskölesér 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától D–DNy-ra, a Köles-ér jobb partján' 1588: *Kiskereser* (ComBih. 182).

A név a **Kölesér** településnévhez illesztett *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre. Előtagja korrelációban áll **Nagykölesér** jelzőjével. A településnév alapnévrészének írásmódját talán a *Körös* víznév befolyásolhatta.

Kismarja 'település Bihartól ÉNy-ra a Berettyó bal partján' 1490: *Kys Maria,* p. (Cs. 1: 616, J. 296), 1521, 1579: *Kysmaria* (ComBih. 179), 1579, 1588, 1589, 1599: *Kismaria* (Károlyi 3: 413, 443, 460, ComBih. 179) | **~i** 1521: eodem Luca *Kysmariay* (Károlyi 3: 132). **Ómarja** néven is ismerték.

A **Marja** településnév és a *kis* melléknév összekapcsolásával jött létre. Az előtag a falu méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Nagymarja (Újmarja)** megkülönböztető jelzőjével.

Kismeggyes 'település Bihar vm. D-i határrészén Béltől É-ra, a Tőz jobb partján' 1599: *Kysmeggies* (J. 360), 1598: *Kys Meggies* (D. 128).

A **Meggyes (3.)** településnévből alakult ki a *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal. Az első névrész a falu méré-

tére utalhatott, és korrelációban állt ikertelepülése, **Nagymeggyes** előtagjával.

Kisnyésta ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Kutas patak jobb partján’ 1598: *Kis Nestha* (D. 128).

A **Nyésta** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag valószínűleg a falu méretére utalt. Jelzői névrésze korrelációban állt **Nagynyésta** előtagjával.

Kispércs ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re’ 1435: *Kysperch* (Cs. 1: 619, J. 322).

A korábban egységes **Pércs (1.)** település birtokmegosztása után kialakult **Egyházatlanpércs** nevét válthatta fel. A *kis* megkülönböztető jelzői előtag a település méretére utalt, s korrelációban állt az ikertelepülés, **Nagypércs** jelzői előtagjával.

Kisrábé ’település Bihar vm. Ny-i részén (Berettyó)Újfalutól Ny-ra’ 1552: *Kysrabee,* p. (ComBih. 226, Bunyitay 2: 256), 1598: *Kys Rabe* (D. 129).

A **Rábé** településnévhez illesztett *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre. Bizonyára a falurész méretére utalt. Első névrésze korrelációban áll **Nagyrábé** jelzői névrészével. Írásában figyelemre méltó, hogy a névvégi hosszú *é* hangot a kettőzött *ee* betű jelöli.

Kisradvány ’település Bihar vm.-ben Cséffától DNy-ra, a Nyár-ér jobb partján’ 1485 k.: *Kisradvan* (Cs. 1: 620), 1508: *Kysradwan* (J. 327), 1560: *Kys Radwan* (ComBih. 263), 1598: *Kisradwan* (D. 128).

A **Radvány** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az előtag a falu méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Nagyradvány** előtagjával. A török pusztítás után nem épült újra (J. i. m. 104).

Kissemjén ’település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra’ 1357: *Kissemyen* (EH. 987).

A **Semjén** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre. Valószínűleg a falu egyik részének volt a neve. Az első névrész a falu méretére utalt, és korrelációban állt **Nagysemjén** előtagjával.

Kisszántó ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Jószás bal partján’ 1489: *Kiszantho* (Cs. 1: 622, J. 347 [itt *Kyszanto*]), 1587: *Kis-Szanto* (ComBih. 280), 1588: *Kis-Szántó* (ComBih. 280), 1598: *Kis Zantho* (D. 129). **Ördögszántó** néven is említik.

A **Szántó** településnévhez kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag a falu méretére utalt, és korrelációban állt **Nagyszántó** előtagjával (lásd FNESz. *Nagyszántó* szócikkben). A mai rom. Santăul Mic (Lelkes 324).

Kisszentmiklós ’település Bihar vm. ÉNy-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján’ 1552: *Kys Zenthmyklos* (J. 353). Később **Rétszentmiklós** néven ismerik.

A **Szentmiklós (2.)** településnévhez illesztett *kis* melléknévvel alakult ki. Ez a több azonos nevű településtől való elkülönítést szolgálta, a megyében azonban **Nagyszentmiklós* antonim névvel nem találkozunk. Bakonszegtől Ny-ra őrzi emlékét egy puszta neve (J. i. h.).

Kisszohodol 'település Bihar vm.-ben Belényestől ÉK-re, a Remete-patak mellett, Lázur (1.) közelében' 1552: *Kyszohoda* (J. 358).

A **Szohodol (2.)** településnévhez illesztett *kis* megkülönböztető jelzővel jött létre, amely a falu méretére utalhatott. Antonim névpárra ugyanakkor nincs adatunk. Később Aszóirtás, a mai rom. Sohodol (Lelkes 87).

[Kis]szőlős 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, a Hév-jó bal partján' 1374: *Zewlews minor* (J. 359).

A **Szőlős** névhez kapcsolt *kis (minor)* melléknévvel jött létre. A megkülönböztető jelzői előtag adatunkban latinul szerepel, de ikertelepülésének későbbi névváltozatával (az antonim jelentésű jelzőt tartalmazó **Nagyszőlős**-sel) összevetve feltételezhetjük, hogy a magyar névalakban is szerepelt a jelző, amely a falu méretére utalt.

Kistelegd 'település Bihar vm.-ben Cséffától K–DK-re, a Nyár-ér közelében' 1341: *Kystekud* [romlott alak] (J. 365), 1374: *Kisthelegd* (J. 365). **Kistelek** 1374: *Kysthelek* (J. 365).

Kistelegd második névrésze a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-d* helynévképzővel ellátott alakja, előtagja pedig a *kis* megkülönböztető jelző. A képzős és a képző nélküli forma elsődlegességét nehéz megítélni, a hasonló nevek alapján párhuzamos keletkezésük is elképzelhető. Ugyanakkor amellett is szólnak tipológiai érvek, hogy a nevek egy elsődleges, de nem adatolható **Telegd** helynévre vezethetők vissza. Emlékét ma Bikács és Nyárszeg között egy dűlőnév őrzi (J. i. h.).

Kistelek lásd **Kistelegd**

Kistopa 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É-ra, a Hodos patak közelében' 1508: *Kysthoppa* (J. 368). Később **Topest** néven említették. Esetleg azonos **Topafalva** településsel.

Alaprésze a *Topa* (1211, ÁSz. 762) személynévből való, ez metonimikus úton vált a település nevévé. Az alaptaghoz a *kis* megkülönböztető jelzői előtagot kapcsolták. A személynév használatára lásd még a **Topa** szócikket. Később Toposd, a mai rom. Topeşti (Lelkes 598).

Kistóti 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1489: *Kistothy* (Cs. 1: 626), 1496: *Kÿstothÿ* (ComBih. 335), 1526: *Kystothy* (J. 370), 1587: *Kystoti* (ComBih. 335), 1588: *Kistoti* (ComBih. 335). **Ótóti** néven is ismerték.

A **Tóti (1.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *kis* melléknévvel alakult ki. A jelző a falu méretére utalhatott, s korrelációban állt ikertelepülése, **Nagytóti** előtagjával.

Kisugra 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1426, 1494, 1524: *Kyswgra* (J. 372, Cs. 1: 627), 1587: *Kysugra* (ComBih. 48), 1588: *Kisughra* (ComBih. 48).

Az **Ugra** névhez birtokmegosztáskor kapcsolt *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag a falu méretére utalt, s korrelációban állt

ikertelepülése, **Nagyugra** jelzői névelemével.

Kisürögd 'település Bihar vm.-ben Váradtól D-re' 1403: *Kys Irugd* (J. 376), 1552: *Kysewrogd* (J. 376), 1560: *Kys Wrwgd* (ComBih. 81), 1588: *Kisiregd* (ComBih. 81), 1598: *Kis Wreogd* (D. 129).

Az **Ürögd (3.)** településnévhez illesztett *kis* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre (KNIEZSA 1943: 196). A jelzői névrész a falu méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Nagyürögd** előtagjával. A mai rom. Chişirid (Lelkes 327).

Kisvásári 'település Bihar vm. D-i részén Szalontától D–DNy-ra' 1447, 1552: *Kyswasary* (J. 385), 1587: *Kys-Vassary* (ComBih. 352), 1588: *Kisvasari* (ComBih. 352), 1598: *Kisvasvary* (D. 129).

A **Vásári** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként illesztett *kis* melléknévvel jött létre. Az első névrész a falu méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Nagyvásári** előtagjával.

Kiszomlin 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra' 1430: *Kyszemlen* (J. 389), 1478: *Kyszamlen ~ Kys Zamlen* (Cs. 1: 628, J. 389), 1587: *Kys-Zamlen* (ComBih. 369).

Az eredeti **Zomlin (1.)** anyatelepülés osztódásakor jött létre: az újonnan kialakult falvak megkülönböztető jelzői előtagja az egymással korrelációban álló *kis,* illetve *nagy* melléknév lett (vö. **Nagyzomlin**). Az itt szereplő *kis* jelzői névrész nem feltétlenül a település nagyságára utalhatott: azt is jelezhette, hogy a falu fiatalabb, újabb keletkezésű a másikhoz képest. Ilyen esetekben azonban a településen lakók lélekszáma is rendszerint megfelelt a jelző tulajdonképpeni jelentésének. Ma psz. Bors és Ártánd közelében (J. i. h.).

Kocsuba 1. 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól Ny-ra' 1445: *Kochuba* (J. 280), 1587: *Kochiobah* (ComBih. 87), 1589: *Kockiobat* (EH. 288), 1598: *Kochioba* (D. 122). Később Alsókocsoba, a mai rom. Cociuba Mare (Lelkes 73). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől K–DK-re, a Petrósz-Körös völgyének lezáródásánál' 1587: *Kochioba* (J. 280), 1589: *Kochyoba* (EH. 289), 1598: *Koczyoba* (D. 126), 1600: *Koczuba* (J. 280). Később Felsőkocsoba, a mai rom. Cociuba Mică (Lelkes 204).

Román eredetű helynév, a *cocioabă* 'kunyhó, viskó' főnévből származik (Constantinescu 245). KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134).

Koda 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1322, 1419: *Koda,* p., t. (Gy. 1: 629, J. 280, AnjouOkm. 2: 25).

Bizonyára a *Koda* személynévből (1266, ÁSz. 465) jött létre metonimikus úton, és birtoklásra utalhatott.

Koh lásd **Alsókoh, Felsőkoh, Kiskoh, Nagykoh**

Kohány 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó jobb partján' 1454: *Kolyan* (J. 280),

1454, 1489, 1569: *Kohan,* p. (ComBih. 88, Cs. 1: 614, J. 280, EH. 290).

Valószínűleg a *Kochan* személynévből (1406, ZsigmOkl. 2/1: 638) származik, metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű, vö. cseh *Kochan* szn., le. *Kochan* szn. (vö. FNESz. *Kohány*). A személynév tulajdonképpeni értelme 'szeretett, kedvelt'. Később Berettyókohány, a mai rom. Cohani (Lelkes 115).

Kolest 'település Bihar vm. D-i határrészén Belényestől DK-re, a Fekete-Körös bal oldalán' 1580, 1598: *Kolest* (J. 281, D. 129). **Kolesti** 1600: *Kolesty* (J. 281).

JAKÓ közlése szerint román eredetű, így a magyarban névátvételnek tekinthető. A név végi *-eşti* román helynévképző (KNIEZSA 1943: 134, 147). Később Kolafalva, a mai rom. Coleşti (Lelkes 330).

Kolesti lásd **Kolest**

Kolond 'település Bihar vm. DNy-i részén Cséffától DNy-ra' 1220/550, 1221/550: *Kolond,* v. (Gy. 1: 629, VRH. 87: 331).

Valószínű, hogy a m. R. *Kulondus ~ Colondus* személynévnek (1138/329 ~ 1211, ÁSz. 443) a latinos *-us* végződés nélküli változatából metonimikus úton jött létre. A FEHÉRTÓI által személynévi adatként számba vett *Kolond ~ Colont* (1220/550 ~ 1202–3/550 k., ÁSz. 467) címszó alatt felsorolt nevek többsége inkább településnévnek tekinthető, s a szerző nem okolja meg személynévként való idézésüket.

Kóly 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól D-re, az Ér patak bal partján' 1326/358, 1488: *Cool,* p. (Gy. 1: 635, Cs. 1: 614, J. 281, AnjouOkm. 7: 71, 72, 73), *1340, 1365, 1415: *Kol* (Cs. 1: 614, J. 281, Z. 1: 586), 1393: *Kool* (ZsO. I, 3182), 1552: *Koolyh* (J. 281), 1587: *Kolly* (ComBih. 89), 1598: *Koly* (D. 129).

A *Col* (1202–3/500 k., ÁSz. 216) ~ *Kol* (1270, ÁSz. 466) (FNESz., KNIEZSA 1943: 192) személynévből metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév talán a lat. *Nicolaus* 'Miklós' névvel tartozik össze. A mai rom. Coliu (Lelkes 331).

Komád lásd **Komádi**

Komádi 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől DNy-ra' 1351: *Kumady* (J. 281), 1393, 1405, 1421: *Komady,* p. (Cs. 1: 614, ZsO. I, 2951, ZsO. II/1: 3886), 1421: *Komadi* (Cs. 1: 614). **Komád** [1291–4]: *Kumad,* v. (Gy. 1: 635, J. 281, VP. 301), 1333, 1370, 1472, 1489: *Komad,* p. (Gy. 1: 635, Cs. 1: 614, J. 281, AnjouOkm. 3: 41, ComBih. 187). Később kettéoszlott **Kiskomádi** és **Nagykomádi** településekre.

A *Komád* névváltozat a *Comad* személynévből (1213/550, ÁSz. 215) jött létre (FNESz.) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapjául szolgáló személynév a m. *koma* (TESz. *koma*) főnév származéka. A *Komádi* alak ebből a névváltozatból alakulhatott ki az *-é* birtokjelből származó *-i* helynévképző (TNyt. I, 254–5) hozzákapcsolásával.

Kománfalva 'település Bihar vm. D-i határánál Belényestől DNy-ra, a

Tőz partján' 1598: *Komamfalwa* (D. 129), 1599: *Komanfalva* (J. 288).

Előtagja román családnévi eredetű lehet (vö. GYÖRFFY I. 1915/1942: 384 *Komán,* ill. IORDAN 269–70 *Coman(a)* és változatai Romániában), amelyhez utótagként a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja kapcsolódott. Az elnevezés birtoklásra utalhatott. A mai rom. Comăneşti (Lelkes 331).

Konyár 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re, a Kék-Kálló patak bal partján' *1213/550: *Kanar* (Gy. 1: 635, J. 282, VRH. 84: 314), *1219/550: *Canar* (Gy. 1: 635, VRH. 84: 314), 1332–7/Pp. Reg.: *Komar* [2a] [romlott alak], v. (Gy. 1: 635) ~ *Kunar* [4a] (Gy. 1: 635), 1397: *Koonyar,* v. (ComBih. 188), 1397, 1435, 1479, 1555: *Konyar* (Cs. 1: 614, J. 282, ComBih. 188, Károlyi 3: 285), 1588, 1598: *Koniar,* p. (Károlyi 3: 443, D. 129).

Szláv eredetű helynév, melynek alapja a *konjar'* 'lópásztor' főnév (HECKENAST 1970: 107, KNIEZSA 1938: 414, MOÓR 1954: 75, 1969: 323, ŠMILAUER 1970: 93 *koń*=). Vö. a blg. *Kon/ri* [többes sz.], szb.-hv. *Konjar,* le. *Konary* [többes sz.] helynevekkel (FNESz.), amelyek a m. *Lovászi* helynév értelmi megfelelői. Névátvétellel került a magyar névkincsbe.

Kopács 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra' 1319/414/XVI.: *Kopath [ɔ: Kopach ?],* t. (Gy. 1: 635, AnjouOklt. 5: 193/488 [itt 1319/414/581-es datálással]).

Olvasata, azonosítása bizonytalan. Az egyetlen adat szóvégi *th* betűkapcsolatát a hasonló nevek alapján (vö. KMHsz. 1: *Kopács*) javíthatjuk *ch*-ra. Eredete a fentiekből adódóan bizonytalan, talán személynévből metonimikus úton alakulhatott ki. A személynév lehetséges előzményeként lásd egyfelől a m. N. *kopács* ~ *kopáncs* 'gesztenye, dió, stb. zöld burka' és a m. N. *kopáncs* ~ *kopács* 'harkály' (TESz. *kopács, kopáncs*), másfelől pedig a szb.-hv. *Kopač* [tkp. 'ásós, kapás ember'] személynevet (vö. FNESz. *Nagykopáncs*).

Kopacsel 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, a Medest bal partján' 1489: *Kopach,* t. (ComBih. 89), 1508, 1576: *Kopachel* (J. 282, EH. 299), 1535: *Kopaczel* (EH. 299), 1580: *Kupachel* (J. 282), 1598: *Kupachiell* (D. 129).

Román eredetű, alapja a *copăcel* (Dicţ. 1: 278 *copăcel*^{I}) 'fácska, cserje' főnév lehet (vö. KNIEZSA 1944: 29). Eredeti mikronévként cserjés, fával benőtt területet jelölhetett. A *copac* 'fa' és *copăcel* 'fácska' közneveken alapuló román helynevek igen gyakoriak, vö. *Copăcel, Copaciul, Copacea, Copăceni* stb. (IORDAN 389, 406, 451, 506–7). A magyar nyelvbe névátvétellel került. Később Kiskopács, a mai rom. Copăcel (Lelkes 317).

Kornice(l) 'település Bihar vm. K-i határrészén (Vár)Sonkolyostól ÉK-re' 1392, 1393: *Chormel,* p. (J. 282, EH. 306), 1406: *Chornyce* (ZsO. II/1: 5057) ~ *Chornyche* (ZsO. II/1: 4373, J. 282), 1443: *Karnyoczolch* (J. 282), 1465: *Cornicel* (J. 282), 1500: *Kornechel* (EH. 306), 1598: *Korniczell* (D. 129).

A román *corn* 'som' főnévre vezethető vissza (lásd KISS L. 1997a: 209, KNIEZSA 1943: 196, 1944: 28), amelyből a románok lakta területeken számos helynév alakult ki: *Corn, Corna, Cornea, Cornăţel, Corneţul* stb. A névben a *corn* > *cornet* 'somfaerdő', 'tövises hely', 'gaz, bizonyos fajta tövis, bogáncs' jelentésű köznév és a *-ţel* kicsinyítő képző kapcsolódhatott összsze: *cornăţel ~ cornіţel* 'ragadós galaj, kullancsfű', 'fenyős korpafű', 'bogáncs', s ez lehetett a településnév alapja (IORDAN 64–5). Eredetileg tehát a vidék növényzetére utalt, és a románban metonímiával született meg. A magyar névkincsbe névátvétellel került. Később Báródsomos, a mai rom. Cornіţel (Lelkes 102).

Kóró lásd **Kórógy**

Kórógy 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra, a Berettyó bal partján' *1323: *Chorog* (Gy. 1: 635, J. 282, AnjouOklt. 7: 213/459), *1326/327/380: *Korug* (Gy. 1: 635), 1342: *Koroug ~ Korong [ɔ: Koroug]* (J. 282, AnjouOkm. 4: 229), 1348, 1460, 1478, 1517: *Korogh* (Z. 2: 323, Cs. 1: 614, J. 282, ComBih. 189), 1476: *Gorogh* (Cs. 1: 614), 1517: *Korogy* (ComBih. 189). **Kóró** 1335: *Chorow* (J. 282).

A település talán egy mellette elfolyó vízről metonimikus úton kaphatta nevét, amelyben a *kóró* 'száraz, kemény növényi szár' (TESz.) jelentésű főnév *-gy,* eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező, itt már helynévképző funkciót betöltő (TNyt. I, 253) morfémás alakja szerepel (vö. FNESz. *Kórógy*). A képző jellemzően növénynévi alapú helynevekben jelenik meg. A képző nélküli *Kóró* névváltozat párhuzamos keletkezésű, metonimikus úton létrejött helynévforma lehet, de egyedi előfordulása miatt felvethető oklevélnév-jellege is. Ma psz. Berettyószentmárton mellett Ny-ra (Gy. i. h.).

Korpafalva 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Topa völgyében' 1508, 1598: *Korpafalwa* (J. 275, D. 129).

A *Korpa* személynév (1480, OklSz., vö. még FNESz. *Nagykerpest*) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre birtoklást fejezve ki. A személynév köznévi alapja a *korpa* főnév (TESz.). A mai rom. Cornişeşti (Lelkes 420).

Kosár lásd **Kiskosár, Nagykosár**

Kosgyán 'település Bihar vm. DK-i részén (Tenke)Széplaktól ÉK-re' 1598: *Kosdan* (D. 129).

Talán a **Kosgyánfalva** név második névrészének eltűnésével, ellipszissel jött létre, de fordított irányú változás vagy párhuzamos névkeletkezés is elképzelhető. Később Kosgyán, a mai rom. Coşdeni (Lelkes 336).

Kosgyánfalva 'település Bihar vm. DK-i részén (Tenke)Széplaktól ÉK-re' 1508: *Kosdanfalwa* (J. 283). **Kosgyán** néven is ismerték.

Előtagja ismeretlen etimonú, de a névszerkezet (a *falva* földrajzi köznévi utótag) miatt talán személynévi eredetűnek vélhetjük.

Kót 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny–DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1301 [2a], 1303, 1305, 1343, 1370: *Kolch [ɔ:*

Kolth], p., t. (Gy. 1: 635, Cs. 1: 614, J. 283, ComBih. 189, Z. 2: 54, AnjouOklt. 1: 64/52, 64/53, 367/767), 1301, 1303, 1305>496 [4a], 1468, 1476: *Kolth,* v., p. (Gy. 1: 635, Cs. 1: 614, AnjouOkm. 1: 103, ComBih. 190, AnjouOklt. 1/382: 800), 1303 [2a]: *Colth,* t. (Gy. 1: 635, J. 283, AnjouOklt. 1: 249/480), 1343: *Kolcz* (Z. 2: 59), 1359: *Katy* (AnjouOkm. 7: 642, ComBih. 189), 1552: *Koolth* (J. 283) | **~i** 1219/550: Math. de v. *Culchy* (Gy. 1: 635, J. 283 [itt *Culchii*], VRH. 53: 138). Esetleg azonos a CSÁNKI által **Csolt**-nak mondott településsel.

Eredete bizonytalan: az azonos nevű szlovéniai települést KISS LAJOS a szln. *kót* 'sarok, szög, szöglet, zug' jelentésű főnévből magyarázza (vö. FNESz. *Kót*). Kézenfekvőbbnek tűnik azonban a *Koth* személynévből való származtatása (1212/338/410, ÁSz. 468), amely tulajdonlásra utalva metonimikus úton válhatott a település nevévé. A **Kótliget** név tipológiai szempontból ezt a feltevést erősíti. GYÖRFFY GY. az oklevélvizsgálatok alapján azt a lehetőséget is felteszi, hogy az adatok két települést nevezhettek meg. Az egyes névváltozatok végén álló *ch* betűkapcsolat előfordulását a *th* helyén a *c* és *t* korabeli hasonló írásmódja, ezért könnyű félreolvasása magyarázhatja. Ma egy ilyen nevű psz. ismeretes Komádi határában DNy-ra (Gy. i. h.).

Kótliget 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, a Topa jobb partján' 1492: *Koghlygeth* (J. 283), 1508: *Kothlygeth* (J. 283), 1598: *Kottiglett* (D. 129).

Eredete bizonytalan: az előtagra nézve lásd a **Kót** szócikket, utótagja pedig a *liget* '(kisebb) erdő' jelentésű (TESz.) köznév. A településnév eredetileg mikronévként születhetett meg egy ligetes terület megnevezésére. Ezen a területen jöhetett létre a település, s az eredeti mikrotoponima metonímia útján válhatott az egész falu nevévé. A mai rom. Cotiglet (Lelkes 337).

Kovácsi 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny–ÉNy-ra' [1291–4]: *Kuachy* (Gy. 1: 635, VP. 223), [1321]> 381>448/XV., 1349, 1433, 1447, 1479, 1587: *Kowachy,* p. (Gy. 1: 635, Cs. 1: 614, ComBih. 190), 1332–7/Pp. Reg.: *Koachi,* v. ~ *Kuachi* [2a] (Gy. 1: 635), 1349, 1433, 1447, 1479: *Koachy* (Cs. 1: 614, J. 283, AnjouOkm. 5: 290) ~ *Kowaczy* (Cs. 1: 614). A települést **Apakovácsi** néven is ismerték. Ma psz. Bihartordától K-re (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re' [1213]/550: *Kouachi* (EO. 1: 51), [1291–4], 1310/338: *Kuachy* (AnjouOklt. 2: 430/994, Gy. 1: 635, J. 283, VP. 358), 1332–7/Pp. Reg.: *Choachi ~ Coachi ~ Kuachi* [3a], v. (Gy. 1: 635), 1446: *Kowachi,* p. (ComBih. 70), 1446, 1470, 1598: *Kowachy* (J. 283, ComBih. 70, D. 127), 1501: *Koachy* (J. 283). A mai rom. Cauaceu (FNESz. *Hegyközkovácsi,* Lelkes 254).

A *kovács* foglalkozásnév (eredetére, fejlődésére lásd TESz.) és az *-i* helynévképző összekapcsolásával jött létre. A név azt fejezi ki, hogy a település lakói királyi vagy várhoz tartozó kovácsok voltak (HECKENAST 1970: 109, KISS L. 1992b: 92, JAKÓ i. m. 63). Az intervokalikus helyzetben lévő *v (β)* kiesését több adat is mutatja. Ez a

jelenség különösen akkor gyakori, ha a szó első vokálisa labiális (BÁRCZI 1958: 50, 128, BENKŐ 1957: 78). A hiátusos helyzet azonban gyakran váltakozik a *β* meglétével. Ez jellemezte a XI–XII. század fordulóján a magyar nyelvjárások zömét. A történeti dialektológia szerint nyelvjárásaink közül a keleti és a nyugati nyelvjárásokat inkább a hiátusos forma jellemezte. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy e hiátusos helyzetek zöme később ismét kitöltődött (BENKŐ 1957: 78).

Kozmaalmás 'település Bihar vm. ÉK-i részén Váradtól ÉK-re' 1489: *Cozmaalmas ~ Kozma Almas* (J. 194, Cs. 1: 602). A települést **Kozmafalva (2.)** néven is ismerték.

Az **Almás (2.)** helynévhez előtagként kapcsolt *Cosma ~ Cuzma* személynévvel (1113, ÁSz. 222 ~ 1138/329, ÁSz. 223) alakult ki, s bizonyára birtoklást fejezhetett ki.

Kozmafalva 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, a Berettyó és az Ér közén' 1421: *Kozmafoluua,* p. (Cs. 1: 614), 1438, 1478: *Cozmafalwa* (Cs. 1: 614, J. 284 [itt *Cosmafalwa*]) ~ *Kozmafalwa* (Cs. 1: 614). **Kozmaháza** és **Léta** néven is ismerték. **2.** 'település Bihar vm. ÉK-i részén Váradtól ÉK-re' 1421: *Kozmafalwa* (J. 194). **Kozmaalmás** néven is ismerték.

A *Cosma ~ Cuzma* személynévhez (1113, ÁSz. 222 ~ 1138/329, ÁSz. 223) kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre. A települések névalakjai közül az **1.**-nek ez a neve a többi névváltozata fölé kerekedett, a **2.** településnek ez a névformája azonban csak átmenetinek bizonyult.

Kozmaháza 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, a Berettyó és az Ér közén' [1291–4]: v. Cosme [2a] (Gy. 1: 636, J. 284, VP. 222, 299), 1300: *Cosmam* apud domum suam (Gy. 1: 636), 1323: *Cosmahaza* (AnjouOklt. 7: 284/615), 1327: *Cozmahaza,* p. (Gy. 1: 636, AnjouOklt. 11: 64/122). KÁZMÉR az első adatot *Kozmafalva* alakban rekonstruálja (1970: 169). **Kozmafalva (1.)** és **Léta** néven is ismerték.

A *Cosma ~ Cuzma* személynév (1113, ÁSz. 222 ~ 1138/329, ÁSz. 223) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre. A Gutkeled nb. Kozma fia *Kozma* birtoklására utalt (Gy. i. h., J. 43). A személynév a lat. *Cosma* m. alakja (KUBINYI 1889: 87). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. Később a *Kozmafalva* alak szorította ki. Ma psz. Bihardiószegtől D-re (Gy. i. h.).

Kőalja 'település Bihar vm.-ben Élesdtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1552: *Kwallya* (J. 284), 1560: *Kwalya* (ComBih. 304), 1561: *Kewallÿa,* p. (ComBih. 304), 1598: *Keoallia* (D. 129).

A *kő* 'szikla, sziklás hegy' földrajzi köznév és a birtokos személyjeles *alja* (< *al* 'alsó rész', TESz.) összetételeként mint mikrotoponima jöhetett létre olyan hegy aljára utalva, amelyen feltűnő sziklaalakzatok is voltak (FNESz.). A település a hegy lábánál keletkezett,

s az erre utaló mikrotoponimából metonimikus úton hozták létre magának a falunak a nevét. A mai rom. Subpiatră (Lelkes 339).

Köbölkút 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól DK-re, a Berettyó jobb partján' [1291–4]: *Kubulkut* (Gy. 1: 636, J. 284, VP. 222), 1323: *Kubulkuth* (Gy. 1: 636, AnjouOklt. 7: 213/459), 1449: *Kebelkuth* (Cs. 1: 614), 1461, 1492: *Kebelkwth* (EH. 333), 1492: *Kebelkewth* (Cs. 1: 614), 1549: *Köbölkut* (ComBih. 96), 1551/552: *Kewbeolkwtth,* p. (ComBih. 96), 1587: *Kőbeőlkwth* (ComBih. 96), 1598: *Keöbeolkwtt* (D. 129), 1599: *Keobeolkutth* (J. 284), 1600: *Koeboelkuth,* p. (ComBih. 97).

A *köbölkút* elsődlegesen olyan kútra, forrásra vonatkozott, amelynek gödrét korhadt, odvas belű, vagy kivájt, mindkét végén nyílt fatönkkel, ún. köböllel bélelték ki (FNESz. *Érköbölkút,* MOLLAY 1982: 368 *köböl,* KISS L. 1996: 448, 1997b: 181). Az elnevezés a korban máshonnan is adatolható (lásd még 1258/352/436: *Kubulkuth,* Győr vm. [HA. 2: 78]). A mikrotoponíma metonimikus névadással vált településnévvé. A *Kebelkuth, Kebelkewth* névalakok első névelemében az illabiális *ë* magánhangzó figyelhető meg, ami a esetleg terület nyelvjárásának illabiális jellegére mutat. A mai rom. Cubulcut (Lelkes 191).

Kölesér 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától D–DNy-ra, a Kölesér nevű vízfolyás jobb partján' *1138/329, 1278/279/345, 1282, 1332–7/Pp. Reg. [10a]: *Kuleser,* v. (Gy. 1: 636, DA. 132), 1203>342/356/477, 1327/589 [2a], 1342: *Kewleser,* p. (Gy. 1: 636, AnjouOkm. 4: 292, ComBih. 182, 1203/480, (1303) (ɔ: 1343), 1342, 1429, 1495, 1528: *Keleser,* p. (Gy. 1: 636, ComBih. 182, AnjouOklt. 1: 228/425 és 426 között, MEZŐ 2003: 208, Bunyitay 2: 276), AnjouOklt. 11: 95/198), 1273/392/477, 1390: *Kwleser,* p., v. (Gy. 1: 636, J. 284, ZsO. I, 1357, ComBih. 182), [1291–4]: *Culeser* (Gy. 1: 636, J. 284, VP. 357), 1320/Pp. Reg.: *Kolosuar* [romlott alak] (Gy. 1: 636), 1327/589: *Keoleser* [4a] (Gy. 1: 636, AnjouOklt. 11: 95/198), 1332–7/Pp. Reg.: *Kuleshe* [2a] ~ *Kulezer* [3a], v. (Gy. 1: 636), 1355: *Kuleseer,* v. (Cs. 1: 598, AnjouOkm. 6: 360), 1412: *Keleseer* (Cs. 1: 598), 1481: *Kelesser,* opp. (Cs. 1: 598), 1515: *Kewleseer,* opp. (ComBih. 182), 1537, 1539: *Kereser* [romlott alak], p. (ComBih. 182, Károlyi 3: 213), 1549, 1598: *Keresér* (Bunyitay 3: 469, D. 129), 1552: *Kereseer* [romlott alak] (J. 284) | **~i** 1472: Bartholomeus et Johannes *Kelesery* (Bunyitay 2: 202). Két része **Nagykölesér** és **Kiskölesér.**

A mellette elfolyó *Köles-ér* (1329: *Kuleseer,* fl. [HA. 1: 77, KMHsz. 1: 163]) patakról kapta a névét (FNESz.) metonimikus úton, s a település pontos elhelyezkedésére utalt. A víznév a *köles* növénynév és az *ér* földrajzi köznév összetétele (SZABÓ D. 1954: 21). A XVI. századi *Kereser, Kereseer* alakok lejegyzésében valószínűleg a *Körös* víznév hatása mutatkozik meg csakúgy, mint a *Kiskölesér* és a *Nagykölesér* névadataiban is.

Kőrév 'település Bihar vm. ÉK-i határrészén, (Berettyó)Széplak és Baromlak (1.) társaságában említik' 1293: *Kerew* (J. 278, ComBih. 193), 1438, 1461, 1466, 1475, 1482: *Kewrew,* p. (Cs. 1: 614, J. 278, ComBih. 193). **Kőréve** 1438, 1461, 1475, 1482: *Kwrewe* (Cs. 1: 614, J. 278).

A településnév eredetileg mint mikronév jött létre a *kő* anyagnév és a *rév* 'vízi átkelőhely' (TESz.) jelentésű főnév összekapcsolásával. Később ennek a Berettyó folyón való átkelés lehetőségét biztosító építménynek a neve vált metonimikus úton a település nevévé. A név később az egyes szám harmadik személyű birtokos személyjellel bővült. A nevet JAKÓ *Kérő*-nek olvassa (i. h.), s ezt KRISTÓ azzal támasztja alá, hogy a névadó nevét a Váradi Regestrumban felfedezni véli (KRISTÓ 1976: 23).

Kőréve lásd **Kőrév**

Körmösd 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől ÉNy-ra, a Kutas patak jobb partján' 1213/550, 1235/550: *Cornust,* t. (Gy. 1: 637, J. 285, VRH. 52: 134), 1214/550: *Curmusd* (Gy. 1: 637, J. 285, VRH. 52: 134), 1411, 1421, 1489: *Kermesd* (Cs. 1: 613, J. 285), 1414: *Kwrmesd* (ComBih. 183), 1429: *Chemerds [ɔ: Chermesd]* (MEZŐ 2003: 178), 1496, 1510: *Kewrmesd,* p. (J. 285, ComBih. 183), 1587: *Keőrmeősd* (ComBih. 183), 1588: *Kőrmoesd* (ComBih. 183).

A *Curmes* személynévhez (+1086, ÁSz. 230, 1180 k., PRT. 8: 270) kapcsolt *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) jött létre (FNESz. *Körmösdpuszta*) morfematikus szerkesztéssel.

Körös 'település Bihar vm. DNy-i részén, pontos helye ismeretlen' 1409: *Keres,* p. (Cs. 1: 613). Homrok 2. (a későbbi Oláhhomorog) faluval együtt kapták a Csákiak, valahol ennek a környékén kereshető.

Eredete bizonytalan. Talán a *Keres* (1211, ÁSz. 459) személynévből származtatható metonímiával, s birtoklást fejezhetett ki. Bár az etimológia megfejtésekor figyelembe vehetnénk a Sebes-Körös közelségét, s a folyó mint névadó is szerepelhetne, mégsem valószínű ez a feltevés, mivel a Sebes-Körös jóval jelentősebb nagyságú folyó, semhogy alapalakjában névadójává legyen egy településnek. Az ilyen folyók neve megkülönböztető jelzői szerepben gyakori előfordulású.

Körösbesenyő 'település Bihar vm.-ben, bizonytalan, hogy melyik Várad környéki falu' 1587: *Keoreos-Bessenyeő ~ Keres-Besseneő* (ComBih. 173), 1588: *Keres Bessenieo* (J. 211), 1598: *Keres Besseneó* (D. 123), 1599: *Keres Besenieo* (ComBih. 173).

A **Besenyő** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként hozzákapcsolt *Körös* víznévvel (1075/+124/+217: *Crys,* fl. [KMHsz. 1: 164]) jött létre. Az előtag a Sebes-Körös mellékére utal, s mivel ehhez Besenyő (1.) feküdt közelebb, valószínűleg ezzel azonosítható.

Körösfő 'település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól DK-re, a Sebes-Körös forrásánál' 1276: *Crysfev,* t. (Gy. 1: 637), 1282: *Keresfev,* v. (Gy. 1: 637), (1315): *Kyrysfev* (AnjouOklt. 4: 57/134), (1315), 1315 [2a]: *Kyrysfeu* (AnjouOklt. 4: 58/136, 58/137), 1341:

Keresfeu, v. (EH. 542), 1371, 1391 [2a], 1428: *Keresfew* (EH. 542), 1399: *Keresfw* (EH. 542), 1504: *Keresffiw,* p. (EH. 542).

A *Körös* folyónév és a *fő ~ fej* 'kezdet, forrás' jelentésű földrajzi köznév (TESz. *fej*[2]) összekapcsolásával jött létre, s eredetileg a Sebes-Körös eredőágának, a Körös-pataknak a forrását jelölhette. A település erről metonimikus úton kapta nevét, amely a falu elhelyezkedésére utal. A legkorábbi névalak még az idegen hangzású mássalhangzó-torlódásos változatot mutatja. A későbbiekben már jelen van a torlódást feloldó *ë ~ i* magánhangzó (FNESz., lásd még SZABÓ T. 1942: 65). A mai rom. Izvorul Crişului (Lelkes 341).

Köröspeterd 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1510: *Kerespetherd* (J. 319), 1588: *Keresdpeter* [romlott alak] (ComBih. 184), 1598: *Keres Peterd* (D. 129).

A **Peterd (2.)** településnév és a megkülönböztető szerepben álló *Körös* (vö. a **Körösbesenyő** szócikkel) folyónév összetételével alakult ki. A jelzői előtag a falu helyére, a Körös menti elhelyezkedésére utalt.

Körösszeg 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' [1289]: *Keressceg* (Gy. 1: 637), XIV./1290-re, 1321, 1324, 1326, 1326/327/380, 1327, 1341 [2a], 1346, 1421, 1424, 1488: *Kereszeg,* castr. (Gy. 1: 637, Cs. 1: 595, J. 285, AnjouOkm. 2: 306, 4: 91, 561, AnjouOklt. 8: 195/382, 11: 218/461, MEZŐ 2003: 359, Bunyitay 1: 124), [1291–4]: *Kerus Zeg* (Gy. 1: 637, J. 285, VP. 358), 1313/425, 1344, 1405, 1422, 1587: *Kereszegh* (AnjouOklt. 3: 284/633, Gy. 1: 637, ZsO. II/1: 4153, H. 2: 234, ComBih. 76, H. 3: 150), 1313/425/XVIII.: *Kerekszegh* [romlott alak] (AnjouOklt. 3: 284/633), 1318/324: *Kyryzyg* (Gy. 1: 637, J. 285, AnjouOklt. 5: 62/131), 1321: *Kyriszyg* (Gy. 1: 637, AnjouOkm. 1: 598), 1322: *Kyruszeg* [2a] (Gy. 1: 637, AnjouOkm. 2: 24, 25, 42), 1323, 1326/327/380, 1328/329, 1402: *Keruszeg* (Gy. 1: 637, AnjouOkm. 2: 377, ComBih. 76, AnjouOklt. 7: 213/459, Cs. 1: 595 [itt *Kerusszeg*]), 1326: *Keryzeg* (Gy. 1: 637), 1327/380, 1396, 1401, 1405, 1489: *Kereszeeg,* casrt. (Gy. 1: 637, Cs. 1: 595, AnjouOklt. 11: 218/461), 1332–7/Pp. Reg.: *Kerez* [romlott alak], v. (Gy. 1: 637), 1345: *Kerezeg* (EH. 247), 1351: *Kerestzug* (ComBih. 76) ~ *Kereztzug* (ComBih. 76), 1374: *Kewes-szeg,* castr. (ComBih. 76), 1396, 1401, 1405, 1489: *Keresszeg,* castr. (Cs. 1: 595), 1396: *Kerezthzeg* (J. 285) ~ *Kereztzeg,* castr., opp. (ComBih. 76), 1402, 1501: *Keressegh* (ComBih. 76, EH. 247), 1441, 1443, 1450, 1475: *Keresszegh,* castr., civ., opp. (Cs. 1: 598, ComBih. 76), 1496: *Kerezzeg,* opp. (ComBih. 76), 1504: *Keresseg* (EH. 247), 1528, 1553: *Koresthek* [romlott alak] (ComBih. 76), 1559: *Korestehek* [romlott alak] (ComBih. 76), 1568: *Kerezthzek* (EH. 247), 1588: *Kere(s)zegh,* p. (ComBih. 76). Később **Szentkatalin** és **Szentkatalinasszonyfalva** néven is ismerték.

A *Körös* folyó nevének (vö. **Körösbesenyő**) és a *szeg* 'szöglet, csúcs, kiszögellés, sarok, zug' (TESz. *szeg*[2]) jelentésű főnévnek az összetételével (FNESz., KNIEZSA 1943: 197), szintagmatikus szerkesztéssel jött létre eredetileg mint mikrotoponima, s a településnév ebből metonimikus úton alakult ki. A település pontos elhelyezkedésére, a Sebes-Köröstől átkarolt szögletre utalt. A földrajzi köznévi névelem a *Kyryzyg, Kyriszyg* névalakokban a zártabb *i* magánhangzóval szerepel. Úgy tűnik, hogy a *Kerestzug, Kereztzug, Kerezthzeg, Kereztzeg* alakok első elemére — legalábbis írásban — a *kereszt* főnév hatott. A mai rom. Cheresig (Lelkes 342).

Körtvélyes 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, a Beretytyó közelében' 1313/425: Kerthweles, ins. (AnjouOklt. 3: 284/633, Gy. 1: 655), 1314/425/XVIII.: *Körtvélyes* (AnjouOklt. 3: 284/633), 1560: *Kwrthwyles,* p., v. (ComBih. 172), 1561: *Kewrtwelyes,* p. (ComBih. 172). **2.** 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől D–DNy-ra' 1335: *Keurthweles* (J. 286), 1341: *Kurtwelus,* v. (AnjouOkm. 4: 79), 1342: *Kurthuelus* (AnjouOkm. 4: 230), 1598: *Keortwelies* (D. 129).

A *körtvély* 'körte' (TESz., KNIEZSA 1943: 191) növénynévnek az *-s* eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező, itt talán már helynévképző szerepben álló morfémával ellátott alakja. A név vadkörtefákkal benőtt helyre utalhatott, amelyen a település létrejött. Az első település esetében ez a mikrotoponímiai háttér egy sziget neveként adatolható.

Köszvényes 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Fekete-Körös bal partján' 1588: *Kozwynies* (J. 287), 1589: *Köszvényes,* p. (ComBih. 98), 1598: *Keozvenies* (D. 129).

Alapja a *köszvény* 'ízületi fájdalmakkal és daganatokkal járó betegség' (TESz.) jelentésű főnév *-s* valamivel való ellátottságot kifejező képzős alakja. Ebből esetleg mikronév jöhetett létre, amelyből metonimikus úton születhetett meg a településnév. A névadás motivációja ebben az esetben nem világos, mivel a hasonló nevekben (vö. FNESz. *Köszvény-kút, Zalaköszvényes*) kifejeződő gyógyító hatású vízről itt nincs tudomásunk. Ugyanakkor elvileg felvethető e név személynévi eredete is, amelynek azonban okleveles adatát nem találtam. A mai rom. Cusuiuş (Lelkes 343).

Kötegyán 'település Bihar vm. D-i részén Sarkadtól K-re' 1429: *Kethegan* (MEZŐ 2003: 434), 1470: *Kewthegyan* (ComBih. 186), 1485, 1560: *Kethegyan* (J. 251, ComBih. 186), 1588: *Köthegian,* p. (ComBih. 186), 1598: *Keötetőgian* (D. 129).

A **Gyán (3.)** településnévhez kapcsolt *Kete (> Köte)* megkülönböztető jelzői előtaggal hozták létre, amely személynévi eredetű (1237, ÁSz. 460). Az 1407-es datálású Nicolaus dictus *Kethe* de Gyan (ZichyOkm. 5: 515) a hajdani birtokos család egyik tagját jelöli (KERTÉSZ 1939: 75). A m. R. *Kete ~ Köte* szn. bizonyosan a *köt* ige családjába tartozik (vö. TESz.). Az illabiális *ë* magánhangzó mellett a XV. századtól voltak használatosak az *ö*-ző formák.

Köteles ’település Bihar vm. és Szabolcs vm. határánál, Debrecentől D–DNy-ra’ 1335, 1347: *Kwtles* (Cs. 1: 614, J. 287 [itt *Kwtheles*]) ~ *Kuteles* (Cs. 1: 614, AnjouOkm. 5: 107), 1407, 1440, 1468, 1481, 1492: *Ketheles* (Cs. 1: 614, ZsO. II/2: 5416, J. 287), 1465, 1473: *Kewtheles* (Cs. 1: 614, J. 287). A XIV. században inkább Szabolcshoz, a XV. században inkább Biharhoz számították.

A *kötél* főnév és az *-s* (eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező melléknévképző, itt már) helynévképzői funkcióban álló morfémával alakult ki. Arra utalhatott, hogy a falu lakói kötélveréssel foglalkoztak. De emellett felmerülhet a helynév személynévből való közvetlen származása is (vö. 1138/329: *Kuteles,* ÁSz. 475). A XV. század végéről származó *Ketheles* alakban illabiális *ë* szerepel, ami a terület illabiálisos nyelvjárására mutat. Ma psz. Hajdúszovát mellett (J. i. h.).

Kötetarcsa ’település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra, Mezőtarcsa szomszédságában’ 1407: *Kethetharcha,* p. (Cs. 1: 625, J. 362), 1560: *Kethe Tharcha* (ComBih. 321), 1587: *Kethetarchya* (ComBih. 321), 1588: *Köthetarczya,* p. (ComBih. 321), 1598: *Keotetarczia* (D. 129).

Alaprésze az anyatelepülés neve **Tarcsa (2.),** amelyhez a *Köte* megkülönböztető jelzői előtagot illesztették. A falu egykori birtokosa Nicolaus dictus *Kethe* de Gyan (1407, ZichyOkm. 5: 515, ill. lásd még a **Kötegyán** szócikket) volt. Az első névrész illabiális *ë* magánhangzó-használata a terület illabiálist kedvelő nyelvjárására utal. A falu török pusztítás után nem épült újra (J. 104, 362).

Kővág ’település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re, az Almás patak jobb partján’ 1421, 1598: *Kewagh,* p. wolachalis (Cs. 1: 615, J. 287, D. 129), 1489: *Kewaagh* (Cs. 1: 615), 1496: *Kewag,* p. (ComBih. 79).

KARÁCSONYI JÁNOS szerint a településnek tulajdonképpen *Kőág* a neve, a *v* benne csupán ejtéskönnyítő, hiátustöltő hang (közli MEZŐ 1999: 206). A fenti adatok a *Kőág* olvasatot támogatják, s amennyiben ez a névetimológia helyes, úgy a *kő* és az *ág* főnév kapcsolódott benne össze, s eredetileg mikronévként esetleg az Almás patak medrére utalhatott. A későbbi *Kővág* forma (vö. MEZŐ i. h.) esetleg az íráskép és a hasonló nevek *(Kővágó, Vág)* hatására alakulhatott ki. A mai rom. Chioag (Lelkes 343).

Köves lásd **Kövesd**

Kövesd ’település Bihar vm.-ben Élesdtől ÉNy-ra, a Gyepes patak forrásvidékénél’ +1283, 1324: *Kuesd,* p. (Gy. 1: 638, Cs. 1: 615, J. 287, AnjouOklt. 8: 115/219), 1283: *Kuest* (J. 287), 1336, 1360: *Kwesd,* p. (Cs. 1: 615, ComBih. 97), 1409, 1475: *Kewesd* (Cs. 1: 615, ZsO. II/2: 6936, J. 287). **Köves** 1360: *Kwes,* p. (ComBih. 97). Később **Alsó-** és **Felsőkövesd** településekre szakadt.

A *Kövesd* név a *köves* melléknévhez kapcsolt *-d* helynévképzővel jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 195). A név bizonyára a talaj minőségére utalhatott. A *Köves* forma egy ideig együtt élhetett a *-d* képzős változattal. A *Ku-*

esd, Kuest, Kwesd névalakok azt mutatják, hogy a szóból az intervokalikus helyzetben lévő *v (~ β)* kiesett. Ez a jelenség különösen akkor gyakori, ha az előtte álló vokális labiális (BÁRCZI 1958: 50, 128, BENKŐ 1957: 78). A *v* megléte még a XV. századi adatokban sem egyértelmű, hiszen azok is olvashatók *kües*-nek. A *Kuest* névalakban a *-d* képzőt zöngétlenítette az előtte álló *s* (vö. a **Degösd** szócikkel). A mai rom. Cuieşd (Lelkes 344).

Kövesdrév 'település Bihar vm. K-i részén, valószínűleg Rév bal parti részével azonos' 1360: *Kwesdrew* (J. 330).

A közeli **Rév** falu kirajzása lehetett, innen származik a név alaprésze, amelyhez megkülönböztető jelzői előtagként a *kövesd* kapcsolódott. Az előtagra lásd a **Kövesd** szócikket.

Közép 'település Bihar vm. ÉK-i részén Sólyomkőtől É-ra, a Bisztra jobb partján' 1406: *Kwzep* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 288). **Közepes** 1438, 1466, 1472: *Kezepes* (Cs. 1: 615, J. 288), 1598: *Keozepes* (D. 129).

A *Közép* név a *közép* 'középen lévő, középső' (TESz.) jelentésű melléknévből alakult ki metonimikus névadással, s a falu pontos elhelyezkedésére utalhatott. Az azonban nem világos, hogy mihez viszonyítva jelzi a név a település fekvését. A *közép* jelzői névrészként gyakran szerepel települések nevéhez kapcsolva, önálló névként való használatára azonban nem ismerek további példát. A *Közép* alakból születhetett meg a *Közepes* névváltozat, bizonyára az *-s* (eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező, itt már helynévképzői szerepben álló) morféma hozzákapcsolásával, bővüléssel. A mai rom. Cuzap (Lelkes 345).

Közepes lásd **Közép**

Középörvényes 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1580: *Keozeperweness* (J. 312), 1598: *Keozep Eorwenies* (D. 123), 1600: *Keözeph Eörvenies* (EH. 1083).

Az **Örvényes (3.)** településnévhez kapcsolt *közép* 'középső, középen lévő' (TESz.) melléknévvel jött létre. Az első névrész a falu elhelyezkedésére utalhatott, az azonban nem világos, hogy mihez viszonyítva jelzi a település helyét. Legkézenfekvőbb a másik két *Örvényes* nevű falura gondolnunk: a tőle délre elhelyezkedő későbbi *Bél-örvényes*-re (*Örvényes 4.),* illetve az északabbra fekvő *Örvényes 2.*-re, ám kérdés, hogy ezek nincsenek-e túl nagy távolságra ahhoz, hogy alátámasszák a jelző használatának indokoltságát.

Középsusd 'település Bihar vm. D-i határánál Rézbányától Ny-ra, a Fekete-Körös bal partján' 1588: *Közebsusdh* (J. 342).

A **Susd** településnévhez illesztett *közép* 'középen lévő, középső' jelentésű (TESz.) helyzetviszonyító elemmel jött létre. A jelzőhasználat oka nem világos, mivel több *Susd* nevű települést nem ismerünk.

Középugra 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1552: *Keozephwghra* (J. 372), 1587, 1598: *Keozepugra* (ComBih. 48, D. 136), 1588: *Közepughra* (ComBih. 48).

Az **Ugra** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *közép* 'középen lévő, középső' (TESz.) jelentésű helyzetviszonyító elemmel alakult ki. A jelzői előtag a többi hasonló alapnévrésszel rendelkező településhez viszonyított elhelyezkedésére utalhatott.

Krajnikfalva 1. 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re, a Sebes-Körös bal partján, közel a folyó áttöréséhez' 1406: *Kraynokfalwa ~ Kraynokfalua* (ZsO. II/1: 4373, 5057), 1508: *Cranykfalwa* (J. 288), 1598: *Krainikfalva* (D. 129), 1600: *Cranykfalwa* (EH. 551). A mai rom. Josani (FNESz., Lelkes 345). **2.** 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Topa és a Hollódi patak között' 1508, 1600: *Kraynikfalwa* (J. 288, EH. 322), 1560: *Kraynykfalwa* (ComBih. 165). A ComBih. azonosítja **Dzsoszánfalva** településsel. Később Karáncsfalva, a mai rom. Crînceşti (Lelkes 292).

Előtagja a m. R. *krajnik* 'a magánbirtok igazgatásában egy falucsoport vajdája alá tartozó egy vagy több településnek birtok- és közigazgatási tisztviselője' (TESz.). Ilyen tisztséget viselhettek a falu megtelepítői (vö. SZABÓ T. 1965: 61–77). Ehhez az előtaghoz járult a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja.

Krajova 1. 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától Ny-ra, a Fekete-Körös partján' 1599: *Krayova* (ComBih. 352), 1600: *Kralioua* (J. 378). **Nagykoh** néven is ismerték. **2.** 'település Bihar vm. D-i határrészén Béltől É-ra' 1598: *Krayova* (D. 129), 1600: *Kralioua* (EH. 318). **Királymezeje** néven is említették.

Román eredetű, a magyar névrendszerbe névátvétellel került. A szl. *Kral'ova* névnek felel meg (KNIEZSA 1943: 200). Alapja a szl. *kral* 'király' főnév lehetett, s uralkodói tulajdonra utalhatott (vö. Constantinescu 252). Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a déli területen hajdan húzódó gyepűrendszer miatt a név etimológiája a szl. *kraj* 'határszél' főnévben keresendő (vö. GYÖRFFY I. 1913/1942: 282).

Kreszulya 'település Bihar vm. DK-i részén Belényestől K–ÉK-re' 1588: *Krezwlye* (J. 288), 1598: *Krezulie* (D. 129), 1600: *Krezulia* (J. 288). A ComBih. azonosítja **Keresztényfalva** településsel.

JAKÓ szerint román eredetű. Az etimológiájára nézve BUNYITAY megjegyzi: „magyar neve nem volt, lefordítani pedig nagyon bajos; talán *Kreczvolya*-ból származik, s akkor Fodor zúgója a jelentése" (idézi MEZŐ 1999: 209). Később Kereszély, a mai rom. Cresuia (Lelkes 302).

Kristyor 'település Bihar vm. D-i határánál, a Fekete-Körös forrásvidékén' 1588: *Chiscior* (J. 288), 1598: *Krisczyor* (D. 129).

A rom. *Criş* személynév *Criscior* (Constantinescu 37) kicsinyítő képzős alakjából jött létre metonimikus névadással (FNESz.). KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). KARÁCSONYI JÁNOS felveti, hogy a településnév esetleg a m. *Keresztúr*-ból született, vagy alapja a szl. *krisit* 'erdei vágás' főnév lehetett (közli

MEZŐ 1999: 209). A későbbi Biharkristyór, a mai rom. Criştioru de Jos (Lelkes 120).

Kuracel 'település Bihar vm.-ben Belényestől É-ra' 1598: *Kuraczell* (D. 129).

Lexikai felépítése tisztázatlan, talán román eredetű, végén esetleg a román *-el* kicsinyítő képző állhat.

Kurtadrágfalva 'település Bihar vm. ÉK-i részén, Lok, Csejtelek, Belmező, Száldobálgy, Almaszeg településekkel együtt említik' 1406: *Kurtadragfalwa* (ZsO. II/1: 4373, 5057) ~ *Kurthadragfalwa* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 341).

Alaptagja a *Drágfalva,* amely a *Drag* (1247/311/370, ÁSz. 258) személynév és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával jött létre birtoklást fejezve ki. A településnévben ehhez jelzőként a *kurta* 'rövid' (TESz.) melléknév kapcsolódott, amely a település méretére utalhatott. Antonim jelentésű párjára nincs adatunk.

Kútfő 'település Bihar vm.-ben Diószeg mellett D-re, az Ér patak bal partján' 1312/XVIII.: *Kutfeu* (AnjouOklt. 3: 101/213), 1312/XVIII., 1338: *Kuthfeu,* p., t. (AnjouOklt. 3: 101/213, Gy. 1: 638, Cs. 1: 615, J. 289, Z. 1: 531), 1338, 1364: *Kuthfew* (Z. 1: 532, J. 289), 1393: *Kwthfew* (ZsO. I, 3182).

Alapja a *kútfő* (TESz.) szó, amely a *kút* főnév és a *fő* ~ *fej* 'forrás' jelentésű földrajzi köznév (TESz. *fej* alatt) összekapcsolásával jött létre. Eredetileg forrás neve lehetett, majd ez a mikronév metonimikusan átvonódott a bizonyára mellette fekvő településre. A XV. század végére Diószegbe olvadt (J. i. h.).

Kügy 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra' 1213/550: Quid f. Olibrii [ɔ: Oliverii] (Gy. 1: 638, J. 289), 1309, 1354: *Chug,* p. (AnjouOkm. 6: 243, AnjouOklt. 2: 282/646), 1332–7/Pp. Reg.: *Hid* [romlott alak] ~ *Kyud* [2a], v. (Gy. 1: 638), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1421: *Kyd,* v. (Gy. 1: 638, Cs. 1: 615, J. 289), *1333: Jacobus de *Kyde* (Károlyi 1: 83), 1448: *Kywd* (Cs. 1: 615, J. 289), 1587, 1598: *Kwgy* (ComBih. 82, D. 129), 1588: *Kwghy* (ComBih. 82) | **~i** 1354: *Chugi,* p. (AnjouOkm. 6: 243).

A *Quid* (1213/550, ÁSz. 462) személynévből (FNESz. *Kügypuszta*) metonimikus névadással jött létre. Névadója a legkorábbi adatban szereplő Olivér fia *Quid* comes (J. 64, 289, KRISTÓ 1976: 23). A névvégi *gy* a *d* palatalizációjának eredménye, a név belsejében pedig *i* > *ü* labializáció zajlott le. A mai rom. Chiugiu.

Künej 'település Bihar vm.-ben, Kölesér és Barmó körül keresendő' 1327/589: *Kwney,* p. (Gy. 1: 638, AnjouOklt. 11: 95/198).

Bizonyára a *Kuney* (+1086, ÁSz. 473) személynévből alakult metonimikus úton, és birtoklást fejezhetett ki.

Ladaháza 'település Bihar vm. É-i részén, Diószeg, Sárfő, Egyed, Nagyér, Kóly, Tulogd, Csokaly, Tiszaipálháza és Atád településekkel együtt említik' 1389: *Ladahaza,* p., v. (ZsO. I, 1153).

A *Lada* (+1086, 1275/410, ÁSz. 477) személynévhez kapcsolt *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz., ill.

lásd **Ábrányháza** szócikket) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjával jött létre. A személynévi elem szláv eredetű: vö. a cseh *Lada* < *Ladislav* szn. < *Vladislav* szn., le. *Lada* szn. (vö. FNESz. *Láda*).

Ladány 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K–DK-re' *1351: *Ladan,* loc. (ComBih. 221). A ComBih. kérdőjellel azonosítja **Ladánytelke, Ladánytelek, Nadálytelke, Nadánytelek, Nádastelek** településsel.

Valószínűleg a *Ladány,* a m. R. *Nadan(y)* (1316, AnjouOklt. 4: 117/300) személynévből származtathatjuk metonimikus névadással. A személynév *Ladány* alakja *n* > *l* disszimilációval alakult ki (KISS L. 1995: 31, illetve vö. MELICH 1909: 167). A hasonló nevű települések szétszórtsága és száma alapján a kutatók a kabarok egyik törzsének nevét keresik benne (vö. GYÖRFFY GY. 1958: 70, 1959: 27, 59, 1960: 28, KISS L. 1996: 446). Később Nadántelek, a mai rom. Nădar (Lelkes 412).

Ladánytelek lásd **Ladánytelke**

Ladánytelke 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K–DK-re' 1461: *Ladanthelke* (J. 304). **Ladánytelek** 1534: *Ladanthelek* (J. 304).

A *Ladánytelke* névalak bizonyára a korábban felbukkanó **Nadánytelek** változatának tekinthető, mivel a *Ladány* a m. R. *Nadan(y)* (1316, AnjouOklt. 4: 117/300) személynévből származtatható. Mindkét változat talán az elsődleges **Ladány** helynévre megy vissza, amely kiegészüléssel *telke ~ telek* utótagot kapott. A *Ladánytelek* névváltozat tipológiai érvek és a többi ide vonható adat alapján a korábbi adatolású *Ladánytelke* formával párhuzamosan is megszülethetett.

Lak 'település Bihar vm. K-i részén, Bazracaháza, Ladaháza, Szakállasdrágmosháza, Miriszlóháza, Moróháza és Szomajomháza településekkel együtt említik, Örvénd birtokhoz tartozott' 1389: *Lak,* p., v. olachalis (ZsO. I, 1153).

A *lak* 'szálláshely, udvarhely, lakóhely, település' (TESz.) jelentésű földrajzi köznévből keletkezhetett (vö. FNESz. *Lak*), ám e köznév ritkán jelenik meg önmagában település neveként, második névrészként viszont igen gyakori volt. A környezetében felsorolt települések nevében található *háza* földrajzi köznévi főtag egységessége e névvel szemben figyelemre méltó. Emiatt talán felvethető mindezek mellett a *lok* 'kis völgy, mélyedés; rét; lapályos erdőség' jelentésű közszóból való származtatásának lehetősége is, amelynek a korban *lak* írásváltozata is létezett. Erre lásd a **Lok** szócikket.

Lakottya 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól Ny-ra, a Fekete-Körös bal partján' 1580: *Lakottia* (J. 289).

JAKÓ szerint a településnév határozott nyelvi jelleget nem árul el, etimológiája, eredete előttem is ismeretlen. PESTY munkájában a közeli Venter település helynevei között *Kotá* és *la Kotyetz* dűlőneveket közöl (HOFFMANN–KIS 1996: 555). A török harcok alatt a település elnéptelenedett és Petegd határába olvadt.

Lapos ~ Lápos ’település Bihar vm. Ny-i határszélén Okány mellett D-re’ 1475: *Lapus* (Cs. 1: 615), 1483: *Lopus* (J. 289), 1558, 1598: *Lapos* (ComBih. 196, D. 129).

Eredete nem egyértelmű. Mivel a falu a Sárrét vizei közé települt meg, elképzelhető, hogy a név a *lápos* ’mocsaras, ingoványos’ melléknévből keletkezett metonímiával. Ugyanakkor az is lehetséges, (s a XIV. század végéről való, illetve az 1944-es *Laposdűlő* adat [lásd ComBih. i. h.] inkább ezt támogatja), hogy a *lapos* melléknevet kereshetjük a helynévben, amely eredeti mikronévként sík, mélyen fekvő helyre utalt. Ez válhatott az egész település nevévé metonimikus úton. A török pusztítás után nem épült újra (J. 104). Helyét Okánytól D-re egy dűlőnév mutatja (J. i. h.).

Latabár ’település Bihar vm.-ben Bihartól K–ÉK-re’ [1272–90]>374/500 k., 1318>1390>1406: *Lathabar,* v. (Gy. 1: 638, Cs. 1: 615 [XIII. sz. dátummal], AnjouOklt. 5: 61/129), [1291–4]: *Latabar,* v. (Gy. 1: 638, J. 289, VP. 300), 1587: *Latobar* (ComBih. 196), 1588: *Latthobar* (ComBih. 196), 1598: *Lathabár* (D. 129).

A *Lotibar, Latibar* (1202–3/500 k., 1221/550, ÁSz. 482) személynévből alakult ki (vö. FNESz. *Latabárpuszta*) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. JAKÓ feltevése szerint elképzelhető, hogy az 1221-es váradi tüzesvaspróba-lajstromban is szereplő *Latibar* vitézről vehette nevét a falu (i. m. 68, 289).

Láz ’település Bihar vm.-ben Székelyhídtól DK-re, a Berettyó bal partján’ 1255/300 k., 1569: *Laz,* p. (Gy. 1: 638, J. 290, EH. 260), [1291–4], 1406: *Laaz,* p., v. (Gy. 1: 638, Cs. 1: 615 [dátum nélkül], ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 290, VP. 300), 1598: *Lááz* (D. 129).

Eredetileg mikrotoponima lehetett, köznévi előzménye a m. R. N. *láz* ’tisztás, szénatermő hely, rét, irtvány’ (TESz., HEFTY 1911: 263, KNIEZSA 1943: 193, FNESz. *Vámosláz*) jelentésű földrajzi köznév. E szó szláv eredetű (KNIEZSA 1974: 307–8), ám hogy a magyarban igen korán gyökeret eresztett, azt számos helynévadat igazolja. A földrajzi köznév alkotta mikrotoponímából metonimikus úton jöhetett létre a település neve. A mai rom. Chişlaz (Lelkes 628).

Lázár ’település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól DK-re, a Berettyó bal partján’ [1291–4]: *Lazar,* v. (Gy. 1: 669, J. 351, VP. 300). **Szentlázár** néven is ismerték.

Ha az egyszeri előfordulású adat valós névformát takar, az a patrocíniumi eredetű *Szentlázár* névből születhetett meg a *szent* jelző elhagyásával.

Lázd ’település Bihar vm.-ben, helye ismeretlen’ 1214/550: *Lazd,* v. (Gy. 1: 639, VRH. 89: 341), 1217/550: *Lazdu* (Gy. 1: 639, VRH. 89: 341) | **~i** 1213/550: Ioachin de *Lazdi* (Gy. 1: 639, VRH. 89: 341). GYÖRFFY szerint (i. h.) a település előfordulásai inkább a Berettyó síkságára mutatnak, semmint Láz településsel való azonosságára.

A *láz* földrajzi köznévből származik (ehhez lásd a **Láz** szócikket), amelyhez a *-d* helynévképző kapcso-

lódott. A *Lazdu* névváltozat végén esetleg még tővéghangzó állhat.

Lázur 1. 'település Bihar vm.-ben Belényestől É–ÉK-re, a Remete-patak bal partján' 1552: *Lazwr* (J. 290), 1598: *Lazur* (D. 129). Később Aszóirtás, a mai rom. Sohodol (Lelkes 87). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől D-re, a Fekete-Körös bal partján' 1587, 1588, 1598: *Lazur* (J. 290, ComBih. 197, D. 123). Később Belényesirtás, a mai rom. Lazuri de Beiuş (Lelkes 109).

Román eredetű, a N. *laz* 'irtás, füves hely, kaszáló' (Dicţ. 1: 704) jelentésű főnév többes számú alakjából született meg metonimikus úton. Arra utalhatott, hogy a falu irtásos területen telepedett meg. A magyarba névátvétellel került. KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134).

Lehecsény 'település Bihar vm. D-i határánál Rézbányától DNy-ra, a Fekete-Körös völgyének lezáródásánál' 1588: *Lehechien* (J. 290), 1598: *Leheczyen* (D. 130).

JAKÓ szerint román eredetű (i. h.): a rom. *-eni* képzős helynév a *Leah, Leh, Lehaci* személynevekkel hozható kapcsolatba: *Lehăceni* (Constantinescu 308–9). A magyar névrendszerben névátvételnek tekinthető. A mai rom. Leheceni (Lelkes 361).

Lelest 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös völgyében' 1588: *Lalesth* (J. 290), 1598: *Lalestt* (D. 130). **Lelestyén** néven is ismerték.

JAKÓ szerint román eredetű (i. h.). Azok közé a települések közé sorolható, amelyek csak román névvel éltek. A név végén a román *-eşti* képző (KNIEZSA 1943: 134, 147) ismerhető fel. A magyar névkincsben névátvételnek tekinthető. Később Lelesd, a mai rom. Leleşti (Lelkes 362).

Lelestyén 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös völgyében' 1600: *Leleztyen* (J. 290).

JAKÓ szerint román eredetű (i. h.). Nyilván összefügg a település **Lelest** névformájához.

Les 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra' 1332–7/Pp. Reg.: *Las* (Gy. 1: 639), 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1382, 1489: *Les,* v. (Gy. 1: 639, Cs. 1: 615, J. 291 [itt *Lees*]), 1560: *Lees* (ComBih. 198) | **~i** 1319/414/ XVI.: Jo. f. Gotthardi de *Lessi* (AnjouOklt. 5: 190/480, Gy. 1: 639), 1568: Ladislaus *Lessy* (Bunyitay 2: 250). **Lesöj** [1291–4]: *Lesuy* (Gy. 1: 639, VP. 358, J. 291), 1319/414/XVI.: *Leseny [ɔ: Leseuy],* t. (Gy. 1: 639, J. 291, AnjouOklt. 5: 193/488 [itt 1319/414/581]) ~ *Lesiny [ɔ: Leseuy]* (Gy. 1: 639, AnjouOklt. 5: 193/488 [itt 1319/414/581]).

KISS LAJOS az utóbbi névváltozatot *Lesői*-nek olvassa, szerinte ez a *Leseu* (1202–3/500 k., ÁSz. 490) személynévhez kapcsolt *-i* birtoklást kifejező képzővel (FNESz. *Váradles*) jött létre. Az alapul szolgáló személynév a *les* 'elrejtőzve figyel' (TESz.) ige folyamatos melléknévi igenévi alakjából származik (KNIEZSA 1943: 196). Ezt a formát gondolja JAKÓ a helynév alapjának, hiszen szerinte az elnevezés arra utal, hogy a település megfigyelő-

hely volt (i. m. 118). A *les* nomenverbum főnévi használatban gyakran szerepel helynevekben (lásd pl. OklSz., FNESz., HA. 2: 106), a *Lesöj* esetleg ennek *i ~ j* képzős származéka is lehet. A mai rom. Leş (Lelkes 629).

Lesöj lásd **Les**

Léta 1. ’település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, az Ér és a Berettyó között’ 1229/550: *Letha,* pr. (Gy. 1: 639, J. 284, VRH. 90: 344), 1291/293, 1293, 1300, 1308/313/425, 1330: *Leta,* p., t. (Gy. 1: 639, AnjouOkm. 2: 463, AnjouOklt. 1: 153/340), 1308/313/425/XVIII.: *Lata* (AnjouOklt. 2: 153/340). **Kozmaháza** és **Kozmafalva (1.)** néven is ismerték. **2.** ’település Bihar vm.-ben Debrecentől DK-re’ [1291–4], [1299 k.], 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1354 [2a], 1383: *Leta,* p., v. (Gy. 1: 639, J. 291, VP. 359, AnjouOkm. 6: 165), 1400 [8a], 1415, 1476, 1520: *Letha,* p., vill. (Cs. 1: 615, Károlyi 2: 21, ZsO. II/1: 343). A települést **Nagyléta** néven is ismerték, 1970-ben Vértes településsel egyesítették (FNESz. *Létavértes*).

A *Leta* (1202–3/500 k., ÁSz. 490) személynévből metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév szl. eredetű, s a *ljut* ’kegyetlen’ származéka (MEZŐ–NÉMETH 1972: 63, vö. KNIEZSA 1940: 20).

Libán lásd **Libánpatak**

Libánpatak ’település Bihar vm. D-i részén, a Remete-patak és a Fekete-Körös találkozásánál’ 1552: *Lybanpathak* (J. 291). **Libánpataka** 1580, 1598: *Libanpataka* (J. 291, D. 130).

A *Libánpatak* névalak a szl. eredetű *Libán* < *Luban* (1377, Zichy-Okm. 4: 22, vö. FNESz. *Libánfalva*) személynév és a *patak* ’a folyónál kisebb vízfolyás’ (TESz.) földrajzi köznév összetétele. Felvetődhet, hogy eredetileg a falu mellett vagy közelében elfolyó patak neveként keletkezhetett, s az idők során ez a mikronév metonimikus úton válhatott a település nevévé. Csakhogy a magyar névrendszerben a személynévből származtatható víznév meglehetősen ritka, ezért tipológiai szempontból elképzelhető, hogy a település neve korábban **Libán* lehetett, s a mellette elfolyó patak róla vette elnevezését **Libán-patak(a)* formában, s ez az alak lett aztán metonímiával a település nevévé. Az újkorban Pontoskőbe olvadt (J. i. h.).

Libő ’település Bihar vm. É-i részén (Nyír)Ábrány környékén’ 1321: *Lybeu,* p. (Gy. 1: 640).

Egyszeri előfordulású, lexikai felépítése és etimológiája bizonytalan. Talán azonos eredetű lehet a *Lebő* helynévvel, amelyet INCZEFI GÉZA a **leb* ’lebeg’ ige folyamatos melléknévi igenevéből magyarázott (a forrásokat lásd FNESz.).

Ligetfő ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös völgyében’ 1588: *Ligetfw* (J. 235). **Dombrovány** néven is ismerték.

A *liget* ’(kisebb) erdő’ jelentésű (TESz.) köznév és a *fő ~ fej* itt talán ’kezdet’ jelentésű földrajzi köznév (TESz. *fej*) összekapcsolásából származik, s mint településnév egy korábbi mikrotoponimából metonimikus úton jött létre. Arra utalhatott, hogy a hely-

ség ligetes, erdős terület kezdeténél települt meg.

Liki ’település Bihar vm. ÉK-i részén, Margitta mellett K-re’ 1321: *Lykeu* (Cs. 1: 615), 1421, 1422: *Lyky,* p. volahalis (Bunyitay 2: 405, 3: 10, Cs. 1: 615, J. 293), 1454: *Liky* (J. 293), 1454, 1569: *Lÿkÿ,* p. (ComBih. 163, EH. 539), 1598: *Lyki* (D. 130).

Valószínűleg a *lyuk* ~ *lik* ’üreg, nyílás’ (TESz.) földrajzi köznévhez kapcsolt *-i* helynévképzővel jött létre morfematikus szerkesztés eredményeként. A korai adat datálása és írásképe miatt elképzelhető, hogy inkább **Libő** településre vonatkozik. A mai rom. Iteu (Lelkes 373).

Lok ’település Bihar vm. K-i részén Élesdtől K-re, a Sebes-Köröstől É-ra’ 1214: *Loc,* v. (EH. 593), 1406: *Jook [ɔ: Look]* (ZsO. II/1: 4373, 5057), 1360: *Lwk* (EH. 593), 1409: *Lok,* p. (ZsO. II/2: 6936), 1435: *Lwkh* (J. 291), 1598: *Lak* (EH. 593). Részeiként említették **Alsó-** és **Felsőloká**-t.

Eredete bizonytalan. Felvethető a *Lók* személynévből (1231: *Lowk,* Gy. 1: 429) való származtatása (vö. FNESz. *Nagylók,* ill. vö. KISS L. 1979: 366), ám BENKŐ (1948: 52, 1998a: 146–7, lásd még PAIS 1956: 270, K. SAL 1958: 391) és KNIEZSA (1944: 29, 1974: 879) véleménye szerint inkább talán a *lok* ’kis völgy, mélyedés; rét; lapályos erdőség’ jelentésű közszóra vezethető vissza, amely helységnevekben és határnevekben egyaránt előfordul. Ennek eredete bizonytalan (TESz.), talán a szl. *lǫk=, lǫka* ’ív, hajlás, félkör’, ’völgy, gödör, rét’ főnévből eredeztethető (vö. ŠMILAUER 1970: 115). A közszó főként Udvarhely és Csík nyelvjárásában él, és az ottani helynévanyagban jelenik meg, illetve szórványos előfordulásai figyelhetők meg Biharban, Kalotaszegen és az Érmelléken (lásd MTsz., ÚMTsz.). Elképzelhető ugyanakkor az is, hogy a *lak* ’szálláshely, udvarhely, lakóhely, település’ (TESz.) főnévre vezethető visszsza, amelynek még a XIV. században is vannak *o*-val írott adatai (OklSz.). Később Élesdlok, a mai rom. Luncşoara (Lelkes 187).

Lomb ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DNy-ra’ 1213/550, 1235/550, 1309: *Lomb,* v. (Gy. 1: 640, AnjouOklt. 2: 239/552, VRH. 90: 349). **Lombi** 1282: *Lombi,* t. (Gy. 1: 640). K. FÁBIÁN felveti, hogy az 1235-ös adat, mivel bihari és kolozsi vonatkozása egyaránt van a jogesetnek, esetleg a Kolozs megyei *Lomb*-bal lenne azonos.

Valószínűleg a *Lomb* személynévből (1212, ÁSz. 496) metonimikus névadással született meg, és birtoklásra utalt. A *Lombi* névalak a fenti névformához kapcsolt *-i* helynévképzővel bővülés útján jöhetett létre, s példája annak, hogy az *-i* képző még a XIII. században is eleven névalkotó morféma volt (vö. KRISTÓ 1976: 55).

Lombi lásd **Lomb**

Lonka 1. ’település Bihar vm. D-i részén Rézbányától ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján’ 1588, 1600: *Lonka* (J. 293, EH. 586). Később Biharlonka, a mai rom. Lunca (Lelkes 120). **2.** ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól ÉK-re’ 1598: *Lonka* (D.

130). A mai rom. Luncasprie (Lelkes 357).

A román *luncă* 'lanka, rét, árterület, völgyfenék, berek' (Dicţ. 1: 741) jelentésű főnévből jött létre metonimikus névadással, s a magyar nyelvbe névátvétel útján került. KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). Az elnevezés a román nyelvben a település földrajzi környezetére utalt.

Lórév 'település Bihar vm. K-i részén a Sebes-Körös és a Jád patak egybeömlésénél' 1406, 1598: *Lorew* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 292, D. 130).

A *ló* állatnév és a *rév* 'vízi átkelőhely' (TESz.) jelentésű főnév összetételével, szintagmatikus szerkesztéssel létrejött mikronév azt a helyet jelölhette, ahol a vízen lóval át lehetett kelni (vö. KISS L. 1996: 448, 1997b: 182). Ez a mikrotoponima metonimikus úton lett a mellette fekvő település nevévé. Később Remetelórév, a mai rom. Lorău (Lelkes 503).

Lovastelek 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra' 1319/414/XVI.: *Lomasthelek [ɔ: Lowasthelek],* t. (Gy. 1: 640, AnjouOklt. 5: 193/488 [itt 1319/414/581-es datálással]), 1382: *Louastelek,* t. (Gy. 1: 640).

Előtagját többféleképpen is magyarázhatjuk: alapja lehetett a *Luas* személynév (1138/329, ÁSz. 498), esetleg az ennek alapjául is szolgáló *lovas* melléknév, amelyhez utótagként a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév kapcsolódott. Mindkét esetben szintagmatikus szerkesztéssel létrejött névvel állunk szemben, ám míg a személynévi előtaggal alakult név birtoklást fejezhetett ki, a *lovas* melléknévvel létrejött helynév arra utalhatott, hogy a falut királyi lovászok lakták, vagy hogy a lakosság lovakkal szolgált.

Lőkösháza 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1463: *Lewkeshaza* (J. 292), 1496: *Lewkewshaza* (J. 292), 1566: *Leokeoshaza,* p. (ComBih. 199), 1587: *Leőkeőshaza* (ComBih. 199), 1599: *Lokoshaza* (ComBih. 199).

Előtagja a *Lekues* személynév (1294/471, F. 7/2: 247, vö. FNESz.), s ehhez kapcsolták a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakját. A helynév birtoklást fejezhetett ki. Az utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Lugas 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől Ny-ra, a Sebes-Körös jobb partján' [1291–4], 1354 [3a]: *Lugas,* v. (Gy. 1: 640, J. 292, VP. 300, AnjouOkm. 6: 165). **Lugasd** 1406: *Lugasd* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 292). **Magyarlugas** néven is ismerték, ikertelepülése **Oláhlugas** volt.

A *Lugas* névváltozat talán a *lugas* 'kúszónövénnyel, szőlővel befuttatott kerti építmény' jelentésű (TESz.) főnévből keletkezett (FNESz. *Alsólugas,* KNIEZSA 1943: 195) metonimikus névadással. Arra utalhatott, hogy ezen a vidéken szőlőt termesztettek. A másik lehetőség a *Luguos* (1274, ÁSz. 502) személynévből metonímiával való származtatása, ebben az esetben birtoklást fejezhetett ki. A *Lugas* helynévalak-

hoz illesztett *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253), bővülés útján születhetett meg a *Lugasd* névforma. A mai rom. Lugaşu de Jos (Lelkes 74).

Lugasd lásd **Lugas**

Macs 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől É–ÉNy-ra' 1282, 1284 [ɔ: 1285], 1311, 1322, 1323, 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1415, 1487: *Moch,* p., v. (Gy. 1: 640, Cs. 1: 615, MEZŐ 2003: 291, AnjouOklt. 3: 71/145, 7: 24/30), [1291–4]: – *och,* v. (Gy. 1: 640, VP. 298), 1332–7/Pp. Reg.: *Mach* (Gy. 1: 640) | **~i** *1219/550, *[1220]/550: castrenses Dubukaj de v. *Mochy* (Gy. 1: 640, VRH. 96: 374, EO. 1: 109). **Nagymacs** néven is ismerték.

KISS LAJOS szerint a *Mochi, Mochy* személynévből (1211, ÁSz. 557) alakult ki metonimikus úton, és birtoklást fejezhetett ki. Az egyszótagú helynév személynévi előzményeként azonban talán inkább a *Mach* (1228/491, ÁSz. 504) jöhet szóba. A személynév valószínűleg szláv eredetű, vö. cseh R. *Mač* szn., le. *Macz* szn. (FNESz.). GYÖRFFY GY. véleménye szerint kun telephely volt (i. m. 589).

Mácsa 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra' 1273/392/477, 1332–7/Pp. Reg., 1418, 1489: *Macha,* p., t. (Gy. 1: 640, Cs. 1: 615, J. 297, ComBih. 202), 1332–7/Pp. Reg.: *Mocha* ~ *Motha* [romlott alak] ~ *Motka* [romlott alak] (Gy. 1: 640), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1411, 1429: *Matha* [romlott alak], v., p. (Gy. 1: 640, ComBih. 202, MEZŐ 2003: 102), 1428: *Marha* [romlott alak] (MEZŐ 2003: 102), 1587: *Machia* ~ *Machya* (ComBih. 202), 1588: *Mácsa* (ComBih. 203), 1598: *Maczia* (D. 130).

A *Macha* személynévből (1237, ÁSz. 504) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki (FNESz.). Ma psz. Rojt mellett ÉK-re (Gy. i. h.).

Mácsa ? háza 'település Bihar vm.-ben, (Tenke)Széplak közelében' 1374: *Mamachahaza,* v. (ComBih. 206) ~ *Machahaza,* v. (ComBih. 206).

Az első névrész eredete igen bizonytalan, de a *-háza* utótagú településnevek analógiájára feltételezhetjük személynévi származását. Esetleg kapcsolatba hozható a *Macha* személynévvel (1237, ÁSz. 504), amelyhez a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz., ill. lásd az **Ábrányháza** szócikket) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott. Az első adatban talán az első szótag téves ismétlése figyelhető meg.

Macsmolna 'település Bihar vm.-ben Váradtól É-ra, a Kösmő patak bal partján' 1552: *Moczhmona* (J. 303), 1568, 1587: *Machmolna,* p. (ComBih. 203), 1569: *Machy molna,* p. (ComBih. 203), 1588: *Moczmolna* (J. 303), 1598: *Maczmolna* (D. 130).

A *Moch* személynév (1185/318, ÁSz. 556) és a *malom* építménynév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre bizonyára mikronévként egy malomépület megnevezésére. Később ez vált metonimikus úton a település nevévé. A második névelemre lásd az **Apamolna** szócikket.

Macsó ~ Mosó ? 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó

jobb partján' *1214/550: *Musou,* v. (Gy. 1: 641, VRH. 98: 386).

Etimológiája nincs tisztázva. Talán a m. R. *Macho* (1198, ÁSz. 505) személynév kapcsolható vele össze (vö. FNESz. *Macsó*). Ebben az esetben metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. GYÖRFFY a XIX. század elejéről való *Matsó hát, Matsó ere* nevek előtagjával azonosítja (i. h.). A név írásmódja azonban esetleg más olvasatot és eredeztetést is lehetővé tesz.

Madarász 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától D-re' [1291–4], 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1412, 1461, 1475, 1482, 1495, 1588, 1598: *Madaraz,* p., v. (Gy. 1: 641, Cs. 1: 615, J. 293, VP. 358, ComBih. 203, EH. 605: Bunyitay 2: 276, 3: 1679, D. 130), 1332–7/Pp. Reg.: *Madaras ~ Nadaraz* [romlott alak] (Gy. 1: 641).

A *madarász* 'madárfogó' (FNESz., KISS L. 1992b: 92) foglalkozásnévből keletkezett metonimikus úton. Arra utal, hogy királyi szolgálatban álló madarászok lakták (HECKENAST 1970: 114, GYÖRFFY GY. 1972: 290). KNIEZSA e név esetében valószínűnek látja a személynévi áttételt (1943: 197), erre azonban csak családnévként találunk példát (1402: *Madaraz,* RMCSz.) A mai rom. Mădăraş (Lelkes 375).

Magura 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától É–ÉNy-ra, a Petrósz-Körös völgyét lezáró hegyekben' 1598: *Magurah* (D. 130), 1600: *Magoran* (J. 293).

Román eredetű, köznévi előzménye a *măgură* 'domb, magaslat, kunhalom' (Dicţ. 2: 18) jelentésű főnév (vö. FNESz. *Magura*). A magyar névrendszerbe átvétellel került. A későbbi névadat végén szereplő *n* valószínűleg a korábbi névformán is megfigyelhető néma *h* elírásának tekinthető. Később Biharmagura, a mai rom. Giuleşti (Lelkes 120).

Magyarbáród 'település Bihar vm. K-i részén Sebesvártól ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partjánál' 1392: *Magiarbarod* (J. 207), 1406 [2a]: *Magyarbarod,* p. (ZsO. II/1: 4373, 5057). Később **Nagybáród**-ként szerepel.

A **Báród** településnévhez illesztett *magyar* népnévi megkülönböztető jelzővel jött létre. Az előtag a falu lakóinak nemzetiségére utalt, és ikertelepülése, **Oláhbáród** jelzőjével állt korrelációban.

Magyarcséke 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1561: *Magyar Chyeke* (J. 228).

A **Cséke** településnévből alakult ki a *magyar* népnév megkülönböztető jelzőként való hozzátételével. Az előtag a falu lakóinak nemzetiségére utalt. Lásd még **Drágcséke** szócikket.

Magyarderna 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K-re' 1406: *Magyardarna* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 232). **Alsóderna** néven is ismerték.

Alaptagja szláv eredetű: a **d' rn=* 'gyep' főnévből származhat (lásd az **Alsóderna** szócikkben), amelyhez megkülönböztető jelzői előtagként a *magyar* népnév kapcsolódott a lakosok nemzetiségére utalva. Előtagja korrelációban állt a szomszédos **Oláhderna** jelzői névrészével.

Magyarfenes ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől DNy-ra’ 1491: *Magyarfenes* (J. 241), 1554: *Magyar-Fenes* (ComBih. 123). **Alsófenes** néven is ismerték.

A **Fenes** településnévből jött létre a *magyar* népnév megkülönböztető jelzői előtagként való hozzákapcsolásával. Az előtag a település magyar lakosságára, illetve román mellételepedésre utalt (vö. GYÖRFFY I. 1915/ 1942: 365), s bár nincs **Oláhfenes* adatunk, mégis feltételezhetjük meglétét (JAKÓ i. m. 169–170) az **Alsó-** és **Felsőfenes** korrelációnak megfelelően.

Magyargyepes ’település Bihar vm.-ben Székelytelektől ÉK-re, a Gyepes patak forrásvidékénél’ 1552: *Magyar Gyepes* (J. 251), 1598: *Magiargiepeos* (D. 130).

Alaprésze a falu határában eredő *Gyepes* patak nevéből (etimológiáját lásd a **Gyepes** szócikkben, ill. KNIEZSA 1942: 17, 20, FNESz. *Magyargyepes*) származik, ehhez kapcsolták a *magyar* népnevet a közelben lévő **Oláhgyepes-**től való megkülönböztetés szándékával. A jelző a lakosság etnikumára utalt. A mai rom. Calea Mare (Lelkes 378).

Magyarjenő ’település Bihar vm.-ben Váradtól K–ÉK-re, a Sebes-Körös jobb partján’ 1561: *Magyar Jeneo* (J. 265–6). **Kisjenő (1.)** néven is ismerték.

A **Jenő (2.)** névhez megkülönböztető jelzőként csatolt *magyar* népnévvel alakult ki. Oka, hogy a magyarrok lakta anyatelepülés mellé románokat telepítettek (J. i. h.). Így jött létre antonim jelzős névpárja, az **Oláhjenő.**

Magyarkakucs ’település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re, a Sebes-Körös bal partján’ 1552, 1560: *Magyar Kakwch* (J. 266, ComBih. 65), 1598: *Magiar Kakucz* (D. 130).

A **Kakucs (2.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *magyar* népnévvel alakult ki. Az előtag a falu lakosságának nemzetiségére utalt, s ikertelepülésétől, a románok által lakott **Oláhkakucs-**tól való megkülönböztetését szolgálta. A mai rom. Cacuciu Nou (Lelkes 419).

Magyarlugas ’település Bihar vm. K-i részén Élesdtől Ny-ra, a Sebes-Körös jobb partján’ 1458, 1459: *Magyarlugas,* p., v. (Cs. 1: 615, ComBih. 200), 1598: *Magiar Lugas* (D. 122).

A **Lugas** településnévhez kapcsolt *magyar* népnévvel jött létre, talán az eredeti település osztódása után. A megkülönböztető jelzői előtag a falu lakosságának etnikai jellegére utalt, s **Oláhlugas-**tól különítette el.

Magyarökrös ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól DNy-ra’ 1587: *Magiareökreös* (J. 311), 1589–91: *Magiar eokreos* (EH. 1071), 1598: *Magiareöcrös* (D. 132), 1599: *Magiar Eokreos* (ComBih. 338), 1600: *Magiar eökreös* (EH. 1071).

Az **Ökrös** településnévhez illesztett *magyar* népnévi megkülönböztető jelzővel alakult ki, és a település lakosságának nemzetiségére utalt szembeállítva ikerfalujával, **Oláhökrös-**sel.

Magyarremete ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra, a Remete-patak bal partján’ 1445: *Magyarremethe* (J. 328), 1552: *Magyar Re-*

methe (J. 328), 1598: *Magiar Remete* (D. 130).

A **Remete (2.)** településnévhez illesztett *magyar* népnévi megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag a település lakóinak etnikumára utalt, és a mellette keletkezett ikerfalutól, **Oláhremeté-**től való megkülönböztetését szolgálta.

Magyarventer 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É-ra' 1513: *Magyarventer* (J. 386), 1557, 1598, 1599: *Magiarventer* (D. 136, J. 386).

Főtagja a **Venter** településnév, amelyhez előtagként a *magyar* népnév kapcsolódott. A jelzői névrész a mellételepülő lakosság által létrehozott **Oláhventer-**től való megkülönböztetést szolgálta.

Majspályija 'település Bihar vm.-ben Debrecentől D–DK-re' 1322: *Moyspaulia,* p. (Gy. 1: 650, J. 317, AnjouOkm. 2: 45).

A **Pályi (1.)** név *-ja* birtokos személyjellel ellátott alakjához kapcsolt *Moys* (1113, ÁSz. 563) személynévvel keletkezett (vö. KUBINYI 1889: 87), és birtoklásra utalt: a falu Moys fiaié, *Moys*-é és Elleusé volt (Gy. i. h.). Ezzel egy időben jött létre egy másik birtokoshoz köthetően az **Ernefiaistvánpályija** településrész (vö. Bunyitay 2: 409).

Malicsán 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Hollódi és a Remete-patak között' 1580: *Maliczan* (J. 293). **Mocsolya (1.)** néven is ismerték.

Szláv eredetű név, amely a román majd onnan a magyar névrendszerbe névátvétellel került. A szláv név forrásához lásd a szb-hv. *mòčilo* 'len- vagy kenderáztató', a szln. N. *močílo* 'áztató; tócsa, pocsolya' és a közép-szlk. *močidlo* 'len- vagy kenderáztató; mocsaras hely' (KNIEZSA 1974: 341, vö. ŠMILAUER 1970: 122) földrajzi közneveket (vö. TESz.). A szláv *močilo* és a magyar *Mocsolya* alakkal szemben a román *Molicsan* hangátvetést tükröz. Az újkorban Robogányba olvadt (J. i. h.).

Malomszeg 1. 'talán azonos Bihar vm.-ben a Váradtól K–ÉK-re, a Berettyó bal partján fekvő településsel' [1291–4]: *Molunzeg* (Gy. 1: 641, J. 294, VP. 222), 1349: *Molunzegh,* p. (Cs. 1: 615), 1360: *Molunzegh,* p. (Cs. 1: 615), 1374: *Molonzeg,* v. (ComBih. 219). CSÁNKI (1: 615) és JAKÓ (294) szerint azonos az **Apamalma** néven említett faluval. CSÁNKI ezen kívül **Malomsziget-**tel is azonosnak mondja (i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben, Szabolcs, Pósalaka, Péterülése, Bertény között sorolják fel' 1308/585: *Malomzeg* (AnjouOklt. 2: 202/466 [itt *Malunzeg*], Gy. 1: 641), *1340: *Molunzeg,* p. (J. 294, F. 8/7: 329–31). Telegden említenek *Malomszeg* nevű utcát, lehet, hogy ezzel is összefügg: 1308: platea *Malunzegh* vocata (Gy. 1: 641, 675).

A *malom* főnév és a *szeg* 'szöglet, csúcs, kiszögellés, sarok, zug' (TESz. *szeg*[2]) jelentésű főnév összetételével jött létre. KISS LAJOS a nevet úgy magyarázza, hogy az „olyan szögletre utal, ahol malom van" (vö. FNESz. *Malomszeg,* vö. még BAKOS J. 1970: 50–5). Ez alapján metonimikus néva-

dással, mikrotoponimából alakult településnévnek tekinthetjük.

Malomsziget 'település Bihar vm.-ben, Bunyitay szerint Várad közelében fekhetett' 1447: *Malomzygeth,* pr. (Cs. 1: 615). CSÁNKI szerint talán azonos a **Malomszeg (1.)** néven ismert településsel (i. h.).

A *malom* építménynév és a *sziget* földrajzi köznév összekapcsolásával alakult ki mint mikronév, s ebből metonimikus úton született meg magának a településnek a neve. Ugyanakkor az egyszeri előfordulás miatt az sem zárható ki, hogy névelírásról lehet szó: a *szeg* helyett *sziget* szerepel a névben.

Marcelháza 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától D–DNy-ra, a Nyár-ér bal partján' [1291–4]: v. f-rum Marcelli (Gy. 1: 641, J. 294, VP. 358), 1341: *Marcilhaza* (Gy. 1: 641, J. 294), 1412: *Marchelhaza* (Cs. 1: 615), 1458, 1470, 1588: *Marcelhaza,* p. (Cs. 1: 615, J. 294, ComBih. 208), 1530, 1587: *Marczelhaza* (ComBih. 208, EH. 603), 1560: *Marchylhaza* (ComBih. 208) ~ *Marczelháza* (Bunyitay 2: 436), 1600: *Marczhaza* (EH. 603).

A *Marcel* személynév (1138/329, ÁSz. 511) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' jelentésű főnév (TESz.) *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolódásával (FNESz. *Marcsháza,* KNIEZSA 1943: 197) jött létre birtokos jelzős szerkezetből. Névadója a XIII. század első felében élt birtokosa (J. 103, 294). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. A mai rom. Marţihaz (Lelkes 385).

Margitta 'település Bihar vm. ÉK-i határánál Székelyhídtól K-re, a Berettyó, Bisztra és a Hosszúaszó völgyének egybenyílásánál' 1216: *Margneta [ɔ: Margueta]* (J. 294), 1332: *Marguita* (J. 294), 1334: *Margytha* (J. 294), 1352: *Marita* [romlott alak] (Cs. 1: 616) ~ *Maryta* [romlott alak], p., v. (ComBih. 206), 1358: *Margitha* (EH. 602, MEZŐ 2003: 241), 1363, 1404, 1569: *Margita* (Cs. 1: 616, ComBih. 206, EH. 602), 1569 [2a], 1588: *Marghita* (ComBih. 206, EH. 602). **Margittafalva** néven is ismerték.

KISS LAJOS mint a *Margueta* személynévből (1213/550, ÁSz. 517) metonimikus úton alakult nevet tartja számon (FNESz., BERRÁR 1952: 32, KNIEZSA 1943: 191, KISS L. 1992b: 91). MEZŐ azok közé a települések közé sorolja, amelyekkel kapcsolatban felmerülhet a patrocíniumi néveredet gyanúja. Egy 1358-as búcsúfolyamodvány adatának korábbi, véleménye szerint hibás, soproni lokalizálását véli felismerni abban az adatban („in beati Laurencii de Kovazi, beate Marie de Zechen, beate Marie de Popii, omnium sanctorum de Kerekighas ac *beate Margarete de Margitha* et beati Stephani regis in Hermen, ecclesiis parrochialibus Chanadiensis, Waradiensis et Jauriensis diocesium..." [Bossányi 2: 322]), amely egyértelművé tenné a település nevének templomi védőszentnévből való metonimikus létrejöttét (MEZŐ 1996: 223). A mai rom. Marghita (Lelkes 385).

Margittafalva 'település Bihar vm. ÉK-i határánál Székelyhídtól K-re, a Berettyó, a Bisztra és a Hosszúa-

szó völgyének egybenyílásánál' 1409: *Margitafalua,* p. (EH. 602), 1421: *Margithfalva,* p. (EH. 602, Bunyitay 2: 405), 1422, 1425, 1478, 1496: *Margythafalwa,* opp., p. (Cs. 1: 616, J. 294 [itt *Margithafalwa*], ComBih. 206), 1454, 1478: *Margithafalwa,* p. (ComBih. 206), 1510: *Margyetha Falua* (EH. 602), 1558: *Margetafaln* (EH. 602), 1559: *Magetafalua* (EH. 602), 1598: *Margitfalwa* (D. 130).

A **Margitta** településnévhez illesztett *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával, kiegészüléssel jött létre. KÁZMÉR munkájában e településnevet a „bizonytalan státuszú *-falva*" csoportba sorolta: a *Ø* > *-falva* vagy a *-falva* > *Ø* fejlődési irány elsőségének bizonytalan voltára utalva (1970: 118, 298).

Mária lásd **Marja**

Máriamagdolna 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól DK-re, a Berettyó bal partján' 1332–7/Pp. Reg.: Luc. sac. de v. *Marie Magdalene* (Gy. 1: 642, J. 297 [itt *Mariae Magdalenae*]), 1337: de villa *Sancte Marie Magdalene* (MEZŐ 1996: 150/1, Vat. 1/1: 86), 1353, 1354: *Mariamagdalena* (Cs. 1: 616, J. 297, Károlyi 1: 225), 1446: *Maria magdalena,* pr. (Cs. 1: 616) ~ *Mariamagh* [romlott alak], p. (ComBih. 203), 1519: *Maryamagdolna* (J. 297).

A falu templomának védőszentjéről, *Mária Magdolná*-ról kapta nevét metonimikus névadással. A szentnév magyaros alakja a *Maria* (1171, ÁSz. 518) és a *Magdalina* ~ *Magdalena* (1141–61, 1211, ÁSz. 506) formából alakult ki. Ez utóbbi személynév későbbi — itt már a XVI. század elején feltűnő — formájának kialakulásában az *a : o* magánhangzóváltozás és a két nyílt szótagos tendencia játszott szerepet. MEZŐ elképzelhetőnek tartja, hogy az adatok előzménye egy **Szentmáriamagdolna* alak lehetett, s a túl hosszúnak talált név megrövidítésének eredménye mutatkozhat meg e névváltozatokban (1996: 150–1). Ma psz. Szentjobb mellett ÉK-re (Gy. i. h.).

Marja 'település Bihartól ÉNy-ra a Berettyó bal partján' 1277/282: inter *Mariam* et Wodosa (Gy. 1: 641), [1291–4] [2a], 1332–7/Pp. Reg., 1341: *Maria,* p., v. (Gy. 1: 641, J. 296, VP. 222, 358), 1323, 1447, 1456: *Marya,* p. (AnjouOklt. 7: 187/399, 206/441, ComBih. 225), 1332–7/Pp. Reg.: *Vinum* [elírás lehet] (Gy. 1: 641) | **~i** 1521: eidem Luce *Mariay* (Károlyi 3: 132). A XIII. század végén már két községből áll: **Új-** vagy **Nagymarja** és **Ó-** vagy **Kismarja.**

A *Maria* személynévből (1171, ÁSz. 518) metonimikus névadással keletkezett (vö. GALAMBOS 1942: 17, FNESz. *Kismarja*). Ha a tulajdonosról nevezték el, birtoklást fejezett ki. Az is elképzelhető, hogy *Szűz Máriá*-ról elnevezett templomával van kapcsolatban — ORTVAY egyértelműen erről szól (2: 542, lásd még 559 is) —, ám a templomcím homályban maradása miatt ez nem bizonyítható (MEZŐ 1996: 223). A névadás ez esetben is metonimikus úton történt.

Márkos 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól D–DK-re, a Berettyó és az Ér között' [1162–72]/[1235–70]> 520 k.: *Markws,* v. (DHA. 302, Gy. 1:

642 [itt [1163–73]/>520 k. *Markus* alakban], Cs. 1: 616 [itt XIII. sz. dátummal *Markus*]), 1304: *Marcus* (AnjouOklt. 1: 306/623) | **~i** 1219/550: Marc. de v. *Marcusy* (Gy. 1: 642, VRH. 92: 359). GYÖRFFY GY. felveti, hogy talán **Szentmiklós (3.)** régi neve lehetett, vagy később beolvadt határába. A név alakja a XIX. századi *Márkos* forma alapján rekonstruálható a fenti formában (Gy. i. h.).

A *Márkos* névalak a *Marcus* személynévből (1118/XIV., ÁSz. 514) metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki.

Marót 'település Bihar vm.-ben Pelbárthida mellett Ny-ra' 1336: *Marouch [ɔ: Marouth]* [2a], p. (Gy. 1: 642, J. 296, AnjouOkm. 3: 286), *1342: *Moroch* (Gy. 1: 642, J. 296, AnjouOkm. 4: 229), 1350: *Marouth* (Gy. 1: 642). GYÖRFFY GY. szerint az eltérő birtokos miatt nem azonosítható megnyugtatóan **Marótlaka** településsel.

A *Maraut* személynévből (1138/329, ÁSz. 568) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. BENKŐ LORÁND szerint a személynév alapja a morvák korabeli magyar népneve a *marót ~ maróc* (vö. 1998b: 70), KISS LAJOS viszont a személynevet szláv eredetűnek tartja, s összevethetőnek mondja a cseh *Moravec* 'morva ember' és le. *Morawiec* személynevekkel (FNESz. Pilismarót).

Marótlaka 'település Bihar vm. ÉK-i részén, az érmelléki Olaszi és Máriamagdolna helységekkel együtt tűnik fel' 1354: *Marouthlaka* (Cs. 1: 616). GYÖRFFY GY. szerint nem azonosítható megnyugtatóan **Marót** településsel az eltérő birtokos miatt.

A *Maraut* személynévhez (1138/329, ÁSz. 568) kapcsolt *lak* 'település' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre.

Martonfalu 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra' 1511: *Marthonfalu* (ComBih. 171). Megjelölésére párhuzamosan használták a **Botkeménye** névalakot, s **Martontelke** néven is említik.

A *Martin ~ Mortun* személynév (1138/329 ~ 1211, ÁSz. 521) és a *falu* földrajzi köznév összetételével jött létre.

Martonostelke lásd **Martontelke**

Martontelek lásd **Martontelke**

Martontelke 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra' 1320: p. *Mortunteleke* que al. nom. Botkemene vocatur [2a] (Gy. 1: 631, Cs. 1: 616, J. 297, AnjouOklt. 5: 281/729, 281/730), 1347, 1347/349: *Mortunteluke,* p. (Bánffy 1: 142–5, 152), 1406, 1433, 1588: *Marthonthelke,* p. (Cs. 1: 616, J. 297, Károlyi 3: 443), 1587: *Marthonteleke* (ComBih. 171). **Martonostelke** 1347, 1347/349: *Mortunusteluke,* p. (Bánffy 1: 145, 152–3). **Martontelek** 1598: *Marthontelek* (D. 130). Megjelölésére párhuzamosan használták a **Botkeménye** névalakot, s **Martonfalu** néven is említik.

A *Martontelke* név a *Martin ~ Mortun* személynév (1138/329, 1211, ÁSz. 521) és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakjának kapcsolatából jött létre jelölt birto-

kos jelzős összetétellel. A névadó az a Zóvárd nb. *Marton* volt, aki talán a falut a tatárjárás után újratelepítette (J. 113, 297). A *Martontelek* név a birtokos személyjel redukciójával jött létre. A **Martonostelke** első névrészében szereplő *Mortunus* személynév (1211, ÁSz. 521) a *Marton* személynév *-s* kicsinyítő képzős származéka.

Martonülése 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen' 1387: *Marthonulese* (ZsO. I, 265).

A *Martin ~ Mortun* személynév (1138/329, 1211, ÁSz. 521) és az *ülés* 'szállás, birtok' (TESz. *ül*[1]) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre, és birtoklást fejezhetett ki.

Mátéháza 1. 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen' 1475: *Matheyhaza* (Cs. 1: 616). Egy itteni nemes előnevében fordult elő. **2.** 'település Bihar vm.-ben Cséffától DNy-ra, Iklód (1.) szomszédságában' 1501: *Mathehaza* (J. 297).

A *Matey ~ Mathey* személynév (1211, 1226/229, ÁSz. 526) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával alakult ki, és birtoklást jelölhetett. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. Elképzelhető a két település azonossága, bár JAKÓ szerint a **2.** település legkorábbi említése (amelyet azonban nem közöl) 1496-ból való. A település ekkor *Mezőgyáni Andacsi Máté* birtokában volt, aki minden bizonnyal a névadó lehet (J. i. h.).

Megyer 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös és a Hév-jó közén' +1214/334: *Mager,* pr. (Gy. 1: 642, J. 298), (1317), 1323> 368: *Meger,* p. (Gy. 1: 642, J. 298, AnjouOklt. 4: 256/674), 1372, 1456, 1464: *Megyer,* p. (Cs. 1: 616, J. 298, ComBih. 209), 1598: *Megier* (D. 130). **2.** 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny–ÉNy-ra, az Ölyvös patak bal partján' 1220/550, ?=1587: *Megyer,* v. (Gy. 1: 642, J. 298, VRH. 94: 367, ComBih. 246), 1598: *Megier* (D. 130). **Tékmegyer** néven is ismerték. Ma psz. Furta és Mezősas között (Gy. i. h.).

A *Μεγέρη(ς)* törzsnévből jött létre metonimikus úton arra utalva, hogy a falu lakói e törzshöz tartoztak. Etimológiailag hagyományosan az ug. **mańćз* 'ember' (TESz.) főnévre vezetik vissza. Újabb megfejtési kísérlete BERTA ÁRPÁD nevéhez fűződik (1997: 213–8). Az elsődleges szóalak, a *modzser* vegyes hangrendű volt (TESz., MSzFgrE.), amelyből kétirányú hangfejlődéssel, hangrendi kiegyenlítődéssel jött létre a veláris *magyar,* illetve a palatális *megyer* változat. A palatális alak törzsnévként, míg a veláris népnévként állandósult.

Meggyes 1. 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra' 1220/550: *Medies,* v. (Gy. 1: 642, J. 298, VRH. 94: 365), 1489, 1587: *Meggyes* (Cs. 1: 616, ComBih. 208), 1588: *Meggies,* p. (ComBih. 208), 1598: *Medgyes* (D. 130) (FNESz. *Meggyespuszta*). **2.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1329: *Medyes,* p. (Gy. 1: 642, J. 298), 1341: *Medies* (J. 298, AnjouOkm. 4: 91). **3.** 'település Bihar vm.

D-i határrészén Béltől É-ra, a Tőz jobb partján' 1552: *Meggyes* (J. 360). Osztódásával jött létre **Kis-** és **Nagymeggyes,** amelyek később egyesültek **Tagadó** településsel (FNESz. *Tagadómeggyes*). A mai rom. Tăgădău (Lelkes 581).

Az **1.** és **2.** település neve a *meggy* 'sajmeggy, madárcseresznye' növénynév *-s* képzős származékaként (vö. KISS L. 1997b: 184) mint mikrotoponima (vö. B. LŐRINCZY 1962: 88) olyan hely megnevezésére szolgált, ahol sok meggyfa állt. A települések neve a mikrotoponimákból metonimikus úton jött létre. A **3.** falu arról a PESTY által is adatolt *Meggyes* patakról (HOFFMANN–KIS 1998: 518) nyerte nevét, amely mentén feküdt. Ez szintén a *meggy -s* képzős származéka, s a név eredetileg a vízpart jellemző növényzetét jelölte meg. Korszakunkban a *di, dy* betűkapcsolat *gy* hangértékben következetesen csak a *meggyes* szóban fordult elő (KNIEZSA 1952: 48).

Méhelő 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉNy-ra, a Gyepes és a Hodos patak között' 1344, 1355: *Mehleu,* loc., t. (H. 3: 153, J. 299, AnjouOkm. 6: 360), 1493: *Mehlew* (J. 299), 1552: *Mehelew* (J. 299), 1589–90: *Meheleo* (EH. 641), 1598: *Mehleó* (D. 130). JAKÓ szerint 1355-ben még lakatlan, csupán méhészkedésre használt hely volt (i. m. 151).

A m. R. *méhelő* 'méhes' főnévből alakult ki (FNESz., KNIEZSA 1943: 198, KISS L. 1976: 158) eredetileg mikronévként, s olyan helyre utalhatott, amely méhészkedésre lehetett alkalmas. E mikronév lett metonimikus úton településnévvé. A településeink egy része közvetve kapta elnevezését foglalkozásnevekről oly módon, hogy a foglalkozás egy-egy mozzanatára, munkaeszközére stb. vonatkozott (vö. KRISTÓ 1976: 84). A névmagyarázatot gyengíti, hogy a *méhelő* köznévre nincs adatunk, MOÓR ELEMÉR szerint a *-ló ~ -lő* végződés a nevekben a valamivel való ellátottságot fejezte ki, amelyhez lásd 1552: *Malomlowth,* 1412: *Kechkeelew* (MOÓR 1947: 130). A mai rom. Miheleu (Lelkes 394).

Méhes 1. 'település Bihar vm.-ben Cséffától K-re' 1300, 1587: *Mehes,* p., v. (Gy. 1: 642, ComBih. 209), 1319/414/XVI.: *Méhes* (Gy. 1: 642, AnjouOklt. 5: 193/488 [itt 1319/414/581]), 1347: *Meches* (J. 299), 1599: *Mihes* (ComBih. 209). Ma psz. Pósától Ny-ra (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől É-ra, a Sebes-Körös és a Berettyó között' 1421, 1554, 1568: *Mehes* (Cs. 1: 616, J. 300, Bunyitay 2: 249–50), 1489: *Mehez* (Cs. 1: 616), 1552: *Meyhes* (J. 300). A XVII. században elpusztult.

A *méh* 'mézet gyűjtő rovar' állatnév *-s* helynévképzős alakjából született meg morfematikus szerkesztéssel. Az itt élők foglalkozására, a méhészkedésre utalhatott (vö. KISS L. 1976: 158).

Méhkerék 'település Bihar vm. DNy-i részén Kölesértől Ny-ra, Szalonta és Sarkad közt' 1359, 1475, 1588, 1598: *Mehkerek* (Cs. 1: 616, J. 300, ComBih. 210, D. 130), 1560: *Mykerek* (ComBih. 210) | **~i** 1400: *Mehkereky*-i [2a] (ZsO. II/1: 244). **Méh-**

kereke 1587: *Mehkerekeh* (ComBih. 210).

A név a *méh* 'mézet gyűjtő rovar' főnév és a *kerek* 'erdő' (TESz.) főnév összetételeként eredetileg arra a Fekete-Körös-menti nagy erdőségre utalt, amely alkalmas volt méhészkedésre (FNESz.). A településnév (KISS LAJOS véleménye szerint irtásfalu) ebből a mikronévből metonimikus úton születhetett meg, s arra utalt, hogy lakói méhészkedéssel foglalkoztak. A *Méhkerék* formához illesztett *-e* birtokos személyjellel jött létre a későbbi *Méhkereke* elnevezés.

Méhkereke lásd **Méhkerék**

Mézes 'település Bihar vm. D-i részén Belényes szomszédságában' *1327, 1341: *Mezes* (ComBih. 218, AnjouOkm. 4: 92, Bunyitay 1: 184, Z. 1: 304), 1580: *Mezess* (J. 300). A település kettéválásával jött létre **Alsó-** és **Felsőmézes.**

A *méz* főnévből az *-s* eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező, itt azonban már helynévképzői szerepben álló toldalékmorfémával jött létre (vö. FNESz.), s arra utalt, hogy lakosai méhészek voltak (vö. KISS L. 1976: 158). Hogy e településnév alapja nem az íráskép alapján szintén feltehető *mész* főnév, azt a környéken található, ugyancsak a méhészet által motivált nevek, illetve a mai alak mellett a XVI. századi előfordulások *í*-ző formái is mutatják. A mai rom. Mizieş (Lelkes 396).

Mézged 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É–ÉK-re, a Bihar hegység aljában' 1552: *Mezgedh* (J. 299), 1598: *Mezged* (D. 130).

A név a *mézga* 'nyúlékony, sárgás gumiszerű növényi váladék' (TESz.) jelentésű főnévnek a régiségben és a nyelvjárásokban gyakori *mézge* (SzT., ÚMTSz.) változatának és a *-d* helynévképzőnek (TNyt. I, 253) az összekapcsolásával, morfematikus szerkesztés eredményeként jött létre. Alapszava a magyarba elsősorban a déli szl. nyelvekből kerülhetett át. A névadás motivációja, főleg pedig a román megfelelővel való összefüggése nem minden részletében világos. Később Mezőfalva, a mai rom. Meziad (Lelkes 396).

Mező 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉK-re' [1291–4], [1311 k.], 1324, 1327, 1328, 1338/396, 1342, XIV. első fele: *Mezeu,* v. (Gy. 1: 643, J. 299, VP. 300, AnjouOkm. 4: 230, AnjouOklt. 8: 102/192, 11: 64/122, Károlyi 1: 132, Kállay 1: 1047), 1338/396: *Mezew* (Károlyi 1: 133–4). **Mezőfalva** néven is ismerték.

A *mező* 'sík terület, szántóföld' jelentésű (TESz.) földrajzi köznévből alakulhatott ki metonimikus névadással, s a falu területének földrajzi jellegére utalhatott. Ma psz. Bihartól É–ÉK-re (Gy. i. h.).

Mezőatyás 'település Bihar vm. DNy-i részén Cséffától Ny-ra' 1488: *Mezewatyas* (J. 197).

Az **Atyás** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) főnévvel jött létre. Az előtag a Mezőségre, a mezőségi talajra utalhatott.

Mezőbesenyő 'település Bihar vm.-ben a Berettyó körül, Várad felé esőnek mondják' 1587: *Mezeobesseneo* (ComBih. 210), 1598: *Mezeobes-*

senieo (D. 130). A ComBih. Kérdőjellel azonosítja **Besenyőtelek (2.)** és **Mezőtelek** településsel.

Névrendszertani érvek alapján feltételezhetjük, hogy egy nem adatolható **Besenyő* névhez illesztett *mező* főnévvel jött létre, s az előtag a mezőségi tájra utalt.

Mezőfalva 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉK-re' 1421: *Mezewfoluua,* p. (Cs. 1: 616, J. 299 [itt *Mezewfalwa*) ~ *Mezeufalva* (ComBih. 212), 1489: *Mezewfalwa* (Cs. 1: 616).

A **Mező** településnévhez kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával, kiegészülés útján jött létre.

Mezőgyán 'település Bihar vm. Ny-i részén Kölesértől ÉNy-ra' 1395, 1472, 1495: *Mezewgyan* (J. 250, Bunyitay 2: 202, Károlyi 3: 17–9), 1396 [4a]: *Mezeugyan* (ZsO. I, 4340, 4521), 1450, 1468, 1479: *Mezewgyan* (Cs. 1: 609), 1528: *Mezeian* (ComBih. 212), 1566: *Mezeia* [romlott alak] (ComBih. 212), 1587: *Mezeogyan* (ComBih. 212), 1588: *Mezőgyan,* p. (ComBih. 212), 1598: *Mezeogijan* (D. 130).

A **Gyán (1.)** településnévhez kapcsolt *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) jelentésű előtaggal jött létre, amely a mezőségi jellegű tájjal kapcsolatos.

Mezőgyarak 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől ÉNy-ra' 1552: *Mezeogyarak* (J. 249), 1598: *Mezeogiarak* (D. 130).

A **Gyarak (2.)** településnévhez kapcsolt *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) megkülönböztető jelzői előtag a terület mezőségi jellegére utal.

Mezőpanasz 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra, a Nyárér bal partján' 1332–7/Pp. Reg.: *Meseupanas,* v. ~ *Mezevpanas,* v. ~ *Mezevpanaz,* v. ~ *Meukaraz* [romlott alak], v. ~ *Mezeupaz* [romlott alak], v. (Gy. 1: 651), 1335: *Mezevpanasz* (J. 314), 1588: *Mezőpanaz,* p. (ComBih. 213), 1598: *Mezeopanaz* (D. 130) | **~i** 1332–7/Pp. Reg.: St. sac. de v. *Mezepannasi* (Gy. 1: 651).

A **Panasz (1.)** településnévhez kapcsolt *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) főnévvel jött létre. Az előtag a mezőségi jellegű tájjal kapcsolatos.

Mezőpankota 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra, Les és Gyapjú vidékén' 1391: *Mezewpankata* (J. 315), 1418, 1482: *Mezewpankotha* (Cs. 1: 619). **Völgypankota** néven is ismerték.

Alaprésze a **Pankota** településnév, amelyhez megkülönböztető jelzői előtagként a *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) jelentésű főnevet kapcsolták, amely nevünkben a terület mezőségi jellegére utalhatott.

Mezőpeterd 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra, az Ölyvös patak jobb partján' 1382: *Mezewpetherd* (Cs. 1: 620, J. 320), 1485 k.: *Mezewpeterd* (Cs. 1: 620), 1588: *Mezeopetherd,* p. (Károlyi 3: 443), 1598: *Mezeo Peterd* (D. 130), 1599: *Mezeo Petherd* (ComBih. 213).

A **Peterd (1.)** településnévhez megkülönböztető előtagként kapcsolt *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) jelentésű főnévvel alakult ki. Az előtag a táj mezőségi jellegére utalt.

Mezőtarcsa 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra' 1278, 1400: *Mezeutarcha,* t. (Gy. 1: 674, ZsO. II/1: 244, J. 362 [itt 1275-ös adattal]), 1407: *Mezewtharcha,* p. (Cs. 1: 625). Később a **Sziltarcsa** név válthatta fel.

Alapja a **Tarcsa (2.)** településnév, amelyhez megkülönböztető szerepben a *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) főnevet kapcsolták. Az előtag a mezőségi talajra utalhatott, és már korán elkülönítette a falut a megyében fekvő másik azonos nevű településtől.

Mezőtelek 'település Bihar vm.-ben a Berettyó körül, Várad felé esőnek mondják' 1447: *Mezethelek,* pr. (ComBih. 210). A ComBih. Kérdőjellel azonosítja **Besenyőtelek (2.)** és **Mezőbesenyő** településsel.

A *mező* 'sík terület, szántóföld' (TESz.) főnév és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév összetételével jött létre.

Mezőújlak 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, az Ölyvös és a Jószás patakok között' 1599: *Mezeo Uylak* (ComBih. 341).

Az **Újlak (1.)** településnévhez illesztett *mező* főnévvel jött létre, amely a mezőségi talajra utalt.

Micske 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉNy-ra, a Kutas patak jobb partján' +1214/334, 1364: *Mycusa,* pr. (Gy. 1: 643, J. 301, Bunyitay 3: 263), [1291–4]: *Mykse* (Gy. 1: 643, J. 301, VP. 300), [1291–4], (1317), 1341, 1355: *Myxe* (Gy. 1: 643, J. 301, VP. 358, AnjouOklt. 4: 256/674, AnjouOkm. 4: 106), 1332–7/Pp. Reg.: *Micse ~ Mikse ~ Mikso ~ Myksa* [3a], v. (Gy. 1: 643), 1381: *Myske* (J. 301), 1459: *Michke* (J. 301), 1598: *Miskeken* [romlott alak] (ComBih. 217). Ma psz. Nagyvárad mellett ÉNy-ra (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól DK-re, a Berettyó bal partján' 1255/300 k.: *Mikche,* p. (Gy. 1: 643, J. 300), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg., 1406, 1466: *Mykche,* opp. (Gy. 1: 643, Cs. 1: 598, ZsO. II/1: 4373, 5057, VP. 300, 358), *1323 [3a], 1340/342: *Myxe,* v. (Gy. 1: 643, AnjouOkm. 2: 94, AnjouOklt. 7: 246/526, 246/527, 253/545, Bánffy 1: 117), 1332–7/Pp. Reg.: *Michia,* v. ~ *Mika* (Gy. 1: 643), 1332–7/Pp. Reg., 1387, 1451, 1452, 1568: *Miske,* opp., p. (Gy. 1: 643, Cs. 1: 598, EH. 647, Bunyitay 2: 279–80), 1342: *Mysete* (AnjouOkm. 4: 229, ComBih. 216), 1354: *Mysseche* (AnjouOkm. 6: 221) ~ *Mikse,* v. (ComBih. 216), 1370: *Mykeche* (J. 300), 1451, 1556: *Michke,* opp. (Cs. 1: 598, ComBih. 217), 1459: *Myczke,* p., v. (ComBih. 217), 1470, 1598: *Mychke* (J. 300, D. 130), 1471: *Myske* (J. 300), 1569: *Mÿczke* (EH. 647), 1599: *Myskeh* (ComBih. 217). A mai rom. Mişca (FNESz., Lelkes 400). **1–2.** 'település Bihar vm.-ben, azonosítása bizonytalan' 1339: *Mekse,* v. (AnjouOklt. 23: 157/314).

A *Micche* személynévből (1236, ÁSz. 544) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév a *Miklós* szn. kicsinyítő-becéző képzős *Mikcse* alakja (KNIEZSA 1943: 193). Ezt a hangszerkezetet mutatják a helynév

legkorábbi adatai is, a későbbiekben a névben *kcs* > *csk* hangátvetés történt (KUBINYI 1889: 88, B. LŐRINCZY 1962: 17, 20, KISS L. 1995: 15, TNyt. II/1: 316). Ritka, bár az egész középkoron szórványosan végigvonuló helyesírási jelenség a *Mixe* névváltozatban található *x,* amely a *k + (c)s* hangkapcsolatot jelöli (KNIEZSA 1952: 60).

Mihály 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra, a Mohos patak közelében' [1249–55]>270: *Mihal* (EO. 1: 210), 1270: *Michal,* pr. (Gy. 1: 644, J. 302). Későbbi adatai szerint **Nagymihály** és **Nagymihályfalva** néven is ismerték.

A *Mihály* személynév régi alakváltozatából, a *Michal ~ Mihal* névből (1138/329, ÁSz. 542) metonimikus névadással jött létre (FNESz. *Érmihályfalva,* KNIEZSA 1943: 191, KISS L. 1992b: 92), és egykori birtokosára, egyesek szerint Géza fejedelem öccsére utalt (vö. HECKENAST 1970: 49). A mai rom. Valea lui Mihai (Lelkes 191).

Mikepércs 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1415: *Mykeperch* (J. 322).

A korábbi **Pércs (1.)** településnévből származik: a település birtokmegosztásakor **Bodópércs** mellett jött létre úgy, hogy a településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként a *Myke* személynevet (1212/273/328, RegArp. I, 87) kapcsolták (vö. FNESz. *Mike*). A név jelöletlen birtokos jelzős összetételből alakult ki, s *Chepan fia Myke,* illetve utódai birtoklására utalt (Gy. i. h.). KERTÉSZ is megállapítja, hogy a település nem az első Mikéről kapta nevét (hiszen ő mindkét Pércs birtokosa volt), hanem unokájáról, akit 1381-ben említenek (ZichyOkm. 4: 214), és akinek fiairól van szó 1415-ben (Károlyi 2: 25): „Mathias, Benedictus et Ladislaus fily *Mike de Perch*" (KERTÉSZ 1939: 75).

Mikola 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól DK-re, a Berettyó és az Ér között' 1329: *Mykola* [2a], p. (Gy. 1: 645, AnjouOkm. 2: 392), 1332–7/ Pp. Reg.: *Mikula,* v. (Gy. 1: 645, J. 302), 1417: *Mikola* (Cs. 1: 616). **Mikolatelke** néven is ismerték.

A *Micula* személynévből (1138/ 329, ÁSz. 548) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki (vö. FNESz. *Mikola*).

Mikolatelke 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól DK-re, a Berettyó és az Ér között' 1417: *Mykolatheleke* (Cs. 1: 616, J. 302).

A **Mikola** településnévhez illesztett *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával, kiegészüléssel jött létre.

Mindszent 1. 'település Bihar vm. K-i részén Székelyhídtól DK-re, a Berettyó jobb partján' [1291–4]: *Mendscent* (Gy. 1: 645, J. 302, VP. 359), 1323, 1449–54, 1464: *Mendzenth* (Gy. 1: 645, Cs. 1: 616, J. 302, AnjouOklt. 7: 213/459), 1327: v. *Omnium Sanctorum* (ComBih. 216, Károlyi 1: 68). Ma psz. Szentjobbtól ÉK-re (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. É-i részén Diószeg mellett, az Ér patak jobb partján' 1275: super patronatu mon-i OOSS. de Igged (Gy. 1: 614), 1325: *Mendzenth,*

mon. (Gy. 1: 614, AnjouOkm. 2: 218, AnjouOklt. 9: 248/458). **Egyed** néven is ismerték. **3.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra a Sebes-Körös bal partján' 1332–7/Pp. Reg.: *Mendsel* [romlott alak], v. ~ *Mendsent,* v. ~ *Mensent* [2a], v. (Gy. 1: 645), 1439: *Mendzenth* (J. 303), 1561: *Mynczenth* ~ *Myntzenth,* p. (ComBih. 216), 1587: *Mintzenth* (ComBih. 216), 1588: *Mintzent* (ComBih. 216), 1598: *Mintzentt* (D. 130). Ma psz. Köröstarján határában DK-re (Gy. i. h.).

A települések a *Minden Szentek* tiszteletére épített templomukról kapták nevüket metonimikus úton (MEZŐ 1996: 215/12, 215/11, 215/13, 215/18 KISS L. 1996: 449). A szentek közösségének megnevezése a latin *omnes sancti* tükörfordítása, helytelen egyeztetése a szolgai módon történt fordítás eredménye. Az előtag a *mind* ~ R., N. *mënd* 'összes' határozatlan számnév, utótagja a *szent* főnév többes számú alakja. A **2.** település esetében MEZŐ kételkedik abban, hogy ez a névforma valóban a település egészére vonatkozott volna. Véleménye szerint a névalak kizárólag a monostorra vonatkozhatott, mivel a települést korábban és később is *Egyedmonostorának* hívták (i. h.). Az első névelem első szótagbeli nyíltabb *ë* magánhangzós formája a korban általános használatúnak mondható (vö. MEZŐ 1996: 215–7). A zártabb *i* magánhangzó csak a XVI. századi adatainkban jelenik meg.

Mirág 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől D-re, a Fekete-Körös bal partját szegélyező hegyekben' 1588, 1598: *Mirragh* (J. 299, D. 130).

JAKÓ szerint a név nem mutat határozott nyelvi jelleget, de a környezete miatt esetleg román eredetűnek tartható. Lexikai felépítése, etimológiája ismeretlen. Később Mérág, a mai rom. Mierag (Lelkes 395).

Miriszlóháza 'település Bihar vm. K-i részén, Bazracaháza, Ladaháza, Szakállasdrágmosháza, Lak, Moróháza és Szomajomháza településekkel együtt említik' 1389: *Mirizlohaza,* p., v. (ZsO. I, 1153).

A *Miroslou* személynév (1247, ÁSz. 553) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév szláv eredetű, vö. szb.-hv. *Mìroslav* ~ *Miròslav* szn., cseh *Miroslav* szn., le. *Mirosław* szn. (vö. FNESz. *Miriszló*). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Mocsolya 1. 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Hollódi és a Remete-patak között' 1552: *Mochyola* (J. 293), 1598: *Moczolyan* (D. 133), 1600: *Maczola* (J. 293). **Malicsán** néven is ismerték. Az újkorban Robogányba olvadt (J. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. D-i határánál Béltől ÉNy-ra' 1552: *Mochyola* (J. 303), 1589–91: *Mochiolia* (EH. 591). Később Bélmocsolya, a mai rom. Lunca Teuzului (Lelkes 110).

A m. N. *mocsolya* ~ *macsola* 'pocsolya, len- vagy kenderáztató' (TESz.) főnévből származik, s elsődlegesen mikronévként jelölhette azt a területet, amelyet len vagy kender áztatására használtak. Később ez a név vonódott

át a falura, s lett metonimikus úton településnévvé. Az **1.** település esetében az egyidejű román településnévforma adatolásával a párhuzamos névadás jelenségét figyelhetjük meg.

Mocstó 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Kutas és az Ölyvös patakok között' 1333: *Mochto* (Gy. 1: 646, AnjouOkm. 3: 39), 1463: *Mochtho* (Cs. 1: 617), 1472: *Mustha* (Cs. 1: 617).

Eredetileg talán mikrotoponima lehetett, mégpedig olyan tó neve, amelynek egy *Moch* nevű ember (1185/318, ÁSz. 556) lehetett a tulajdonosa. A település erről a tóról kaphatta nevét metonimikus úton. A XV. század végéről való adat már a név etimológiai szerkezetének elhomályosulását mutatja. Ma psz. *Mustó* néven Zsákától D-re (Gy. i. h.).

Mogy 'település Bihar vm. ÉK-i részén Széplaktól D-re, a Berettyó bal partján' [1291–4], 1311, 1323, 1443: *Moch,* p. (Gy. 1: 645, J. 303, VP. 358, ComBih. 218), [1291–4], 1438: *Mogh,* v. (Gy. 1: 645, Cs. 1: 617, J. 303, VP. 300), *1342: *Mog* (AnjouOkm. 4: 230) | **~i** *1219/550 [2a]: Bota de v. *Mochy* (Gy. 1: 645, VRH. 96: 375), *1220/550: Nic. de v. *Mochy* (Gy. 1: 645, VRH. 96: 375). **Hosszúmogy** néven is ismerték. NÉMETH P. a VR.-beli adatokat a Debrecen melletti Macshoz számítja (1997: 126–7).

A településnév a *Moch* (1185/318, ÁSz. 556) vagy a *Mog* személynévből (1192/240 k., ÁSz. 560) születhetett meg metonimikus úton, és birtoklást fejezhetett ki. A település névadójának unokái a XIV. század közepén e vidéken birtokosok (KRISTÓ 1976: 27). Ma hn. Széltarló határában DK-re (Gy. i. h.).

Mogyorós 'település Bihar vm.-ben, helye bizonytalan' 1598, 1599: *Mogioros* (D. 131, J. 303). DÁVID ZOLTÁN szerint Bélegregybe olvadt (D. 141), de az is lehetséges, hogy az 1515-ben Barakony vidékén előforduló Mogyoróssal azonos.

Eredeti mikrotoponimaként a *mogyoró* növénynév és az *-s* valamivel való ellátottságot kifejező képző összekapcsolásával (TNyt. I, 253–4) jött létre, s mogyoróbokrokkal benőtt helyet jelölt. Később ez a mikronév lett metonimikus úton a település nevévé. Az ómagyar-kori helynevekben döntően a növénynév eredeti *monyoró* formája van jelen (lásd KMHsz. 1. *Mogyoró* szócikkét). Adataink azonban már a *monyoró* > *mogyoró* hangváltozás megtörténtét mutatják. Ez utóbbi szóalak helynévben az OklSz. adatai szerint először 1338-ban jelent meg.

Molnosábrány 'település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DNy-ra, a Berettyó közelében' 1445, 1450: *Molnosabran* (J. 199, Cs. 1: 601) ~ *Molnos Abran* (Cs. 1: 601), 1598: *Molnos Abrany* (D. 131).

Az **Ábrány (1.)** településnévhez kapcsolt *molnos* 'malommal rendelkező, malmos' (vö. TESz. *malom,* KNIEZSA 1943: 192) jelentésű jelzővel jött létre. Az első névrész ómagyar kori alakja a *molun* ~ *molon* ~ *malon* szó *-s* képzős formája, de a két nyílt szótagos tendencia következtében adataink a hangzóhiányos alakot mutatják.

Molnospetri ’település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól K-re, Kágya vidékén’ 1332: *Malnospetri* (J. 322), 1453: *Molnospetri* (Cs. 1: 620), 1535: *Molnaspetry* (J. 322), 1569: *Molnospetrÿ* (EH. 760), 1588: *Molnos Petri* (ComBih. 252), 1598: *Molnos Petry* (D. 131).

A **Petri (1.)** településnévhez kapcsolt *molnos* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtagra lásd a **Molnosábrány** szócikket. Később Mónospetri, a mai rom. Petreu (Lelkes 406).

Molnosszántó ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Jószás bal partján’ 1513: *Molnos Zantho* (J. 347). **Nagyszántó** néven is szerepel.

A **Szántó** településnévhez kapcsolt *molnos* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtagra lásd a **Molnosábrány** szócikket.

Monostor 1. ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől É-ra’ [1308 k.] [2a], 1347: *Monustur,* p. (Gy. 1: 645, J. 304), 1332–7/Pp. Reg.: *Monostor,* v. (Gy. 1: 645). **Szólátmonostora** néven is ismerték. Ma psz. Debrecentől É-ra (Gy. i. h.). **2.** ’település és monostor Bihar vm. DK-i részén Hunyadtól DK-re’ 1332–7/Pp. Reg.: *Monostur,* v. (Gy. 1: 645). **Gyerőmonostora** néven is ismerték.

Mindkét elnevezés az építményt jelölő *monostor* főnévből (KNIEZSA 1943: 224) metonimikus névadással jött létre. Az **1.** település névadó monostora és temploma a Gutkeled nemzetség Apaj alágának temetkezési helyéül szolgált (J. i. h.). Bár a **2.** településre vonatkozóan létezik korábbi datálású *Gyerőmonostora* névváltozat is, de mivel ez hamis oklevélben található, és első biztos adata a XV. század elejéről való, inkább a *Monostor* alak tekinthető elsődlegesnek. E településen valószínűleg bencés apátság, monostor állhatott (Gy. i. h., lásd még SZABÓ T. 1942: 75). Megyénkben elég gyakori jelenség a *monostor* főnév valamely magánhangzójának zártabb *u*-ként való jelenléte (vö. az **Almásmonostora** szócikkben írottakkal).

Monostorábrány lásd **Monostorosábrány**

Monostorosábrány ’település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DNy-ra, a Berettyó közelében’ 1388: *Monostorosabram* [2a] (ZsO. I, 384), 1397: *Monostorushabraham* (Gy. 1: 590, ZsO. I, 5088, ComBih. 14) ~ *Monustorusabraham* (J. 198), 1412: *Monostorosabraham* (EH. 25), 1451: *Monostorosabran,* p. (Bunyitay 2: 403, 405). **Monostorábrány** 1451: *Monostorabran* (Cs. 1: 601).

A *Monostorosábrány* forma az **Ábrány (1.)** településnévhez jelzőként kapcsolt, az ott lévő premontrei monostorra utaló *monostoros* melléknévvel jött létre. A később megjelenő *Monostorábrány* alak a jelző *-s* melléknévképzőjének eltűnésével, redukcióval éppúgy magyarázható, mint főnévi jelző alkalmazásával. A jelzőre lásd még az **Almásmonostora** szócikkben írottakat.

Monostorospályi ’település Bihar vm.-ben Debrecentől D–DK-re’ 1415, 1587: *Monostorospaly* (Cs. 1: 619, J. 317, ComBih. 220), 1555: *Monosthorospaly,* p. (ComBih. 220), 1598: *Mo-*

nostoros Paly (D. 131). **Monostorpályi** 1415: *Monostorpaly,* p. (Károlyi 2: 21–2).

A **Pályi (1.)** településnévhez kapcsolt *monostoros,* illetve *monostor* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag a szomszédos **Hosszúpályi**-tól való megkülönböztetésre szolgált, s arra utalt, hogy a településen Keresztelő Szent János tiszteletére szentelt monostortemplom állt (FNESz. *Monostorpályi*).

Monostorosugra ’település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján’ 1406: *Monusthorusugra* (J. 372), 1494: *Monosthoroswgra* (Cs. 1: 627), 1524: *Monosthorosugra* (J. 372), 1552: *Monostoroswghra* (J. 372), 1587, 1598: *Monostorosugra* (ComBih. 48, D. 136), 1588: *Monostorosughra* (ComBih. 48). **Ugramonostora** néven is ismerték.

Alaptagja az **Ugra** településnév amelyhez megkülönböztető jelzői névrészként a *monostoros* melléknév kapcsolódott. A jelző arra utal, hogy a falu Szűz Máriának szentelt monostorral rendelkezett (J. i. h., MEZŐ 1992: 33, ill. vö. az **Almásmonostora** szócikkel).

Monostorpályi lásd **Monostorospályi**

Mac ? háza ’település Bihar vm.-ben Váradtól É–ÉNy-ra, a Kis-Körös partján, Bihar és Püspöki közt’ 1342: *Mukaz* (AnjouOkm. 4: 229), 1552: *Morshaza* (J. 304), 1587: *Morczhaza ~ Moczhaza* (ComBih. 220), 1588: *Maczhasza* (ComBih. 220), 1599: *Moczyhaza* (ComBih. 220).

Jakó a korai adatokat *Morcháza* alakban rekonstruálja (i. h.), a későbbi adatok azonban inkább *Mac ~ Moc* előtagot mutatnak. Ez — az olvasat bizonytalansága ellenére — feltételezhetően személynévre megy vissza, amelyhez a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz., ill. vö. *Ábrányháza*) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott.

Moróháza ’település Bihar vm. K-i részén, Bazracaháza, Ladaháza, Szakállasdrágmosháza, Lak, Miriszlóháza és Szomajomháza településekkel együtt említik’ 1389: *Morohaza,* v. seu p. olachalis (ZsO. I, 1153).

Első névrésze valószínűleg szláv eredetű személynév (1295: *Moro,* ÁSz. 568), vö. or. *Morovo* hn. Lásd még cseh *Mory* [többes sz.] hn. < **Mor* szn. (vö. FNESz. *Moró*). E személynévi előtaghoz járult a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz., ill. vö. az **Ábrányháza** szócikkel) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja.

Mosó lásd **Macsó**

Musta lásd **Mocstó**

Nadálytelke ’település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K–DK-re’ 1400: *Nadaltheleke* (ZsO. II/1: 587). **Ladány, Nadánytelek** néven is ismerték.

A településnévváltozat többé nem jelenik meg, ezért feltételezem, hogy talán a *Nadánytelek* szóvégi elírásaként születhetett meg (ehhez lásd a **Nádastelek** szócikket is), amit támogathatott a ’pióca’ jelentésű *nadály* főnév megléte is. Emellett figyelembe vehető a *Nadal* (1214/550, ÁSz. 574) személynév megléte is.

Nadánytelek 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K–DK-re' 1421: *Nadanthelek* (Cs. 1: 617, J. 304 [itt *Nadantelek*]). Valószínűleg **Ladány** néven is ismerték.

A *Ladány* személynév R. *Nadan* változatának (1316: AnjouOklt. 4: 117/300) és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznévnek a kapcsolatából alakult, valószínűleg az eredeti *Ladány* helynév kiegészülésével.

Nádastelek 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K–DK-re' 1400: *Nadastelek* (J. 304). **Ladány, Nadánytelek** néven is ismerték.

Ha hihetünk az adatnak, előtagja a *nád* főnév *-s* képzős 'náddal benőtt terület' jelentésű alakja, amelyhez alaptagként a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév kapcsolódott. Ebben a formában többé nem jelenik meg. Mivel azonban a hely neve a későbbiekben **Nadánytelek, Nadálytelke** formában tűnik fel, arra is joggal gyanakodhatunk, hogy az előtag szóvégi *s* betűje elírás, tévesztés révén került az oklevélbe.

Nagybagos 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1347 [2a]: *Nogbogus,* v. (Cs. 1: 603, AnjouOkm. 5: 109, ComBih. 145 [itt *Nagbogus* alakban]), 1480: *Naghbagos* (Cs. 1: 603).

A **Bagos** településnévhez kapcsolt *nagy* jelzői előtaggal jött létre valószínűleg a település megosztásának eredményeképpen. Korrelációban állt **Kisbagos** jelzői névrészével.

Nagybaj 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re' 1283/311: *Nogboy,* v. (Gy. 1: 597, J. 202), 1435, 1438, 1473: *Naghbay* (J. 202, Cs. 1: 603).

A **Baj** településnévhez kapcsolt *nagy* jelzővel jött létre az eredeti településen való osztozkodás után, a másik *kis ~ kisded* jelzővel ellátott résztől való megkülönböztetés céljával. A jelzők a települések nagyságára utaltak: a birtokmegosztáskor létrejött *Nagybaj* az eredeti település 2/3-án, **Kisbaj ~ Kisdedbaj** a fennmaradó 1/3 részen jött létre (Gy. i. h.).

Nagybajom 'település Bihar vm. Ny-i részén Derecskétől DNy-ra' 1517: *Naghbayon* (J. 203).

Az eredeti településen való osztozkodás idején jött létre: a **Bajom** névhez a *nagy* megkülönböztető jelzőt kapcsolták, amely korrelációban állt az ikertelepülés, **Kisbajom** első névrészével.

Nagybáród 'település Bihar vm. K-i részén Sebesvártól ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partjánál' 1500, 1525: *Naghbarod* (EH. 153, J. 207), 1598: *Nagy Bárod* (D. 131). Korábban **Magyarbáród**-ként szerepel.

A **Báród** településnévhez illesztett *nagy* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az előtag **Kisbáród** jelzőjével állt korrelációban (FNESz.). A mai rom. Borod (Lelkes 414).

Nagybátor 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1473: *Naghbator* (J. 207).

A **Bátor** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt

nagy melléknévvel jött létre. Antonim névpárjával anyagunkban nem találkozunk, **Kisbátor** helység nincs kapcsolatban e településsel.

Nagybesenyő 'település Bihar vm.-ben, bizonytalan, hogy melyik Várad környéki falu' 1526 e.: *Naghbesenyo* (J. 211).

A **Besenyő** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *nagy* melléknévvel jött létre. A jelző szerepe bizonyára az azonos nevű települések elkülönítése volt, antonim névpárral azonban anyagunkban nem találkozunk.

Nagyböszörmény 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra' 1396: *Nagbezermen* (J. 210) ~ *Naghbezermen* (Cs. 1: 598, ComBih. 40), 1421: *Nag-Bezermen,* opp. (Cs. 1: 598).

Az anyatelepülés, **Böszörmény** osztódásakor jött létre a *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal, amely utalhatott a település nagyságára, lakóinak lélekszámára, de jelezhette a település régebbi voltát is. Mindezek mellett pedig ellentétes jelentésű az ikertelepülés, **Kisböszörmény** jelzőjével.

Nagydorogfélegyház 'település Bihar vm. É-i részén Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó jobb partján' [1291–4]: *Nogdurugfeleghaz* (Gy. 1: 617, J. 241, VP. 299). **Dorog** néven is ismerték. Lásd még **Félegyház (2.).**

Az előtag a település méretére utaló *nagy* melléknév. A második névrész a *Dorogfélegyház,* amelyben a *Drug* (1219/550, ÁSz. 260) személynév és a *félegyház* 'fél, azaz félbemaradt vagy romos, romlott, pusztuló templom' jelentésű szó kapcsolódott össze. Arra utalt, hogy a település, amely Dorog birtokában van, nagy kiterjedésű, és található benne egy teljesen fel nem épített vagy romló, romos állapotban lévő templom.

Nagyécs 'település Bihar vm. DNy-i részén Méhkerék és Sarkad között' 1537: *Nageech* (ComBih. 110), 1539: *Nagheech* (Károlyi 3: 214) | **~i** 1539: Benedicti *Nagheechy* (Károlyi 3: 213, 215).

Az **Écs** településnévhez illesztett *nagy* megkülönböztető jelzővel jött létre. Antonim névpárjával anyagunkban nem találkozunk.

Nagyér 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól Ny-ra, az Ér jobb partján' [1291–4] [3a], 1312/XVIII. [2a], 1387: *Noger,* v. (AnjouOklt. 3: 101/213, Gy. 1: 646, ZsO. I, 237, J. 304, VP. 222, 298), 1310: *Nogher* (AnjouOklt. 2: 431/995), 1338: *Nogheer,* v. (Cs. 1: 617, J. 304, Z. 1: 531), 1357: *Nageer* (Károlyi 1: 236), 1393, 1422: *Nager* (ZsO. I, 3182, J. 304), 1476: *Naghewr* (ComBih. 222), 1488: *Nagheer* (Cs. 1: 617).

Az *Ér* nevű patak mentén feküdt (1265 [ɔ: 1266–69]/282: *Eer* [HA. 1: 76, KMHsz. 1: 92]), a név alaprésze innen származtatható, így a település pontos elhelyezkedésére utalt. Jelzői előtagja a *nagy* szintagmatikus szerkesztéssel kapcsolódott hozzá. A *Nagyér* talán magának a vízfolyás e részének lehetett a megnevezése — ilyen névváltozatát egyébként nem tudjuk adatolni —, amely metonimikus úton vonódott át a mellette fekvő településre.

Nagyfalu ’település Bihar vm.-ben Cséffától É-ra, Rojt és (Oláh)Szentmiklós között’ 1338, 1354: *Nogfolu,* p. (Gy. 1: 646, J. 305, AnjouOkm. 6: 158), 1462: *Nagyfalw* (Cs. 1: 617), 1485 k., 1588: *Nagfalw* (Cs. 1: 617, ComBih. 222), 1587: *Nagyfalu* (ComBih. 222).

A *nagy* melléknév és a *falu* földrajzi köznév összekapcsolódásával jött létre, minőségjelzős szerkezetből. Arra utal, hogy a település kialakulásakor nagyobb volt, mint a környező települések. **Kisfalu* antonim névre nincs adatunk.

Nagyfegyvernek ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re, az Almás patak bal partján’ 1598: *Nagy Fegiwernek* (D. 125).

A **Fegyvernek (1.)** településnévhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzővel jött létre. Jelzői névrésze korrelációban áll **Kisfegyvernek** előtagjával.

Nagygeszt ’település Bihar vm. DNy-i részén Váradtól DNy-ra, a Nyár-ér közelében’ 1485 k.: *Naggezth* (Cs. 1: 609), 1587: *Nagy-Gezth* (ComBih. 133).

Alaptagja a **Geszt** településnév, amelyhez a *nagy* megkülönböztető jelzői előtagot kapcsolták. A jelző korrelációban áll ikertelepülése, **Kisgeszt** előtagjával.

Nagygyarak ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D–DK-re, a Gyepes patak jobb partján’ 1448: *Naggyarak* (J. 248), 1481: *Naghgyarak* (Cs. 1: 609), 1525: *Nagh Gyarak* alias Erdewgyarak (J. 248). **Erdőgyarak** néven is ismerték.

A **Gyarak (1.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *nagy* melléknévvel jött létre. A melléknév a falu méretére utalhatott. Az előtagot a másik közeli Gyaraktól, **Kisgyarak**-tól való megkülönböztetés szándékával illesztették az alapnévhez.

Nagyhagymás ’település Bihar vm. D-i részén Béltől K-re’ 1598: *Nagi Hagimas* (D. 131), 1599: *Nagyhagimas* (J. 254).

A **Hagymás (2.)** településnévhez kapcsolt *nagy* melléknévvel jött létre. Az előtag a falu méretére utalt, s korrelációban állt ikertelepülése, **Kishagymás** jelzői névrészével.

Nagyharsány ’település Bihar vm. Ny-i részén Váradtól DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján’ 1374: *Harsan* minor et *maior* (J. 255), 1552: *Nagyharsan* (J. 255), 1598: *Nagiharsany* (D. 131).

A **Harsány** településnévhez kapcsolt *nagy* melléknévvel alakult ki, és a falu méretére utalhatott. Előtagja korrelációban állt ikertelepülésének, **Kisharsány**-nak az előtagjával.

Nagyhomorog ’település Bihar vm. D-i részén Cséffától D-re’ 1518: *Nagyhomrok* (J. 261), 1598: *Nagy Homorok* (D. 131).

A **Homorog (2.)** településnévhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre, amely a nem túl távoli **Kishomorog** jelzőjével állt korrelációban.

Nagyiregd lásd **Nagyürögd**

Nagykágya ’település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól D-re, az Ér patak bal partján’ 1400: *Naghkagia* (J.

269), 1410: *Nagkagya* (ZsO. II/2: 7406), 1539: *Naghkaghya,* p. (Károlyi 3: 216, ComBih. 66), 1598: *Nagy Kadgia* (D. 131).

Kágya település osztódásakor az eredeti névhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag a település méretére utalt, s korrelációban állt ikertelepülése, **Kiskágya** előtagjával.

Nagykáránd 1. 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É–ÉNy-ra, a Hodos és a Gyepes patak között' 1587: *Nagykarand* (J. 268), 1589–91, 1598, 1600: *Nagy Karand* (D. 131, EH. 216). **Káránd** kettéosztásakor keletkezett, ikerfaluja **Kiskáránd (1.)** volt. **2.** 'település Bihar vm. D-i határánál Béltől DK-re' 1588: *Nagykarand* (J. 368). 1598: *Nagy Karand* (D. 131). Ikertelepülése **Kiskáránd (2.).** A mai rom. Cărand (FNESz. *Hévízkáránd*).

Mindkét település neve a **Káránd** településnévhez kapcsolt *nagy* melléknévvel jött létre, s korrelációban állt a velük szomszédos **Kiskáránd**-ok előtagjával. A **2.** település esetében azonban *Káránd* névre nincs adatunk.

Nagykemény 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra' 1552: *Nagyhkemen* (J. 271), 1587: *Nagy-Kemen* (ComBih. 171), 1588: *Naghkemen,* p. (ComBih. 171), 1598: *Nagy Kemeny* (D. 131).

A **Kemény** településnévhez illesztett *nagy* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az előtag a falu méretére utalhatott, és korrelációban állt ikertelepülése, **Kiskemény** előtagjával.

Nagykér 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1552: *Nagy Keer* (J. 277), 1588: *Nagykér* (ComBih. 77). Korábban **Alsókér** néven is említik.

A *nagy* jelzői előtag a **Kér (1.)** településnévhez járulva minden bizonnyal a település méretére utalt, s korrelációban állt a szomszédos **Kiskér** előtagjával.

Nagykereki 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Kis-Körös partján' 1407, 1443: *Nagkereky,* p. (ZsO. II/2: 5739, ComBih. 224), 1441: *Magkereky [ɔ: Nagkereky]* (ComBih. 224). **Kereki (1.)** néven is ismerték. **2.** 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól ÉK-re, az Ér patak bal partján' 1479: *Naghkereky* (J. 273). **Kereki (2.)** osztódásakor jött létre.

Mindkét településnév a *Kereki* névhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az **1.** település nevének antonim *(*Kiskereki)* névpárjával nem találkozunk, ami arra utal, hogy a jelző a *Kereki (2.)*-től való elkülönítésre szolgált. Ez utóbbi település neve mellett létezik **Kiskereki** is, itt a két jelzős név osztódással létrejött falvak neve volt.

Nagykoh 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától Ny-ra, a Fekete-Körös partján' 1552: *Nagyhko* (J. 378). **Krajova (1.)** néven is ismerték.

A *nagy* melléknév és a *koh* tkp. 'kohó' (TESz. *kohó*) jelentésű főnév összetételéből (FNESZ. *Vaskoh*) jött létre. Arra utalt, hogy a falut vaskohászattal foglalkozó emberek lakták. A belényesvidéki bányászat egyik központja volt. Megkülönböztető jelzői névrésze korrelációban állt a közeli **Kiskoh** jelzői tagjával. A mai rom. Vaşcău (Lelkes 634).

Nagykomádi ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől DNy-ra’ 1516: *Naghkomady* (J. 281).

A **Komádi** településnévhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. A jelzői névrész a település méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Kiskomádi** jelzőjével.

Nagykosár ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől K-re, a Fekete-Körös jobb partján’ 1588: *Nagykosár* (J. 282).

Az antonim jelzővel álló **Kiskosár** névpár alapján feltételezhetjük, hogy egy ***Kosár** névhez (amelyre nincs adatunk) illesztett *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. A második névrész motivációja nem világos, talán a *kosár* ’egyfajta ól, karám’ (TESz., SzT., ÚMTsz.) szóval áll összefüggésben, és eredetileg állattartó hely neve lehetett, de esetleg kapcsolatban állhat a *Kosar* személynévvel (1476, OklSz.) is.

Nagykölesér ’település Bihar vm. D-i részén Cséffától D–DNy-ra, a Köles-ér jobb partján’ 1588: *Nagkereser* (ComBih. 182).

A **Kölesér** településnévhez illesztett *nagy* megkülönböztető jelzővel jött létre. Előtagja korrelációban állt **Kiskölesér** jelzőjével. Alaprészének írásmódját talán a *Körös* víznév befolyásolhatta.

Nagyléta ’település Bihar vm.-ben Debrecentől DK-re’ 1332–7/Pp. Reg.: *Nagleta,* v. (Gy. 1: 639), 1363: *Nogleta* (ComBih. 225), 1397: *Nogletha* (ZsO. I, 4802, J. 291), 1400, 1401: *Nagletha,* p. (ZsO. II/1: 343, 1002), 1452: *Naghletha* (Cs. 1: 615), 1598: *Nagy Letha* (D. 131).

A **Léta (2.)** településnévhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzővel jött létre. A jelző a másik **Léta (1.)** nevű településtől való megkülönböztetésre szolgálhatott, de antonim ***Kisléta** névpárra a vizsgált korból nincs adatunk.

Nagymacs ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől É–ÉNy-ra’ 1322: *Nog Moch* (Gy. 1: 640).

A **Macs** településnévhez a falu nagyságára utaló *nagy* megkülönböztető jelző kapcsolódott. Az antonim jelentésű *Kismacs* települést NÉMETH PÉTER Szabolcshoz számítja (1997: 126–7).

Nagymarja ’település Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó bal partján’ 1426: *Naghmaria* (J. 296), 1490: *Nagh Maria* (Cs. 1: 616), 1588: *Nagj Marya* (ComBih. 226). **Újmarja** néven is ismerték.

A **Marja** településnév és a *nagy* melléknév összekapcsolásával jött létre. Az előtag minden bizonnyal a falu méretére utalt, s korrelációban állt ikertelepülése, **Kismarja (Ómarja)** megkülönböztető jelzőjével.

Nagymeggyes ’település Bihar vm. D-i határrészén Béltől É-ra, a Tőz jobb partján’ 1598: *Nagy Meggies* (D. 131), 1599: *Nagimeggies* (J. 360).

A **Meggyes (3.)** településnévhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal alakult ki. Az első névrész a falu méretére utalhatott, és korrelációban állt ikertelepülésének, **Kismegyes**-nek az előtagjával.

Nagymihály 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra, a Mohos patak közelében' 1284, [1291–4] [4a], *1331, 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1338, 1342, 1355: *Nogmihal,* v. (Gy. 1: 644, J. 302, VP. 222, 298, AnjouOkm. 4: 229, ComBih. 347, Sztáray 1: 68, Str. 3: 317, EH. 1097), [1291–4], 1312 [2a], 1327/469 [3a], 1329/358 [6a], 1332–7/Pp. Reg., 1333, 1349, 1351, 1358: *Nogmyhal,* p., v. (AnjouOklt. 3: 156/339, Gy. 1: 644, VP. 359, Cs. 1: 599 [itt *Nagmyhal*], ComBih. 347, AnjouOklt. 11: 157/332, Károlyi 1: 82, Kállay 1: 977, EH. 1097), (1313), 1314 [ɔ: 1344]: *Nogmichal* (AnjouOklt. 3: 248/553, 362/818–9, Gy. 1: 644 [itt az 1313-as adat 1312-es dátummal]), 1314 [ɔ: 1344]: *Nogmichael* (AnjouOklt. 3: 359/812–3), 1323: *Nog Myhal* (Gy. 1: 644, AnjouOklt. 7: 213/459), 1326/327/Más: *Nogmyhaly* (Gy. 1: 644), 1326/XVIII.: *Nagy Mihály* (Gy. 1: 644), 1327/469: *Nagmyhal* (Gy. 1: 644), 1327/Más: *Nogmihaly* (Gy. 1: 644, AnjouOklt. 11: 65/125), 1332–7/Pp. Reg.: *Nagmehal,* v. ~ *Nochmihal* ~ *Noghmihal,* v. (Gy. 1: 644), 1338: *Nagmihal* (Cs. 1: 599), 1351: *Noghmyhal* (EH. 1097), 1439, 1459: *Nagmichal* (Cs. 1: 599). **Nagymihályfalva** néven is ismerték.

A **Mihály** településnévből jött létre a *nagy* megkülönböztető jelzővel. Antonim **Kismihály* névpárra nincs adatunk. A jelzővel való bővülés a névben már korán, a XIII. század második felében megtörtént. KRISTÓ az 1326/327/Más: *Nogmyhaly* (Gy. 1: 644) adat alapján a településnevet *Nagymihályi*-nak olvassa (1976: 56). Az adatokban szereplő névvégi *ly* betűk azonban inkább a palatális *l'* jeleként szerepelnek.

Nagymihályfalva 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra, a Mohos patak közelében' 1434, 1466, 1482: *Nagh Myhalfalwa* (Cs. 1: 599, J. 302 [itt *Nagmyhalfalua*]), 1477: *Naghmyhalfalwa,* p. (ComBih. 347), 1515: *Nagymehalfalida* (EH. 1097), 1538: *Naghmihalfalwa* (EH. 1097), 1598: *Nagimihalifalua* (D. 131) ~ *Nagy Mihalfalwa* (EH. 1097). **Mihály** néven is ismerték.

A **Nagymihály** településnévnek és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával (vö. KÁZMÉR 1970: 101), kiegészüléssel jött létre.

Nagynyésta 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Kutas patak jobb partján' 1398: *Nagnista* (J. 307), 1409: *Nognystha* (Cs. 1: 618), 1598: *Nagy Nestha* (D. 131).

A **Nyésta** településnévhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Első névrésze a falu méretére utalt, s korrelációban állt **Kisnyésta** előtagjával.

Nagynyüved 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó bal partján' 1444: *Naghneuegh* (J. 307).

A **Nyüved** településnévhez kapcsolt *nagy* melléknévvel jött létre. Antonim **Kisnyüved* névpárra anyagunkban nincs példa.

Nagypatak 1. 'település Bihar vm. K-i részén (Vár)Sonkolyos mellett K-re' 1392: *Nagypatak* (J. 305), 1406: *Naaghpathak* ~ *Naghpathak* (ZsO.

II/1: 4373, 5057). A ComBih. szerint **Feketepatak (1.)** néven is ismerték. Később Nagyfeketepatak, a mai rom. Valea Crişului (Lelkes 417). **2.** 'település Bihar vm. K-i részén (Vár)-Sonkolyostól ÉK-re' 1393: *Nogpatak,* p. (ComBih. 348), 1406: *Naghpathak,* p. (ZsO. II/1: 4373), 1598: *Nagy Patak* (D. 131). Később Felsőpatak, a mai rom. Valea Mare de Criş (Lelkes 207).

Nevüket a közelükben vagy rajtuk átfolyó pataktól nyerhették metonimikus úton. Az eredeti mikrotoponima a *nagy* melléknév és a *patak* 'a folyónál kisebb vízfolyás' (TESz.) földrajzi köznév összetétele, ám adatunk egyik esetben sincs rá.

Nagypércs 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1435: *Naghperch* (Cs. 1: 619, J. 322 [itt *Nagperch*]).

A **Pércs (1.)** település birtokmegosztása után kialakult **Egyházaspércs** nevét válthatta fel. A település méretére utaló *nagy* megkülönböztető jelzői előtag korrelációban állt az ikertelepülés, **Kispércs** előtagjával.

Nagyrábé 'település Bihar vm. Ny-i részén (Berettyó)Újfalutól Ny-ra' 1598: *Nagy Rabe* (D. 131).

A **Rábé** településnévhez illesztett *nagy* megkülönböztető jelzővel jött létre. Bizonyára a falurész méretére utalt. Első névrésze korrelációban állt **Kisrábé** jelzői névrészével.

Nagyradvány 'település Bihar vm.-ben Cséffától DNy-ra, a Nyár-ér jobb partján' 1508: *Noghradwan* (J. 327), 1560: *Nagh Radwan* (ComBih. 263), 1598: *Nagy Radwan* (D. 131).

A **Radvány** településnévhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az előtag a falu méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Kisradvány** előtagjával.

Nagysebes 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös bal partján' 1552: *Nagyhsebes* (J. 336), 1598: *Nagy Sebes* (D. 133).

Mivel a *Sebes* patak mellett fekszik (HOFFMANN–KIS 1998: 479), a település elsődleges neve a metonimikus eredetű **Sebes** lehetett, amelyhez a *nagy* melléknevet a többi azonos nevű településtől való megkülönböztetés céljával kapcsolták hozzá. Később Körössebes, a mai rom. Şebiş (Lelkes 342).

Nagysegesd 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1588: *Nagysegesdh* (J. 336).

Alaprésze a **Segesd** településnév, amelyhez megkülönböztető jelzői előtagként a *nagy* melléknevet illesztették. Talán a távolabb, Segesvár mellett fekvő *Seges(d)*-től különítették el ily módon. Antonim **Kissegesd* névpárjával anyagunkban nem találkozunk.

Nagysemjén 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra' 1342, 1357: *Nogsemyen* (AnjouOkm. 4: 229, 230, EH. 987).

A **Semjén** településnévhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzővel jött létre. Valószínűleg a falu egy részének neve. Az első névrész a falu méretére utalt, és korrelációban állt **Kissemjén** előtagjával.

Nagyszántó 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Jószás bal partján' 1489: *Nagyzantho* (Cs. 1: 622, J. 347 [itt *Naghzanto*]) ~ *Naghzantho,* p. (Bunyitay 2: 156), 1587, 1589: *Nagy-Szanto* (ComBih. 279, EH. 850), 1588: *Nagy-Szántó* (ComBih. 279), 1598: *Nagy Zantho* (D. 131). **Molnosszántó** néven is említik.

A **Szántó** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *nagy* melléknévvel jött létre, amely a falu méretére utalt, és korrelációban állt **Kisszántó** előtagjával. A mai rom. Santăul Mare (FNESz. *Nagyszántó,* Lelkes 427).

Nagyszőlős 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, a Hév-jó patak bal partján' 1374: *Zewlews maior* (J. 359), 1403: *Nogzeuleus* (J. 359).

A **Szőlős** településnévhez kapcsolt *nagy* melléknévvel jött létre. A megkülönböztető jelző a korai névadatban latinul szerepel *(maior),* ám a későbbi névváltozat arra mutat, hogy ez a használatban lévő magyar név fordítása. A jelzői előtag a falu méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Kisszőlős** előtagjával.

Nagytóti 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1489: *Naghthothy* (Cs. 1: 626), 1496: *Naghtothÿ,* p. (ComBih. 335), 1526: *Nogthothy* (J. 370), 1587: *Nagytoti* (ComBih. 335), 1588: *Nagitoti* (ComBih. 335). **Újtóti** néven is ismerték.

A **Tóti (1.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *nagy* melléknévvel alakult ki. A jelző a falu méretére utalhatott, s korrelációban állt ikertelepülése, **Kistóti** jelzői névrészével.

Nagyugra 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1426: *Nagwgra* (J. 372), 1494: *Nagh Wgra* (Cs. 1: 627), 1524: *Naghwgra* (J. 372).

Az **Ugra** településnévhez a település birtokmegosztásakor kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. A jelző a falu méretére utalt, s korrelációban állt ikertelepülése, **Kisugra** jelzői névrészével.

Nagyürögd 'település Bihar vm.-ben Váradtól D-re' 1552: *Nagyh Iregdh* (J. 376), 1560: *Nagy Irwgd* (ComBih. 230), 1580: *Nagyregd* (ComBih. 230), 1587: *Nagyregd* (EH. 681), 1588: *Nagyiregd* (ComBih. 230), 1589–90: *Magy Eoregd* (EH. 681), 1598: *Nagiureogd* (D. 131).

Az **Ürögd (3.)** településnévhez illesztett *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az első névrész a falu méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Kisürögd** előtagjával. A mai rom. Nojorid (Lelkes 429).

[Nagyvárad] 'település Bihar vm.-ben Bihartól D-re, a Sebes-Körös bal partján' 1348: *Waradiensis maioris* (MEZŐ 2003: 444).

A **Várad** településnévhez kapcsolt *nagy* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre kiegészülés eredményeként. A jelző használatát a többi Váradtól, főleg talán Pécsváradtól (vö. KMHsz. 1: *Várad*) való elkülönítés igénye magyarázza. Forrásunkban a név latinra fordítva szerepel.

Nagyvásári ’település Bihar vm. D-i részén Szalontától D–DNy-ra’ 1412: *Nagvasary* (J. 385), 1429: *Magnavasarii* (MEZŐ 2003: 275), 1552: *Nagyhwasary* (J. 385), 1598: *Nagyvasary* (D. 131).

A **Vásári** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként illesztett *nagy* melléknévvel jött létre. Az első névrész a falu méretére utalt, és korrelációban állt ikertelepülése, **Kisvásári** előtagjával.

Nagyzomlin ’település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra’ 1470: *Naghzamplen* (Cs. 1: 628, J. 389), 1587: *Nagzamlien* (ComBih. 369), 1588: *Nagy-Zemjén* (ComBih. 369).

Zomlin (1.) anyatelepülés osztódásakor jött létre: az újonnan kialakult falvak megkülönböztető jelzői előtagja az egymással korrelációban álló *nagy,* illetve *kis* melléknév lett (vö. **Kiszomlin**). A *nagy* megkülönböztető jelzői névrész nem feltétlenül a település nagyságára utalhatott: azt is jelezhette, hogy a falu régebbi keletkezésű a másikhoz képest. Ilyen esetekben azonban a településen lakók lélekszáma is rendszerint megfelelt a jelző tulajdonképpeni jelentésének. Az inetimologikus *p*-re lásd a *Zomlin* szócikket.

Natk ’település Bihar vm. É-i részén, pontos helye ismeretlen’ [1291–4]: *Notk* [2a], v. (Gy. 1: 646, VP. 222, 298). GYÖRFFY GY. szerint esetleg azonos lehet Pac településsel (i. h.).

A *Natk* (1230/285, ÁSz. 576) személynévből alakult metonimikus úton, s birtoklást fejezhetett ki. KRISTÓ szerint nevét egy a XIII. század végén élt ilyen nevű személytől nyerte (1976: 26).

Négerfalva lásd **Nyégerfalva**

Negyvenszil ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re, az Ér bal partján’ [1307]: *Neguenzyl,* p. (Gy. 1: 627), 1307 [2a], 1307>383>399, 1307>383>414: *Neguenzil,* p. (AnjouOklt. 2: 77/164, Gy. 1: 627) ~ *Negvenzyl* (Cs. 1: 617, J. 264), 1310: *Neeguenscek* [romlott alak] (AnjouOklt. 2: 431/995), 1337/453: *Nagywezel* [romlott alak] (Gy. 1: 627, AnjouOkm. 3: 427), 1343: *Negwenzyl* (ComBih. 158, Kállay 1: 709). **Jankafalva** néven is ismerték.

A *negyven* számnév és a *szil* növénynév összekapcsolásával jött létre elsődlegesen mikrotoponimaként olyan helyet jelölve, amely szilfákkal volt benőve. Erről a mikronévről nyerhette később a mellette fekvő település a nevét metonimikus úton. Hasonló jelentésszerkezetűek azok a helynevek, amelyek számnév + *-fa* felépítésűek, s ilyenek a magyar nyelvterületen elszórva másutt is előfordulnak (vö. FNESz. *Szászfa*).

Nemesgyanta ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján’ 1589–90: *Nemes giantha* (EH. 462), 1599: *Nemes Gianta* (J. 247).

A **Gyanta** településnévből született meg a *nemes* melléknév megkülönböztető jelzői előtagként való hozzákapcsolásával. Az első névrész arra utalhatott, hogy a lakosság zöme nemesi jogállású volt, illetve hogy a faluban sok kisnemesnek volt birtoka.

Nempti ’település Bihar vm.-ben Bihartól DNy-ra, a Kutas bal partján’ 1410: *Nempthy,* p. (Gy. 1: 646, J. 305) ~ *Nempti* (Cs. 1: 618), 1437: *Nemiti* (Cs. 1: 618, J. 305).

A *német* népnév és az *-é* birtokjelből származó *-i* helynévképző (TNyt. I, 254–5) összekapcsolásával, morfematikus szerkesztéssel jött létre, amely a korban gyakori előfordulású a népnévi eredetű településnevekben (vö. KRISTÓ 1976: 58–65). A helynév arra utal, hogy a falu lakói német nemzetiségűek voltak. A *Nempti* és *Nempthy* alakok a második nyílt szótagi magánhangzó kiesése után keletkeztek. Az ily módon egymás mellé került *m* és *t* bilabiális, illetve zárhang jellegének következtében a *p* hang inetimologikus úton került a névbe (NYIRKOS 1987: 30–7).

Nermegy ’település Bihar vm. D-i határánál Béltől K-re’ 1477: *Nermygh* (EH. 675), 1580: *Nyrmeogh* (J. 306), 1598: *Nermegy* (D. 131).

Lexikális szerkezete és eredete igen bizonytalan. JAKÓ megjegyzi, hogy „neve magyar és ebből származik a román elnevezés is” (i. h.). A másodikként szereplő adat a *nyír* ’nyíres’ és a *mög* ’valami mögött lévő terület’ (TESz., HEFTY 1911: 300) helyzetviszonyító elem összetételének elemezhető, de ez a forma téves lejegyzést is tükrözhet. Később Nermegy, a mai rom. Nermiş (Lelkes 438).

Nyárér ’település Bihar vm.-ben Cséffától DNy-ra, a Nyár-ér jobb partján’ +1214/334: *Narher,* m., pr. (Gy. 1: 646).

A *Nyár-ér* eredetileg a település mellett folyó patak neve volt (+1214/334: *Narher,* fl. [HA. 1: 79, KMHsz. 1: 202]), amely a korban jellemző lexikai felépítést mutat: fanévből és vizet jelölő földrajzi köznévből áll. Olyan kisebb vízfolyást jelölt, amelynek partján nyárfák álltak. A település metonimikus úton róla nyerte nevét. Megfigyelhető a második névelem előtti hangérték nélküli *h,* ami az *ér* földrajzi köznév előtt nagyon gyakran előfordult (vö. HA. 1., 2., KMHsz. 1. adataival).

Nyárló ’település Bihar vm.-ben Váradtól D–DK-re, a Nyár-ér forrásvidékénél’ 1431: *Nyarlo* (J. 306), 1598: *Niarlo* (D. 131). **Nyírmező** néven is ismerték.

A m. R. *nyárló* ~ N. *nyaraló* ’a jószág legeltetési helye tavasztól az ősz beálltáig’ jelentésű főnévből (FNESz., vö. INCZEFI 1960: 42, 53, 66, ehhez lásd még: SzT. *nyárló,* ÚMTsz. *nyaraló*) mikronévként jött létre, s ez vált metonimikus úton a település nevévé akkor, amikor az itt lévő pásztorszállásokból kialakult a falu. KNIEZSA emellett elképzelhetőnek tartja a *nyárlik* ’romlik’ igével való rokonságát is (1943: 198). A nevet MOÓR ELEMÉR a *Méhelő* típusú nevekkel veti össze, s ’nyárfás’ értelmet tulajdonít neki (1947: 130). A mai rom. Mierlău (Lelkes 442).

Nyárszeg ’település Bihar vm.-ben Cséffától DK-re, a Nyár-ér jobb partján’ 1332–7/Pp. Reg.: *Narzeg,* v. (Gy. 1: 646, J. 306), 1374, 1589–90: *Nyarzeg* (J. 306, EH. 637), 1406, 1587: *Nyarzegh,* p., v. (ComBih. 215), 1415:

Nyarszegh (Cs. 1: 618), 1588: *Nyár szeg* (ComBih. 215), 1598: *Niarzegh* (D. 131).

Mikrotoponimaként a *nyár* 'nyárfa' növénynév és a *szeg* 'szöglet, csúcs, kiszögellés, sarok, zug' (TESz. *szeg*[2]) jelentésű földrajzi köznév összekapcsolásával jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 197), és nyárfával benőtt szögletet, sarkot jelölt. Ebből jött létre metonimikus úton a település neve. A mai rom. Miersig (Lelkes 442).

N(y)égerfalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől D–DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1422: *Negerfalva* (Bunyitay 2: 252), 1422, 1598: *Negerfalwa* (Cs. 1: 617, J. 306, D. 131), 1552: *Negherfalva* (ComBih. 138).

GYÖRFFY I. szerint a rom. *negru* 'fekete' előtagját a község alatt a Fekete-Körösbe szakadó *Fekete-patak*-ról nyerte (1913/1942: 298, 322). E pataknévre azonban nincs adatunk, de egy ilyen névalakulást tipológiai szempontból is nehéz lenne megtámogatni. JAKÓ lehetségesnek tartja, hogy a település korábbi neve **Feketefalva* lehetett, de véleményét történeti adatokkal nem tudta alátámasztani. A Déshez közeli *Négerfalva* előtagját KISS LAJOS a *Negul* személynév (1326, Doc. Val. 66) hangtani átalakulásával magyarázza (FNESz.). Az első névrészbeli *neger* nem azonos a *néger* szavunkkal, amelyet a TESz. 1780-ból adatol. Etimológiai szempontból valószínűleg ide vonható a Nagybányához közeli *Nyegrefalva* neve is, amelynek az előtagja a rom. *Negre* személynévből való (FNESz.). A fentiek alapján az itt tárgyalt név előtagjában is bizonyára személynevet kereshetünk. A később használatos *Nyégerfalva* névalak kialakulásában talán a *Nyőgér*-féle településneveknek is szerepe lehetett. Később Kisnyégerfalva, a mai rom. Grădinari (Lelkes 321).

Nyék 1. 'település Bihar vm. Ny-i részén Bihartól Ny-ra' *1213/550: *Nec,* v. (Gy. 1: 647, VRH. 101: 396), *1216/550: *Nyec,* v. (Gy. 1: 647, VRH. 101: 396). Ma hn. Berettyószentmárton és Furta között (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra' *1214/550: *Nec,* v. (Gy. 1: 647, J. 307, VRH. 101: 397), 1401: *Nyeek* (J. 307), 1492: *Nyek* (J. 307). Ma psz. Sarkadkeresztúr mellett Ny-ra (Gy. i. h.). **3.** 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól DNy-ra, az Ér jobb partján' 1265 [ɔ: 1266–9]/282, 1307/308: *Neek,* t. (Gy. 1: 647, J. 306), 1282, 1307, 1307>383>399, 1307>383>414: *Nek,* p., t. (AnjouOklt. 2: 77/164, Gy. 1: 647), 1358, 1438: *Nyek* (Cs. 1: 618, J. 306, AnjouOkm. 7: 71). **4.** 'település Bihar vm.-ben, a Váradtól Ny-ra fekvő Szakál, Besenyő (2.), Kecset helységekkel együtt sorolták fel' 1489: *Nyeek* (Cs. 1: 618).

A *Nyék* törzsnévből metonimikus úton született meg. Ennek etimológiai alapja a m. R. *nyék* 'kerítés, sövény' főnév (vö. FNESz., TESz.). Arra utalt, hogy a település lakói Nyék törzsbeliek voltak. Ugyanakkor a törzsnév személynévként is élt (1231: *Necku,* ÁSz. 577), tehát teljes bizonyossággal nem zárható ki, hogy a helynév személynévi áttétellel jött létre.

Nyésta ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Kutas jobb partján’ [1291–4], 1326/327/380, 1371, 1587: *Nesta,* v. (Gy. 1: 647, J. 307, VP. 301, ComBih. 232), 1332–7/ Pp. Reg.: *Nizta,* v. (Gy. 1: 647, Cs. 1: 618 [dátum nélkül]) ~ *Nyska* [romlott alak], v. (Gy. 1: 647, Cs. 1: 618 [dátum nélkül]) ~ *Nyzca* [romlott alak] (Gy. 1: 647), 1333: *Neusca* [romlott alak] (Gy. 1: 647, J. 307, AnjouOkm. 3: 38), 1407: *Nysa* [romlott alak] (ComBih. 232), 1417: *Nystha* (J. 307), 1424: *Nyscha* (ComBih. 232), 1425, 1489: *Nestha* (Cs. 1: 618, ComBih. 232), 1552: *Neestha* (J. 307). **Nagynyésta** néven is ismerték. Osztódásakor jött létre **Egyházasnyésta.**

A *Nesta* személynévből (1212, ÁSz. 580) metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló női személynév a *nyest* állatnév származéka (TESz. *nyest*). MEZŐ felveti, hogy továbbra is megfontolásra érdemes az a korábbi néveredeztetési álláspont, amely szerint a lat. *Anastasia* (1261, ÁSz. 62) szn. becéző alakja lenne az elnevezés alapja (1993a: 8). Véleményét a BERRÁR (1952: 21, 34) által felvonultatott közbenső alakváltozatok idézésével támogatja: 1231: *Nestesia* (Gy. 1: 779), 1323: *Neste,* majd ugyanezt a személyt egy 1423-as átirat már *Anastasia* (AnjouOklt. 7: 280/606) néven említi. Ma psz. Komáditól É-ra (Gy. i. h.).

Nyíres ’település Bihar vm.-ben Cséffától K-re, a Nyár-ér jobb partján’ 1492: *Nyres* (J. 307).

A *nyír* ’nyírfa’ növénynév *-s* melléknévképzős alakjaként mint mikronév jött létre, s olyan területet jelölhetett, ahol sok nyírfa nőtt. Ez a mikrotoponima lett később az ezen a helyen kialakult település nevévé metonimikus úton.

Nyírmező ’település Bihar vm.-ben Váradtól D–DK-re, a Nyár-ér forrásvidékénél’ 1214: *Nyr Mezew* (J. 306). GYÖRFFY GY. mint Harangmező határában említett helyet nevezi meg (Gy. 1: 624). **Nyárló** néven is ismerték.

A *nyír* növénynév és a *mező* ’sík terület, szántóföld’ (TESz.) földrajzi köznév összetételével mint mikrotoponima alakult ki, s ez vonódott át később metonimikus úton a településre.

Nyírpály lásd **Nyírpályi**

Nyírpályi ’település Bihar vm.-ben Debrecentől D–DK-re’ 1219/550: Jo-is de v. *Pauli de Nyr* (Gy. 1: 650, J. 317, VRH. 109: 435), 1332–7/Pp. Reg.: *Nirpali* [4a], v. ~ *Nirpasi* [romlott alak], v. ~ *Nyrpali* [2a], v. ~ *Nyrpauk* [romlott alak] (Gy. 1: 651). **Nyírpál(y)** [1291–4]: *Nyrpaul* (Gy. 1: 650, J. 317, VP. 359).

A legkorábbi adat jellegzetes személynévi formula, mely mögött azonban már esetleg a magyar *Nyírpályi* településnév gyanítható. A *nyír* ’nyíres, nyírfaerdő’ jelentésű főnév és a **Pályi (1.)** név összetételével alakult ki a település földrajzi környezetére utalva. A *Nyírpály* alak vagy közvetlenül a *nyír* előtag és a *Paul* személynév (1138/329, ÁSz. 618) összekapcsolásával, vagy a *Nyírpályi* névből az *-i* helynévképző redukciójával jött létre.

Nyüved ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó bal

partján' 1332–7/Pp. Reg.: *Nyuet,* v. ~ *Niued* [2a], v. (Gy. 1: 647), 1358: *Nyued* (EH. 680), 1414: *Nywed* (Károlyi 2: 10–1), 1421: *Nyüved,* p. (ComBih. 229), 1587: *Nyved,* p. (ComBih. 229), 1598: *Nined [ɔ: Nimed]* (D. 131). **Nyüvegy** *1208/550, 1213/550: *Neueg,* v. (Gy. 1: 647, J. 307, VRH. 102: 403), 1213/550: *Neuegy,* pr. (Gy. 1: 647, J. 307, VRH. 102: 403), [1291–4]: *Neveg* (Gy. 1: 647, VP. 222) ~ *Niueg* (Gy. 1: 647, J. 307, VP. 298), [1308–13], 1332–7/Pp. Reg. [2a]: *Nyueg,* v. (Gy. 1: 647), 1359, 1400: *Nyuegh,* pr. (ZsO. II/1: 343, ComBih. 229), 1441: *Nyweg* (EH. 680), 1448, 1521: *Nywegh,* p. (Cs. 1: 618, J. 307, Károlyi 3: 132). **Nagynyüved** néven is ismerték.

KNIEZSA (1943: 192) és KISS L. (1997b: 184, FNESz.) a *nyű* 'féreg lárvája, kukac, féreg' (TESz.) főnév *-d,* illetőleg *-gy* képzős származékából esetleg személynévi áttétellel (1138/329: *Nue,* ÁSz. 587) keletkezettnek tekinti e helynevünket. Ebben az esetben metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. MOLLAY a *nyű, nyűv* 'tép, szaggat' (TESz.) ige *-g* képzős származékának tartja, és 'kendernyűvő szolgálónépek'-nek *(*nyüveg)* értelmezi. E szerint a későbbi *Nyüved* csak utólagos, népetimológiás fejlemény lenne (1982: 105–7). A szolgálónépeket számba vevő HECKENAST munkájában (1970) azonban nem említ kendernyűvőket. HEGEDŰS a *nyüveg* szóalaknak 'nyüvött dolog' vagy 'nyüvött hely' jelentését feltételezi, az ilyen helyneveknek pedig 'irtásföld' jelentést tulajdonít (1985: 5–7). A *-gy* és a *-d* képzős változatok közül az előbbiek tűnnek korábbinak, de ezek is előfordulnak még a XVI. század elején is. A mai rom. Niuved (Lelkes 446).

Nyüvegy lásd **Nyüved**

Ócsalános 1. 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól ÉNy-ra, az Ér patak jobb partján' 1342 [9a]: *Ochalanus,* p. (Gy. 1: 607, J. 223, AnjouOkm. 4: 226, 227, 257, 258). **2.** 'település Bihar vm.-ben Szentjobb mellett DK-re, az Almás és a Gyepes patak között' 1342: *Ochalanus* (Cs. 1: 605).

Mindkét helynév egy korábbi település kettéosztódásával jöhetett létre, a **Csalános (1.), (2.)** nevéhez kapcsolt *-ó* 'régi, öreg' megkülönböztető jelzővel. Az **1.** településnév egy olyan per kapcsán került oklevélbe, amelynek tárgya a település birtoklása volt annak fényében, hogy *Csalános* és *Ócsalános* önálló település volt-e vagy sem.

Óész 'település Bihar vm. Ny-i részén Komáditól ÉNy-ra' 1421: *Ouez* (Cs. 1: 607).

Az **Ész** településnévhez illesztett *ó* 'régi' jelentésű megkülönböztető jelzői névrésszel jött létre. A melléknévi előtag a falu kialakulási idejére utalhatott, s korrelációban állt az ikertelepülés, **Újész** jelzőjével.

Okány 'település Bihar vm. Ny-i részén Cséffától Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1220/550: *Vca(n),* v. (Gy. 1: 647, J. 308 [itt *Vcam*], VRH. 147: 637), 1249: *Wkan,* t. (Gy. 1: 647, J. 308), 1332–7/Pp. Reg.: *Oka* [romlott alak], v. (Gy. 1: 647), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1458, 1579, 1587: *Okan* (Gy. 1:

647, Cs. 1: 618, J. 308, Károlyi 3: 413, ComBih. 234), 1588: *Okani* (ComBih. 234), 1598: *Okanij* (D. 131).

Alapja szláv személynév, vö. szb.-hv. *Okan* szn. [tkp. 'nagy szemű ember'] (FNESz.). Valószínű, hogy a szláv személynév használatossá vált a magyarban is, és itt alakult belőle metonimikus névadással a település neve. De elképzelhető az is, hogy a szlávságban jött létre egy birtoklást kifejező *-j'* képzős **Okań'* helynév 'Okáné' (lásd még KISS L. 1996: 444). Ebben az esetben viszont névátvétel történt.

Oláhbáród 'település Bihar vm. K-i részén Sebesvártól ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partjánál' 1392, 1393: *Olahbarod,* p. (J. 207, ComBih. 55). Később **Kisbáród**-ként szerepel.

A **Báród** településnévhez illesztett *oláh* népnévi megkülönböztető jelzővel jött létre, s előtagja korrelációban állt ikertelepülése, **Magyarbáród** jelzőjével.

Oláhcsatár 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól K-re' 1552: *Chyathar valakorum* (J. 224), 1582: *Olah Chatar* (J. 225), 1598: *Olah Cziathar* (D. 131).

Az *oláh* népnévi jelző és a **Csatár (1.)** településnév összekapcsolásával jött létre. Előtagja a vlach telepesek XVI. század közepe táján történt megérkezésére és betelepedésére utalt.

Oláhdéda 'település Bihar vm. ÉK-i határánál Margittától DK-re, a Berettyó jobb partján' 1401: *Olahdeda,* p. (ZsO. II/1: 1306).

A **Déda** településnévhez kapcsolt *oláh* megkülönböztető jelzővel jött létre, s arra utalt, hogy a települést a XIV. században meginduló vlach hullám hozta létre.

Oláhderna 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K-re' 1406: *Olahdarna* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 232). **Felsőderna** néven is ismerték.

Alaptagja szláv eredetű, s a **d' rn=* 'gyep' főnévre vezethető vissza (lásd az **Alsóderna** szócikkben), amelyhez megkülönböztető jelzői előtagként az *oláh* népnév kapcsolódott, s a lakosok nemzetiségére utalt. Előtagja korrelációban állt a szomszédos **Magyarderna** jelzői névrészével.

Oláhgyepes 'település Bihar vm.-ben Székelytelektől DK-re, a Gyepes patak bal partján' 1583: *Olahgiepes* (J. 252), 1598: *Olah Giepeos* (D. 131), 1600: *Olah Geopeos* (J. 252) ~ *Olah Geöpeös* (EH. 448).

A **Gyepes** településnévhez kapcsolt megkülönböztető jelzői szerepű *oláh* népnévvel jött létre a közelben lévő **Magyargyepes-**től való megkülönböztetés szándékával. Az előtag arra utalt, hogy a falu megülői elsősorban románok voltak, a település fiókközségként született meg (GYÖRFFY I. 1915/1942: 362). A mai rom. Gepiş (Lelkes 450).

Oláhjenő 'település Bihar vm.-ben Váradtól K–ÉK-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1561: *Olah Jeneo* (J. 266).

A XVI. század közepéig a magyarok lakta **Jenő (2.),** majd **Magyarjenő** néven ismert falu mellé románokat telepítettek, s e rész külön nevet is kapott: a *Jenő* névhez kapcsolták az *oláh* népnevet megkülönböztető jelzői elő-

tagként, amely korrelációban állt *Magyarjenő* előtagjával.

Oláhkakucs 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1552: *Olah Kakwch* (J. 266), 1560: *Ola Kakwch* (ComBih. 65), 1598: *Olah Kakucz* (D. 131).

A **Kakucs (2.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *oláh* melléknévvel alakult ki. Az előtag a falu lakosságának nemzetiségére utalt, s a magyarok lakta ikertelepülésétől, **Magyarkakucs**-tól való megkülönböztetést szolgálta. Később Kiskakucs, a rom. Cacuciu Vechi (Lelkes 316).

Oláhlugas 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől Ny-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1406: *Olahlugas* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 292), 1598: *Olah Lugas* (D. 126).

A **Lugas** településnévhez csatolt *oláh* népnévvel jött létre. A megkülönböztető jelzői előtag a falu lakóinak etnikumára utalt, s elkülönítette **Magyarlugas** településtől. Valószínűleg mellételepüléssel jött létre, azonos lehet a későbbi *Felsőlugas*-sal, amely azonban vizsgált korszakunkban még nem adatolható. Később Felsőlugos, a mai rom. Lugaşu de Sus (Lelkes 205).

Oláhökrös 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól DNy-ra' 1587, 1600: *Olaheökreös* (J. 311, EH. 1071), 1589–91: *Olah Eokreos* (EH. 1071).

Az **Ökrös** településnévhez illesztett *oláh* népnévi megkülönböztető jelzővel alakult ki. A magyarok lakta **Magyarökrös** falu mellé telepített román népességre utalt.

Oláhremete 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra, a Remete-patak bal partján' 1445: *Olahremethe* (J. 328).

A **Remete (2.)** településnévhez illesztett *oláh* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az előtag a település lakóinak etnikumára utalt, és ikerfalujától, **Magyarremeté**-től való megkülönböztetését szolgálta.

[Oláh]száldobágy 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó bal partján' 1401: *Volahaly Zaldobag,* p. (ZsO. II/1: 1306).

A **Száldobágy (3.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *oláh* népnévi jelzővel jött létre. Az előtag a falu lakosságának etnikumára utalt.

Oláhtelek 'település Bihar vm.-ben Telegdtől É–ÉK-re, a Gyepes patak közelében' +1283: *Olahteluk,* p. (Gy. 1: 647, Cs. 1: 618, J. 309), 1336: *Olahteleek,* p. (ComBih. 236, DocVal. 76), 1360: *Olahthelek,* p. (ComBih. 236), 1388: *Alahtalek* (ZsO. I, 711), 1391, 1409 [2a]: *Olahtelek* (Cs. 1: 618, ZsO. I, 2107, ZsO. II/2: 6936). **Oláhtelke** 1324: *Olahteluke,* p. (Gy. 1: 647, AnjouOklt. 8: 115/219), 1391: *Olahteleke* (ZsO. I, 2153), 1394, 1400: *Olahtheleke,* p. (ZsO. II/1: 587, ComBih. 236).

Az *Oláhtelek* név az *oláh* 'román' népnév és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév összetétele, jelöletlen birtokos jelzős szerkezet. Talán ebből az alakból jött létre az *Oláhtelke* forma a birtokos személyjellel való bővüléssel, de az is lehetséges,

hogy a két név egymással párhuzamosan alakult ki. A *-telke* korszakunkban gyakorta fordult elő *-telüke* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.). A település a bihari oláhok első nyoma (GYÖRFFY I. 1915/1942: 360).

Oláhtelke lásd **Oláhtelek**

Oláhventer 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É-ra' 1557: *Olahventer* (J. 386).

Alaprésze a **Venter** településnév, amelyhez az *oláh* népnevet a **Magyarventer**-től való határozott megkülönböztetés céljával illesztették hozzá. A jelző a falu lakosságának etnikai jellegére utalt (GYÖRFFY I. 1915/1942: 362).

Olaszi 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól É-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1184: *Olasi* (EH. 700), 1215/550: *villa Latinorum* (Gy. 1: 648, VRH. 88: 340), 1273/392/477, 1285/477 [2a], 1342, 1351, 1410 [2a], 1461, 1475, 1476, 1587: *Olazy,* civ., v. (Gy. 1: 648, Cs. 1: 600, ZsO. II/2: 8092, ComBih. 237, Bunyitay 2: 489, EH. 700), 1285, 1332–7/Pp. Reg. [15a]: *Olazi,* civ., v. (F. 5/3: 307–8, Bunyitay 1: 42, Gy. 1: 648), 1286: *Oloscy* (Gy. 1: 648), [1291–4]: *Olaci* [2a], v. (Gy. 1: 648, VP. 357) ~ *Olozi* (Gy. 1: 648), [1291–4], 1321: *Olozy* (Gy. 1: 648, VP. 359), 1332–7/Pp. Reg.: *Olasci* ~ *Olezi,* civ. (Gy. 1: 648), 1374: *Alazy* (ComBih. 237), 1477: *Olazij,* civ. (ComBih. 237), 1569: *Olazÿ* (EH. 700). A mai Olosig (FNESz. *Váradolaszi,* Lelkes 429). **2.** 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól K–DK-re' [1291–4]: *Olozy,* v. (Gy. 1: 648, VP. 299), 1325 [5a], 1350, 1354, 1392, 1395, 1446, 1483, 1587: *Olazy,* v. (Gy. 1: 648, Cs. 1: 618, J. 308, AnjouOkm. 2: 216, 217, 218, 219, ComBih. 236, AnjouOklt. 9: 248/456, 248/458, EH. 700), 1332–7/Pp. Reg.: *Olassi,* v. (Gy. 1: 648) ~ *Olazi* [5a], v. (Gy. 1: 648), 1349: *Vlasci* (EH. 700). A települést **Engolaszi** néven is ismerték. A mai rom. Olosig (FNESz. *Érolaszi,* Lelkes 191).

Az *olasz* 'nyugati újlatin nyelven beszélő, közelebbről vallon telepes' (TESz., BÁRCZI 1938: 6, KNIEZSA 1943: 192, KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 30) népnév és az *-i* (az *-é* birtokjel korai alakváltozata) kapcsolatából jött létre. Általában arra utalt, hogy vallonok lakták, tehát birtoklást is kifejezhetett. Figyelemre méltó az **1.** település korai latin nyelvű *villa Latinorum* névalakja. A népnevet *Vlos* (1138/329, ÁSz. 822) ~ *Wlos* személynévként (1211, ÁSz. 822) is használták, s mivel e település lakóiról nincs konkrét adatunk, elnevezésének e személynév is alapjául szolgálhatott.

Olcsa 1. 'település Bihar vm. É-i részén, Gyeptelek, Álmosd és Léta településekkel együtt említik' 1400: *Olcha,* pr. (ZsO. II/1: 343). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól Ny–DNy-ra, a béli hegyvidék É-i lejtőjén' *+1311/320: *Olcha* (MEZŐ 2003: 450, AnjouOklt. 3: 58), 1552, 1589–91, 1599: *Olchya* (J. 309, ComBih. 235, EH. 700), 1587: *Oltsia* (ComBih. 235), 1600: *Olczia* (EH. 700), é. n.: *Aiska* seu *Aochka* (EH. 700). A mai rom. Olcea (Lelkes 451).

A településnév az *Olcha* személynévből (1237–40, ÁSz. 595) metonimikus úton jött létre, és birtoklásra utalhatott.

Olyi ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján’ 1473, 1478: *Oly* (Cs. 1: 618, J. 309).

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos. A török pusztítás után nem épült újra (J. 104). Emlékét több tanya és határrész őrzi Méhkeréktől Ny-ra (J. 309).

Ómarja ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó bal partján’ 1322, 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1341, 1342, 1348, 1353: *Omaria,* p., v. (Gy. 1: 641, J. 296, AnjouOkm. 4: 226, 227, 5: 502, 6: 62, Z. 2: 323). **Kismarja** néven is ismerték.

A **Marja** településnévből alakult ki az *ó* ’régi’ (TESz.) melléknév hozzákapcsolásával. A megkülönböztető jelzői előtag a falu kialakulásának idejére utalt, s korrelációban állt ikertelepülése, **Új-** vagy **Nagymarja** előtagjával.

Orbános lásd **Ambreus**

Orbánostelek lásd **Ambreustelek**

Orbánostelke lásd **Ambreustelek**

Orod ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra’ *1213/550: *Vrhud,* v. (Gy. 1: 648, VRH. 152: 672), 1322, 1434, 1438, 1452, 1472, 1480, 1536: *Orod,* p. (Cs. 1: 618, J. 309, Bunyitay 3: 496, ComBih. 239), 1322/338: *Orood,* p. (Gy. 1: 648), 1332–7/Pp. Reg.: *Irugd* [romlott alak] ~ *Vrad,* v. ~ *Vrend* [romlott alak], v. (Gy. 1: 648), 1421: *Oncz* [romlott alak], p. (ComBih. 239), 1552: *Orrodh* (J. 309), 1598: *Orrod* (D. 131). GYÖRFFY GY. a legkorábbi adat idetartozását kérdésesnek tekinti.

Az *Orod* személynévből (1202–3/500 k., ÁSz. 605) metonimikus úton alakult ki, és birtoklást fejezhetett ki. Ma psz. Zsáka mellett DNy-ra (Gy. i. h.).

Oros ’település Bihar vm.-ben Cséffától K–ÉK-re’ 1279: *Vrws,* v. (Gy. 1: 649), 1463: *Oros* (J. 309). **Orosi** 1284, 1284–348, [1291–4], 1314: *Wrusy,* p. (AnjouOklt. 3: 352/ 796, Gy. 1: 649, Cs. 1: 618, J. 309, VP. 358), 1284: *Vrusi,* v. (Gy. 1: 649), 1398: *Orozy* (J. 309), 1520: *Orosy* (J. 309), 1552: *Orrossy* (J. 309), 1560, 1598: *Orossy,* p. (ComBih. 180, D. 132).

A településnév az *Oros* (1222/344, ÁSz. 605) személynévből jött létre, a nagyjából egykorú adatok szerint talán egyidejűleg két változatban is: egyrészt metonimikus úton, másrészt a személynévhez kapcsolt *-i* helynévképzővel morfematikus úton. JAKÓ szerint a királyaink által még a XIII. században idetelepített orosz hadifoglyok vagy rutén telepesek alapították, s a névalak torzulását (ti. *Orosz* helyett *Oros*) nem túl meggyőzően azzal magyarázza, hogy e telepesek igen korán beolvadtak a környező magyarságba (i. m. 119, 310). Az elnevezést szintén az *orosz* ’keleti szláv’ népnévre visszavezethető településnevek között sorolta fel a KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ szerzőhármas is (1973: 12). A névalakok helyesírási sajátossága azonban inkább a személynévi eredeztetést valószínűsíti: az *orosz* népnév végén álló mássalhangzót ugyanis a korban a leggyakrabban a *z* betűvel jelölték, itt pedig adatainkban egyetlen kivétellel az inkább *s* hangértékű *s* betűt láthatjuk. Ma psz. Lestől DNy-ra, Gyapjú mellett (Gy. i. h.).

Orosi lásd **Oros**

Orosz ’település Bihar vm. Ny-i részén Cséffától Ny–DNy-ra’ 1220/550, 1221: *Vruz,* v. (Gy. 1: 649, J. 310, VRH. 153: 675), 1279, 1343: *Vrws,* t. (J. 310, ComBih. 239). **Oroszi** 1282: *Vrusi* (J. 310), 1398, 1462, 1476, 1485 k., 1587, 1598: *Orozy* (Cs. 1: 618, J. 310, ZsO. I, 5247, ComBih. 239, D. 132), 1588: *Orozi* (ComBih. 239).

Az *Orosz* településnév az *orosz* ’keleti szláv’ népnévből alakult ki (FNESz. *Orosipuszta*) metonimikus névadással, és a XIII. századi kis-sárrétbeli katonai telepítésre, esetleg szórványosan beköltöző agrártelepesekre utalt (GYÖRFFY GY. 1977: 513, J. 310). Az ehhez a névalakhoz illesztett *-i* helynévképzővel (vö. KISS L. 1997b: 183, TNyt. I, 254–5) jött létre az *Oroszi* névforma. A népnevet a korban személynévként is használták: *Wruz ~ Vruz* (1214/550 ~ 1216/550, ÁSz. 784). A név alakjának későbbi *Oros*-ra módosulását KISS LAJOS az *Oros(háza)*-féle nevek analógiás hatásával magyarázza (FNESz. i. h.). Ehhez azonban hozzá kell tenni azt is, hogy néhány itt idézett alak is takarhat akár *Oros* ejtésű formát is.

Oroszi lásd **Orosz**

Orosztelek 1. ’település Bihar vm. Ny-i részén Hunyadtól ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partján’ [1291–4]: *Vruzteluk,* v. (Gy. 1: 649, Cs. 1: 618, J. 310, VP. 300), 1332: *Wruzteluk* (ComBih. 239), 1389: *Oroztelek,* t. (ComBih. 239). Ma psz. Városkolyos mellett ÉK-re (Gy. i. h.). **2.** ’település Bihar vm.-ben Körösszeg mellett ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partján’ 1421, 1489: *Oroztelek* (Cs. 1: 618) ~ *Orozthelek* (Cs. 1: 618, J. 310), 1489: *Heroztelek* [hérosz-] (J. 310). Körösszegapáti határába olvadhatott (J. i. h.).

A településnevek az *orosz* ’keleti szláv’ népnév és a *telek* (TESz.) földrajzi köznév összetételével jöttek létre szintagmatikus szerkesztéssel, jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből. Az **1.** település jelzői előtagja arra utalt, hogy a Galíciában vitézkedő Geregye nb. Pál által fogságba ejtett orosz hadifoglyok települtek itt le (vö. J. 129, 310). A **2.** település első lakói a XIV–XV. század fordulóján idehozott ruténok lehettek, s a XV. század végére már beolvadhattak a magyar közösségbe. JAKÓ véleménye szerint ezért alakulhatott ki a település eredeti nevének torzult, *Heroztelek* változata (J. 87, 310). A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.).

Ótóti ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől DNy-ra a Sebes-Körös bal partján’ 1421: *Othothy* (Cs. 1: 626) ~ *Othoty* (J. 370). **Kistóti** néven is ismerték.

A **Tóti (1.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *ó* ’régi’ jelentésű melléknévvel jött létre. Az első névrész a falu kialakulásának idejére utalhatott, s korrelációban állt az ikertelepülése, **Újtóti** jelzőjével.

Ottomány ’település Bihar vm.-ben Székelyhídtól ÉK-re, az Ér bal partján’ 1263, 1332–7/Pp. Reg., 1467,

1491: *Oltman* (Gy. 1: 649), 1263, 1467, 1491: *Olthaman ~ Oltohman* (Cs. 1: 618), 1283: *Athoman* (J. 311), 1332–7/Pp. Reg.: *Oleman* [romlott alak], v. (Gy. 1: 649), 1396: *Olthman* (J. 311), 1481, 1491: *Olthoman* (EH. 713), 1569: *Otomanÿ* (EH. 713), 1598: *Olthomany* (D. 132).

Az *Oltuman* személynévből (1213/550, ÁSz. 597) keletkezett (KNIEZSA 1943: 191, KÁLMÁN 1967: 8) metonimikus úton. Az alapul szolgáló személynév forrása a ném. R. *Altman* szn. (FNESz. *Ottomány*). A XVI. század végéről való egyik adat már a zártszótagi *l* eltűnését mutatja, ezt követően az intervokalikus helyzetben lévő *t* megnyúlt. A mai rom. Otomani (Lelkes 460).

Ökör- ~ Ikerkerék ’település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, Ugrával és Homoroggal (1.) együtt említik’ 1426: *Vkerkerek* (J. 311), 1429, 1466: *Ekerkerek* (J. 311, Cs. 1: 607).

Előtagjában az *ökör* állatnév, vagy esetleg az *iker* szó (vö. TESz.) szerepel, utótagja a R. *kerek* ’erdő’ (TESz.) jelentésű főnév. A településnév valószínűleg eredeti mikrotoponimából alakult ki, amely azt az erdőt nevezte meg, amelyben vagy amely mellett a falu megtelepült, s metonimikus úton ez a mikronév vált a település nevévé.

Ökrös ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól DNy-ra’ 1344: *Vkrus,* t. (J. 311, ComBih. 338, H. 3: 153, HOkl. 349). A XVI. században **Magyarökrös** néven említik, s kialakult mellette ikerfaluja is **Oláhökrös** néven.

JAKÓ szerint nevét a mellette elfolyó patakról nyerte (névadatunk erre nincs), tehát metonimikus úton jött létre. KISS LAJOS és KNIEZSA a m. *ökrös* ’ökrökkel foglalkozó, rendelkező, ökröket tartó’ melléknévből származtatja a falunevet (FNESz., KNIEZSA 1943: 200). Ha ez a felfogás helytálló, a név alapja a lakosok foglalkozása, s ebből metonimikus úton jött létre a településnév. A mai rom. Ucuriş (Lelkes 461).

Ölyvesistvánfalva ’település Bihar vm. ÉK-i részén, a sólyomkői uradalom része, Cigánymiklósfalva, Sastelek, Magyarderna, Krajnikfalva településekkel együtt említik’ 1406: *Wlwesystfanfalua ~ Wlwesysthfanfalwa* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 341 [itt *Wlwesistfanfalwa*]).

Az *Ölyves István* személynév és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre, és birtoklást fejezett ki. Annak a korai névrétegnek a képviselője, amelynek első névrészében kételemű személynév szerepelt. Az *Ölyves* családnév első előfordulására KÁZMÉR éppen e település fenti adatát közli (RMCsSz. 801). Az ilyen településnevek nem voltak hosszú életűek, hiszen a XV. sz. végére teljesen eltűntek (vö. KERTÉSZ 1939: 72–3, KÁLMÁN 1989: 66).

Ördögszántó ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Jószás bal partján’ 1335: *Wrdug Zanthow,* p. (AnjouOkm. 3: 130), 1398: *Wrdugzanto,* p. (ZsO. I, 5273, J. 347 [itt *Wrdugzantho*]). **Kisszántó** néven is szerepel.

A **Szántó** településnévből jött létre a tulajdonosra utaló személynév megkülönböztető jelzőként való alkalmazásával. A birtokos a XIII. század végén bukkant fel: 1291: villa Petri filij *Vrdug* (J. i. h.). A nevet később családnévként is használták (1382: *Joh(annes) Vrdug,* RMCsSz. 802).

Örvénd lásd **Örvényes**

Örvényes 1. 'település Bihar vm.-ben Sólyomkő mellett Ny-ra, a Gyepes patak forrásvidékénél' 1360: *Ewrwenes* (J. 312). Az oklevél szerint határa nem volt elválasztva Oláhtelkétől. **2.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól K–ÉK-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1360: *Ewruenes ~ Wruenyes* (Cs. 1: 599), 1393: *Wruenes* (ZsO. I, 3150). **Örvénd** 1282: *Vluend,* t. (Gy. 1: 649, J. 312), 1388, 1389: *Wruend* (ZsO. I, 397, 1153, J. 312), 1390: *Eorwend,* p. (ComBih. 342), 1409, 1468, 1475, 1561: *Erwend* (Cs. 1: 599, ZsO. II/2: 6936, EH. 1083), 1460, 1461, 1478: *Ewrwend* (Cs. 1: 599, J. 312, EH. 1083), 1478: *Eorwind* (Cs. 1: 599, J. 312), 1561: *Ervend,* p. (Bunyitay 3: 436), 1598: *Eörvind* (D. 132). A mai rom. Urvind (FNESz. *Örvénd,* Lelkes 463). **3.** 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1487: *Erwenyes* (J. 312), 1581: *Eorwenÿes* (EH. 1083), 1598: *Eörvenies* (D. 132). **Középörvényes** néven is ismerték. Később Belényesörvényes, a mai rom. Urviş de Beiuş (Lelkes 109). **4.** 'település Bihar vm. D-i határánál Béltől ÉK-re' 1487: *Erwenyes* (EH. 1084), 1589–90, 1599: *Eorvenyes* (J. 312, EH. 1084), 1598: *Eorwenies* (EH. 1084). Később Bélörvényes, a mai rom. Urvişu de Beliu (Lelkes 110).

Az **1.** település neve valósznűleg az **Örvényesligete** névből születhetett meg a *ligete* névelem eltűnésével, redukció útján. A **2., 3., 4.** településnév a m. *örvény* 'vízforgás, forgó' jelentésű főnév (TESz.) és az *-s* eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező, itt már helynévképzői szerepben álló morféma összekapcsolásával, morfematikus szerkesztéssel alakult ki, s a falvak folyó menti elhelyezkedésére utalt. Az *-s* képző ebben a névváltozatban ugyanazt a szerepet töltötte be, mint az *Örvénd* névalak *-d* morfémája (KNIEZSA 1943: 195). Az *Vluend* névalakban *r* > *l* hangváltozás figyelhető meg.

Örvényesligete 'település Bihar vm.-ben Sólyomkő mellett Ny-ra, a Gyepes patak forrásvidékénél' 1336: *Wrwenusligethe* (J. 312). Az oklevél szerint határa nem volt elválasztva Oláhtelkétől. **Örvényes (1.)** néven is ismerték.

Eredetileg mint mikrotoponima jöhetett létre a m. *örvény* 'vízforgás, forgó' jelentésű főnév (TESz.) *-s* valamivel való ellátottságot kifejező melléknévképzős alakjának és a birtokos személyjeles *liget* '(kisebb) erdő' jelentésű (TESz.) köznévnek az összetételével. A terület víz melletti elhelyezkedésére és ligetes voltára utalt. A mikronév válhatott metonimikus úton a kialakuló település nevévé.

Ős lásd **Ősi**

Ősi 1. 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re, a Köles-ér jobb partján' 1273/392/477, 1406: *Ewsy,* p.,

v. (Gy. 1: 650, ComBih. 27, ZsO. II/1: 4373), [1291–4]: *Eusci,* v. (Gy. 1: 650, VP. 357) ~ *Evsy* (Gy. 1: 650, J. 313, VP. 358), 1332–7/Pp. Reg.: *Cusi,* v. ~ *Cysi,* v. ~ *Eusi* [3a], v. (Gy. 1: 650). **Pataősi** néven is ismerték. Ma psz. Tulka határában D-re (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől Ny-ra, a Kutas patak jobb partján' *1214/550: Gyunam de v. *Euse* (Gy. 1: 649, VRH. 62: 189). **Ős** 1417: *Ews* (Cs. 1: 618, J. 313). **3.** 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra' *1220/550: *Euse̹* (Gy. 1: 649, J. 314, VRH. 62: 190), 1359: *Ewsy* (J. 314). **Ős** 1431: *Ech* (Cs. 1: 618). **Sarkadősi** néven is ismerték. Határából vált ki **Prépostősi.** Talán a mai psz. Sarkadtól K-re (Gy. i. h.). **4.** 'település Bihar vm.-ben Várad közvetlen közelében, a Hév-jó és a Sebes-Körös között' 1261/350, 1284: *Ewsy,* p., t. (Gy. 1: 649), 1324>360, 1329: *Eusy,* p. (Gy. 1: 650, AnjouOkm. 2: 172, AnjouOklt. 8: 289/574, Bunyitay 3: 388), 1324>360 [2a], 1326>360, 1332–7/Pp. Reg. [2a]: *Eusi,* p., v. (Gy. 1: 650, AnjouOkm. 2: 172, 173, AnjouOklt. 8: 289/574), 1332–7/Pp. Reg.: *Evsi* [2a], v. (Gy. 1: 650), 1341 [3a]: *Ewsy* alio nomine Teluky (AnjouOkm. 4: 91, J. 313), 1374: *Ewssi,* v. (ComBih. 162), 1587: *Eőssy* (ComBih. 162), 1588: *Eőssi* (ComBih. 162), 1589: *Eösy* (EH. 537). **Telki (3.)** néven is ismerték. A birtokosok szerint többfelé szakadt részek végül két faluban egyesültek: **Egyházasősi, Csireősi.** A XVI. század végén a **Váradősi** névalak is megjelenik. Ma psz. Nagyvárad mellett Ny-ra (Gy. i. h.). **5.** 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re, a Sebes-Körös jobb partján' *1329, 1332–7/Pp. Reg.: *Eusi,* v. (Gy. 1: 650, J. 313, AnjouOkm. 2: 391), 1406: *Ewsy* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 313). Később Kisősi, a mai rom. Auşeu (Lelkes 321). **6.** 'település Bihar vm.-ben, Hosszúpályi, Konyár, Pocsaj, Álmosd vidékén' 1479: *Ewsi* (Cs. 1: 618).

Az *Ősi* névváltozat valószínűleg az *Ews* személynév (1228/491, ÁSz. 294) és az *-i* helynévképző összekapcsolásával jött létre, és birtoklást fejezhetett ki (vö. FNESz.). Az alapul szolgáló személynév etimológiailag azonos a m. *ős* 'elől' főnévvel (PAIS 1922: 30, TERESTYÉNI 1941: 21). Az *Ős* névalakok — a kronológiai körülményekből következtethetően — a korábbi *Ősi* formából jöttek létre az *-i* helynévképző eltűnésével, redukció útján.

Pac 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re' *1332–7/Pp. Reg., 1347, 1352: *Poch* (Gy. 1: 650, Cs. 1: 619, J. 314, AnjouOkm. 5: 107, 552), *1332–7/Pp. Reg.: *Poche,* v. (Gy. 1: 650), 1411: *Pach* (J. 314), 1461: *Paacz* (Cs. 1: 619, J. 314 [itt *Paatz*]). GYÖRFFY GY. szerint esetleg azonos lehet Natk településsel (Gy. 1: 646).

A *Poch* személynévből (1217/412, ÁSz. 642) alakult ki metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynévhez lásd ném. *Pa(a)tz* csn., szb.-hv. *Pac* csn., cseh *Pac* szn. (FNESz.).

Pallag 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől ÉK-re' 1323, 1342, 1517: *Parlag* [2a] (Gy. 1: 651, Anjou-

Oklt. 7: 213/459 [az egyik *Parag*], AnjouOkm. 4: 226–30, Károlyi 3: 105, 108), 1323/438: *Barlagh* [romlott alak] (Gy. 1: 651, AnjouOklt. 7: 156/ 332, 216/464 [az AnjouOklt.-ban 1323/ 488-as dátummal]), 1329: *Barlag* (Gy. 1: 651), 1332: *Parlagh ~ Porlogh* (Gy. 1: 651, AnjouOkm. 2: 596).

A *parlag* 'több éven keresztül műveletlenül hagyott föld' jelentésű főnévből jött létre metonimikus névadással. Az alapul szolgáló főnév szl. eredetű, vö. blg. *npél og* 'ua.', szln. *prélog* 'ua.', szlk. *prieloh* 'ua.' (TESz.). A névkezdő mássalhangzó zöngésülése figyelhető meg a *Barlagh, Barlag* adatokban, de az is elképzelhető, hogy csak elírás következtében állnak a név elején. A név ma is tovább élő *Pallag* alakja (FNESz.) azt a szabályos *rl* > *ll* asszimilációt tükrözi, ami nyelvjárásokban gyakori változás (KISS L. 1995: 17).

Palota 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1335, 1403, 1418, 1446: *Palatha* (Gy. 1: 650, J. 314, ZsO. II/1: 2434, ComBih. 243, MEZŐ 2003: 158, EH. 732), 1341, 1396: *Palata,* p. (EH. 732, ComBih. 243), 1437, 1560, 1561, 1598: *Palotha,* p. (Cs. 1: 619, ComBih. 243, D. 132), 1588: *Palota* (ComBih. 243).

Neve elsődlegesen **Derzspalotája** volt, s ebből a személynévi névelem és a *-ja* birtokos személyjel eltűnésével jöhetett létre a *Palota* névváltozat. Elképzelhető azonban a két elnevezés párhuzamos létrejötte is, így településnevünk a *palota* építménynévből metonimikus úton alakultnak tekinthető. A mai rom. Palota (FNESz. *Újpalota,* Lelkes 616).

Pály lásd **Pályi**

Pályi 1. 'település Bihar vm.-ben Debrecentől D–DK-re' 1220/550, *1222/550, 1234 k./XV. [2a], [1291–4] [3a], 1294/Cod. [2a], 1294/458: *Pauli,* eccl., mon., v. (Gy. 1: 650, J. 317, VP. 298, VRH. 109: 435), [1270 k.]: *Pauly* (Gy. 1: 650), 1404: *Paly,* p. (ZsO. II/1: 3104, Károlyi 2: 22–3). **Pál(y)** 1220/550: Aegid de v. *Paul* (Gy. 1: 650). **Nyírpályi** néven is ismerték. Területéből később két önálló falu jött létre: **Hosszúpályi** (a ComBih. azonosítja **Tiszaipálháza** településsel) és **Monostorospályi ~ Majspályija ~ Ernefiaistvánpályija. 2.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól É-ra' [1291–4], 1332–7/Pp. Reg. [2a]: in v. *Pauli* (Gy. 1: 651, J. 317, VP. 300), 1598: *Paly* (D. 127), 1587: *Paaly* (ComBih. 243). **Pál(y)** *1229/550: Paulum et Petrum de v. *Paul* (Gy. 1: 651, VRH. 109: 434). **Felpályi** néven is ismerték. A mai rom. Paleu (FNESz. *Hegyközpályi*).

A *Pál(y)* névalakok a *Paul* > *Pál* személynévből (1138/329, ÁSz. 618) jöttek létre metonimikus névadással. A *Pályi* névváltozatok a szn. és az *-i* helynévképző (TNyt. I, 254–5) kapcsolódásából alakultak ki: *Paul* + *-i* > *Pauli* > *Pályi.* A név tulajdonképpeni jelentése 'Pálé' (KNIEZSA 1943: 194, vö. KISS L. 1992b: 91). A névben megjelenő *au* a kései ómagyar korra monoftongizálódott (BÁRCZI 1958: 96, BENKŐ 1980: 116–21). Ennek eredményét mutathatják a XV. századból ada-

tolt *Paly* és XVI. századból származó *Paaly* névformák.

Panasz 1. ’település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra, a Nyár-ér bal partján’ +1214/334: *Ponoz,* m. (Gy. 1: 651, VRH. 113: 460), 1347: *Pariaz,* v. (ComBih. 213), 1370, 1448, 1587: *Panaz* (ComBih. 213), 1560: *Panas* (ComBih. 213). Később **Mezőpanasz** néven ismerték. Ma psz. Geszt mellett DK-re (Gy. i. h.). **2.** ’település Bihar vm.-ben Váradtól ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partján’ *1214/550, *1236: *Ponoz,* v. (Gy. 1: 651, J. 314 [a *1236-os adatot *Panasz (1.)* településre vonatkoztatja]), 1236–1458, 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1342, 1368: *Panaz* (Gy. 1: 651, J. 315, Cs. 1: 619, AnjouOkm. 4: 233, ComBih. 244), 1336: *Ponaz* (J. 315), 1587: *Panasz* (ComBih. 244). **1–2.** ’valamelyik ilyen nevű település Bihar vm.-ben’ 1342: *Panoz* (AnjouOkm. 4: 231), 1348: *Ponaz ~ Panaz* (Z. 2: 323).

Valószínűleg puszta személynévből alakult metonímiával, ez az eredeztetés azonban a *Panaz* személynév (1435, FEHÉRTÓI 1971: 234) kései adatolása miatt bizonytalan.

Pankota ’település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra, Les és Gyapjú vidékén’ 1396: *Pankata* (Cs. 1: 619, J. 315), 1396, 1397: *Pancotha* (Cs. 1: 619, J. 315, ComBih. 244), 1397: *Pankatha,* p. (ComBih. 244), 1418, 1482, 1560: *Pankotha* (Cs. 1: 619, ComBih. 244). **Mező-** és **Völgypankota** néven is ismerték.

Személynévből jöhetett létre metonimikus úton, bár a személynév csak jóval később, családnévként adatolható (1588: *Pankota András,* FNESz.), amely akár az itt tárgyalt településnévből is származhat. Az alapul szolgáló személynév előzménye egy szl. R. **Pǫkata* szn. volt, vö. cseh *Pukata* [< R. **Pǫkata*] szn. Helyét egy Gyapjútól É-ra elterülő puszta jelöli (J. i. h.).

Pánt ’település Bihar vm. Ny-i részén Geszt mellett K-re, a Nyár-ér forrásvidékénél’ 1438, 1458: *Panth* (J. 317, Cs. 1: 619 [itt *Panch*]), 1598: *Pantt* (D. 132).

Eredete bizonytalan. A *pánt* ’valamit valamihez kapcsoló, vagy valaminek a részeit összetartó szalagszerű lap, lemez’ (TESz.) jelentésű főnévből származhat talán személynévi áttétellel: ehhez lásd a **Pántürög** név előtagját, továbbá vö. *Antonio Panthos* (1470, OklSz.). Ebben az esetben metonimikus úton született, s birtoklást fejezett ki. Elképzelhető azonban, hogy személynévi áttétel nélkül, közvetlenül a *pánt* főnévből jött létre metaforikusan, s ekkor a település hosszan elnyúló alakjára utalhatott. Hasonló szemléletű helyneveket ma is ismerünk. Ma psz. Geszt és Marcelháza között (J. i. h.).

Pantos ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől D-re, a Fekete- és Petrósz-Körös összefolyásánál’ 1600: *Pantos* (J. 315).

A **Pantosfalva** névből jöhetett létre a második, földrajzi köznévi névrész eltűnésével, ellipszis útján, vagy vele párhuzamosan keletkezett puszta személynévből.

Pantosfalva ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől D-re, a Fekete-

és Petrósz-Körös összefolyásánál' 1580: *Panthosfalwa* (J. 315), 1598: *Pontosfalva* (D. 132). **Pantos** néven is ismerték.

Valószínűleg a *Panthos* személynév (1470, *Antonio Panthos,* OklSz.) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével jött létre, s birtoklásra utalhatott. A személynév talán a *pánt* származéka (RMCsSz.), de ettől független eredetű is lehet, vö. 1296: Pantus (ÁSz. 613). A későbbi román Pantasest (HOFFMANN–KIS 1998: 429).

Pántürög 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra, a Nyár-ér jobb partján' | **~i** 1273/392/477: decime de v. *Panchyrgay* et de alia Irugd v. prep-i Lelez (Gy. 1: 680, J. 376 [itt *Panchyrgdy* alakban a ZW. 1: 123 alapján]). GYÖRFFY GY. közlése szerint **Ürög (1.)** 1273-ban két faluból állt: az egyik **Ürögd (1.),** a másik **Pántürög.**

Alaptagja az *Ürög* településnév, amelyhez megkülönböztető jelzői előtagként vagy közvetlenül a *pánt* 'valamit valamihez kapcsoló, vagy valaminek a részeit összetartó szalagszerű lap, lemez' (TESz.) jelentésű főnév kapcsolódott, vagy még inkább ez a főnév személynévi áttétellel került a névbe, vö. *Antonio Panthos* szn. (1470, OklSz.), de a személynév lehet más eredetű is, vö. *Pantus* (1296, ÁSz. 613). Az első esetben a jelző a falu hosszan elnyúló alakjára utalhatott, az utóbbi esetben birtoklást fejezhetett ki.

Pap lásd **Papi**

Papbesenyő lásd **Papbeznye**

Papbeznye 'település Bihar vm.-ben (Vár)Sonkolyostól K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1406: *Papbeznye* (J. 212, ZsO. II/1: 4373, 5057), 1466: *Papbesenew* (J. 212).

A **Beznye** településnév és a *pap* főnév összetételével alakult ki, s valószínűleg birtoklásra utalhatott. Az előtag személynévi használatára lásd **Pap.** A település egyik részét jelölhette. A későbbi névváltozat második névrésze talán a *besenyő* népnév hasonító hatását mutatja, de esetleg csak az írásosságban, és így romlott forma is lehet.

Papfalva 'település Bihar vm. K-i részén, a sólyomkői vár vlach falvai között' 1435, 1598: *Papfalwa* (J. 315, D. 132).

A *pap* főnév és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével alakult ki, és birtoklásra utalhatott (vö. KNIEZSA 1943: 146, 1944: 26). Az előtag személynévi használatára lásd **Pap.** A mai rom. Popeşti (Lelkes 486).

Papi 'település Bihar vm. Ny-i határrészén a Köles-ér jobb partján, Okány környékén' 1284/364/379: *Popy,* p. (ComBih. 245, Z. 1: 55–6), 1483: *Papy* (J. 316). **Pap** *1261/350: *Pop,* p. (ComBih. 245, Z. 1: 111).

A *Pap* névalak a *pap* főnévből született meg metonimikus névadással. A *Papi* forma talán ezzel párhuzamosan a *pap* főnévhez illesztett *-i* képzővel (az *-é* birtokjel korai alakváltozata), morfematikus szerkesztéssel jött létre; vagy a korábbi névformához kapcsolt helynévképzővel (TNyt. I, 254–5), bővüléssel alakult ki. A *Pap* már ko-

rán személynévként is használatos volt (+1082/XIII., ÁSz. 613). A név a falu tulajdonosára, birtoklására utalhatott.

Papmezeje lásd **Papmező**

Papmező 'település Bihar vm. DK-i részén (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Hollódi és a Topa patakok között' 1508, 1558: *Papmezew* (J. 316, Bunyitay 3: 377), 1595: *Papmező,* castr. (ComBih. 85), 1598: *Papmezeo* (D. 132). **Papmezeje** 1492: *Papmezeye* (J. 316).

A *Papmezeje* név eredeti mikrotoponimaként jöhetett létre a *pap* és a *mező* főnév birtokos személyjeles alakjának összetételével, és birtoklásra utalhatott. Az előtag személynévi használatára lásd **Pap.** A mikronév metonimikus úton vált a falu nevévé. A *Papmező* elnevezés talán e *Papmezeje* névből a birtokos személyjel eltűnésével alakult ki, de azzal párhuzamosan közvetlenül is létrejöhetett. Később Kis- és Nagypapmező, a rom. Pomezeu és Câmpani de Pomezeu (Lelkes 321, 424).

Papsztancsulfalva 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen' 1508: *Papstanchwlfalwa* (J. 228). JAKÓ közlése szerint a csékei uradalom része volt (i. h.).

Előtagja a *Pap Sztancsul* személynév, amelyhez a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja kapcsolódott. A szn. első eleme a *pap* főnévből származik, második eleme román eredetű (GYÖRFFY I. 1915/1942: 386 *Sztancsul,* vö. *Stan* szn. és származékai: *Stanciu ~ Stancea* (Constantinescu 375), *Stanfalva* (Suciu 2: 403), *Stanciova* (Suciu 2: 143). Bizonyára birtoklásra utalt. Az első névrész a korban fiatal kétrészes személynevek egyik képviselője (KERTÉSZ 1939: 72–3, KÁLMÁN 1989: 66).

Pata 1. 'település Bihar vm.-ben, a Bihartól ÉNy-ra fekvő Régeny határában' [1177/202–3]/XV.: *Paca [ɔ: Pata],* v. (Gy. 1: 652, 656). GYÖRFFY GY., KRISTÓ és a ComBih. véleménye szerint azonos lehet a későbbi **Ádám**-mal. **2.** 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, talán Egyed és Kiskereki között, az Ér mellett feküdt' [1291–4], 1332–7/Pp. Reg.: *Pata,* v. (Gy. 1: 652, J. 316, VP. 222), 1391: *Patha* (ZsO. I, 1930) **3.** 'település Bihar vm. D-i részén a Köles-ér partján' 1396, 1598: *Patha* (J. 316, D. 132), 1588: *Pátha* (ComBih. 247). **Patafája** néven is ismerték. Helyét egy Szalonta és Tulka között lévő puszta mutatja (J. i. h.). **1–4.** 'település Bihar vm.-ben, Szentgyörgy, Oláhtelek, Kövesd és Újlak (3.) településekkel együtt említik' 1324: *Patha* (AnjouOklt. 8: 115/219).

Az **1., 2.** település neve a *Pata* személynévből (1211, ÁSz. 615) metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki (vö. FNESz. *Gyöngyöspata*). A **3.** település neve az előbb leírt módon is kialakulhatott, de valószínűbb, hogy a korábbi adatolású *Patafája* alakból születhetett meg a *fája* utótag eltűnésével, redukció útján. Az **1.** település adatában szereplő *c* bizonyára másolási hiba, hiszen a későbbi adatokban, ahol a névadó tulajdonosról, illetve fiáról esik szó (*1213/550: *in fide Ade f-i Pata,* 1214/

550: *Adam f. Pote,* 1236: *Adam, Pethur f-i Patha*), minden esetben a *t*-s névalak szerepel (KRISTÓ 1976: 22).

Patafa lásd **Patafája**

Patafája 'település Bihar vm. D-i részén a Köles-ér partján' [1291–4]: *Patafaya* (Gy. 1: 652, J. 316, VP. 358), 1332–7/Pp. Reg.: *Pachafaya ~ Pathafaia ~ Pathafaya* (Gy. 1: 652). **Patafa** 1332–7/Pp. Reg.: *Pathafa,* v. (Gy. 1: 652). **Pata (3.)** néven is ismerték.

A *Patafája* név eredeti mikronévként a *Pata* személynév (1211, ÁSz. 615) és a *fa* 'erdő' (TESz.) jelentésű főnév *-ja* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre, és birtoklásra utalhatott. Ez a mikronév vált metonimikus úton a falu egészének nevévé. Az utótag arra mutatott, hogy a település a Köles-ér melletti nagy erdőben települt meg (J. i. h.). A *fája* utótaggal összetett nevek típusa korán, még a XIV. század előtt elavult, s KNIEZSA csupán bizonyos területeken: a Maros–Duna-közben, Temes vm.-ben és Biharban talált rá adatot (1943: 123). A *Patafa* név a *Patafája* alakból született meg az utolsó névelem, a birtokos személyjel eltűnésével, redukció útján.

Patakfalva 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re' 1598: *Patakfalwa* (D. 132). **Alsópatak** néven is említik.

Az *Alsópatak* névből jöhetett létre úgy, hogy az *alsó* megkülönböztető jelzői első névrész elhagyásával együtt a *patak* névrészhez a *falu* földrajzi köznév birtokos személyjeles alakja kapcsolódott.

Pataősi 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re, a Köles-ér jobb partján' 1552, 1598: *Pathaeossy* (J. 313, D. 132), 1587: *Pathawsi* (ComBih. 233), 1588: *Pataeosi* (ComBih. 233).

Az **Ősi (1.)** településnévhez a közelben fekvő **Pata** település nevét kapcsolták a nem túl távoli más Ősi nevű településektől való megkülönböztetés céljával. JAKÓ szerint névadója a XII–XIII. század fordulóján élt *Pata* volt (i. h.), a jelentős időbeli különbség azonban ezt kérdésessé teszi.

Pelbárt- ~ Privárthida 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, a Berettyó bal partján' 1277/282: p. *Priuarthyda* vel Vodosa ~ p. *Priuarthyda* vel Wodosa (Gy. 1: 652), 1277/282, 1280, 1282: p. Wodozt al. nom. *Priuarthyda* (Gy. 1: 652, J. 318 [itt *Privarthyda* vel Wodosa]), 1280: Wodozt alio nomine *Preuarthyda* (J. 318), 1282, 1323: *Priuarthyda,* p. (Gy. 1: 652, AnjouOklt. 7: 284/615), [1291–4] [2a], 1308/313/425 [2a]: *Priuardhyda* (Gy. 1: 652, J. 318, VP. 222, 358, AnjouOklt. 2: 153/340), [1291–4], 1308/313/425/XVIII., 1323 [3a]: *Priuardhida,* v. (Gy. 1: 652, Cs. 1: 619 [itt *Privardhida*], AnjouOkm. 2: 94, VP. 298, AnjouOklt. 2: 153/340), 1297: p. *Prebarthyda* al. nom. Wodozth (Gy. 1: 652), 1308/313/425: *Privardhyda,* t. (Gy. 1: 652, AnjouOklt. 2: 153/340 [itt *Priuardhyda*]), 1308/313/425/XVIII.: *Primardhida* (AnjouOklt. 2: 153/340), 1310: *Privarthyda* [2a], p. (Gy. 1: 652, AnjouOkm. 1: 215, AnjouOklt. 2: 437/1009) ~ *Priuarthida* (AnjouOklt. 2: 431/995), 1316: *Priuarthyda* [2a]

(AnjouOklt. 4: 110/282), 1322: *P(ri)-uardhyda,* t., ~ *P(ri)uarthyda,* t. (Gy. 1: 652), 1322: *Plebarthyda,* p. (Gy. 1: 652), 1323: *Priuarhida* (AnjouOklt. 7: 253/545), 1324: *Plebrathyda,* v. (Gy. 1: 652, AnjouOklt. 8: 102/192), 1327, 1587: *Pelbarthida,* p. (Gy. 1: 652, AnjouOklt. 11: 159/335, ComBih. 247) ~ *Perbarthyda,* p. (AnjouOklt. 11: 64/122, Gy. 1: 652 [itt *Perbathyda* alakban]), 1332–7/Pp. Reg.: *Pebarthida* ~ *Perbarthida* [3a], v. ~ *Perehardida* (Gy. 1: 652), 1353, 1358, 1388 [2a], 1411, 1438, 1483: *Pelbarthyda* (Cs. 1: 619, AnjouOkm. 6: 98, ZsO. I, 393, EH. 732, ZsO. III, 3191), 1357: *Purbardhyda* (AnjouOkm. 6: 620), 1365: *Perbarthyda* (ComBih. 247), 1384: *Palbarthyda,* p. (ComBih. 247), 1398: *Plebardhyda* (ZsO. I, 5239), 1452: *Pelbardhyda* (ComBih. 247). **Vadasa** és **Vadaszt** néven is ismerték. A mai rom. Parhida (FNESz.).

Előtagja a latin *Priuartus, Priuatus* (1216/550, ÁSz. 655) m. R. *Priuarti* ’Pelbárt’ személynév (1216/550, ÁSz. 655) változatait mutatja: a *Privart* ~ *Privard* a *Perbárt* ~ *Plebárt* formákon át alakult *Pelbárt*-tá. A személynévhez a *híd* főnév *-a* birtokos személyjeles alakja kapcsolódott (FNESz.). A településnév eredeti mikrotoponimaként jelölt birtokos jelzős szerkezetből jött létre: Gutkeled nb. *Privárd* comes a Berettyón átvezető hidat építtetett, és arra vámszedési jogot nyert (J. 43, 318, KNIEZSA 1943: 192). A hídnév metonimikus úton válhatott a település nevévé.

Pelőke ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re, a Kék-Kálló patak bal partján’ 1219/550: *Peleca,* vill. ~ *Pelenka [ɔ: Peleuka]* (Gy. 1: 653, VRH. 110: 440), 1324>360: *Peleuka,* t. (Gy. 1: 653, AnjouOkm. 2: 172, AnjouOklt. 8: 289/574).

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos. Talán a *Pele* személynév ([1210], ÁSz. 623) *-ka* kicsinyítő képzős (TNyt. I, 252) származékából való, s metonimikus úton vált településnévvé.

Péntekhely ’település Bihar vm. Ny-i határrészén Cséffától ÉNy-ra’ 1587: *Pentekhell,* vicus (ComBih. 249). **Péntekülése** néven is ismerték.

Lexikai felépítése nem egyértelmű: elképzelhető, hogy előtagja a *péntek* ’a hét ötödik napja’ főnév (TERESTYÉNI 1941: 45), amelyhez a *hely* földrajzi köznév kapcsolódott. Az ilyen lexikális szerkezetű név (a hét valamely napjának neve + *hely* földrajzi köznév) nem ritka a magyar névrendszerben: a falvak vásáros napjára utaltak. Az előtag azonban nagyobb valószínűséggel a *Pentuk* (1138/329, ÁSz. 624) ~ *Pentek* (1202–3/500 k., ÁSz. 624) személynévből eredeztethető. A *hely* utótag valószínűleg az *ülése* földrajzi köznevet váltotta fel a névben, ami összefüggésben lehet a település önállóságának megszűnésével. Erre utal esetleg a fenti adat *vicus* ’utca, településrész’ jelentése.

Pénteklaka ’település Bihar vm.-ben, Martontelke határosa’ 1347: *Penteklaka,* p. (Bánffy 1: 145).

A *Pentuk* (1138/329, ÁSz. 624) ~ *Pentek* (1202–3/500 k., ÁSz. 624) személynév és a *lak* ’szálláshely, udvarhely, lakóhely, település’ (TESz.) je-

lentésű földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával jött létre.

Péntekülése 'település Bihar vm. Ny-i határrészén Cséffától ÉNy-ra' 1301: *Pentuk Julese,* p. (Gy. 1: 653, AnjouOklt. 1: 64/53) ~ *Pentuk Jvlese,* p. (Gy. 1: 653, AnjouOklt. 1: 64/53) ~ *Pentukjvlese* (J. 322), 1370: *Penthekylese* (J. 322). **Péntekhely** néven is ismerték.

A *Pentuk* (1138/329, ÁSz. 624) ~ *Pentek* (1202–3/500 k., ÁSz. 624) személynév és az *ülés* 'szállás, birtok' földrajzi köznév *-e* birtokos személyjeles formájának összekapcsolásával, szintagmatikus szerkesztéssel jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév alapja azonos a m. *péntek* 'a hét ötödik napja' főnévvel (TERESTYÉNI 1941: 45). A második névrész helyesírására lásd a **Bálintülése** szócikket.

Pércs 1. 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' [1270]/282 [2a], 1282, [1291–4], 1345: *Peerch,* v. (Gy. 1: 653, J. 322, VP. 298, Kállay 1: 805), [1291–4] [2a], 1314, 1314/345, 1318, 1323/332/345, 1323/345, 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1335 [3a], 1342, 1347, 1407 [2a], 1415: *Perch,* p., v. (Gy. 1: 653, Cs. 1: 619, ZsO. II/2: 5416, VP. 222, 358, AnjouOklt. 3: 384/867, 384/868, 7: 80/157, AnjouOkm. 4: 226–30, 5: 107–9), 1317/327, 1322/327: *Peeyrch* (Gy. 1: 653), 1323: *Peyrch* (Gy. 1: 653, AnjouOklt. 7: 213/459). Birtokmegosztásakor két részre szakadt: **Egyházas-, Nagy-** vagy **Mikepércs** és **Egyházatlan-, Kis-** vagy **Bodópércs (Bodóháza)** falvakra (FNESz. *Mikepércs*). **2.** 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K-re' [1291–4], 1312/XVIII., 1338, 1339>340, 1410, 1422: *Perch,* t. (AnjouOklt. 3: 101/213, 23: 206/426, Gy. 1: 653, Cs. 1: 619, J. 323, VP. 299 [ezt az adatot Hadházzal való együtt említése miatt lokalizáltam ide], ZsO. II/2: 7313), 1397: *Perth* (Cs. 1: 619), 1488: *Peercz* (Cs. 1: 619). **Belpércs** és **Vámospércs** néven is ismerték (FNESz. *Vámospércs*). **1–3. ?** 'település Bihar vm.-ben, azonosítása bizonytalan' 1393: *Perth* (ZsO. I, 3182).

A *-cs* kicsinyítő képzős (TNyt. II/1: 316) *Peer* személynévből (1270, ÁSz. 627) alakult ki metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A hosszú *é* magánhangzót két adatban az *ee*-vel jelölik (KNIEZSA 1952: 55). Az **1.** település *Peyrch, Peeyrch* alakjaiban a diftongusos nyelvjárási forma mutatkozhat meg.

Pestere 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől D-re, a Sebes-Körös bal partján' 1560, 1598: *Pesthere,* loc. (ComBih. 249, D. 132).

Román eredetű településnév, köznévi előzménye a rom. *peşteră* 'barlang' főnév, amely a románban szláv jövevényszó, vö. blg. *пещера* (vö. FNESz. *Parospestere*). A magyar helynévrendszerbe átvétellel került. Később Körösbarlang, a mai rom Peştere (Lelkes 341).

Pestes lásd **Alsópestes, Felsőpestes, Barátapestese, Kelemenkenézpestese**

Peszér lásd **Peszére**

Peszére ’település Bihar vm.-ben Cséffától ÉNy-ra, a Sebes-Körös bal partján’ 1220/550 [2a]: *Pescera,* v. (Gy. 1: 654, Cs. 1: 620, J. 319, VRH. 111: 445), 1407, 1429, 1485 k., 1587, 1598: *Pezere* (Cs. 1: 620, ZsO. II/2: 5501, J. 319, ComBih. 250, D. 132). **Peszér** 1400: *Pezer* (J. 319).

A *Peszére* név a *pecér* ’vadászkutyák gondozója’ jelentésű (TESz.) foglalkozásnév *-e* birtokos személyjeles alakjából jött létre (vö. FNESz. *Kunpeszér*). Arra utalt, hogy a község lakói királyi vadászkutyagondozók voltak (HECKENAST 1970: 117). Később a név deetimologizálódott. A foglalkozásnév szláv eredetű, vö. szb.-hv. *psâr,* R. *p′sar′* ’kutyagondozó’, cseh *psář* ’kutyagondozó, ebtenyésztő’ (KNIEZSA 1974: 407), a magyar nyelvbe egy közelebbről meg nem határozható szláv nyelvi *psar* alak került át még a X. században (vö. TESz.). A helynév JAKÓ szerint korai szláv néptöredékre utalt (J. 95), ezt azonban a köszó szláv eredete önmagában nem támasztja alá. A *Peszér* név a korábbi *Peszere* alakból jöhetett létre az *-e* birtokos személyjel eltűnésével. Ma psz. Biharugrától DNy-ra (Cs. i. h.).

Pete ’település Bihar vm.-ben, helye ismeretlen, Vadaszttal együtt említik’ 1280: *Pethe,* p., t. (Z. 1: 45). JAKÓ **Pata (2.)**-vel azonosítja és *Petha* formában közli (J. 316).

A *Pete* ~ *Pethe* személynévből (1138/329 ~ 1198, ÁSz. 628) jött létre, amelynek alapjául a *Péter* szn. szolgált (vö. FNESz.).

Petegd ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól Ny-ra, a Fekete-Körös bal partján’ 1374: *Peteghd* (J. 319), 1374, 1587, 1598: *Petegd,* v. (ComBih. 251, D. 132), 1589–91: *Petthegd* (EH. 756).

A m. R. *Petkv* (1237, ÁSz. 628) ~ *Petk* személynév (1244/379, ÁSz. 633) *-d* helynévképzős alakjából jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 199, TNyt. I, 253), és birtoklásra utalt. Az alapul szolgáló személynév a *Péter* becéző változata. A mássalhangzó-torlódásos személynévi alapba — mivel a kapcsolódó képző is mássalhangzó — egy *e* bontóhang ékelődött. A névvégi eredeti *-k* a zöngés *-d* képző miatt zöngésülhetett. A mai rom. Petid (Lelkes 476).

Peterd 1. ’település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra, az Ölyvös jobb partján’ [1291–4], 1365: *Peturd,* v. (Gy. 1: 654, J. 320, VP. 301, ComBih. 213), 1332–7/Pp. Reg.: *Petred,* v. (Gy. 1: 654), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1374: *Peterd* (Gy. 1: 654, ComBih. 213). **Petresd** 1332–7/Pp. Reg.: *Petresd* (Gy. 1: 654). **Fegyvernek-** és **Mezőpeterd** néven is ismerték (FNESz. *Mezőpeterd*). **2.** ’település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján’ 1332–7/Pp. Reg.: *Pechedv* ~ *Peturd* (Gy. 1: 654), 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1389 [2a], 1426, 1488, 1587: *Peterd,* p. (Gy. 1: 654, ZsO. I, 1137, J. 319, ComBih. 184). **Köröspeterd** néven is ismerték (FNESz. *Peterdpuszta*). **1–2.** ’valamelyik ilyen nevű település Bihar vm.-ben’ 1342: *Peturd* (AnjouOkm. 4: 230).

A *Peterd* névváltozat a *Peter* ~ *Petur* (1141–61 ~ 1199, ÁSz. 630) személynévhez kapcsolt *-d* helynév-

képzővel jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A *Petresd* névváltozat — ha a pápai oklevélbeli alak nem romlott forma — a *Petres* (1254, ÁSz. 634) személynévből való. E névváltozat mássalhangzó-kapcsolata a második nyíltszótagi magánhangzó kiesése miatt alakult ki.

Péterháza 'település Bihar vm. DNy-i részén Szalonta mellett Ny-ra' 1355, 1588, 1598: *Peterhaza,* v. (Cs. 1: 620, J. 324, AnjouOkm. 6: 360, ComBih. 250, D. 132).

A *Peter* személynév (1141–61, ÁSz. 630) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) jelentésű főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével, jelölt birtokos jelzős szerkezetből született meg, és birtoklást fejezett ki. A személynévi előtag a falu alapítójának a nevét őrizte meg (1290: terra *Petri* et Pauli, J. i. h.). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Péterpapfalva 'település Bihar vm.-ben, a sólyomkői uradalom része, pontos helye ismeretlen' 1470: *Petherpapfalva* (J. 341).

Az első névrész személyt nevez meg: a *Peter* (1141–61, ÁSz. 630) személynév és a *pap* foglalkozásnév kapcsolódik benne össze. A második névrész a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja. A hasonló felépítésű településnevek, amelyekben a személy foglalkozása, vagy tisztsége is meg van nevezve, rövid életűnek bizonyultak (vö. KERTÉSZ 1939: 72). Az elnevezés birtoklásra utalhatott.

Péterülése 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Medes patak jobb partján' 1308/585: *Peterilese* (Gy. 1: 654, AnjouOklt. 2: 202/466).

A *Peter* (1141–61, ÁSz. 630) személynévhez kapcsolt *ülés* 'szállás, birtok' (TESz. *ül*[1]) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjeles formájából alakult ki, és 'az a hely, ahol Péter lakott' jelentése lehetett. A második névrész helyesírására lásd a **Bálintülése** szócikket.

Petlend 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny–ÉNy-ra' [1275 k.], 1417: *Petlend,* t. (Gy. 1: 654, ComBih. 251), 1327, 1351 [2a], 1393, 1409, 1431: *Pethlend,* p. (Cs. 1: 620, J. 320, AnjouOkm. 5: 424, ZsO. I, 2951, ComBih. 251), 1488: *Pethlem* [romlott alak] (ComBih. 251), 1587: *Pettlend* (ComBih. 251), 1588: *Pettend* (ComBih. 251).

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos. KNIEZSA ISTVÁN (1938: 371) és KISS LAJOS a *Petlen : Petlend* nevek földrajzi elterjedéséről megállapítja, hogy ugyanaz jellemzi őket, mint általában a pseudo-törzsneveket. Így elképzelhetőnek tartják, hogy előzménye személynévi eredetű nemzetség- vagy néprésznév volt. KISS L. szerint alapja lehet a tör. *Beglän ~ Beklen* szn., amelynek töve a tör. *bek* 'szilárd, tartós' melléknév (1990b: 164–9). Ebben az esetben a *-d* helynévképző szerepben (TNyt. I, 253) kapcsolódott a személynévhez. Újabban BENKŐ LORÁND vizsgálta az *-n : -nd* végű településneveket, amelyeknek eredeti helynévi mivoltát kétségtelennek mondja abból indulva ki, hogy e névcsoport *-nd* végű tagjai nem jelennek meg személynévi, csak hely-

névi minőségben. Véleménye szerint a *-d* csak helynévképző lehet, a névvégi *-nd* pedig képzőbokorként értékelhető. Nevünk *Petle-* tövét ismeretlen eredetűnek tartja (2003: 200–4). Ma psz. Magyarhomorog mellett DK-re (Gy. i. h.).

Petresd lásd **Peterd**

Petri 1. 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól K-re, Kágya vidékén' 1215: *Petri* (J. 322), 1270: *Petury* (J. 322), 1358, 1438: *Petry* (Cs. 1: 620, AnjouOkm. 7: 71). **Molnospetri** néven is ismerték. **2.** 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól ÉK-re, az Ér jobb partján' 127[8]: *Petury,* v. (Bunyitay 2: 372), [1291–4]: *Petri,* v. (Gy. 1: 654, J. 321, VP. 299), 1338/396: *Peturi* (Cs. 1: 620, Károlyi 1: 130), 1369: *Pertry,* p. (Károlyi 1: 312), 1482, 1577: *Pethry* (Cs. 1: 620, ComBih. 129). **Gálospetri** néven is ismerték.

A helynév a *Peter ~ Petur* (1141–61 ~ 1199, ÁSz. 630) személynév *Petr-* tövéhez kapcsolt *-i* helynévképzővel (TNyt. I, 254–5) jött létre, és birtoklásra utalt, tkp. jelentése 'Péteré' (vö. FNESz. *Lövőpetri*).

Petrileny 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1588, 1589: *Petrilen,* p. (J. 322, ComBih. 252), 1598: *Petrilyen* (D. 132). Később beleolvadt **Zavojeny** település.

JAKÓ román eredetűnek mondja. PESTY adatközlője szerint „a név vette eredetét egy Petre nevü román egyéntöl — kinek utodjai meg szaporodván — a román szomszédjai Petrileni-nek nevezték" (HOFFMANN–KIS 1998: 442). A mai rom. Petrileni (Lelkes 478).

Petrósz 'település Bihar vm. D-i részén Fenestől K–DK-re, a Petrósz-Körös forrásvidékén' 1587, 1598, 1600: *Petroz* (J. 321, D. 132), 1589: *Petrocz* (EH. 766).

Román eredetű településnév, amely a rom. *pietros ~* N. *petros* 'köves' (Dicț. 2: 234) melléknévből származik (vö. FNESz. *Petrozsény*). A névadás alapjául szolgáló természeti környezet leírását lásd PESTY adatközlőjénél (HOFFMANN–KIS 1998: 443). KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). Később Vasaskőfalva, a mai rom. Pietroasa (Lelkes 633).

Piski 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1332–426, 1406, 1429: *Pysky* (Cs. 1: 620, J. 324), 1476, 1588: *Pisky,* p. (ComBih. 261), 1552: *Pewsky* (J. 324), 1598: *Pusky* (D. 132). Egy ideig a **Püspöki 2.** névalakkal párhuzamosan használták, **Egyházaspiski** néven is szerepel.

A *Püspöki* névből jött létre egyszerejtéssel (FNESz., vö. még KISS L. 1995: 8, 24).

Piskolt 'település Bihar vm. É-i határánál (Ér)Mihály(falvá)-tól ÉK-re' 1329–58, 1449, 1454, 1469, 1481: *Piskolch,* v. (Cs. 1: 620, J. 324), 1369: *Piscolth,* p. (ComBih. 253), 1369, 1458: *Piskolth* (Károlyi 1: 312, J. 324), 1383: *Pyskoth* (ComBih. 253), 1476: *Piscalth* (ComBih. 253), 1598: *Piskoltt* (D. 132).

Eredete bizonytalan. KISS LAJOS talán szláv eredetű átvételnek mondja, és összeveti a szb.-hv. *Piškovec* hn.-vel és a le. *Pyszkowski* szn. < : *Pyszkow* hn.-vel (FNESz.), de jelzi, hogy a végződések megfelelése nem világos. A mai rom. Pişcolt (Lelkes 481).

Pocsaj 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, az Ér jobb partján' [1291–4]: *Puchey* (Gy. 1: 654, J. 325, VP. 222) ~ *[Po]chey* (Gy. 1: 654, VP. 298), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1346: *Pochey* (Gy. 1: 654, VP. 358), 1332–7/Pp. Reg., 1342: *Pachey,* v. (Gy. 1: 654, AnjouOkm. 4: 228, ComBih. 256), 1332–7/Pp. Reg., 1351: *Poche* (Gy. 1: 654, AnjouOkm. 5: 502, ComBih. 256), 1332–7/Pp. Reg.: *Pochei* [2a] (Gy. 1: 654), 1342, 1425: *Pache,* p. (Cs. 1: 620, J. 325, AnjouOkm. 4: 258, ComBih. 256), 1396: *Pachaÿ* (ComBih. 256), 1415: *Pacha* (J. 325), 1435: *Pachay* (J. 325), 1479, 1563: *Pochay* (Cs. 1: 620, J. 325, ComBih. 256), 1556: *Poczay* (ComBih. 256), 1587: *Pochy* (ComBih. 256), 1598: *Pochiay* (D. 132).

Valószínűleg a *Pócsa* személynévből (1273 k./274: *Pucha,* ÁSz. 656) *-j* helynévképzővel alakult településnév (BENKŐ 1997a, 1997b: 69, 1998d; de lásd még HORGER MNy. 39: 379, PAIS 1955 14). A korábbi adatok alapján felmerülhet a *Poche ~ Puchey* nevekből való eredeztetése is (vö. BENKŐ 1997b: 33–4). Ugyanakkor nem zárható ki, hogy egy szláv **Počaj* személynévben kell keresnünk az előzményt (FNESz.). A helynév ez utóbbi esetben metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. A névtípus képzős vagy puszta személynévi eredetére vonatkozó nézetek különbségére lásd BENKŐ 2004 és FEHÉRTÓI 2004.

Pocsaveleste 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől ÉK-re' 1598: *Poczyaveliztye* (D. 132), 1600: *Poczaveleste* (J. 325).

Román eredetű, keletkezésétől románok lakták. PETROVICI feltételezi, hogy a ma már kihalt rom. ***pocioválişte** 'marhák delelőhelye' köznévből keletkezett (298). Ennek végső forrása a szl. *počivaliste* 'pihenőhely' fn. (Sreznevskij 2: 1325–6). Később Pócsafalva, a mai rom. Pociovelişte (Lelkes 481).

Pogányhodos 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re' 1580: *Poganhodos* (J. 260), 1600: *Pogan Hodos* (EH. 499). Jánosd és Görbed között sorolják fel, Karánd tartozéka volt.

Kialakulásának kétféle magyarázatát is elképzelhetőnek tartom. Lehetséges, hogy az eredeti **Hodos (2.)** névhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *Pagan* személynévvel (1211, ÁSz. 610) jött létre. Ugyanakkor az sem zárható ki, hogy a *pogány* 'nem egyistenhívő, nem keresztény' (TESz.) melléknév tölti be az első névrész szerepét.

Poján 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától D-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1598: *Poyan* (D. 132), 1600: *Poiam* (J. 325).

Eredetileg mikronév volt, amely a rom. *poiánă* 'erdei, hegyi tisztás' (BAKOS F. 1982: 269, TESz., Dicţ. 2: 267, HEFTY 1911: 305) főnévből szárma-

zik. Ez a románban szláv eredetű földrajzi köznév (vö. FNESz. *Pojény*). A településnév e mikrotoponimából a román nyelvben metonimikus úton jött létre (ehhez lásd PESTY adatközlőjének leírását, HOFFMANN–KIS 1998: 452). A magyar névkincsben átvételnek tekinthető. Később Pojána, majd Biharmező, a mai rom. Poiana (Lelkes 120).

Pojény lásd **Alsópojény, Felsőpojény**

Poklosa 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól D-re' 1587, 1598: *Poklossa* (J. 326, D. 132), 1589–91: *Poklicha* (EH. 774).

Eredete JAKÓ KNIEZSA által támogatott véleménye szerint bizonytalan, de XVI. századi említése és környezete miatt románnak tekinthető. KARÁCSONYI JÁNOS a rom. *pakla* 'homály' szót látja a névben (közli MEZŐ 1999: 305). Köznyelvi előzménye talán a román *pîclíş ~ păclíş* 'mord, mogorva' (Dicţ. 2: 243), *pîclos* 'ködös, párás' (DLR. VIII: 685–6) < : *pîclă* 'köd, pára, gőz' (Dicţ. 2: 243), ami a románban szláv eredetű szó, vö. egyh. szl. *p' kl=* 'szurok' (KNIEZSA 1974: 429, vö. ŠMILAUER 1970: 149 *p' k=lo,* ill. FNESz. *Poklisa*), töve tehát végsősoron azonos a m. *pokol* főnévvel, illetve ennek helynévbeli származékaival, erre lásd **Poklostelek.** Az elnevezést talán a település fekete, szurkos, ragadós talaja motiválhatta. Később Havaspoklos, a mai rom. Pocluşa de Beiuş (Lelkes 252).

Poklostelek 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól DK-re, a Berettyó bal partján' 1213/550: *Puklusteluc,* v. (Gy. 1: 654, J. 326, VRH. 115: 470 [itt *Puclusteluc*]), 1255/300, 1332–7/Pp. Reg.: *Puclustelek,* p. (Gy. 1: 654), 1291: *Puklustelec* (J. 326), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg.: *Puklusteluk,* v. (Gy. 1: 654, VP. 300, 358), 1332–7/Pp. Reg.: *Puchustekel* [romlott alak], v. (Gy. 1: 654) ~ *Puclus telek,* v. (Gy. 1: 654) ~ *Puklustekuk* [romlott alak], v. (Gy. 1: 654), 1496: *Poklos-Thelek,* p. (ComBih. 255), 1598: *Poklosthelek* (D. 132). **Poklostelke** 1389: *Poklostelke,* p. (ComBih. 255), 1403: *Pokolosteleke* (Cs. 1: 620, ZsO. II/1: 2652), 1406, 1458, 1459, 1489: *Poklostheleke,* p., v. (Cs. 1: 620, ZsO. II/1: 5057, ComBih. 255), 1406: *Poklustheleke* (ZsO. II/1: 4373), 1485: *Poklosthelke* (EH. 773).

A *Poklostelek* név a *poklos* 'iszapos' (SzT.) jelentésű melléknév és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév összekapcsolásával (FNESz. *Poklostelek,* KNIEZSA 1943: 193) jött létre. A TESz. szerint az e körbe tartozó helynevek bizonyíthatják, hogy a szláv eredetű *pokol* eredeti 'szurok' jelentésében is átkerülhetett a magyarba. A jelzői előtag olyan területre utalhatott, amelynek földje fekete, szurkos, ragadós. Az *-e* birtokos személyjellel bővülve ebből alakult ki a *Poklostelke* név. A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.). A mai rom. Pocluşa de Barcău (Lelkes 484).

Poklostelke lásd **Poklostelek**

Pokolafalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra, a Reme-

te-patak bal partján' 1588: *Pakalafalwa* (J. 326), 1598: *Pokolafalva* (D. 132). **Pokolest** néven is ismerték. Az idők során magába olvasztotta **Alsolymos**-t.

Előtagjának eredete nem egyértelmű, de a névszerkezet személynévi eredetet sugall. Etimológiailag esetleg összefügg a **Poklosa, Poklostelek** nevekkel, de ezt az *-a*-val írott adatok kevésbé támogatják. Később Biharpoklos, a mai rom. Pocola (Lelkes 120).

Pokolest 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra, a Remete-patak bal partján' 1580: *Pakaliest* (J. 326). Az idők során magába olvasztotta **Alsolymos**-t.

Román eredetű. Alapeleme azonos **Pokolafalva** előtagjával, ehhez a rom. *-şti* képző (vö. KNIEZSA 1943: 146) kapcsolódott.

Pontoskő 'település Bihar vm.-ben (Belényes)Újlaktól K-re, a Remete-patak és a Fekete-Körös összefolyásánál' 1552: *Ponthuskew* (J. 321).

Utótagja a *kő* 'kiemelkedő szikla esetleg sziklacsoport' főnév (TESz., ÚMTsz.), előtagjának eredete bizonytalan, de lásd hozzá: *Pontus oldal* a Várad melletti Püspökiben (HOFFMANN–KIS 1998: 461). Eredetileg mikrotoponima volt, az általa jelölt szikla leírását lásd PESTY FRIGYESnél (HOFFMANN–KIS 1998: 440). A falu később *Petrány* néven szerepel (lásd uott., illetve Lipszky).

Pósa 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, a Berettyó közelében' 1277/282: *Posa* (Gy. 1: 655). **Pósatövise** néven is ismerték. Ma hn. Pelbárthidától ÉK-re (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól D–DNy-ra' 1319/323/581/XVI.: p-em *Pousam* vocatam (Gy. 1: 655, J. 326), 1319, 1587: *Posa* (Cs. 1: 620, ComBih. 248), 1319, 1319/323/581/XVI., 1319/414/XVI., 1323/581/XVI., 1482: *Pousa,* p., t. (Gy. 1: 655, Cs. 1: 620, AnjouOklt. 5: 190/480, 190/481, 193/488 [itt 1319/414/581], 7: 232/498), 1319/323/581/XVI., 1332–7/Pp. Reg. [3a]: *Povsa* (Gy. 1: 655, AnjouOklt. 5: 190/481, 7: 232/498), 1319/323/581/XVI.: *Póysa* (AnjouOklt. 7: 232/498), 1323/581/XVI.: *Poussa,* p. (Gy. 1: 655, AnjouOklt. 7: 232/498), 1332–7/Pp. Reg.: *Pansa* [romlott alak] ~ *Pasa,* v. ~ *Porsa* [romlott alak] (Gy. 1: 655), 1588: *Pausa* (ComBih. 248). **Pósalaka (2.)** néven is ismerték. A mai rom. Păuşa (FNESz. *Váradpósa,* Lelkes 629).

Az **1.** településnév a *Posa* ~ *Pousa* személynévből (1181/XVI., 1181, ÁSz. 645) metonimikus névadással jöhetett létre birtoklásra utalva. A **2.** településnév az adatok alapján régebbinek tartható *Pósalaka* névből jöhetett létre a második névrész eltűnésével, ellipszissel. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a két névforma párhuzamosan alakult ki.

Pósalaka 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re, a Medes és a Berettyó között' [1291–4], 1332–7/Pp. Reg.: *Pousalaka* (Gy. 1: 655, Cs. 1: 620, J. 326, VP. 300), 1308/585, 1587: *Posalaka* (Gy. 1: 655, AnjouOklt. 2: 202/466, ComBih. 259), 1598: *Possalaka* (D. 132). A ComBih. és az EH.

Lak településsel azonosítja. A mai rom. Poşoloaca (FNESz., Lelkes 487). **2.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól D–DNy-ra' [1291–4]: *Posalaka* (Gy. 1: 655, VP. 358), 1560: *Pozalaka* (ComBih. 248). A települést **Pósa (2.)** néven is ismerték.

A *Posa ~ Pousa* személynév (1181/XVI., 1181, ÁSz. 645) és a *lak* 'szálláshely, udvarhely, lakóhely, település' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával jött létre (KNIEZSA 1943: 195, 196), és birtoklásra utalt.

Pósatövise 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, a Berettyó közelében' 1308/313/425: *Pousathyuisse,* p. (AnjouOklt. 2: 153/340, Gy. 1: 655 [itt *Paussathyuisse*]), 1308/313/425: *Posathiuse* (AnjouOklt. 2: 153/340, J. 318), 1313/425 [2a]: *Possathyuisse,* p. (AnjouOklt. 3: 284/633, Gy. 1: 655), 1313/425/XVIII.: *Posatiucze* (AnjouOklt. 3: 284/633), 1318: *Posathwyse* (J. 318).

Talán a **Pósa (1.)** településnévhez kapcsolt *tövis* 'tüskés növény' (TESz.) főnév *-e* birtokos személyjeles alakjának utólagos hozzátételével (vö. KRISTÓ 1976: 95), bővüléssel alakult ki, de elképzelhető a két névváltozat párhuzamos keletkezése is. Arra utalhatott, hogy a területen igen sok tüskés növény tenyészett. A *Pousathyuisse, Possathyuisse*-féle alakokban a magánhangzóközi helyzetben álló *s* geminációja *[-tivisse]* figyelhető meg.

Pozsga 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É–ÉK-re, a Topa jobb oldalán' 1508: *Posga* (J. 327).

Tekintettel a román települési környezetre, a magyarban román eredetű lehet. Végső soron szl. eredetű (IORDAN 351), lásd szerb R. *pozega* 'felgyújtás', ukr. R. *pox oga* 'tűzvész, gyújtogatás' (vö. FNESz. *Pozsega, Pozsga*). Eredetileg irtástelepülésre utalhatott. GYÖRFFY I. szerint Csiszorába olvadt, ahol egy katonai térképen valóban található egy *Bosga* nevű patak (1915/1942: 365).

Prépostősi 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra' 1552: *Preposthewssy* (J. 314).

Az **Ősi (3.)** névhez kapcsolt *prépost* 'katolikus papi elöljáró' főnévvel (TESz.) alakult ki. Az előtag arra utalt, hogy a település a váradhegyfoki premontreiek birtokában volt, és a településnek a többi azonos nevű falutól való elkülönítését szolgálta.

Privárthida lásd **Pelbárthida**

(Pulos) 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen' 1221/550: *Pulos* (Gy. 1: 655, VRH. 115: 472).

A név lexikális szerkezete, etimológiája nem világos. Többé nem szerepel. FEHÉRTÓI személynévként közli az adatot egyetlen ilyen formaként (ÁSz. 658).

Pusztaapáti 'település Bihar vm. ÉK-i részén Szalacstól ÉNy-ra' 1552: *Pwztha Apathy* (J. 196), 1569: *Pwzta Apati* (ComBih. 24), 1587: *Puzthaapathy* (ComBih. 24), 1598: *Puzta Apathi* (D. 132).

Az **Apáti (4.)** névhez kapcsolt *puszta* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az előtag JAKÓ szerint a település korán megindult, tényleges pusz-

tásodására utalhatott (J. 197, vö. GYÖRFFY GY. 1961: 35, 37).

Pusztaatyás 'település Bihar vm. DNy-i részén Cséffától Ny-ra' 1530: *PwzthaAthyas* (EH. 66).

Az **Atyás** névhez illesztett *puszta* megkülönböztető jelzővel jött létre. Az első névrész a település tényleges pusztásodására utalhatott.

Pusztaújlak 'település Bihar vm.-ben Telegdtől ÉK-re a Sebes-Körös jobb partján' 1561: *Pwztha Wylak* (J. 374), 1587: *Puzta-Wylak* (ComBih. 339).

Az **Újlak (3.)** településnévhez illesztett *puszta* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre (FNESz. *Pusztaújlak*). Az előtag az elpusztásodásra, elnéptelenedésre utalt. A mai rom. Uileacu de Criş (Lelkes 493).

Pusztaventer 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É-ra' 1598, 1599: *Puztaventer* (D. 136, J. 386).

Főtagja a **Venter,** amelyhez megkülönböztető jelzői előtagként a település pusztásodására utaló *puszta* melléknevet illesztették. Talán a Fekete-Körös alsó völgyének magyar népe által kibocsátott raj telepedett itt meg (J. i. h.).

Püspöki 1. 'település Bihar vm.-ben Várad mellett ÉNy-ra' 1273/392/477, [1291–4], 1312/XVIII., 1319, 1326 [2a], 1332–7/Pp. Reg. [3a], *1338, 1351, 1352, 1382: *Pyspuky,* v. (Gy. 1: 655, J. 327, AnjouOkm. 1: 497, VP. 358, ComBih. 113, AnjouOklt. 3: 101/213, 5: 148/372, Z. 1: 532, EH. 398), 1284/572: *Pispwky,* v. (Gy. 1: 655), [1291–4], 1342: *Pispuky,* p. (Gy. 1: 655, VP. 360, Bunyitay 2: 489, EH. 398), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg.: *Pispuki,* v. (Gy. 1: 655, VP. 357), 1332–7/Pp. Reg.: *Pespuki* (Gy. 1: 655) ~ *Pyspuki* [3a] (Gy. 1: 655), 1341: *Pispiky,* v. (EH. 398), 1389: *Pispiki* (MEZŐ 2003: 63, 66), 1402, 1467: *Pyspeky,* opp. (Cs. 1: 599), 1428, 1528: *Pistel* [romlott alak] (ComBih. 113, EH. 398), 1581: *Pwspeökiensis* ~ *Pyspeöky* (EH. 398), 1587: *Pyspeőky* (ComBih. 113), 1588: *Püspöki* (ComBih. 113), 1598: *Bispegs* [romlott alak] (ComBih. 113) ~ *Pwspeoky* (D. 133), 1599: *Pwspeőky* (ComBih. 113), 1600: *Pwspeöky,* opp. (EH. 398). Neve arra utalt, hogy a falu birtokosa a váradi püspök volt (JAKÓ i. m. 68). Nagyváradhoz tartozik, a mai rom. Episcopia Bihorului (FNESz. *Biharpüspöki,* Lelkes 120). **2.** 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1329, 1332–1426, 1332–7/Pp. Reg., 1429: *Pyspuky,* p., v. (Gy. 1: 656, Cs. 1: 620, J. 324 [itt *Pyspuki*]), 1332–7/Pp. Reg.: *Pyspuki* [2a] ~ *Pyskupy,* v. (Gy. 1: 656). **Piski** és **Egyházaspiski** néven is ismerték. **3.** 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re' 1336: p. Geus al. nom. *Pyspuky* (Gy. 1: 620). A fenti adat **Gőz** névváltozatának mutatja. LELKES **Bagamér** településsel azonosítja (Lelkes 91).

A *püspök* méltóságnév és az *-i* helynévképző (TNyt. I, 254–5), összekapcsolásából alakultak ki (KNIEZSA 1943: 194, KISS L. 1997b: 183). A névalakokban megfigyelhető, hogy a *püspök* első magánhangzóját a bihari

terület helynevei túlnyomó többségükben eredeti illabiális *i*-ként (vö. R. **piskup,* TESz.) őrizték meg (ezekhez lásd még **Barátpüspöki** adatait is). Adataink már a hangátvetés és a hangrendi kiegyenlítődés utáni lexéma-formát mutatják. Az első labiális formák a XVI. század végéről valók. Több adatban a második szótag magánhangzója is illabiális.

Rábaj lásd **Rábé**

Rábé ~ Rába(j) 'település Bihar vm. Ny-i részén (Berettyó)Újfalutól Ny-ra' 1215/550, 1219/550, 1279: *Rabay* (Gy. 1: 512, J. 328), 1271/284: *Rabey* (Gy. 1: 512), 1332/37: *Bake* [romlott alak] (ComBih. 226), 1332–7/Pp. Reg., 1399: *Rabe* (Gy. 1: 512, J. 328), 1335/336, 1336, 1410: *Raba* (Gy. 1: 512, J. 328). A XIII. századtól a XV. század néhány évét leszámítva a középkorban Békés vm. tartozéka volt, s GYÖRFFY GY. is ott tárgyalja. Részei a **Kisrábé** és a **Nagyrábé** nevet kapták.

Egyesek szerint a *Rabi* személynévből (1239/241/504, ÁSz. 662) metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynévhez vö. talán ném. *Raab(e)* szn. Ez az alakulásmód azonban nem magyarázza a régi adatok *j* elemét és a mai szóvégi hosszú magánhangzót. Mások egy szláv **Rabéj'* személynévből indulnak ki, vö. le. *Rabiej* szn. (FNESz. *Nagyrábé*). BENKŐ azok között *-j* helynévképzős nevek között sorolja fel, amelyeknek ómagyar személynévi megfelelőit nem ismerjük pontosan (1998d: 166, 2004: 409, 413), ám a *Rába* későbbi családnévi használata (1448: Paulus *Raba,* RMCsSz. 879) megengedi annak a feltételezését, hogy az ómagyar korban is létezett ilyen név. A névtípus képzős vagy puszta személynévi eredetére vonatkozó nézetek különbségére lásd BENKŐ 2004 és FEHÉRTÓI 2004.

Radvány 'település Bihar vm.-ben Cséffától DNy-ra, a Nyár-ér jobb partján' +1214/334, 1517: *Rodwan* (Gy. 1: 656, Bunyitay 2: 219), [1291–4]: *Rodoan* (Gy. 1: 656, J. 327, VP. 358), 1341: *Radawan* (Gy. 1: 656, J. 327), XIV.: *Rodvan* (ComBih. 263), 1475: *Radvan* (Cs. 1: 620), dátum nélkül: *Roduan* (Cs. 1: 620), 1517: *Radwan* (Károlyi 3: 108). Kettéosztódásával alakult ki **Kis-** és **Nagyradvány** település.

Valószínűleg a *Rodowan* ([1067]/267, ÁSz. 664), *Rodoan* személynévből (1131, ÁSz. 664) jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapjául szolgáló személynév szl. eredetű: vö. cseh *Radovan ~ Radvan* szn., le. *Radowan ~ Radwan.* Nem zárható ki azonban szláv helynévi eredete sem: vö. le. *Radwań* hn., blg. **Radovanj'* hn., ez utóbbi esetben a szláv név a birtoklást kifejező szláv *-j'* képzővel alakult (vö. FNESz. *Radvány*). A *Rodoan* formában az intervokalikus helyzetben lévő *β* kiesett. Ez a jelenség akkor különösen gyakori, ha az első vokális labiális (BÁRCZI 1958: 50, 128, BENKŐ 1957: 78). A hiátusos helyzet azonban gyakran váltakozik a *β* meglétével. Ma psz. Marcelháza és Cséffa között (Gy. i. h.).

Ragáld 'település Bihar vm. ÉK-i részén, Éradonnyal volt határos' 1265,

1308/313/425, 1327 [2a], 1338, 1338/396, 1392, 1393, 1408, 1414, 1435: *Ragald,* p., pr., t. (Cs. 1: 621, ComBih. 267, AnjouOklt. 2: 153/340, 11: 64/122, Károlyi 1: 130–6, 2: 2–3, 10–1, 163, 165, Str. 3: 317), 1446, 1483: *R.,* p. (Cs. 1: 621).

Valószínűleg a *Rogald* (1280, ÁSz. 665) személynévből jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapjául szolgáló személynév talán a *Ragnaldus* (ÁSz. 667) származéka. A település nevét a *Ragát-hegy* és *-sziget* határrésznév tartotta fenn (HOFFMANN–KIS 1996: 189).

Rasztoka 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától É-ra, a Petrósz-Körös forrásvidékénél' 1587: *Reztoka* (J. 328), 1598: *Rezthoka* (D. 133), 1600: *Raztoka* (J. 328).

A román nyelvterületen több helyen előforduló rom. *rostoacă* 'elágazás, patakág', jelentésű főnévre vezethető vissza (vö. FNESz. *Alsórásztok,* és JANITSEK 1999: 162, IORDAN 72–3), amely a románban szláv jövevényszó (vö. FNESz. *Alsórásztok*), 'vízválasztó', 'folyóelágazás', 'vízköz' jelentésben. A településnév magyarban román jövevény. JAKÓ tipikus délszláv névnek mondja (i. h., vö. még KNIEZSA 1941a: 211). Az újkorban Petrószba olvadt (J. i. h.).

Ravaszlik 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re a Kegyek bal partján' 1483: *Rawazlyk* (J. 328).

Mikrotoponimaként jöhetett létre a *ravasz* 'róka' jelentésű állatnév (TESz.) és a *lyuk ~ lik* főnév összetételével, jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből. A m. R. *ravaszlyuk* 'rókakotorék' jelentésű köznév volt, az állat szállását nevezte meg, s olyan helyet jelölhetett tulajdonnévként (vö. OklSz., HA. 1., 2., KMHsz. 1.), ahol egy vagy több rókalyuk volt. Ez a mikrotoponima lett metonimikus úton településnévvé.

Rebegefalva 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól ÉK-re a Hollódi-patak bal partján' 1552: *Rebeghefalwa* (J. 331). Később **Robogány** néven ismerik.

JAKÓ „a névadásban megnyilvánuló magyar hatás"-ról beszél, amely a román *Robogány* magyar megfelelőjeként létrehozta a helynevet. Az összetett helynév előtagja talán a magyar *Rebege* 'rebegő' személynév (RMCsSz. 888), utótagja a *falu -a* birtokos személyjeles *falva* alakja.

Recselény 'település Bihar vm. D-i részén, a Belényes környéki falvak egyike' 1598: *Raczyvlyen* (D. 133), 1600: *Recheeleny* (J. 328).

JAKÓ szerint román megülésű volt. A magyar *-ény* névvégződés a román *-eni* képzőre utal. A román nyelvterületen gyakoriak az olyan víznevek, mint *Recea ~ Răcea, Recile, Răcila, Recelea, Răceni* és változataik (IORDAN 120–1, 548), talán ezekkel van kapcsolatban.

Régeny 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra' [1177/202–3]/XV.: *Reguen,* v. (Gy. 1: 656, J. 329 [itt *Regnen*]), 1313, 1316 [2a], 1336: *Regun,* p. (Gy. 1: 656, J. 329, AnjouOklt. 3: 283/631, 4: 110/282), 1587: *Rhegen* (ComBih. 264), 1588, 1598: *Reghen* (ComBih. 264, D. 133), 1599: *Regeny* (ComBih. 264).

A *Regun* személynévből (+1086, ÁSz. 672) jött létre (FNESz. *Régenypuszta*) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapjául szolgáló személynév német eredetű, vö. ném. R. *Ragino, Regino* szn. (KNIEZSA 1939: 135).

Rékas lásd **Rékasd**

Rékasd 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől D–DK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1552: *Rekasdh* (J. 331) **Rékas** 1598: *Rekas* (D. 133). **Riskod** néven is említik.

A *Rékas* nevek alapja KISS LAJOS szerint a szláv *rěka* 'folyó' (KNIEZSA 1974: 460, ŠMILAUER 1970: 152) főnév, amely a magyarba is átkerült (> m. N. *réka* 'ér, patak', OrmSz.). A településnevet e földrajzi köznév *-s* képzős származékának tartja. A *Rékasd* ebből alakulhatott *-d* képzővel kiegészülve, de talán inkább az alapszó *-sd* képzős származékaként. Az elnevezés a település folyómenti elhelyezkedésére utalhatott. Később Rikosd, a mai rom. Butani (Lelkes 507).

Reménvára lásd **Rényvára**

Remete 1. 'település Bihar vm. DNy-i részén a Gyepes patak közelében' 1318, 1338, 1587: *Remethe,* p. (Gy. 1: 657, J. 329, AnjouOklt. 5: 141/353 [itt *Remete*], ComBih. 264, Z. 1: 532), 1327/589: *Remete,* v. (Gy. 1: 657, AnjouOklt. 11: 95/198), 1598: *Remette* (D. 133). Ma psz. Kötegyán mellett D-re (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra, a Remete-patak bal partján' 1422, 1587: *Remethe* (Cs. 1: 621, J. 328, ComBih. 264). Részekre szakadásával jött létre **Magyar-** és **Oláhremete,** illetve **Váncsaremete.** Később Magyarremete, a mai rom. Remetea (Lelkes 380).

A személynévként (*Remete:* 1351, ÓmOlv. 194) is előforduló *remete* 'a világtól elvonulva élő személy' (TESz.) jelentésű főnévből keletkezett (vö. FNESz. *Remete*). Ha tulajdonnévi eredetű, akkor metonimikus névadásról beszélhetünk, és a név birtoklást fejezhetett ki. Ha nem a személynév a névadás alapja, abban az esetben a motiváció egy a településen lévő remetetelep lehetett. A névadás módja ekkor is a metonímia volt.

Rény- ? vár(a) 'település Bihar vm. D-i határrészén, Bajjal együtt szerepel' 1433, 1434: *Renwar ~ Rememwara* (Cs. 1: 612).

A kétféle alakban szereplő adatok közül esetleg a *Renwar* köthető későbbi előfordulásokhoz. A Fekete-Körös mellett fekvő **Rieny** szerepel *Rhen* formában is, talán ezt láthatjuk a fenti adat előtagjában megjelenni. Rieny területén PESTY adatközlője egyedül az ott található romokról szól (HOFFMANN–KIS 1998: 465), ami esetleg e vár maradványa lehet. Ha azonban a *Rememwara* alakot tekintjük valós formának, akkor a helynév a *Remen* személynév (1138/329, ÁSz. 673) és a *vár* 'erődítmény, megerősített hely' (TESz. *vár*[2]) főnév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételeként magyarázható. CSÁNKI felveti, hogy a szókezdő *R* mássalhangzó a *K* esetleges elírása lehet, s ekkor talán azonosítani lehetne **Kemény** településsel (i. h.).

Répáskeszi ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől K-re, a Köles-ér bal partján’ 1468, 1473, 1481: *Repeskezy* (Cs. 1: 613), 1468, 1473, 1474, 1480, 1481: *Repaskezy,* p. (Cs. 1: 613, J. 276, ComBih. 176). **Keszi** néven is ismerték.

A *Keszi* településnévhez kapcsolt *répás* melléknévvel jött létre. Az előtag általában erdőirtással nyert helyre utal, amelybe eleinte répát vetettek, hogy annak többszöri kapálásával a cserje teljesen kipusztuljon (vö. FNESz. *Répáshuta*). A jelző bizonyára az azonos nevű településektől való elkülönítést szolgálta.

Reszege ’település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól Ny-ra, az Ér jobb partján’ [1163–73]/520 k.: *Kezwge [ɔ: Rezwge] ~ Kezwyge [ɔ: Rezwyge],* v. (Gy. 1: 657), [1291–4], 1299: *Rezuge* (Gy. 1: 657, VP. 300), 1297: *Rezugue* [2a], p. (Gy. 1: 657), 1317 [2a], 1342, 1343, 1359, 1369, 1388 [3a], 1438, 1452, 1483: *Rezege,* p. (Gy. 1: 657, Cs. 1: 621, AnjouOkm. 1: 436, 4: 230, 7: 642, Károlyi 1: 311–3, 432, ComBih. 265, AnjouOklt. 4: 199/525, 199/528, Károlyi 1: 153–4). **Vámosreszege** néven is ismerték.

A *Reuceg* személynévhez (1138/329, ÁSz. 675) kapcsolt eredeti *-e* birtokos személyjellel jött létre, amely azonban itt már esetleg mint helynévképző szerepelt. A településnév birtoklást fejezhetett ki. A személynév alapja a *részeg* melléknév (FNESz. *Reszege*). Ma psz. Nagylétától D-re (Gy. i. h.).

Rétszentmiklós ’település Bihar vm. ÉNy-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján’ 1598: *Rettsentmiklos* (D. 133). **Kisszentmiklós** néven is ismerték.

A **Szentmiklós (2.)** településnévhez kapcsolt *rét* megkülönböztető előtaggal jött létre, amely a település Nagy-Sárrét-beli elhelyezkedésére utalt (FNESz. *Rétszentmiklós*).

Rév ’település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re, a Sebes-Körös jobb partján’ 1332–7/Pp. Reg., 1459: *Bev* [romlott alak], p., v. (Gy. 1: 657, ComBih. 344) ~ *Bey* [romlott alak], v. (Gy. 1: 657) ~ *Rev* [3a], v. (Gy. 1: 657, J. 330) ~ *Rey* [romlott alak] (Gy. 1: 657), 1405, 1406, 1425, 1435, 1458, 1485, 1520, 1528, 1598: *Rew,* op., p., v. (Cs. 1: 621, EH. 1087, ZsO. II/1: 3921, 4373, 5057, ComBih. 344, D. 133), 1553: *Revu* [romlott alak] (ComBih. 344). **Réved** 1406: *Rewyd,* p., v. (ComBih. 344). Kirajzásaként született meg **Kövesdrév** és **Révelő.**

Eredetileg mikronév volt, amely a *rév* ’vízi átkelőhely’ jelentésű köznévből (TESz.) jött létre, és ilyen helyet jelölt (FNESz. *Rév,* KNIEZSA 1943: 196, KISS L. 1992b: 92). Ebből alakult ki metonimikus úton a település neve, s utalt annak pontos elhelyezkedésére is: a falu a Sebes-Körös átkelőhelyénél épült. A *Réved* névalak a *Rév ~ rév* formához illesztett *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) született meg bővülés vagy helynévképzés eredményeként. A *Revu* alak végén szereplő *u* a kései adatolás miatt semmiképpen sem lehet tőséghangzó. A rom. Vadu Crişului (Lelkes 505).

Réved lásd **Rév**

Révelő 'település Bihar vm. K-i részén, valószínűleg Rév bal parti részével lehet azonos' 1520, 1552: *Rewelew* (J. 330, Cs. I, 621, ComBih. 266), 1560: *Ryw elw* (ComBih. 266), 1598: *Reveleő* (D. 133).

A közeli **Rév** falu kirajzása lehetett, amely nevének első elemét is adta. Ehhez az *elő* 'helyileg elöl lévő' (TESz. *elő*[1] a.) jelentésű névelem kapcsolódott a település pontos elhelyezkedésére utalva.

Rézbánya 'település Bihar vm. DK-i csücskében a Fekete-Körös forrásvidékén' 1585: *Rezbanya ~ Reezbanya* (ComBih. 29). **Kisbánya** néven is ismerték.

A *réz* és a *bánya* köznév összetételével jött létre. Arra utalt, hogy a lakosok rézbányászattal foglalkoztak. A váradi püspökség területén folyó bányászat központja volt.

Rieny 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől D–DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1588: *Ryeen* (J. 331), 1600: *Rhen* (J. 331), 1598: *Reyen* (D. 133).

Alapja KARÁCSONY JÁNOS szerint (közli MEZŐ 1999: 323) a rom. *rîie* 'rüh' főnév (vö. BAKOS F. 1982: 221). A névadás motivációja azonban nem világos. BUNYITAY a település nevét a lakók francia eredetét bizonyítandó említi: „*Rien* falu eredetileg franczia gyarmat volt. A hagyományt történeti adat legalább eddig nem támogatja, s legfeljebb az említett falu neve szólhat mellette." (1: 114). Esetleg összefügg vele a **Rényvára** név. Később Rény, a mai rom. Rieni (Lelkes 503).

Rikács 'település Bihar vm.-ben Bihartól DNy-ra' 1209 Pp: *Richaz,* v. (Gy. 1: 595), 1334: *Rykalch* alio nomine Arthand (J. 201, Knauz 1: 55). **Ártánd** névváltozata.

Talán szláv eredetű, KNIEZSA szerint az ősszl. ***rěka* 'folyó' főnévre vezethető vissza (1974: 460). Ebben az esetben a névvégi *cs* magyarázatra szorul. A szláv etimológiát az sem látszik támogatni, hogy e vidéken nem tűnik jelentősnek a szláv eredetű elnevezések jelenléte. A TESz. összefüggésbe hozhatónak mondja a *rikácsol* ige tövével.

Rikácsiártánd 'település Bihar vm.-ben Bihartól DNy-ra' +1075/+124/+217: *Rikachi Artand,* v. (Gy. 1: 595, J. 201, Cs. 1: 602 [itt *Rikachi Arthand*], DHA. 215), +1124/+217/328: *Rykachiartand* (DHA. 215), +1124/+217/505: *Rikachiarthand* (DHA. 215). GYÖRFFY GY. azonosítja az azonos települést jelölő **Ártánd** és **Rikács** jelöltjével.

E településnévforma a fenti két név összetételével jött létre. Az előtag *-i* képzős formája 'a Rikács melletti Ártánd' névszerkezetet sugallja, ami azonban feltételezné, hogy *Rikács* és *Ártánd* nem egy, hanem két szomszédos település.

Riskod 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől D–DK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1561: *Riskod* (J. 331).

Vagy a korábbi **Rékasd** névalakból jött létre *k : s* hangátvetéssel, vagy a magyarba átkerült szl. *rí;ka* 'kis folyó, patakocska' (vö. FNESz. *Riska*)

főnévhez kapcsolt *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) alakult ki. A település folyómenti elhelyezkedésére utalhatott.

Robogány ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól ÉK-re a Hollódi-patak bal partján’ 1598: *Robogan* (D. 132). **Rebegefalva** néven is említik.

Eredete előttem ismeretlen, JAKÓ a településnevet románnak mondja. Később Robogány, a mai rom. Răbăgani (Lelkes 508).

Rogoz 1. ’település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen’ 1332/Pp. Reg.: *Rogos* (J. 331), 1598: *Rogoz* (D. 123). **2.** ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól D–DNy-ra’ 1552, 1582, 1598: *Rogoz* (J. 331, D. 124). A mai rom. Rogoz de Beliu.

A rom. *Rogoz* helynév a román *rogoz* ’sás, káka’ növénynévből származik (FNESz. *Bélrogoz*), az alapjául szolgáló főnév szláv eredetű, vö. blg. *pogóz* ’gyékény’ (vö. KNIEZSA 1974: 467 *rogosz,* BAKOS F. 1982: 272 *rogosz,* ŠMILAUER 1970: 153 *rogoz*=). A magyarba a román helynév mint jövevénynév került át.

Rojt ’település Bihar vm.-ben Cséffától É-ra, a Sebes-Körös és a Nyár-ér között’ [1291–4], XIV.: *Ruyd* (Gy. 1: 657, J. 331, VP. 358, ComBih. 268), 1332–7/Pp. Reg.: *Buhd* [romlott alak] (Gy. 1: 657) ~ *Moth* [romlott alak] (Gy. 1: 657) ~ *Rahd* [romlott alak] (Gy. 1: 657, Cs. 1: 621) ~ *Ruchd* (Gy. 1: 657, Cs. 1: 621) ~ *Rudh,* v. (Gy. 1: 657) ~ *Ruhd* (Gy. 1: 657, J. 331), 1374: *Royth* (J. 331), 1406: *Rohth,* p., v. (ComBih. 268,), 1599: *Roit* (ComBih. 268).

A *Ruchtu* (1211, ÁSz. 683) személynévből jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 197) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév a m. R. *Ruh* (1255, ÁSz. 684) személynév származéka, ami a *roh* ’feketés, vörös, rőt’ melléknévből való (TESz.). A személy- és helynévi adatok alakváltozatai a szóvégi *χ* különféle változásaival fejlődhettek ki: *ɤχd ~ ɤχt > ɤi̯t.* Úgy látszik, a névvégi *d : t* zöngés-zöngétlen mássalhangzópár párhuzamosan élt egymás mellett, s végül a *-t* szilárdult meg (vö. MELICH 1915–1917: 348, KUBINYI 1953: 414). A mai rom. Roit (Lelkes 508).

Rontó ’település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, a Hév-jó völgyében, a meleg források közelében’ 1552, 1587: *Rontho* (J. 332, ComBih. 268).

Etimológiája homályos. Bizonyára a *ront* igenévi származékára vezethető vissza, de a névadás motivációja nem világos. Családnévként első adata csak 1673-ból adatolható (RMCsSz. 897). A mai rom. Rontău (Lelkes 509).

Rósa ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra, a Remete-patak forrásvidékénél’ 1445, 1598: *Rossa* (J. 332, D. 133).

Román eredetű, vö. rom. *Roşia* (FNESz. *Biharrósa*). A név alapja a román *roşu* ’piros, vörös’ melléknév (Dicţ. 2: 436 *roşu,* KNIEZSA 1943: 133, 1944: 29). A PESTY-féle gyűjtés közlése szerint „Rossia elnevezését egy *Piátra Rosia* nevezetű helyen

eredt kiss patakról vette" (HOFFMANN–KIS 1998: 472), eszerint metonimikus névadás történt. Később Biharrósa, a mai rom. Roşia (Lelkes 120).

Rózsafalva 'település Bihar vm.-ben Székelytelektől DK-re' 1583: *Rwsafalva* (J. 332), 1598: *Rosafalwa* (D. 133), 1600: *Russaffalva* (EH. 431).

Előtagja talán a személynévként is alkalmazott m. *rózsa* növénynévvel lehet azonos, s ehhez kapcsolták a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakját. Amennyiben az első névrészben a *Rosa* (1234/550, ÁSz. 681) személynév szerepel, az elnevezés birtoklást fejezhetett ki, de a név esetleg a növény gazdag jelenlétére is utalhatott. A mai rom. Fonău (Lelkes 510).

Rövid 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől D-re, Ugra, Rojt és Szentmiklós (4.) közt' 1374: *Rywid* (J. 332), 1406: *Rewyd* (Bunyitay 1: 226), 1552: *Rewydh* (J. 332).

A *rövid* 'hosszirányban kicsi' jelentésű melléknévből jött létre metonimikus úton, s a település nagyságára utalt. Az adatok első szótagbeli illabiális magánhangzója általános volt a régiségben a közszó alakjában is (TESz., OklSz.).

Rubin 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re' 1336: p. Kokath vocatam alio nomine *Rubyn* (J. 280, AnjouOkm. 3: 247). **Kakat** néven is ismerték.

Személynévi eredetű településnév, amely a *Ruben* (+1029/[1169]/364, ÁSz. 682) ~ *Rubin* (1238/238, uo.) névből származik. Ennek *Rubinus* ~ *Rubenus* alakja is gyakori használatú volt (uo.). KARÁCSONYI e személynevet vallon-olasz eredetűnek mondja (1923: 28). Eszerint a településnév a tulajdonos személynevéből származhat metonimikus úton.

Saját ~ Siát 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól DNy-ra' 1344: *Sayath* (J. 338, H. 3: 153), 1580: *Syatth* (J. 338), 1589–91, 1598: *Syatt* (EH. 982, D. 133), 1600: *Süat* (EH. 982).

A m. R. *saját* 'tulajdon, birtok' (TESz.) jelentésű főnévből keletkezett (FNESz. *Siád*) metonimikus úton. A *Siát* alakváltozat elhasonulással alakult, és az eredeti etimológiai jelentés elhomályosulását mutatja. A későbbi *Siád* forma *t* > *d* végződéscsere eredménye, amely bizonyára a *-d* végű (többnyire eredetileg képzős) nevek analógiájára jött létre. KISS LAJOS szerint a *Sajó* és *Sió* víznévvel való összekapcsolása nem meggyőző (FNESz. i. h.). A mai rom. Şiad (Lelkes 514).

Sál 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' 1213: *Salu* ~ *Silu* (J. 333). **Sálhida** néven is ismerték.

A *Saul* (1111, ÁSz. 693) személynévből jött létre metonimikus úton. A XVI. században Hencidába olvadt (J. i. h.).

Salamon 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Kis-Körös partján' *1214/550: *Solomun,* t. (Gy. 1: 657, J. 332, VRH. 132: 560), *1222: *Solomonis,* v. (VRH. 132: 559), 1342, 1403, 1404: *Salamon* (Gy. 1: 657, Cs. 1: 621, ZsO. II/1: 2679, 2927, J. 332,

AnjouOkm. 4: 229). **Szodos** néven is ismerték.

A *Salamon* ~ *Salomon* (1067/[1267], 1074, ÁSz. 687) személynévből jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki: névadó birtokosa a XII. század közepén élt (J. i. h.). Ma psz. Hencida határában és hn. Bojt határában ÉNy-on (Gy. i. h.).

Sálhida 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' [1291–4]: *Saulhyda* (Gy. 1: 658, J. 333, VP. 298), 1332–7/Pp. Reg.: *Salida,* v. (Gy. 1: 658) ~ *Samilhida* [romlott alak], v. (Gy. 1: 658) ~ *Saulhida,* v. (Gy. 1: 658) ~ *Gamilhida* [romlott alak], v. (Gy. 1: 658) ~ *Gaulhida* [romlott alak], v. (Gy. 1: 658) ~ *Gulhida* [romlott alak], v. (Gy. 1: 658), 1363: *Salhyda,* p. (ComBih. 275), 1458: *Sarhyda* [romlott alak] (Cs. 1: 621), 1507: *Saalhyda* (Cs. 1: 621). CSÁNKI azt írja, régebben a **Gálhida** nevet viselte, de az erre a névalakra utaló adatok véleményem szerint inkább elírásnak, romlott alaknak tekinthetők.

Valószínűleg párhuzamosan alakult ki a **Sál** névváltozattal: előtagja a *Saul* személynév (1111, ÁSz. 693), amelyhez a *híd* 'vízi átkelőhely' jelentésű főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott. E mikrotoponimából a település neve metonimikus úton jött létre. A kronológiai adatok alapján azonban az is elképzelhető, hogy a *Sál* településnév bővült később a *-hida* utótaggal. (Az ilyen típusú településnevekre lásd a **Bócshida** szócikket.)

Sályi 'település Bihar vm.-ben Váradtól D-re, a Nyár-ér partján' [1291–4], 1332–7/Pp. Reg. [2a]: *Sauli* (Gy. 1: 658, J. 333, Cs. 1: 621, VP. 358), 1319/414/XVI.: *Sawuly,* v. (Gy. 1: 658, AnjouOklt. 5: 193/488 [itt 1319/414/581-es dátummal]), 1332–7/Pp. Reg.: *Gauli* [romlott alak], v. ~ *Gauly* [romlott alak], v. ~ *Sady* [romlott alak], v. ~ *Sauk* [romlott alak], v. (Gy. 1: 658), 1587, 1598, 1600: *Saly* (ComBih. 284, D. 133, EH. 976), 1588: *Sali* (ComBih. 284).

A *Saul* személynévhez (1111, ÁSz. 693) kapcsolt *-i* helynévképzővel jött létre (FNESz. *Biharsályi,* KNIEZSA 1943: 196, KISS L. 1992b: 91, 1997b: 183), és birtoklást fejezhetett ki. A személynév végi *l* a rákövetkező *-i* képző hatására palatalizálódott. Hogy ez korszakunkban már megtörtént-e, a helyesírás alapján kideríthetetlen. A mai rom. Şauaieu (Lelkes 120).

Sályseptely lásd **Sályseptelye**

Sályseptelye 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra' 1379: *Sal Septele* (J. 337). **Sályseptely** 1448, 1457: *Salseptel* (Cs. 1: 622).

A **Septely** településnévhez kapcsolt személynévi előtag a **Batizseptelye** előtagjával korrelációban a falu valamely részét jelölhette. A *Sol* ~ *Sal* személynév (+1086 ~ 1214/550, ÁSz. 723) bizonyára a *Saul* változata, JAKÓ szerint a XIII. század második felében élt birtokosra utalt (i. h.). A korábbi névváltozatban a birtoklást az *-e* birtokos személyjel is kifejezi, a későbbi adatokból ez hiányzik.

Sámson 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől ÉK-re' [1291–4]: *Samsun* (Gy. 1: 658, J. 334, VP. 222),

1324, 1335, 1347, 1402 k.: *Samson* (Gy. 1: 658, ZsO. II/1: 2166, AnjouOkm. 2: 166, 5: 49–50, AnjouOklt. 8: 240/476, NÉMETH P. 1997: 172, Károlyi 1: 114). Kettészakadásával alakult ki **Túrsámson** és **Szalóksámson.** Az első falu a Gutkeledek, a második a Hontpázmányok tulajdona volt.

A *Samsun* személynévből (1138/329, ÁSz. 690) jött létre (FNESz. *Hajdúsámson*) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki.

Sáncsi 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DNy-ra' 1255/300 k., [1291–4]: *Santusy,* p., v. (Gy. 1: 658, J. 334 [az 1255-ös adat itt *Sancusy*], VP. 300), 1406: *Samsy* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 334), 1435: *Sanchy* (J. 334), 1458, 1552: *Zanchy* (Cs. 1: 622, J. 334), 1598: *Sanczy* (D. 133).

A korai adatok és a vele rokon nevek tanúsága szerint a *Sanctus* ~ *Santus* személynév (1202–3/500 k., 1220/550, ÁSz. 691) és az *-i* helynévképző kapcsolódásával jött létre, és birtoklást fejezett ki. A névben a második szótag magánhangzójának eltűnését követően a *t* + *s* kapcsolatából *cs* jött létre. Ma psz. Micske mellett É-ra (Gy. i. h.).

Sáp 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra' 1339/394> 747, 1588: *Sap* (AnjouOklt. 23: 314/688, ComBih. 280), 1429, 1525, 1587: *Saap* (MEZŐ 2003: 376, J. 334, ComBih. 280), 1598: *Sáp* (D. 133).

Vitatott eredetű. Legvalószínűbb, hogy a *Sap* személynév (+1086, ÁSz. 692) az elnevezés alapja. A névadás ebben az esetben metonimikus úton történt, és birtoklásra utalhatott. KISS LAJOS szerint az is elképzelhető, hogy a m. *sápad, sápaszt* ige családjába tartozik, s ebben az esetben a talaj színére utalva közvetlenül vált helynévvé metonimikus úton. A névmagyarázat további lehetőségeként felmerült, hogy a *Sáp* helynév a német eredetű m. *sáp* 'dézsa, sajtár' (TESz. *sáf,* MOLLAY 1982: 482–3) főnévből jött létre, s vagy sajtárra emlékeztető mélyedéssel, vagy sajtárral történő gabonaszolgáltatással függ össze (vö. FNESz. *Sáp*). Méhkeréktől ÉK-re több határrész őrzi a nevét (J. i. h.).

Sáránd 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re' 1332–7/Pp. Reg.: *Garand* [romlott alak] (Gy. 1: 658), 1332–7/Pp. Reg., 1464, 1598: *Sarand,* v. (Gy. 1: 658, Cs. 1: 621, J. 335, D. 133), 1561: *Saarand,* p. (ComBih. 281). **Sáráng** 1219/550, [1291–4] [2a], 1323, 1342 [2a], 1347: *Sarang,* loc., v. (Gy. 1: 658, J. 335, VP. 222, 298, 358, AnjouOkm. 4: 230, 5: 109, 280, AnjouOklt. 7: 213/459, VRH. 122: 508), 1411, 1415, 1441, 1447: *Sarangh* (Cs. 1: 621, J. 335, ComBih. 281, Károlyi 2: 263). **Sárángd** 1485 k.: *Sarangd* (Cs. 1: 621). **Bakósárándja** néven is ismerték.

KISS LAJOS a *Scarandi* személynévből (1202–3/500 k., ÁSz. 695) eredezteti, és a *Sáráng* változat *g*-jét inetimologikus eredetűnek tartja (FNESz.). A többrendbeli korai előfordulás azonban inkább a *Sáráng* elsődlegessége mellett szól, amely szintén esetleg személynévi eredetű lehet (1369: *Sarang,* FNESz. *Sarangos*). A *-d* a talán képzőnek felfogott *-g* helyére másodlagosan kerülhetett, ilyen képzőváltakozás-

ra másutt is találunk példákat (vö. TÓTH V. 1997: 163). A *Sarangd* forma mindkét képző meglétét mutatja.

Sáráng lásd **Sáránd**

Sárángd lásd **Sáránd**

Sárfő ’település Bihar vm.-ben Székelyhídtól Ny-ra’ 127[8], [1291–4] [2a], 1400: *Sarfeu,* v. (Gy. 1: 659, ZsO. II/1: 343, J. 335 [itt 1270-es évszámmal], VP. 222, 298), 1393, 1435, 1438: *Sarfew,* p. (Cs. 1: 621, J. 335, ZsO. I, 3182), 1587: *Sarfeo* (ComBih. 282).

Eredetileg víznév lehetett, amely egy **Sár* folyó- vagy állóvíznév és a *fő* ’forrás, kezdet’ (TESz. *fej* alatt), esetleg a ’felső, vagy valamely része valaminek’ (vö. NEMES 2005: 61 *fej,* 68 *fő*) jelentésű főnév összetételével, szintagmatikus szerkesztéssel jött létre jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből. BUNYITAY szerint a település az Almás patak által képezett tó fejénél állt, s innen kapta nevét, mivel „a tó régi magyarosan «sár»-nak neveztetett” (2: 372). A településnév a mikronévből metonimikus úton jött létre, és a hely pontos elhelyezkedésére utalt (vö. FNESz. *Nyitrasárfő*). Álmosdon (Sárfőtől É-ra) *Sárfű-dűlő* őrzi a nevét, amelyet a múlt században azzal magyaráztak, hogy sárfüvet termett (HOFFMANN–KIS 1996: 50). Ma psz. Nagylétától K–DK-re (Gy. i. h.).

Sár(i) ’település Bihar vm. Ny-i részén, pontos helye ismeretlen, Iráz körül kereshető’ 1216/550: Chicou quod de v. *Sari* (Gy. 1: 659, VRH. 122: 507).

Eredete nem egyértelmű. Valószínűleg a m. *sár* ’mocsár, vizenyős terület, víztől híggá vált föld’ (TESz.) jelentésű főnév és az *-i* helynévképző (TNyt. I, 254–5) összekapcsolásával, morfematikus szerkesztéssel alakult ki: ezt a feltevést erősítené a település valószínű lokalizációja, mivel a kérdéses terület erősen mocsaras vidék volt. Nem zárható ki azonban az sem, hogy a névadás alapja a *Sar* (1131, ÁSz. 692) személynév, amelyhez az *-i* képzőt kapcsolták (TNyt. I, 254–5). A név ebben az esetben birtoklást fejezett ki. Többé nem szerepel (Gy. i. h.).

Sarkad ’település Bihar vm. DNy-i sarkában a Gyepes patak partján’ 1226/550: *Surcud* (Gy. 1: 659, J. 333, VRH. 136: 580), 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1453, 1587, 1598: *Sarkad,* opp., v. (Gy. 1: 659, Cs. 1: 621, J. 333, ComBih. 282, D. 133), 1332–7/Pp. Reg.: *Gargad* [2a] [romlott alak] ~ *Garkad* [romlott alak], v. (Gy. 1: 659), 1487: *Sarkaad* (Cs. 1: 621). **Sarkadi** 1138/329: *Surcudi,* v. (Gy. 1: 659, DA. 133).

A *sarok* < R. *surku* ’kiszögellés, szögletnél lévő’ jelentésű (TESz., vö. SZABÓ D. 1954: 25) földrajzi köznév *-d* helynévképzős alakja (FNESz. *Sarkad,* KÁLMÁN 1989: 143), tehát morfematikus szerkesztéssel jött létre. A legkorábbi alakváltozat végén álló *-i* talán tőséghangzó, ám az is elképzelhető, hogy a *-di* helynévképző jelenik meg benne. A név vízfolyásnak, mocsárnak stb. a kiszögellésénél kialakult településre utal.

Sarkadi lásd **Sarkad**

Sarkadősi ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DNy-ra’ 1552: *Sarkadewssy* (J. 314), 1587: *Sarkadeősy,* p. (ComBih. 233), 1588: *Sarkadőssy,* p. (ComBih. 233).

Alaptagja a korábbi **Ősi (3.)** településnévvel azonos, s ehhez megkülönböztető jelzői előtagként a közelben fekvő **Sarkad** falu nevét illesztették. A név a település elhelyezkedésére utalt, és a többi azonos nevű falutól való elkülönítést szolgálta.

Saró ’település Bihar vm. D-i részén, pontos helye ismeretlen, Geszt és Székelytelek vidékén kereshető’ 1213/550: *Sorou,* v. (Gy. 1: 659, VRH. 134: 567).

A *Sarou* személynévből (1246, ÁÚO. 7: 217) jött létre metonimikus úton, és birtoklást fejezhetett ki.

Sáros ’település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, a Berettyó és a Sebes-Körös közötti síkon kereshető’ 1337: *Sarus,* p. (Gy. 1: 659), 1475: *Saros* (Cs. 1: 621).

A *sár* ’mocsár, vizenyős terület, víztől híggá vált föld’ (TESz.) jelentésű főnévhez kapcsolt *-s* helynévképzővel jött létre morfematikus szerkesztéssel. Az elnevezés a talaj minőségére utalhatott.

Sárosbócs ’település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól D-re’ 1354, 1455: *Sarusbolch,* p., pr. (Cs. 1: 597, AnjouOkm. 6: 221), 1430: *Sarusbolcz* (J. 217). JAKÓ szerint a Berettyó túlsó partján a XIV. században *Bócs*-ból kiszakadt rész, amely a XV. században elpusztult. **Sárosbócshida** névváltozata.

Bócs (1.) falu nevéből jött létre a Berettyó menti ingoványos vidékre utaló *sáros* jelzői névrész hozzákapcsolásával.

Sárosbócshida ’település Bihar vm.-ben (Berettyó)Újfalutól D-re’ 1364: *Sarusbolchyda* (J. 217).

Sárosbócs névváltozata. A kettősséget az magyarázza, hogy az alapul szolgáló településnevet **Bócs (1.)** és **Bócshida** formában egyaránt használták.

Sárszeg ’település Bihar vm. ÉK-i részén Szalárdtól K-re, a Berettyóhoz közel’ 1401: *Zarhegh* [romlott alak], p. (ComBih. 283, ZsO. II/1: 1306), 1490: *Sarzeg* (J. 335), 1534: *Zarzeg* (J. 335), 1598: *Sarzegh* (D. 133).

Eredetileg talán mint mikronév jöhetett létre a *sár* ’mocsár, vizenyős terület, víztől híggá vált föld’ (TESz.) jelentésű főnév és a *szeg* ’szöglet, csúcs, kiszögellés, sarok, zug’ (TESz. *szeg*[2]) jelentésű főnév összetételével. A településnév ebből alakulhatott ki metonimikus úton, s a terület talajának minőségére utalhatott (ehhez vö. FNESz. *Zalasárszeg*). A mai rom. Sărsig (Lelkes 519).

Sas ’település Bihar vm.-ben Körösszegtől ÉNy-ra, a Kutas bal partján’ 1213/550: *Sob [ɔ: Sos]* (Gy. 1: 659, J. 333, VRH. 132: 557) ~ *Sos* (Gy. 1: 659, VRH. 132: 557), 1397, 1410: *Saas* (Cs. 1: 621, J. 333, ComBih. 213), 1407, 1410, 1486: *Sas,* p. (Cs. 1: 621, ComBih. 213), 1588, 1598: *Sass,* p. (Károlyi 3: 443, D. 133).

A személynévként (1266/274: *Saas* ~ 1288/291: *Sas,* ÁSz. 693) is alkalmazott *sas* madárnévből mint mikronév alakulhatott ki (FNESz. *Mezősas*),

s arra utalhatott, hogy az adott területen sok volt a sas. E mikronév metonimikus úton vált településnévvé. Az is elképzelhető azonban, hogy a megfelelő személynév a helynév alapja, ez esetben a metonimikus úton alakult név birtoklást fejezhetett ki.

Sasad 'település Bihar vm.-ben, helye ismeretlen' 1214/550: *Sashad,* v. (Gy. 1: 659, VRH. 122: 510).

A *Saas ~ Sas* személynévhez (1266/274 ~ 1288/291, ÁSz. 693), vagy magához a madárnévhez kapcsolt *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) jött létre. Amennyiben személynév a lexikai alapelem, a helynév birtoklást fejezhetett ki, ha pedig köznév, az ott élő madarakra utalt. Többé nem szerepel (Gy. i. h.).

Sastelek 'település Bihar vm. ÉK-i részén Sólyomkőtől É–ÉNy-ra' 1406: *Saasthelek* (ZsO. II/1: 5057), 1406, 1598: *Sasthelek* (ZsO. II/1: 4373, J. 336, D. 133).

Minden bizonnyal a *Saas ~ Sas* személynév (1266/274, 1288/291, ÁSz. 693) és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév összetételével jött létre, és birtoklást fejezett ki. Ugyanakkor az sem zárható ki, hogy a név előtagja a *sas* állatnév volt. A mai rom. Sacalasău (Lelkes 520).

Sebes lásd **Nagysebes**

Sebesvár 'település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1319/323, 1322, 1323 [2a], 1325, 1330: *Sebuswar* (Gy. 1: 660, AnjouOkm. 1: 521, 2: 14, 83, 188, AnjouOklt. 5: 197/501, 7: 182/388, 186/397, 9: 82/129), 1320, 1329: *Sebeswar* (Gy. 1: 660, AnjouOkm. 2: 391, AnjouOklt. 5: 276/718, 293/761), 1324: *Sepuswar* (Gy. 1: 660, AnjouOkm. 2: 114), [1347–57]: *Sebes var* (Kállay 1: 891).

Eredetileg mint mikrotoponima a *Sebes* 'a Körös egyik forrásága' víznév, és a *vár* 'erősség' jelentésű főnév (TESz. *vár*[2]) összekapcsolásával, szintagmatikus szerkesztés eredményeként jött létre a Sebes folyó mellett álló vár neveként. A falu neve ebből alakulhatott ki metonimikus úton. A *Sepuswar* névalak *p*-je a *b* zöngétlen párjaként került a névbe. Ma várrom Bánffyhunyadtól ÉNy-ra (Gy. i. h.).

Seges 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1580: *Seges* (J. 336). **Segesd** 1598, 1600: *Segesd* (D. 133, J. 336). **Nagysegesd** néven is szerepel.

A településnév a *seg ~ ség* 'domb' földrajzi köznév *-s,* illetve *-sd* képzős származéka (vö. FNESz. *Segesd*). A két névforma párhuzamos alakulásúnak tekinthető. Később Kisszegyesd, a mai rom. Seghişte (Lelkes 549).

Segesd lásd **Seges**

Segyestel 'település Bihar vm. DK-i határánál Rézbányától É-ra' 1598: *Segestye* (D. 133), 1600: *Segistell* (J. 336).

JAKÓ szerint román eredetű. Lexikai felépítése nem világos. IORDAN hasonló rom. *Sighiştel ~ Šighiştel* helynevet említ (460). Megjegyzendő, hogy az *-el* kicsinyítő képzős román helynevek nagyon gyakoriak. PESTY-

nél Segyestel (HOFFMANN–KIS 1998: 480), később Kisszegyesd, a mai rom. Sighiştel (Lelkes 324).

Selénd 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É–ÉNy-ra' [1163–73]>520 k.: *Zerend,* v. (Gy. 1: 660), [1163–73]>520 k., [4a] 1281, 1292/407 [2a]: *Serend,* p., t., v. (Gy. 1: 596, 660, J. 336), 1312/735: *Serind,* p. (AnjouOklt. 3: 191/424, Gy. 1: 660, J. 336), 1339, 1342, 1419, 1457, 1460, 1461, 1468, 1587: *Selend* (Cs. 1: 621, J. 336, AnjouOkm. 4: 229, ComBih. 290, AnjouOklt. 23: 44/68, F. 8/4: 378, EH. 986), 1416, 1587, 1598: *Selind* (J. 336, ComBih. 290, D. 133), 1452, 1467: *Zelend* (EH. 986), 1569: *Silind* (EH. 986).

A *Selénd* < R. *Serénd* településnév bizonyára a m. R. *Serid* személynévből (1202–3/500 k., ÁSz. 710) keletkezhetett (FNESz. *Érselénd*). Az inetimologikus *n* hang már a személynévbe betoldódhatott, vö. a *Sirund* személynévvel (1220/550, ÁSz. 720). A névalakok tőbelseji *r* > *l* változása a magyarban szabályos hangváltozás (KISS L. 1995: 32). A mai rom. Şilindru (Lelkes 191).

Semjén 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra' 1311 k., 1323, 1355, 1467, 1520: *Semyen* (Gy. 1: 660, Cs. 1: 622, J. 337, ComBih. 290, Z. 1: 135, EH. 987), 1318: *Semeyn ~ Semeyen* (AnjouOkm. 1: 479), 1332–7/Pp. Reg.: *Symian* (Gy. 1: 660, Cs. 1: 622, J. 337), 1569: *Semÿen* (EH. 987), 1598: *Semien* (D. 125). **Újsemjén** majd **Érsemjén** néven is ismerték. Talán részei voltak **Nagysemjén** és **Kissemjén.**

A *Simian, Simien* személynévből (1138/329, ÁSz. 716) alakult ki (FNESz. *Érsemjén*) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. A személynév a latin *Simeon* magyar fejleménye (KNIEZSA 1943: 191), amely a *Simeon* > *Semeán* > *Semián* > *Semján* > *Semjén* változáson ment keresztül. A mai rom. Şimian (Lelkes 191).

Septely 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra' 1208/550: *Siptul,* v. (Gy. 1: 660, J. 337, VRH. 132: 555), 1323, 1332–7/Pp. Reg., 1342 [2a], 1448, 1457: *Septel* (Gy. 1: 660, Cs. 1: 622, AnjouOkm. 4: 229, 230, AnjouOklt. 7: 213/459), 1346: *Septul* (J. 337), 1587: *Septelly* (ComBih. 297), 1588: *Septely* (ComBih. 297). Részeit **Sályseptely(e)** és **Batizseptelye** néven is ismerték.

Talán annak a **Septe ~ Söpte* személynévnek a származéka, amelyet KISS LAJOS a *Sebestyén* névből származtat (FNESz. *Söpte, Septér*). FEHÉRTÓI *Septil* személynevet is közöl (+1214/334, ÁSz. 707), ez azonban az adott forrásban helynévként is értelmezhető. Ma hn. a Mezőkeresztesről Bojtra vezető út mellett (Gy. i. h.).

Serges 'település Bihar vm.-ben Telegdtől D-re, a Medest forrásvidékénél' 1438, 1560, 1598: *Serges* (J. 337, ComBih. 288, D. 133), 1470: *Serkes* (J. 337), 1561: *Sereges,* p. ~ *Serghes* (ComBih. 288).

A falu határában elfolyó, egy 1256/284//572-es datálású oklevélben említett azonos nevű patakról metonimikus úton kapta nevét: *Serges,* riv. (J. i. h., Gy. 1: 675, HA. 1: 79, KMHsz. 1: 241). JAKÓ szerint a név román ere-

detű (i. h.). A későbbi *Sereges* alakban esetleg a mássalhangzó-torlódás feloldása figyelhető meg. A mai rom. Şerghiş (Lelkes 524).

Siát lásd **Saját**

Siger ~ Zsigér ? ’település Bihar vm.-ben, a Zólyomiak birtokai közt említik’ 1488: *Syger* (Cs. 1: 628).

Eredete tisztázatlan. Esetleg a *Siguer* (1199, ÁSz. 713) személynévből jöhetett létre metonimikus úton; a személynév a *sügér* főnévvel hozható összefüggésbe (TESz.), de idegen eredetű is lehet (vö. ÁSz. i. h.). Megemlítendő, hogy PESTY adatközlője Örvéndről *Siker rét* helynevet említ (HOFFMANN–KIS 1998: 420).

Simonegyház ’település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen’ 1411: *Symoneghaz* (Cs. 1: 622).

Elsődlegesen mikronévként a *Simon ~ Symon* személynév (+1086, 1111, ÁSz. 716) és az *egyház ~ igyház* ’templom’ jelentésű főnév (TESz.) kapcsolódásából jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből jött létre. A településnév ebből született meg metonimikus úton, s a falu templomos voltára utalt.

Simonkerék lásd **Simonkereke**

Simonkereke ’település Bihar vm. DNy-i határrészén Kölesértől Ny-ra, a Köles-ér bal partján’ 1407: *Symonkereke* (J. 338), 1469, 1485 k.: *Symonkereky* (Cs. 1: 622), 1587: *Simonkerekeh* (ComBih. 291). **Simonkerék** 1430: *Symonkerech* (MEZŐ 2003: 184), 1560, 1588: *Symonkerek* (ComBih. 291), 1598: *Simonkerek* (D. 133).

A *Simonkereke* névalak a *Simon ~ Symon* személynév (+1086, 1111, ÁSz. 716) és a *kerek* ’erdő’ jelentésű köznév (TESz.) *-i ~ -e* birtokos személyjeles alakjának összetételével mint mikrotoponima jött létre. E mikronév vált metonimikus úton a falu nevévé. A *Simonkerék* forma talán a névvégi *-e* birtokos személyjel eltűnésével keletkezett, de párhuzamosan is létrejöhetett a két változat. Emlékét Méhkeréktől ÉK-re két tanya őrzi (J. i. h.).

Sipót ’település Bihar vm. D-i határánál (Tenke)Széplaktól DNy-ra’ 1580: *Sypoltth* (J. 338), 1598: *Sypott* (D. 133).

A szl. (blg.) eredetű rom. *şipot* ’csurgó, csorgó, forrás, vízár’ (Dicţ. 2: 600) jelentésű szóból származik. A víz csobogására emlékeztető hangutánzó szó végső forrása az ősszl. **š' r =t=*. Eredetileg mikrotoponima, valószínűleg víznév lehetett, a magyar helynévrendszerbe átvétellel került. JAKÓ szerint a név nyelvileg közömbös, de első telepesei és lakói románok lehettek. Hasonló nevet közöl PESTY adatközlője Rézbánya községből: *Sipot* (HOFFMANN–KIS 1998: 463). Helyét a Bogy és Bélrogoz közötti *Sipotul* határrész mutatja (J. i. h.).

Siter ’település Bihar vm.-ben Bihartól K-re’ [1291–4]: *Suhtur,* v. (Gy. 1: 661, J. 338, VP. 300, Cs. 1: 621 [XIII. sz. dátummal]) ~ *Sehtur* (Gy. 1: 661, VP. 358, Cs. 1: 621 [XIII. sz. dátummal]), 1332–7/Pp. Reg.: *Gehter* [2a] (Gy. 1: 661) ~ *Gethus* [romlott alakok] (Gy. 1: 661) ~ *Schechter,* v. (Gy. 1: 661), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1343: *Sehter* (Gy. 1: 661, ComBih. 298), 1421: *Sehther* (Cs. 1: 621) ~ *Sether* (J. 338), 1457, 1489: *Seyther*

(Cs. 1: 621, J. 338), 1496: *Seÿther* (ComBih. 298), 1581: *Syteriensis* (EH. 993), 1598, 1599: *Seyter* (D. 133, ComBih. 298).

A *sajtár* 'magvak mérésére való edény, véka, folyadékmérték' jelentésű főnévből (TESz. *sajtár*[I]) keletkezett (FNESz. *Siter*) metonimikus névadással [vö. HA. 2: 53, Fejér vm. *Sajtártő*]. A név valószínűleg sajtárra emlékeztető mélyedéssel, völggyel kapcsolatos, valószínűleg ilyen helyen állt a település (vö. KISS L. 1997b: 182). A név változatai az ófelnémet s részben középfelnémet közszói alak többszörös átvételével az ómagyar **zsëχtar* és **sëχtar* alapján magyarázhatók (KNIEZSA 1943: 194, vö. MOLLAY 1982: 38–40). A településnév mai *Siter* alakja a a zártszótagbeli *h* kiesésével alakult ki (vö. MELICH 1915–1917: 344). A mai rom. Şişterea (Lelkes 526).

Sitervölgy 'település Bihar vm.-ben Bihartól K-re' 1489, 1496: *Seytherwelgh* (Cs. 1: 621, J. 338 [itt *Seytherwelg*], ComBih. 308). **Sitervölgye** 1598: *Seiterveölgie* (D. 133).

Előtagja a szomszédos *Siter* település megnevezése, amelyhez a *völgy* földrajzi köznévi utótagot kapcsolták. E település Siter hegyekbe felnyúló határában alakult ki (J. i. h.). A **Sitervölgye** forma a *Sitervölgy* névhez kapcsolt birtokos személyjellel bővülve jöhetett létre. A mai rom. Şuşturogi (Lelkes 526).

Sitervölgye lásd **Sitervölgy**

Solymos 1. 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra' *1213/550, 1294, 1318/318/319, 1319/324: *Solumus,* t., v. (Gy. 1: 661, J. 339, ComBih. 300, AnjouOkm. 1: 482, AnjouOklt. 5: 53/109, 113/272, 152/384, 213/545, VRH. 133: 563), 1319/324: *Columus [ɔ: Solumus]* (AnjouOklt. 5: 212/544), (1319), 1332–7/Pp. Reg. [5a]: *Solmus,* v. (Gy. 1: 661, AnjouOklt. 5: 239/624). Osztódásával jött létre **Al-** és **Felsolymos.** A mai rom. Şoimuş (Lelkes 240). **2.** 'település Bihar vm.-ben Cséffától D-re' 1219/550: *Solumus,* v. (Gy. 1: 661, J. 339, VRH. 133: 564), 1332–7/Pp. Reg.: *Solmus* [6a], v. (Gy. 1: 661), 1496, 1499, 1598: *Solymos,* p. (J. 339, ComBih. 302, D. 133), 1588: *Solimos* (ComBih. 302). Ma psz. Marcelháza mellett K-re (Gy. i. h.). **1–3.** 'település Bihar vm.-ben, azonosítása bizonytalan' 1332–7/Pp. Reg.: *Solmus ~ Solumus* (Cs. 1: 622).

Az **1.** település neve KISS LAJOS szerint eredetileg mikronévként a Fekete-Körös jobb oldali mellékvizét a mai Rossia patakot jelölte, s ez vonódott át a mellette álló falura (FNESz. *Gyepüsolymos*). A patakra magára nem rendelkezünk ómagyar kori adatokkal, ám minden bizonnyal a forrásvidékét, eredőhelyét jelölhette a *Solymos feje* mikronév (ehhez lásd Gy. 1: 661), amelyet Bertény és Solymos határában említettek: 1264/298/572: *Solumosfey,* loc. (HA. 1: 79, KMHsz. 1: 243). A **2.** település elnevezésének alapja többek szerint a m. R. *solymos* 'solymász' (TESz., OklSz.) foglalkozásnév lehetett (vö. GYÖRFFY GY. 1977: 437). Metonímiával jött létre, és arra utalt, hogy a települést solymászok lakták (vö. KNIEZSA 1943: 200). Hasonló motivációval KISS LAJOS is

magyaráz *Solymos* neveket (FNESz. *Gyöngyössolymos*). Ebből kiindulva az is elképzelhető, hogy e vidéken sok sólyom élt, így a név közvetlenül mikronévből is eredeztethető (a közeli Kölesér határából például hasonló az *Ölyüsd,* HA. 1: 79, KMHsz. 1: 211). Mindezek mellett még figyelembe vehető az is, hogy a madárnevet korszakunkban személynévként is használták: *Solumos* (1304, AnjouOklt. 1: 306/623).

Sólyomd ’település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplak mellett D-re’ 1487: *Solyond ~ Sylyond* (J. 340), 1587: *Solyomd* (EH. 995), 1589–90, 1598, 1600: *Soliomd* (J. 340, EH. 995, D. 133).

A *sólyom* madárnévből a *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) jöhetett létre, és bizonyára a területen nagy számban élő sólymokra utalt. A név a közszó csonka tövéből alakult, a szóvégi *m* a legkorábbi alakokban a képzés helye szerint hasonult az utána álló *-d*-hez, és *n*-ként realizálódott. Később Sólyom, a mai rom. Şoimi (Lelkes 527).

Sólyomkő ’vár Bihar vm. K-i részén Telegdtől ÉK-re’ 1306: *Solumkeu* (Gy. 1: 661, J. 340, AnjouOkm. 1: 107, AnjouOklt. 2: 12/9), 1309/351, 1357: *Solumku* (Gy. 1: 661, ComBih. 295, AnjouOklt. 2: 282/646), 1320, 1322, 1325, 1391: *Solyumku,* castr. (Gy. 1: 661, 662, ZsO. I, 2107, AnjouOkm. 1: 580, 2: 217, AnjouOklt. 9: 248/458), 1323 [2a], 1323/355, 1394, 1395, 1406, 1407, 1408 [2a]: *Solumkw,* castr. (Gy. 1: 661–2, ZsO. I, 4143, ZsO. II/1: 5057, ZsO. II/2: 5593, 6026, ComBih. 295, AnjouOklt. 7: 27/38, 28/39, 28/40), 1325: *Solumkow* (Gy. 1: 662, Cs. 1: 595, AnjouOkm. 2: 218, AnjouOklt. 9: 248/458) ~ *Solumkew,* castr. (Cs. 1: 595), 1389: *Soliumkew* (ComBih. 295), 1389, 1405: *Solyumkew* (ComBih. 295, ZsO. II/1: 3921), 1390, 1399, 1406, 1407, 1419, 1424, 1452, 1458, 1459, 1461, 1466, 1484, 1485 k.: *Solyumkw,* castr. (Cs. 1: 596, ZsO. I, 5834, ZsO. II/1: 4373, 5102, ComBih. 295), 1391: *Solyomkev,* castr. (Cs. 1: 595, ZsO. I, 2153 [itt *Solyumkew*]), 1394, 1397: *Solumpkw,* castr. (Cs. 1: 595, ZsO. I, 3550), 1403: *Solywmkw,* castr. (ZsO. II/1: 2652), 1407, 1419, 1424, 1452, 1458, 1459, 1461, 1466, 1484, 1485 k.: *Solyomkw* (Cs. 1: 596), 1407, 1458, 1477: *Solyomkew,* castr. (Cs. 1: 595, 622, ZsO. II/2: 5569, EH. 991), 1409: *Sulymkew* (ZsO. II/2: 7237), 1440: *Zolywmke* (EH. 991), 1444: *Solywmkew* (EH. 991), 1479: *Solyomckew* (EH. 991), +1480: *Zolumkw,* castr. (ComBih. 295), 1528: *Solomko* (ComBih. 295), 1553: *Solonko* (ComBih. 295), 1556: *Soliomkew* (ComBih. 295), 1557: *Sólyomkő* (ComBih. 295), 1598: *Soliomteo* (D. 133).

Várnévként jött létre a *sólyom* madárnév és a *kő* ’szikla, sziklás hegy’ jelentésű főnév (TESz.) összetételével (FNESz. *Sólyomkővár,* KNIEZSA 1943: 227). A *kő* főnevet tartalmazó várnevek *(castrum)* korszakunkban nem ritkák (OklSz.). Eredetileg talán olyan sziklára utaltak, ahol sok volt a sólyom. A név második eleme több adatban is zártabb magánhangzós *kű* alak-

ban jelenik meg, amely a bihari nyelvterületen jellemzőnek tekinthető.

Som ’település Bihar vm.-ben Váradtól D–DNy-ra, a Nyár-ér forrásvidékénél’ 1214/550, 1319/323/581/XVI.: *Sum,* v. (Gy. 1: 655, 662, J. 341, AnjouOklt. 5: 190/481, VRH. 135: 572), 1319, 1319/414/XVI., 1319/323/581/XVI., 1552: *Som* (J. 341, Cs. 1: 622, AnjouOklt. 5: 190/480, 193/488 [itt 1319/414/581]).

A leleszi konvent 1214-es birtokösszeírása a Hév-jó körüli erdőkben egy ilyen nevű patakot említ, amely a település névadója lett (vö. J. i. h.). Erre azonban adatunk nincs. A településnév a személynévként is használt (vö. *Som,* 1181, ÁSz. 724), a környezet növénytakarójára utaló *som* növénynévből való. Ez vált metonimikus úton, esetleg mikronévi áttétellel a település nevévé. Ma hn. Nagyürögd határában (Gy. i. h.).

Soma ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K–ÉK-re’ 1323, 1323/332/345, 1332/345: *Suma,* p., t. (Gy. 1: 662, AnjouOklt. 7: 80/157 [itt 1323/345], 304/661), 1429: *Suna* (MEZŐ 2003: 460).

A *Soma* ~ *Suma* személynévből (1165 ~ 1211, ÁSz. 724) jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Ma psz. Debrecen határának K–ÉK-i végén, Vámospércstől ÉNy-ra (Gy. i. h.).

Somogy ’település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra, Pósa tartozéka’ 1319, 1319/414/XVI.: *Somog* (AnjouOklt. 5: 190/480, 193/488 [itt 1319/414/581]), 1319/323/581/XVI., 1342, 1347, 1347/349: *Sumugy* (Gy. 1: 655, 662, J. 341, AnjouOklt. 5: 190/481, Bunyitay 2: 489, Bánffy 1: 142, 152), 1319/323/581/XVI., 1382, 1395, 1418, 1552: *Somogy* (Cs. 1: 622, ComBih. 302, AnjouOklt. 5: 190/481, J. 341), 1552: *Somoghy* (J. 341).

A település neve a *som* növénynévhez kapcsolt *-gy* helynévképzővel (TNyt. I, 253) jött létre, és somfában bővelkedő helyre utalt (vö. FNESz. *Somogyvár*). A képzőmorféma korszakunkban jellemzően növénynévi alapú településnevekben jelent meg. Később a település három részét említették: Báthory András püspök az egyik részét megtartotta, egy másik részét 1342-ben a váradi klarisszáknak adományozta, egy harmadik része pedig a Hontpázmány nembeli Panaszi Pázmányoké lett (J. i. h.). Ma psz. Váradles mellett ÉNy-ra (Gy. i. h.).

Somos ’település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen’ 1475, 1598: *Somos* (Cs. 1: 622, D. 133).

A *som* növénynév *-s* helynévképzővel ellátott alakja, s a terület somfában való gazdagságát jelzi. Elsődleges mikronévből válhatott településnévvé. Nemesi névben szerepelt.

Sonkolyos 1. ’település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól ÉNy-ra, a Sebes-Körös bal partján’ 1256/283/284/294/572, 1257, 1264/298/572, 1283/284/572, 1284/572, 1294, 1298/572, 1308/585: *Sunkulus,* m., p., t. (Gy. 1: 662, Cs. 1: 622, J. 342, AnjouOklt. 2: 202/466 [itt *Sumkulus*]), 1587, 1589: *Sonkolyos* (ComBih. 306, EH. 1004), 1598: *Sonkolios* (D. 134). A mai rom. Şuncuiuş (FNESz. *Vársonkolyos,* Lel-

kes 632). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Belényes mellett Ny-ra, a Fekete-Körös bal partján' 1422: *Sonkolos* (Cs. 1: 622, J. 342 [itt *Sonkolyos*]), 1598: *Sonkolyos* (D. 133). A mai rom. Şuncuiş (FNESz. *Belényessonkolyos,* Lelkes 109).

A m. *sonkoly* 'a lépes méz kicsurgatása után visszamaradó viasztartalmú salak, a méhviasz nyersanyaga' (TESz., KNIEZSA 1943: 200) főnévhez kapcsolt *-s* helynévképzővel jött létre morfematikus szerkesztéssel. A településnév arra utalt, hogy a falu lakói méhészkedéssel foglalkoztak (vö. GYÖRFFY I. 1913/1942: 331, KISS L. 1976: 158, GYÖRFFY GY. 1977: 438).

Stej 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1580: *Skeey* (J. 359), 1588, 1598, 1600: *Skey* (J. 359, D. 134, EH. 1001).

KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134), véleménye alapján »jelentése oláhul 'szlávok'« (1944: 29). KISS LAJOS szintén a románból való névátvételnek tekinti: rom. R. *şcheau* ~ *şchiau* [többes számban *şchei*] 'bolgár' < k. lat. *sclavus* 'szláv' (FNESz. *Stejvaspatak*). A települést eszerint a környező román népesség nevezte el az ott élő szlávságról. JAKÓ közlése szerint elképzelhető, hogy a falu magvát egy tiszta szláv csoport alkothatta, s ez adhatta a névadás alapját (i. h.). KARÁCSONY JÁNOS a településnév alapját a rom. *stej* 'sziklás' (Dicţ. 2: 548) szóban látja (közli MEZŐ 1999: 340). Mivel azonban XVI. századi telepítésről van szó, feltehető a név másfajta román eredete is, s kapcsolata a *Steia, Stei, Steiul, Şteiul* és hasonló alakú, a rom. *stană* 'szikla' főnévből képzett helynevekkel (IORDAN 44). Ezt az etimológiát támasztja alá esetleg a falu a földrajzi környezete, illetve későbbi elnevezése is: Vaskohsziklás, a mai rom. Dr. Petru Groza (Lelkes 634).

Susd 'település Bihar vm. D-i határánál Rézbányától Ny-ra, a Fekete-Körös bal partján' 1600: *Svsd* (J. 342). **Középsusd** néven is ismerték.

Lexikai felépítése, etimológiája előttem ismeretlen. Később *Sust* (HOFFMANN–KIS 1998: 488), a mai rom. Şuştiu (Lelkes 534).

Süvegd 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó bal partján' 1307, 1307/310/338, 1310/338, 1388: *Syuegd,* p. (Gy. 1: 662, AnjouOklt. 2: 122/270, 430/994), 1307, 1310/338/XVIII., 1323, 1357 [6a]: *Syvegd,* p. (Gy. 1: 662, Cs. 1: 622, J. 342, AnjouOkm. 6: 581, 582, AnjouOklt. 2: 122/270, 430/994, 7: 213/459), 1353: *Suuegd* (Cs. 1: 622, J. 342, AnjouOkm. 6: 19), 1354: *Sywegd,* p. (AnjouOkm. 6: 158), 1587: *Suwgd* (ComBih. 305), 1588: *Sweghd* (ComBih. 305), 1599: *Siüeghd* (ComBih. 305).

Lexikai szerkezete, etimológiája nem egyértelmű. Alapja lehet személynév, hiszen az ilyen típusú személynevek a régiségben nem ritkák: a tulajdonnév jelentése 'süvegkészítő, furcsa süveget viselő' lehet (ehhez lásd RMCsSz. 952–3). Származhat azonban metaforikus hegynévből is, amely a közszóból alakult (vö. OklSz. *süveg*). A név vé-

gén álló *-d* minden bizonnyal helynévképző (TNyt. I, 253). A névalkotó lexéma korai adatainkban előforduló illabiális első magánhangzós *siveg* alakja talán az eredeti magánhangzót őrizhette (TESz.). Ma psz. Szalárd mellett DNy-ra (Gy. i. h.).

Szabadgyán 'település Bihar vm. D-i részén Sarkadtól K-re' 1229/550: *Zobodian* (Gy. 1: 620, J. 251, VRH. 157: 694).

A **Gyán (3.)** településnévhez kapcsolt megkülönböztető jelzői szerepű *szabad* melléknévvel jött létre, amely a falu jogállására utalt: lakói mentesítve lehettek bizonyos szolgáltatások alól.

Szabolcs 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1256/256/284/294/572, 1283/284/572, 1284/572, [1291–4]: *Zobolch,* p., t., v. (Gy. 1: 663, J. 343, VP. 300), 1256/284/294/572, 1257, 1283/572, 1308/585, 1466, 1560, 1587: *Zabolch,* p., t. (Gy. 1: 663, Cs. 1: 622, AnjouOklt. 2: 202/466, ComBih. 271), 1257: 1271/283/572: *Zobowch,* t. (Cs. 1: 622, Gy. 1: 663), 1366, 1393: *Zabouch,* p. (J. 343, ZsO. I, 3079, ComBih. 271), 1587: *Szabolcz* (ComBih. 271), 1598: *Zaboch* (D. 134).

A *Sobolci ~ Zobolchi* személynévből (1138/329, 1216/550, ÁSz. 851) keletkezett (FNESz. *Mezőszabolcs,* KNIEZSA 1943: 195) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Hangtani szempontból figyelemre méltóak a *Zabowch, Zobowch, Zabouch* névalakok, amelyekben az *-ol-* helyén a hosszú *-ó-* hang *-ow-* betűjele áll (KNIEZSA 1952: 60). Ez is arra utal, hogy a mássalhangzó előtt álló *l* kiesése egyes nyelvjárásokban — így a bihariban is — az ómagyar korban megkezdődött. A mai rom. Săbolciu (Lelkes 399).

Száka 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól D–DNy-ra' 1322, 1333: *Zaka,* p. (Gy. 1: 663, J. 346, AnjouOkm. 2: 19), *1348: *Zaha* (Z. 2: 323), 1587, 1598: *Zalka* (ComBih. 310, D. 134). Ma psz. Nagyvárad mellett D-re (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől K-re' 1560, 1588, 1598: *Zaka,* p. (J. 346, ComBih. 271, D. 134), 1600: *Szaka* (J. 346). A mai rom. Saca (Lelkes 537).

A *Zaca, Zoca* személynévből (1211, ÁSz. 836) jött létre (vö. FNESz. *Szálka*) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. KISS L. szerint az alapul szolgáló személynév a m. R. *Sac* szn. (1211, ÁSz. 176) *-a* kicsinyítő képzős (TNyt. II/1: 316) származéka lehet.

Szakács 'település Bihar vm. D-i részén Béltől ÉK-re, a Tőz forrásvidékénél' 1580: *Szekass* (J. 343).

Alapja a szláv eredetű szakács 'ételkészítéssel foglalkozó férfi' (TESz.) jelentésű foglalkozásnév. Az elnevezés metonimikus úton alakult ki, és arra utalt, hogy a falu lakói udvari szolgálatot teljesítő szakácsok voltak (vö. FNESz. *Alsószakács*). A köszó korszakunkban személynévként is élt: *Sacas* (1138/329, ÁSz. 686). Később Felsőszakács, a mai rom. Secaci (Lelkes 209).

Szakadát 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re, a Sebes-Körös bal partján' 1466: *Zakadath,* pr. (Cs. 1: 622, J. 343), 1598: *Zakadatt* (D. 134).

JAKÓ szerint 1466-ban még csak Szabolcs hegyek közé felnyúló határai között fekvő prédium volt, melyet ekkor kezdtek megülni Szabolcs lakói (J. 147). GYÖRFFY GY. még mint mezőt Telegd településnél említi (1256/284/294/572: ad campum *Zakadath* [Gy. 1: 675]) Osztódásával jött létre **Alsó-** és **Felsőszakadát.**

A településnév a m. R., N. *szakadát* főnévből jött létre (FNESz. *Mezőszakadát,* KNIEZSA 1943: 196, KISS L. 1997b: 182), amelyet a leggyakrabban 'szakadék' (TESz. *szakad* a, HEFTY 1911: 308) jelentésűnek tartanak. Ugyanakkor a korban valószínűleg szinonim jelentésű *szakadék*-nak NEMES MAGDOLNA — igaz, a mai nyelvjárásokból — 'folyóág', 'kis vízfolyás, ér', 'holtág' jelentését is kimutatta (2005: 172). Településünk Sebes-Köröshöz közeli fekvése a földrajzi köznévnek ezt a jelentésértelmezését is megengedi. A névadás metonimikus úton történt: az első esetben a falu hegyek közé felnyúló elhelyezkedésére, a második esetben a vízközeli helyzetére utalhatott. A mai rom. Săcădat (Lelkes 399).

Szakál 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös partján' 1284/410, [1291–4], 1322, 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1393, 1407 [2a], 1429, 1485 k., 1489, 1566, 1587: *Zakal,* p., t., v. (Gy. 1: 663, Cs. 1: 622, ZsO. I, 2951, ZsO. II/2: 5501, J. 343, AnjouOkm. 2: 25, VP. 301, 358, Bunyitay 2: 156, 215–6, ComBih. 184), 1332–7/Pp. Reg.: *Sacal ~ Sakal,* v. ~ *Zacal* [2a], v. (Gy. 1: 663), 1399: *Zacrol* (ZsO. I, 6115), 1407: *Zaka* [romlott alak] (ZsO. II/2: 5501). Kettészakadásával jött létre **Egyházasszakál** és **Felsőszakál.**

A *Zacal* személynévből (+1086, ÁSz. 834) alakult ki metonimikus úton, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév a török eredetű *szakáll* főnévből származik. KISS LAJOS szerint nem fogadható el a településnévnek a *Szakály* névvel való összekapcsolása és szláv származtatása (FNESz. *Körösszakál*). A település határában a források azonos nevű vízfolyást említenek: 1284/410: *Zakal er,* fl. (HA. 1: 80, KMHsz. 1: 247).

Szakállasdrágmosháza 'település Bihar vm. K-i részén, Bazracaháza, Ladaháza, Lak, Miriszlóháza, Moróháza és Szomajomháza településekkel együtt említik' 1389: *Zakalosdragmushaza,* p., v. (ZsO. I, 1153).

Eredete bizonytalan. Előtagja valószínűleg egy *Szakállas Drágos* személynév (vö. [1230]/231: *Dragus,* ÁSz. 259), amely a XIV. században megindult, kételemű személyneveket létrehozó folyamat eredményeként keletkezhetett (vö. KÁLMÁN 1989: 66, lásd a **Ölyvesistvánfalva** szócikket). Ehhez szintagmatikus szerkesztéssel kapcsolták a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakját. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. A személynévben felbukkanó *m* valószínűleg inetimologikus eredetű.

Szalacs 'település Bihar vm. É-i részén az Ér bal partján' [1067 k.]/267, 1222/318, 1233, +1236, [1249–55]>270, +1261, 1261/350, 1261/279/

291, [1264 k.], 1270, 1277, 1281, 1282, 1284, [1291] [2a], [1291–4], [1310 k.], 1317 [2a], 1332–7/Pp. Reg. [2a]: *Zoloch,* v. (Gy. 1: 663, 664, J. 344, AnjouOkm. 1: 436, VP. 222, 298, 299, 359, AnjouOklt. 4: 199/528 [az 1317-es adat egyike itt *Zolach*], DHA. 184, EO. 1: 210), 1215/550: *Zolos,* v. (Gy. 1: 663, J. 344, VRH. 158: 697), 1217/218 Pp./Pp. Reg., 1238/377: *Saloch* (Gy. 1: 663, J. 344), 1218 Pp./Pp. Reg.: *Salech* (Gy. 1: 663), *1264 Pp./Pp. Reg.: *Zolosim,* t., v. (Gy. 1: 663), 1267 Pp., [1297], 1317, 1318/344, 1324/324, 1326, 1329, 1332/512/XVI., 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1337, 1359, 1412, 1461: *Zalach,* v. (Gy. 1: 663, 664, J. 344, Cs. 1: 599 [dátum nélkül], AnjouOkm. 1: 435, ComBih. 273, AnjouOklt. 4: 199/528, 5: 62/130, 8: 214/424 [itt *Zalath*], ZsO. III, 2059, EH. 865), XIII./1241-re: *Zaliz,* v. ~ *Zaloth* (Gy. 1: 663), 1308/313/425: *Zalonch* (Gy. 1: 664, AnjouOklt. 2: 153/340), 1308/313/425/ XVIII.: *Salanth* (AnjouOklt. 2: 153/340), 1317: *Zaloch* [2a] (Gy. 1: 664, AnjouOklt. 4: 199/527), 1317/324: *Scalach* (AnjouOklt. 4: 230/608, Gy. 1: 664 [itt 1317-es dátummal]), 1332–7/Pp. Reg., 1412: *Salach,* v. (Gy. 1: 664, Cs. 1: 599 [dátum nélkül], EH. 865), 1569, 1598: *Zalacz* (D. 134) | **~i** [1162–72]/[1235–70]>520 k.: cum certis tributis de *Zolochý* (Gy. 1: 663, DHA. 302), 1236 Pp./Pp. Reg.: in salibus de *Zolochi* (Gy. 1: 663), 1433: Waradiensis d., ut ecclesiam B. Marie V. et B. Georgiimart. de *Zalachy* (MEZŐ 2003: 462), 1569: *Salaczy* (ComBih. 273). **Szalacsa** 1217/218 Pp./Pp. Reg., 1218 Pp./Pp. Reg.: *Scolasche* ~ *Zolacha* (Gy. 1: 663, J. 344), 1232: *Zolocha* (Gy. 1: 663, J. 344).

A *Zoloc* ~ *Zoloch* személynévből (1213/550, +1252/270, ÁSz. 838) jött létre (FNESz.) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Más vélemény szerint a névadás motivációja az észak-erdélyi sószállítás itt lévő, fő lerakodóhelyével áll kapcsolatban: eszerint a szláv *sol'* 'só' főnév *-ač'* képzős származéka e falunév (vö. KNIEZSA 1938: 414, 1943: 191, J. i. m. 53, 344). A *Szalacsa* névváltozat talán az idegen megfelelőt tükrözte, de az is elképzelhető, hogy az *-a* kicsinyítő képző (TNyt. II/1: 316) áll az így becézett személynévi alak végén. A mai rom. Sălacea (Lelkes 538).

Szalacsa lásd **Szalacs**

Szalárd 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re, a Berettyó bal partján' [1291–4] [2a], 1325 [4a], 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1387, 1389, 1395, 1400, 1411, 1413, 1414, 1421, 1459, 1475, 1489, 1587, 1598: *Zalard,* opp., v. (Gy. 1: 664, 665, Cs. 1: 599, ZsO. I, 126, 1016, ZsO. II/1: 587, J. 345, AnjouOkm. 2: 217, 219, VP. 298, 358, AnjouOklt. 9: 248/456, 248/458, ComBih. 274, EH. 866, D. 134), 1332–7/Pp. Reg., 1475: *Salard,* v. (Gy. 1: 665, Cs. 1: 599), 1332–7/Pp. Reg.: *Zalar* [romlott alak], v. ~ *Zarad* [romlott alak], v. ~ *Zarand* [2a], v. (Gy. 1: 665), 1386: *Salart* (EH. 866), 1387, 1407 [2a]: *Zalardiensis,* civ. (Cs. 1: 599, ZsO. I, 126, ZsO. II/2: 5335), 1395, 1421, 1459, 1489: *Zolard,* opp. (Cs. 1: 599),

1433: *Zalaard* (Cs. 1: 599), 1490, 1588: *Szalard* (EH. 866, ComBih. 274).

„*Szalárd (Salardus)* nevet viselt az egyik magyar vezér a kalandozások korában, a bihari Szalárd róla nyerhette nevét" (GYÖRFFY GY. 1972: 302). Eszerint a településnév metonimikus úton jött létre. KRISTÓ véleménye alapján azonban kevés joggal állítható, hogy e kalandozó Szalárd lehet a névadó, „hiszen a magyar középkorból más Szalárd személynevet is ismerünk" (1976: 36). E személynév lehetséges megfelelőjeként KISS L. több szláv nevet idéz: blg. *Solárov* csn., szb.-hv. *Solar* csn., cseh *Solar, Solař* csn., le. *Solarz* csn. (FNESz.). Az adatok között szereplő *Zalardiensis* a név latinos alakja. KNIEZSA a település nevét a *solare* 'sóval foglalkozó emberek' főnévre vezeti vissza, amelynek alapja a *sol'* 'só' névszó (1943: 193). A mai rom. Sălard (Lelkes 539).

Száldobágy 1. 'település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D–DK-re, a Gyepes patak jobb partján' 1226/550: *Scaldubag,* v. (Gy. 1: 665, VRH. 123: 514, J. 346 [itt Száldobágy 2.-re vonatkozóan szerepel]), 1341: *Zodobag,* v. (Gy. 1: 665) ~ *Zoldobag* (J. 347), 1347: *Zoldubag,* p. (Gy. 1: 665). A török pusztítás után nem épült újra (J. 104). **2.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re' 1236, [1291–4]: *Zaldubag,* t., v. (Gy. 1: 665, J. 346, VP. 360), 1581: *Zaldobagiensis* (EH. 870), 1587, 1598: *Zaldobagy* (ComBih. 274, D. 134), 1600: *Zaldobagi* (EH. 870). A mai rom. Săldăbagiu de Munte (FNESz. *Hegyközszáldobágy,* Lelkes 254). **3.** 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó bal partján' 1390, 1401, 1465: *Zaldobag,* p. (ZsO. I, 1601, ComBih. 364, Cs. 1: 622), 1404: *Zoldobag* (ZsO. II/1: 2927), 1406: *Zaldobagh* (ZsO. II/1: 4373, J. 347) ~ *Zaldobalgh* (ZsO. II/1: 5057), 1587: *Zaldobagy* (EH. 869), 1598: *Zaldobagi* (EH. 869). **Száldobágytelke** és **Oláhszáldobágy** néven is ismerték. A mai rom. Săldăbagiu de Barcău (Lelkes 572).

A nevek a m. R. *száldob* 'hársfa' (TESz., KNIEZSA 1943: 194, KISS L. 1992b: 92, 1996: 448) növénynév *-gy* helynévképzős (TNyt. I, 253) származékaként jöttek létre. E képző korszakunkban jellemzően növénynevekhez kapcsolódott. Az elnevezés tulajdonképpeni jelentése 'hársfákkal benőtt hely' (vö. FNESz. *Hegyközszáldobágy*), SZAMOTA szerint a köznév a Tiszától K-re volt használatban (1895: 153), a TESz. szerint erdélyi tájszó.

Száldobágytelke 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó bal partján' 1406: *Zaldobachtheleke* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 341 [itt *Zaldubachtheleke*]).

Száldobágy (3.) falu egyszeri, esetleg csak alkalmi oklevélbeli említése. A településnevet a korban aktív településnévalkotó szerepű *telek* földrajzi köznév birtokos személyjeles formájával egészítették ki.

Száldobos 'település Bihar vm.-ben, azonosítása bizonytalan' 1598: *Záldobos* (D. 134).

A *száldob* növénynév (lásd a **Száldobágy** szócikkben) *-s* helynévképzős

származéka, eredetileg 'hársfákkal benőtt hely' jelentése volt.

Szalóksámson 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől ÉK-re' 1347 [6a]: *Zalouchsamson,* p. (J. 334, AnjouOkm. 5: 46 [itt *ZalouchSamson*], 48, 49, 50), 1437: *Zalogsamson* (J. 334). NÉMETH P. Szabolcs vm.-hez számítja (1997: 172).

A **Sámson** településnévhez kapcsolt *Zoliok* (1093 k., PRT. 1: 592), *Zoloc* (1213/550, ÁSz. 838) személynévvel jött létre (FNESz. *Hajdúsámson*) szintagmatikus szerkesztés eredményeként, birtoklást fejezve ki: JAKÓ szerint a névadó Szalók a XIII. század második felében élt (i. h.). A jelzővel való bővülést a korábban egységes *Sámson* különböző birtokosainak megjelenése tette szükségessé: ez a terület a Hontpázmány nemzetség tulajdonába került, szemben a másik résszel, **Túrsámson**-nal.

Szalonta 'település Bihar vm. D-i részén Kölesér falu mellett ÉK-re, a Köles-ér partján' 1332–7/Pp. Reg.: *Zalancha,* v. (Gy. 1: 665), 1332–7/Pp. Reg., 1456: *Zalanta* [4a], v. (Gy. 1: 665, J. 346, EH. 849), 1332–7/Pp. Reg., 1589, 1598: *Zalantha* (Cs. 1: 622, EH. 849, D. 131), 1341: *Zalanda* (EH. 849), 1462, 1477, 1485 k., 1572, 1588: *Zalontha* (Cs. 1: 622, ComBih. 277, EH. 849), 1573, 1587: *Szalonta* (ComBih. 277, EH. 849), 1600: *Zalontta* (EH. 849).

A *Zolunta* (1253/XVIII., ÁSz. 855) személynévből jött létre (KNIEZSA 1943: 197) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév szláv eredetű, vö. le. *Sulęta* [< : *Sulimir, Sulislaw*] szn. (FNESz. *Nagyszalonta*). MOÓR téves véleménye szerint a *Szalonta* helynevek a szl. *slatina* 'sós' melléknév származékai (1930: 106). A mai rom. Salonta (Lelkes 427).

Szántó 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Jószás bal partján' 1219/550 [2a], (1304), 1311 [2a]: *Zamtou,* v. (Gy. 1: 665, J. 347 [itt *Zantou*], AnjouOklt. 1: 300/610, 3: 16/17, 16/19, VRH. 155: 685), [1291–4] [2a], [1304 k.], 1311 [2a]: *Zamto,* v. (Gy. 1: 665, VP. 301, 358, AnjouOklt. 3: 16/17, 17/20), 1332–7/Pp. Reg.: *Santo,* v. (Gy. 1: 665), 1332–7/Pp. Reg., 1342, 1351, 1410 [2a], 1421, 1465: *Zantho,* opp., v. (Gy. 1: 665, Cs. 1: 622, ZsO. II/2: 8092, ComBih. 279, Bunyitay 2: 489), 1332–7/Pp. Reg., 1355, 1398, 1410: *Zanto* (Gy. 1: 665, ZsO. I, 5273, EH. 850, 851), 1335: *Zantow,* v. (Cs. 1: 623, AnjouOkm. 3: 163), 1335, 1350, 1355: *Zanthow,* p. (ComBih. 279, AnjouOkm. 3: 130, 5: 399, EH. 850, J. 347), 1340: *Zanthov,* p. (EH. 850), 1359: *Zanthou* (ComBih. 279). A település kettéválásakor jött létre **Kis-** vagy **Ördögszántó** és **Nagy-** vagy **Molnosszántó.**

Köznévi előzménye a *szántó* (1395 k. „agricola: *ʒanthow*": BesztSzJ. 448) 'földműves' (TESz., KNIEZSA 1943: 194, vö. FNESz. *Szántó*) főnév, amelyből metonimikus úton alakult ki a település neve. Arra utalt, hogy földművelésre kötelezett szolgálónépek lakták, akik az uradalom ekéjével és igájával szántottak. Az eredeti szóbelseji

-mt- kapcsolat a XIV. század első felében is előfordul a név hangsorában.

Szár 'település Bihar vm. ÉNy-i részén, Konyár és Gáborján vidékén fekhetett' 1221/550: *Zaar,* v. (Gy. 1: 665, VRH. 154: 681).

A *szár* 'tar, kopasz' (TESz.) melléknévből alakult ki (vö. FNESz. *Szár*) metonimikus névadással. Azt fejezhette ki, hogy azon a vidéken gyér a növényzet. A szó azonban személynévként is használatos volt (1280: *Zaar,* ÁSz. 833), így elképzelhető, hogy a helynév erre vezethető vissza, s így birtoklásra utalhatott.

Szarám 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1236, 1249: *Zaram,* t., v. (Gy. 1: 666, J. 388). **Szaránd** néven is ismerték.

A településnév valószínűleg szláv személynévből metonimikus úton jött létre. Vö. szb.-hv. *Svaranić* szn. < : **Svaran* szn., cseh *Svařeň* hn. < : **Svařen* szn. Lásd még: blg. *Zorán* szn., szb.-hv. *Zoran* szn. (FNESz. *Szaránd*). Ez esetben a magyarban szóvégi *n* > *m* változás történt.

Szaránd 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1332–7/Pp. Reg.: *Garand* [romlott alak], v. (Gy. 1: 666) ~ *Zarad* [romlott alak], v. (Gy. 1: 666) ~ *Zaland* [romlott alak], v. (Gy. 1: 666), 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1447, 1469, 1482, 1598: *Zarand,* p., v. (Gy. 1: 666, Cs. 1: 623, J. 388, ComBih. 281, D. 134). **Szarám** néven is ismerték.

A *Szaránd* névforma minden bizonnyal a *Szarám* településnévhez illesztett *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253) jött létre. E korábbi névalak még a szóvégi *m* nazálist tartalmazta, a képzővel bővült alakváltozataiban azonban *n*-nel szerepel. A névben tehát az *m* > *n* hangváltozás zajlott le (vö. KISS L. 1995: 32), amelynek oka, hogy a *-d* morféma képzés tekintetében magához hasonította az *m* hangot. Mivel azonban a korban létezett egy *Zarand* (1237, ÁSz. 839) személynév, ez is hathatott az újabb névforma kialakulására. A mai rom. Sărand (Lelkes 542).

Szarvad 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen' 1388: *Zarwad* (ComBih. 364), 1401: *Zaruad,* p. (ZsO. II/1: 1306).

A 'vízmeder, völgy, árok elágazó része' értelemben is használt *szarv* főnévhez kapcsolt *-d* helynévképzővel (vö. FNESz. *Tasnádszarvad,* TNyt. I, 253), morfematikus szerkesztéssel jött létre.

Szászfalva 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1552: *Zazfalwa* (J. 348), 1560: *Sazfalwa* (ComBih. 204), 1598: *Zazfalva* (D. 129). **Szászháza** néven is ismerték.

A *szász* népnévnek (vö. KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 29) vagy inkább az ebből való személynévnek (1366–77: *Zaaz,* RCsSz. 974) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre. Az utóbbi lehetőséget támogatja a birtokos szerkezet jelöltsége. JAKÓ megállapítása szerint lakosai közt találhatunk magyarokat is, de a többség szláv és bizonytalan nevű román. Eredeti alakja esetleg a **Szászháza** lehetett,

amelyben az utótagot a *falva* váltotta fel, de párhuzamos keletkezésű névformák is lehetnek. A településnevek *háza* ~ *falva* utótagjainak váltakozásával kapcsolatban KÁZMÉR megjegyzi, hogy habár elméletileg felvethető, hogy ha a *háza* magános, a *falva* csoportos település jelölője, elképzelhető lenne a változás általános *háza* > *falva* iránya. Ám mivel az általa összegyűjtött adatok többsége ezt a feltételezést nem támogatja, véleménye szerint a legtöbbször párhuzamos névadásról lehet szó (KÁZMÉR 1970: 120–1). A mai rom. Măgeşti (Lelkes 544).

Szászháza 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1508: *Zazhaza* (J. 348).

Kialakulására lásd a **Szászfalva** szócikket. A *háza* földrajzi köznévi utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Szata 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől ÉK-re' *1325: *Zatha* [2a], p. (Gy. 1: 666, AnjouOklt. 9: 164/289).

Bizonyára a *Zatha* (1274, ÁSz. 839) személynévből keletkezett metonimikus úton, s birtoklást fejezhetett ki. Alapja a *Zat* (1297, ÁSz. 839) személynév *-a* kicsinyítő képzős alakja lehet (vö. ZOLTAI 1925: 52). Valkó és Szerém megyében is léteztek ilyen helynevek, ezekhez vö. szb.-hv. *Sotin* (vö. MELICH 1923: 105–110). Ma psz. Debrecentől K-re (Gy. i. h.).

Szeben 'település Bihar vm.-ben Bihartól DNy-ra, a Jószás és a Kutas között' 1326/333 [2a], 1335, 1340 [8a], 1342, 1350/351, 1410, 1598: *Zeben,* p. (Gy. 1: 666, Cs. 1: 623, J. 348, AnjouOkm. 3: 55, 130, 4: 29, 30, 5: 399, 481, ComBih. 310, Bunyitay 2: 383, 489, D. 134), 1333: *Sceben* (J. 348, AnjouOkm. 3: 54, 55), 1335: *Zybyn,* p. (Cs. 1: 623, AnjouOkm. 3: 163–4) ~ *Zyban,* p. (ComBih. 310), 1335, 1336: *Zebyn*) | **~i** 1332/XVIII.: Lad. et Abraam de *Zebeni* (Gy. 1: 666).

A román eredetű *Sibin* személynévből (XVI. sz., MELICH 1963: 84) jöhetett létre metonimikus névadással, és birtoklásra utalt. Vö. szb.-hv. *Sibin* szn., blg. *S=bi n* szn. A személynévi alap talán a szb.-hv. *siba* 'som' főnévre vezethető vissza (vö. FNESz. *Nagyszeben*). A település előzményeként 1214-ben Micske határjárásában tűnik fel *Szeben rét(j)e* (+1214/334: cum irrigua *Scebin Rethe,* HA. 1: 80, KMHsz. 1: 250). JAKÓ szerint az elnevezést az itt talált szláv néptöredéktől vette át a magyarság (i. m. 65, ill. vö. KNIEZSA 1938: 414), ám mind a mikronév, mind a településnév magyar névadókra utal. Ma psz. Biharszentjános határában É-ra (Gy. i. h.).

Szék 'település Bihar vm. D-i határrészén, Bélhez tartozott' 1327/469: *Scek,* p. (Gy. 1: 666, AnjouOklt. 11: 157/332), 1552, 1587: *Zeek* (J. 355, ComBih. 287), 1596: *Zek,* p. (ComBih. 287).

Bizonyára a *szék* ~ *szik* 'időszakos vízállás, esőtlen nyaranta kiszáradó tó' (TESz.) jelentésű földrajzi köznévből alakult ki metonimikus névadással. Ehhez kapcsolódik KNIEZSA magyarázata, aki a *szék* 'sziksó' főnévből szár-

maztatja e nevet (1943: 270). De felvetődhet a szláv származtatás lehetősége is: vö. pl. a cseh *sek* 'vágás, N. irtvány' és le. *Siek* hn. (vö. FNESz. *Szék*). Ebben az esetben határvédelmi gyepűvel kapcsolatos, és szintén metonimikus úton jött létre. Némelyek úgy gondolják, hogy a név köznévi előzménye a m. R. **szék* 'cserjék, bokrok, fák szövevénye, gyepű' [< : *sző* 'fon'] főnév volt (vö. FNESz. *Szék,* ŠMILAUER 1970: 160 *sěk*=). Később Bélmárkaszék, a mai rom. Seliştea (Lelkes 110).

Szekcsőd 'település Bihar vm. ÉK-i részén Csökmőtől K-re' 1393: *Zegchud* (J. 358), 1398, 1430: *Zekchwd* (J. 358, ZsO. I, 5247), 1409, 1430: *Zwkchwd* (J. 358, ZsO. II/2: 6956), 1418: *Zekched* (Cs. 1: 623), 1524: *Zekchyed* (J. 358), 1552: *Zechkedh* (J. 358), 1587: *Zeőchkeőd* (ComBih. 315).

A m. *szök(ik)* 'ugrik' ige *-s* gyakorító képzős *szökös* származékának folyamatos melléknévi igeneve *szököső ~ szekcső* alakú volt, ez utóbbi a középkorban valószínűleg földrajzi köznév is lehetett, amely 'sebesen, fodrozva haladó víz, sellő, zuhatag', valamint 'gázló'-féle jelentéssel bírt (vö. FNESz. *Dunaszekcső*). A szó etimológiailag azonos lehet a *szöcske* < R. *szökcse* rovarnévvel. A településnév a *szekcső* lexémához kapcsolt *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253), morfematikus szerkesztéssel jöhetett létre. Hasonló szemléleten alapuló, főleg (folyó)vizet jelölő tulajdonnevet a szláv nyelvekből is ismerünk, vö. blg. nyelj. *skok* 'zuhatagos, sellős folyószakasz', szln. *Skočniki* [többes szám] 'a Száva jobb oldali mellékvize', le. *Skok* 'egy szakadék' (KISS L. 1976: 174–5, 1994: 13). A *Zechkedh, Zeőchkeőd* alakok a *kcs > csk* hangátvetés lezajlását mutatják, ám ezek a formák nem bizonyúltak időtállónak. Az adatok között tisztán illabiális és tisztán labiális hangsorok is találhatók. Ma psz. Csökmőtől K-re (J. i. h.).

Székely 'település Bihar vm. D-i részén Váradtól D-re, a Nyár-ér bal partján' 1213/550: *Scecul,* v. (Gy. 1: 666, J. 356, VRH. 123: 516), 1318> 388>406: *Zekul* (AnjouOklt. 5: 19/27). **Székelytelek** néven is ismerték.

A *székely* népnévből jött létre metonimikus névadással. A népnév az egyik magyarázati kísérlet szerint török eredetű, származtatták a kikövetkeztetett **sikil* 'herceg, nemes', illetve a 'jövevény' jelentésű szavakból. Egy másik elmélet szerint a székelység mint nép a bolgár-török (volgai bolgár) *'.s.g.l ~ '.s.k.l* törzsből származtatható, s nevüket **eszekel ~ *eszkel ~ *iszikil ~ *iszkil* formában szokták olvasni (vö. KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 16). A törzsnevet újabban *Äskäl* formában rekonstruálták, ami viszont az összevetést nehezebbé tette. A probléma áthidalását kísérelte meg GYÖRFFY GYÖRGY (1990: 65–66), ám megoldási javaslatát NÉMETH GYULA (1991: 17) kritika alá vette. Az elnevezés alapja egyes vélemények szerint kabar törzsnév volt, e szerint a *székely* az ún. „vélt törzsnevek" népes csoportjába tartozik (vö. KRISTÓ 1996: 49–79, GYÖRFFY GY. 1990: 89–90, 92, NAGY 1910: 61). Legújabban

BENKŐ LORÁND értekezett e kérdésről (2002: 257–65), s a fent említett próbálkozásokat meggyőzően cáfolta. Etimológiát ugyan nem adott, de nyelvi tényekkel bizonyította a szó ómagyar kori *szēköl* ~ *szēkël* hangzását, ami pedig kizárja a fentebb említett származtatási lehetőségeket (2002: 257–65, de vö. KRISTÓ 2003b). A falu elnevezése azt mutatta, hogy lakói a magyarok székely törzséből valók voltak (vö. BENKŐ 1998a: 143–4).

Székelyhíd 'település Bihar vm. ÉK-i részén, az Ér bal partján' 1278/317/323/401, [1291–4] [2a]: *Zekulhyd,* t. (Gy. 1: 666, J. 355, VP. 222, 298), 1305, 1317>400>430, 1319/323/401, 1323/401, 1401 [4a], 1435, 1439, 1459, 1469, 1481, 1536: *Zekelhyd,* opp., p. (AnjouOklt. 1: 348/720, 4: 249/656, 7: 291/630, Gy. 1: 666, Cs. 1: 599, ZsO. II/1: 888, 1002, Károlyi 2: 163–4, EH. 864, 865), 1325: *Zekelyhid* [2a] (Gy. 1: 666, AnjouOklt. 9: 38/51) ~ *Zekelyhyd* [2a], p. (Gy. 1: 666, AnjouOklt. 9: 35/45, 38/51), 1332–7/Pp. Reg.: *Zakulhid* ~ *Zekulhid* [2a], v. (Gy. 1: 666), 1338, 1457, 1458, 1462: *Scekelhyd* (Cs. 1: 599, Z. 1: 532, EH. 864), 1451: *Zeckelhid* (EH. 864), 1459: *Sekelhid* (EH. 864), 1487, 1489: *Fekelhid [ɔ: Zekelhid]* (EH. 865), 1598: *Zekelihyd* (D. 134), 1599: *Zekelhid* (ComBih. 272). **Székelyhida** 1325: *Zekulhyda* [4a], v. (Gy. 1: 666, Cs. 1: 599, AnjouOkm. 2: 216, 217, 219, AnjouOklt. 9: 248/456, 248/457, 248/458) ~ *Zekulhida,* v. (AnjouOklt. 9: 248/458, AnjouOkm. 2: 219), 1401–2 [3a], 1417, 1552: *Zekelhyda,* p. (Cs. 1: 599, ZsO. II/1: 1002, Bunyitay 3: 315), 1563: *Zekelhida,* castell. (ComBih. 272), 1569: *Zekelhÿda* (EH. 865).

A *Székelyhíd* név eredetileg mikrotoponima lehetett, amely a *székely* népnév és a *híd* 'átkelőhely' jelentésű főnévből (FNESz. *Székelyhíd,* KNIEZSA 1943: 192) szintagmatikus szerkesztéssel alakult ki, jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből. A környéken lakó székelyek átkelőhelye volt, amiről aztán metonimikus úton nyerte el nevét a település. Lakosai azok a székelyek, akik még 1217-ben a bihari vár fegyveres népei voltak hadnagyok alatt (vö. GYÖRFFY I. 1913/1942: 285, J. 42, BENKŐ 1998a: 143–4). A *Székelyhida* alakváltozat esetleg a korábbi *Székelyhíd* formából alakulhatott ki az *-a* birtokos személyjellel bővülve, de a két alak párhuzamosan is létrejöhetett. A mai rom. Săcueni (Lelkes 550).

Székelyhida lásd **Székelyhíd**

Székelytelek 'település Bihar vm. D-i részén Váradtól D-re, a Nyár-ér bal partján' [1291–4]: *Zekulteluk* (Gy. 1: 666, J. 356 [itt *Zekultelek*], VP. 358), 1332–7/Pp. Reg.: *Zekultelek* [5a] ~ *Zecultelek,* v. (Gy. 1: 666), 1374, 1406, 1598: *Zekelthelek,* p., v. (ComBih. 299, D. 134), 1415: *Zekeltelek* ~ *Zekhthelek* (Cs. 1: 623).

A **Székely** településnévhez kapcsolt *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznévvel (KNIEZSA 1943: 197), kiegészülés útján jött létre (vö. KRISTÓ 1976: 96). A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.). KISS LAJOS szerint ne-

vünkben e földrajzi köznév azzal kapcsolatos, hogy a falu a tatárjáráskor elnéptelenedett, majd újra benépesült (FNESz.). A mai rom. Sititelec (Lelkes 551).

Szelistye 1. 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől K–DK-re' 1588: *Zelesthe* (J. 348), 1598: *Zelestye* (D. 123), 1600: *Szeliste* (J. 348). A mai rom. Şalişte de Beiuş (FNESz. *Belényesszeleste,* Lelkes 109). **2.** 'település Bihar vm. D-i határánál Rézbányától DNy-ra, a Fekete-Körös forrásvidékénél' 1588: *Zelesthe* (J. 348), 1600: *Szeljste* (J. 348). Később Vaskohszeleste, a mai rom. Sălişte de Vaşcău (Lelkes 634). **3.** 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É-ra' 1598: *Zelesthie* (D. 134), 1599: *Zelisthie* (J. 348). Később egyesült **Alsó-** és **Felsőszáldobágy** településekkel Száldobágyszelistye majd Körösszáldobágy néven, a mai rom. Saldabagiu Mic (Lelkes 342). **4.** 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől É–ÉNy-ra, (Tenke)Széplak tartozéka' 1598: *Zelesthe* (D. 132). **Felsőszelistye** néven is ismerték. Később Papmezőszeleste, a mai rom. Sălişte de Pomezeu (Lelkes 468).

A román *Şălişte* helynév átvétele. Köznévi alapja a rom. *sălişte ~ silişte ~ selişte* 'faluhely' (Dicţ. 2: 502), 'egy kipusztult falu (helye), vagy annak romjai' (IORDAN 257–8), amely a románban szláv eredetű, vö. blg. *sj l i q e* 'helység, település' < : blg. *sj l o* 'falu' jelentésű főnév (FNESz. *Szelistye*). KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134, 159). A nevek újabbkori alakjához lásd PESTY adatait (HOFFMANN–KIS 1998: 615).

Széltarló 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó bal oldalán' 1406: *Zeltharlow* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 356 [itt *Zeltarlow*]), 1451, 1465: *Zeltarlo* (Cs. 1: 623), 1454: *Zyltarlo,* p. (ComBih. 207), 1465: *Zeltharlo* (EH. 602), 1598: *Zéltarlo* (D. 134).

Eredetileg mikrotoponima volt, amelynek előtagja a *szélső* 'valaminek a határvonalhoz eső, külső része' (TESz. *szél*[1]*,* KNIEZSA 1944: 28) jelentésű főnév, alaptagja pedig a *tarló* 'az a szántóföld, amelyről a gabonát levágták' jelentésű főnév (FNESz. *Széltalló,* vö. KRISTÓ 1976: 32). A mikronév átvonódott a településre, így a falunév metonimikus úton jöhetett létre. Később Széltalló, a mai rom. Margine (Lelkes 553).

Szemte 'település Bihar vm. DNy-i részén, Sarkaddal és Anttal együtt merül fel' 1453: *Zempcze ~ Zemthe* (Cs. 1: 623).

Valószínűleg személynévi eredetű, összevethető a *Zenteh ~ Scemte* személynévvel (1211, 1273–40, ÁSz. 847), amely a *szem* főnév *-te* személynévképzős (TNyt. I, 252–3) alakja lehet, s összetartozik az ugyanebből az alapszóból alakult további változatokkal (vö. FNESz. *Semse,* TNyt. I, 250). Az egyik adatban feltűnő *p* inetimologikus eredetű hang lehet (vö. NYIRKOS 1987: 30–4).

Szemtelek 'település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól DNy-ra, a Kalota patak jobb partján' 1288, [1291–4]:

Zemteluk (Gy. 1: 691, VP. 300, EH. 1153).

Első névrészében KISS LAJOS — bizonyára a későbbi *Zentelke* ~ rom. *Zam* változatai alapján — a m. R. *Zán* ~ **Zám* személynevet (+1171/334: *Zan,* ÁSz. 839, FNESz. *Zentelke,* KNIEZSA 1943: 224) látja, FEHÉRTÓI KATALIN azonban *Zem* személynevet is bőségesen adatol (1211, ÁSz. 843), így inkább ezzel azonosíthatjuk. Második névrésze a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév. A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.). A mai rom. Zam (Lelkes 654).

Szénfalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől K–DK-re' 1588: *Zenfalwa* (J. 269), 1598: *Zenfalva* (D. 134). **Karbonár** néven is ismerték.

A *szén* főnév és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével alakult ki (FNESz. *Biharszenes*). Arra utalt, hogy a település lakói szénégetők voltak.

Szentadorján 'település Bihar vm. Ny-i részén, a Berettyó jobb partján' 1329/437: *Zenthaderyan,* p. (Gy. 1: 667).

Nevét templomának védőszentjéről, Szent Adorjánról kapta (MEZŐ 1996: 51/1) metonimikus úton. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Az alapjául szolgáló *Adrian* személynév (1138/329, ÁSz. 47) az egyházi latin *Adrianus* alakból jött létre úgy, hogy a latin *-us* végződés eltűnésével a név az *Adrián* alakot vette fel, majd ebből a mássalhangzó-kapcsolat feloldása után született meg az *Adorján* alakváltozat. Az itteni adat második szótagbeli *e*-je elhasonulást jelez.

Szentandrás 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' [1291–4], [1311 k.], 1319, 1329: *S. Andrea* (Gy. 1: 667, J. 349 [itt *Sanctus Andreas*], AnjouOkm. 1: 497, 2: 428, VP. 358, AnjouOklt. 5: 148/372), 1311: *S.-Andreas* (Cs. 1: 623), 1311, 1323>363, 1332–7/Pp. Reg. [4a]: *S. Andree,* v. (Gy. 1: 667, Cs. 1: 623), 1359: *Sancto Andrea* (EH. 907), 1370: *Zenthandras* (J. 349, MEZŐ 1996: 53/5), 1477: *Zenth Andras,* p. (ComBih. 294), 1587: *Zentandras* (ComBih. 294), 1598: *Zentt Andras* (D. 134).

Nevét a falu templomának védőszentjéről, Szent Andrásról kapta (vö. MEZŐ 1996: 53/5, FNESz. *Biharszentandrás*) metonimikus úton. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Az elnevezés kiindulópontja a latin közvetítésű *Andreas* személynév ([1000 k.]/1074, ÁSz. 64), amely a latin nyelven szereplő korai alakokban megfigyelhető. A magyaros formák a XIV. századtól vannak jelen, ezekben az elízióval létrejött *András* szerepel. A mai rom. Sântandrei (Lelkes 120).

Szentbenedek 'település Bihar vm. D-i részén Fenestől DK-re' 1332–7/Pp. Reg.: *Sancti Benedicti,* v. (Gy. 1: 667, Cs. 1: 623), 1598: *Zent Benedek* (D. 134).

Templomának védőszentje és névadója *Szent Benedek,* a templomnévből

metonimikus úton jött létre a település neve (vö. MEZŐ 1996: 61/2). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A név korai adata a latin formát tükrözi, magyar nyelvű alakja csak a XVI. század végén jelenik meg. A m. *Benedek* (1138/329: *Benedic,* ÁSz. 112) a latin *Benedictus* (1134, ÁSz. 112) rövidült alakja.

Szentdamján 'település Bihar vm. ÉNy-i részén (Berettyó)Újfalu és Tépe között' 1479: *Zenth Damian* (J. 351).

A **Szentkozmadamján** névből jött létre a második, személynévi névelem elhagyásával (vö. MEZŐ 1996: 133/4). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2.

Szentdemeter 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra a Berettyó partján, (Berettyó)Újfalu környékén tűnik fel' 1373, 1406–1425, 1418, 1419: *Zenthdemeter* (Cs. 1: 623, J. 349, ZsO. VI, 2381, VII, 921).

Templomának védőszentje és névadója Szent Demeter, s a településnév e templomnévből metonimikus névadással jött létre (MEZŐ 1996: 67/7). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A szent nevének személynévi használatára lásd: *Dimiter ~ Demeter* (1138/329, 1202–3/500 k., ÁSz. 241).

Szentdienes 'település Bihar vm. Ny-i részén Bihartól Ny–ÉNy-ra, a Berettyó bal partján' [1291–4]: *S. Dyonisio* [2a] (Gy. 1: 667, J. 349 [itt *Sancto Dionisio*], VP. 299), [1321]> 381>448/XV.: *Zenth dyenes,* p. (Gy. 1: 667), 1349, 1360: *Zenddyenes,* p. (Cs. 1: 623) ~ *Zendyenez* (Cs. 1: 623, J. 349 [itt *Zendyenes*], MEZŐ 1996: 68/2), 1397: *Zengyenis* (J. 349), 1433, 1470: *Zenthdyenes,* p., pr. (Cs. 1: 623, J. 349), 1477: *Zenthdienes,* p. (Cs. 1: 623).

Templomának védőszentje és névadója Szent Dienes. A településnév a védőszent nevéből metonimiával jött létre (MEZŐ 1996: 68/2). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A legkorábbi névalakok a latin formát mutatják. A szent nevének személynévi használatára lásd: *Dionisius* (vö. +1102/XII., ÁSz. 251). A latin *-us* végződés eltűnésével a magyarban megjelenik a *Dienis* (1138/329, ÁSz. 250) névalak. Az adatok között feltűnő *Gyenis* alak szabályos hangtani változással, palatalizációval jött létre (vö. MEZŐ i. h.). Ma psz. Berettyószentmárton mellett DNy-ra (Gy. i. h.).

Szentelek 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1435, 1492, 1587: *Ezenthelek* (Cs. 1: 607, Bunyitay 2: 281), 1435, 1587, 1600: *Zentelek* (J. 354, Cs. 1: 607, ComBih. 295, EH. 910), XVI.: *Ezentelek* (J. 354), 1552: *Zenthtelek* (J. 354), 1598: *Zenttelek* (D. 134).

Elsődleges névváltozata egyesek szerint az *Eszentelek* volt, amely a m. R. *Ezen* személynév (1244, ÁSz. 296) (FNESz. *Biharszentelek*) és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév összetételével jött létre szintagmatikus szerkesztéssel. KÁLMÁN (1967: 10, 1989: 177) és KNIEZSA (1941b: 286) az előtagban a szl. *jesen'*

~ *jasen'* 'kőris' növénynevet véli felfedezni. Ezt az elképzelést a név tipológiai jellege, *-telek* utótagjának megléte kevésbé támogatja. Az *Eszentelek* szókezdő *e*-jét a nyelvérzék az *e* mutatónévmással azonosíthatta és elhagyta, a maradék *Szentelek*-et pedig *Szent Elek*-ként értelmezte: a névalakulást a népetimológia körében tarthatjuk számon, illetve a téves felbontás jelenségét figyelhetjük meg fejlődésében (KISS L. 1995: 21, 34). MEZŐ szerint nincs elegendő ok arra, hogy a településnevet kirekesszük a patrocíniumi nevek köréből (vö. 1996: 71/2). A személynévi alap ebben az esetben az egyh. lat. *Alexius* ([1067]/267, ÁSz. 58) magyarításának eredménye, amely hangrendi kiegyenlítődés, a mássalhangzókapcsolat feloldása és a kicsinyítő-becéző képzőnek felfogott névvég elvonása következményeként jött létre. Az **Eszentelek** változat kialakulását a szentnév kevésbé elterjedt volta és a magánhangzós névkezdetre való törekvés magyarázhatja (vö. TÓTH V. 2007: 320). A mai rom. Sântelec (Lelkes 120).

Szentgyörgy 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K–DK-re' 1307, 1307>383>399, 1307>383>414: *Sengurg* (AnjouOklt. 2: 77/164), 1313: *Zentgurg* (J. 253, AnjouOklt. 3: 208/463), 1324: *Scenthgurg* (AnjouOklt. 8: 115/219). **Györgyi** néven is ismerték.

A település templomának védőszentjéről metonímiával kapta nevét (vö. KISS L. 1996: 449). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A szentnév személynévi megfelelőjét lásd: *Gurgu* (1138/329, ÁSz. 358).

Szentimre 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉK-re, a Berettyó jobb partján' 1220/550: de *S. Henrico* (Gy. 1: 667, J. 350, VRH. 121: 500), [1291–4], 1342: in *S. Emerico* (Gy. 1: 667, VP. 222) ~ de *Sancto Emerico* (ComBih. 296, AnjouOkm. 4: 229), 1312/XVIII., 1332–7/Pp. Reg.: v. *S. Emerici* [4a] (AnjouOklt. 3: 101/213, Gy. 1: 667), 1332–7/Pp. Reg.: *Sancti Emerici,* v. (Cs. 1: 623), *1459: *Zenthemreh* (J. 350, MEZŐ 1996: 90/4), 1598: *Zenttimreh* (D. 134).

Nevét monostorának védőszentjéről, Szent Imréről kapta metonimikus névadással. GYÖRFFY GY. a középkori szokásokra hivatkozva azt is felteszi, hogy a hegyközszentimrei alapítással azt a helyet jelölhették, ahol Imre herceg meghalt (1977: 375). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A névadatok zöme latin formában szerepel. Az Imre név a német *Emrich*-ből való (MEZŐ 1996: 90/4), ehhez lásd *Emerici ~ Hemerici* ([1203], ÁSz. 280, [1031]/XII–XIV., ÁSz. 281), de latin megfelelőjét azonosították a *Henrico ~ Henricus* (1146, ÁSz. 377) névvel is (FNESz. *Hegyközszentimre*). A mai rom. Sântimreu (Lelkes 254).

Szentiván 'település Bihar vm.-ben Apáti (1.) és Besenyő (2.) között, Körösszeg vár tartozéka' 1421: *Zenthyuuan* (Cs. 1: 623, MEZŐ 2003: 139).

A települést templomának védőszentjéről, Keresztelő Szent Jánosról — akit a középkorban *Szent Iván*-nak is hívtak — metonimikus úton nevezték el. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A

szentnév személynévi használatban *Iuan ~ Yuan* (+1086, ÁSz. 435) alakban tűnik fel. A Dunántúlon az *Iván* keresztnévnek a déli szláv nyelvekből való átvételével számolhatunk. Lehetséges azonban, hogy másutt, így Biharban is közvetlen magyar fejleményként jött létre az egyházi lat. alakból, a *Johannes*-ből: **Johános* > *Joános* > **Jovánus* > *Ivánus* > *Iván* (MEZŐ 1996: 95/11). Később puszta Cséffa mellett (MEZŐ 2003: 139).

Szentjános 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1215/550, 1229/550, 1235/550: mon. *S. Joannis* (Gy. 1: 667, J. 350, VRH. 121: 501 [itt *S. Ioannis*]), 1238 Pp./Pp. Reg.: abb. *S. Iohannis* (Gy. 1: 667), [1238]Pp./Pp. Reg., 1249/XIV., 1250/XIV., 1259/XIV., 1332–7/Pp. Reg. [3a]: abb., v. *S. Johannis* (Gy. 1: 667, 668, EO. 1: 187), 1282>405, 1289, [1291–4], 1332–7/Pp. Reg. [2a]: de *S. Johanne* (Gy. 1: 667, 668, VP. 300, 358, ÁÚO. 9: 507), 1291: *Sanctus Johannes* (J. 350), 1347: *Scentianus* (EH. 912), 1356, 1403: *Zenthianus* (ZsO. II/1: 2434, EH. 912), 1376: *Seniuanus* (J. 350), 1403: *ZenthJanus* (ZsO. II/1: 2434), 1410: *Zenthywanus* (Bunyitay 2: 382–3), 1410, 1411: *Zenthyvanus* (Cs. 1: 623, J. 350) ~ *Senthyanos* (Z. 6: 147, MEZŐ 2003: 159), 1421: *Zenthyuuan* (ComBih. 296, MEZŐ 2003: 131), 1445, 1587: *Zenth Janos* (Cs. 1: 623, ComBih. 297), 1456: *Zenth-Janos,* p. (ComBih. 297), 1485 k.: *Zenth Janus* (Cs. 1: 623), 1521: *Zenthyanus,* p. (ComBih. 297), 1587, 1588: *Szent-János* (ComBih. 297, EH. 913), 1589–90: *Zent Janos* (EH. 913), 1598: *Zentt Janos* (D. 134).

A település nevét templomának védőszentjéről, *Keresztelő Szent János*-ról kapta (MEZŐ 1996: 104/6, ZOLTAI 1925: 54, FNESz. *Biharszentjános*) metonimikus úton. A név *János ~ Iván* váltakozására, amely adatainkban is megfigyelhető, lásd a **Szentiván** szócikket. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A korai névadatok forrásainkban latin alakban szerepelnek. A szentnév személynévi használatban *Iohannes* (+1082 [XIII.], 1108/XVII., ÁSz. 420) alakban tűnik fel. A mai rom. Sântion (Lelkes 120).

Szentjánosugra 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1552: *Zenth Janoswghra* (J. 372), 1598: *Zenttjanosugra* (D. 136).

Alaprésze az **Ugra** településnév, amelyhez a falu templomának védőszentje, *Szent János* neve kapcsolódott megkülönböztető jelzői előtagként (MEZŐ 1996: 104/7). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2.

Szentjobb 'település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól D-re, a Berettyó jobb partján' [1162–72]/[1235–70]>520 k.: mon. ... ibidem *sanctissimam dexteram* collocavit (Gy. 1: 668, DHA. 302), 1239: conv. *S. Dextre* (Gy. 1: 668), 1326>XVIII.: eccl. *S. Dexterae* (Gy. 1: 668), 1351: *Szent-Jób* (EH. 893), 1459, 1510, 1587, 1589: *Zenthiob* (Bunyitay 2: 401, MEZŐ 2003: 161, 466, EH. 893), 1599: *Zentth Job* (ComBih. 292) ~

Sancto Giob ~ Zentiob (EH. 893). **Berettyó, Szentjog** és **Jog** néven is ismerték.

A m. *szent jobb* (~ R. *jog*) 'Szent István királynak épségben fennmaradt jobb keze' szószerkezetből keletkezett (FNESz., MEZŐ 1993b: 234). A Szent király ereklyéje még szentté avatása (1083) előtt idekerült. Őrzési helyéül Szent László király 1084-ben bencés kőmonostort építtetett. A kolostor körül kialakult település neve *Szentjog,* majd *Szentjobb* lett (GYÖRFFY GY. 1977: 390, MEZŐ 1996: 108), amely forrásainkban eleinte latin formában szerepel, a legkorábbi magyar nyelvű alak a XIV. század közepén jelenik meg. Az utótaggal kapcsolatban megjegyzendő, hogy az idők során a 'jobb kéz' jelentésű denominális nomenképzős *jog* származékot a középfokú *jobb* melléknév kiszorította ebben a jelentésben (TESz. *jog*). A településnév e szerkezetből metonimikus úton jött létre. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A mai rom. Sâniob (Lelkes 558).

Szentjog 'település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól D-re, a Berettyó jobb partján' 1326/ XVIII., 1332–7/Pp. Reg.: de *S. Jog* (Gy. 1: 668), 1393: *Zenthyag* (MEZŐ 1996: 108, BpO. 3/1: 76), 1395: *Zenthhyog* (ComBih. 291, 292), 1407: *sancti Jog,* mon. (ZsO. II/2: 5280), 1411: *Zenthiogh* (ZsO. III, 894), 1436, 1468, 1469, 1470, 1475, 1478, 1479, 1483, 1563: *Zenthiog,* castell. (ComBih. 291, Károlyi 2: 390, 397, 472, 517, EH. 893), 1449–54, 1469: *Zenth Jog ~ Zenthyvgh* (Cs. 1: 623), 1469, 1475: *Zenthjogh* (Cs. 1: 623, J. 350), 1470, 1471: *Zenth Jogh* (ComBih. 291, EH. 893), 1471: *zent iog* (EH. 893), 1479: *Zentjog* (EH. 893), 1479: *Zenth Iag ~ ZenthJog* (EH. 893), 1482: *Zenthyog* (EH. 893) ~ *Zenthjog* (MEZŐ 2003: 196), 1475, 1484: *Zentjogh* (Bunyitay 2: 328, 338, 344), 1598: *Zenttjogh* (D. 134). **Berettyó, Szentjobb** és **Jog** néven is ismerték.

Etimológiáját lásd a **Szentjobb** szócikkben.

[Szentkatalin] 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1332–7/Pp. Reg.: *S. Catherine* ~ v. *S. Katharine* ~ v. *S. Katherine* [3a] (Gy. 1: 637). **Szentkatalinasszonyfalva** és **Köröszeg** néven ismerték.

Nevét templomának védőszentjéről, *Alexandriai Szent Katalin (Catharina, Catherina)* vértanúról kapta (MEZŐ 1996: 110/3) metonimikus névadással. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A magyaros névalakok *r* > *l* disszimilációval (KISS L. 1995: 32), illetve az *-a* véghangzó elvonásával jöttek létre. Az utóbbi változás talán a *Katalinaasszony*-típusú szerkezetekből indult ki a két azonos magánhangzó egyikének kiejtésével.

Szentkatalinasszonyfalva 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1391: *Zenthkatherinaazunfalua* (MEZŐ 1996: 110/ 3, Bánffy 1: 434), 1396: *Zenthkatarene Azzonfalua* (Cs. 1: 623) ~ *Zenthkatherinaazzonfalwa,* p., v. (ComBih. 76), 1421: *Zenthkatherinaazonfolwa*

(Cs. 1: 623). **Körösszeg** néven ismerték.

A **Szentkatalin** településnév változata, amely a szinonim értelemben használt *Szentkatalinasszony* formából a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával kiegészülve jött létre. Az eredetileg 'úrnő, királyasszony' jelentésű (TESz.) *asszony* névelem arra utalt, hogy a hagyomány szerint Katalin királylány volt.

Szentkirály 1. 'település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól DNy-ra, a Kalota patak bal partján' 1332–7/Pp. Reg.: *Senkral,* v. (Gy. 1: 669). (FNESz. *Kalotaszentkirály,* lásd még SZABÓ T. 1942: 49). A mai rom. Sâncraiu (Lelkes 288). **2.** 'település Bihar vm.-ben, talán Komáditól ÉNy-ra' 1342, 1355, 1433, 1536: *Zenthkyral,* pr. (Cs. 1: 624, AnjouOkm. 4: 228, ComBih. 366).

Nevüket templomuk védőszentjéről, Szent István királyról kapták (MEZŐ 1996: 125/3, 125/4, KISS L. 1996: 449) metonimikus úton. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A kutatások eredményeként ma már egyértelműen megállapítható, hogy a magyar helynévkincs *Szentkirály* elnevezései szent királyaink (Szent István és Szent László) közül kivétel nélkül *Szent István*-ra vonatkoznak, az adatolható templomcímekben ugyanis sohasem szerepel Szent László neve (vö. KRISTÓ 1973: 475, MEZŐ 1992: 25).

Szentkozma 'település Bihar vm. ÉNy-i részén (Berettyó)Újfalu és Tépe között' 1463, 1487: *Zenthkozma* (J. 351, Cs. 1: 624), 1464: *Zenthcosma* (Cs. 1: 624), 1587: *Zenthkozmah* (ComBih. 312), 1598: *Zenttkozma* (D. 134).

A **Szentkozmadamján** alakból jött létre a harmadik, személynévi névelem elhagyásával (vö. MEZŐ 1996: 133/4).

Szentkozmadamján 'település Bihar vm. ÉNy-i részén, (Berettyó)-Újfalu és Tépe között' 1373: *Zentcozmadomyen* (J. 351), 1418, 1419: *Zenthcozmadamian* (ZsO. VI, 2381, VII, 921), 1425, 1495: *Zenthkozmadamyan,* p. (Cs. 1: 624, ComBih. 312), 1425: *Zenthcozmadamyan* (MEZŐ 2003: 206), 1487: *Zenthkozmademyen* (Cs. 1: 624). **Szentdamján** és **Szentkozma** néven is ismerték.

A települést templomának két védőszentjéről, *Szent Kozma* és *Damján* vértanúkról nevezték el (MEZŐ 1996: 133/4) metonímiával. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Az egyik személynévi névelem a *Cosma* (1113, ÁSz. 222), amely az egyházi latinból került át nyelvünkbe, illetve számolhatunk a görög keleti szláv nyelvek közvetítésének lehetőségével is (MELICH 1903–1905: 184). A másik személynévi névelem az egyházi latin *Damianus* (+1086, 1174, ÁSz. 234) származéka, amelyből az *-us* szóvég elvonásával jött létre a magyar *Damian* (1138/329, ÁSz. 234) alak. Ebből hangrendi átcsapással született meg a *Demjén* forma (KUBINYI 1889: 87, KISS L. 1995: 16), amely az utolsó adatban szerepel.

[Szentlászló] 'település Bihar vm. É-i részén, Debrecenbe olvadt'

1332–7/Pp. Reg.: v. *S. Ladislay* ~ v. *S. Ladislai* ~ de v. et eccl. *sancti regis Ladislai* (Gy. 1: 610).

Nevét templomának védőszentjéről nyerte metonimikus úton (MEZŐ 1996: 135/6). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Személynévi alapja a *László,* amelyet egyrészt az egyh. lat. *Ladizlaus* ([1067]/267, ÁSz. 477) névből (MELICH 1903–1905: 117), másrészt a cseh *Vladislav* személynévből magyaráznak (HORGER). A helynév csak latin alakjában fordul elő.

Szentlászlófalva 'település Bihar vm.-ben Élesd mellett, a sólyomkői uradalom része' 1435: *Zenthlazlofalva* (J. 341).

Előtagját a település templomának védőszentjétől nyerte (MEZŐ 1996: 135/5), amelyhez a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakját kapcsolták szintagmatikus szerkesztéssel. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A helynév személynévi alapjára lásd a **Szentlászló** szócikket.

Szentlázár 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól DK-re, a Berettyó bal partján' [1291–4], 1332–7/Pp. Reg. [2a]: in, de *S. Lazaro* (Gy. 1: 669, J. 351 [itt *Sanctus Lazarus*], VP. 358), 1332–7/Pp. Reg. [2a]: v. *S. Lazari* (Gy. 1: 669), 1406, 1458, 1459, 1465, 1556: *Zenthlazar,* opp., p., v. (Cs. 1: 624, ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 351, ComBih. 292, MEZŐ 1996: 141/1, EH. 894), 1569: *Zentlazar* (EH. 894), 1598: *Zentt Lazar* (D. 134). **Lázár** néven is említik.

Nevét templomának védőszentjéről kapta (FNESz. *Szentlázár*) metonimikus úton. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. A név korai adatai latin formát mutatnak. A magyar *Lazar* (1138/329, ÁSz. 485) a héber *Eleazar* lat. Közvetítésű *Lazarus* alakjából születhetett meg (MEZŐ 1996: 141/1) a képzőnek értékelt lat. *-us* szóvég elhagyásával, illetve a magánhangzók nyomatékos, és a szótagzáró *r* hatására történt nyúlásával. A mai rom. Sânlazăr (Lelkes 559).

Szentlőrinc [1.] 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re' 1273/392/477: v. *S. Laurentii,* 1285/477: v. *S. Laurentio* (Gy. 1: 669), 1477: *Santo Laurentio* (ComBih. 344). **2.** 'település Bihar vm.-ben Debrecentől D–DNy-ra, a Kék-Kálló patak bal partján' 1311: *Scentleurinth* (J. 232), 1311/323: *Scenthleurinch,* t. (Gy. 1: 669, AnjouOkm. 1: 235, AnjouOklt. 3: 82/167), 1323: *Scenthleurynch,* p. (Gy. 1: 669, AnjouOklt. 7: 305/662), 1433: *Zenthlewryncz* (Cs. 1: 624). Ma hn. Derecskétől DNy-ra (Gy. i. h.).

Nevük templomuk védőszentjéről metonimikus úton keletkezett (MEZŐ 1996: 144/6, 144/5). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Személynévi alapja az egyházi latin eredetű *Laurencius* ~ *Laurentius* (1105–1110/XIII., 1111, ÁSz. 483), illetve az ebből alakult magyar *Leurench* (+1082[XIII.], 1211, ÁSz. 491) (vö. FNESz. *Szentlőrinc*). Az **1.** település adatai kizárólag latinos formát mutatnak.

Szentmáriamagdolna lásd **Máriamagdolna**

Szentmárton 1. ’település Bihar vm.-ben Bihartól Ny–ÉNy-ra, a Berettyó bal partján’ 1213/550, 1332–7/Pp. Reg. [3a]: v. *S. Martini* (Gy. 1: 669, J. 351, VRH. 121: 503), 1321: *Scethmartun,* p. (Gy. 1: 669), 1321, 1323 [8a]: *Scentmartun,* p. (Gy. 1: 669, J. 351 [itt *Scentmarton*], AnjouOklt. 7: 236/507, 237/508, 237/509), 1323>448/XV., 1587: *Zenthmarton,* p. (Gy. 1: 669, AnjouOklt. 7: 209/448, 209/449, 209/450 [az utóbbi három helyen: *Zenthmarthon* [2a], s *Zenthmarthun*], ComBih. 292), 1332–7/Pp. Reg.: de *S. Martino* (Gy. 1: 669), 1470: *Zenthmarthon* (Cs. 1: 624), 1588: *Zentmarton* (ComBih. 293). **Szentmártonfalva** néven is ismerték (FNESz. *Berettyószentmárton*). **2.** ’település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, a Hév-jó patak bal partján’ [1291–4]: de *S. Martino* (Gy. 1: 669, VP. 359), 1332–7/Pp. Reg.: v. *S. Martini* [3a] (Gy. 1: 669), 1552: *Zenthmarthon* (J. 352). A mai rom. Sânmartin (FNESz. *Váradszentmárton,* Lelkes 629). **3.** ’település Bihar vm. ÉK-i határrészén Margittától ÉK-re’ 1332: *Sanctus Martinus* (J. 245), 1334: de *Sancto Martino* (MEZŐ 1996: 153/20, Vat. 1/1: 45, 69, 77), 1489: *Zentmarton* (EH. 895) ~ *Zenthmarton* aliter Genyete (Cs. 1: 608) ~ *Zenthmarton* vel Genyethe (J. 245), 1569: *Zentmarton* alias Ghenete (EH. 451). **Genyéte** néven is ismerték. **[4.]** ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől Ny–ÉNy-ra’ *1332–7/Pp. Reg.: *Sancto Martino* (MEZŐ 1996: 153/17, Vat. 1/1: 45, 69, 77). Később Belényesszentmárton, a mai rom. Sânmartin de Beiuş (Lelkes 109).

Nevüket templomuk védőszentjéről (MEZŐ 1996: 153/19, 153/18, 153/20, 153/17, vö. KISS L. 1996: 449) metonimikus úton kapták. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Személynévi alapja az egyházi latin *Martinus* (1014, ÁSz. 522). A név eredeti magyaros alakja *Martin* (1138/329, ÁSz. 521) volt, majd hangrendi kiegyenlítődéssel ebből *Martun* (1229, ÁSz. 521) jött létre végül *u* > *o* nyíltabbá válással, illetve hangsúlyos nyúlással alakult ki a mai *Márton* forma. A településnevek korai adatai latinos formát mutatnak.

Szentmártonfalva ’település Bihar vm.-ben Bihartól Ny–ÉNy-ra, a Berettyó bal partján’ 1388: *Zenthmartonfalua* (J. 351).

A **Szentmárton (1.)** településnévhez kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre.

Szentmihály ’település Bihar vm.-ben Váradtól Ny–DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján’ [1291–4]: in *S. Mychaele* (Gy. 1: 670, J. 352 [itt *Sanctus Mychael*], VP. 358), 1329, XIV.: *Scentmihal,* p. (Gy. 1: 670, Cs. 1: 624, J. 352), 1332–7/Pp. Reg.: v. *S. Michaelis* (Gy. 1: 670).

Nevét templomának védőszentjéről (MEZŐ 1996: 162/10) metonimikus névadással kapta. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Személynévi alapja az egyházi latinból származó *Michael* (1079, ÁSz. 538), illetve ennek ma-

gyar *Mihal* (1138/329, ÁSz. 542) változata. A latin névformák mellett XIV. századi adatainkban már magyar nyelvű alak is megtalálható.

Szentmiklós 1. 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől ÉNy-ra, a Solymos patak jobb partján' [1291–4]: de *S. Nicolao* (Gy. 1: 670, VP. 357, MEZŐ 1996: 169/15), 1332–7/Pp. Reg.: v. *S. Nycolai* ~ v. *S. Nycolay* [3a] (Gy. 1: 670), 1552, 1587: *Zenthmiklos* (J. 353, ComBih. 293, MEZŐ 1996: 169/15), 1598: *Zentmiklos* (D. 134), 1599: *Szent-Miklos* (ComBih. 293). A mai rom. Sânnicolau de Beiuş (FNESz. *Belényesszentmiklós,* Lelkes 109). **2.** 'település Bihar vm. ÉNy-i részén Körösszegtől ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' 1311: *Scentmiklos* (J. 232), 1311/323: *Scentmiclos* (AnjouOkm. 1: 235–6, AnjouOklt. 3: 82/167, 7: 305/662, MEZŐ 1996: 169/13), 1322: *Scenthmyklws* (J. 353). **Kisszentmiklós,** később **Rétszentmiklós** néven is ismerték. NÉMETH P. Szabolcs vm.-hez számítja (1997: 178). **3.** 'település Bihar vm.-ben Székelyhídtól D–DK-re' 1290 k.: *sancto Nicholao* (EH. 901), 1332–7/Pp. Reg.: de *S. Nycolao* (Gy. 1: 670), 1342: *Zenthmiclos* (AnjouOklt. 4: 230, MEZŐ 1996: 169/14) ~ *Sentmiclos* (EH. 901), 1390, 1447: *Zenthmiklos,* p. (J. 352, ZsO. I, 1601), 1393: *Zentmiclows* (ZsO. I, 3067 [Középszolnok v. Bihar megyei településként határozza meg]), 1598: *Zentmiklos* (D. 134), 1599: *Zentth-Mikloss* (ComBih. 294). GYÖRFFY GY. esetleg azonosíthatónak mondja **Márkos** településsel. A mai rom. Sânnicolau de Munte (FNESz. *Hegyközszentmiklós,* Lelkes 254). **4.** 'település Bihar vm.-ben Cséffától É-ra' 1462, 1485 k.: *Szent-Miklós* — az adat közlése nélkül (Cs. 1: 624, MEZŐ 1996: 169/16), 1478: *Zenthmiklos* (J. 353, MEZŐ 1996: 169/16), 1598: *Zent Miklos* (D. 134). Később Oláhszentmiklós, a mai rom. Sânnicolau Român (Lelkes 451).

Nevüket templomuk védőszentjéről (MEZŐ 1996: 169/15, 169/13, 169/14, 169/16) metonimikus úton kapták. A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Személynévi alapja az egyházi latinból való *Nicolaus* (1111, ÁSz. 582). A helynevek korai adatai latinul vannak jelen. A magyar *Miklós* név szókezdő *m*-je szabályos változással jött létre az *-n*-ből (MEZŐ 1996: 178).

Szentpál 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől É-ra' [1308 k.]: p. *Scenthpal* in qua eccl. rotunda lapidea sub honore S. Pauli ... dedicata (Gy. 1: 670), 1329>376: t. *S. Pauli* (Gy. 1: 670), 1429: *Zempal* (MEZŐ 2003: 362). **Szentpáltelke** néven is ismerték.

Nevét templomának védőszentjéről metonimikus úton kapta (MEZŐ 1996: 179/5). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Személynévi alapja az egyházi latin eredetű *Paulus* (1111, ÁSz. 619), illetve ennek magyaros *Pal* (1271/400: paludem *Pal*halala, ÁSz. 610) változata. A *Zempal* adat a *t* kiesése következtében létrejövő *np* > *mp* hasonulást mutatja. ZOLTAI kisebb birtoknak vagy pusztának tartja, de lehetségesnek mondja templomos voltát (1925: 63), amit az elnevezés alátámaszt.

Szentpáltelke ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől É-ra’ 1429: *Zenthpalteleky* (ZO. 8: 382).

A **Szentpál** településnévnek a *telek* földrajzi köznév birtokos személyjeles alakjával való kiegészülésével jött létre. Az utótag megjelenése a falu pusztásodására utalhatott (vö. MEZŐ 1996: 182, ZOLTAI 1925: 63).

Szentpéterszeg lásd **Szentpéterszege**

Szentpéterszege ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján’ 1285: eccl. S. Petri, que vulg. *Scentpeturzegy* (Gy. 1: 670, Cs. 1: 624, J. 353), 1311: *Scenthpetursceguy,* p. (AnjouOklt. 3: 71/145, Gy. 1: 670, J. 353), 1405, 1443, 1450, 1460, 1463, 1476: *Zenthpeterzege,* p. (Cs. 1: 624, J. 353, ComBih. 312), 1411: *Sentpetersege,* p. (ComBih. 312). **Szentpéterszeg** 1587: *Zenthpeterzegh* (ComBih. 312), 1598: *Zentt Peterzegh* (D. 134).

A *Szentpéterszege* név első eleme a falu templomának védőszentje nevéből származik (MEZŐ 1996: 185/4, FNESz. *Szentpéterszeg*). A templomcím magyarországi használatára lásd MEZŐ 2003: 31–2. Személynévi alapja az egyházi latinból származó *Petrus* ([1045–6], 1079, ÁSz. 635, vö. KUBINYI 1889: 87), illetve ennek magyaros *Peter* ~ *Petur* (1141–61, 1199, ÁSz. 630) változata, amelyhez a *szeg* ’szöglet, csúcs, kiszögellés, sarok, zug’ (TESz. *szeg*[2]) jelentésű főnév *-i* ~ *-e* birtokos személyjeles alakját kapcsolták (vö. KRISTÓ 1976: 96). Az elnevezés létrejöttét az motiválta, hogy a falu a Berettyó fattyúágának kanyarulatánál épült. A *Szentpéterszeg* név a *Szentpéterszege* formából jött létre a birtokos személyjel redukciójával, ma is ez az alak él.

Szepes ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D–DNy-ra’ *1235/550: *Zeb [ɔ: Zebus],* v. (Gy. 1: 671, VRH. 156: 688), 1282: *Zebes* [2a] (Gy. 1: 671), 1289, 1315, 1411, 1461: *Scepes* (AnjouOklt. 4: 64/154, Gy. 1: 671, Cs. 1: 624, J. 354), [1291–4]: *Zebus* (Gy. 1: 671, J. 354, VP. 222, 298, 358), 1332: *Scepus* (Gy. 1: 671, AnjouOkm. 2: 596), 1332, 1332–7/Pp. Reg.: *Zepus* (Gy. 1: 671, AnjouOkm. 2: 596), 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1411, 1598: *Zepes,* v. (Gy. 1: 671, J. 354, D. 134) | **~i** (1317)/436/437: St. f. Iwan de *Scepesy* (AnjouOklt. 4: 193/511, Gy. 1: 671 [itt 1316>437-es dátummal]).

A *Sepus* ~ *Zepus* személynévből (1261 ~ 1279, ÁSz. 847) metonimikus úton jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév tövében a m. *szép* melléknév rejlik (FNESz.). A *p* hang helyén három korai névváltozatban zöngés párja, a *b* fordul elő.

Széplak 1. ’település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DK-re, a Berettyó bal partján’ [1270–72]>358, [1270–72]>372, [1291–4], 1332–7/Pp. Reg., 1358, 1461, 1495, 1598: *Zeplak,* v. (EO. 1: 300, Gy. 1: 671, Cs. 1: 624, J. 356, VP. 300, EH. 966, Bunyitay 2: 276, D. 135), [1291–4]: *Zeplok* (Gy. 1: 671, VP. 358), 1318: *Sceplok* (AnjouOklt. 5: 129/320), 1327/469: *Sceplak* [2a], p. (Gy. 1: 671, Cs. 1: 624, J. 356, AnjouOklt. 11: 157/332), 1354:

Scepplak (ComBih. 307), 1414: *Zepplak* (ComBih. 307), 1429: *Zeheplach* (MEZŐ 2003: 131), 1470: *Sepkak* [romlott alak] (ComBih. 307) ~ *Seplak,* p. (ComBih. 307), 1599: *Zephlak* (ComBih. 307). A mai rom. Suplacu de Bărcau (FNESz. *Berettyószéplak,* Lelkes 115). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Fenestől ÉNy-ra, a Solymos patak jobb partján' [1291–4], 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1374, 1495, 1581, 1582, 1598, 1600: *Zeplak,* v. (Gy. 1: 671, Cs. 1: 600, J. 357, VP. 358, ComBih. 307, D. 135, EH. 966), 1332–7/Pp. Reg.: *Seplak,* v. (Gy. 1: 671), 1333 e.>374/500 k.: *Sceplak,* v. (Gy. 1: 671), 1587: *Szeplak* (ComBih. 307). A mai rom. Suplacu de Tinca (FNESz. *Tenkeszéplak,* Lelkes 590).

A *szép* melléknév és a *lak* 'szálláshely, udvarhely, lakóhely, település' jelentésű földrajzi köznév (TESz., KNIEZSA 1943: 193, 199) összetételével, szintagmatikus szerkesztéssel jött létre. Településneveink között igen gyakran fordul elő önmagában vagy a második névrész szerepében a *Széplak* (vö. FNESz. *Széplak*).

Szerep 'település Bihar vm. Ny-i határánál (Berettyó)Újfalutól Ny-ra' XII., 1283, 1350, 1598: *Zerep,* p. (Gy. 1: 514, J. 354, AnjouOkm. 5: 366, D. 134), 1219: *Scerep* (Gy. 1: 514, J. 354). **Szerepmonostora** néven is ismerték. GYÖRFFY GY.-nél Békésben szerepel, mert eredetileg odatartozott, és csak a XV. század végén került át Biharba.

Személynévből jött létre metonimikus úton, birtoklást fejezve ki. Az alapjául szolgáló **Sverěp=* személynév szláv eredetű (vö. MELICH 1925–1929: 230, SZABÓ D. 1954: 25), vö. óegyh. szl. *sverěp=* 'vad, bősz, szilaj', szb.-hv. R. *sverjep* 'ua.', cseh *sveřepý* 'ua.', és melléknév személynévi használatára vezethető vissza. Lásd még cseh *Sverepa* csn. és or. *Svi répov* csn. (FNESz. *Szerep*).

Szerepmonostora 'település Bihar vm. Ny-i határánál (Berettyó)Újfalutól Ny-ra' 1322: *Scerepmunustura* (Gy. 1: 514, J. 354).

A **Szerep** településnévhez illesztett *monostor* főnév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre. Az új névelem arra utalt, hogy a falu (Szent György tiszteletére emelt) monostorral rendelkezett (vö. J. 72, 354). A második névelem zártabb magánhangzókkal szerepel, amely területünkön nem ritka (vö. az **Almásmonostora** szócikkben írottakkal).

Sziget 'település Bihar vm.-ben Váradtól D–DNy-ra' 1318: *Insula* (Gy. 1: 672, J. 383, AnjouOklt. 5: 12/10), 1374, 1587: *Zygeth,* t.., vicus (J. 383 [itt *Ziget* alakban], ComBih. 368), 1552: *Zygett,* vicus (ComBih. 368), dátum nélkül: *Zigeth* (Cs. 1: 624). JAKÓ Várad utcanevei között sorolja fel (i. h.).

A *sziget* 'nyílt vízzel körülvett földterület' földrajzi köznévből jött létre metonimikus úton, s a falu pontos fekvésére, a Körös egyik ága által körülvett szigetszerű elhelyezkedésére utalt (vö. Gy. 1: 687). Később Váradba olvadt (vö. J. i. m. 383), amit a fenti adatok melletti *vicus* 'utca, településrész' minősítés is jelez.

Szigeti 1. ’település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó bal partján’ 1214/550: Paul de v. *Sciguetij* (Gy. 1: 672, VRH. 126: 527), [1291–4]: in *Zygety* (Gy. 1: 672, VP. 223), 1599: *Szigetti* (ComBih. 313). Ma psz. Paptamási és Jákóhodos között (Gy. i. h.). **2.** ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől DK-re, a Fekete-Körös bal partján’ 1214/550: *Seigueti [ɔ: Sciguети],* v. (J. 357, VRH. 127: 534), 1332–7/Pp. Reg.: *Zigeti* (Cs. 1: 624), 1552: *Zygethy* (J. 357), 1598: *Zigethy* (D. 135).

A *sziget* ’nyílt vízzel körülvett földterület’ földrajzi köznévhez kapcsolt *-i* helynévképzővel (TNyt. I, 254–5) jött létre. A falu pontos elhelyezkedésére utalt: az **1.** település esetében a Berettyó, a **2.** településnél a Fekete-Körös által körülzárt területre. JAKÓ szerint az **2.** település első lakói a XIII. század előtt a Fekete-Körösmenti erdőkbe behatoló magyarok voltak (i. h.).

Szil 1. ’település Bihar vm. D-i részén Kölesértől D-re’ 1560: *Zyl* (ComBih. 314). **Barmó** néven is ismerték. **2.** lásd **Szilas. 1–3.** ’település Bihar vm.-ben, lokalizálása bizonytalan, valahol Váradtól D-re fekhetett’ 1598: *Zyll* (D. 135).

A településnevek metonimiával jöttek létre: a fanév eredendően erdőt jelölhetett, és ezt alkalmazhatták a mellette létesült településekre is.

Szilas ’település Bihar vm. DNy-i részén Kölesértől DNy-ra’ 1374: *Zylas* (J. 357). **Szil 2.** 1475: *Zyl* (Cs. 1: 624, J. 357), 1587, 1598: *Zyll,* p. (ComBih. 371, D. 123), 1598: *Zil* (ComBih. 371).

A *Szilas* névalak a *szil* növénynévből és a hozzá kapcsolt *-s* (TNyt. II/1: 317) eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező, itt talán már helynévképzői szerepben álló morfémával jött létre mikronévként, s olyan helyre utalt, amely szilfákkal volt benőve. Ez a mikrotoponima vonódott át a későbbi településre, a falunév tehát metonimikus úton jött létre. A *Szil* forma ebből a változatból alakult ki az *-s* képzői névelem redukciójával. Helyét a Méhkerék és Nagyszalonta közötti *Szilltanyá*-k jelölik (J. i. h.).

Szilitelek ’település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól ÉK-re’ [1260–70]: *Stylyteluk [ɔ: Scylyteluk],* t. (Gy. 1: 672).

A *szil* növénynév *-i* mellék- vagy helynévképzős alakjának és a *telek* ’jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld’ jelentésű (TESz.) földrajzi köznévnek az összetételével alakult ki. Az előtag a település területének jellegzetességére utalhatott: sok szilfával benőtt helyen települhetett meg. A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.). 1813-ban a Farnas melletti Sztána határában említették a *Sziliben való Kender Főld* szerkezetben (SZABÓ T. 1942: 307).

Sziltarcsa ’település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra, Kötetarcsa szomszédságában’ 1552: *Zyltarchya* (J. 362), 1560: *Zyl Tharcha* (ComBih. 314), 1587: *Szyltarchya* (ComBih. 314), 1588: *Zyltarczya* (ComBih. 314),

1598: *Ziltarczia* (ComBih. 314) ~ *Zyltarchia* (D. 135).

Alapja a **Tarcsa (2.)** településnév, amelyhez megkülönböztető jelzői szerepben a *szil* növénynevet kapcsolták. Az előtag a település növényi környezetére utalhatott. Az adatok kronológiája szerint a **Mezőtarcsa** nevet válthatta fel.

Szitány lásd **Szitányfalva**

Szitányfalva 'település Bihar vm.-ben a Hollódi patak jobb partján, a patak felső folyásánál' 1508: *Zythaanfalwa* (J. 357). **Szitány** 1598: *Zytany* (D. 135).

A *Szitányfalva* név első névrészének etimológiája nem világos. Esetleg összevethető a *Sita* személynév (1237–40, ÁSz. 720) *-ny* kicsinyítő képzős (TNyt. II/1: 316) alakjával. Az utótag a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja. A *Szitány* forma a földrajzi köznévi névrész ellipszisével vagy a kétrészes névvel párhuzamosan, puszta személynévből jött létre. JAKÓ szerint később Turbolyafalvával egyesült Szitány néven (i. h.), a mai rom. Sitani (Lelkes 569).

Szód 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől DK-re, a Petrósz-Körös jobb partján' 1588: *Zoodh* (J. 358).

JAKÓ közlése szerint magyar eredetű. Esetleg összevethető a *Zot* (1211, ÁSz. 858) személynévvel vagy a **Szodos** településnév alapjául szolgáló személynév tövével. A mai rom. Săud (Lelkes 571).

Szodos 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Kis-Körös partján' [1291–4]: *Zudus,* v. (Gy. 1: 657, J. 332, VP. 299, 358, Cs. 1: 624 [itt XIII. századi datálással]). **Salamon** néven is ismerték.

Személynévből metonimikus úton jött létre. Névadójáról egy 1342-ből származó oklevél tudósít: Salamon birtokosa Zodus adorjáni várnagy fia *Zodus* volt: Zodus f. Zodus de Salamon (AnjouOkm. 1: 107). A személynév és a településnévi adatok kronológiai viszonyai azt mutatják, hogy valószínűleg csak átmenetileg nevezhették így a falut.

Szohodol 1. 'település Bihar vm. D-i határánál, a Fekete-Körös partján' 1588, 1600: *Zohodol* (J. 358, EH. 943), 1598: *Zohodoll* (D. 135). Később Vaskohaszód, a mai rom. Izbuc (Lelkes 634). **2.** 'település Bihar vm.-ben Belényestől ÉK-re, a Remetepatak mellett, Lázur (1.) közelében' 1598: *Zohodol* (D. 135). **Kisszohodol** néven is említették. Később Aszóirtás, a mai rom. Sohodol (Lelkes 87).

Szláv eredetű névátvételnek tekinthető. Vö. blg. *Suhodol* hn., szb.-hv. *Suhodol* hn., szln. *Suhgdol* hn., le. *Suchodoł* hn., ukr. R. *Suhodol* = hn. (vö. FNESz. *Szohodol*). Tkp. értelme 'száraz völgy' (vö. ŠMILAUER 1970: 173 *such=,* 56 *dol=*). KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134).

Szólátmonostora 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől É-ra' 1315, 1325 [5a]: *Zolathmunustura,* p. (Gy. 1: 645, AnjouOklt. 4: 69/167, 9: 66/103, 67/106, 77/122), 1329>376: *Zo-*

ladmonustra, p. (Gy. 1: 645), 1375: *Zaladmonustura* (J. 304).

Valószínűleg egy eredeti **Monostor (1.)** névből jött létre a *Zoulat* személynévvel (1216/550, ÁSz. 854) birtoklásra utalva. Ezt erősítette meg az *-a* birtokos személyjel megjelenése is. Ugyanakkor nem zárható ki, hogy a településnév más úton, közvetlenül a személynév és a birtokos személyjeles építménynév összekapcsolásával alakult ki. A m. R. *Szólát* ~ *Szólád* személynév szláv eredetű; vö. szb.-hv. R. *Vserad* szn., cseh *Svérad* szn., le. *Świerad* szn. (vö. FNESz. *Szólád*). A második névrész adatainkban zártabb magánhangzókkal szerepel, amely elég gyakori jelenség területünkön (vö. az **Almásmonostora** szócikkben írottakkal).

Szólátülése ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra’ 1277/282: *Zolathylusy* (Gy. 1: 672), 1308/313/425, 1318: *Zalachyulese,* t. (Gy. 1: 672, AnjouOklt. 2: 153/340, J. 318), 1308/313/425/XVIII.: *Zalachvelese* (AnjouOklt. 2: 153/340).

A *Zoulat* személynév (1216/550, ÁSz. 854) és az *ülés* ’szállás, birtok’ jelentésű (TESz. *ül*^{I}) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre jelölt birtokos jelzős szerkezetből. A második névrész helyesírására lásd a **Bálintülése** szócikket.

Szomajom ’település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra, az Ölyvös patak bal partján’ [1291–4]: *Zumeyn,* v. (Gy. 1: 672, J. 358, VP. 301), 1297: *Zomayn* (Z. 1: 88), 1332–7/Pp. Reg.: *Zoman,* v. ~ *Zomani* [romlott alakok], v. (Gy. 1: 672), 1354: *Zomayun* (AnjouOkm. 6: 221), 1470, 1520, 1552: *Zomayon* (Cs. 1: 624, J. 358), 1588: *Szomajom* (ComBih. 316).

A *Zomoyn* személynévből (1262, ÁSz. 857) alakult ki (vö. FNESz. *Kaposfő*) és birtoklást fejezhetett ki. A név végén álló *n*-ből a képzés helyének megváltozásával már a XVI. században *m* alakult. A névvégi eredeti mássalhangzó-torlódást a magyarban gyakori *o* bontóhang oldotta fel. A *Zomani* névalak végén lévő *i* valószínűleg a névvégi két betű téves felcseréléséne k eredménye. Ma psz. Mezőpeterd és Mezősas között (Gy. i. h.).

Szomajomháza ’település Bihar vm. K-i részén, Bazracaháza, Ladaháza, Lak, Miriszlóháza Szakállasdrágmosháza és Moróháza településekkel együtt említik’ 1389: *Zomayonhaza,* p., v. (ZsO. I, 1153).

A *Zomoyn* személynév (1262, ÁSz. 857) és a *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ jelentésű (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre birtoklásra utalva. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Szombathely ’település Bihar vm.-ben, később Várad városrésze’ 1374, 1599: *Zombathely,* vicus (J. 383), XIV. sz., 1410: *Zombathel,* vicus (Bunyitay 2: 194, ComBih. 369), 1588: *Zombathell,* vicus (ComBih. 369). JAKÓ Várad utcanevei között soroja fel.

A *szombat* főnév és a *hely* ’szállás, helység’ (TESz.) földrajzi köznév ösz-

szetételével született meg (vö. FNESz. *Szombathely*), s minden bizonnyal a vásáros napra utalt (vö. KISS L. 1996: 449, 1997b: 182). Az ilyen napnév + *hely* szerkezetű településneveket SZABÓ G. FERENC jellegzetesen középeurópai jelenségnek mondja (1998: 40). GYÖRFFY GY. szerint már a XIV. század elején Várad része lehetett (Gy. 1: 687), ezt a fenti adatok melletti *vicus* 'utca, településrész' minősítés is jelzi.

Szombatság 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Topa jobb partján' 1508: *Zombathsagh* (J. 358), 1598: *Zombatsagh* (D. 135).

Talán a *Zombot* személynév (1164–5, ÁSz. 857) és a *-ság* 'domb' esetleg 'berek' (TESz.) jelentésű főnév összetételével (SZABÓ G. 1998: 35) mint eredeti mikronév születhetett meg, amely metonimikus úton vált a település nevévé. Elképzelhető azonban az is, hogy egy eredeti *Szombat* településnévi forma bővült tovább a *-ság* képzővel (hasonló jelenségre a tájnevek köréből lásd JUHÁSZ 1988: 31). A mai rom. Sâmbăta (Lelkes 573).

Szovárhegy 'település Bihar vm. K-i részén Sólyomkő mellett ÉNy-ra, a Gyepes patak bal partján' 1469: *Zohanhegh* (J. 215), 1519: *Zovarhegy ~ Zohárhegy* (EH. 766), 1534: *Zowarhegh* (J. 215). **Szovárhegyes** 1488: *Zowarheges* (EH. 766).

Etimológiája nem világos. Esetleg valamilyen személynévi előtagnak és a *hegy* földrajzi köznévnek az összetételével eredetileg mint mikrotoponima jöhetett létre jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből. Később ez a hegynév metonímiával lett a település nevévé. Az első névelem szóbelseji *h, v, w* betűje valószínűleg a hiátustöltőnek felfogott *h* és v hangok váltakozását mutatja. Talán ide vonható a Hegyközszentimréről PESTY adatközlője által megadott *Szóárhegy* név is (HOFFMANN–KIS 1996: 241). A *Szovárhegyes* forma az *-s* képzővel való bővülés eredménye. A KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ szerzőhármas JAKÓ adatait a *szabir* népnév helynévi előfordulásai között említi (1973: 11). Később Szóvárhegy, a mai rom. Picleu (Lelkes 574).

Szovárhegyes lásd **Szovárhegy**

Szovát 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DNy-ra' 1332–7/Pp. Reg.: *Zoad ~ Zohad* (Cs. 1: 625), 1339: *Zoath* (AnjouOklt. 23: 91/169), 1365–68, 1460, 1472, 1494, 1495: *Zowad* (Cs. 1: 625), 1365–68, 1407 [2a], 1460, 1472, 1494, 1495: *Zowath* (Cs. 1: 625, ZsO. II/2: 5416), 1598: *Zowatt* (D. 135).

A *Zowath* személynévből (1275/281, ÁSz. 859) jött létre metonimikus úton, és birtoklásra utalt. Az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű: vö. cseh *Svat* szn., le. *Swat* szn. (FNESz. *Hajdúszovát*). Alapja a szl. *svat* 'rokon' főnév (KNIEZSA 1943: 229), amelynek mássalhangzó-torlódását nyelvünk feloldotta. A *Zoad, Zoath, Zohad* alakokban az eredetileg meglévő *v (β)* kiesése, illetőleg hiátustöltő szerepű *h*-val való helyettesítése figyelhető meg. Ez a jelenség akkor különösen gyakori, ha az első vokális labiális (BÁRCZI

1958: 50, 128, BENKŐ 1957: 78). A *d* végű formák esetleg a *-d* képzős személy-, illetve helynevek hatását mutatják.

Szőkefalva ’település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól K-re, a Remete és a Hollódi patak között’ 1580: *Zeokefalva* (J. 358), 1587: *Zeőkefalva* (ComBih. 284), 1598: *Zeokefalwa* (D. 135).

Bizonyára a *Scuke* személynév (1198, ÁSz. 700), amely később családnévként is előfordul (RMCsSz. 1024–5) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetétele (vö. FNESz. *Szőkefalva*). Jelölt birtokos jelzős szerkezetből birtoklásra utalva jött létre. A személynév alapja a m. *szőke* melléknév, amely a *sző* ’világos; szalmasárga színű’ (TESz.) melléknév és a *-ke* kicsinyítő képző származéka (PAIS 1922: 29, TERESTYÉNI 1941: 12). Később Szokány, a mai rom. Săucani (Lelkes 571).

Szöldő lásd **Zöldő**

Szőlős ’település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, a Hév-jó patak bal partján’ 1213/550: *Sceuleus,* v. (Gy. 1: 672, J. 359, VRH. 125: 525), 1273/392/477: *Zewlews,* v. (Gy. 1: 672), 1276, 1600: *Szölös,* v. (Gy. 1: 672, EH. 923), 1288/326, [1291–4], 1291/326: *Zeleus,* v. (Gy. 1: 672, VP. 360), [1291–4]: *Zeules,* v. (Gy. 1: 672, J. 359, VP. 357), 1291/326: *Zelus* (Gy. 1: 672), 1291/326, 1303/326 [2a], 1326, 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1340, 1344: *Zeuleus,* v. (Gy. 1: 672, Anjou-Oklt. 1: 220/407, F. 8/4: 454, 9/1: 230), 1332–7/Pp. Reg.: *Zeulos* (Gy. 1: 672), 1390: *Zewles* (Bunyitay 1: 156), 1560: *Zwlws* (ComBih. 287), 1580, 1588: *Szőlős* (ComBih. 287, EH. 923), 1587: *Zeoleos* (ComBih. 287), 1598: *Zeöleős* (D. 135). Megosztásakor jött létre **Kisszőlős, Nagyszőlős** és **Hídköszőlős.**

A *szőlő* növénynév és az eredetileg valamivel való ellátottságot kifejező *-s* képző összekapcsolása (FNESz. *Váradszőlős,* KNIEZSA 1943: 196). Az elnevezésnek vagy a *szőlős* ’az a föld, ahol ezt a növényt termesztik’ (TESz.), vagy a *szőlős* ’szőlőművelő’ foglalkozásnév az alapja. Mindkét esetben szőlőművelésre utalt. JAKÓ közlése szerint a települést szőlőműveléssel foglalkozó királyi udvarnokok lakták (J. i. h.). A *szőlős* foglalkozásnévből korszakunkban személynév is alakult: *Zeuleus* (1211, ÁSz. 849). A magyarba a növénynév ócsuv. **śiläγ* esetleg **śidläγ* alakja kerülhetett. Az első szótagi *i*-je *ë* vagy *ü* hangon keresztül vált *ö*-vé (TESz.), s a *Zeleus, Zelus, Zwlws* adatok e folyamat lépéseit tükrözik. A mai rom. Seleuş (Lelkes 629).

Szőrmező ’település Bihar vm.-ben, Bályokkal és Almás (2.)-sal együtt említik’ 1465: *Syrmeze* (Cs. 1: 625), 1484: *Sarmezw* (Cs. 1: 625), 1487: *Zevrmezev* (Cs. 1: 625), 1488: *Zermezev* (Cs. 1: 625), 1490: *Zyrmezev* (Cs. 1: 625).

Etimológiája bizonytalan, hiszen megfejtését előtagjának sokféle írásmódja igen megnehezíti. Esetleg a *szőrfű* ’serteszerű levelű pázsitfű, Nardus stricta’ növénynevet, illetve annak első elemét kereshetjük benne, amelyhez a *mező* főnevet kapcsolták. A

FNESz. hasonló szerkezetű helynevet idéz Tolna megyéből: m. N. *szőrtó* 'tó, amelyben szőrfű tenyészik' (vö. FNESz. *Szőrfű*), hasonló példák PESTY Bihar megyei gyűjtésében is találhatók: *Szőrfű, Szőr-kút, Szőr rétje* stb. (HOFFMANN–KIS 1998: 617). A településnév eszerint mikronévként jött létre egy olyan rét megnevezéseként, amelyen a fentebb mondott fűféle bőséggel tenyészett. Mivel a *Sár(mező)* alak egyedinek látszik, első szótagbeli magánhangzóját talán elírásnak tarthatjuk. Az első névelem illabiális magánhangzóira nem tudunk magyarázatot adni: a *szer* ilyen névszerkezetben való megjelenése nem valószínű.

Sztána 'település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól ÉK-re' 1288: *Zthana,* t. (Gy. 1: 673).

Személynévből keletkezett metonimikus névadással. Az alapul szolgáló személynév szláv eredetű, vö. szb.-hv. *Stana* [< : *Stanimir, Stanislav* stb.] szn. A rom. *Stana* szn. már a magyarból való (FNESz., lásd még SZABÓ T. 1942: 306, KNIEZSA 1943: 224). A mai rom. Stana (Lelkes 576).

Sztár lásd **Esztár**

Szucsa lásd **Cuca**

Szucsák 'település Bihar vm.-ben, Kalota (2.)-vel és Kövesddel együtt szerepel' 1475: *Zwchak* (Cs. 1: 625).

KISS LAJOS szerint szláv eredetű, vö. or. *Su;ek ~ Su;ak* hn. Lásd még: szb.-hv. R. *Sučijak* szn., *Suček* csn., cseh *Súček* szn., le. *Sęczek* szn. (vö. FNESz. *Szucság*). A magyar nyelvbe névátvétellel került.

Szunyog lásd **Szunyogd**

Szunyogd 'település Bihar vm. ÉK-i részén Margittától K–DK-re' 1374: *Zywnywgd* (J. 360), 1421, 1422: *Zunyogd,* p. volahalis (Cs. 1: 625, J. 360 [itt *Zvnyogd*]), 1422: *Zwnyogd* (ComBih. 305), 1598: *Zuniogd* (D. 135). **Szunyog** 1454, 1489: *Zwnyogh* (Cs. 1: 625, J. 360), 1496: *Zwnyog,* p. (ComBih. 305).

A *Szunyogd* településnév a személynévként (1302: *Zwnug,* FNESz.) is alkalmazott *szúnyog* rovarnév *-d* helynévképzős származéka (KNIEZSA 1943: 193, TNyt. I, 253). Ebből az alakból redukcióval, a *-d* képző elhagyásával jött létre a *Szunyog* névváltozat, amelynek használata azonban idővel visszaszorult. A mai rom. Suiug (Lelkes 579).

Szurdok 'település Bihar vm.-ben Telegdtől D-re, a Medest jobb partján' 1508, 1560: *Zwrdok,* p. (J. 360, ComBih. 308), 1598: *Zurdok* (D. 135).

A településnév a *szurdok* 'szoros, keskeny völgy, út, vízmeder két meredekfalú magaslat között' jelentésű (TESz.) földrajzi köznévből jött létre (vö. FNESz. *Szurdok*) metonímiával. Az elnevezés a falu pontos elhelyezkedésére utalhatott. Később Élesdszurdok, a mai rom. Surduc (Lelkes 187).

Szuszafalva 'település Bihar vm. ÉK-i részén Sólyomkőtől É-ra, a Bisztra jobb partján' 1472: *Swzafalwa* (J. 360), 1598: *Szusafalwa* (D. 135).

Első névrésze talán a *Szuza ~ Zuza* személynév (1232, ÁSz. 737) lehet, amelyhez a *falva* birtokos személyjeles földrajzi köznév kapcsolódott. JAKÓ a település lakóinak személynevei

között 1588-as datálással említi a románnak mondott *Zuza* nevet (i. h.). A XVIII. század végén Almaszegbe olvadt (J. i. h.), később *Szusza* néven szerepel (Lipszky).

Tagadó 'település Bihar vm. D-i határrészén Béltől É-ra, a Tőz jobb partján' 1580, 1589–91: *Thagado* (J. 360, EH, 1008), 1598: *Tagado* (D. 135). Később összeolvadt **Kis-** és **Nagymeggyes**-sel.

A *Togodou* személynévből (1202–3/500 k., ÁSz. 739) jött létre (FNESz. *Tagadómeggyes*) metonimikus úton. A személynév alapja a *tagad* 'megtagad, elutasít' jelentésű (TESz.) ige *-ó* folyamatos melléknévi igenévi alakja (TERESTYÉNI 1941: 40, PAIS 1922: 28). A mai rom. Tăgădău (Lelkes 581).

Talmács 'település Bihar vm-ben, Barakonytól D-re fekhetett' 1429: *Tolmach* (J. 360).

Besenyő törzsnévi eredetű lehet, amely a bes. *tulmač ~ talmač* 'magas udvari méltóságot betöltő személy, aki a törzsfejedelmek közé tartozott' köznévből származik (NÉMETH GY. 1958: 129, KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 21). Általános vélemény szerint a *Talmač* azt a besenyő törzset jelölte, amelyik vezérével, Tonuzobával együtt beköltözött Magyarországra, és Taksony vezér főleg a gyepűk védelmére telepítette le őket (FNESz. *Tolmács*). Etimológiailag azonos a m. *tolmács* főnévvel (TESz.). Lásd azonban még a *Tulmas* személynevet is (1138/329, ÁSz. 766), amellyel a település megnevezése esetleg szintén kapcsolatba hozható. Ma psz. Barakonytól D-re (J. i. h.).

Talp 'település Bihar vm. D-i részén Belényes mellett K–DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1588: *Talph* (J. 360), 1598: *Talp* (D. 135). **Talpfalva** és **Talpán** néven is ismerték.

Lexikai felépítése, etimológiája tisztázatlan. A mai rom. Talpe (Lelkes 582).

Talpán 'település Bihar vm. D-i részén Belényes mellett K–DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1600: *Talpan* (J. 360). **Talp** és **Talpfalva** néven is ismerték.

Lexikai felépítése, etimológiája tisztázatlan.

Talpfalva 'település Bihar vm. D-i részén Belényes mellett K–DK-re, a Fekete-Körös jobb partján' 1580: *Talpfalwa* (J. 360). **Talp** és **Talpán** néven is ismerték.

Az első névrész lexikai felépítése, etimológiája tisztázatlan. KÁZMÉR a bizonytalan státuszú *-falva* utótagú nevek csoportjába sorolja nem tudván eldönteni a névváltozatok sorrendiségét (1970: 301).

Tamás 1. 'település Bihar vm.-ben, helye biztosan nem azonosítható' 1219/550: *Tumas,* v. (Gy. 1: 673, VRH. 144: 622). **2.** lásd **Tamási 2.** alatt.

A település neve a *Thomas ~ Tumas* személynévből (1108/XVII. ~ 1138/329, ÁSz. 761) jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki.

Tamáshida 'település Bihar vm. DNy-i részén Kölesértől DNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1241: *Pons Thomae* (J. 360), (1317), 1390, 1481: *Thamashyda* (AnjouOklt. 4: 186/492,

ZsO. I, 1350, EH. 1011), 1341 [8a]: *Tamashyda,* v. (J. 360, AnjouOkm. 4: 148, 149, 150, 151), 1390, 1588, 1598: *Thamashida,* p. (ZsO. I, 1350, Károlyi 3: 443, D. 135), 1528: *Tomahida* (ComBih. 318), 1587: *Tamashida* (ComBih. 318).

A *Thomas* ~ *Tumas* személynév (1108/XVII. ~ 1138/329, ÁSz. 761) és a *híd* 'átkelőhely' jelentésű főnév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 198) eredetileg mikronévként. A Fekete-Körösön átvezető fontos híd elnevezéseként (vö. JAKÓ i. m. 110) vonódott át az egész falura, s lett metonimikus úton annak nevévé. Az ilyen típusú településnevekre lásd a **Bócshida** szócikket. A legkorábbi névalak latin nyelvű. A mai rom. Tămaşda (Lelkes 582).

Tamási 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra, a Berettyó bal partján' [1291–4]: *Tamasy* (Gy. 1: 673, J. 361, VP. 358), 1312/XVIII., 1313, 1374, 1406, 1600: *Thamasy,* p., v. (ComBih. 318, AnjouOklt. 3: 101/213, 230/512, Bunyitay 1: 226, 2: 282), 1332–7/Pp. Reg.: *Tamasi ~ Thamachi,* v. ~ *Thomasi* (Gy. 1: 673), 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1587, 1588: *Thamasi,* v. (Gy. 1: 673, ComBih. 318), 1587, 1598: *Thamassy* (ComBih. 318, D. 132). A mai rom. Tămăşeu (FNESz. *Paptamási,* Lelkes 468). **2.** 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1234/550: *Thomasci,* t. (Gy. 1: 673, J. 361, VRH. 139: 595), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg.: *Tamasy* (Gy. 1: 673, J. 361, VP. 358), 1332–7/Pp. Reg.: *Thamasy,* v. ~ *Walensi* [romlott alak], v. (Gy. 1: 673), 1332–7/Pp. Reg., 1397: *Thamasi,* v., p. (Gy. 1: 673, ComBih. 319), 1396: *Thamasy* (Cs. 1: 625), 1397: *Tamasÿ* (ComBih. 319), XIV.: *Thomasi* (Cs. 1: 625), 1598: *Thamassy* (D. 135). **Tamás 2.** 1332–7/Pp. Reg.: *Tamas* (Gy. 1: 673). Ma psz. Körösszeg mellett D-re (Gy. i. h.). **1–2.** 'település Bihar vm.-ben, azonosítása bizonytalan' 1342: Demetrius filius Pauli de *Tomasy* (AnjouOkm. 4: 229).

A *Tamási* településnév a *Thomas* ~ *Tumas* személynév (1108/XVII. ~ 1138/329, ÁSz. 761) *-i* helynévképzős alakjaként (amely az *-é* birtokjel korai alakváltozata) (TNyt. I, 254–5, KNIEZSA 1943: 192, KISS L. 1997b: 183) morfematikus szerkesztéssel jött létre, és birtoklást fejezett ki. A **2.** falu *Tamási* névalakjából a *Tamás* forma, ha valós névhasználatot tükröz, redukcióval jöhetett létre. Ennek névadója az a jószágvesztésre ítélt *Tamás comes* lehetett, akinek Rafáel nevű fiától László országbíró által megkaparintott, addig bérben lévő birtokát első említésekor a váradelőhegyi konvent visszaváltotta (J. i. h.).

Tancsfalva 'település Bihar vm. ÉK-i részén, Széltarló, Belmező, Csejtelek és Bozsaj településekkel említik együtt' 1406: *Thonchfalwa ~ Tonchfalwa* (ZsO. II/1: 4373, 5057), 1560: *Thankofalwa* [romlott alak?] (ComBih. 319).

A *Tanch* személynév (1227, ÁSz. 739, vö. FNESz. *Tancs*) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összekapcsolásával jött létre jelölt birtokos jelzős szerke-

zetből. KÁZMÉR az eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 247).

Tancskereke ~ -kereki 'település Bihar vm. Ny-i részén Bihartól Ny-ra, a Berettyó bal partján' 1283/311, [1291–4], 1322/338: *Tanchkereky,* p., v. (Gy. 1: 673, J. 361, VP. 301), 1284/304/425/XVIII., 1304>435, 1304>437, 1434, 1438, 1536: *Thanchkereke,* p., pr. (AnjouOklt. 1: 290/583, Gy. 1: 673 [itt *Tarchkereke*], Cs. 1: 625, J. 361, ComBih. 326), *[1321]>381/448/XV.: *Thoskeky* [romlott alak], p. (Gy. 1: 673), 1480: *Danchkereke* (J. 361).

Eredetileg mikrotoponimaként jött létre a *Tanch* személynévhez (1227, ÁSz. 739, vö. FNESz. *Tancs*) kapcsolt *kerek* 'erdő' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-i ~ -e* birtokos személyjeles alakjából vagy esetleg ez utóbbi köznév *-i* helynévképzős formájából (TNyt. I, 254–5). Ez vált metonimikus úton a település nevévé. Alapítója és névadója a Zóvárd nb. *Tancs* volt (J. i. m. 72). A *Danchkereke* adat szóeleji zöngés mássalhangzója zöngésülés eredménye vagy a *Dancs-* előtagú településnevek hatására jöhetett létre.

Tarcsa 1. 'település Bihar vm. É-i részén az Ér jobb partján' [1163–73]>520 k.: *Thorsa* [romlott alak], v. (Gy. 1: 673), *1214/550: *Torsa,* v. (VRH. 142: 611) 1326/327/XVIII., 1327 [2a], 1327/XVIII., 1338/396, 1351, 1435: *Tarcha,* p. (Gy. 1: 673, Cs. 1: 625, J. 362 [itt *Tharcha*], ComBih. 320, AnjouOklt. 11: 64/122, 65/125, 85/171, Károlyi 1: 128–36), 1338, 1371, 1435: *Tharcha,* p., t. (Str. 3: 317–8, ComBih. 320, Károlyi 2: 163), 1569: *Tarczia* (ComBih. 320) ~ *Tarczÿa* (EH. 1008), 1598: *Tarchia* (D. 125). A mai rom. Tarcea (FNESz. *Értarcsa,* Lelkes 192). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra' 1318: *Tarcha* (Gy. 1: 674, J. 362, AnjouOklt. 5: 141/353 [itt *Tarcsa*]). **Mezőtarcsa** és **Sziltarcsa** néven is ismerték. Belőle vált ki **Kötetarcsa.** Ma psz. Kötegyán mellett É-ra (Gy. i. h.).

A *Tarsa* személynévből (1211, ÁSz. 740) jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapjául szolgáló személynév egyesek szerint a m. *tar* 'tarka' melléknévből való, amelyhez a *-sa ~ -csa* kicsinyítő képzőbokor kapcsolódott (vö. FNESz. *Erdőtarcsa*). Ugyanebből a tőből született meg a hasonló értelmű *tarka* szavunk a *-ka* kicsinyítő képzővel (TERESTYÉNI 1941: 11, PAIS 1922: 29). KNIEZSA a személynév alapjának a *tar* 'kopasz' melléknevet tartja (1943: 191).

Tarján 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1341: *Teryan* (Gy. 1: 674), 1359, 1387: *Tharyan* (J. 363, ComBih. 321), 1374: *Teryen* (ComBih. 321), 1488: *Theryen* (ComBih. 321), 1566: *tharyan* (Bunyitay 2: 216), 1587: *Taryan* (ComBih. 321), 1588, 1598: *Tharian* (ComBih. 321, D. 135).

A *Ταριαν(ς)* törzsnévből (FNESz. *Köröstarján,* KNIEZSA 1943: 197) metonimikus névadással jött létre. Arra utalhatott, hogy lakói Tarján törzsbeliek voltak. A törzsnév török eredetű, vö. ótör. *tarχan* 'magas méltóság viselője, alkirály' (KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 35, NÉMETH GY. 1991: 256 vö. GOMBOCZ 1915: 48).

Ugyanakkor a törzsnév *Tarian* alakban személynévként is élt (1181, ÁSz. 740), tehát teljes bizonyossággal nem zárható ki a helynév személynévi áttétellel alakult volta, másodlagos eredete sem. A név törzsnévi alapja etimológiája szerint mély hangrendű lehetett. A településnév első megjelenésekor azonban vegyes hangrendű *Teryan* (1341, Gy. 1: 674) elhasonulásos formában jelenik meg. Hangrendi kiegyenlítődéssel magas hangrendű névváltozatai is kialakultak, így a magas és mély alakok a XIV. század folyamán párhuzamosan éltek. A későbbiek során azonban a mély hangrendű alak szilárdult meg, s napjainkban is ilyen formában él. A mai rom. Tărian (Lelkes 342).

Tárkánd lásd **Tárkány**

Tárkány 'település Bihar vm. D-i részén Fenestől K–DK-re' 1332–7/Pp. Reg., 1589–1600: *Tarkan* (Gy. 1: 674, EH. 1013), 1332–7/Pp. Reg.: *Tarkun* (Gy. 1: 674), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1422: *Tharkan,* p. (Gy. 1: 674, Cs. 1: 625, J. 364 [itt *Tarkan*]), 1587, 1598: *Tarkany* (ComBih. 319, D. 135). **Tárkánd** 1332–7/Pp. Reg.: *Tarkand,* v. (Gy. 1: 674, J. 364) ~ *Tharkand,* v. (Gy. 1: 674).

Egyes elképzelések szerint a *Tárkány* forma eredete azonos a *Tarján* név eredetével (FNESz. *Köröstárkány,* vö. *Tárkány*). Mások a **tárkány* főnevet tekintik kiindulópontnak, amelyet a magyar nyelv a törökből vehetett volna át, s a szó a kereszténység felvétele előtt a vasverőket, kovácsokat jelölte volna (vö. GYÖRFFY GY. 1977: 441). Ennek értelmében a honfoglalás után itt lakhattak a főfejedelemnek, Kurszánnak a szakrális kovácsai. KNIEZSA ómagyar *tárkány* törzsnévről beszél (1943: 200). A település nevének két alakja közül a *Tárkánd* névváltozat alakulhatott a *Tárkány* formából *-d* helynévképzővel való bővülés útján, de elképzelhető a *Tárkánd* elsődlegessége is, amely ez esetben talán a *Tarcand* személynévből (1202–3/500 k., ÁSz. 740) jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Ilyen alakulásmód esetén a *Tárkány* változat a *-d* helynévképző redukciójával alakulhatott ki. A mai rom. Tărcaia (Lelkes 342).

Tárkányica 'település Bihar vm. D-i részén Fenestől D-re, a Tárkány patak közelében' 1588: *Tarchanichia* (J. 363), 1598: *Tarkanczia* (D. 135).

Nevét arról a *Tárkány* patakról nyerte (lásd GYÖRFFY I. 1913/1942: 510) metonímiával, amelynek elnevezése a torkolatánál megtelepült **Tárkány** nevéből való. A folyónév szláv kicsinyítő képzővel alakult *Tárkányica* formája később egy másik mellette létesült település nevévé vált. Később Tárkányka, a mai rom. Tărcăița (Lelkes 585).

Tárnok 1. 'település Bihar vm. É-i részén (Ér)Mihály(falvá)-tól É-ra' 1215/550: *Tauarnuc* (VRH. 137: 585). **Tárnoktelke** néven is ismerték. **2.** 'település Bihar vm. É-i részén Bihartól É-ra, Pocsaj közelében' 1310 [2a], 1335 [2a], 1355 [3a]: *Tarnuk,* p. (J. 364, AnjouOkm. 3: 171, 6: 362, AnjouOklt. 2: 434/1001), 1342: *Tauarnuk,* p. (Gy. 1: 674, J. 364 [itt *Tavarnuk*], AnjouOkm. 4: 229) | **~i** 1301:

Clemens de *Tarnuky* (Gy. 1: 674, AnjouOklt. 1: 73/74). JAKÓ felveti azonosságát **Tárnoktelke** településsel (i. h.).

A m. R. *tárnok* < *tavarnik* köznévből (TESz.) keletkezett metonimikus névadással. A királyi uradalmaknak és várispánságoknak beszolgáltatott és ott raktározott termékek kezelőinek lakóhelyére utalt. A foglalkozásnév metonimikus úton lett helynévvé. A *Tavarnok* > *Tárnok* változást összerántódásnak tarthatjuk (KISS L. 1995: 28). A rövidebb alak kialakulását az is segíthette, hogy a névtudat a szóbeli *β*-t hiátustöltőként fogva fel kiejthette a névből.

Tárnoktelke 'település Bihar vm. É-i részén (Ér)Mihály(falvá)-tól É-ra' 1352: *Tharnokteleke,* t. (Gy. 1: 674, J. 364 [itt *Tharnoktelek*]). JAKÓ felveti azonosságát a Mihályfalva melletti **Tárnok (2.)** településsel (i. h.).

A **Tárnok (1.)** településnévnek a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) földrajzi köznév *-e* birtokos személyjeles alakjával való kiegészülése eredményeként jött létre.

Tasádfő 'település Bihar vm.-ben Váradtól DK-re, a Szaránd körüli erdőkben' 1508: *Thasadfew* (J. 363), 1598: *Thassadfeő* (D. 135).

Előtagjának etimológiája tisztázatlan. Utótagja a *fej ~ fő* 'forrás, kezdet, valaminek a szélső része, vége' jelentésű földrajzi köznév (TESz. *fej*[2]). A mai rom. Tăşad (Lelkes 585).

Tatamérfalva 'település Bihar vm.-ben Székelytelektől DK-re, a Gyepes patak bal partján' 1580: *Thathamerfalva* (J. 363), 1598: *Tatamérfalwa* (D. 135).

JAKÓ szerint telepítő kenézéről nevezték el, előtagja tehát személynévi eredetű lehet, de adatot e személynévre nem találtam. Az utótag a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja. KÁZMÉR az eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 245).

Tatárfalu lásd **Tatárfalva**

Tatárfalva 'település Bihar vm. D-i részén a Fekete- és a Petrósz-Körös összefolyásánál' 1580: *Totorfalua* (J. 364), 1598: *Totorfalva* (D. 135). **Tatárfalu** 1589: *Tatorfalu,* p. (ComBih. 336). **Tatárján** néven is ismerték.

A *Tatárfalva* név első névrésze talán román családnévi eredetű (vö. GYÖRFFY I. 1915/1942: 384 *Tatár*), esetleg a középkorban nem ritka *Tatar* személynévből (1201/227, ÁSz. 740) származtatható, amely népnévi eredetű (vö. FNESz. *Szamostatárfalva*). Mivel a település a megye románok által megszállt déli vidékén található, inkább a román családnévi eredeztetést tarthatjuk valószínűbbnek. Az utótag a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja. A név szintagmatikus szerkesztéssel jött létre birtoklásra utalva. A *Tatárfalu* változat a *Tatárfalva* alakkal párhuzamos keletkezésű lehet, esetleges elsődlegességük nem állapítható meg. A mai rom. Totoreni (Lelkes 586).

Tatárján 'település Bihar vm. D-i részén a Fekete- és a Petrósz-Körös összefolyásánál' 1588: *Tateryan* (J. 364). **Tatárfalva** néven is ismerték.

A névalak kialakulása nem világos. Talán a *Tatárfalva* előtagjának szláv származéka, de lehet esetleg a *Tatár* és a *Tarján* nevek keveredésének eredménye is.

Tatáros 'település Bihar vm. K-i részén Sólyomkőtől ÉNy-ra, a Gyepes patak bal partján' 1490: *Tatharos* (J. 363). **Tatárpatak** néven is ismerték.

A **Tatárospatak(fő)** névből jöhetett létre a két utolsó névelem redukciójával. A mai rom. Brusturi (Lelkes 586).

Tatárospatakfő 'település Bihar vm. K-i részén Sólyomkőtől ÉNy-ra, a Gyepes patak bal partján' 1360: *Tataraspatakfeo,* loc. (ComBih. 60). **Tatáros** néven is ismerték.

Talán a **Tatárpatak** formából jött létre, amelynek első néveleme az *-s* valamivel való ellátottságot kifejező képzővel bővült, s a név egészéhez illesztették a *fő* 'forrás, kezdet, valaminek a szélső része, vége' (TESz. *fej*) jelentésű főnevet. JAKÓ szerint a helynév arra utalhatott, hogy a falu az azonos nevű erdő (i. h.) kezdeténél települt meg, folyóvízforrására a földrajzi környezet is kevéssé utal (Lipszky).

Tatárpatak 'település Bihar vm. K-i részén Sólyomkőtől ÉNy-ra, a Gyepes patak bal partján' 1360: *Tatarapatak* [romlott alak?], loco sessionali (J. 363). **Tatáros** és **Tatárospatakfő** néven is ismerték.

Eredete igen bizonytalan: esetleg a *Tatar* személynév (1201/227, ÁSz. 740) vagy a *tatár* népnév és a *patak* földrajzi köznév összetételével jöhetett létre eredetileg mikronévként. KNIEZSA a népnévvel való összefüggését a *Tatáros* alakváltozat létezése miatt kizárja (1943: 193). Ugyanakkor KISS LAJOSsal együtt a *Tatros* patak nevével kapcsolatban felveti annak lehetőségét, hogy a névben talán egy *tatár* előtagú összetett növénynév rejlik: régi *tatár-rozs?* 'pohánka, hajdina' (KISS L. 1997a: 208, KNIEZSA 1943: i. h.). BENKŐ elképzelhetőnek tartja, hogy a pataknév esetleg a *Gyepes* régi neve lehetett (1998a: 146). A településnév kialakulása metonimikus úton történhetett. A névalakról azt is elképzelhetőnek tartom, hogy romlott forma: a *Tatarapatak* esetleg a *Tataraspatak* helyett áll.

Tékmegyer 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől Ny–ÉNy-ra, az Ölyvös bal partján' 1273/397/477: *Teek Meger,* v. (Gy. 1: 642).

A **Megyer (2.)** településnévhez kapcsolt *Tek* személynévvel (1211, ÁSz. 742) jelöletlen birtokos jelzős szerkezetből jött létre, s birtoklásra utalhatott.

Telegd 'település Bihar vm.-ben Váradtól K–ÉK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1256/283/284/294/572, 1283/284/572, 1283/572, 1284/572: *Theled* [romlott alak], p., t. (Gy. 1: 674, J. 364 [itt *Thelegd*]), 1256/284/294/572, 1271/283/572, [1291–4], 1308/585 [2a], 1312/357/398/475 [2a], 1312/357/398/475>573, 1366, 1389, 1398 [2a], 1406, 1409, 1503, 1558, 1560, 1561, 1598: *Thelegd,* opp., t., v. (Gy. 1: 674, Cs. 1: 625, ZsO. I, 1153, 5247, ZsO. II/2: 6936, AnjouOkm. 1: 264, ComBih. 329, 330, AnjouOklt. 2: 202/

466, 3: 158/346, Bunyitay 2: 269, 3: 377, 436, D. 135), [1291–4] [2a], 1296, 1332–7/Pp. Reg. [3a], 1388 [3a], 1391, 1393, 1563: *Telegd,* v., castell. (Gy. 1: 674, ZsO. I, 396, 540, 616, 2260, 3150, VP. 300, 359, ComBih. 330, BALOGH J. 1982: 29), 1323: *Thilegd* (AnjouOklt. 7: 162/346), 1331 Pp./Pp. Reg.: *Tilet* [romlott alak] (Gy. 1: 674), 1332–7/Pp. Reg.: *Chelegin* [romlott alak], v. ~ *Teleg,* v. ~ *Theleg* ~ *Thelega* [romlott alak] (Gy. 1: 674), 1393: *Thelekd* (ZsO. I, 3079), XIV./1329-re: *Telekd* [2a], p. (Gy. 1: 674), 1587: *Theleghd,* opp. (ComBih. 330) | **~i** 1561: Stephanus *Thelegdi* (Bunyitay 3: 429).

A *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznévből a *-d* helynévképzővel alakult ki (FNESz. *Mezőtelegd,* KNIEZSA 1943: 195). A *telek* szóvégi *k* hangja a *-d* képző előtti zöngésülve *g*-vé vált. Figyelemre méltó, hogy amikor a *telek* a bihari névanyagban a második névrész szerepét töltötte be, döntően *telük(e)* alakban jelent meg. Amikor azonban önmagában vagy valamilyen helynévképző morfémával vált helynévvé, csak ritkán szerepel labiális magánhangzós formában (ebben lásd *Telegd, Telek 1., 2., Telkesd, Telki 1., 2., 3.* adatait). A fenti alakulásmód mellett nem zárható ki teljesen a *Telug* ~ *Teluc* (1211, 1217/550, ÁSz. 744) személynévből való származtatása sem. A mai rom. Tileagd (Lelkes 399).

Telek 1. 'település Bihar vm. középső részén, Nagyfalu és (Oláh)-Szentmiklós közt sorolják fel' 1462: *Thelek* (Cs. 1: 626). **2.** 'település Bihar vm. D-i részén Belényestől K-re' 1588: *Telek* (J. 365), 1598: *Thelek* (EH. 1029), 1600: *Telec* (EH. 1029). A mai rom. Teleac (Lelkes 587).

A *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznévből jött létre. Nem zárható ki azonban a *Telug* ~ *Teluc* (1211, 1217/550, ÁSz. 744) személynévből való származtatása sem.

Telkesd 'település Bihar vm.-ben Telegdtől D–DK-re' 1308/585: *Thelukusd* (Gy. 1: 676, AnjouOklt. 2: 202/466), 1552: *Thelkesdh* (J. 365).

A *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-s* valamivel való ellátottságot kifejező képzős származékához kapcsolt *-d* helynévképzővel (FNESz., TNyt. I, 253) vagy esetleg *-sd* képzőbokorral, morfematikus szerkesztés eredményeként jött létre. A mai rom. Tilecuş (Lelkes 588).

Telki 1. 'település Bihar vm.-ben Telegdtől DK-re, a Sebes-Körös bal partján' [1291–4]: *Teluky,* v. (Gy. 1: 676, J. 365, VP. 300), 1308/585, 1366: *Theleky* (Gy. 1: 676, AnjouOklt. 2: 202/466, J. 365), 1332–7/Pp. Reg.: *Teluki* (Cs. 1: 626), 1493, 1587: *Thelky* (Cs. 1: 626, J. 365, ComBih. 324) ~ *Telky,* p. (ComBih. 324), 1598: *Thyelky* (EH. 1030). A mai rom. Telechiu (FNESz. *Mezőtelki,* Lekes 399). **2.** 'település Bihar vm.-ben, pontosabb lokalizálása bizonytalan, talán a Pocsaj és Félegyház (1.) közötti falu' [1291–

4]: *Teluky* [2a], loc. (Gy. 1: 676, VP. 222, 298). **3.** ’település Bihar vm.-ben Várad közvetlen közelében, a Hév-jó és a Sebes-Körös között’ 1341: Ewsy alio nomine *Teluky* (J. 313, AnjouOkm. 4: 91). **Ősi (4.)** néven is ismerték.

A *telek* ’jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-i* helynévképzővel ellátott alakja (KNIEZSA 1943: 195, KISS L. 1997b: 183, TNyt. I, 254–5). A XIV. század második fele utáni időből való adatokban a képző már a hangzóhiányos tőhöz kapcsolódik. Nem zárható ki a név *Telug ~ Teluc* személynévből (1211, 1217/550, ÁSz. 744) való származtatása sem. A **3.** település adatát KRISTÓ annak bizonyítására idézi, hogy az *-i* képző elvétve még a XIV. században is eleven névalkotó morféma volt (1976: 55).

Tenke ’település Bihar vm. D-i részén Széplaktól ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján’ 1349, 1355, 1588: *Tenke* (J. 366, Cs. 1: 626, AnjouOkm. 5: 290, 6: 360, ComBih. 331), 1355: *Temke* (Cs. 1: 626), 1591, 1598: *Thenke* (ComBih. 331, D. 135) | **~i** 1338: Thom. de *Tenky* (Gy. 1: 676).

A *Tenke* személynévből (1211, ÁSz. 745) jött létre (FNESz., GYÖRFFY I. 1913/1942: 348, KNIEZSA 1943: 198), és birtoklásra utalt. Az alapul szolgáló személynév előzményének a m. *tönk* főnév (TESz.) tekinthető. A mai rom. Tinca (Lelkes 590).

Tépe ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől D-re, a Kék-Kálló patak jobb partján’ 1222/550 [2a], 1311, 1332–7/Pp. Reg.: *Thepa,* p., v. (AnjouOklt. 3: 71/145, Gy. 1: 676, Cs. 1: 626, J. 366, VRH. 138: 593), 1332–7/Pp. Reg.: *Chepha* [romlott alak] ~ *Chopa* [romlott alak] ~ *Tepa* (Gy. 1: 676), 1332–7/Pp. Reg., 1410, 1421, 1464: *Thepe* (Gy. 1: 676, Cs. 1: 626, ZsO. II/2: 7764, 7908, J. 366), 1332–7/Pp. Reg., 1598: *Tepe,* v. (Gy. 1: 676, D. 135).

A *Thepe* személynévből (1274/91, ÁSz. 750) jött létre metonimikus névadással. A személynév a *tép* ige *-e* képzős folyamatos melléknévi igeneve tkp. ’tépő’ jelentéssel (TESz. *tép*). A helynévnek a tör. R. *töpü* ’fejtető, csúcs’ főnévből, illetve a déli szl. szb.-hv. *tepa* ’domb’ (< oszm. *tepe* ’ua.’) főnévből való származtatása KISS LAJOS véleménye szerint elfogadhatatlan (FNESz.).

Terebes ’település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól K–DK-re’ 1219: *Terebus* (J. 366), 1312/XVIII., 1569: *Terebes,* p. (AnjouOklt. 3: 101/213, Gy. 1: 676, EH. 257), 1334, 1397, 1450, 1454, 1475: *Therebes,* p. (Cs. 1: 626, ZsO. I, 5088, J. 366).

Szláv eredetű, településnév. Alapja a szláv *trěbiti* ’irtani’ ige *trěběs'* ’irtvány’ származéka (vö. KNIEZSA 1941a: 217, 1938: 414, 1943: 193). Vö. szb.-hv. *Trebez* hn., szln. *Trebéš* hn., le. *Trzebisz* hn., ukr. *Tepébix* (FNESz. *Bisztraterebes*). Ma a rom. Chiribiş (Lelkes 121).

Terje ’település Bihar vm. ÉK-i részén, Székelyhídtól DNy-ra’ 1466, 1470: *Therye* (Cs. 1: 626, J. 366), 1598: *Terye* (D. 135).

Etimológiája tisztázatlan. Esetleg összefügg a szláv eredetű *Terenye Ternye* nevek **t' rn* = 'tüske, tövis; kökény' tövével (FNESz. *Homokterenye*). A mai rom. Tria (Lelkes 591).

Tinód 'település Bihar vm. K-i részén a Sebes-Körös jobb partján' *1219/550: *Tinod* (EH. 1037), 1406: *Thynod* (ZsO. II/1: 4373, J. 367) ~ *Tynod* (ZsO. II/1: 5057), 1466: *Thynold* (Cs. 1: 626), 1598: *Thinod* (D. 135).

A m. *tinó* 'ivartalanított bikaborjú' (TESz.) jelentésű főnév *-d* helynévképzős származéka (FNESz., TNyt. I, 253), tehát morfematikus úton jött létre. Arra utalt, hogy a falu lakói tinókkal adóztak. A *Thynold* névalak inetimologikus *l* hang betoldását mutatja: az *ó* ~ *ol* megfelelés a nyelvtörténet egész folyamán jellemző, s nyelvjárási jelenségként később is megfigyelhető (BÁRCZI 1958: 88, NYIRKOS 1987: 125–38). A mai rom. Tinăud (Lelkes 593).

Tiszaipálháza 'település Bihar vm. É-i részén, Diószeg, Sárfő, Egyed, Nagyér, Kóly, Tulogd, Kútfő és Csokaly településekkel együtt említik' 1393: *Tizaypalhaza* (ZsO. I, 3182), 1488: *Thyzaypalhaza* (Cs. 1: 626). A ComBih. azonosítja **Pályi (1.)** településsel.

Előtagja a *Tiszai Pál* személynév, amelyhez a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakja kapcsolódott. Az előtagban a *Paul* személynév található (1138/329, ÁSz. 618). A névalak első névrésze a magyar névrendszerben a XIV. század során lassan meggyökeresedő állandó családnévrendszer kialakulásának és településnevekben való felbukkanásának példája (KERTÉSZ 1939: 72–3, KÁLMÁN 1989: 66, lásd még az **Ölyvesistvánfalva** szócikket). A *Tiszai* családnév első adataként KÁZMÉR éppen e település fenti alakját közli (vö. RMCsSz. 1067). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket. A helynév jelölt birtokos jelzős összetételből alakult ki, és birtoklásra utalhatott.

Tobol 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1268/270, 1314, 1421, 1487: *Thobol* (Gy. 1: 676, Cs. 1: 626), 1270, 1304, *1318, 1343: *Tobol,* v. (Gy. 1: 676, AnjouOklt. 1: 306/623, 5: 141/353, Z. 2: 54), 1314: *Tobul,* p. (AnjouOklt. 3: 352/796, Gy. 1: 676, J. 367), 1334: *Thobul* (J. 367, ComBih. 327) ~ *Tubul,* t. (ComBih. 327, Z. 2: 54), 1587: *Thobolly,* p. (ComBih. 327), 1598: *Toboly* (D. 135).

A *Tobol* személynévből (1214, ÁSz. 765) jött létre (lásd FNESz. *Vizesgyán* a.) metonimikus névadással, és birtoklásra utalhatott. A személynévi alap a német *Theobald* magyar megfelelője (KNIEZSA 1943: 197). Nevét Vizesgyán román neve tartotta fenn.

Told 'település Bihar vm.-ben Bihartól DNy-ra, a Kutas patak bal partján' [1275 k.], 1284/293, 1284/410, 1293, 1320, 1383, 1421, 1462, 1587, 1598: *Thold* (Gy. 1: 677, Cs. 1: 626, J. 367, ComBih. 332, D. 135), 1322, 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1353: *Told,* p., v. (Gy. 1: 677, AnjouOkm. 2: 26, ComBih. 332), 1332–7/Pp. Reg.: *Tuld* (Gy. 1: 677) | **~i** 1326: Pet. f. Bothond

de *Toldy* (Gy. 1: 677), 1383: de *Tholdy* (ComBih. 332).

Alapja bizonyára a *tó* főnevünk régiségben gyakori m. N. *tól* alakváltozata (TESz., MTsz., FNESz.). ABAFFY ERZSÉBET szerint az *l* e szóban azokban az esetekben jelent meg, amikor olyan formánsok kapcsolódtak hozzá, amelyekhez a más szavakon meglévő tővéghangzó analogikusan hozzátapadt: pl. *tóak* > *tólak, tóat* > *tólat.* Az így kialakult hiátust tölthette ki az *l,* s a *tól* forma ezekből jött létre elvonással (1955: 216). Korai adatok híján az *l*-lel való hiátustöltés jelenségét a XIV–XV. századra teszi, de mint adataink mutatják, helynevekben már a XIII. századból is van rá példa. NYÍRKOS úgy vélekedik, hogy az *l* ebben az esetben téves regresszió eredménye (1987: 130). A helynév a főnevünkhöz kapcsolt a *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253), morfematikus szerkesztés eredményeként jött létre. HORGER a névnek 'kis tó, tavacska' jelentést tulajdonított, tehát a képzőt kicsinyítő képzőnek tekintette (1938: 248). Kialakulásával kapcsolatban felmerült a személynévi eredet is (+1214/334/342: *Tholoid* szn., vö. PAIS–RÁSONYI NAGY 1929: 124, ÁSz. 751), ám ez kevéssé valószínű.

Topa 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re a Sebes-Körös partján' 1470, 1598: *Thopa* (J. 368, D. 135).

Az adatok kronológiája arra utal, hogy a **Topaháza** névből jöhetett létre a második névrész eltűnésével, ellipszis útján. Elképzelhető ugyanakkor az is, hogy a falu neve közvetlenül a *Topa* személynévből (1211, ÁSz. 762) alakulhatott ki metonimikus úton. Ennek köznévi alapja a *topa* 'sánta' (TESz.) melléknév, ami a *top ~ tup (< *tup)* nomenverbum tő *-a* képzős alakja (TERESTYÉNI 1941: 15, BERRÁR 1952: 12, vö. FNESz. *Topa*). A személynév Biharban igen elterjedt használatú lehetett, amit a többi ilyen előtagú településnév jól mutat. Később Köröstopa, a mai rom. Topa de Çris (Lelkes 342).

Topafalva 'település Bihar vm. D-i részén, az Alsó- és Felsőkaraszóhoz tartozó falvak közt szerepelt, pontos helye ismeretlen' 1580: *Thopafalwa* (J. 368), 1589–91: *Thopafalva* (EH. 1047). Földrajzi helyzete alapján esetleg azonosítható a **Kistopa** majd **Topest** néven ismert településsel.

A *Topa* személynév (1211, ÁSz. 762) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével hozták létre. Bizonyára birtoklásra utalt.

Topaháza 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől DK-re a Sebes-Körös partján' 1406: *Thophazhaza* (ZsO. II/1: 4373, J. 368 [itt *Thopazhaza*]) ~ *Topazhaza* (ZsO. II/1: 5057). **Topa** néven is ismerték.

A *Topa* személynév (1211, ÁSz. 762) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével, jelölt birtokos jelzős szerkezetből jött létre, s birtoklásra utalhatott. Az előtag *Thophaz ~ Thopaz ~ Topaz* alakja alapján esetleg azt is feltehetnénk, hogy a *Topazius* szn. (1208/550, ÁSz. 763) magyaros alakja van benne,

mivel a latin eredetű személynevek esetében számtalan példa van arra, hogy a név latinos végződésének elhagyásával vert gyökeret a magyar névrendszerben. Topa településsel való azonosíthatósága alapján azonban inkább tévesztésre gyanakodhatunk. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Topatelke 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉK-re, a Topa felső völgyében' 1326: *Tupatheluke,* loc. (Gy. 1: 625). GYÖRFFY GY. kérdőjellel azonosítja **Alsótopa** településsel, s ha ez igaz, akkor **Felsőtopa** ikerközsége.

A településnév a *Topa* személynév (+1135: *Tapa,* 1211: *Topa,* ÁSz. 762; köznévi alapjára lásd a **Topa** szócikket) és a *telek* földrajzi köznév birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre. Bizonyára birtoklásra utalt. A *-telke* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telüke ~ telöke ~ teleke* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.).

Topest 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É-ra, a Hodos patak közelében' 1598: *Thopestt* (D. 136).

A **Kistopa** elnevezés román megfelelője: a magyar név második névrészéből a román *-eşti* képzővel jött létre. PESTY adatközlője is román ajkú lakosságról szól (HOFFMANN–KIS 1998: 525). Később Toposd, a mai rom. Topeşti (Lelkes 598).

Toplica 1. 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplak mellett K-re, a Fekete-Körös jobb oldalán' 1374: *Toplicza* (ComBih. 125), 1552: *Toplytcza* (J. 236). **Forrófalva** néven is ismerték. **2.** 'település Bihar vm. D-i határánál Béltől DK-re' 1589–91: *Topplicza* (EH. 216). **Toplicsány** néven is ismerték.

Mindkét név eredetileg mint mikrotoponima a falu határában elfolyó patak neveként jöhetett létre, s metonímiával lett települések nevévé. Előzményének a vidék román népessége miatt a déli szl. eredetű rom. *tópliță* 'meleg vizű forrás, patak' jelentésű szót tarthatjuk. Vö. még blg. N. *t opl =ca* (ŠMILAUER 1970: 180 *tepl=,* ill. FNESz. *Toplica*). A *Toplicsány* változat miatt azonban gondolhatunk közvetlen szláv névadásra is.

Toplicsány 'település Bihar vm. D-i határánál Béltől DK-re' 1598: *Thopliczian* (D. 136), 1599: *Thoplichian* (J. 368). **Toplica (2.)** néven is említik.

Szláv eredetű név, a *Toplica* víznévből a szláv *-j' n=* helynévképzővel alakult (vö. ŠMILAUER 1970: 28–9, KISS L. 1996: 444). Eredeti jelentése 'a Toplica mellett lakók' volt. Később Nagy- és Kiskaránd településsel egyesült. A három község egyesülése után a mai rom. Cărand (Lelkes 258).

Tora 'település Bihar vm. ÉK-i részén a Berettyó bal partján' *[1163–73]>520 k.: *Thwra,* v. (Gy. 1: 608). Később **Csohajtora** és **Csohaj** néven fordul elő.

Eredete bizonytalan, a korai *Tura* hangalak alapján talán szláv eredetű lehet (vö. FNESz. *Tura*[1]). Tövében ebben az esetben a szl. **tur=* 'őstulok' főnév rejlik (vö. ŠMILAUER 1970:

185). De a FNESz. más török származtatást is lehetségesnek tart.

Torda 'település Bihar vm. Ny-i határrészén Bihartól Ny–ÉNy-ra' *1221/550: *Turda,* v. (Gy. 1: 677, J. 368, VRH. 146: 631), 1342, 1370, 1403: *Torda,* p. (AnjouOkm. 4: 231, ZsO. II/1: 2242, J. 368, ComBih. 48), 1452, 1517, 1521, 1577, 1587, 1598: *Thorda* (Cs. 1: 626, ComBih. 48, Károlyi 3: 132, Bunyitay 2: 219, D. 136).

A *Turda* személynévből (1200 k., ÁSz. 768) jött létre metonimikus névadással (FNESz. *Bihartorda*).

Tormafalva 'település Bihar vm. ÉK-i részén a Bisztra jobb partján' 1472: *Formafalva* (J. 369), 1598: *Formafalwa* [mindkettő romlott alak] (D. 136).

A *Turma* személynévhez (1334, AnjouOkm. 3: 106) kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre. KÁZMÉR az eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 247). A XVIII. század végén Almaszegbe olvadt (J. i. h.).

Torna 'település Bihar vm.-ben Debrecentől DNy-ra' 1282>405: *Turnea,* p. (Gy. 1: 605), 1289: *Thurna,* p. (Gy. 1: 605, J. 218), 1299/349: *Tarna,* t. (Gy. 1: 605), 1311: *Turna,* p. (AnjouOklt. 3: 71/145, Gy. 1: 605), 1366: *Thornea,* p. (Bunyitay 3: 223), 1405: *Tornea* (J. 218). **Boldogasszonyfalva** néven is ismerték.

A *Turna* személynévből (1279, ÁSz. 770) jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezett ki (vö. FNESz. *Tornaháza*). Alapítója s eredeti birtokosa a Miskoulc nb. *Turna* volt a XIII. század derekán, akinek nevét a falu elnevezése őrizte (J. 51, 218, ZOLTAI 1925: 32, KRISTÓ 1976: 23).

Tóskereke lásd **Tótkereke**

Tót lásd **Tóti**

Tótalmás 'település Bihar vm. ÉK-i részén Váradtól ÉK-re' 1421, 1496: *Tothalmas,* p. (J. 194, Cs. 1: 602, ComBih. 298), 1489: *Toth Almas* (Cs. 1: 602). **Tótfalu (3.)** néven is ismerték.

Az **Almás (2.)** településnévhez kapcsolt *tót* népnévi előtaggal jött létre (vö. KÁZMÉR 1970: 43). JAKÓ arra hívja fel a figyelmet, hogy a településnév felépítésének egyértelműen magyar jellege miatt itt nem kell mindenképpen tiszta román nemzetiségű lakosságot feltételeznünk. Véleménye szerint a törökök elől menekülő (dél)szlávok (a településnév rom. alakja *Sărbi,* vö. KNIEZSA 1943: 194), esetleg románok telepedhettek rá a magyar lakosokra, s ezeket a pásztorkodó népeket foglalhatta egybe a *possessio walachalis* minősítés. Véleményét az 1625-ből származó jobbágynévsorral támasztja alá, amely döntően magyar neveket tartalmaz. A népnévre vonatkozóan lásd még a **Tóti** szócikket.

Tótfalu 1. 'település Bihar vm. É-i határrészén Székelyhídtól É-ra, (Ér)-Mihály(falva) mellett' 1349, 1439: *Thotfalw* (J. 369, Cs. 1: 626). **Tóttelek (2.)** néven is ismerték. A XVI. században Mihályfalvába olvadt (J. i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' 1366–1405, 1460, 1463, 1471: *Thothfalw* (Cs. 1: 626), 1405: *Tothfalu* (J. 369). **Tótfal-**

va 2. 1477: *Thothfalwa* (J. 369). A XVI. században Gáborján határába olvadt (J. i. h.). **3.** 'település Bihar vm. ÉK-i részén Váradtól ÉK-re' 1443: *Tothfalu,* p. (ComBih. 298), 1477: *Thotfalw,* p. (ComBih. 298), 1625: *Tootfalu* (J. 194). **Tótalmás** néven is ismerték. **4.** 'település Bihar vm. É-i részén Diószeg mellett, az Ér patak jobb partján' 1439: *Thotfalw* (ComBih. 111), 1511: *Thothfalw* (J. 237). **Egyed** néven is ismerték.

A *tót* 'szláv' népnév és a *falu* földrajzi köznév összetételével jött létre. A jelzői előtag a falu lakóinak etnikumára utalt. Az **1.** település elnevezése arra vezethető vissza, hogy a XIII. században Mihályfalva határai közé telepített szlávok alapították (J. 47). A **2.** település *Tótfalva* névalakja a *Tótfalu* forma birtokos személyjellel való bővülésével jött létre. A **4.** település lakóit JAKÓ délszláv, rác menekülteknek mondja (i. h.). A népnévre vonatkozóan lásd még a **Tóti** szócikket.

Tótfalva 1. 'település Bihar vm. K-i részén Szalárdtól DK-re, a Gyepes patak bal partján' 1413: *Tothfalwa* (J. 369). **2.** lásd **Tótfalu 2.** alatt.

A *tót* 'szláv' népnévhez kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával birtokos jelzős összetételként jött létre. A népnévre vonatkozóan lásd még a **Tóti** szócikket. Később Felsőtótfalu, a mai rom. Păuleşti (Lelkes 211).

Tóti 1. 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1284/410: *Thothy* (Gy. 1: 677, J. 370), 1322 [3a], 1397: *Toty,* p. (Gy. 1: 677, AnjouOkm. 2: 24, 25, ComBih. 335), 1332–7/Pp. Reg.: *Chuti* [romlott alak], v. ~ *Tati,* v. ~ *Thati,* v. ~ *Tohd* [romlott alak], v. ~ *Tuti,* v. (Gy. 1: 677), 1397: *Tooty,* p. (ComBih. 335), 1405: *Thoty,* p. (ComBih. 335). Kettéosztódásával jött létre **Ó-** vagy **Kistóti** és **Új-** vagy **Nagytóti** település. Ma psz. Magyarhomorog határában D-re (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól DK-re, a Bisztra bal partján' [1291–4], 1406: *Toty,* v. (Gy. 1: 677, ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 370, VP. 300), 1406: *Tothy* (ZsO. II/1: 4373, 5057), 1458: *Thothy* (Cs. 1: 626). A mai rom. Tăuteu (FNESz., Lelkes 602). **3.** 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától DK-re, a Fekete-Körös bal partján' 1316/382: *Toty* (AnjouOklt. 4: 95/240, Gy. 1: 677, J. 369), *1341: *Toti* (EH. 1018), *1344: *Touthy* (EH. 1018), 1344: *Touty* (H. 3: 150), 1405, 1598: *Thoty* (J. 369, EH. 1018), 1406: *Thoti* (ZsO. II/1: 4854). **Tót** 1355: *Toth,* p. (AnjouOkm. 6: 356), 1552: *Thooth* (J. 369), 1588: *Tóth* (ComBih. 323). A mai rom. Tăut (FNESz. *Feketetót,* Lelkes 198).

A településnév a *tót* 'szláv' népnévhez (vö. KNIEZSA 1943: 193, 198, KISS L. 1996: 446–7, 1997b: 180, 183) kapcsolt *-i* helynévképzővel (TNyt. I, 254–5) jött létre. A népnév kialakulásáról azt írja GYÖRFFY GYÖRGY, hogy az avar uralom alatt élt gepidák több germán törzzsel együtt viselték a *thuat* nevet, ezek beolvadtak a kelet-magyarországi szlávságba, amit az bizonyít, hogy a magyarság a *thuat*-ból

eredő *tót* népnévvel összefoglalóan a Kárpát-medence szlávjait nevezték a Dráván túl és Erdélyben egyaránt (GYÖRFFY GY. 1977: 27). KISS LAJOS véleménye hasonló: a középkori magyarság azokat a szlávokat, akik magukat saját nevük nem lévén a szlávság összefoglaló nevével *Slovene*-knek nevezték, germán jövevényszóval *tót*-oknak hívta (KISS L. 1996: 446, 447, vö. KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 24). A Kárpát-medencében e név a szlovéneket, a kaj-horvátokat és a szlovákok elődeit jelölhette (KISS L. 1992c: 130). Ebből pedig az következik, hogy a helynevek *tót* eleméből nem tudunk pontosan következtetni a megfelelő szláv ágra. Ehhez a szláv népek Kárpát-medencén belüli elhelyezkedését kell ismernünk. Az **1.** település lakóit (névadóit) azonban pontosabban is meghatározza GYÖRFFY GYÖRGY: mivel a településnek Szent Demeter tiszteletére szentelt kőtemploma volt, s e szent kultusza a görög egyházzal érintkező délszlávok körében terjedt el, a település elnevezése ezért a délvidéki szlavónokra utalhatott (1977: 514, J. 95). A **3.** település *Tót* névváltozata az *-i* helynévképző redukciójával jöhetett létre.

Tótkereke ’település Bihar megye Ny-i részén Körösszegtől Ny-ra, a Sebes-Körös jobb partján’ 1430: *Thoskereky* alio nomine Bodogazzonteleke (J. 217), 1524: *Thotkereke* alio nomine Bodogazzonthelek (J. 217).

Az adatok szerint **Boldogasszonytelke** régebbi neve lehetett. A két fentmaradt alak eltérő névszerkezetet mutat, az egyik azonban bizonyára íráshibát rejt. *Tó(s)* névelemre sehol nem bukkantam a településen, a szomszédos falut azonban már az Árpád-korban **Tóti**-nak **(1.)** hívták. Ez inkább a *Tótkereke* formát hitelesíti, az előtagban bizonyára ugyanaz a népnév kereshető, amelyből *Tóti* neve is való. Az utótag a *kerek* ’erdő’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-e* birtokos személyjellel, illetve annak *-i* alakváltozatával ellátott formája. Ha azonban a másik névadatot tartjuk hitelesnek, az előtagot a *tó* ’állóvíz’ jelentésű főnév *-s* valamivel való ellátottságot kifejező képzős alakjából származtathatjuk. Így eredetileg mikrotoponimaként jöhetett létre, amely metonimikus úton vált a település nevévé. A *tós* melléknév viszonya a *tavas* alakhoz ugyanolyan, mint a *tói* alaké a *tavi*-hoz (vö. FNESz. *Tósnyárasd*).

Tótlászlóháza ’település Bihar vm. K-i részén, Feketepatak, Gégény, Ősi, Tinód településekkel együtt említik’ 1406: *Thothlazlohaza ~ Tothlazlohaza* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 341).

A *Tót László* személynévi előtaghoz illesztett *ház* ’lakóhely, tartózkodási hely’ (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre birtokos jelzős szerkezetből, birtoklásra utalva. A helynév személynévi alapja a *tót* ’szláv’ népnév és a *László* személynév, amelyet HORGER a cseh *Vladislav* személynévből magyaráz, MELICH pedig az egyh. lat. *Ladislaus*-ból származtatja (1903–1905: 117, e személynévre lásd ÁSz. 478). A településnév első, személynévi névrésze a XIV. századtól megszilárduló család-

névrendszer példája (1320: Nicolaus *Touth,* RMCsSz. 1080; vö. KÁLMÁN 1989: 66, KERTÉSZ 1939: 72–3, vö. az **Ölyvesistvánfalva** szócikkel). A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Tóttelek 1. ’település Bihar vm.-ben Bihartól K-re’ [1272–90]>374/500 k., [1272–90]>374/614: *Thothelek ~ Totthelek,* v. (Gy. 1: 678), [1291–4]: *Toutteluk* (Gy. 1: 678, J. 371, VP. 300), 1332–7/Pp. Reg.: *Therteleg* [romlott alak] ~ *Tortelek* [romlott alak], v. (Gy. 1: 678), 1332–7/Pp. Reg., 1588, 1598: *Tottelek* (Gy. 1: 678, ComBih. 323, D. 136), 1587: *Tott-Telek* (ComBih. 323) **Tótteleki** 1318>1390>1406: *Thotheleky* (Anjou-Oklt. 5: 61/129). A mai rom. Tăutelec (FNESz. *Hegyköztóttelek,* Lelkes 254). **2.** ’település Bihar vm. É-i határrészén Székelyhídtól É-ra, (Ér)Mihály(falva) mellett’ 1329/358: *Tothteluk* [4a], v. (Gy. 1: 644, 645, 678, Cs. 1: 626, J. 369). **Tótfalu (1.)** néven is ismerték. **3.** ’település Bihar vm.-ben Váradtól Ny–ÉNy-ra, a Sebes-Körös jobb partján’ 1465: *Thothtelek* (J. 371).

A *tót* ’szláv’ népnév és a *telek* ’jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév összetételével jött létre (KNIEZSA 1943: 194, KISS L. 1992b: 91). Az előtag a lakók etnikumára utalt. JAKÓ az **1.** településről jegyzi meg, hogy idegenből hozott szláv telepesek ülték meg (i. m. 68, illetve lásd még a **Tóti** szócikket). A település *Tótteleki* névalakja az *-i* helynévképzővel való bővülés eredménye. A *-telek ~ -telke* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük ~ -telüke* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.).

Tótteleki lásd **Tóttelek**

Tölgykerék ’település Bihar vm.-ben Körösszeg mellett, a Sebes-Körös jobb partján’ 1391: *Tulkerek* (J. 371), 1421: *Thelkerek* (J. 371), 1489: *Thevlgkerek* (Cs. 1: 626) ~ *Tewlgkerek* (J. 371), 1496: *Thewlkerek,* p. (ComBih. 327). **Tölgykereke** 1396: *Tulgykereke* (Cs. 1: 626) ~ *Thwlghkereke* (J. 371) ~ *Tulgkerekÿ* (ComBih. 327).

A *Tölgykerék* településnév eredeti mikrotoponimaként keletkezhetett a *töl ~ tölgy* fanév (vö. OklSz., KMHsz. 1.) és a *kerek* ’erdő’ (TESz.) főnév összetételével. Az erdőnév vált metonimikus úton a falu nevévé. Arra utalt, hogy a falu a Sebes-Körös menti nagy mocsártölgyesben keletkezett irtástelepülés volt. Talán e névalakkal párhuzamosan alakult ki a *Tölgykereke* forma, amelyben az utótagon — talán analogikusan — az *-e* harmadik személyű birtokos személyjel szerepel. Emellett az sem zárható ki, hogy e névváltozat bővülés útján jött létre: a már létező *Tölgykerék* névhez utólag illesztették a képzőmorfémát.

Tölgykereke lásd **Tölgykerék**

Törpefalva ’település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól É-ra, a Hodos és a Topa patak között, a csékei uradalomhoz tartozott’ 1508: *Therpefalwa* (J. 366).

A *Terpe* személynév (1219/550, ÁSz. 748) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre, és birtoklásra utal-

hatott. A személynévi előtag alapja a *törpe* melléknév, amelynek a régiségben illabiális adatai is előfordulnak (TESz. *törpe* a.). Felvetődhet, hogy az előtag melléknévi szerepű (ebben az esetben a falu méretére utalhatott volna), ám az utótag birtokos személyjeles volta inkább a jelző személynévi jellegét támaszthatja alá. A mai rom. Zăvoiu (Lelkes 604).

Tős lásd **Tövis**

Tőtös 1. 'település Bihar vm. K-i részén Élesdtől K-re' 1406: *Thythews* (ZsO. II/1: 4373, 5057, J. 371), 1598: *Thwtes* (EH. 476). Később Tőtös, a mai rom. Groşi (Lelkes 604). **2.** 'település Bihar vármegyében, pontos helye ismeretlen' 1508: *Thewtews* (J. 228).

A *Toteus* személynévből (1325, ZichyOkm. 1: 270) származik metonimikus névadással. Az alapul szolgáló név a m. R. *Tuet* (1211, ÁSz. 765) személynév *-s* képzős származéka, amely pedig a m. *tő* ~ R. N. *tű* 'földben lévő növényi szár' főnévből jött létre (vö. KNIEZSA 1944: 29). A tör. R. *tütüš* 'viszály, ellenségeskedés' főnévből való eredeztetést KISS L. nem tartja elfogadhatónak (vö. FNESz. *Töttös*). MEZŐ ANDRÁS szerint az elnevezés inkább a *tölt* igéhez köthető (1999: 394 *Tőtős*).

Tövis ? ~ Tős ? 'település Bihar vm.-ben Belényestől ÉNy-ra, a Hollódi patak bal partján' 1319: *Tuys,* v. (AnjouOklt. 5: 218/560), 1319/568/798: *villa Spinarum,* v. (AnjouOklt. 5: 221/570), 1492: *Thwys* (J. 359), 1508: *Thywys* (J. 359). Ezt támasztja alá a későbbi **Tövisfalva** névváltozat is.

Hasonló nevekből kiindulva talán a *tős ~ tölgyes* 'tölgyfákkal benőtt' jelentésű melléknév lehet a név alapja (vö. FNESz. *Tőserdő*). Így eredeti mikrotoponimaként jött létre, s vonódhatott át metonímiával a településre. JAKÓ szerint a *Tőserdő* név a *Spinus-Pomezeu*-nak felel meg (i. h.). Ez arra utal, hogy a névnek a *tövis* 'tüskés növény' (TESz.) főnév az alapja (KNIEZSA 1944: 29), s szintén metonimikus úton lett a falu névadójává arra utalva, hogy a kérdéses területen sok volt a szúrós növény. A korai adatok azt mutatják, hogy az intervokalikus helyzetben lévő *v* a névből kiesett. Ez a jelenség különösen akkor gyakori, ha az első vokális labiális (BÁRCZI 1958: 50, 128, BENKŐ 1957: 78). A hiátusos alak azonban nem vált véglegessé, a XVI. századi adatokban újra megjelenik a *v*. Később Tősfalva, a mai rom. Spinuş de Pomezeu (Lelkes 604).

Tövisfalva 'település Bihar vm.-ben Belényestől ÉNy-ra, a Hollódi patak bal partján' 1598: *Theowisfalwa* (D. 136).

A **Tövis** településnévből jött létre a *falu* földrajzi köznév *-e* birtokos személyjeles alakjával kiegészülve.

Tulka 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától D–DK-re, a Köles-ér bal partján' 1215/550, 1300>338, 1332–7/Pp. Reg. [5a], 1338, 1341, 1397, 1588: *Tulka,* p., v. (Gy. 1: 678, Cs. 1: 627, J. 371, VRH. 144: 619, ComBih. 337, EH. 1055), 1332–7/Pp. Reg.: *Eulka* [romlott alak] (Gy. 1: 678), 1451: *Thwlka* (ComBih. 337), 1458: *Twlka* (Cs. 1: 627), 1598: *Thulka* (D. 136).

Valószínűleg szláv eredetű személynévből származik, vö. le. *Stułek ~ Stułko ~ Tułek* szn., valamint a cseh *Tulka* csn. (FNESz., KNIEZSA 1943: 198). Ebből a személynévből metonimikus névadással jött létre a falu neve, amely birtoklást fejezhetett ki. Elképzelhető ugyanakkor, hogy az alapjául szolgáló személynév a m. *tulok* főnév származéka, s a gyepesmenti vízjárásos helyeken űzött pásztorkodással áll kapcsolatban (J. 110). A mai rom. Tulca (Lelkes 606).

Tulogd 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól ÉNy-ra, az Ér jobb partján' [1291–4]: *Tulukd* (Gy. 1: 678, J. 372, VP. 222), 1296, 1400 [4a], 1401 [4a]: *Thulugd,* p. (Gy. 1: 678, ZsO. II/1: 724, 1002), 1312/XVIII., 1338, 1393: *Tulugd,* p., v. (AnjouOklt. 3: 101/213, Gy. 1: 678, Cs. 1: 627, ZsO. I, 3182, Z. 1: 532), 1419, 1598, 1599: *Tulogd* (Cs. 1: 627, J. 372 [itt *Twlogd*], D. 136, ComBih. 337), 1488: *Thwlogd* (Cs. 1: 627), 1587: *Twlogd* (ComBih. 337).

A m. *tulok* 'fiatal ökör' főnév (TESz.) és a *-d* helynévképző kapcsolódásából jött létre. A korabeli településneveknek azt a jellezetes csoportját képviseli, amely a lakók szolgáltatásra való kötelezettségének valamely mozzanatát nevezi meg (vö. **Tinód**). E név arra utalhatott, hogy a település lakói tulkokkal adóztak. Legkorábbi névalakjában még világosan felismerhető a *tulok* fn. A későbbi változatokban az eredeti *k* zöngésedése figyelhető meg a rákövetkező zöngés *-d* helynévképző hatására. Ma psz. Székelyhíd és Érselind között (Gy. i. h.).

Tumban ~ Tumbam ? 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny-ra (Bihar)-Szentjánostól D-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1235/550: *Tumbã,* t. (Gy. 1: 678, VRH. 144: 623).

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos, többször nem fordul elő. BUNYITAY megjegyzi, hogy e „falunak semmi nyoma Bihar megyében, de a megjelölt helyen, Szent-János közelében ott van Tarján" (2: 367). Összefügghet a **Tunnal** névvel.

Tunnal ? 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny–ÉNy-ra (Bihar)Szentjánostól D-re, a Sebes-Körös partján' 1235/550: tunnarios regales de v. *Tũnal* (Gy. 1: 678, VRH. 145: 627).

Etimológiája bizonytalan, de a név oklevélbeli szövegkörnyezete, illetve a vidék bortermelő volta miatt elképzelhető a latin *tunnarius* 'pintér' foglalkozásnévvel való összefüggése. Ebben az esetben a helynévben egy *r* > *l* változással számolhatunk. Ugyanakkor FEHÉRTÓI KATALIN a településnevet a *Tunnal* személynév egyetlen adataként idézi (ÁSz. 768), azaz személynévi eredetűnek tartja. Vö. még **Tumban.**

Tupd 'település Bihar vm.-ben, Herpály és Homorog (1.) között sorolják fel' 1273/392/477: *Tupd,* v. (Gy. 1: 678). GYÖRFFY GY. **Told** vagy **Tobol** elírásának gyanítja (i. h.), s ezt támogathatja lokalizálása is.

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos, többször nem fordul elő.

Turbolyafalva 'település Bihar vm.-ben a Hollódi patak felső folyásának bal partján' 1508: *Thwrbolyafalwa*

(J. 357), 1598: *Thurbolyafalua* (D. 136). JAKÓ közlése szerint később **Szitányfalvá**-val egyesült.

Első névrésze 'az esernyősök családjába tartozó növény' neve (TESz. *turbolya*), amely aránylag kései átvétel az északi szlávból, valószínűleg kolostori eredetű; vö. szl. **trěbulja,* szb-hv. *tr̀bulja,* szln. *trebelje* (KNIEZSA 1974: 536). Utótagja a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja, s tipológiai okok miatt szóba jöhet az előtag személynévi jellege is. A név így vagy birtoklásra, vagy a település területének jellemző növényzetére utalhatott.

Túrsámson 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől ÉK-re' 1310, 1312/XVIII., 1318, 1332–7/Pp. Reg. [6a], 1347 [3a]: *Tursamson,* p., v. (Gy. 1: 658, AnjouOkm. 5: 22, AnjouOklt. 2: 431/995, 3: 101/213, 5: 57/117), [1326 k.], (1327)(?): *Tursamsum,* v. (AnjouOklt. 11: 76/150, Gy. 1: 658 [itt [1326 k.]-i dátummal]), 1332–7/Pp. Reg.: *Cursansa* [romlott alak], v. (Gy. 1: 658), 1338: *Twrsampson* [romlott alak] (J. 334, Z. 1: 532), 1347: *Thursamson* (AnjouOkm. 5: 50) ~ *Thursampson,* p. (Z. 2: 230), XV.: *Tursonsan* (AnjouOklt. 5: 57/117). **Túrsámsona** 1213/550: *Tumsansuna [ɔ: Tursamsuna]* (Gy. 1: 658).

A *Túrsámsona* névalak alaprésze a **Sámson** településnév (FNESz. *Hajdúsámson*), előtagja a szláv eredetű **Túr* személynév (**Tur*= tkp. 'őstulok', vö. ŠMILAUER 1970: 185), amely a legősibb szláv személynevek egyike (KNIEZSA 1941a: 207, vö. ZOLTAI 1925: 49). A jelzővel való bővülést a különböző birtokosok megjelenése tette szükségessé: ez a terület a Gutkeled nemzetség tulajdonába került, szemben a másik résszel, **Szalóksámson**nal. A birtokviszonyt az *-a* birtokos személyjel is mutatja. A *Túrsámson* névalak a birtokos személyjel redukciójával alakult ki.

Túrsámsona lásd **Túrsámson**

Udvar 'település Bihar vm.-ben, azonosítása kérdéses' 1403: *Vdwor* (ZsO. II/1: 2172).

Az *udvar* 'udvarház, kúria' (TESz.) jelentésű főnévből jött létre metonimikus úton.

Udvari 'település Bihar vm. Ny-i határánál (Berettyó)Újfalutól Ny-ra' 1214/550, 1217/550, 1221/550, 1229/550: *Vduori,* v. (Gy. 1: 515, J. 372), 1220/550: *Vduory,* v. (Gy. 1: 515), 1322: *Odvary ~ Uduori* (Cs. 1: 627), 1322/338: *Oduary,* p. Gy. 1: 515), 1350: *Oduory,* p. (AnjouOkm. 5: 366), 1537: *Wdvary,* p. (Bunyitay 2: 256), 1598: *Udvarij* (D. 136). GYÖRFFY GYÖRGYnél Békés vm.-ben szerepel.

Az *udvar* 'udvarház, kúria' (TESz., FNESz. *Sárrétudvari,* KISS L. 1997b: 183) jelentésű főnév *-i* helynévképzős (TNyt. I, 254–5) alakjából jött létre morfematikus szerkesztéssel.

Udvarnoktelek 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, valahol Bors körül kereshető' 1319: *Vduornukteluk,* p., t. (Gy. 1: 679, AnjouOkm. 1: 497, AnjouOklt. 5: 148/372).

Az *udvarnok* (óegyh. szl. *udvar' nik*= 'vazallus, hűbéres', szb.-hv. *dvornik* 'felügyelő, főudvarmester, jószágkormányzó') főnév (TESz., KNIEZSA 1974: 540, 623) és a *telek* 'jószág,

birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév összetételével, szintagmatikus szerkesztéssel jött létre. A név arra utalt, hogy a falu első lakói a királyi udvarházak liszt- és kenyérellátását biztosító udvarnokok (panisdatores) voltak. A *-telek* utótag korszakunkban gyakorta fordult elő *-telük* alakban (vö. OklSz., HA. 1–2., KMHsz. 1.).

Ugra 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1214/550, 1235/550, 1329, 1332–7/Pp. Reg. [3a]: *Vgra,* p., v. (Gy. 1: 679, VRH. 148: 644), 1330/XVIII., 1332–7/Pp. Reg.: *Ugra* (Gy. 1: 679, Cs. 1: 627), 1332–7/Pp. Reg.: *Vra* [3a], v. (Gy. 1: 679, Cs. 1: 627), 1389, 1461: *Wgra* (ZsO. I, 1137, ComBih. 48). **Danela, Ugramonostora** és **Monostorosugra** néven is ismerték. Birtokmegosztásakor jött létre **Kis-** és **Nagyugra, Egyházasugra,** majd **Szentjánosugra** és **Középugra.**

Az *Wgra* személynévből (1214/550, ÁSz. 773, FNESz. *Biharugra,* vö. KUBINYI 1889: 89) metonimikus névadással jött létre, és birtoklást fejezett ki. GYÖRFFY GY. szerint annak az *Ugra* főúrnak a nevéből keletkezhetett, aki 1093-ban I. László király kíséretében szerepelt, s az ő nevéhez fűződik a monostoralapítás is (679, vö. J. 91, 372). A m. *Ugra* személynév a szláv eredetű *Ugrin ~ Ugron* (ÁSz. 774) személynévből alakult rövidüléssel, illetve az *-a* kicsinyítő-becéző képző hozzákapcsolásával.

Ugramonostora 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1214/550: mon. de Vgra (Gy. 1: 679, J. 372), 1325: *Wgramonustra* [2a], p. (Gy. 1: 679, J. 372 [itt *Ugramonustra*], AnjouOklt. 9: 164/289 [itt *Wgramonustura*]). **Ugra, Monostorosugra** néven is ismerték.

A monostoralapító *Wgra* nevéhez (1214/550, ÁSz. 773, Gy. 679, J. 91, 372) kapcsolt birtokos személyjeles *monostor* főnévből létrejött mikronév metonímiával lett a település nevévé. Arra utalt, hogy a falu (Szűz Mária tiszteletére szentelt) monostrorral rendelkezett. Az első adat kivételével az építményt jelentő főnév zártabb magánhangzókkal szerepel, amely elég gyakori jelenség területünkön (vö. az **Almásmonostora** szócikkben írottakkal).

Ugraürögd 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1389/428: *Wgra Iregd,* p. (Gy. 1: 680, ZsO. I, 1137, J. 264). **Ürög (2.)** néven is ismerték.

JAKÓ véleménye szerint két település egybeolvadásával (J. 91) létrejött település neve. Valószínűbb azonban, hogy csak az **Ürögd (2.)** néven ismert település újabb névalakja: e település nevéhez megkülönböztető jelzői előtagként a szomszédos *Ugra* nevét illesztették. A név a falu pontos elhelyezkedésére utalt.

Ugtelek 'település Bihar vm.-ben, Örvénddel és Telegddel határos' 1475: *Wgthelek* (Cs. 1: 627).

Az *Wg* személynév (1282/411, ÁSz. 773) és a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév összekapcsolásával jött létre.

A személynévi előtag bizonyára birtoklásra utalt.

Újanda 'település Bihar vm. szabolcsi határán (Berettyó)Újfalutól Ny–ÉNy-ra' 1333: *Vyanda* (J. 195). Később **Andaháza** néven ismerték.

A magyar helynévrendszer jellegzetességeiből kiindulva előzményeként feltehető egy **Anda* nevű település. Ez a lat. eredetű *András* egy szótagra rövidült változatának *-a* becéző képzős (TNyt. 1: 251) alakjából, az *Onda ~ Anda* személynévből (1211, 1236/XIX., ÁSz. 63; FNESz. *Andaházapuszta*) jött létre metonimikus úton. JAKÓ úgy véli, a falu a tatárjárás idején pusztulhatott el (i. h.). Az *új* megkülönböztető jelzőt, amely esetleg a település újra éledésére utalhatott, nem adatolható, de az analógia alapján feltételezhető alapnévhez kapcsolhatták.

Újbarátka 'település Bihar vm. K-i részén (Vár)Sonkolyostól K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1470: *Wybrathka* (J. 221).

A **Barátka ~ Brat(k)a** névből az *új* megkülönböztető jelzői névrész hozzákapcsolásával jött létre. A település újonnan létrehozott voltára utalt. Alapítója a *Kelemenkenézpestese* településnél is említett Kelemen kenéz volt (J. i. h.).

Újész 'település Bihar vm. Ny-i részén Komáditól ÉNy-ra' 1421: *Wyez* (J. 238, Cs. 1: 607).

Az elnevezés az **Ész** településnévhez kapcsolt *új* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre, amely korrelációban áll az ikertelepülés, **Ész** jelzőjével.

Újfalu 1. 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re a Sebes-Körös jobb partján' 1285/477: *Nova Villa* (Gy. 1: 679, J. 383 [itt *villa nova* alakban]), 1374/550 k.: *Wyfalu* (Gy. 1: 679, J. 383 [itt *Wyfalw* alakban 1375-ös dátummal], KÁZMÉR 1970: 149), 1477: *Noua villa* (ComBih. 362). GYÖRFFY GY. Várad külvárosának mondja (i. h.), JAKÓ Várad utcanevei között sorolja fel, s az 1552-es adat már egyértelműen utca voltát mutatja: *Wyhwcza* (i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó jobb partján' [1291–4]: *villa* Nyc-i bani *nova* (Gy. 1: 679, J. 373, VP. 299 [itt *villa* Nýcolai bani *noua*]), 1373: *Wyfalu* (J. 373, KÁZMÉR 1970: 149), 1421, 1425, 1495: *Wyfalw,* p. (Cs. 1: 627, ComBih. 42), 1598: *Uyfalu* (D. 123). (FNESz. *Berettyóújfalu*). **3.** 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉK-re' 1421: *Ujfalu* (Cs. 1: 627), 1489: *Wyfalw* (J. 374), 1598: *Vyfalw* (D. 129). Ma psz. Jákóhodos mellett (J. i. h.). **4.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1463: *Wyfalw* (J. 261), 1587: *Wyfalu* (ComBih. 157), 1588: *Uyfalu* (ComBih. 157). **Hosszúaszó (1.)** néven is ismerték. Később Köröskisújfalu, a mai rom. Husasău de Criş (Lelkes 341). **5.** lásd **Újfalva** alatt.

Az *Újfalu* településnevek az *új* megkülönböztető jelzői előtag és a *falu* földrajzi köznév összetételével jöttek létre. A jelzői névrész a falu keletkezési idejére utalt. Az **1.** és **2.** település korai adatai latin formában szerepelnek. A **4.** település nevének előtagja arra utalt, hogy a falu Jenő (2.)

határában alakult ki településcsíraként, s lett azután önálló, „új” település.

Újfalva ’település Bihar vm. ÉK-i részén, a sólyomkői uradalom vlach falvai között’ 1472: *Wyfalwa* (J. 373). **Újfalu** 1598: *Uyfalu* (EH. 128).

Az *új* megkülönböztető jelzői előtag és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre. Olyan nevek földrajzi köznévi utótagján, amelyek előtagja a település keletkezési idejére utaló *ó* vagy *új* jelző, igen szokatlan a birtokos személyjel. Létrejöttét bizonyára a hasonló szerkezetű személynévi előtagú helynevek analógiája magyarázza. A XVI. század végére a birtokos személyjel el is tűnik a névből, s kialakul a szokásosabb *Újfalu* forma. Később Sebesújfalu, a mai rom. Bistra (Lelkes 522).

Újlak 1. ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, az Ölyvös és a Jószás patakok között’ 1213/550: *Viloc,* v. (Gy. 1: 679, J. 375, VRH. 148: 646), [1291–4]: *Vylak* (Gy. 1: 679, VP. 299), [1291–4], 1382, 1587: *Wylak* (Gy. 1: 679, Cs. 1: 627, J. 375, VP. 223, ComBih. 341), 1310: *Vyalak,* v. (AnjouOklt. 2: 426/985 [itt *Vyulak*], Gy. 1: 679) ~ *Vyvlak* (AnjouOklt. 2: 426/985), 1435: Baromlak alio nomine *Wylak* (J. 375). **Baromlak (2.)** és **Mezőújlak** néven is ismerték. Ma psz. Berettyószentmártontól D-re (Gy. i. h.). **2.** ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K–DK-re’ 1219/550: *Vylok* (Gy. 1: 679, VRH. 148: 648), 1310, 1347: *Wylok,* p. (Gy. 1: 679, Cs. 1: 627, AnjouOkm. 1: 202, 5: 50). **3.** ’település Bihar vm.-ben Telegdtől ÉK-re, a Sebes-Körös jobb partján’ +1283, 1324, 1336, 1366, 1388 [5a]: *Wylak,* p. (Gy. 1: 679, 680, ZsO. I, 396, 397, 616, 711, J. 374, ComBih. 339, AnjouOklt. 8: 115/219 [a ComBih. 340 az 1388-as adatot Újlak 4.-gyel azonosítja]), 1332–7/Pp. Reg.: *Vilak,* v. ~ *Vylok* (Gy. 1: 679, 680), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1391, 1409: *Vylak,* v. (Gy. 1: 679, 680, ZsO. I, 2107, 2153, ZsO. II/2: 6936). **Újlaka** 1283, 1409: *Vylaka* (Cs. 1: 627). **Pusztaújlak** néven is ismerték. A mai rom. Uileacu de Criş (FNESz. *Pusztaújlak,* Lelkes 493). **4.** ’település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re’ [1291–4], 1598: *Vylak,* v. (Gy. 1: 680, J. 374, VP. 300, D. 132), 1569: *Wylak,* p. (ComBih. 340), 1587, 1589–90, 1600: *Uylak* (ComBih. 340, EH. 1073). **Újlakfalva** néven is ismerték. A mai rom. Uileacu de Munte (FNESz. *Hegyközújlak,* Lelkes 254). **5.** ’település Bihar vm.-ben, azonosítása bizonytalan’ [1291–4]: *Vylak,* v. (Gy. 1: 680, VP. 301) ~ *Wylak* (Gy. 1: 680, VP. 223). **6.** ’település Bihar vm. D-i részén Fenestől ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján’ 1332–7/Pp. Reg.: *Vilak* ~ *Vilok* ~ *Vylok* ~ *Wylok* (Gy. 1: 680, Cs. 1: 627), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1598: *Vylak* (Gy. 1: 680, Cs. 1: 627, D. 123), 1422, 1587: *Wylak* (J. 374, ComBih. 339), 1552, 1597: *Uylak* (ComBih. 339). A mai rom. Uileacu de Beiuş (FNESz. *Belényesújlak,* Lelkes 109). **7.** ’település Bihar vm. ÉK-i részén Véd közelében’ 1310: *Ujlak* [modernizált alak lehet] (J. 387).

Az *Újlak* településnevek az *új* megkülönböztető jelzői előtag és a *lak* ’szálláshely, udvarhely, lakóhely, tele-

pülés' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév összetételével (KNIEZSA 1943: 194, 195) jöttek létre. A **3.** település *Újlaka* névváltozata birtokos személyjellel bővült forma.

Újlaka lásd **Újlak**

Újlakfalva 'település Bihar vm.-ben Váradtól ÉK-re' 1588: *Ujlakfalua* (J. 374) ~ *Uylakfalua* (ComBih. 340).

Az **Újlak (4.)** településnévhez kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre. A *-falva* névrésszel való kiegészítést bizonyára a hasonló utótagú településnevek mintája indokolta.

Újmarja 'település Bihartól ÉNy-ra, a Berettyó bal partján' [1291–4]: *Maria noua* (Gy. 1: 641, J. 296 [itt *Maria nova*], VP. 299 [itt *Moria noua*]), 1332–7/Pp. Reg. [4a], 1335: *Vymaria* ~ *Vinum* (Gy. 1: 641, J. 296). **Nagymarja** néven is ismerték.

A korábban **Marja** néven létező falu része volt. Ehhez az eredeti névhez járult az *új* melléknév, amely a falu kialakulásának későbbi idejére utalt, s korrelációban állt ikertelepülése, **Ómarja** előtagjával. A legkorábbi adatunk latin nyelven szerepel.

Újsemjén 'település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól É-ra' 1321: *Wysimean* [2a], v. (Gy. 1: 660, AnjouOkm. 1: 611, 612), 1322 [4a]: *Wysemien* (Gy. 1: 660) ~ *Wysemyen* (Gy. 1: 660) ~ *Vysemien* (Gy. 1: 660, AnjouOkm. 2: 19) ~ *Wysemsyen* [romlott alak] (Gy. 1: 660, AnjouOkm. 2: 20), 1323: *Vysemyen,* v. (Gy. 1: 660), 1332: *Vysemian* (Cs. 1: 622, J. 337), 1332–7/Pp. Reg.: *Visemian* [2a], v. (Gy. 1: 660) ~ *Vissemian* [2a] (Gy. 1: 660) ~ *Vysemyan* (Gy. 1: 660). **Érsemjén** néven is ismerték.

Az eredeti **Semjén** településnévhez kapcsolt *új* megkülönböztető jelzővel jött létre, s a település alapítási idejére utalt.

Újtóti 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1421: *Wythothy* (Cs. 1: 626) ~ *Wythoty* (J. 370). **Nagytóti** néven is ismerték.

A **Tóti (1.)** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *új* melléknévvel jött létre, amely a falu kialakulási idejére utalhatott, s korrelációban állt az ikertelepülés, **Ótóti** jelzőjével.

Urbanus lásd **Ambreus**

Urbanustelek lásd **Ambreustelek**

Urbánustelke lásd **Ambreustelek**

Urszád 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplak mellett D-re, a Fekete-Körös bal partján, Alsó- és Felsőkaraszó tartozéka' 1374: *Vyzath* (J. 375) ~ *Vizad,* v. (ComBih. 341), 1580: *Vorzad* (J. 375), 1598: *Varzad* (D. 136).

A szakirodalom szerint a személynévként is alkalmazott *úr* főnév és a *szád* 'hegyszorosnak, völgynek stb. kezdete, bejárata' jelentésű (TESz., HEFTY 1911: 307) főnév összetételével jött létre (FNESz., KNIEZSA 1943: 199). Eszerint a település megnevezése mikrotoponímából keletkezett metonimikus úton. Etimológiáját azonban bizonytalanná teszi, hogy a XVII. század előtti adatok nem támasztják alá a fenti névmagyarázatot, de emellett

helynévtipológiai érvek sem igen támogatják. A széplaki kerület vlach falvai közt sorolták fel. A mai rom. Úrsad (Lelkes 620).

Urzest 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1600: *Vrzest* (J. 375), 1598: *Vrzesd* (D. 130).

JAKÓ közlése szerint román eredetű. Esetleg kapcsolatban állhat a rom. *Ursz* személynévvel (GYÖRFFY I. 1915/1942: 386), amelyhez a román *-eşti* helynévképző járult.

Úz 'település Bihar vm.-ben Telegdtől K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1376: *Ws* (J. 376). **Úztelek** néven is ismerték.

Kialakulásának két magyarázata is elképzelhető. Lehetséges, hogy a település lakóinak nemzetiségére utalt az *úz* 'török néptöredék' népnév (vö. KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 21). Ugyanakkor az sem zárható ki, hogy az ugyanerre visszavezethető *Vz* személynév (1213/550, ÁSz. 787) szerepel a falu nevében. Az elnevezés mindkét esetben metonimikus úton jött létre, s a lakosokra vagy a tulajdonosra utalhatott. Később (Bihar)Lonkába olvadt.

Úzfalva 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Kis-Körös közelében' 1319: *Wozfolua* al. nom. Keykus (Cs. 1: 612), 1319/319/320: *Vozfolwa* al. nom. Keykus, p. (Gy. 1: 631, AnjouOklt. 5: 156/395 [itt *Vozfolua*]), 1319/320: *Wozfolwa* al. nom. Keykus, p. (Gy. 1: 631, AnjouOklt. 5: 160/405 [itt *Wozfoluia*]), 1320: *Vozfolua* al. nom. Keykus, p. (Gy. 1: 631, AnjouOklt. 5: 262/683) ~ *Vzfolua* alio nomine Keykus (J. 277), XVI.: *Vozfalua* (AnjouOklt. 5: 662/683). **Kékes** és **Úzháza** néven is ismerték.

Valószínűleg egyik első tulajdonosáról kapta nevét (J. i. h.): az *Vz* személynév (1213/550, ÁSz. 787) a Váradi Regestrum tanúsága alapján ebben az időben és ezen a vidéken használatos volt. Ehhez kapcsolták a *falu* 'település' földrajzi köznév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakját. Hangtani és helyesírási szempontból megemlítendő, hogy a többségben lévő *Woz-* ~ *Voz-* előtagú névalakok bizonytalanná teszik a fenti névmagyarázatot. KÁZMÉR az eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 248).

Úzháza 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Kis-Körös közelében' 1451: p. Kekes et pred. *Vzhaza* (Cs. 1: 612, J. 277). **Kékes** és **Úzfalva** néven is ismerték.

Valószínűleg az *Vz* személynév (1213/550, ÁSz. 787) és a *ház* 'lakóhely, tartózkodási hely' (TESz.) főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának összetételével jött létre. Az előtag a falu egykori birtokosára utalt. A *-háza* utótagra lásd az **Ábrányháza** szócikket.

Úztelek 'település Bihar vm.-ben Telegdtől K-re, a Sebes-Körös jobb partján' 1475: *Wzthelek* (J. 376).

Az **Úz** településnévből jött létre a *telek* 'jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév utólagos hozzákapcsolásával, kiegészüléssel.

Ürgeteg 'település Bihar vm. K-i részén Élesd mellett DK-re, a Sebes-

Körös bal partján, Cécke tartozéka' 1335: *Urguteg* (J. 376), 1341: *Wrgeteg* (AnjouOkm. 4: 79) ~ *Vrgeteg* [2a], p. (AnjouOkm. 4: 80) ~ *Wrgateg* (EH. 710), 1560: *Irgethegh* (ComBih. 240), 1598: *Eorgetek* (D. 136).

Etimológiája bizonytalan. Valószínűleg a m. *üreg* főnévvel (TESz.) összetartozó m. R. **ürög* 'üregessé válik, üregesedik' ige (ehhez lásd: *üreget* 'üríť, TESz.) *-eteg* képzőbokros származéka (FNESz., KNIEZSA 1943: 195). PAIS szerint a névben a m. *ürge* állatnév és a *tag* 'egy darabban levő szántóföldek' főnév kapcsolódik össze (1917: 231), ez a magyarázat azonban nem elég meggyőző, mivel az utótag ilyen formában nem szerepelt soha a névben, másrészt pedig a korszakban neveinkben nincs példa a *tag* földrajzi köznév használatára sem. A mai rom. Ortiteag (Lelkes 621).

Ürög 1. 'település Bihar vm. D-i részén Cséffától DNy-ra, a Nyár-ér közelében' +1214/334: Yrug, foss. (Gy. 1: 680, J. 376), *1229/550: *Irug,* v. (Gy. 1: 680, VRH. 82: 302), 1273: *Ireg* (J. 376). **Ürögd 1.** 1273/392/477: decime de v. Panchyrgay et de alia *Irgud* v. prep-i de Lelez (Gy. 1: 680, J. 376), 1319: *Irenugd* [romlott alak] (J. 376). GYÖRFFY GY. közlése szerint 1273-ban két faluból állt: az egyik **Ürögd,** a másik **Pántürög.** Ma psz. Panasz és Radvány között (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1229: *Irug* (J. 264). **Ürögd 2.** 1273/392/477, 1332–7/Pp. Reg.: *Irugd,* t. (Gy. 1: 680, Cs. 1: 627), 1329/371: *Vregd,* p. ~ *Vrgd* (Gy. 1: 680). **Ugraürögd** néven is ismerték. **3.** lásd **Ürögd 3.** alatt.

Az *Ürög* név az *üreg* 'gödör' jelentésű (TESz.) köznévből származik (KNIEZSA 1943: 196) metonimikus úton. Az *Ürögd* névváltozat az ehhez a formához kapcsolt *-d* helynévképzővel (TNyt. I, 253), bővüléssel jöhetett létre. Ugyanakkor az adatok kronológiai viszonyai alapján az is elképzelhető, hogy e változat közvetlenül az *üreg* köznév és a *-d* helynévképző kapcsolódásával, morfematikus szerkesztéssel alakult ki. Az *üreg* főnév korai adataiban kivétel nélkül illabiális első magánhangzó szerepel (vö. TESz.), ezt tapasztalhatjuk névadataink nagy részében is. Ebben a megőrző tendenciában szintén a megye illabiális hangzókat kedvelő nyelvjárása mutatkozhat meg.

Ürögd 1. lásd **Ürög 1.** alatt. **2.** lásd **Ürög 2.** alatt. **3.** 'település Bihar vm.-ben Váradtól D-re' 1220/550: *Yrund,* v. ~ *Irund,* v. (ComBih. 230, VRH. 82: 303), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg., 1337: *Irugd,* v. (Gy. 1: 680, VP. 358, ComBih. 230, Károlyi 1: 125), 1319/414/XVI.: *Ireuugd* ~ *Ireuügd* (Gy. 1: 655, 680, AnjouOklt. 5: 193/488 [itt 1319/414/581]), *1319: *Ireugd* (Bunyitay 2: 257, EH. 260), 1374: *Irwgd* (EH. 260). **Ürög 3.** 1273/392/477: *Ireg,* t. (Gy. 1: 680), 1528: *Irek* (ComBih. 230). JAKÓ e település adatait is az *Ürög 1.* falura vonatkoztatja (i. m. 376), K. FÁBIÁN bizonytalan lokalizálással Bihar vagy Szabolcs vm.-i településként említi (VRH. 82: 303). Birtokmegosztással jött létre határában **Kisürögd** és **Nagyürögd.**

Az *Ürög* és az *Ürögd* változatok viszonyára lásd az **Ürög** szócikket. A **3.** település esetében elképzelhető a képzős forma elsődlegessége is.

Vadasa 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, a Berettyó bal partján' 1277/282: p. Priuarthyda vel *Wodosa* (Gy. 1: 652, J. 318) ~ *Vodosa* (Gy. 1: 652), 1598: *Vadassa* (D. 136). **Vadaszt** és **Pelbárthida** néven is ismerték.

Bizonyára a *Vodasa* ~ *Vodosa* személynévből (1213/550 ~ 1214/550, ÁSz. 823) jött létre, és birtoklást fejezhetett ki. JAKÓ szerint az elnevezésben a *vadász* foglalkozásnév szerepel, amely a település királyi vadász lakóira utalt (i. m. 43, 318). Ezt a véleményt azonban az írásforma nem támogatja, és HECKENAST (1970) sem említi az ilyen falvak között.

Vadász 'település Bihar vm.-ben Váradtól D–DK-re, a Hév-jó patak felső folyásánál' 1552: *Wadassa* (J. 377), 1587: *Wadasz* (ComBih. 343), 1588: *Vadas* (ComBih. 343).

A legkorábbi adat alapján JAKÓ felteszi, hogy a név magyar eredetű, valószínűleg a *vadász* főnév szerepelhet benne (i. h.). Ezt látszanak alátámasztani a későbbi adatok is. Az elnevezés eszerint foglalkozásnévből metonimikus úton jött létre, s talán királyi szolgálatban álló vadászok településére utalt (J. 82).

Vadászó 'település Bihar vm.-ben Váradtól Ny–ÉNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' +1214/334: *Wodazow,* v. (Gy. 1: 681, J. 377 [itt *Wodazov*]). **Vadász** 1335: *Vodaz* (J. 377), 1336, 1341: *Wodaz,* p. (Gy. 1: 681, Anjou-Okm. 3: 286), 1599: *Vadász* (ComBih. 343).

A *vadász* foglalkozásnévből jött létre és királyi vadászok településére utalhatott (Gy. i. h.). A *vadászó* ugyanilyen értelmű főnév lehetett (TESz. *vadászik*). Lipszkynél *Vadászi,* PESTYnél *Vadász-puszta* (HOFFMANN–KIS 1998: 533). Ma psz. Biharszentjános mellett DNy-ra (Gy. i. h.).

Vadaszt 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, a Berettyó bal partján' 1216/550: *Vodozt,* v. (Gy. 1: 652, J. 318, VRH. 150: 660), 1238, 1333: *Wodoz* (Cs. 1: 619, EH. 734), 1280: p. *Wodozt* al. nom. Priuarthyda (Gy. 1: 652, J. 318, Cs. 1: 619), 1283: *Wodozth,* t. (Gy. 1: 652), 1297: Prebarthyda al. nom. *Wodozth,* p., t. (Gy. 1: 652, Cs. 1: 619). **Vadasa** és **Pelbárthida** néven is ismerték. CSÁNKI adattárában az 1238, 1280 és az 1297-es datálású adatok *Wodoz* alakban szerepelnek, de mivel a források egyezőek, bizonyára elírásról lehet szó.

Eredete nem világos. Talán a *vadász* főnév szerepel benne, amelyhez a *-d* helynévképző kapcsolódhatott. A zöngés képzőt a főnév végi *sz* mássalhangzó zöngétleníthette, s az adatok ezt a kiejtésbeli formát tükrözhették. FEHÉRTÓI az 1280-ból való adatot személynévként tünteti fel (ÁSz. 824).

Vágdemeterfalva 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, a csékei uradalom része' 1508: *Vagdemeterfalwa* (J. 228).

A *Vág Demeter* első névrészében a *Vág Demeter* személynév (1483: Nicolaus *Vag,* RMCsSz. 1111; 1138/329,

1202–3/500 k., ÁSz. 241) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja kapcsolódott össze, és birtoklásra utalhatott. Ebben a névrészben a XIV. századtól megszilárdulni kezdő állandó vezetéknév-használat mutatkozhat meg (KERTÉSZ 1939: 72–3, KÁLMÁN 1989: 66 lásd az **Ölyvesistvánfalva** szócikket). KÁZMÉR az eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 249).

Vajda ’település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉK-re, a Berettyó jobb partján’ [1285 k.]: *Waiuuada* (Gy. 1: 681, J. 377 [itt *Wauiuada*]), [1291–4], 1312/XVIII., 1315, (1317): *Woyuoda* (AnjouOklt. 3: 101/213, 4: 69/167, 180/475, Gy. 1: 681 [itt az 1312/XVIII.-i adat *Weycida [ɔ: Weyuoda]* alakban], VP. 358), [1291–4], 1300: *Woyada* (Gy. 1: 681, VP. 222), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg.: *Voyada* (Gy. 1: 681, J. 377, VP. 299), 1332–7/Pp. Reg.: *Veyvoda ~ Voyoda ~ Vyanda* [romlott alak] *~ Weyvoda ~ Wogeda* [romlott alak], v. (Gy. 1: 681), 1333: *Voyda* (EH. 1088), 1475: *Wayda* (Cs. 1: 627), dátum nélkül: *Woywoda* (Cs. 1: 627), 1587: *Vaida* (ComBih. 344), 1598: *Vayda* (D. 136).

A személynévként is használt m. *vajda* ’fejedelem, vezér; valamely tartomány legfőbb tisztviselője’ (TESz., FNESz. *Biharvajda*) méltóságnévből jött létre metonimikus névadással. Vö. *Voiouoda ~ Voiauoda* szn. (1214/550 ~ 1219/550, ÁSz. 824). KNIEZSA legvalószínűbbnek a személynévi áttételt tartja (1943: 192). Maga a *vajda* főnév szláv eredetű: óegyh. szl.: *vojevoda* ’hadvezér’, s ebből százmazik a szó eredetibb, négy szótagos változata. KISS LAJOS a szó hangalaki változását haplológiával magyarázza (1995: 8), míg a TESz. kialakulását kétszeresen megvalósult két nyílt szótagos tendencia lezajlása után bekövetkezett mássalhangzó-torlódás feloldásával (a *v* kivetésével) tartja elképzelhetőnek: *vojavoda* > *vojvda* > *vojda ~ vajda.* A mai rom. Vaida (Lelkes 120).

Vajdabesenyő ’település Bihar vm.-ben, bizonytalan, hogy melyik Várad környéki falu’ 1489: *Wayda Bessenyew* (J. 211).

Neve kétféle módon jöhetett létre: vagy a *vajda* méltóságnév (etimológiáját lásd a **Vajda** szócikkben) lehet az eredeti **Besenyő** településnévhez kapcsolt jelzői előtag, vagy a *Voiouoda* személynév (1214/550, ÁSz. 824) az első névrész. A jelző a több azonos nevű település elkülönítését szolgálhatta.

Vajdafalva 1. ’település Bihar vm. D-i részén Belényes mellett ÉK-re’ 1552: *Vajdafalva* (J. 307), 1589–91: *Vaida falva* (EH. 678), 1598: *Vaydafalva* (D. 136). Később Nyimesd, a mai rom. Nimăieşti (Lelkes 442). **2.** ’település Bihar vm. D-i részén Béltől K-re’ 1598: *Vaydafalva* (D. 136), 1599: *Vajdafalva* (J. 388). Később Körösvajda, a mai rom. Voivodeni (Lelkes 342).

A személynévként is használt m. *vajda* méltóságnévhez (lásd a **Vajda** szócikkben) kapcsolt *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjával jött létre.

Válinti lásd **Bálint(i)**

Válinttelke lásd **Bálinttelke**

Valkó ’település Bihar vm. K-i részén Hunyadtól D-re, a Kalota patak jobb partján’ [1213/550]: *Vulchoi* (EO. 1: 47, VRH. 154: 679), [1291–4]: *Wolkou* (Gy. 1: 681, VP. 300), 1297: *Walko* (Gy. 1: 681), 1332–7/Pp. Reg.: *Valca,* v. (Gy. 1: 681), 1341: *Wolko,* v. (Cs. 5: 423).

Végső soron szláv eredetű: a szl. *v' lkov*= birtokos képzős alak a *v' lk*= ’farkas’ állatnévből származik (KNIEZSA 1938: 414, 1943: 224, ŠMILAUER 1970: 195). Vö. blg. *V=lkov t ran* [tkp. ’Farkas-gödör’] hn., szb.-hv. *Vukov Dol* [tkp. ’Farkas-völgy’] hn., *Vukov Potok* [tkp. ’Farkas-patak’] hn., cseh *Vlkov* [tkp. ’egy Vlk, azaz Farkas nevű ember udvarháza’] hn., le. *Wilków Potok* [tkp. ’Farkas-patak’] hn. (FNESz. *Magyarvalkó,* lásd még SZABÓ T. 1942: 101). A magyar településnév eszerint tehát névátvételnek tekinthető. A *Vlcov* (1138/329, ÁSz. 820) azonban személynévként is igen gyakori volt, s a helynév ebből is magyarázható (vö. FNESz. *Valkó*): így a településnevet magyar névadással alakult, birtoklásra utaló megnevezésnek tarthatjuk. A legkorábbi *-i* végű adatot K. FÁBIÁN (VRH. i. h.) és BALÁZS ÉVA (1939: 30) e településsel azonosítja, míg GYÖRFFY GY. egy Kolozs megyei településnek tette meg. A mai rom. Văleni (Lelkes 381).

Vámospércs ’település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K-re’ 1520: *Wamosperch* (Cs. 1: 619, J. 323).

A **Pércs (2.)** névhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *vámos* (TESz.) melléknévvel jött létre. Az előtag a falu 1338 óta igazolható vámszedési jogára utalt (FNESz. *Vámospércs*).

Vámosreszege ’település Bihar vm. É-i részén Székelyhídtól Ny-ra, az Ér jobb partján’ 1467: *Wamosrezeke* (Cs. 1: 621).

A **Reszege** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *vámos* (TESz.) melléknévvel jött létre. Az előtag arra utalt, hogy a falu vámszedési joggal rendelekezett.

Váncsaremete ’település Bihar vm. D-i részén Belényestől É-ra, a Remete-patak bal partján’ 1552: *Wanchya Remethe* (J. 328), 1565: *Wanczia Remethe,* p. (ComBih. 264), 1598: *Wanczya Remete* (D. 136).

Talán **Oláhremete** újabb elnevezése, amelyben a **Remete (2.)** településnév és az *Iwanch* személynév (1239/241/504, ÁSz. 437) becéző alakja, a *Wancha* (1247 k., ÁSz. 792, vö. J. 151) kapcsolódott össze. GYÖRFFY ISTVÁN elképzelhetőnek tartja, hogy a név a település egy részét, a *Felvég*-et jelölte (1913/1942: 337).

Váncsod ’település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Jószás jobb partján’ 1213/550: *Vansud,* v. (Gy. 1: 681, J. 379, VRH. 146: 634), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg., 1348, 1350: *Vanchud,* v. (Gy. 1: 681, J. 379, VP. 299, AnjouOkm. 5: 391, ComBih. 348), [1291–4], 1332–7/Pp. Reg.: *Wanchud,* v. (Gy. 1: 681, VP. 223, 358, Cs. 1: 627 [dátum nélkül]), 1332–7/Pp. Reg.: *Jankud* [romlott alak] (Gy. 1: 681) ~ *Joanchud* (Gy. 1: 681, J. 379) ~ *Jo-*

hancud (Gy. 1: 681) ~ *Vachud,* v. (Gy. 1: 681), 1382, 1401, 1439, 1454: *Wanchod* (Cs. 1: 627, J. 379, ZsO. II/1: 795), 1406 [2a]: *Wanchodh* (ZsO. II/1: 4610), 1517: *Wanchyod* (ComBih. 349), 1587: *Wanchód* (ComBih. 349), 1598: *Vanchiod* (D. 136).

Az *Iván* személynév *-cs* kicsinyítő képzős *Iwanch* (1239/241/504, ÁSz. 437) alakjához kapcsolt *-d* helynévképzővel jött létre (FNESz.) morfematikus szerkesztéssel. A *Joanchud* ~ *Johancud* névalakokban az *Iwanch* szn. **Jovancs* ~ **Johancs* mássalhangzós kezdetű változata szerepel. A szóeleji *jo-* > *i-* hangváltozás a magyar nyelvben szokásos (vö. KÁLMÁN 1965: 344, KISS L. 1995: 23). A szóeleji *i-* elhagyása már a legkorábbi adatokban megmutatkozik. E jelenségre lásd még a **Zsáka** szócikket.

Várad 'település és vár Bihar vm.-ben Bihartól D-re, a Sebes-Körös bal partján' Cod. XII./1095-re: *Uaradin,* mon. (Gy. 1: 682), Cod. XII./1095-re, Chron. Zagr. et Warad/1131-re, 1263/420, [1281], 1282/386, [1286], 1291, [1293]/294/572, 1303/326, 1307, 1310 [2a], 1310/311/318, [1311 k.], 1318/324, XIV./1319-re, 1319, 1322, 1323 [2a], 1323/326/357, 1325, 1326 [2a], 1326/327/380, 1326//326, 1327, 1327/380, 1339 [5a], 1344, 1350, 1386, 1390, 1393, 1410, 1452, 1472, 1473, 1536: *Waradini* (Gy. 1: 682, 683, 684, ZsO. I, 1357, 2828, AnjouOkm. 1: 121, 2: 24, 195, 259, 3: 612, 614, 606, 4: 412, 5: 391, AnjouOklt. 2: 58/120, 362/827, 386/884, 419/966, 3: 13/11, 5: 62/131, 207/528, 7: 122/258, 9: 132/225, 11: 218/461, 261/556, 23: 265/563, 266/564, 269/570, 271/576, 272/577, Teleki 2: 115, MEZŐ 2003: 46, Bunyitay 2: 153, 496, 3: 497, EH. 703), [1200]/095-re [4a], [XIII.]/1291-re, 1208, +1214/334, [1274–303], 1279, 1294, 1304, 1322, 1326, 1339>349, 1342, 1352, 1389, 1393, 1396, 1433, 1440: *Waradinum* (Gy. 1: 682, 683, 684, Cs. 1: 600, ZsO. I, 4222, AnjouOkm. 4: 292, AnjouOklt. 1: 326/670, 23: 270/572, VRH. 146: 635, MEZŐ 2003: 443), 1103>XVIII.: *Varadinus* (Gy. 1: 682), 1111/Cod., 1199/XVIII., 1219/550, 1283, 1320, 1322, 1327, 1351, 1353, 1356 e., 1356, 1427, 1540, 1588: *Varadiensis,* ep., eccl., cap. (Gy. 1: 682, 683, 684, EH. 703, Károlyi 3: 442), +1111/XIII., 1134 [2a], 1138/329, 1156, [XIII.]/1095-re, 1229/550, 1234/243, Rogerius/1241-re, 1250, 1256/284/294/572 [2a], 1264, 1265, [1272–89]/392/477, 1279, 1296, XIV./1068-ra [3a], XIV./1071-re, [XIV.]/1077–95-re, 1303/326, 1304, 1310/311/318, 1320, 1320 Pp./Pp. Reg., 1321, 1325/Pp. Reg., 1332, 1332–7/Pp. Reg. [8a], 1340 [2a], 1342 [3a], 1345, 1350, 1354, 1370, 1409, 1411, 1414, 1415, 1434, 1435, 1439, 1449, 1455 [2a], 1461, 1472, 1473, 1475, 1486, 1548, 1552, 1568: *Waradiensis,* civ., eccl. (Gy. 1: 681, 682, 683, 684, Cs. 1: 600, DA. 205, AnjouOkm. 4: 29, 292, 293, 548, 5: 391, Károlyi 1: 578–9, 2: 1, 10, 18–21, 26, 162, 334, 3: 239, MEZŐ 2003: 181, 225, 443, Bunyitay 2: 153, 201, 205, 249, EH. 703), 1113: *Vvaradiensis* (Gy. 1: 682), Leg. S. Lad-i/1116–31-re, 1134, 1192, 1203>374/500 k.,

1208, 1216/XVIII., 1232, 1256/284/294/572, [1291], 1300, [1304] [2a], 1318, 1320 Pp./Pp. Reg., 1321, 1324>360, 1340, 1342 [3a], 1398, 1400, 1401, 1406, 1435, 1472, 1473, 1493, 1495, 1557: *Waradiensi,* castr., civ., eccl., loc., v. (Gy. 1: 682, 683, 684, ZsO. I, 5210, AnjouOkm. 2: 172, 4: 8, 292, 293, 548, AnjouOklt. 1: 300/610, 301/613, 5: 319/829, 8: 289/574 [itt *Varadiensis*], VRH. 146: 635, EH. 703, MEZŐ 2003: 157, 443, 446, Bunyitay 1: 338, 2: 152, 201, 202, Károlyi 3: 298), 1163/XIV.: *Garadiensi* (Gy. 1: 682), [1185]/XVI.: *Orosiensis [ɔ: Vorodiensis]* (Gy. 1: 682), Cod. XII./1095-re [2a], 1131-re, [1208]/550, [1213]/550, [1214]/550, [1215]/550, [1225] Pp., [1226] Pp., [1229] Pp., [1238] Pp., [1259 ?], 1271/284, 1275/351, 1277, 1278, [1279]>279, 1279>330, [1281]>282, [1291], 1294, 1297, 1299, 1317, 1332, 1332–7/Pp. Reg., 1333/Pp. Reg., 1421, 1429, 1440, 1442, 1461, 1488, 1508, 1534, 1546, 1550, 1553, 1581: *Warad,* opp. (Gy. 1: 682, 684, MEZŐ 2003: 46, 181, 216, 443, VeszprReg. 45, 149, Bunyitay 1: 43, EO. 1: 36, 45, 47, 49–59, 71–3, 81–3, 138, 142, 156, 187, 230, 335, 354, 360, 372–4, 388, 463, 528, 562, 581, EH. 703), [1200]/1077–95-re, 1328, 1393, 1400, 1454, 1458, 1474: *Waradiense,* castr., mon. (Gy. 1: 682, 684, Cs. 1: 596, ZsO. I, 2828), 1219: *VVaradinum* (VRH. 146: 635), 1219, 1339, 1399, 1494: *Varadinum* (ZsO. I, 5769, VRH. 146: 635, AnjouOklt. 23: 265/562, EH. 703), 1219/550, 1326, 1444, 1489, 1502: *Varadiensi,* castr. (Gy. 1: 682, 684, Cs. 1: 600, MEZŐ 2003: 349, Bunyitay 2: 303), [XIII.]/1241-re, [XIII.]/1235-re, [1272–89]/392/477, 1286, 1293, 1318/369, 1320/325/643 [AnjouOklt. 5: 298/774-en, illetve ennek átírásában AnjouOklt. 5: 334/869-en 1320/524/643-asként], 1321, 1322 [2a], 1326, 1327/328, 1332 [2a], 1332/754, 1342, 1390, 1413, 1427, 1451, 1476: *Waradino,* civ. (Gy. 1: 682, 683, 684, ZsO. I, 1357, AnjouOkm. 2: 24, 42, 625, 626, AnjouOklt. 11: 215/454, Bunyitay 2: 491, EH. 703), Rogerius/1241-re, 1304, 1326>360, 1340 [2a], 1472: *Waradiensem,* civ. (Gy. 1: 682, 683, 684, AnjouOkm. 1: 89, 4: 8, 29, MEZŐ 2003: 446), 1134, 1134/227, [1256]: *Varadiense,* cap. (DHA. 261, Gy. 1: 682), 1273/392/477: *Wardino* (Gy. 1: 682), 1276, [1291], 1291/293 [2a], 1316/Cod., 1339/418, XIV./1131-re, 1390, 1536, 1588: *Varadini* (Gy. 1: 682, 683, AnjouOklt. 23: 270/573, Károlyi 3: 201, EH. 703), 1279: *Waradyensi* (Gy. 1: 683), 1279, 1339: *Waradynum* (Gy. 1: 683, AnjouOkm. 3: 595, AnjouOklt. 23: 271/575), [1283]/1095-re: *Warod* (Gy. 1: 682), 1291: *Waradien* (Gy. 1: 683), [XIII.]/1241-re: *Waradi* (Gy. 1: 682), 1303, 1313: *Waradyni* (AnjouOklt. 1: 220/407, 3: 283/631), 1308–11/Pp. Reg., 1309, 1320/661, 1324, 1331//419, 1355, 1358, 1430: *Varadino* (Gy. 1: 683, 684, AnjouOkm. 2: 118, 6: 362, AnjouOklt. 2: 239/552, 5: 298/774, 8: 96/178, EH. 703), 1312/344: *War[adini]* (AnjouOklt. 3: 117/249, Gy. 1: 683), 1324/XVIII.: *[Waradiensis]* (Gy. 1: 683–4), 1332, 1389, 1406: *Waradyensis* (Gy. 1: 684, EH. 703), 1332:

Waradyno (Gy. 1: 684), 1332/Pp. Reg.: *[Waradiensi],* eccl. (Gy. 1: 684), 1340: *Waradiensibus* (AnjouOkm. 4: 29), XIV./1077–95-re, XIV./1131-re: *Uaradini* (Gy. 1: 682), XIV./1131-re, 1418, 1424, 1543, 1576: *Varad,* loc. (Gy. 1: 682, MEZŐ 2003: 443, EH. 703), [XV.]/1291-re: *Baradini* (Gy. 1: 683), 1507–8: *Varado* (EH. 703), 1526 e.: *uaradin* (EH. 703), 1528: *Wardein* (EH. 703), 1532: *Varadi* (EH. 703), 1561: *Várad*dá (Károlyi 3: 320–1), 1571, 1598: *Várad* (EH. 703, D. 131). **Biharvárad** és **Nagyvárad** néven is ismerték.

Alapja a *várad* 'udvarhely, kis erősség, kis vár' (< : *vár* főnév + *-d* kicsinyítő képző) köznév (FNESz. *Nagyvárad,* KNIEZSA 1943: 195, MELICH 1956: 155–60), amelyből metonimikus névadással jött létre a településnév (vö. GYÖRFFY GY. 1977: 103). Ugyanakkor azt sem zárhatjuk ki, hogy az elnevezés kiindulópontja a *vár* főnév, amelyhez a *-d* helynévképző (TNyt. I, 253) kapcsolódott. Korszakunkban *Varad* személynév is létezett (1202–3/500 k., ÁSz. 793). A mai rom. Oradea (Lelkes 429).

Váradősi 'település Bihar vm.-ben Várad közvetlen közelében, a Hév-jó és a Sebes-Körös között' 1587: *Waradeőssy* (ComBih. 162).

Az **Ősi (4.)** településnévhez megkülönböztető jelzőként illesztett **Várad** névvel jött létre. Az előtag a falu Váradhoz való közelségére utalt, s a többi azonos nevű településtől való elkülönítést szolgálta.

Váralja 'település Bihar vm.-ben, pontos helye ismeretlen, a csékei uradalom része' 1508: *Waralya* (J. 228).

A *vár* 'erődítmény, megerősített hely' (TESz.) jelentésű köznév és a birtokos személyjeles *alja* (< *al* 'alsó rész', TESz.) köznév összetételével jött létre (vö. FNESz. *Váralja*), és a település elhelyezkedésére utalt metonimikus úton.

Váraljkereki 'település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra, a Kis-Körös partján' 1443: *Varalykereky* (J. 273).

A **Kereki (1.)** településnévhez kapcsolt *váralj* 'vár alján levő település' előtaggal jött létre (vö. FNESz. *Váralja*), s a falunak a kereki vár alatti elhelyezkedésére utalt.

Varsány 1. 'település Bihar vm.-ben Cséffától DNy-ra, a Köles-ér jobb partján' *1213/550: *Vosian,* v. (Gy. 1: 689, J. 377, VRH. 151: 663), 1447: *Wasan* (J. 377), 1513: *Warsan* (J. 377 [a ComBih. Varsány 2.-vel azonosítja]). **Fazekasvarsány** néven is ismerték. Feltehetően a mai psz. Sarkadtól É-ra (Gy. i. h.). **2.** 'település Bihar vm. Ny-i részén Váradtól DNy-ra, a Sebes-Körös bal partján' 1322: *Wosyan,* p., t. (Gy. 1: 689, J. 255, AnjouOkm. 2: 25), 1351, 1477: *Wassan,* p. (Gy. 1: 689, AnjouOkm. 5: 425, J. 255, ComBih. 117), 1411: *Vassan* (ComBih. 117), 1447: *Wasan,* p. (ComBih. 117). **Harsány** néven is ismerték.

A *Varsány* törzs nevéből jött létre metonimikus névadással, és arra utalt, hogy első lakói ehhez a törzshöz tartoztak. A *varsány* (alán **asiān* ~ **osiān,* lat. *Asiani* [többes szám] 'alánok') a honfoglalás előtt a magyarsághoz csatlakozott alán (jász) néptöredék egyik neve volt (GYÖRFFY GY. 1958: 67). Korábban NAGY GÉZA (1910: 61)

és MOÓR ELEMÉR (1944: 33) a magyarsághoz csatlakozott egyik kabar törzs nevének tartotta. Végső forrása az iráni nyelvek, hozzánk török közvetítéssel került (vö. KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 18). A fenti, eredetinek tartható *Wosyan*-féle alakokból az intervokalikus helyzetben álló *-s-* geminációja után *(Wassan)* a mássalhangzók elhasonulása *(-ss- > -rs-)* következtében, illetve a névvégi *-n* palatalizációjával alakult ki a *Varsány* névalak (KISS L. 1995: 9, vö. FNESz. *Varsány*).

Várvíz lásd **Várvize**

Várvize ’település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól DK-re’ 1327/469: *Warvysy,* p. (Gy. 1: 690, Cs. 1: 627, AnjouOklt. 11: 157/332) ~ *Warvyzy* [2a], p. (Gy. 1: 690, J. 384, AnjouOklt. 11: 157/332), 1438: *Varvyze* (Cs. 1: 627). **Várvíz** 1598: *Varwiz* (D. 136). **Várvíztelke** néven is ismerték.

Eredetileg pataknévként jöhetett létre (KNIEZSA 1943: 193) a *vár* ’erősség’ (TESz.) főnév és a *víz* ’patak’ földrajzi köznév (FNESz. *Várvíz*) birtokos személyjeles alakjának összetételével. A településnév ebből a mikronévből metonimikus úton alakult ki, és a helység fekvésére utalhatott. A *Várvíz* forma a birtokos személyjel redukciójának az eredménye. A mai rom. Varviz (Lelkes 633).

Várvíztelke ’település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól DK-re’ 1406: *Waruiztheleke* (ZsO. II/1: 4373, J. 384 [itt *Warviztheleke*]) ~ *Warwyztheleke* (ZsO. II/1: 5057).

A **Várvize** névből jött létre oly módon, hogy a névvégi *-e* birtokos személyjelet a *telek* ’jószág, birtok, faluhely, szántásra alkalmas, trágyázott föld’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév birtokos személyjeles alakjával váltották fel.

Varzán lásd **Alsóvarzán, Felsővarzán**

Vasad 1. ’település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, a Berettyó bal partján’ 1277/282: *Wosod* (Gy. 1: 690, J. 378), 1336: *Wasad,* p. (J. 378, AnjouOkm. 3: 261) ~ *Wosad,* p. (AnjouOkm. 3: 261). Ma hn. Kismarja határának É-i szélén (Gy. i. h.). **2.** ’település Bihar vm. É-i határánál Szalacstól É–ÉNy-ra’ 1353 [3a], 1484, 1569: *Wasad,* p. (AnjouOkm. 6: 62, 63, EH. 1121), 1350, 1380: *Vasad,* p. (AnjouOkm. 5: 384, J. 378, ComBih. 351), 1363, 1553: *Wassad,* v. (ComBih. 351), 1364: *Vosad* (ComBih. 351) | **~i** 1408: *Vasady* (ZsO. II/2: 6305). Eredetileg Szatmár faluja volt, csak a XV. században került át Biharba. Később Érvasad, a mai rom. Văşad (Lelkes 192).

A *Wasadi ~ Vosod* személynévből (1138/329, 1152, ÁSz. 794, 829) jött létre metonímiával és birtoklást fejezhetett ki. A személynév a m. *vas* főnév származéka.

Vasand ’település Bihar vm. D-i részén Cséffától DK-re, a Gyepes patak jobb partján’ 1332–7/Pp. Reg.: *Hasand* [romlott alak], v. (Gy. 1: 690) ~ *Vosand* [3a], v. (Gy. 1: 690, J. 378) ~ *Wasand,* v. (Gy. 1: 690), 1332–7/Pp. Reg., 1598: *Vasand,* v. (Gy. 1: 690, Cs. 1: 628, D. 136).

Bizonyára a személynévként is előforduló *Vos* (1210, ÁSz. 828), *Wosa*

(1208/395, uo.) formákból alakult *-nd* képzőbokorral, morfematikus szerkesztéssel (vö. BENKŐ 2003). KISS LAJOS szerint elképzelhető, hogy az alapul szolgáló személynév a blg. *Váwo,* szb.-hv. *Vaša* személynévnek lehet az *-an* képzős alakja. Alakulásmódjához vö. blg. *Viwán* szn. < : *Vúwo* szn., szb.-hv. *Višan* szn. < : *Viš(a)* szn. (FNESz., KRISTÓ–MAKK–SZEGFŰ 1973: 18). A mai rom. Oşand (Lelkes 633).

Vásárhely 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re, a Sebes-Körös bal partján' 1325: *Vasarhelyiense,* t. (Bunyitay 2: 469, EH. 712), 1421, 1455, 1560: *Wasarhel* (J. 384, ComBih. 241, EH. 712), 1518: *Vasarhel* (EH. 712), 1566: *wassarhel* (Bunyitay 2: 216), 1588: *Vásárhely* (ComBih. 241), 1598: *Vasarhelij* (D. 136), 1600: *Uasarhely* (EH. 712).

Köznévi előzménye a *vásárhely* 'olyan hely, ahol meghatározott időben vásárokat szoktak tartani' (KNIEZSA 1943: 195, vö. KISS L. 1997b: 183) jelentésű összetett szó, amelyből metonimikus úton jött létre a falu neve. A település királyi birtok és vásáros hely volt (vö. SZABÓ G. 1998: 107). Később Fugyivásárhely, a mai rom. Oşorhei (Lelkes 218).

Vásár lásd **Vásári**

Vásári 'település Bihar vm. D-i részén Szalontától D–DNy-ra' 1290/422, 1327/409, 1341, 1390: *Vasary,* p., t., v. (Gy. 1: 690, ZsO. I, 1357, J. 385, AnjouOklt. 11: 85/173), 1295: *Wasari,* v. (Gy. 1: 690), 1318, 1326, 1390 [2a], 1403, 1422, 1453, 1454: *Wasary,* p. (Gy. 1: 595, 690, Cs. 1: 628, ZsO. I, 1357, 1819, 2990, ZsO. II/1: 2679, 2748, AnjouOklt. 5: 59/123), 1320: *Vosari,* p. (Gy. 1: 622), 1320, 1332–7/Pp. Reg. [6a], 1344, 1349: *Vasari,* p., v. (Gy. 1: 622, 690, AnjouOklt. 5: 285/741, MEZŐ 2003: 275), 1332: *Vasamrari* [romlott alak], de (ComBih. 352), 1429: *Vasaro* (MEZŐ 2003: 275). **Vásár** 1327/409>800: *Varsán* [romlott alak] (AnjouOklt. 11: 85/173), 1473: *Wasar* (Cs. 1: 628). **Akjel** néven is ismerték. A XIII. századra már két falu alakult ki területén: birtokmegosztással született meg **Kis-** és **Nagyvásári.**

GYÖRFFY GY. a településről megállapítja, hogy „Nevéből következtethetően eredetileg vásáros hely volt." (i. h.). Ezt erősíti, hogy a vele valószínűleg azonosítható *Akjel*-nek a XIII. század elején vásáráról szólnak (Uő. i. h.). Ebből indul ki SZABÓ G. is, amikor a helynevet köznévi előzményre vezeti vissza, amelyhez szerinte az *-i* mint melléknévképző kapcsolódott, s az így kialakult névhez hozzáértették a *falu, szállás* földrajzi köznevet (1998: 88). A képzőt azonban inkább helynévképzőnek tarthatjuk. Más elképzelés szerint a *Vásári* név a *Vasar* személynévhez (1211, ÁSz. 794) kapcsolt *-i* helynévképzővel (TNyt. I, 254–5) jött létre. Ebből az alakból redukcióval magyarázható a *Vásár* név, de az is elképzelhető, hogy a két névforma párhuzamosan alakult. Ma psz. Nagyszalonta határában D-re (Gy. i. h.).

Vásznasfalva 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a

Topa felső folyásánál lévő hegyek között' 1508: *Wasnosfalwa* (J. 235), 1598: *Vaznosfalva* (D. 136). A XVI. század végétől kizárólag **Dobrest** néven szerepel.

Első néveleme a *vászon* 'len-, kender- vagy vékony pamutfonálból szőtt szövet' (TESz.) jelentésű főnév *-s* valamivel való ellátottságot kifejező képzős alakja, amelyhez főtagként a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakja kapcsolódott (FNESz. *Bihardobrosd*). A név talán a lakosok foglalkozására utalhatott, de személynévi használatát is ismerjük: 1463: *Vaznas* (RMCsSz. 1129). Később Bihardobrosd, a mai rom. Dobreşti (Lelkes 119).

Vátyon 'település Bihar vm. Ny-i részén Cséffától Ny-ra' 1396, 1599: *Vatyon* (Cs. 1: 628, ComBih. 353), 1407, 1485 k.: *Wathyon* (Cs. 1: 628, J. 386), 1463: *Vathyon* (Cs. 1: 628), 1566: *wathyon* (Bunyitay 2: 216), 1587: *Vattian* (ComBih. 353), 1588: *Vattion,* p. (ComBih. 353), 1598: *Vatthion* (D. 136).

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos. A XVI. század végi adatokban a szóbelseji mássalhangzó — bizonyára a magánhangzóközi helyzetéből adódóan — megnyúlt formában jelentkezik. Lipszkynél *Vátyon,* ma psz. Zsadánytól D-re (J. i. h.).

Véd 'település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól ÉK-re' 1215/550: *Vedu,* v. (Gy. 1: 691, J. 387, VRH. 147: 639), [1291–4]: *Veed* [2a], v. (Gy. 1: 691, J. 387, VP. 222, 299), [1291–4], 1353, 1461: *Weed,* p. (Gy. 1: 691, VP. 359, ComBih. 353, Károlyi 2: 338), 1310, 1395, 1430, 1453, 1473: *Wed,* v., (AnjouOklt. 2: 426/985, Gy. 1: 691, Cs. 1: 628, J. 387, ComBih. 353), 1332–7/Pp. Reg.: *Vene* [romlott alak], v. (Gy. 1: 691), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1334, 1435, 1453, 1473: *Ved,* p. (Gy. 1: 691, Cs. 1: 628, ComBih. 353, F. 8/3: 749), 1598: *Véd* (D. 136).

Bizonyára a *Wed* (1211, ÁSz. 798) személynévből jött létre metonimikus úton. Ma psz. Albis határában DNy-ra (Gy. i. h.).

Vedresábrány 'település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén Margittától DNy-ra, a Berettyó közelében' 1599: *Veödreös Abram* (J. 199).

Az **Ábrány (1.)** településnévhez kapcsolt *vödrös* (későbbi említésben *vedres*) jelzővel jött létre. Az első névrész funkciója, a névadás motivációja nem világos.

Véggyanta 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É–ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1589–90: *Vegh giantha* (EH. 462), 1599: *Wegh Gyanta* (J. 247).

A **Gyanta** településnévhez kapcsolt *vég* 'végső, utolsó' (TESz.) melléknévvel jött létre. A jelző eredetileg bizonyára *Gyanta* falu szélső részét jelölte (ehhez lásd *Végardó, Vég-hegy*). GYÖRFFY ISTVÁN magyarázata szerint a település *Remete* és *Cséffa* nevű utcája arra mutat, hogy e település a környéken a török időkben mint „végh-hely", menedékhely működött (GYÖRFFY I. 1913/1942: 341).

Vekerd 'település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra' 1480,

1496: *Wekerd,* p. (J. 386, ComBih. 354).

A *Vekhard(us)* személynévből (1252: filia *Vekhardi,* ÁSz. 799) jött létre metonimikus úton. Az alapjául szolgáló személynév német eredetű. Vö. ném. *Wighard, Wickardt* szn. (FNESz.).

Velence 'település Bihar vm.-ben Váradtól K-re, a Sebes-Körös jobb partján' [1291–4], 1344 [2a], 1349, 1351, 1390: *Venecia,* vicus (Gy. 1: 691, VP. 360, AnjouOkm. 4: 411, 5: 289, EH. 1126, ZsO. I, 1436, ComBih. 354), [1291–4], 1343: de *Venecys* (Gy. 1: 691, VP. 357, AnjouOkm. 4: 322, ComBih. 354), 1338, 1341, 1342: in vico de *Venetiis* (Bunyitay 2: 488–9, EH. 1126), 1348: in vico *Veneciarum* (MEZŐ 2003: 46, AnjouOkm. 5: 177), 1374: *Venetia* [2a] (ComBih. 354), 1396: *Venetiarum* (ZsO. I, 4222), 1558: *Veneche* (ComBih. 354), 1587: *Velencze,* vicus (ComBih. 354). Egy részét **Alsó[velence]** néven is ismerték.

Etimológiailag azonos az olaszországi Velencével. Vö. lat. *Venetia* > ol. *Venèzia.* Tövéhez lásd lat. *Veneti* [többes sz.] 'venétek, a venét nép' (vö. FNESz. *Velence,* MELICH 1906: 212–4). Feltehető, hogy olasz telepesek hozták magukkal ezt a nevet (BÁRCZI 1938: 6), tehát névköltöztetés történt. KISS LAJOS (FNESz. *Váradvelence*) és JAKÓ véleménye szerint ez nem teljesen bizonyos (i. h.), ám e vélekedést mégis alátámasztani látszik több bihari településnév, amelyek egyértelműen bizonyítják viszonylag nagy számú olasz, vallon telepes érkezését (lásd a **Falkamár, Gyán, Olaszi** szócikkeket). Településeiket a környező magyar lakóközösség éppen idegen eredetüket alapul véve nevezte el. A településnév első adatai latinos formában szerepelnek, magyarul csak a XVI. században tűnik fel az oklevelekben. A *Venéce* forma inetimologikus hangbetoldásával *Venence* alakúvá módosulhatott, majd elhasonulással jött létre a későbbi-mai, már a XVI. századból is adatolható *Velence* hangalak (KISS L. 1995: 9, 19). Várad része volt (vö. J. i. m. 383), amit a fenti adatok melletti *vicus* 'utca, településrész' minősítés is jelez. A mai rom. Velența (Lelkes 429).

Vémer 'település Bihar vm.-ben Cséffától DNy-ra, mint Pánt és Marcelháza határosát említik' 1367: *Vemur* (J. 387), 1458, 1475, 1523: *Wemer* (Cs. 1: 628, J. 387), 1560: *Wymer ~ Vemer* (ComBih. 356), 1587: *Vymerh* (ComBih. 356), 1588: *Zymer* [romlott alak] (ComBih. 356), 1598: *Vemeor* (D. 136).

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos. Eredetét tekintve bizonyára azonos a Bodrog megyei *Vejmür*-nevekkel (KMHsz. 1: 297), amelyeket FEHÉRTÓI mint személyneveket sorol fel (ÁSz. 798). Lipszkynél *Vimer.* Emlékét Méhkeréktől ÉK-re több tanya őrzi (J. i. h.).

Venter 'település Bihar vm. D-i részén (Tenke)Széplaktól É-ra' 1358: Stephanus de *Venter* (EH. 1137). **Felventer** és **Oláhventer** néven is ismerték. **Magyarventer** ikertelepülése. Talán a Fekete-Körös alsó völgyének magyar népe által kibocsátott rajként

telepedett meg mellettük **Kápolnásventer** és **Pusztaventer.**

Személynévi eredetű (1283: *Vinter,* ÁSz. 814), az alapjául szolgáló személynévhez lásd ol. *Ventura* [< : *Bonaventura* tkp. 'jó jövendő'] szn., illetve ném. *Winter* [tkp. 'tél'] szn. (FNESz. *Venter,* KNIEZSA 1943: 199). A mai rom. Vintere (Lelkes 638).

Vércsorog 'település Bihar vm.-ben Telegdtől D–DK-re' 1492: *Verchelogh* (J. 388), 1555: *Werchellew* (J. 388), 1560: *Werzelogh* (ComBih. 356), 1561: *Wachÿarog,* p. ~ *Wachÿargh* (ComBih. 356), 1598: *Verchielogh* (D. 136).

Román eredetű, névátvétellel került a magyar névrendszerbe. Vö. rom. *Vîrciorog,* amelynek előzményeként lásd a rom. N. *vîrciolog [< *vîrciorog]* 'örvény, forgatag' köznevet (FNESz., KISS L. 1982b: 233). A településnév mai alakja népetimológia eredménye (KISS L. 1995: 21, KÁLMÁN 1967: 11). Ma román nyelvterületen két falut neveznek *Vîrciorova* néven: Krassó–Szörény (magyar neve *Vercserova*) és Mehedinți megyében. PETROVICI elképzelése szerint a helynév a románban szl. eredetű, amelynek feltételezett forrása egy **Vrčarovo* ~ *Vrčarevo* alak, amely viszont a *vrčarę* 'fazekas' főnévre vezethető vissza (Petrovici 220–3). Más, kevésbé meggyőző vélemény szerint a rom. *vîrfşor* ~ N. **vîrfcior* 'kis hegy, kis csúcs' szl. *-ov* képzős származékából keletkezett képzőcserével. A mai rom. Vârciorog, Lelkes 638).

Veresfalva 'település Bihar vm.-ben (Tenke)Széplaktól ÉK-re, a Hollódi patak jobb partján, a csékei uradalom része' 1508: *Weresfalwa* (J. 377), 1598: *Vereosfalva* (D. 136).

Bizonyára a később családnévként is használatos (RMCsSz. 1136–8) *Weruss* személynév (1211, ÁSz. 805) (vö. KNIEZSA 1944: 29) és a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összetételével jött létre. A mai rom. Vărăşeni (Lelkes 639).

Veresjánosfalva 'település Bihar vm. ÉK-i részén, Közép, Krajnikfalva, Csejtelek, Belmező, Széltarló településekkel együtt említik, a sólyomkői uradalom része' 1406: *WerusJanusfalwa ~ Werusianusfalwa* (ZsO. II/1: 4373, 5057) ~ *Werusianusfalua* (J. 341).

A név első névrésze a *Veres János* kételemű személynév, amelyhez a *falu* földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakját kapcsolták. A személynévi előtagban (*Ianus:* 1131, ÁSz. 404) a magyarban a XIV. századtól megjelenő megkülönböztető-, majd családnév (*Veres,* RMCsSz. 1136–8) példáját láthatjuk (KERTÉSZ 1939: 72). KÁZMÉR az eltűnt helynevek között tartja számon (1970: 250).

Vernel lásd **Verneld**

Verneld 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől É-ra, a Sebes-Körös jobb partján' 1332–7/Pp. Reg.: *Vened* [2a], v. (Gy. 1: 691, Cs. 1: 628 [XIII., XV. sz. dátummal]) ~ *Verneds* [romlott alak] (Gy. 1: 691) ~ *Verneld* [2a], v. (Gy. 1: 691, J. 386, Cs. 1: 628 [XIII., XV. sz. dátummal]), 1504: *Wernelth* (J. 386), 1552: *Wernylth* (J. 386), XIII., XV.: *Herneld* (Cs. 1: 628). **Vernel** XV.: *Vernel* (J. 386).

A *Vernel(ius)* (1270/272, ÁSz. 804) személynévből származik, amelynek alapja bizonyára a ném. *Werner* szn. < R. *Wer(i)nher* szn. (vö. FNESz. *Vernár*). A személynévhez a *-d* helynévképző (TNyt. I, 253) kapcsolódott. A *Vernel* névváltozat a *-d* képzőmorféma eltűnésével, redukció útján jött létre. A névben *r* > *l* változással számolhatunk, amit elhasonulásként magyarázhatunk.

Vértes 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re' 1332–7/Pp. Reg.: *Vertes* [3a], v. ~ *Wert* – – – (Gy. 1: 691), 1400: *Vertus* [6a], v. (ZsO. II/1: 343), 1435, 1436, 1479, 1555, 1587: *Werthes,* p. (Cs. 1: 628, J. 388, ComBih. 198), 1598: *Vértis* (D. 136).

A személynévként (1222/344: *Uertus,* ÁSz. 805) is használt *vértes* 'vértműves foglalkozás' esetleg 'pajzshordó vitéz' (TESz.) jelentésű főnévből alakult ki (FNESz. *Létavértes*) metonimikus úton. Arra utalhatott, hogy a falut ilyen foglalkozást űző népesség lakta (GYÖRFFY GY. 1972: 287, 1977: 445). 1970-ben Nagylétával egyesítették Létavértes néven.

Vés 'település Bihar vm.-ben, valahol Cséffától DNy-ra fekhetett' 1458: *Wes* (Cs. 1: 628). Királyi ember nevében Geszt vidékével kapcsolatban bukkant fel.

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos.

Vise 'település Bihar vm.-ben Bihartól É–ÉNy-ra, Marja és Pelbárthida között, a Berettyó bal partján' 1277/282: *Wyse* (Gy. 1: 691).

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos. Esetleg kapcsolatba hozható a *Wisa* ~ *Wise* (1138/329, 1277/282, ÁSz. 815) személynévvel (vö. FNESz. *Visa*).

Vitány 'település Bihar vm. É-i részén Debrecentől K-re' 1213/550: *Vitan,* v. (Gy. 1: 691, VRH. 149: 652), 1220/550: *Vita,* v. (Gy. 1: 691).

A *Witan* ~ *Vitan* személynévből (+1086 ~ 1213/550, ÁSz. 816) jött létre metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapul szolgáló személynév szláv eredetű: vö. blg. *Vi t an* szn., szb.-hv. *Vitan* szn., cseh *Vitan* szn., le. *Witan* szn., or. *Vi t an* szn. (vö. FNESz. *Vilyvitány*).

Vizesgyán 'település Bihar vm.-ben Körösszegtől ÉK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1552: *Wyzesgyan* (J. 251).

A **Gyán (2.)** településnévhez kapcsolt *vizes* megkülönböztető jelzői előtaggal jött létre. Az előtag a Sebes-Körös mellékével áll kapcsolatban: a folyó szabályozása előtt Vizesgyántól kezdve nagy kiterjedésű nádas rétség terült el (J. 85).

Vojeny 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától ÉNy-ra, a Fekete-Körös partján' 1598: *Voyen* (D. 137), 1600: *Vaien* (J. 388).

Bizonyára azonos a későbbi *Gyigyisenyvoeny*-nek említett faluval (vö. Lipszky, HOFFMANN–KIS 1996: 223), amely **Zavojeny** településsel szemben feküdt a Fekete-Körös partján. A nevek alapja talán a rom. *zăvói* 'patak menti berek, vízparti füzes' földrajzi köznév, amely a románban szláv jövevényszó (BAKOS F. 1982: 448, 477).

Volf 'település Bihar vm.-ben Váradtól K–DK-re, a Sebes-Körös bal partján' 1374: *Wolf* (J. 388), 1560: *Walf* (ComBih. 348), 1598: *Walff* (D. 137), dátum nélkül: *Wolff* (Cs. 1: 628).

Személynévi eredetű településnév, a *Wolffh* névből (1161, ÁSz. 826) jött létre metonimikus névadás eredményeként, s birtoklást fejezhetett ki. A személynév német eredetű, a *wolf* 'farkas' főnévből származik. Ma tanya Váradszőlős és Fugyivásárhely között (J. i. h.).

Völgypankota 'település Bihar vm.-ben Váradtól DNy-ra, Les és Gyapjú vidékén fekszik' 1520: *Wewlghpankotha* (J. 315). **Mezőpankota** néven is ismerték.

A **Pankota** településnévhez megkülönböztető jelzői előtagként kapcsolt *völgy* főnévvel jött létre. Az előtag valószínűleg arra utalhatott, hogy a falu völgyszerű mélyedésben feküdt.

Zavojeny 'település Bihar vm. D-i részén Rézbányától ÉNy-ra, a Fekete-Körös jobb partján' 1588: *Zawoyen* (J. 388), 1589: *Zavoin,* p. (ComBih. 252), 1598: *Zavoyen* (D. 137). Szomszédos **Vojen** településsel. Később beolvadt **Petrileny** településbe (vö. HOFFMANN–KIS 1998: 442).

Alapja talán a rom. *zăvói* 'patak menti berek, vízparti füzes' földrajzi köznév (BAKOS F. 1982: 448, 477), amely a falu természeti környezetére, elhelyezkedésére utalhatott, s metonimikusan vált a falu nevévé. A magyar névkincsbe átvétellel került, de a megfelelő közszó is használatos a románnal érintkező magyar nyelvjárásokban (BAKOS F. i. h.). A mai rom. Petrileni (Lelkes 478).

Zentelek lásd **Szemtelek**

Zlovest 'település Bihar vm.-ben, a Belényes vidéki falvak közt' 1598: *Zlouest* (D. 137), 1600: *Zloueczti* (J. 389).

JAKÓ szerint román eredetű. KNIEZSA a XVI. századi, fiatalabb keletkezésű román névrétegbe tartozónak mondja (1943: 134). Később Pocsavelestébe olvadt (J. i. h.).

Zomlin 1. 'település Bihar vm.-ben Bihartól Ny-ra' *1215/550, 1332–7/Pp. Reg. [2a]: *Zomlun,* v. (Gy. 1: 691, J. 389, VRH. 158: 698), *1216/550: *Zumlun,* v. (Gy. 1: 691, VRH. 158: 698), 1332–7/Pp. Reg.: *Zomlan,* v. (Gy. 1: 691), 1346: *Zomlyn* (J. 389), 1405, 1435: *Zomlen* (J. 389, ZsO. II/1: 3886), 1415: *Zomplyn* (ComBih. 369), 1448: *Zamlen* (Cs. 1: 628), 1459: *Zemlyn* (J. 389). Később **Nagyzomlin** néven is ismerték, s határából szakadt ki **Kiszomlin** település (FNESz. *Nagyzomlin*). **2.** 'település Bihar vm. Ny-i határrészén Körösszegtől Ny-ra, a Kutas bal partján' 1333: Bosoud al. nom. *Zomlyn,* p., v. (Gy. 1: 606, J. 219, AnjouOkm. 3: 39). **Bozsód** néven is ismerték.

A magyar névkincsbe névátvétellel került, szláv eredetű helynév, vö. cseh *Zámlyní* hn. (FNESz. *Nagyzomlin*). Tkp. értelme 'malom mögött(i hely)'. Az **1.** település egy XV. század eleji adatában — *Zemplén* nevéhez hasonlóan (vö. FNESz.) — fonetikai-fiziológiai okokkal magyarázható inetimologikus *p* jelenik meg, amely *Nagyzom-*

lin nevében is felbukkan (vö. NYÍRKOS 1987: 30–7).

Zöld(ő) ~ Szöld(ő)? ’település Bihar vm. D-i részén, a belényesi uradalom része, pontos helye ismeretlen’ 1598: *Zeőd* (D. 135), 1600: *Zeoldeo* (J. 389).

Lexikai felépítése, etimológiája nem világos. Talán a *zöld* főnév lehet az alapja, vagy esetleg a *Sződ* nevekkel hozható kapcsolatba.

Zsadány ’település Bihar vm. DNy-i részén Cséffától Ny-ra, a Nyárér jobb partján’ 1249: *Zwdan,* v. (Gy. 1: 691, J. 389), 1332–7/Pp. Reg.: *Gadan* [romlott alak] [2a], v. ~ *Zarand* [romlott alak] (Gy. 1: 691), 1332–7/Pp. Reg. [2a], 1430, 1458, 1548, 1579, 1587, 1598: *Sadan,* p., v. (Gy. 1: 691, Cs. 1: 628, J. 389, MEZŐ 2003: 308, ComBih. 370, Károlyi 3: 239–40, D. 137), 1332–7/Pp. Reg., 1552: *Zadan,* v. (Gy. 1: 691, J. 389), 1528: *Zadam* (ComBih. 370).

A *Sudan* személynévből (1181, ÁSz. 733) alakult (KNIEZSA 1943: 280, 289) metonimikus névadással, és birtoklást fejezhetett ki. Az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű, vö. cseh *Ždán* szn., le. *Zdan* ~ *Żdan* szn., or. *X dan* szn. (FNESz.). GYÖRFFY GY. felveti, hogy a név végén álló *-ān* esetleges kapcsolatba hozható azzal az alán-oszét képzővel, amely az *oszián, irán* népnévben is megtalálható (1958: 70).

Zsáka ’település Bihar vm. Ny-i részén Körösszegtől ÉNy-ra’ 1407, 1415, 1438, 1449, 1497: *Zaka,* p. (Cs. 1: 628, ZsO. II/2: 5501, ComBih. 370). **Izsólaka** 1322/338: *Ysowlaka,* p. (Gy. 1: 692, Cs. 1: 628, J. 390). **Izsáka** 1332–7/Pp. Reg.: *Isaca,* v. ~ *Ysakyl,* v. (Gy. 1: 692), 1332–7/Pp. Reg., 1338, 1403 [3a], 1452, 1472, 1480: *Isaka,* v. (Gy. 1: 692, Cs. 1: 628, ZsO. II/1: 2796, J. 390, Bunyitay 3: 496, ComBih. 370), 1536: *Isaaka,* p. (Károlyi 3: 199–200).

Az *Izsólaka* név a m. R. *Ysou* ~ *Hysou* (1211, ÁSz. 291) személynév és a *lak* ’szálláshely, udvarhely, lakóhely, település’ (TESz.) jelentésű földrajzi köznév *-a* birtokos személyjeles alakjának összekapcsolásával jött létre (FNESz., *Zsáka*). A név azonban összerántódáson ment keresztül: *Izsólaka* > *Izsáka* (vö. KISS L. 1995: 27). Ez utóbbi *Izsáka* formából a szókezdő *i-* elhagyásával alakult a *Zsáka* (vö. TÓTH V. 2007: 320). A névkezdő *i-* elmaradása nem példa nélküli a magyar névkincsben: lásd pl. a Gömör megyei *Izsíp* > *Zsip,* illetve az adataink között szereplő bihari *Iváncsod* > *Váncsod* (vö. KÁLMÁN 1989: 178).

Zsigér lásd **Siger**

Zsukány lásd **Foltestzsukány**

Mutatók

Betűhív alakok mutatója

Abba **Alba**
Abbati **Apáti**
Abraam **Ábrány**
Abraham **Ábrány**
Abrahamhaza **Ábrányháza**
Abrahanffalwa **Ábrányfalva**
Abram **Ábrány**
Abramhaza **Ábrányháza**
Abrammonustura **Ábrány-monostora**
Abran **Ábrány**
Abranfalva **Ábrányfalva**
Abranhaza **Ábrányháza**
Ach **Álcsi**
Achi **Álcsi**
Achy **Álcsi**
Adam **Ádám, Adony**
Adám **Ádám**
Adan **Adony**
Adon **Adony**
Adony **Adony**
Adorján **Adorján**
Adoryan **Adorján**
Adorÿan **Adorján**
Adrean **Adorján**
Adrian **Adorján**
Adrin **Adorján**
Adryan **Adorján**
Aduryan **Adorján**
Adyrian **Adorján**
Ahsunwasara **Asszonyvására**
Ahzunwasara **Asszonyvására**
Aika **Ajka**
Aiska **Olcsa**
Ajka **Ajka**
Aka **Aka**
Akay **Aka**
Akor **Akor**
Akyel **Akjel**
Alabien **Alabián**
Alabyan **Alabián**
Alachia **Álcsi**
Alahtalek **Oláhtelek**
Alaso Karazo **Alsókaraszó**
Alazy **Olaszi**
Alba **Alba**
Albees **Albis**
Albes **Albis**
Albess **Albis**
Albeus **Albis**
Albolfalwa **Albolfalva**
Albys **Albis**
Albyus **Albis**
Alch **Álcsi**
Alchi **Álcsi**
Alchy **Álcsi**
Alczy **Álcsi**
Almamaeszeö **Almamező**
Almamezeo **Almamező**
Almas **Almás, Álmosd**
Almask **Almás**
Almasmunustura **Almásmo-nostora**
Almaszeg **Almaszege**
Almateleke **Almatelke**
Almatheleke **Almatelke**
Almazeg **Almaszege**
Alma Zeg **Almaszege**
Almazegh **Almaszege**
Almazigy **Almaszege**
Almos **Álmosd**
Almosd **Álmosd**
Almus **Álmosd**
Almusd **Álmosd**
Almuz **Álmosd**
Alpar **Alpár**
Alsobathyan **Alsóbottyán**
Alsobesenew **Alsóbeznye**
Alsobeznye **Alsóbeznye**
Alsodarna **Alsóderna**
Also Darna **Alsóderna**
Alsoeskewlew **Alsóesküllő**
Alsofeketepatak **Alsófeketepatak**
Alsofenes **Alsófenes**
Also Fenes **Alsófenes**
Alsó-Fenes **Alsófenes**
Alsofywes **Alsófüves**
Also Gieres **Alsógyörös**
Also Gyewrews **Alsógyörös**
Alsohydassel **Alsóhidasel**
Alsokarazo **Alsókaraszó**
Also Karazo **Alsókaraszó**
Also Keowesd **Alsókövesd**
Alsó Ker **Alsókér**
Alsokereky **Alsókereki**
Alsokoh **Alsókoh**
Also Koh **Alsókoh**
Also Kompantth **Alsókimpány**
Alsokövesd **Alsókövesd**
Alsolmos **Alsolymos**
Alsolok **Alsólok**

Alsolymos **Alsolymos**
Also Meszes **Alsómézes**
Also Mezes **Alsómézes**
Also Mezzes **Alsómézes**
Alsomizes **Alsómézes**
Alsopathak **Alsópatak**
Also Pestes **Alsópestes**
Alsopesthes **Alsópestes**
Alsopoyen **Alsópojény**
Alsopoyn **Alsópojény**
Alsopöen **Alsópojény**
Alsothopa **Alsótopa**
Alsotopa **Alsótopa**
Also-Topa **Alsótopa**
Also Varzad **Alsóvarzán**
Also Venetia **Alsó[velence]**
Also Warzan **Alsóvarzán**
Alsozakadath **Alsószakadát**
Also Zaldobagy **Alsószáldobágy**
Alumas **Almás**
Alzo Ezhwlw **Alsóesküllő**
Andach **Andacs**
Andacyh **Andacs**
Andacz **Andacs**
Andahaza **Andaháza**
Andoch **Andacs**
Anduchpathaka **Andacspataka**
Anth **Ant**
Antth **Ant**
Aochka **Olcsa**
Apabolcha **Apabócsa**
Apacza Somogi **Apácasomogy**
Apacza Somogy **Apácasomogy**
Apa Kuachy **Apakovácsi**
Apamolna **Apamalma**
Apateu **Apáti**
Apathfaya **Apátfája**
Apathi **Apáti**
Apathy **Apáti**
Apati **Apáti**
Apatthy **Apáti**
Apaty **Apáti**
Appathi **Apáti**
Appathy **Apáti**
Archand **Ártánd**
Arkos **Árkos**
Aroktelek **Ároktelek**
Arpa **Árpád**
Arpaad **Árpád**
Arpad **Árpád**
Arpadh **Árpád**
Artand **Ártánd**
Ártánd **Ártánd**
Artandi **Ártánd**
Arthand **Ártánd**
Assumhari **Asszonyvására**
Athaas **Atyás**
Athas **Atyás**
Athoman **Ottomány**
Athyas **Atyás**
Atthias **Atyás**
Atyas **Atyás**
Ayka **Ajka**
Azanvasara **Asszonyvására**
Azonwasara **Asszonyvására**
Azunvasara **Asszonyvására**
Azzoniwasara **Asszonyvására**
Azzonwasara **Asszonyvására**
Azzunuisari **Asszonyvására**
Baalk **Bályok**
Babana **Babonya**
Babna **Babonya**
Baboczlyka **Báboclyuka**
Babon **Bábony**
Babony **Bábony**
Babonya **Babonya**
Babosta **Babonya**
Babostha **Babonya**
Babun **Bábony**
Babuna **Babonya**
Bachfalwa **Bácsfalva**
Bagamer **Bagamér**
Bagamir **Bagamér**
Baganer **Bagamér**
Bagd **Bagd, Bagos**
Baghos **Bagos**
Bagna **Babonya**
Bagos **Bagos**
Bagus **Bagos**
Baion **Bajom**
Baiony **Bajom**
Bajom **Bajom**
Bake **Rábé**
Bakonia **Bakonya**
Bakonizegh **Bakonszeg**
Bakonzeegh **Bakonszeg**
Bakonzeg **Bakonszeg**
Bakonzegh **Bakonszeg**
Bakosarangya **Bakósárándja**
Balach **Bályok**
Balak **Bályok**
Baliog **Bályok**
Baliogh **Bályok**
Baliok **Bályok**
Balk **Bályok**
Balkan **Balkány**
Balkany **Balkány**
Balok **Bályok**
Baluc **Bályok**
Balyak **Bályok**
Balylen **Balilény**
Balyntilese **Bálintülése**
Balyntwlese **Bálintülése**
Balyogh **Bályok**
Balyok **Bályok**
Balyuk **Bályok**
Banck **Bánk**
Band **Bánd**
Bangh **Bánk**
Banhaza **Bánháza**
Bank **Bánk**
Bánk **Bánk**
Bankighaz **Bánkegyház**
Banky **Bánk**
Bankyghaz **Bánkegyház**
Banlaka **Bánlaka**
Banth **Bánk**

Baradini **Várad**
Barakon **Barakony**
Barakun **Barakony**
Barakw **Barakony**
Barand **Báránd**
Baratapesthese **Barátapestese**
Barathapestese **Barátapestese**
Barathapesthese **Barátapestese**
Barathka **Barátka**
Barathpispeky **Barátpüspöki**
Barathpyspuky **Barátpüspöki**
Baratka **Barátka**
Baratpispuk **Barátpüspöki**
Baratpispuki **Barátpüspöki**
Baratpispuky **Barátpüspöki**
Baratpuspuky **Barátpüspöki**
Barat Pyspeki **Barátpüspöki**
Baratpyspuky **Barátpüspöki**
Baraynkwtha **Brajkuta**
Barby **Barbi**
Barby Janusfalwa **Barbijánosfalva**
Bardfalwa **Bártfalva**
Barkun **Barakony**
Barlag **Pallag**
Barlagh **Pallag**
Barmo **Barmó**
Barmok **Barmó**
Barod **Báród**
Baromlak **Baromlak**
Baromlaka **Baromlak**
Baroud **Báród**
Bartafalva **Bártfalva**
Barthapyspeky **Barátpüspöki**
Barthfalva **Bártfalva**
Barttfalwa **Bártfalva**
Barzofalva **Barzafalva**
Bataniulese **Battyánülése**
Bathanylisy **Battyánülése**
Bathanylysy **Battyánülése**
Bathor **Bátor**
Bathyan **Bottyán**
Batizseptele **Batizseptelye**
Batur **Bátor**
Batus **Bátor**
Battyan **Bottyán**
Bay **Baj**
Bayn **Bajom**
Bayom **Bajom**
Bayon **Bajom**
Baÿon **Bajom**
Bayony **Bajom**
Bayun **Bajom**
Bazracahaza **Bazracaháza**
Bechoriensi **Bihar**
Bedech **Begé(c)s**
Beel **Béli**
Beelsok **Belsok**
Beely **Béli**
Beelÿ **Béli**
Beelzek **Belsok**
Beethfya **Betfia**
Beettfia **Betfia**
Beges **Begé(c)s**
Beghes **Begé(c)s**
Bekafalva **Békafalva**
Bekaly **Bikal(j)**
Beken **Bökény**
Bel **Béli**
Belcheo **Bölcsi**
Belchy **Bölcsi**
Belchyeo **Bölcsi**
Belehen **Briheny**
Belenes **Belényes**
Belenies **Belényes**
Belennies **Belényes**
Belenos **Belényes**
Belenus **Belényes**
Belenyes **Belényes**
Belényes **Belényes**
Belenys **Belényes**
Belevesch **Belényes**
Belfemir **Bélfenyér**
Belfenier **Bélfenyér**
Belfenyes **Bélfenyér**
Belfenyr **Bélfenyér**
Belhorow **Belhoró**
Beli **Béli**
Belifol[va] **Bélifalva**
Belinis **Belényes**
Bellenes **Belényes**
Bellenyes **Belényes**
Belmezeő **Belmező**
Belmezeu **Belmező**
Bel Mezeu **Belmező**
Belmezew **Belmező**
Belmezow **Belmező**
Belperch **Belpércs**
Belsok **Belsok**
Belwenes **Belényes**
Bely **Béli**
Belyfenier **Bélfenyér**
Belynes **Belényes**
Benenes **Belényes**
Benenus **Belényes**
Benke **Benke**
Benkefalva **Benkefalva**
Benkefalwa **Benkefalva**
Benkehaza **Benkeháza**
Beoken **Bökény**
Beókenij **Bökény**
Beolchij **Bölcsi**
Beozeormeny **Böszörmény**
Beőlchy **Bölcsi**
Beőzőrmeny **Böszörmény**
Bercen **Bertény**
Berceu **Bertény**
Berchen **Bertény**
Beregh **Berek**
Berek **Berek**
Berekbezermen **Berekböszörmény**
Berekis **Berettyó**
Berekys **Berettyó**
Bernold **Barmó**
Bertem **Bertény**
Berten **Bertény**
Berthein **Bertény**

Berthem **Bertény**
Berthen **Bertény**
Bertheny **Bertény**
Bertom **Bertény**
Bertyn **Bertény**
Beruchyo **Berettyó**
Beruchyon **Berettyó**
Berucio **Berettyó**
Berucyo **Berettyó**
Beseneu **Besenyő**
Beseneuteluk **Besenyőtelek**
Besenew **Besenyő**
Besenewthelek **Besenyőtelek**
Besenyő Thelek **Besenyőtelek**
Besermene **Böszörmény**
Besseneu **Besenyő**
Bessenew **Besenyő**
Bessenieo **Besenyő**
Bessenyeő **Besenyő**
Bessenyew **Besenyő**
Bettfia **Betfia**
Betthia **Betfia**
Beuken **Bökény**
Beulch **Bölcsi**
Bev **Rév**
Bewkewn **Bökény**
Bewlchy **Bölcsi**
Bey **Baj, Rév**
Bezerm **Böszörmény**
Bezermem **Böszörmény**
Bezermen **Böszörmény**
Bezermeny **Böszörmény**
Bezne **Beznye**
Beznepathaka **Beznyepataka**
Beznie **Beznye**
Bezurmen **Böszörmény**
Biarch **Bihar**
Bibatheleke **Bibatelke**
Bichal **Bikal(j)**
Bichar **Bihar**
Bichari **Bihar**
Bichariensis **Bihar**
Bichor **Bihar**
Bichoriense **Bihar**
Bichorienses **Bihar**
Bichoriensi **Bihar**
Bichoriensis **Bihar**
Bihar **Bihar**
Bihariensis **Bihar**
Bihor **Bihar**
Bihoriensi **Bihar**
Bihoriensis **Bihar**
Bikach **Bikács**
Bika falua **Békafalva**
Bikal **Bikal(j)**
Bikkal **Bikal(j)**
Bikoriensi **Bihar**
Bispegs **Püspöki**
Bitoriensis **Bihar**
Blehen **Briheny**
Bn **Bon**
Boct **Bojt**
Boctu **Bojt**
Boczfalva **Bocfalva**
Bodizlohaza **Bogyiszlóháza**
Bodogazonfalwa **Boldogasszonyfalva**
Bodogazzonfalwa **Boldogasszonyfalva**
Bodogazzonteleke **Boldogasszonytelke**
Bodogazzontheleke **Boldogasszonytelke**
Bodogazzontheleke **Boldogasszonytelke**
Bodogfalw **Boldogfalva**
Bodogfalwa **Boldogfalva**
Bodohaza **Bodóháza**
Bodoperch **Bodópércs**
Bodozlohaza **Bogyiszlóháza**
Bodyslohaza **Bogyiszlóháza**
Bodyzlohaza **Bogyiszlóháza**
Bogdanfalwa **Bogdánfalva**
Bogiozlo **Bogyiszló**
Bogislohaza **Bogyiszlóháza**
Bogomer **Bagamér**
Bogun **Bagos**
Bogus **Bagos**
Bogyozlo **Bogyiszló**
Bogyzlo **Bogyiszló**
Bohch **Bojt**
Bohd **Bojt**
Boht **Bojt**
Bohth **Bojt**
Boiano **Bajom**
Bokc **Bojt**
Bokonya **Bakonya**
Bokorfalwa **Bokorfalva**
Bokorvanya **Bokorványa**
Bolch **Bócs**
Bolchhyda **Bócshida**
Bolchy **Bócs**
Bolchyda **Bócshida**
Bolcz **Bócs**
Boldogazonfalwa **Boldogasszonyfalva**
Boldogfalva **Boldogfalva**
Boldoghfalwa **Boldogfalva**
Bolenes **Belényes**
Bolilitth **Balilény**
Bolth **Bócs**
Bon **Bon**
Bonafalva **Bontafalva**
Bonta falua **Bontafalva**
Bormow **Barmó**
Borok **Gyarak**
Boromlak **Baromlak**
Borosthelek **Borostelek**
Borozfalwa **Boroszfalva**
Bors **Bors**
Borss **Bors**
Borumlak **Baromlak**
Borumo **Barmó**
Borumou **Barmó**
Borzafalwa **Borzafalva**
Borzigh **Borzlik**
Borzik **Borzik**
Borzlik **Borzlik**
Borzlyk **Borzlik**

Borzwlifalud **Barzafalva**
Borzwlifalva **Barzafalva**
Borzyk **Borzlik**
Bosald **Bozsód**
Bosay **Bozsaj**
Bosold **Bozsód**
Bósóld **Bozsód**
Bosoud **Bozsód**
Bossay **Bozsaj**
Botcu **Bojt**
Botfew **Botfő**
Botkemene **Botkeménye**
Bottfeo **Botfő**
Botthyan **Bottyán**
Bottian **Bottyán**
Boy **Baj**
Boyn **Bajom**
Boyt **Bojt**
Boytest **Botyest**
Boyth **Bojt**
Boythy **Bojt**
Boytt **Bojt**
Boyttest **Botyest**
Boytth **Bojt**
Bozay **Bozsaj**
Bozermen **Böszörmény**
Bozitha **Buzita**
Boznew **Beznye**
Bozyta **Buzita**
Bozytha **Buzita**
Bradet **Bragyet**
Bradeth **Bragyet**
Bradett **Bragyet**
Brata **Barátka**
Brathafalva **Brátafalva**
Brathfalwa **Brátafalva**
Braykucza **Brajkuta**
Braykutha **Brajkuta**
Braykwtha **Brajkuta**
Brecen **Debrecen**
Bredel falua **Bregyelfalva**
Brehen **Briheny**
Brezen **Debrecen**
Brozkwlya **(Brozkwlya)**
Bryen **Briheny**
Bubhida **Bócshida**
Buderaz **Budurász**
Budizlowhaza **Bogyiszlóháza**
Budoriaza **Budurász**
Buges **Begé(c)s**
Buhch **Bócs**
Buhd **Rojt**
Buht **Bojt**
Buken **Bökény**
Bukien **Bökény**
Bulch **Bócs, Bölcsi, Bulcs**
Bulcheda **Bócshida**
Bulchhyda **Bócshida**
Bulchi **Bócs**
Bulchida **Bócshida**
Bulchy **Bölcsi**
Bulchyda **Bócshida**
Bulsu **Bulcs**
Buntafalwa **Bontafalva**
Buntest **Bontest**
Burda **Burda**
Burdest **Burgyest**
Burdesth **Burgyest**
Burdestt **Burgyest**
Burs **Bors**
Bursa **Barsa, Bors**
Burtyn **Bertény**
Buza **Buza**
Buzas **Buza**
Buzasd **Buza**
Buzgow **Buzgó**
Buzurmen **Böszörmény**
Bvken **Bökény**
Bwchon **Bucson**
Bwduraz **Budurász**
Bwgod **Bagd**
Bwgud **Bagd**
Bwgus **Bagd**
Bwgyzlohaza **Bogyiszlóháza**
Bwlch **Bócs, Bulcs**
Bwzasdh **Buza**
Bwzgow **Buzgó**
Bwzitha **Buzita**
Bwzytha **Buzita**
Bybatelek **Bibatelke**
Bybathelek **Bibatelke**
Bybathelek(e) **Bibatelke**
Bybatheleke **Bibatelke**
Bycha **Bikács**
Bychach **Bikács**
Bychar **Bihar**
B(ych)ar **Bihar**
Bychari **Bihar**
Bychariensi **Bihar**
Bychor **Bihar**
Bychoriensis **Bihar**
Bycoriensi **Bihar**
Bycoriensy **Bihar**
Byeger **Bagos**
Bygech **Begé(c)s**
Bygess **Begé(c)s**
Bygua **Bagos**
Byhar **Bihar**
Byhariensi **Bihar**
Byhariensis **Bihar**
Byhor **Bihar**
Býhor **Bihar**
Bÿhor **Bihar**
Byhoriensen **Bihar**
Byhoriensi **Bihar**
Byhoriensis **Bihar**
Byhorino **Bihar**
Byhoruariensi **Biharvár**
Byhor Waradino **Bihar[várad]**
Bykach **Bikács**
Bykad **Bikács**
Bykal **Bikal(j)**
Bÿkal **Bikal(j)**
Bykath **Bikács**
Bykaz **Bikács**
Bÿkol **Bikal(j)**
Byrthyn **Bertény**
Caga **Kágya**
Canar **Konyár**

Capiu **Gyapjú**
Carda **Kardó**
Cardo **Kardó**
Carpinet **Kerpenyét**
Catar **Csatár**
Caztech **Keszteg**
Cegă **Cégény**
Cegen **Cégény**
Cehi **Csehi**
Cehy **Csehi**
Cepan **Cséfán**
Cethke **Cécke**
Chachyas **Cséklye**
Chaklya **Cséklye**
Chalanos **Csalános**
Chalanus **Csalános**
Chanad **Csanád**
Chapcha **Cséffa**
Charnohaza **Csarnóháza**
Chaslo **Császló**
Chatar **Csatár**
Chatariensis **Csatár**
Chatfalwa **Csátfalva**
Chathar **Csatár**
Chathfalva **Csátfalva**
Chazlauch **Császlóc**
Chazlo **Császló**
Chebe **Csebe**
Chechke **Cécke**
Chechyas **Cséklye**
Checzke **Cécke**
Cheef **Csiff**
Chefa **Cséffa**
Cheff **Csiff**
Cheffa **Cséffa**
Cheged **Csegőd**
Chegeed **Csegőd**
Chegeen **Cégény**
Chegen **Cégény**
Chegued **Csegőd**
Chegyen **Cégény**
Chehi **Csehi**
Chehkereky **Csehkereki**
Chehtelek **Csehtelek**
Chehy **Csehi**
Cheke **Cséke**
Chekehyda **Csekehida**
Chekelhida **Csekehida**
Cheklye **Cséklye**
Cheklye Pataka **Cséklyepataka**
Chekmes **Csökmő**
Chekmeu **Csökmő**
Chekmew **Csökmő**
Chekmo **Csökmő**
Chelegin **Telegd**
Chelyk **Cselik**
Chemek **Csömek**
Chemerds **Körmösd**
Cheomek **Csömek**
Cheomeok **Csömek**
Cheőkmeő **Csökmő**
Cheőkmő **Csökmő**
Chepani **Cséfán**
Chepcha **Cséffa**
Cheph **Csiff**
Chepha **Cséffa, Tépe**
Chepusteluk **Csépestelek**
Chethelek **Csejtelek**
Chethfalwa **Csátfalva**
Chetka **Cécke**
Cheukmew **Csökmő**
Cheus **Csőszi**
Cheusci **Csőszi**
Cheustelek **Csősztelek**
Cheusthelek **Csősztelek**
Chewf **Csiff**
Chewmek **Csömek**
Chewsthelek **Csősztelek**
Chewthelek **Csejtelek**
Chewzthelek **Csősztelek**
Cheydreh **Hedre**
Cheyteluk **Csejtelek**
Cheytelwk **Csejtelek**
Cheythelwk **Csejtelek**
Chezke **Cécke**
Cheztelek **Csősztelek**
Chiarnohaza **Csarnóháza**
Chiator **Csatár**
Chiczokmeó **Csökmő**
Chieffa **Cséffa**
Chieged **Csegőd**
Chiehey **Csehi**
Chiekehida **Csekehida**
Chieklicz **Cséklye**
Chietelek **Csejtelek**
Chiettfalwa **Csátfalva**
Chiganifalwa **Cigányfalva**
Chiginiestt **Ciganyest**
Chikanmyklosfalua **Csikán(y)miklósfalva**
Chiokaly **Csokaly**
Chiomafalwa **Csomafalva**
Chiontahaza **Csontaháza**
Chiowaj **Csohaj**
Chiscior **Kristyor**
Choachi **Kovácsi**
Choaý **Csohaj**
Choc **Csohaj**
Chodos **Hodos**
Chohuay **Csohaj**
Chokal **Csohaj, Csokaly**
Chokaly **Csokaly**
Chokmo **Csokmó, Csökmő**
Chokol **Csokaly**
Choksara **Csoksara**
Cholch **Csolt**
Cholth **Csolt**
Chopa **Tépe**
Chormel **Kornice(l)**
Chornahaza **Csarnóháza**
Chornyce **Kornice(l)**
Chornyche **Kornice(l)**
Chorog **Kórógy**
Chorow **Csohaj, Kórógy**
Chouay **Csohaj**
Choway **Csokaly**
Chuey **Csohaj**
Chueytora **Csohajtora**

Chug **Kügy**
Chugi **Kügy**
Chukeyhyda **Csekehida**
Chuklev **Csökmő**
Chukmeu **Csökmő**
Chukmew **Csökmő**
Chukmo **Csokmó, Csökmő**
Churchasteluke **(Churchas)-telke**
Churzachk– – – **(Churchas)-telke**
Chuti **Tóti**
Chyalanos **Csalános**
Chyathar **Csatár**
Chyatharh **Csatár**
Chyathar valakorum **Oláh-csatár**
Chyathfalwa **Csátfalva**
Chyatthar **Csatár**
Chyeghedh **Csegőd**
Chyeomek **Csömek**
Chyermewk **Csömek**
Chyganfalwa **Cigányfalva**
Chyged **Csegőd**
Chykanmyklosfalua **Csikán(y)miklósfalva**
Chykanmyklosfalwa **Csikán(y)miklósfalva**
Chypha **Cséffa**
Chyres Bagos **Csire(s)bagos**
Chyrewsy **Csireősi**
Chyrlefalwa **Csirlefalva**
Chytmeu **Csökmő**
Coachi **Kovácsi**
Cocot **Kakat**
Cokot **Kakat**
Colosa **Kalocsa**
Colth **Kót**
Columus **Solymos**
Cool **Kóly**
Cordo **Kardó**
Cornicel **Kornice(l)**
Cornust **Körmösd**
Cosmafalwa **Kozmafalva**
Cosmahaza **Kozmaháza**
Couey **Csohaj**
Cozmaalmas **Kozmaalmás**
Cozmafalwa **Kozmafalva**
Cozmahaza **Kozmaháza**
Cranykfalwa **Krajnikfalva**
Crysfev **Körösfő**
Culchii **Kót**
Culchy **Kót**
Culeser **Kölesér**
Curmusd **Körmösd**
Cursansa **Túrsámson**
Cusfoloud **Kisfalud**
Cusi **Ősi**
Cwganfalwa **Cigányfalva**
Cynko **Csinkó**
Cysi **Ősi**
Czeczke **Cécke**
Czeemes **Cémes**
Czefa **Cséffa**
Czeffa **Cséffa**
Czekne **Csökmő**
Cziapyw **Gyapjú**
Cziganfalwa **Cigányfalva**
Czokal **Csokaly**
Czÿatar **Csatár**
Czyekeh **Cséke**
Czyerkefalwa **Cserkefalva**
Czyomafalva **Csomafalva**
D. **Debrecen**
Dalom **Dalom**
Dalum **Dalom**
Damokusbeznye **Domokosbeznye**
Danchhaza **Dancsháza**
Danchkereke **Tancskereke**
Danela **Danela**
Danthelek **Dántelek**
Daruas **Darvas**
Daruuas **Darvas**
Darvas **Darvas**
Darwas **Darvas**
Deberchen **Debrecen**
Deberchun **Debrecen**
Deberechen **Debrecen**
Debrecen **Debrecen**
Debrecench **Debrecen**
Debreceny **Debrecen**
de Breche **Debrecen**
Debrechem **Debrecen**
Debrechen **Debrecen**
Debrechun **Debrecen**
Debrecin **Debrecen**
Debrecun **Debrecen**
Debreczen **Debrecen**
Debreczeniensis **Debrecen**
Debrenthe **Debrecen**
de Bressem **Debrecen**
Debrezun **Debrecen**
de Broten **Debrecen**
Debrucen **Debrecen**
Debruchun **Debrecen**
Debrunchun **Debrecen**
Deb(rv)chun **Debrecen**
[Deb](rv)chun **Debrecen**
Deb(rv)cun **Debrecen**
Deda **Déda**
Deers **Derzs**
Deerspalataya **Derzspalotája**
Degust **Degösd**
Degwsd **Degösd**
Dehteer **Déter**
Dehter **Déter**
Dehther **Déter**
Dekanfalwa **Dékánfalva**
Derechka **Derecske**
Derechke **Derecske**
De rechke **Derecske**
Dereczke **Derecske**
Derecske **Derecske**
Dereichke **Derecske**
Derekce **Derecske**
Dersbolcha **Derzsbócs**
DersBulch **Derzsbócs**
Dersbulchya **Derzsbócs**

Derspalata **Derzspalotája**
derspalataya **Derzspalotája**
Derspalathaia **Derzspalotája**
Dhrembavicha **Dombrovica**
Diosig **Diószeg**
Diozeg **Diószeg**
Diozegh **Diószeg**
Diozogk **Diószeg**
Diskereky **Kiskereki**
Dizer **Dizsér**
Doborka **Doborka**
Doborzan **Dobracsény**
Dobrachenhaza **Dobracsényháza**
Dobrachonhaza **Dobracsényháza**
Dobrachyn **Dobracsény**
Dobrestt **Dobrest**
Dobrichon **Dobracsény**
Dobrochonhaza **Dobracsényháza**
Dobrychon **Dobracsény**
Dobrychonfalwa **Dobracsényfalva**
Dolm **Dalom**
Dolman **Dalom**
Dombrauicza **Dombrovica**
Dombrawytza **Dombrovica**
Dombrouani **Dombrovány**
Dombrovany **Dombrovány**
Dombrovitzia **Dombrovica**
domus Benke **Benkeháza**
domus Philippi **Fülöpháza**
Donchhaza **Dancsháza**
Dorogh **Dorog**
Doroghaza **Dorogháza**
Dorugeghaza **Dorogegyháza**
Doyalaka **Dojalaka**
Doylaka **Dojalaka**
Draganfalva **Dragánfalva**
Dragcheke **Drágcséke**
Draghanfalwa **Dragánfalva**
Draghanffalwa **Dragánfalva**
Dragota **Dragota**
Dragotafalva **Dragotafalva**
Dragotha **Dragota**
Dragothafalua **Dragotafalva**
Dragothafalwa **Dragotafalva**
Dregenest **Dragonyesd**
Drug **Dorog**
Dubrecen **Debrecen**
Dubrychyn **Debrecen**
Dusnak **Dusnok**
Dusunic **Dusnok**
Dwsafalwa **Dusafalva**
Dyapal **Gyapoly**
Dyenisy **Dienes**
Dyenus **Dienes**
Dyonisij **Dienes**
Dyonzegh **Diószeg**
Dyoseck **Diószeg**
Dyozeg **Diószeg**
Dyozegh **Diószeg**
Dyozogh **Diószeg**
Dyseer **Dizsér**
Dyser **Dizsér**
Dysyr **Dizsér**
Dÿsÿr **Dizsér**
Dzyer **Dizsér**
Ebey **Ebe(j)**
Ech **Écs, Ősi**
Echenlaka **Ecsénlaka**
Eczy **Écs**
Eech **Écs**
Eer **Ér**
Eeradon **Éradony**
Eery **Ér**
Eez **Ész**
Eezz **Ész**
Eged **Egyed**
Egegh **Egyed**
Egged **Egyed**
Eggied **Egyed**
Eggiedfalwa **Egyedfalva**
Eghasasharsan **Egyházasharsány**
Eghasazhan **Egyházasharsány**
Eghazan **Egyházasharsány**
Eghazasgezth **Egyházasgeszt**
Eghazasharsan **Egyházasharsány**
Eghazashasa **Egyházasharsány**
Eghazaskeech **Egyházaskéc**
Eghazaskereky **Egyházaskereki**
Eghazaskerequi **Egyházaskereki**
Eghazasnystha **Egyházasnyésta**
Eghazas Perch **Egyházaspércs**
Eghazaspysky **Egyházaspiski**
Eghazathlan Perch **Egyházatlanpércs**
Eghaziathlan Perch **Egyházatlanpércs**
Eghaziatlan Perch **Egyházatlanpércs**
Eghed **Egyed**
Eghregy **Egregy**
Egied **Egyed**
Egihazasgianta **Egyházasgyanta**
Egihazaswgra **Egyházasugra**
Egregy **Egregy**
Egyed **Egyed**
Egyedmonustora **Egyedmonostora**
Egyedmonustra **Egyedmonostora**
Eggyed **Egyed**
Eggyedmunstora **Egyedmonostora**
Egyhazas Ewsy **Egyházasősi**
Egyhazas Gezt **Egyházasgeszt**
Egyhazas Gyantha **Egyházasgyanta**

Egyhazaszakal **Egyházasszakál**
Egyuk **Egyed**
Eke **Illye**
Ekerkerek **Ökörkerék**
Eleesd **Élesd**
Elesd **Élesd**
Élesd **Élesd**
Elia **Illye**
Elusd **Élesd**
Elya **Illye**
Elyefalwa **Illyefalva**
Emzida **Henchida**
Engolozy **Engolaszi**
Eorgetek **Ürgeteg**
Eorvenyes **Örvényes**
Eorwenÿes **Örvényes**
Eorwend **Örvényes**
Eorwenies **Örvényes**
Eorwind **Örvényes**
Eörvenies **Örvényes**
Eörvind **Örvényes**
Eőssi **Ősi**
Eőssy **Ősi**
Eösy **Ősi**
Er **Ér**
Eradon **Éradony**
Erdeogiarak **Erdőgyarak**
Erdeogyarak **Erdőgyarak**
Erdewgyarak **Erdőgyarak**
Erdőgyarak **Erdőgyarak**
Ernefyastephanpaulia **Ernefiaistvánpályija**
Erpal **Herpály**
Erpali **Herpály**
Erpalij **Herpály**
Erpaul **Herpály**
Ervend **Örvényes**
Erwend **Örvényes**
Erwenyes **Örvényes**
Ery **Ér**
Eskeoleo **Esküllő**
Eulka **Tulka**
Eusci **Ősi**
Euse **Ősi**
Eusę **Ősi**
Eusi **Ősi**
Eusy **Ősi**
Evsi **Ősi**
Evsy **Ősi**
Ewdy **Fugyi**
Ewruenes **Örvényes**
Ewrwend **Örvényes**
Ewrwenes **Örvényes**
Ews **Ősi**
Ewsi **Ősi**
Ewssi **Ősi**
Ewsy **Ősi**
Eyka **Ajka**
Ezentelek **Szentelek**
Ezenthelek **Szentelek**
Eztar **Esztár**
Ezthar **Esztár**
Ezthary **Esztár**
Ezz **Ész**
Falkamar **Falkamár**
Fanacz **Fonác**
Fanchaka **Fancsika**
Fanchal **Fancsal**
Fanchik **Fancsika**
Fanchika **Fancsika**
Fanchiku **Fancsika**
Fanchka **Fancsika**
Fanchuka **Fancsika**
Fanchyka **Fancsika**
Fanczal **Fancsal**
Fanczika **Fancsika**
Fanczyka **Fancsika**
Fansol **Fancsal**
Farkaspataka **Farkaspataka**
Farkaspathaka **Farkaspataka**
Farnas **Farnos**
Farnos **Farnos**
Fazokaswarsan **Fazekasvarsány**
Féél Apathy **Felapáti**
Feeleghaz **Félegyház**
Feelheghaz **Félegyház**
Feenzara **Fövenyszarm**
Fegetebabr **Feketebátor**
Fegetebator **Feketebátor**
Fegetebatro **Feketebátor**
Feghuernekpeterd **Fegyvernekpeterd**
Feghuernekpeturd **Fegyvernekpeterd**
Feghwernek **Fegyvernek**
Fegierunc **Fegyvernek**
Feguernek **Fegyvernek**
Feguernuk **Fegyvernek**
Fegwernek **Fegyvernek**
Fegynernuch **Fegyvernek**
Fegyurenuch **Fegyvernek**
Fegyvernuch **Fegyvernek**
Feiertho **Fejértó**
Fejereciye **Fericse**
Fejeredcye **Fericse**
Fekelhid **Székelyhíd**
Feketebathor **Feketebátor**
Fekete Bathor **Feketebátor**
Feketebator **Feketebátor**
Fekete Gezt **Feketegeszt**
Feketepatak **Feketepatak**
Fekete Patak **Feketepatak**
fekete Tho **Feketető**
Fekethe Bathor **Feketebátor**
Fekethe Patak **Feketepatak**
Fekethepathak **Feketepatak**
Fekethethow **Feketető**
Fekethewpathak **Feketepatak**
Fekyetebetor **Feketebátor**
Felapathy **Felapáti**
Fel-Apathy **Felapáti**
Fel Apatÿ **Felapáti**
Feleghaz **Félegyház**
FelEghaz **Félegyház**
Feleghhaz **Félegyház**
Felegyhaz **Félegyház**
Felfonchka **Felfancsika**

Felighaz **Félegyház**
Felkeer **Felkér**
Felker **Felkér**
Felkes **Felkér**
Felleghaz **Félegyház**
Felpali **Felpályi**
Felpaly **Felpályi**
Fel Pauli **Felpályi**
Felseo Darna **Felsőderna**
Felseo Fenes **Felsőfenes**
Felseofywes **Felsőfüves**
Felseo Gieres **Felsőgyörös**
Felseokarazo **Felsőkaraszó**
Felseo Karazo **Felsőkaraszó**
Felseo Keowesd **Felsőkövesd**
Felseo Koh **Felsőkoh**
Felseo Kompantth **Felsőkimpány**
Felseo Meszes **Felsőmézes**
Felseo Mezes **Felsőmézes**
Felseo Mezzes **Felsőmézes**
Felseomizes **Felsőmézes**
Felseo Pestes **Felsőpestes**
Felseopesthes **Felsőpestes**
Felseo poyen **Felsőpojény**
Felseopoyn **Felsőpojény**
Felseopöen **Felsőpojény**
Felseothopa **Felsőtopa**
Felseo Varzad **Felsővarzán**
Felseo Warsall **Felsővarzán**
Felseozakal **Felsőszakál**
Felseo Zaldobagy **Felsőszáldobágy**
Felseozeleste **Felsőszelistye**
Felseöfenes **Felsőfenes**
Felseő Poyen **Felsőpojény**
Felseő Zeleste **Felsőszelistye**
Felseő-Zelestyeh **Felsőszelistye**
Felsewbathyan **Felsőbottyán**
Felsewbeznye **Felsőbeznye**
Felsewdarna **Felsőderna**
Felseweskewlew **Felsőesküllő**
Felsewfalwa **Felsőfalva**
Felsew-Fenes **Felsőfenes**
Felsew Gyewrews **Felsőgyörös**
Felsewhydassel **Felsőhidasel**
Felsewkereky **Felsőkereki**
Felsewlaka **Felsőloka**
Felsewlok **Felsőloka**
Felsewpesthes **Felsőpestes**
Felsewtopa **Felsőtopa**
Felsewzakadath **Felsőszakadát**
Felsolmos **Felsolymos**
Felsolymos **Felsolymos**
Felső Ker **Felkér**
Felsökövesd **Felsőkövesd**
Felventer **Felventer**
Felwenter **Felventer**
Felzegh **Füzegy**
Felzw Ezkwlw **Felsőesküllő**
Felyghaz **Félegyház**
Felyohaz **Félegyház**
Feneres **Fenyéres**
Feneros **Fenyéres**
Fenes **Fenes**
Feold **Füld**
Ferichie **Fericse**
Fericze **Fericse**
Fernus **Farnos**
Feuenzorm **Fövenyszarm**
Feyertho **Fejértó**
Feyerthoo **Fejértó**
Feyerthow **Fejértó**
Ffekethewtho **Feketető**
Ffykendia **Fikendia**
Fiuzestelek **Füzestelek**
Fiuzesteluk **Füzestelek**
Floralaka **Floralaka**
Fodi **Fugyi**
Foltest Sukani **Foltestzsukány**
Foltesth Sukan **Foltestzsukány**
Fonacz **Fonác**
Fonácz **Fonác**
Fonchka **Fancsika**
Fonchoka **Fancsika**
Fonchol **Fancsal**
Fonchuka **Fancsika**
Formafalva **Tormafalva**
Formafalwa **Tormafalva**
Fornos **Farnas, Farnos**
Fornus **Farnos**
foro Reginae **Asszonyvására**
Foro Regine **Asszonyvására**
Forrofalva **Forrófalva**
Forro Falva **Forrófalva**
Forrofalwa **Forrófalva**
Forrozeegh **Forrószeg**
Fölsözelete **Felsőszelistye**
Fragy **Fugyi**
Franchaka **Fancsika**
Frensa **Fövenyszarm**
Fudi **Fugyi**
Fudy **Fugyi**
Fudyi **Fugyi**
Fuenzaru **Fövenyszarm**
Fuenzorm **Fövenyszarm**
Fugi **Fugyi**
Fugy **Fugyi**
Fulpaul **Felpályi**
Fulpauli **Felpályi**
Furnos **Farnas**
Furtha **Furta**
Fuuenzorw **Fövenyszarm**
Fwdy **Fugyi**
Fwgh **Fugyi**
Fwgy **Fugyi**
Fwleophaza **Fülöpháza**
Fwrtha **Furta**
Fwzegy **Füzegy**
Fykendya **Fikendia**
Fyld **Füld**
Fylephaza **Fülöpháza**
Fyuzesteluk **Füzestelek**
Fyzegh **Füzegy**
Gaapal **Gyapoly**
Gabnan **Gáborján**
Gaborian **Gáborján**
Gaboryan **Gáborján**
Gabrian **Gáborján**

Gabrianmonustora **Gáborjánmonostora**
Gabrianmonustra **Gáborjánmonostora**
Gabrian Monustura **Gáborjánmonostora**
Gabrianmunustura **Gáborjánmonostora**
Gabriel **Gáborján**
Gabrieli **Gáborján**
Gabryan **Gáborján**
Gabryanmonostora **Gáborjánmonostora**
Gadan **Zsadány**
Gagan **Gáborján**
Gakan **Gáborján**
Gakhaza **Gyakháza**
Galian **Gáborján**
Galos Falva **Gálosfalva**
Galosfalwa **Gálosfalva**
Galoshaza **Gálosháza**
Galospetri **Gálospetri**
Galos Petry **Gálospetri**
Galospetrÿ **Gálospetri**
Galuspetri **Gálospetri**
Galuspetry **Gálospetri**
Galuspetury **Gálospetri**
Gamilhida **Sálhida**
Gan **Gyán**
Gapid **Gyapjú**
Gapol **Gyapoly**
Gapul **Gyapoly**
Gapyo **Gyapjú**
Gapyu **Gyapjú**
Gara **Gyarak**
Garac **Gyarak**
Garach **Gyarak**
Garad **Gyarak**
Garadiensi **Várad**
Garah **Gyarak**
Garak **Gyarak**
Garan **Gyarán**
Garand **Sáránd, Szaránd**
Gargad **Sarkad**
Garkad **Sarkad**
Gaulhida **Sálhida**
Gauli **Sályi**
Gauly **Sályi**
Geberyanmonustura **Gáborjánmonostora**
Geberyen **Gáborján**
Gecz **Kéc**
Gegen **Gégény**
Gegessen **Gyigyiseny**
Geghen **Gégény**
Gehter **Siter**
Gem falua **Gémfalva**
Gemfalva **Gémfalva**
Gemfalwa **Gémfalva**
Genethe **Genyéte**
Geniethi **Genyéte**
Genta **Gyanta**
Gente **Gyanté**
Genyete **Genyéte**
Genyethe **Genyéte**
Genyev **Genyő**
Georbed **Görbed**
Georgy **György(i)**
Geőr **Győr**
Gerbed **Görbed**
Gerekyghaaz **Kerekegyház**
Geres **Gyéres**
Gerewshaza **Gyéresháza**
Gergfelde **Györgyfölde**
Gerres **Györös**
Gest **Geszt**
Gethus **Siter**
Geures **Györös**
Geus **Gőz**
Geuus **Gőz**
Gevihosto **Hosszúaszó**
Gewlwez **Gyülvész**
Gewrbedh **Görbed**
Gewres **Györös**
Gewrews **Györös**
Gewrgeghaz **Györgyegyháza**
Gewrumonostura **Gyerőmonostora**
Gewz **Gőz**
Gezke **Cécke**
Gezt **Geszt**
Gezth **Geszt**
Gezzt **Geszt**
Gheghendh **Gégény**
Ghenete **Genyéte**
Gheres **Gyéres, Györös**
Ghuszar **Guszár**
Ghuzar **Guszár**
Gianthe **Gyanté**
Giapiupataka **Gyapjúpataka**
Giapiv pataka **Gyapjúpataka**
Giapiw **Gyapjú**
Giapjupataka **Gyapjúpataka**
Giaran **Gyarán**
Giarany **Gyarán**
Gieres **Gyéres**
Gigesen **Gyigyiseny**
Giontoy **Gyanté**
Giozanfalua **Dzsoszánfalva**
Giozegh **Diószeg**
Giurgehaz **Györgyegyháza**
Gontoy **Gyanté**
Gopol **Gyapoly**
Gorany **Gurány**
Gorbed **Görbed**
Gorogh **Kórógy**
Grooss **Grós**
Gross **Grós**
Guerus **Gyéres**
Guezt **Geszt**
Guger **Györös**
Guizar **Guszár**
Guizer **Guszár**
Gulhida **Sálhida**
Guranw **Gurány**
Guras **Gyéres**
Gurbed **Görbed**
Gurbeed **Görbed**
Gurbeg **Görbed**

Gurbeth **Görbed**
Gurgedhasa **Györgyegyháza**
Gurs **Györös**
Gurus **Györös**
Guzar **Guszár**
Gvrbed **Görbed**
Gvrbeth **Görbed**
Gwra Rew **Gurány**
Gwraryw **Gurány**
Gwrbed **Görbed**
Gwrbey **Görbed**
Gwrus **Györös**
Gwrws **Györös**
Gwzar **Guszár**
Gyakhaza **Gyakháza**
Gyan **Gyán**
Gyantha **Gyanta**
Gyanthe **Gyanté**
Gyapal **Gyapoly**
Gyapol **Gyapoly**
Gyapoly **Gyapoly**
Gyapul **Gyapoly**
Gyapyw **Gyapjú**
Gyarac **Gyarak**
Gyarak **Gyarak**
Gyaran **Gyarán**
Gyarman Ilese **Gyarmán-ülése**
Gyaruk **Gyarak**
Gyemereu **Gyömörő**
Gyeor **Győr**
Gyeőr **Győr**
Gyepes **Gyepes**
Gyeres **Gyéres, Györös**
Gÿeres **Gyéres**
Gyerewmonostora **Gyerő-monostora**
Gygessen **Gyigyiseny**
Gylwez **Gyülvész**
Gymey **Gyemej**
Gÿnÿethe **Genyéte**
Gyonta **Gyanta**
Gýozeg hiduege **Diószeghíd-vége**
Gyoos **Diós**
Gyorgteluky **Györgytelke**
Gyoroc **Gyarak**
Gyosceg **Diószeg**
Gyosteluk **Dióstelek**
Gyouzeg **Diószeg**
Gyozanfalva **Dzsoszánfalva**
Gyozed **Diószeg**
Gyozeg **Diószeg**
Gyozegh **Diószeg**
Gyozeg hiduege **Diószeghíd-vége**
Gyozek **Diószeg**
Gyozug **Diószeg**
Gyozugh **Diószeg**
Gyozygh **Diószeg**
Gyozyk **Diószeg**
Gyptelek **Gyeptelek**
Gyrak **Gyarak**
Gyres **Györös**
Gÿres **Györös**
Gyroc **Gyarak**
Gyrok **Gyarak**
Gyrus **Gyéres**
Gysser **Dizsér**
Gyurgteluke **Györgytelke**
Gyurhc **Gyarak, Györk**
Gyurklaka **Györklaka**
Gyuznoukuth **Disznókút**
Gywluez **Gyülvész**
Gywlwez **Gyülvész**
Gywres **Györös**
Gywreus **Györös**
Gywrus **Györös**
Gywznoukuth
Haatth **Hat**
Habram **Ábrány**
Hagimas **Hagymás**
Hagmas **Hagymás**
Haio **Hévjó**
Halaap **Haláp**
Halap **Haláp**
Halmaghfalwa **Halmágyfalva**
Hanthfalwa **Hantfalva**
Harang **Harang**
Haranghmezeo **Harangmező**
Harapsules **Harápsülés**
Harapsyles **Harápsülés**
Harkan **Harkány**
Harna **Harna**
Harna inferior **[Alsó]harna**
Harna superior **[Felső]harna**
Harsan **Harsány**
Harsan maior **Nagyharsány**
Harsan minor **Kisharsány**
Harumbezne **Hárombeznye**
Hasand **Vasand**
Hatar **Határ**
Hath **Hat**
Hátt **Hat**
Hatth **Hat**
Hayo **Hévjó**
Hayoiensis **Hévjó**
Haznos **Hasznos**
Heatzig **Herteg**
Hechhaza **Hencháza**
Heez **Ész**
Helye **Illye**
Hem **Hém**
Hemehaza **Hemeháza**
Henchida **Henchida**
Henchidia **Henchida**
Henchyda **Henchida**
Hencijda **Henchida**
Hencz **Henc**
Henczhyda **Henchida**
Henczyda **Henchida**
Henkeres **Henkeres**
Her **Ér**
Hercest **Hercsest**
Herchiesth **Hercsest**
Herczest **Hercsest**
Herczygh **Herteg**
Herna **Harna**

Herneld **Verneld**
Hernuh **Hérnek**
Heroztelek **Orosztelek**
Herpa **Herpa**
Herpali **Herpály**
Herpaly **Herpály**
Herpauli **Herpály**
Herscesth **Hercsest**
Herszemyeg **Érsemjén**
Herthewg **Herteg**
Hert(h)yg **Herteg**
Hertueg **Herteg**
Hertzig **Herteg**
Hethzen **Hetven**
Heuio **Hévjó**
Hevio **Hévjó**
Hewio **Hévjó**
Hewyo **Hévjó**
Heydeh **Hedre**
Heyka **Ajka**
Heyo **Hévjó**
Hid **Kügy**
Hidassely **Hidasel(i)**
Hidkeözszölös **Hídközszőlős**
Hirziezo **Hosszúaszó**
Hlap **Haláp**
Hodos **Hodos**
Hodows **Hodos**
Hodus **Hodos**
Hodws **Hodos**
Hodyina **Hunyad**
Hologd **Halyagd**
Homrok **Homorog**
Homrokeghaz **Homorogegyház**
Homrus **Homorog**
Honthfalua **Hantfalva**
Honthfalwa **Hantfalva**
Honthpataka **Hontpataka**
Honthpathaka **Hontpataka**
Horo **Horó**
Horoth **Horó**
Hot **Hat**
Hoth **Hat**
Hothar **Határ**
Howzypali **Hosszúpályi**
Hozywazo **Hosszúaszó**
Hozywazyo **Hosszúaszó**
Hozzopaly **Hosszúpályi**
Hozzuaszszo **Hosszúaszó**
Hozzuazo **Hosszúaszó**
Hozzuligett **Hosszúliget**
Hozzumoch **Hosszúmogy**
Hozzupaly **Hosszúpályi**
Hozzwbykach **Hosszúbikács**
Hozzwlygeth **Hosszúliget**
Hozzwpaly **Hosszúpályi**
Hudus **Hidas, Hodos**
Hudust **Hodos**
Humrak **Homorog**
Humrugd **Homorog**
Humruk **Homorog**
Humuroc **Homorog**
Humuruk **Homorog**
Hunad **Hunyad**
Hunak **Hunyad**
Huniad **Hunyad**
Hunyad **Hunyad**
Husin **Hosszúaszó**
Husino **Hosszúaszó**
Husoso **Hosszúaszó**
Huziuoso **Hosszúaszó**
Huzuoso **Hosszúaszó**
Huzyuozow **Hosszúaszó**
Huzzeuozo **Hosszúaszó**
Huzzwazo **Hosszúaszó**
Hwnyad **Hunyad**
Hwsywazo **Hosszúaszó**
Hwzypali **Hosszúpályi**
Hwzypaly **Hosszúpályi**
Hwzywpali **Hosszúpályi**
Hwzywpaly **Hosszúpályi**
Hydastelek **Hidastelek**
Hydelew **Hídelő**
Hydkwzheulews **Hídközszőlős**
Hydus **Hidas, Hodos**
Ianosd **Jánosd**
Ianust **Jánosd**
Icloud **Iklód**
Ieneu **Jenő**
Ieneunec **Jenő**
Ienev **Jenő**
Igged **Egyed**
Iharpataka **Iharpataka**
Ikerteleke **Ikertelke**
Ikertheleke **Ikertelke**
Iklad **Iklód**
Iklod **Iklód**
Ikold **Iklód**
Ilie **Illye**
Illie **Illye**
Illiehaza **Illyeháza**
Ilye **Illye**
Ilyehaza **Illyeháza**
Illye **Illye**
Illyeh **Illye**
Illyeslaka **Illyéslaka**
Inand **Inánd**
Inferior Pestus **Alsópestes**
inferioris Quer **Alsókér**
Inka **Inke**
Innand **Inánd**
Insula **Sziget**
Iobagi **Jobbágyi**
Iraaz **Iráz**
Iradsi **Iráz**
Iras **Iráz**
Iratz **Iráz**
Iraz **Iráz**
Iráz **Iráz**
Ireg **Ürög**
Irek **Ürögd**
Irenugd **Ürög**
Ireugd **Ürögd**
Ireuugd **Ürögd**
Ireuügd **Ürögd**
Irgethegh **Ürgeteg**
Irgud **Ürög**
Irug **Ürög**

Irugd **Orod, Ürög, Ürögd**
Irund **Ürögd**
Irwgd **Ürögd**
Isaaka **Zsáka**
Isaca **Zsáka**
Isaka **Zsáka**
Isoparlaga **Izsóparlaga**
Iso Parlaga **Izsóparlaga**
Istar **Esztár**
Iuand **Inánd**
Iuankafalua **Ivánkafalva**
Iuankahaza **Ivánkaháza**
Iuansd **Jánosd**
Iuanusi **Jánosd**
Ivand **Inánd**
Ivankaza **Ivánkaháza**
Ivanusd **Jánosd**
Iwand **Inánd**
Iwanhaza **Ivánkaháza**
Iwankabanhaza **Ivánkabánháza**
Iwankafalua **Ivánkafalva**
Iwankafalva **Ivánkafalva**
Iwankafalwa **Ivánkafalva**
Iwankahaza **Ivánkaháza**
Iwanusd **Jánosd**
Izo parlaga **Izsóparlaga**
Izthrakos **Isztrákos**
Jakow Hudust **Jákóhodosd**
Jan **Gyán**
Janasfalva **Jánosfalva**
Janchhaza **Jankaháza**
Jankafalva **Jankafalva**
Jankafalwa **Jankafalva**
Jankahaza **Jankaháza**
Jankud **Váncsod**
Janosd **Jánosd**
Jánosd **Jánosd**
Janosdi **Jánosdi**
Jánosfalua **Jánosfalva**
Jánosfalva **Jánosfalva**
Janosfalwa **Jánosfalva**
Jánosfalwa **Jánosfalva**
Janusd **Jánosd**
Janusfalwa **Jánosfalva**
Janust **Jánosd**
Janwsfalwa **Jánosfalva**
Japyw **Gyapjú**
Jaran **Gyarán**
Jarand **Gyarán**
Jench Bykach **Jencbikács**
Jeneo **Jenő**
Jeneő **Jenő**
Jeneu **Jenő**
Jenev **Jenő**
Jenew **Jenő**
Joanchud **Váncsod**
Joankabanhaza **Ivánkabánháza**
Jofameze **Jofamező**
Jofamezew **Jofamező**
Jog **Jog**
Johancud **Váncsod**
Johankahaza **Jankaháza**
Jook **Lok**
Josephaza **Józsefháza**
Jouanusd **Jánosd**
Jovanosd **Jánosd**
Jozephaza **Józsefháza**
Juanusd **Jánosd**
Jwanusd **Jánosd**
Jwfa **Jofa**
Jztharyi **Esztár**
Kaan **Kán(y)**
Kabafalva **Kabafalva**
Kabafalwa **Kabafalva**
Kabala **Kabala**
Kabolas Patak **Kabaláspatak**
Kachuch **Kakucs**
Kacus **Kakucs**
Kaga **Kágya**
Kagia eghazas **Kágyaegyházas**
Kagya **Kágya**
Kakachien **Kakacseny**
Kakat **Kakat**
Kakath **Kakat**
Kakiczyen **Kakacseny**
Kakoczin **Kakacseny**
Kakuch **Kakucs**
Kakucs **Kakucs**
Kakucz **Kakucs**
Kakwch **Kakucs**
Kakwcz **Kakucs**
Kalacha **Kalocsa, Kalota**
Kalata **Kalota**
Kalatha **Kalota**
Kalochya **Kalocsa**
Kalocza **Kalocsa**
Kaloczia **Kalocsa**
Kaloczija **Kalocsa**
Kalota **Kalota**
Kalotha **Kalota**
Kaluger **Kalugyer**
Kanar **Konyár**
Kany **Kán(y)**
Kapolnasgiantha **Kápolnásgyanta**
Kapolnasgyanta **Kápolnásgyanta**
Kápolnásgyanta **Kápolnásgyanta**
Kapolnas Gyantha **Kápolnásgyanta**
Kapolnas Hidas **Kápolnáshidas**
Kapolnashydas **Kápolnáshidas**
Kapolnasventer **Kápolnásventer**
Karand **Káránd**
Karazo **Karaszó**
Karazou inferior **Alsókaraszó**
Karazou superior **Felsőkaraszó**
Kardo **Kardó**
Karnyoczolch **Kornice(l)**
Karpenett **Kerpenyét**
Kasdagtywadarfalwa **Gazdagtivadarfalva**

Kassad **Kasza**
Kathoch **Kakat**
Katy **Kót**
Kauastelek **Kávástelek**
Kavas **Kávás**
Kavasd **Kávás**
Kaza **Kasza**
Kazaa **Kasza**
Kazad **Kasza**
Kazafalwa **Kaszafalva**
Kazathelek **Kaszatelek**
Kazdagtyuadarfalua **Gazdagtivadarfalva**
Kebelkewth **Köbölkút**
Kebelkuth **Köbölkút**
Kebelkwth **Köbölkút**
Kech **Kéc**
Kechech **Kecset**
Kechet **Kecset**
Kecheth **Kecset**
Kecheti **Kecset**
Kechiett **Kecset**
Kechkehath **Kecskehát**
Kechke Hath **Kecskehát**
Kechkehatt **Kecskehát**
Kechkesker **Kecskéskér**
Kechz **Kéc**
Kecz **Kéc**
Keczett **Kecset**
Keech **Kéc**
Keecz **Kéc**
Kéécz **Kéc**
Keer **Kér**
Keer inferior **Alsókér**
Keer inferiore **Alsókér**
Keer superior **Felkér**
Keer superiore **Felkér**
Kekes **Kékes**
Kekews **Kékes**
Kekus **Kékes**
Keky **Kereki**
Kelemenkenezpesthese **Kelemenkenézpestese**
Keleseer **Kölesér**
Keleser **Kölesér**
Kelesery **Kölesér**
Kelesser **Kölesér**
Kemen **Kemény**
Kemend **Kemény**
Kempuly Boy **(Kimpuluj)baj**
Kemyn **Kemény**
Kenche **Kincse**
Kenchey **Kincse**
Kenes **Kenéz, Kinizs**
Kenesi **Kenese**
Kenesij **Kenese**
Kenesy **Kenese**
Kenez **Kenéz**
Kengel **Kengyel**
Kengeld **Kengyel**
Kengelzegh **Kengyelszeg**
Kengyel **Kengyel**
Kengyelzeg **Kengyelszeg**
Kenthe **Gyanté**
Kenys **Kenéz**
Keoallia **Kőalja**
Keobeolkutth **Köbölkút**
Keoleser **Kölesér**
Keompeolsboy **(Kimpuluj)baj**
Keoreos-Bessenyeő **Körösbesenyő**
Keortwelies **Körtvélyes**
Keotetarczia **Kötetarcsa**
Keozep Eorwenies **Középörvényes**
Keozeperweness **Középörvényes**
Keozepes **Közép**
Keozephwghra **Középugra**
Keozepugra **Középugra**
Keozvenies **Köszvényes**
Keöbeolkwtt **Köbölkút**
Keőrmeősd **Körmösd**
Keöteőgian **Kötegyán**
Keözeph Eörvenies **Középörvényes**
Ker **Kér**
Kerali **Királyi**
Keralmezei **Királymezeje**
Keraly **Királyi**
Keralÿ **Királyi**
Kerchi **Kereki**
Kerecheghaz **Kerekegyház**
Kerechighaz **Kerekegyház**
Kerecu **Kereki**
Kerek **Kereki**
Kerekeghaaz **Kerekegyház**
Kerekeghaz **Kerekegyház**
Kerekegyhaz **Kerekegyház**
Kerekesfalwa **Kerekesfalva**
Kereki **Kereki**
Kereklygeth **Kerekliget**
Kerekszegh **Körösszeg**
Kereky **Kereki**
Kerekyghaaz **Kerekegyház**
Kereozteos **Keresztes**
Kerequi **Kereki**
Keres **Körös**
Keres Besenieo **Körösbesenyő**
Keres Besseneó **Körösbesenyő**
Keres-Besseneő **Körösbesenyő**
Keres Bessenieo **Körösbesenyő**
Keresdpeter **Köröspeterd**
Kereseer **Kölesér**
Kereser **Kölesér**
Keresér **Kölesér**
Keresfeu **Körösfő**
Keresfev **Körösfő**
Keresfew **Körösfő**
Keresffiw **Körösfő**
Keresfw **Körösfő**
Keres Peterd **Köröspeterd**
Kerespetherd **Köröspeterd**

Keressceg **Körösszeg**
Keresseg **Körösszeg**
Keressegh **Körösszeg**
Kerestes **Keresztes**
Keresthws **Keresztes**
Kerestienfalva **Keresztényfalva**
Kerestzug **Körösszeg**
Kereszeeg **Körösszeg**
Kereszeg **Körösszeg**
Kereszegh **Körösszeg**
Kere(s)zegh **Körösszeg**
Keresszeg **Körösszeg**
Keresszegh **Körösszeg**
Keresztes **Keresztes**
Kerew **Kőrév**
Kerez **Körösszeg**
Kerezeg **Körösszeg**
Kereztes **Keresztes**
Kerezthur **Keresztúr**
Kerezthwr **Keresztúr**
Kerezthzeg **Körösszeg**
Kerezthzek **Körösszeg**
Kereztur **Keresztúr**
Kerezturtelek **Keresztúrtelek**
Kereztus **Keresztes**
Kerezt vr **Keresztúr**
Kereztwr **Keresztúr**
Kereztzeg **Körösszeg**
Kereztzug **Körösszeg**
Kerezzeg **Körösszeg**
Kermesd **Körmösd**
Kernye **Kernye**
Kerpenetw **Kerpenyét**
Kerusthur **Keresztúr**
Keruszeg **Körösszeg**
Kerus Zeg **Körösszeg**
Kerusszeg **Körösszeg**
Keryzeg **Körösszeg**
Kerzigeth **Kérsziget**
Kerzigetth **Kérsziget**
Kerzygeth **Kérsziget**
Kesehaza **Keseháza**
Kesereő **Keserű**
Keseres **Keserű**
Kesereu **Keserű**
Keserev **Keserű**
Keserew **Keserű**
Keseru **Keserű**
Keserű **Keserű**
Keserw **Keserű**
Kesew **Keszi**
Keshaza **Keseháza**
Ketcz **Kéc**
Kethbarsa **Kétbarsa**
Kethbulch **Kétbócs**
Kethegan **Kötegyán**
Kethegyan **Kötegyán**
Ketheles **Köteles**
Kethetarchya **Kötetarcsa**
Kethetharcha **Kötetarcsa**
Kethe Tharcha **Kötetarcsa**
Keurthweles **Körtvélyes**
Kewaagh **Kővág**
Kewag **Kővág**
Kewagh **Kővág**
Kewallÿa **Kőalja**
Kewbeolkwtth **Köbölkút**
Kewchet **Kecset**
Kewcheth **Kecset**
Kewesd **Kövesd**
Keweszeg **Körösszeg**
Kewleseer **Kölesér**
Kewleser **Kölesér**
Kewrew **Kőrév**
Kewrmesd **Körmösd**
Kewrtwelyes **Körtvélyes**
Kewthegyan **Kötegyán**
Kewtheles **Köteles**
Kewyu **Kemény**
Keyke **Kereki**
Keykus **Kékes**
Keyrustwr **Keresztúr**
Keza **Kéza**
Kezepes **Közép**
Kezereu **Keserű**
Kezerev **Keserű**
Kezew **Keszi**
Kezi **Keszi**
Kezih **Keszi**
Kezteg **Keszteg**
Keztegh **Keszteg**
Kezthegh **Keszteg**
Kezwge **Reszege**
Kezwyge **Reszege**
Kezy **Keszi**
Kigyk **Kegyek**
Kijs Bárod **Kisbáród**
Kikies **Kékes**
Kinis **Kenéz, Kinizs**
Kiniz **Kenéz**
Kiraly **Királyi**
Kis Bania **Kisbánya**
Kis-Bayon **Kisbajom**
Kis Bellenes **Kisbelényes**
Kis Boroumo **Kisbarmó**
Kisfalu **Kisfalu**
Kis Fegiwernek **Kisfegyvernek**
Kisiregd **Kisürögd**
Kis-Jenew **Kisjenő**
Kis-Kadgya **Kiskágya**
Kiskagia **Kiskágya**
Kiskagya **Kiskágya**
Kiskarand **Kiskáránd**
Kis Karand **Kiskáránd**
Kis-Kemen **Kiskemény**
Kiskemeny **Kiskemény**
Kiskér **Kiskér**
Kiskereky **Kiskereki**
Kis-Kereky **Kiskereki**
Kiskereser **Kiskölesér**
Kis Koch **Kiskoh**
Kismaria **Kismarja**
Kis Nestha **Kisnyésta**
Kisradvan **Kisradvány**
Kisradwan **Kisradvány**
Kissemyen **Kissemjén**
Kis-Szanto **Kisszántó**
Kis-Szántó **Kisszántó**

Kisthelegd **Kistelegd**
Kistothy **Kistóti**
Kistoti **Kistóti**
Kisughra **Kisugra**
Kisvasari **Kisvásári**
Kisvasvary **Kisvásári**
Kis Wreogd **Kisürögd**
Kiszantho **Kisszántó**
Kis Zantho **Kisszántó**
Koachi **Kovácsi**
Koachy **Kovácsi**
Kochioba **Kocsuba**
Kochiobah **Kocsuba**
Kochuba **Kocsuba**
Kochyoba **Kocsuba**
Kockiobat **Kocsuba**
Koczuba **Kocsuba**
Koczyoba **Kocsuba**
Koda **Koda**
Koeboelkuth **Köbölkút**
Koghlygeth **Kótliget**
Kohan **Kohány**
Kokat **Kakat**
Kokath **Kakat**
Kokot **Kakat**
Kokoth **Kakat**
Kol **Kóly**
Kolatha **Kalota**
Kolch **Kót**
Kolcz **Kót**
Kolest **Kolest**
Kolesty **Kolest**
Kolond **Kolond**
Kolosuar **Kölesér**
Kolth **Kót**
Koly **Kóly**
Kolyan **Kohány**
Kolly **Kóly**
Komad **Komádi**
Komadi **Komádi**
Komady **Komádi**
Komamfalwa **Kománfalva**
Komanfalva **Kománfalva**
Komar **Konyár**
Koniar **Konyár**
Konyar **Konyár**
Kool **Kóly**
Koolth **Kót**
Koolyh **Kóly**
Koonyar **Konyár**
Kopach **Kopacsel**
Kopachel **Kopacsel**
Kopaczel **Kopacsel**
Kopath **Kopács**
Kor **Kér**
Korbonar **Szénfalva**
Kordo **Kardó**
Kordu **Kardó**
Korestehek **Körösszeg**
Koresthek **Körösszeg**
Kornechel **Kornice(l)**
Korniczell **Kornice(l)**
Korogh **Kórógy**
Korogy **Kórógy**
Korong **Kórógy**
Koroug **Kórógy**
Korpafalwa **Korpafalva**
Korug **Kórógy**
Kosdan **Kosgyán**
Kosdanfalwa **Kosgyánfalva**
Kothlygeth **Kótliget**
Kottiglett **Kótliget**
Kouachi **Kovácsi**
Kowachi **Kovácsi**
Kowachy **Kovácsi**
Kowaczy **Kovácsi**
Kozma Almas **Kozmaalmás**
Kozmafalwa **Kozmafalva**
Kozmafoluua **Kozmafalva**
Kozwynies **Köszvényes**
Kőbeőlkwth **Köbölkút**
Köbölkut **Köbölkút**
Kőrmoesd **Körmösd**
Körtvélyes **Körtvélyes**
Köszvényes **Köszvényes**
Köthegian **Kötegyán**
Köthetarczya **Kötetarcsa**
Közebsusdh **Középsusd**
Közepughra **Középugra**
Krainikfalva **Krajnikfalva**
Krali **Királyi**
Kralioua **Krajova**
Kraynikfalwa **Krajnikfalva**
Kraynokfalua **Krajnikfalva**
Kraynokfalwa **Krajnikfalva**
Kraynykfalwa **Krajnikfalva**
Krayova **Krajova**
Krezulia **Kreszulya**
Krezulie **Kreszulya**
Krezwlye **Kreszulya**
Krisczyor **Kristyor**
Kuachi **Kovácsi**
Kuachy **Kovácsi**
Kubulkut **Köbölkút**
Kubulkuth **Köbölkút**
Kucheth **Kecset**
Kuesd **Kövesd**
Kueserev **Keserű**
Kuest **Kövesd**
Kuleseer **Kölesér**
Kuleser **Kölesér**
Kuleshe **Kölesér**
Kulezer **Kölesér**
Kumad **Komádi**
Kumady **Komádi**
Kunar **Konyár**
Kunchey **Kincse**
Kupachel **Kopacsel**
Kupachiell **Kopacsel**
Kuraczell **Kuracel**
Kurbed **Görbed**
Kurtadragfalwa **Kurtadrágfalva**
Kurthadragfalwa **Kurtadrágfalva**
Kurthuelus **Körtvélyes**
Kurtwelus **Körtvélyes**
Kuteles **Köteles**
Kutfeu **Kútfő**

Kuthfeu **Kútfő**
Kuthfew **Kútfő**
Kwalya **Kőalja**
Kwallya **Kőalja**
Kwes **Kövesd**
Kwesd **Kövesd**
Kwesdrew **Kövesdrév**
Kwghy **Kügy**
Kwgy **Kügy**
Kwleser **Kölesér**
Kwney **Künej**
Kwrewe **Kőréve**
Kwrmesd **Körmösd**
Kwrthwyles **Körtvélyes**
Kwtheles **Köteles**
Kwthfew **Kútfő**
Kwtles **Köteles**
Kwzep **Közép**
Kychyt **Kecset**
Kyd **Kügy**
Kyde **Kügy**
Kydek **Kegyek**
Kykews **Kékes**
Kyledi **Királyi**
Kymes **Kenéz**
Kympan **Kimpány**
Kynche **Kincse**
Kyniz **Kenéz**
Kynys **Kinizs**
Kynyz **Kinizs**
Kyrali **Királyi**
Kyralmezey **Királymezeje**
Kyralmezeye **Királymezeje**
Kyraly **Királyi**
Kÿrealÿ **Királyi**
Kyriszyg **Körösszeg**
Kyruszeg **Körösszeg**
Kyrysfeu **Körösfő**
Kyrysfev **Körösfő**
Kyryzyg **Körösszeg**
Kysapathy **Kisapáti**
Kysataz **Kisatyás**
Kysbagos **Kisbagos**
Kys-Bagos **Kisbagos**
Kys Banya **Kisbánya**
Kysbarod **Kisbáród**
Kysbarwd **Kisbáród**
Kysbatur **Kisbátor**
Kysbay **Kisbaj**
Kysbayon **Kisbajom**
Kys Belenes **Kisbelényes**
Kys Bellenies **Kisbelényes**
Kysbezermen **Kisböszörmény**
Kysbogus **Kisbagos**
Kysdedboy **Kisdedbaj**
Kysewrogd **Kisürögd**
Kysgezth **Kisgeszt**
Kysgyarak **Kisgyarak**
Kysgyeres **Kisgyörös**
Kyshagimas **Kishagymás**
Kys Hagimas **Kishagymás**
Kys Harsan **Kisharsány**
Kys Harsany **Kisharsány**
Kyshodos **Kishodos**
Kys-Hodos **Kishodos**
Kys Homrok **Kishomorog**
Kys Irugd **Kisürögd**
Kysjeneo **Kisjenő**
Kyskagya **Kiskágya**
Kyskarand **Kiskáránd**
Kys Karand **Kiskáránd**
Kys Keer **Kiskér**
Kyskemen **Kiskemény**
Kyskemeny **Kiskemény**
Kyskereky **Kiskereki**
Kyskezth **Kisgeszt**
Kyskomady **Kiskomádi**
Kys Kosar **Kiskosár**
Kysmaria **Kismarja**
Kys Maria **Kismarja**
Kysmariay **Kismarja**
Kysmeggies **Kismeggyes**
Kys Meggies **Kismeggyes**
Kysperch **Kispércs**
Kys Rabe **Kisrábé**
Kysrabee **Kisrábé**
Kysradwan **Kisradvány**
Kys Radwan **Kisradvány**
Kystekud **Kistelegd**
Kysthelek **Kistelegd**
Kysthoppa **Kistopa**
Kystothy **Kistóti**
Kÿstothÿ **Kistóti**
Kystoti **Kistóti**
Kysugra **Kisugra**
Kys-Vassary **Kisvásári**
Kyswasary **Kisvásári**
Kyswgra **Kisugra**
Kys Wrwgd **Kisürögd**
Kysyeneu **Kisjenő**
Kysyenew **Kisjenő**
Kyszamlen **Kiszomlin**
Kys-Zamlen **Kiszomlin**
Kys Zamlen **Kiszomlin**
Kyszanto **Kisszántó**
Kyszemlen **Kiszomlin**
Kys Zenthmyklos **Kisszentmiklós**
Kyszohoda **Kisszohodol**
Kyud **Kügy**
Kyusbartud **Kisbátor**
Kyusbarturd **Kisbátor**
Kyusbatur **Kisbátor**
Kyus Batur **Kisbátor**
Kyusbaturd **Kisbátor**
Kywd **Kügy**
Laaz **Láz**
Lááz **Láz**
Ladahaza **Ladaháza**
Ladan **Ladány**
Ladanthelek **Ladánytelke**
Ladanthelke **Ladánytelke**
Lak **Lak, Lok**
Lakottia **Lakottya**
Lalesth **Lelest**
Lalestt **Lelest**
Lapos **Lapos**
Lapus **Lapos**
Las **Les**

Lata **Léta**
Latabar **Latabár**
Lathabar **Latabár**
Lathabár **Latabár**
Latobar **Latabár**
Latthobar **Latabár**
Laz **Láz**
Lazar **Lázár**
Lazd **Lázd**
Lazdi **Lázd**
Lazdu **Lázd**
Lazur **Lázur**
Lazwr **Lázur**
Lees **Les**
Lehechien **Lehecsény**
Leheczyen **Lehecsény**
Leleztyen **Lelestyén**
Leokeoshaza **Lőkösháza**
Leőkeőshaza **Lőkösháza**
Les **Les**
Leseny **Les**
Lesiny **Les**
Lessi **Les**
Lessy **Les**
Lesuy **Les**
Leta **Léta**
Letha **Léta**
Lewkeshaza **Lőkösháza**
Lewkewshaza **Lőkösháza**
Libanpataka **Libánpatak**
Ligetfw **Ligetfő**
Liky **Liki**
Loc **Lok**
Lok **Lok**
Lokoshaza **Lőkösháza**
Lomasthelek **Lovastelek**
Lomb **Lomb**
Lombi **Lomb**
Lonka **Lonka**
Lopus **Lapos**
Lorew **Lórév**
Louastelek **Lovastelek**
Lugas **Lugas**
Lugasd **Lugas**
Lwk **Lok**
Lwkh **Lok**
Lybanpathak **Libánpatak**
Lybeu **Libő**
Lykeu **Liki**
Lyki **Liki**
Lyky **Liki**
Lÿkÿ **Liki**
Mÿczke **Micske**
Mach **Macs**
Macha **Mácsa**
Machahaza **Mácsaháza**
Machia **Mácsa**
Machmolna **Macsmolna**
Machya **Mácsa**
Machy molna **Macsmolna**
Maczhasza **Macháza**
Maczia **Mácsa**
Maczmolna **Macsmolna**
Maczola **Mocsolya**
Mácsa **Mácsa**
Madaras **Madarász**
Madaraz **Madarász**
Mager **Megyer**
Magetafalua **Margittafalva**
Magiarbarod **Magyarbáród**
Magiar eokreos **Magyarökrös**
Magiar Eokreos **Magyarökrös**
Magiareöcrös **Magyarökrös**
Magiareökreös **Magyarökrös**
Magiar eökreös **Magyarökrös**
Magiargiepeos **Magyargyepes**
Magiar Kakucz **Magyarkakucs**
Magiar Lugas **Magyarlugas**
Magiar Remete **Magyarremete**
Magiarventer **Magyarventer**
Magkereky **Nagykereki**
Magnavasarii **Nagyvásári**
Magoran **Magura**
Magurah **Magura**
Magyar Chyeke **Magyarcséke**
Magyar Gyepes **Magyargyepes**
Magyar Jeneo **Magyarjenő**
Magyar Kakwch **Magyarkakucs**
Magyarlugas **Magyarlugas**
Magyarremethe **Magyarremete**
Magyar Remethe **Magyarremete**
Magyarventer **Magyarventer**
Magy Eoregd **Nagyürögd**
Maliczan **Malicsán**
Malnospetri **Molnospetri**
Malomzeg **Malomszeg**
Malomzygeth **Malomsziget**
Malunzeg **Malomszeg**
Mamachahaza **Mácsaháza**
Marcelhaza **Marcelháza**
Marchelhaza **Marcelháza**
Marchylhaza **Marcelháza**
Marcilhaza **Marcelháza**
Marcus **Márkos**
Marcusy **Márkos**
Marczelhaza **Marcelháza**
Marczelháza **Marcelháza**
Marczhaza **Marcelháza**
Margetafaln **Margittafalva**
Marghita **Margitta**
Margita **Margitta**
Margitafalua **Margittafalva**
Margitfalwa **Margittafalva**
Margitha **Margitta**
Margithafalwa **Margittafalva**
Margithfalva **Margittafalva**
Margneta **Margitta**
Marguita **Margitta**
Margyetha Falua **Margittafalva**
Margytha **Margitta**
Margythafalwa **Margittafalva**
Marha **Mácsa**

Maria **Marja**
Mariae Magdalenae **Mária-magdolna**
Mariam **Marja**
Mariamagdalena **Mária-magdolna**
Maria magdalena **Mária-magdolna**
Mariamagh **Máriamagdolna**
Maria noua **Újmarja**
Maria nova **Újmarja**
Mariay **Marja**
Marie Magdalene **Mária-magdolna**
Marita **Margitta**
Markus **Márkos**
Markws **Márkos**
Marouch **Marót**
Marouth **Marót**
Marouthlaka **Marótlaka**
Marthonfalu **Martonfalu**
Marthontelek **Martontelke**
Marthonteleke **Martontelke**
Marthonthelke **Martontelke**
Marthonulese **Martonülése**
Marya **Marja**
Maryamagdolna **Máriamagdolna**
Maryta **Margitta**
Matha **Mácsa**
Mathehaza **Mátéháza**
Matheyhaza **Mátéháza**
Meches **Méhes**
Medgyes **Meggyes**
Medies **Meggyes**
Medyes **Meggyes**
Meger **Megyer**
Meggies **Meggyes**
Megier **Megyer**
Megyer **Megyer**
Meggyes **Meggyes**
Meheleo **Méhelő**
Mehelew **Méhelő**
Mehes **Méhes**
Méhes **Méhes**
Mehez **Méhes**
Mehkerek **Méhkerék**
Mehkerekeh **Méhkerék**
Mehkereky **Méhkerék**
Mehleó **Méhelő**
Mehleu **Méhelő**
Mehlew **Méhelő**
Mekse **Micske**
Mendscent **Mindszent**
Mendsel **Mindszent**
Mendsent **Mindszent**
Mendzenth **Mindszent**
Mensent **Mindszent**
Meseupanas **Mezőpanasz**
Meukaraz **Mezőpanasz**
Meyhes **Méhes**
Mezeia **Mezőgyán**
Mezeian **Mezőgyán**
Mezeobesseneo **Mezőbesenyő**
Mezeobessenieo **Mezőbesenyő**
Mezeogiarak **Mezőgyarak**
Mezeogijan **Mezőgyán**
Mezeogyan **Mezőgyán**
Mezeogyarak **Mezőgyarak**
Mezeopanaz **Mezőpanasz**
Mezeo Peterd **Mezőpeterd**
Mezeopetherd **Mezőpeterd**
Mezeo Petherd **Mezőpeterd**
Mezeo Uylak **Mezőújlak**
Mezepannasi **Mezőpanasz**
Mezermen **Böszörmény**
Mezes **Mézes**
Mezess **Mézes**
Mezethelek **Mezőtelek**
Mezeu **Mező**
Mezeufalva **Mezőfalva**
Mezeugyan **Mezőgyán**
Mezeupaz **Mezőpanasz**
Mezeutarcha **Mezőtarcsa**
Mezevpanas **Mezőpanasz**
Mezevpanasz **Mezőpanasz**
Mezevpanaz **Mezőpanasz**
Mezew **Mező**
Mezewatyas **Mezőatyás**
Mezewfalwa **Mezőfalva**
Mezewfoluua **Mezőfalva**
Mezewgyan **Mezőgyán**
Mezewpankata **Mezőpankota**
Mezewpankotha **Mezőpankota**
Mezewpeterd **Mezőpeterd**
Mezewpetherd **Mezőpeterd**
Mezewtharcha **Mezőtarcsa**
Mezged **Mézged**
Mezgedh **Mézged**
Mezőgyan **Mezőgyán**
Mezőpanaz **Mezőpanasz**
Michal **Mihály**
Michia **Micske**
Michke **Micske**
Micse **Micske**
Mihal **Mihály**
Mihes **Méhes**
Mika **Micske**
Mikche **Micske**
Mikola **Mikola**
Mikse **Micske**
Mikso **Micske**
Mikula **Mikola**
Mintzent **Mindszent**
Mintzenth **Mindszent**
Mintzentt **Mindszent**
Mirizlohaza **Miriszlóháza**
Mirragh **Mirág**
Miske **Micske**
Miskeken **Micske**
Moch **Macs, Mogy**
Mocha **Mácsa**
Mochiolia **Mocsolya**
Mochtho **Mocstó**
Mochto **Mocstó**
Mochy **Macs, Mogy**
Mochyola **Mocsolya**
Moczhaza **Macháza**
Moczhmona **Macsmolna**

Moczmolna **Macsmolna**
Moczolyan **Mocsolya**
Moczyhaza **Macháza**
Mog **Mogy**
Mogh **Mogy**
Mogioros **Mogyorós**
Molnaspetry **Molnospetri**
Molnosabran **Molnosábrány**
Molnos Abran **Molnosábrány**
Molnos Abrany **Molnosábrány**
Molnospetri **Molnospetri**
Molnos Petri **Molnospetri**
Molnos Petry **Molnospetri**
Molnospetrÿ **Molnospetri**
Molnos Zantho **Molnosszántó**
Molonzeg **Malomszeg**
Molunzeg **Malomszeg**
Molunzegh **Malomszeg**
Monasterium Gabrielis **Gáborjánmonostora**
mon. Gabrielis **Gáborjánmonostora**
mon. Gabryielis **Gáborjánmonostora**
Monosthorospaly **Monostorospályi**
Monosthorosugra **Monostorosugra**
Monosthoroswgra **Monostorosugra**
Monostor **Monostor**
Monostorabran **Monostorosábrány**
Monostorosabraham **Monostorosábrány**
Monostorosabram **Monostorosábrány**
Monostorosabran **Monostorosábrány**
Monostorospaly **Monostorospályi**
Monostoros Paly **Monostorospályi**
Monostorosughra **Monostorosugra**
Monostorosugra **Monostorosugra**
Monostoroswghra **Monostorosugra**
Monostorpaly **Monostorospályi**
Monostorushabraham **Monostorosábrány**
Monostur **Monostor**
Monusthorusugra **Monostorosugra**
Monustorusabraham **Monostorosábrány**
Monustur **Monostor**
Morczhaza **Macháza**
Moria noua **Újmarja**
Moroch **Marót**
Morohaza **Moróháza**
Morsa **Barsa**
Morshaza **Macháza**
Mortunteleke **Martontelke**
Mortunteluke **Martontelke**
Mortunusteluke **Martontelke**
Morumou **Barmó**
Moth **Rojt**
Motha **Mácsa**
Motka **Mácsa**
Moyspaulia **Majspályija**
Mukaz **Macháza**
Musou **Macsó**
Mustha **Mocstó**
Mychke **Micske**
Mycusa **Micske**
Myczke **Micske**
Mykche **Micske**
Mykeche **Micske**
Mykeperch **Mikepércs**
Mykerek **Méhkerék**
Mykola **Mikola**
Mykolatheleke **Mikolatelke**
Myksa **Micske**
Mykse **Micske**
Mynczenth **Mindszent**
Myntzenth **Mindszent**
Mysete **Micske**
Myske **Micske**
Myskeh **Micske**
Mysseche **Micske**
Myxe **Micske**
Naaghpathak **Nagypatak**
Nadaltheleke **Nadálytelke**
Nadantelek **Nadánytelek**
Nadanthelek **Nadánytelek**
Nadaraz **Madarász**
Nadastelek **Nádastelek**
Nagbezermen **Nagyböszörmény**
Nag-Bezermen **Nagyböszörmény**
Nagbogus **Nagybagos**
Nageech **Nagyécs**
Nageer **Nagyér**
Nager **Nagyér**
Nagfalw **Nagyfalu**
Naggezth **Nagygeszt**
Naggyarak **Nagygyarak**
Naghbagos **Nagybagos**
Naghbarod **Nagybáród**
Naghbator **Nagybátor**
Naghbay **Nagybaj**
Naghbayon **Nagybajom**
Naghbesenyo **Nagybesenyő**
Naghbezermen **Nagyböszörmény**
Nagheech **Nagyécs**
Nagheechy **Nagyécs**
Nagheer **Nagyér**
Naghewr **Nagyér**
Naghgyarak **Nagygyarak**
Nagh Gyarak **Nagygyarak**
Naghkaghya **Nagykágya**
Naghkagia **Nagykágya**
Naghkemen **Nagykemény**
Naghkereky **Nagykereki**

Naghkomady **Nagykomádi**
Naghletha **Nagyléta**
Naghmaria **Nagymarja**
Nagh Maria **Nagymarja**
Naghmihalfalwa **Nagymihályfalva**
Naghmyhalfalwa **Nagymihályfalva**
Nagh Myhalfalwa **Nagymihályfalva**
Naghneuegh **Nagynyüved**
Naghpathak **Nagypatak**
Naghperch **Nagypércs**
Nagh Radwan **Nagyradvány**
Naghthothy **Nagytóti**
Naghtothÿ **Nagytóti**
Naghwgra **Nagyugra**
Nagh Wgra **Nagyugra**
Naghzamplen **Nagyzomlin**
Naghzantho **Nagyszántó**
Naghzanto **Nagyszántó**
Nagi Hagimas **Nagyhagymás**
Nagiharsany **Nagyharsány**
Nagimeggies **Nagymeggyes**
Nagimihalifalua **Nagymihályfalva**
Nagitoti **Nagytóti**
Nagiureogd **Nagyürögd**
Nagj Marya **Nagymarja**
Nagkagya **Nagykágya**
Nagkereky **Nagykereki**
Nagkereser **Nagykölesér**
Nagleta **Nagyléta**
Nagletha **Nagyléta**
Nagmehal **Nagymihály**
Nagmichal **Nagymihály**
Nagmihal **Nagymihály**
Nagmyhal **Nagymihály**
Nagmyhalfalua **Nagymihályfalva**
Nagnista **Nagynyésta**
Nagperch **Nagypércs**
Nagvasary **Nagyvásári**
Nagwgra **Nagyugra**
Nagzamlien **Nagyzomlin**
Nagy Bárod **Nagybáród**
Nagyfalu **Nagyfalu**
Nagyfalw **Nagyfalu**
Nagy Fegiwernek **Nagyfegyvernek**
Nagy-Gezth **Nagygeszt**
Nagyhagimas **Nagyhagymás**
Nagyharsan **Nagyharsány**
Nagyh Iregdh **Nagyürögd**
Nagyhkemen **Nagykemény**
Nagyhko **Nagykoh**
Nagy Homorok **Nagyhomorog**
Nagyhomrok **Nagyhomorog**
Nagyhsebes **Nagysebes**
Nagyhwasary **Nagyvásári**
Nagyiregd **Nagyürögd**
Nagy Irwgd **Nagyürögd**
Nagy Kadgia **Nagykágya**
Nagykarand **Nagykáránd**
Nagy Karand **Nagykáránd**
Nagy Keer **Nagykér**
Nagy-Kemen **Nagykemény**
Nagy Kemeny **Nagykemény**
Nagykér **Nagykér**
Nagykosár **Nagykosár**
Nagy Letha **Nagyléta**
Nagy Meggies **Nagymeggyes**
Nagymehalfalida **Nagymihályfalva**
Nagy Mihalfalwa **Nagymihályfalva**
Nagy Mihály **Nagymihály**
Nagy Nestha **Nagynyésta**
Nagypatak **Nagypatak**
Nagy Patak **Nagypatak**
Nagy Rabe **Nagyrábé**
Nagy Radwan **Nagyradvány**
Nagyregd **Nagyürögd**
Nagy Sebes **Nagysebes**
Nagysegesdh **Nagysegesd**
Nagy-Szanto **Nagyszántó**
Nagy-Szántó **Nagyszántó**
Nagytoti **Nagytóti**
Nagyvasary **Nagyvásári**
Nagywezel **Negyvenszil**
Nagyzantho **Nagyszántó**
Nagy Zantho **Nagyszántó**
Nagy-Zemjén **Nagyzomlin**
Narher **Nyárér**
Narzeg **Nyárszeg**
Nec **Nyék**
Neeguenscek **Negyvenszil**
Neek **Nyék**
Neestha **Nyésta**
Negerfalva **N(y)égerfalva**
Negerfalwa **N(y)égerfalva**
Negherfalva **N(y)égerfalva**
Neguenzil **Negyvenszil**
Neguenzyl **Negyvenszil**
Negvenzyl **Negyvenszil**
Negwenzyl **Negyvenszil**
Nek **Nyék**
Nemes Gianta **Nemesgyanta**
Nemes giantha **Nemesgyanta**
Nemiti **Nempti**
Nempthy **Nempti**
Nempti **Nempti**
Nermegy **Nermegy**
Nermygh **Nermegy**
Nesta **Nyésta**
Nestha **Nyésta**
Neueg **Nyüved**
Neuegy **Nyüved**
Neusca **Nyésta**
Neveg **Nyüved**
Niarlo **Nyárló**
Niarzegh **Nyárszeg**
Nined **Nyüved**
Nirpali **Nyírpályi**
Nirpasi **Nyírpályi**
Niued **Nyüved**
Niueg **Nyüved**
Nizta **Nyésta**
Nochmihal **Nagymihály**

Nogbogus **Nagybagos**
Nogboy **Nagybaj**
Nogdurugfeleghaz **Nagydorogfélegyház**
Noger **Nagyér**
Nogfolu **Nagyfalu**
Nogheer **Nagyér**
Nogher **Nagyér**
Noghmihal **Nagymihály**
Noghmyhal **Nagymihály**
Noghradwan **Nagyradvány**
Nogleta **Nagyléta**
Nogletha **Nagyléta**
Nogmichael **Nagymihály**
Nogmichal **Nagymihály**
Nogmihal **Nagymihály**
Nogmihaly **Nagymihály**
Nog Moch **Nagymacs**
Nogmyhal **Nagymihály**
Nog Myhal **Nagymihály**
Nogmyhaly **Nagymihály**
Nognystha **Nagynyésta**
Nogpatak **Nagypatak**
Nogsemyen **Nagysemjén**
Nogthothy **Nagytóti**
Nogzeuleus **Nagyszőlős**
Notk **Natk**
Noua villa **Újfalu**
Nova Villa **Újfalu**
Nyarlo **Nyárló**
Nyár szeg **Nyárszeg**
Nyarszegh **Nyárszeg**
Nyarzeg **Nyárszeg**
Nyarzegh **Nyárszeg**
Nyec **Nyék**
Nyeek **Nyék**
Nyek **Nyék**
Nyres **Nyíres**
Nyrmeogh **Nermegy**
Nyr Mezew **Nyírmező**
Nyrpali **Nyírpályi**
Nyrpauk **Nyírpályi**
Nyrpaul **Nyírpályi**
Nysa **Nyésta**
Nyscha **Nyésta**
Nyska **Nyésta**
Nystha **Nyésta**
Nyued **Nyüved**
Nyueg **Nyüved**
Nyuegh **Nyüved**
Nyuet **Nyüved**
Nyüved **Nyüved**
Nyved **Nyüved**
Nywed **Nyüved**
Nyweg **Nyüved**
Nywegh **Nyüved**
Nyzca **Nyésta**
Ochalanus **Ócsalános**
Oden **Adony**
Odon **Adony**
Oduary **Udvari**
Odum **Adony**
Odun **Adony**
Oduory **Udvari**
Odvary **Udvari**
Oka **Okány**
Okan **Okány**
Okani **Okány**
Okanij **Okány**
Olaci **Olaszi**
Olahbarod **Oláhbáród**
Olah Chatar **Oláhcsatár**
Olah Cziathar **Oláhcsatár**
Olahdarna **Oláhderna**
Olahdeda **Oláhdéda**
Olah Eokreos **Oláhökrös**
Olaheökreös **Oláhökrös**
Olah Geopeos **Oláhgyepes**
Olah Geöpeös **Oláhgyepes**
Olah Giepeos **Oláhgyepes**
Olahgiepes **Oláhgyepes**
Olah Jeneo **Oláhjenő**
Olah Kakucz **Oláhkakucs**
Olah Kakwch **Oláhkakucs**
Olahlugas **Oláhlugas**
Olah Lugas **Oláhlugas**
Olahremethe **Oláhremete**
Olahteleek **Oláhtelek**
Olahtelek **Oláhtelek**
Olahteleke **Oláhtelek**
Olahteluk **Oláhtelek**
Olahteluke **Oláhtelek**
Olahthelek **Oláhtelek**
Olahtheleke **Oláhtelek**
Olahventer **Oláhventer**
Ola Kakwch **Oláhkakucs**
Olasci **Olaszi**
Olasi **Olaszi**
Olassi **Olaszi**
Olazÿ **Olaszi**
Olazi **Olaszi**
Olazij **Olaszi**
Olazy **Olaszi**
Olcha **Olcsa**
Olchya **Olcsa**
Olczia **Olcsa**
Oleman **Ottomány**
Olezi **Olaszi**
Oloscy **Olaszi**
Olozi **Olaszi**
Olozy **Olaszi**
Olthaman **Ottomány**
Olthman **Ottomány**
Olthoman **Ottomány**
Olthomany **Ottomány**
Oltman **Ottomány**
Oltohman **Ottomány**
Oltsia **Olcsa**
Oly **Olyi**
Omaria **Ómarja**
Ombereus **Ambreus**
Omnium Sanctorum **Mindszent**
Oncz **Orod**
Ont **Ant**
Opamolna **Apamalma**
Orod **Orod**
Orood **Orod**
Oros **Oros**

Orosiensis **Várad**
Orossy **Oros**
Orosy **Oros**
Orozi **Orosz**
Oroztelek **Orosztelek**
Orozthelek **Orosztelek**
Orozy **Oros, Orosz**
Orrod **Orod**
Orrodh **Orod**
Orrossy **Oros**
Othothy **Ótóti**
Othoty **Ótóti**
Otomanÿ **Ottomány**
Ouez **Óész**
Paacz **Pac**
Paaly **Pályi**
Paatz **Pac**
Paca **Pata**
Pach **Pac**
Pacha **Pocsaj**
Pachafaya **Patafája**
Pachay **Pocsaj**
Pachaÿ **Pocsaj**
Pache **Pocsaj**
Pachey **Pocsaj**
Pakalafalwa **Pokolafalva**
Pakaliest **Pokolest**
Palata **Palota**
Palatha **Palota**
Palbarthyda **Pelbárthida**
Palota **Palota**
Palotha **Palota**
Paly **Pályi**
Panas **Panasz**
Panasz **Panasz**
Panaz **Panasz**
Panch **Pánt**
Panchyrgay **Pántürög**
Panchyrgdy **Pántürög**
Pancotha **Pankota**
Pankata **Pankota**
Pankatha **Pankota**
Pankotha **Pankota**
Panoz **Panasz**
Pansa **Pósa**
Panth **Pánt**
Panthosfalwa **Pantosfalva**
Pantos **Pantos**
Pantt **Pánt**
Papbesenew **Papbeznye**
Papbeznye **Papbeznye**
Papfalwa **Papfalva**
Papmezeo **Papmező**
Papmezew **Papmező**
Papmezeye **Papmező**
Papmező **Papmező**
Papstanchwlfalwa **Papsztancsulfalva**
Papy **Papi**
Parag **Pallag**
Pariaz **Panasz**
Parlag **Pallag**
Parlagh **Pallag**
Pasa **Pósa**
Pata **Pata**
Pataeosi **Pataősi**
Patafaya **Patafája**
Patakfalwa **Patakfalva**
Patha **Pata**
Pátha **Pata**
Pathaeossy **Pataősi**
Pathafa **Patafája**
Pathafaia **Patafája**
Pathafaya **Patafája**
Pathawsi **Pataősi**
Paul **Pályi**
Pauli **Pályi**
Pauli de Nyr **Nyírpályi**
Pauly **Pályi**
Pausa **Pósa**
Paussathyuisse **Pósatövise**
Pebarthida **Pelbárthida**
Pechedd **Peterd**
Peerch **Pércs**
Peercz **Pércs**
Peeyrch **Pércs**
Pelbardhyda **Pelbárthida**
Pelbarthida **Pelbárthida**
Pelbarthyda **Pelbárthida**
Peleca **Pelőke**
Pelenka **Pelőke**
Peleuka **Pelőke**
Pentekhell **Péntekhely**
Penteklaka **Pénteklaka**
Penthekylese **Péntekülése**
Pentuk Julese **Péntekülése**
Pentukjvlese **Péntekülése**
Pentuk Jvlese **Péntekülése**
Perbarthida **Pelbárthida**
Perbarthyda **Pelbárthida**
Perbathyda **Pelbárthida**
Perch **Pércs**
Perehardida **Pelbárthida**
Perth **Pércs**
Pertry **Petri**
Pescera **Peszére**
Pespuki **Püspöki**
Pesthere **Pestere**
Petegd **Petegd**
Peteghd **Petegd**
Peterd **Peterd**
Peterhaza **Péterháza**
Peterilese **Péterülése**
Pethe **Pete**
Petherpapfalva **Péterpapfalva**
Pethlem **Petlend**
Pethlend **Petlend**
Pethry **Petri**
Petlend **Petlend**
Petred **Peterd**
Petresd **Peterd**
Petri **Petri**
Petrilen **Petrileny**
Petrilyen **Petrileny**
Petrocz **Petrósz**
Petroz **Petrósz**
Petry **Petri**
Pettend **Petlend**
Petthegd **Petegd**

Pettlend **Petlend**
Peturd **Peterd**
Peturi **Petri**
Petury **Petri**
Pewsky **Piski**
Peyrch **Pércs**
Pezer **Peszére**
Pezere **Peszére**
Pheld **Füld**
Philiphaza **Fülöpháza**
Phyzelew **Fűzelő**
Piscalth **Piskolt**
Piscolth **Piskolt**
Piskolch **Piskolt**
Piskolth **Piskolt**
Piskoltt **Piskolt**
Pisky **Piski**
Pispiki **Püspöki**
Pispiky **Püspöki**
Pispuki **Püspöki**
Pispuky **Püspöki**
Pispwky **Püspöki**
Pistel **Püspöki**
Plebardhyda **Pelbárthida**
Plebarthyda **Pelbárthida**
Plebrathyda **Pelbárthida**
Poch **Pac**
Pochay **Pocsaj**
Poche **Pac, Pocsaj**
Pochei **Pocsaj**
Pochey **Pocsaj**
[Po]chey **Pocsaj**
Pochiay **Pocsaj**
Pochy **Pocsaj**
Poczaveleste **Pocsaveleste**
Poczay **Pocsaj**
Poczyaveliztye **Pocsaveleste**
Poganhodos **Pogányhodos**
Pogan Hodos **Pogányhodos**
Poiam **Poján**
Poklicha **Poklosa**
Poklossa **Poklosa**
Poklosthelek **Poklostelek**
Poklos-Thelek **Poklostelek**
Poklostheleke **Poklostelek**
Poklosthelke **Poklostelek**
Pokloustelke **Poklostelek**
Poklustheleke **Poklostelek**
Pokolafalva **Pokolafalva**
Pokolosteleke **Poklostelek**
Ponaz **Panasz**
Ponoz **Panasz**
Pons Thomae **Tamáshida**
ponte Cepan **Cséfán[hida]**
Ponthuskew **Pontoskő**
Pontosfalva **Pantosfalva**
Pop **Papi**
Popy **Papi**
Porlogh **Pallag**
Porsa **Pósa**
Posa **Pósa**
Posalaka **Pósalaka**
Posathiuse **Pósatövise**
Posathwyse **Pósatövise**
Posatiucze **Pósatövise**
Posga **Pozsga**
Possalaka **Pósalaka**
Possathyuisse **Pósatövise**
Pottfeo **Botfő**
Pousa **Pósa**
Pousalaka **Pósalaka**
Pousam **Pósa**
Pousathyuisse **Pósatövise**
Poussa **Pósa**
Povsa **Pósa**
Poyan **Poján**
Póysa **Pósa**
Pozalaka **Pósalaka**
Prebarthyda **Pelbárthida**
Preposthewssy **Prépostősi**
Preuarthyda **Pelbárthida**
Primardhida **Pelbárthida**
Priuardhida **Pelbárthida**
Priuardhyda **Pelbárthida**
P(ri)uardhyda **Pelbárthida**
Priuarhida **Pelbárthida**
Priuarthida **Pelbárthida**
Priuarthyda **Pelbárthida**
P(ri)uarthyda **Pelbárthida**
Privardhida **Pelbárthida**
Privardhyda **Pelbárthida**
Privarthyda **Pelbárthida**
Puchey **Pocsaj**
Puchustekel **Poklostelek**
Puclustelek **Poklostelek**
Puclus telek **Poklostelek**
Puclusteluc **Poklostelek**
Puklustekuk **Poklostelek**
Puklustelec **Poklostelek**
Puklusteluc **Poklostelek**
Puklusteluk **Poklostelek**
Pulos **(Pulos)**
Purbardhyda **Pelbárthida**
Pusky **Piski**
Puzta Apathi **Pusztaapáti**
Puztaventer **Pusztaventer**
Puzta-Wylak **Pusztaújlak**
Puzthaapathy **Pusztaapáti**
Püspöki **Püspöki**
Pwspeoky **Püspöki**
Pwspeökiensis **Püspöki**
Pwspeöky **Püspöki**
Pwspeőky **Püspöki**
Pwzta Apati **Pusztaapáti**
Pwztha Apathy **Pusztaapáti**
PwzthaAthyas **Pusztaatyás**
Pwztha Wylak **Pusztaújlak**
Pyskoth **Piskolt**
Pyskupy **Püspöki**
Pysky **Piski**
Pyspeky **Püspöki**
Pyspeöky **Püspöki**
Pyspeőky **Püspöki**
Pyspuki **Püspöki**
Pyspuky **Püspöki**
Qezy **Keszi**
Quenes **Kinizs**
Quesereu **Keserű**
Questest **Keszteg**

Quezy **Keszi**
R. **Ragáld**
Raba **Rábé**
Rabay **Rábé**
Rabe **Rábé**
Rabey **Rábé**
Raczyvlyen **Recselény**
Radawan **Radvány**
Radvan **Radvány**
Radwan **Radvány**
Ragald **Ragáld**
Rahd **Rojt**
Rawazlyk **Ravaszlik**
Raztoka **Rasztoka**
Rebeghefalwa **Rebegefalva**
Recheeleny **Recselény**
Reezbanya **Rézbánya**
Regeny **Régeny**
Reghen **Régeny**
Regnen **Régeny**
Reguen **Régeny**
Regun **Régeny**
Reichke **Derecske**
Rekas **Rékasd**
Rekasdh **Rékasd**
Rememwara **Rényvár(a)**
Remete **Remete**
Remethe **Remete**
Remette **Remete**
Renwar **Rényvár(a)**
Repaskezy **Répáskeszi**
Repeskezy **Répáskeszi**
Resenthelek **Besenyőtelek**
Rettsentmiklos **Rétszentmiklós**
Rev **Rév**
Reveleő **Révelő**
Revu **Rév**
Rew **Rév**
Rewelew **Révelő**
Rewyd **Rév, Rövid**
Rewydh **Rövid**
Rey **Rév**
Reyen **Rieny**
Rezbanya **Rézbánya**
Rezege **Reszege**
Rezthoka **Rasztoka**
Reztoka **Rasztoka**
Rezuge **Reszege**
Rezugue **Reszege**
Rhegen **Régeny**
Rhen **Rieny**
Richaz **Rikács**
Rikachi Artand **Rikácsiártánd**
Rikachiarthand **Rikácsiártánd**
Rikachi Arthand **Rikácsiártánd**
Riskod **Riskod**
Robogan **Robogány**
Rodoan **Radvány**
Roduan **Radvány**
Rodvan **Radvány**
Rodwan **Radvány**
Rogos **Bagos, Rogoz**
Rogoz **Rogoz**
Rohth **Rojt**
Roit **Rojt**
Rontho **Rontó**
Rosafalwa **Rózsafalva**
Rossa **Rósa**
Royth **Rojt**
Rubyn **Rubin**
Ruchd **Rojt**
Rudh **Rojt**
Ruhd **Rojt**
Russaffalva **Rózsafalva**
Ruyd **Rojt**
Rwsafalva **Rózsafalva**
Ryeen **Rieny**
Rykachiartand **Rikácsiártánd**
Rykalch **Rikács**
Ryw elw **Révelő**
Rywid **Rövid**
S. Andrea **Szentandrás**
S. Andree **Szentandrás**
Saalhyda **Sálhida**
Saap **Sáp**
Saarand **Sáránd**
Saas **Sas**
Saasthelek **Sastelek**
Sacal **Szakál**
Sadan **Zsadány**
Sady **Sályi**
Sakal **Szakál**
Sal Septele **Sályseptelye**
Salach **Szalacs**
Salaczy **Szalacs**
Salamon **Salamon**
Salanth **Szalacs**
Salard **Szalárd**
Salart **Szalárd**
Salech **Szalacs**
Salhyda **Sálhida**
Sali **Sályi**
Salida **Sálhida**
Saloch **Szalacs**
Salseptel **Sályseptelye**
Salu **Sál**
Saly **Sályi**
Samilhida **Sálhida**
Samson **Sámson**
Samsun **Sámson**
Samsy **Sáncsi**
Sanchy **Sáncsi**
Sancta Cruce **Keresztúr**
Sancte Marie Magdalene **Máriamagdolna**
Sancti Benedicti **Szentbenedek**
Sancti Emerici **Szentimre**
sancti Jog **Szentjog**
sancti regis Ladislai **[Szentlászló]**
sanctissimam dexteram **Szentjobb**
Sancto Andrea **Szentandrás**
Sancto Dionisio **Szentdienes**
Sancto Emerico **Szentimre**
Sancto Giob **Szentjobb**
Sancto Martino **Szentmárton**
sancto Nicholao **Szentmiklós**

Sanctus Andreas **Szentandrás**
Sanctus Johannes **Szentjános**
Sanctus Lazarus **Szentlázár**
Sanctus Martinus **Szentmárton**
Sanctus Mychael **Szentmihály**
Sancusy **Sáncsi**
Sanczy **Sáncsi**
S.-Andreas **Szentandrás**
Santo Laurentio **Szentlőrinc**
Santo **Szántó**
Santusy **Sáncsi**
Sap **Sáp**
Sáp **Sáp**
Sarand **Sáránd**
Sarang **Sáránd**
Sarangd **Sáránd**
Sarangh **Sáránd**
Sarfeo **Sárfő**
Sarfeu **Sárfő**
Sarfew **Sárfő**
Sarhyda **Sálhida**
Sari **Sár(i)**
Sarkaad **Sarkad**
Sarkad **Sarkad**
Sarkadeősy **Sarkadősi**
Sarkadewssy **Sarkadősi**
Sarkadőssy **Sarkadősi**
Sarmezw **Szőrmező**
Saros **Sáros**
Sarus **Sáros**
Sarusbolch **Sárosbócs**
Sarusbolchyda **Sárosbócshida**
Sarusbolcz **Sárosbócs**
Sarzeg **Sárszeg**
Sarzegh **Sárszeg**
Sas **Sas**
Sashad **Sasad**
Sass **Sas**
Sasthelek **Sastelek**
Satar **Csatár**
Sauk **Sályi**
Saulhida **Sálhida**
Saulhyda **Sálhida**
Sauli **Sályi**
Sawuly **Sályi**
Sayath **Saját**
Sazfalwa **Szászfalva**
Scalach **Szalacs**
Scaldubag **Száldobágy**
Scathar **Csatár**
S. Catherine **[Szentkatalin]**
Sceben **Szeben**
Scecul **Székely**
Scek **Szék**
Scekelhyd **Székelyhíd**
Scenthgurg **Szentgyörgy**
Scenthleurinch **Szentlőrinc**
Scenthleurynch **Szentlőrinc**
Scenthmyklws **Szentmiklós**
Scenthpal **Szentpál**
Scenthpetursceguy **Szentpéterszege**
Scentianus **Szentjános**
Scentleurinth **Szentlőrinc**
Scentmarton **Szentmárton**
Scentmartun **Szentmárton**
Scentmiclos **Szentmiklós**
Scentmihal **Szentmihály**
Scentmiklos **Szentmiklós**
Scentpeturzegy **Szentpéterszege**
Scepes **Szepes**
Scepesy **Szepes**
Sceplak **Széplak**
Sceplok **Széplak**
Scepplak **Széplak**
Scepus **Szepes**
Scerep **Szerep**
Scerepmunustura **Szerepmonostora**
Scethmartun **Szentmárton**
Sceuleus **Szőlős**
Schar **Esztár**
Schechter **Siter**
Sciguetij **Szigeti**
Scolasche **Szalacs**
S. Crucis **Keresztúr**
S. Dexterae **Szentjobb**
S. Dextre **Szentjobb**
S. Dyonisio **Szentdienes**
Seÿther **Siter**
Sebes var **Sebesvár**
Sebeswar **Sebesvár**
Sebuswar **Sebesvár**
Seges **Seges**
Segesd **Seges**
Segestye **Segyestel**
Segistell **Segyestel**
Sehter **Siter**
Sehther **Siter**
Sehtur **Siter**
Seigueti **Szigeti**
Seiterveölgie **Sitervölgy**
Sekelhid **Székelyhíd**
Selend **Selénd**
Selind **Selénd**
Semec **Csömek**
S. Emerici **Szentimre**
S. Emerico **Szentimre**
Semeyen **Semjén**
Semeyn **Semjén**
Semien **Semjén**
Semyen **Semjén**
Semÿen **Semjén**
Selpali **Felpályi**
Sengurg **Szentgyörgy**
Seniuanus **Szentjános**
Senkral **Szentkirály**
Senthyanos **Szentjános**
Sentmiclos **Szentmiklós**
Sentpetersege **Szentpéterszege**
Sepkak **Széplak**
Seplak **Széplak**
Septel **Septely**
Septely **Septely**
Septelly **Septely**
Septul **Septely**
Sepuswar **Sebesvár**
Sereges **Serges**

Serend **Selénd**
Serges **Serges**
Serghes **Serges**
Serind **Selénd**
Serkes **Serges**
Sether **Siter**
Seusci **Csőszi**
Seyter **Siter**
Seyther **Siter**
Seytherwelg **Sitervölgy**
Seytherwelgh **Sitervölgy**
S. Henrico **Szentimre**
Silind **Selénd**
Silu **Sál**
Simonkerek **Simonkereke**
Simonkerekeh **Simonkereke**
S. Ioannis **Szentjános**
S. Iohannis **Szentjános**
Siptul **Septely**
Siüeghd **Süvegd**
S. Joannis **Szentjános**
S. Jog **Szentjog**
S. Johanne **Szentjános**
S. Johannis **Szentjános**
S. Katharine **[Szentkatalin]**
S. Katherine **[Szentkatalin]**
Skeey **Stej**
Skey **Stej**
*S. Ladislai***[Szentlászló]**
S. Ladislay **[Szentlászló]**
S. Laurentii **Szentlőrinc**
S. Laurentio **Szentlőrinc**
S. Lazari **Szentlázár**
S. Lazaro **Szentlázár**
S. Martini **Szentmárton**
S. Martino **Szentmárton**
S. Michaelis **Szentmihály**
S. Mychaele **Szentmihály**
S. Nicolao **Szentmiklós**
S. Nycolai **Szentmiklós**
S. Nycolao **Szentmiklós**
S. Nycolay **Szentmiklós**
Sob **Sas**
Solimos **Solymos**
Soliomd **Sólyomd**
Soliomkew **Sólyomkő**
Soliomteo **Sólyomkő**
Soliumkew **Sólyomkő**
Solmus **Solymos**
Solomko **Sólyomkő**
Solomonis **Salamon**
Solomun **Salamon**
Solonko **Sólyomkő**
Solumkeu **Sólyomkő**
Solumkew **Sólyomkő**
Solumkow **Sólyomkő**
Solumku **Sólyomkő**
Solumkw **Sólyomkő**
Solumpkw **Sólyomkő**
Solumus **Solymos**
Solymos **Solymos**
Solyomckew **Sólyomkő**
Solyomd **Sólyomd**
Solyomkev **Sólyomkő**
Solyomkew **Sólyomkő**
Sólyomkő **Sólyomkő**
Solyomkw **Sólyomkő**
Solyond **Sólyomd**
Solyumkew **Sólyomkő**
Solyumku **Sólyomkő**
Solyumkw **Sólyomkő**
Solywmkew **Sólyomkő**
Solywmkw **Sólyomkő**
Som **Som**
Somog **Somogy**
Somoghy **Somogy**
Somogy **Somogy**
Somos **Somos**
Sonkolios **Sonkolyos**
Sonkolos **Sonkolyos**
Sonkolyos **Sonkolyos**
Soran **Bon**
Sorou **Saró**
Sos **Sas**
S. Pauli **Szentpál**
Staar **Esztár**
Star **Esztár**
Sthar **Esztár**
Stylyteluk **Szilitelek**
Suhtur **Siter**
Sulymkew **Sólyomkő**
Sum **Som**
Suma **Soma**
Sumkulus **Sonkolyos**
Sumugy **Somogy**
Suna **Soma**
Sunkulus **Sonkolyos**
Surcud **Sarkad**
Surcudi **Sarkad**
Suuegd **Süvegd**
Suwgd **Süvegd**
Süat **Saját**
Svsd **Susd**
Sweghd **Süvegd**
Swzafalwa **Szuszafalva**
Syatt **Saját**
Syatth **Saját**
Syger **Siger**
Sylyond **Sólyomd**
Symian **Semjén**
Symoneghaz **Simonegyház**
Symonkerech **Simonkereke**
Symonkerek **Simonkereke**
Symonkereke **Simonkereke**
Symonkereky **Simonkereke**
Sypoltth **Sipót**
Sypott **Sipót**
Syrmeze **Szőrmező**
Syteriensis **Siter**
Syuegd **Süvegd**
Syvegd **Süvegd**
Sywegd **Süvegd**
Szabolcz **Szabolcs**
Szaka **Száka**
Szalard **Szalárd**
Szalonta **Szalonta**
Szekass **Szakács**
Szeliste **Szelistye**
Szeljste **Szelistye**

Szent-János **Szentjános**
Szent-Jób **Szentjobb**
Szent-Miklos **Szentmiklós**
Szent-Miklós **Szentmiklós**
Szeplak **Széplak**
Szigetti **Szigeti**
Szomajom **Szomajom**
Szölös **Szőlős**
Szőlős **Szőlős**
Szusafalwa **Szuszafalva**
Szyltarchya **Sziltarcsa**
Tagado **Tagadó**
Talp **Talp**
Talpan **Talpán**
Talpfalwa **Talpfalva**
Talph **Talp**
Tamas **Tamási**
Tamashida **Tamáshida**
Tamashyda **Tamáshida**
Tamasi **Tamási**
Tamasy **Tamási**
Tamasÿ **Tamási**
Tanchkereky **Tancskereke**
Tarcha **Tarcsa**
Tarchanichia **Tárkányica**
Tarchia **Tarcsa**
Tarchkereke **Tancskereke**
Tarczia **Tarcsa**
Tarczÿa **Tarcsa**
Tarcsa **Tarcsa**
Tarkan **Tárkány**
Tarkanczia **Tárkányica**
Tarkand **Tárkány**
Tarkany **Tárkány**
Tarkun **Tárkány**
Tarna **Torna**
Tarnuk **Tárnok**
Tarnuky **Tárnok**
Taryan **Tarján**
Tatamérfalwa **Tatamérfalva**
Tatarapatak **Tatárpatak**
Tataraspatakfeo **Tatárospatakfő**
Tateryan **Tatárján**
Tatharos **Tatáros**
Tati **Tóti**
Tatorfalu **Tatárfalva**
Tauarnuc **Tárnok**
Tauarnuk **Tárnok**
Tavarnuk **Tárnok**
Teek Meger **Tékmegyer**
Telec **Telek**
Teleg **Telegd**
Telegd **Telegd**
Telek **Telek**
Telekd **Telegd**
Telky **Telki**
Teluki **Telki**
Teluky **Telki**
Temke **Tenke**
Tenke **Tenke**
Tenky **Tenke**
Tepa **Tépe**
Tepe **Tépe**
Terebes **Terebes**
Terebus **Terebes**
Teryan **Tarján**
Terye **Terje**
Teryen **Tarján**
Tewlgkerek **Tölgykerék**
Thagado **Tagadó**
Thamachi **Tamási**
Thamashida **Tamáshida**
Thamashyda **Tamáshida**
Thamasi **Tamási**
Thamassy **Tamási**
Thamasy **Tamási**
Thanchkereke **Tancskereke**
Thankofalwa **Tancsfalva**
Tharcha **Tarcsa**
Tharian **Tarján**
Tharkan **Tárkány**
Tharkand **Tárkány**
Tharnoktelek **Tárnoktelke**
Tharnokteleke **Tárnoktelke**
Tharyan **Tarján**
tharyan **Tarján**
Thasadfew **Tasádfő**
Thassadfeő **Tasádfő**
Thatar **Csatár**
Thathamerfalva **Tatamérfalva**
Thati **Tóti**
Theled **Telegd**
Theleg **Telegd**
Thelega **Telegd**
Thelegd **Telegd**
Thelegdi **Telegd**
Theleghd **Telegd**
Thelek **Telek**
Thelekd **Telegd**
Theleky **Telki**
Thelkerek **Tölgykerék**
Thelkesdh **Telkesd**
Thelky **Telki**
Thelukusd **Telkesd**
Thenke **Tenke**
Theowisfalwa **Tövisfalva**
Thepa **Tépe**
Thepe **Tépe**
Therebes **Terebes**
Therpefalwa **Törpefalva**
Therteleg **Tóttelek**
Therye **Terje**
Theryen **Tarján**
Thevlgkerek **Tölgykerék**
Thewlkerek **Tölgykerék**
Thewtews **Tőtös**
Thilegd **Telegd**
Thinod **Tinód**
Thobol **Tobol**
Thobolly **Tobol**
Thobul **Tobol**
Thold **Told**
Tholdy **Told**
Thomasci **Tamási**
Thomasi **Tamási**
Thonchfalwa **Tancsfalva**
Thooth **Tóti**
Thopa **Topa**

Thopafalva **Topafalva**
Thopafalwa **Topafalva**
Thopazhaza **Topaháza**
Thopestt **Topest**
Thophazhaza **Topaháza**
Thoplichian **Toplicsány**
Thopliczian **Toplicsány**
Thorda **Torda**
Thornea **Torna**
Thorsa **Tarcsa**
Thoskeky **Tancskereke**
Thoskereky **Tótkereke**
Thotfalw **Tótfalu**
Thothelek **Tóttelek**
Thotheleky **Tóttelek**
Thothfalw **Tótfalu**
Thothfalwa **Tótfalu**
Thothlazlohaza **Tótlászlóháza**
Thothtelek **Tóttelek**
Thothy **Tóti**
Thoti **Tóti**
Thotkereke **Tótkereke**
Thoty **Tóti**
Thulka **Tulka**
Thulugd **Tulogd**
Thurbolyafalua **Turbolyafalva**
Thurna **Torna**
Thursampson **Túrsámson**
Thursamson **Túrsámson**
Thwlghkereke **Tölgykerék**
Thwlka **Tulka**
Thwlogd **Tulogd**
Thwra **Tora**
Thwrbolyafalwa **Turbolyafalva**
Thwtes **Tőtös**
Thwys **Tövis**
Thyelky **Telki**
Thynod **Tinód**
Thynold **Tinód**
Thythews **Tőtös**
Thywys **Tövis**
Thyzaypalhaza **Tiszaipálháza**
Tilet **Telegd**
Tinod **Tinód**
Tizaypalhaza **Tiszaipálháza**
Toam **Ádám**
Tobol **Tobol**
Toboly **Tobol**
Tobul **Tobol**
Tohd **Tóti**
Told **Told**
Toldy **Told**
Tolmach **Talmács**
Tomahida **Tamáshida**
Tomasy **Tamási**
Tonchfalwa **Tancsfalva**
Tootfalu **Tótfalu**
Tooty **Tóti**
Topazhaza **Topaháza**
Toplicza **Toplica**
Toplytcza **Toplica**
Topplicza **Toplica**
Torda **Torda**
Tornea **Torna**
Torsa **Tarcsa**
Tortelek **Tóttelek**
Toth **Tóti**
Tóth **Tóti**
Tothalmas **Tótalmás**
Toth Almas **Tótalmás**
Tothfalu **Tótfalu**
Tothfalwa **Tótfalva**
Tothlazlohaza **Tótlászlóháza**
Tothteluk **Tóttelek**
Tothy **Tóti**
Toti **Tóti**
Totorfalua **Tatárfalva**
Totorfalva **Tatárfalva**
Tottelek **Tóttelek**
Totthelek **Tóttelek**
Tott-Telek **Tóttelek**
Toty **Tóti**
Touthy **Tóti**
Toutteluk **Tóttelek**
Touty **Tóti**
Tubul **Tobol**
Tuld **Told**
Tulgkerekÿ **Tölgykerék**
Tulgykereke **Tölgykerék**
Tulka **Tulka**
Tulkerek **Tölgykerék**
Tulogd **Tulogd**
Tulugd **Tulogd**
Tulukd **Tulogd**
Tumas **Tamás**
Tumbā **Tumban**
Tumsansuna **Túrsámson**
Tũnal **Tunnal**
Tupatheluke **Topatelke**
Tupd **Tupd**
Turda **Torda**
Turna **Torna**
Turnea **Torna**
Tursamson **Túrsámson**
Tursamsum **Túrsámson**
Tursonsan **Túrsámson**
Tuti **Tóti**
Tuys **Tövis**
Tvali **Csohaj**
Twlka **Tulka**
Twlogd **Tulogd**
Twrsampson **Túrsámson**
Tynod **Tinód**
Uaradin **Várad**
uaradin **Várad**
Uaradini **Várad**
Uasarhely **Vásárhely**
Uduori **Udvari**
Udvarij **Udvari**
Ugra **Ugra**
Ugramonustra **Ugramonostora**
Ujfalu **Újfalu**
Ujlak **Újlak**
Ujlakfalua **Újlakfalva**
Urbanus **Ambreus**
Urguteg **Ürgeteg**
Uskeleu **Esküllő**

Uyfalu **Újfalu**
Uylak **Újlak**
Uylakfalua **Újlakfalva**
Vachud **Váncsod**
Vadas **Vadász**
Vadassa **Vadasa**
Vadász **Vadászó**
Vagdemeterfalwa **Vágdemeterfalva**
Vaida **Vajda**
Vaida falva **Vajdafalva**
Vaien **Vojeny**
Vajdafalva **Vajdafalva**
Valca **Valkó**
Valintheleke **Bálinttelke**
Vanchiod **Váncsod**
Vanchud **Váncsod**
Vansud **Váncsod**
Varad **Várad**
Várad **Várad**
Varadi **Várad**
Varadiense **Várad**
Varadiensi **Várad**
Varadiensis **Várad**
Varadini **Várad**
Varadino **Várad**
Varadinum **Várad**
Varadinus **Várad**
Varado **Várad**
Varadyensem de Byhor **Bihar[várad]**
Varalykereky **Váraljkereki**
Varsán **Vásári**
Varvyze **Várvize**
Varwiz **Várvize**
Varzad **Urszád**
Vasad **Vasad**
Vasady **Vasad**
Vasamrari **Vásári**
Vasand **Vasand**
Vasarhel **Vásárhely**
Vasarhelij **Vásárhely**
Vásárhely **Vásárhely**
Vasarhelyiense **Vásárhely**
Vasari **Vásári**
Vasaro **Vásári**
Vasary **Vásári**
Vassan **Varsány**
Vathyon **Vátyon**
Vatthion **Vátyon**
Vattian **Vátyon**
Vattion **Vátyon**
Vatyon **Vátyon**
Vayda **Vajda**
Vaydafalva **Vajdafalva**
Vaznosfalva **Vásznasfalva**
Vcam **Okány**
Vca(n) **Okány**
Vduori **Udvari**
Vduornukteluk **Udvarnoktelek**
Vduory **Udvari**
Vdwor **Udvar**
Ved **Véd**
Véd **Véd**
Vedu **Véd**
Veed **Véd**
Vegh giantha **Véggyanta**
Velencze **Velence**
Vemeor **Vémer**
Vemer **Vémer**
Vemur **Vémer**
Vene **Véd**
Veneche **Velence**
Venecia **Velence**
Veneciarum **Velence**
Venecys **Velence**
Vened **Verneld**
Venetia **Velence**
Venetiarum **Velence**
Venetiis **Velence**
Venter **Venter**
Veödreös Abram **Vedresábrány**
Verchelogh **Vércsorog**
Verchielogh **Vércsorog**
Vereosfalva **Veresfalva**
Verneds **Verneld**
Vernel **Verneld**
Verneld **Verneld**
Vertes **Vértes**
Vértis **Vértes**
Vertus **Vértes**
Veyvoda **Vajda**
Vgra **Ugra**
Vilak **Újlak**
villa Beate Marie **Boldogasszonyfalva**
villa B. Marie **Boldogaszszonyfalva**
villa B. V. **Boldogasszonyfalva**
villa Charachini **Karácson(y)(falva)**
villa Iuanka **Ivánkafalva**
villa Ivance **Ivánkafalva**
villa Latinorum **Olaszi**
villa noua **Újfalu**
villa nova **Újfalu**
villa S. Marie Magdalene **Boldogasszonyfalva**
villa Spinarum **Tövis**
villa Walenti **Bálint(i)**
Viloc **Újlak**
Vilok **Újlak**
Vinum **Marja, Újmarja**
Vis **Bors**
Visemian **Újsemjén**
Vissemian **Újsemjén**
Vita **Vitány**
Vitan **Vitány**
Vizad **Urszád**
Vkerkerek **Ökörkerék**
Vkrus **Ökrös**
Vlasci **Olaszi**
Vluend **Örvényes**
Vndoch **Andacs**
Vodaz **Vadászó**
Vodosa **Vadasa**
Vodozt **Vadaszt**

Volahaly Zaldobag **[Oláh]-száldobágy**
Vorzad **Urszád**
Vosad **Vasad**
Vosand **Vasand**
Vosari **Vásári**
Vosian **Varsány**
Voyada **Vajda**
Voyda **Vajda**
Voyen **Vojeny**
Voyoda **Vajda**
Vozfalua **Úzfalva**
Vozfolua **Úzfalva**
Vozfolwa **Úzfalva**
Vra **Ugra**
Vrad **Orod**
Vrbanus **Ambreus**
Vrbanusteluk **Ambreustelek**
Vrbanus theleke **Ambreustelek**
Vregd **Ürög**
Vrend **Orod**
Vrgd **Ürög**
Vrgeteg **Ürgeteg**
Vrhud **Orod**
Vrusi **Oros, Orosz**
Vruz **Orosz**
Vruzteluk **Orosztelek**
Vrws **Oros, Orosz**
Vrzesd **Urzest**
Vrzest **Urzest**
Vulchoi **Valkó**
Vvaradiensis **Várad**
Vvaradinum **Várad**
Vyalak **Újlak**
Vyanda **Újanda, Vajda**
Vyfalw **Újfalu**
Vylak **Újlak**
Vylaka **Újlak**
Vylok **Újlak**
Vymaria **Újmarja**
Vymerh **Vémer**
Vysemian **Újsemjén**
Vysemien **Újsemjén**
Vysemyan **Újsemjén**
Vysemyen **Újsemjén**
Vyulak **Újlak**
Vyvlak **Újlak**
Vyzath **Urszád**
Vzfolua **Úzfalva**
Vzhaza **Úzháza**
Vztar **Esztár**
Wachÿargh **Vércsorog**
Wachÿarog **Vércsorog**
Wadassa **Vadász**
Wadasz **Vadász**
Waiuuada **Vajda**
Walensi **Tamási**
Walf **Volf**
Walff **Volf**
Walko **Valkó**
Walle nigra **[Feketevölgy]**
Wamosperch **Vámospércs**
Wamosrezeke **Vámosreszege**
Wanchod **Váncsod**
Wanchód **Váncsod**
Wanchodh **Váncsod**
Wanchud **Váncsod**
Wanchya Remethe **Váncsaremete**
Wanchyod **Váncsod**
Wanczia Remethe **Váncsaremete**
Wanczya Remete **Váncsaremete**
Warad **Várad**
Waradeőssy **Váradősi**
Waradi **Várad**
Waradien **Várad**
Waradiense **Várad**
Waradiensem **Várad**
Waradiensi **Várad**
Waradiensibus **Várad**
Waradiensis **Várad**
Waradiensis maioris **[Nagyvárad]**
Waradini **Várad**
War[adini] **Várad**
Waradino **Várad**
Waradinum **Várad**
Waradinum de Byhorino **Bihar[várad]**
Waradyensi **Várad**
Waradyensis **Várad**
Waradyni **Várad**
Waradyno **Várad**
Waradynum **Várad**
Waralya **Váralja**
Warathpyspuki **Barátpüspöki**
Wardein **Várad**
Wardino **Várad**
Warod **Várad**
Warsan **Varsány**
Waruiztheleke **Várvíztelke**
Warviztheleke **Várvíztelke**
Warvysy **Várvize**
Warvyzy **Várvize**
Warwyztheleke **Várvíztelke**
Wasad **Vasad**
Wasan **Varsány**
Wasand **Vasand**
Wasar **Vásári**
Wasarhel **Vásárhely**
Wasari **Vásári**
Wasary **Vásári**
Wasnosfalwa **Vásznasfalva**
Wassad **Vasad**
Wassan **Varsány**
wassarhel **Vásárhely**
Wathyon **Vátyon**
wathyon **Vátyon**
Wauiuada **Vajda**
Wayda **Vajda**
Wayda Bessenyew **Vajdabesenyő**
Wdvary **Udvari**
Wed **Véd**
Weed **Véd**
Wegh Gyanta **Véggyanta**
Wekerd **Vekerd**

Welenis **Belényes**
Wemer **Vémer**
Werchellew **Vércsorog**
Weresfalwa **Veresfalva**
Wernelth **Verneld**
Wernylth **Verneld**
Wert – – – **Vértes**
Werthes **Vértes**
Werusianusfalua **Veresjánosfalva**
Werusianusfalwa **Veresjánosfalva**
WerusJanusfalwa **Veresjánosfalva**
Werzelogh **Vércsorog**
Wes **Vés**
Wewlghpankotha **Völgypankota**
Weycida **Vajda**
Weyvoda **Vajda**
Wgra **Ugra**
Wgra Iregd **Ugraürögd**
Wgramonustra **Ugramonostora**
Wgramonustura **Ugramonostora**
Wgthelek **Ugtelek**
Wkan **Okány**
Wlwesistfanfalwa **Ölyvesistvánfalva**
Wlwesystfanfalua **Ölyvesistvánfalva**
Wlwesysthfanfalwa **Ölyvesistvánfalva**
Wodaz **Vadászó**
Wodazov **Vadászó**
Wodazow **Vadászó**
Wodosa **Vadasa**
Wodoz **Vadaszt**
Wodozt **Vadaszt**
Wodozth **Vadaszt**
Wogeda **Vajda**
Wolf **Volf**
Wolff **Volf**
Wolko **Valkó**
Wolkou **Valkó**
Wosad **Vasad**
Wosod **Vasad**
Wosyan **Varsány**
Woyada **Vajda**
Woyuoda **Vajda**
Woywoda **Vajda**
Wozfolua **Úzfalva**
Wozfoluia **Úzfalva**
Wozfolwa **Úzfalva**
Wrdugzantho **Ördögszántó**
Wrdug Zanthow **Ördögszántó**
Wrdugzanto **Ördögszántó**
Wrgateg **Ürgeteg**
Wrgeteg **Ürgeteg**
Wruend **Örvényes**
Wruenes **Örvényes**
Wruenyes **Örvényes**
Wrusy **Oros**
Wruzteluk **Orosztelek**
Wrwenusligethe **Örvényesligete**
Ws **Úz**
Wskwleu **Esküllő**
Wskwlew **Esküllő**
Wybrathka **Újbarátka**
Wyez **Újész**
Wyfalu **Újfalu**
Wyfalw **Újfalu**
Wyfalwa **Újfalva**
Wylak **Újlak**
Wylok **Újlak**
Wymer **Vémer**
Wyse **Vise**
Wysemien **Újsemjén**
Wysemsyen **Újsemjén**
Wysemyen **Újsemjén**
Wysimean **Újsemjén**
Wythothy **Újtóti**
Wythoty **Újtóti**
Wyzesgyan **Vizesgyán**
Wzthelek **Úztelek**
Ylye **Illye**
Yohankahaza **Jankaháza**
Yraz **Iráz**
Yrund **Ürögd**
Ysakyl **Zsáka**
Ysou **Izsó**
Ysowlaka **Zsáka**
Yztharij **Esztár**
Zaar **Szár**
Zaboch **Szabolcs**
Zabolch **Szabolcs**
Zabouch **Szabolcs**
Zacal **Szakál**
Zacrol **Szakál**
Zadam **Zsadány**
Zadan **Zsadány**
Zaha **Száka**
Zaka **Száka, Szakál, Zsáka**
Zakadath **Szakadát**
Zakadatt **Szakadát**
Zakal **Szakál**
Zakulhid **Székelyhíd**
Zalaard **Szalárd**
Zalach **Szalacs**
Zalachvelese **Szólátülése**
Zalachy **Szalacs**
Zalachyulese **Szólátülése**
Zalacz **Szalacs**
Zaladmonustura **Szólátmonostora**
Zalancha **Szalonta**
Zaland **Szaránd**
Zalanda **Szalonta**
Zalanta **Szalonta**
Zalantha **Szalonta**
Zalar **Szalárd**
Zalard **Szalárd**
Zalardiensis **Szalárd**
Zalath **Szalacs**
Zaldobachtheleke **Száldobágytelke**
Zaldobag **Száldobágy**

Zaldobagh **Száldobágy**
Zaldobagi **Száldobágy**
Zaldobagiensis **Száldobágy**
Zaldobagy **Száldobágy**
Zaldobalgh **Száldobágy**
Záldobos **Száldobos**
Zaldubachtheleke **Száldobágytelke**
Zaldubag **Száldobágy**
Zaliz **Szalacs**
Zalka **Száka**
Zaloch **Szalacs**
Zalogsamson **Szalóksámson**
Zalonch **Szalacs**
Zalontha **Szalonta**
Zalontta **Szalonta**
Zaloth **Szalacs**
Zalouchsamson **Szalóksámson**
ZalouchSamson **Szalóksámson**
Zamlen **Zomlin**
Zamto **Szántó**
Zamtou **Szántó**
Zanchy **Sáncsi**
Zantho **Szántó**
Zanthou **Szántó**
Zanthov **Szántó**
Zanthow **Szántó**
Zanto **Szántó**
Zantou **Szántó**
Zantow **Szántó**
Zarad **Szalárd, Szaránd**
Zaram **Szarám**
Zarand **Szalárd, Szaránd, Zsadány**
Zarhegh **Sárszeg**
Zaruad **Szarvad**
Zarwad **Szarvad**
Zarzeg **Sárszeg**
Zatha **Szata**
Zavoin **Zavojeny**
Zavoyen **Zavojeny**
Zawoyen **Zavojeny**
Zazfalva **Szászfalva**
Zazfalwa **Szászfalva**
Zazhaza **Szászháza**
Zeb **Szepes**
Zeben **Szeben**
Zebeni **Szeben**
Zebes **Szepes**
Zebus **Szepes**
Zebyn **Szeben**
Zechkedh **Szekcsőd**
Zeckelhid **Székelyhíd**
Zecultelek **Székelytelek**
Zeek **Szék**
Zegchud **Szekcsőd**
Zeheplach **Széplak**
Zek **Szék**
Zekched **Szekcsőd**
Zekchwd **Szekcsőd**
Zekchyed **Szekcsőd**
Zekelhid **Székelyhíd**
Zekelhida **Székelyhíd**
Zekelhyd **Székelyhíd**
Zekelhyda **Székelyhíd**
Zekelhÿda **Székelyhíd**
Zekelihyd **Székelyhíd**
Zekeltelek **Székelytelek**
Zekelthelek **Székelytelek**
Zekelyhid **Székelyhíd**
Zekelyhyd **Székelyhíd**
Zekhthelek **Székelytelek**
Zekul **Székely**
Zekulhid **Székelyhíd**
Zekulhida **Székelyhíd**
Zekulhyd **Székelyhíd**
Zekulhyda **Székelyhíd**
Zekultelek **Székelytelek**
Zekulteluk **Székelytelek**
Zelend **Selénd**
Zelesthe **Szelistye**
Zelesthie **Szelistye**
Zelestye **Szelistye**
Zeleus **Szőlős**
Zelisthie **Szelistye**
Zeltarlo **Széltarló**
Zéltarlo **Széltarló**
Zeltarlow **Széltarló**
Zeltharlo **Széltarló**
Zeltharlow **Széltarló**
Zelus **Szőlős**
Zemlyn **Zomlin**
Zempal **Szentpál**
Zempcze **Szemte**
Zemteluk **Szemtelek**
Zemthe **Szemte**
Zenddyenes **Szentdienes**
Zendyenes **Szentdienes**
Zendyenez **Szentdienes**
Zenfalva **Szénfalva**
Zenfalwa **Szénfalva**
Zengyenis **Szentdienes**
Zentandras **Szentandrás**
Zent Benedek **Szentbenedek**
Zentcozmadomyen **Szentkozmadamján**
Zentelek **Szentelek**
Zentgurg **Szentgyörgy**
Zenthaderyan **Szentadorján**
Zenthandras **Szentandrás**
Zenth Andras **Szentandrás**
Zenthcosma **Szentkozma**
Zenthcozmadamian **Szentkozmadamján**
Zenthcozmadamyan **Szentkozmadamján**
Zenth Damian **Szentdamján**
Zenthdemeter **Szentdemeter**
Zenthdienes **Szentdienes**
Zenthdyenes **Szentdienes**
Zenth dyenes **Szentdienes**
Zenthemreh **Szentimre**
Zenthhyog **Szentjog**
Zenth Iag **Szentjog**
Zenthianus **Szentjános**
Zenthiob **Szentjobb**
Zenthiog **Szentjog**
Zenthiogh **Szentjog**
Zenth Janos **Szentjános**

Zenth-Janos **Szentjános**
Zenth Janoswghra **Szentjánosugra**
ZenthJanus **Szentjános**
Zenth Janus **Szentjános**
Zenthjog **Szentjog**
ZenthJog **Szentjog**
Zenth Jog **Szentjog**
Zenthjogh **Szentjog**
Zenth Jogh **Szentjog**
Zenthkatarene Azzonfalua **Szentkatalinasszonyfalva**
Zenthkatherinaazonfolwa **Szentkatalinasszonyfalva**
Zenthkatherinaazunfalua **Szentkatalinasszonyfalva**
Zenthkatherinaazzonfalwa **Szentkatalinasszonyfalva**
Zenthkozma **Szentkozma**
Zenthkozmadamyan **Szentkozmadamján**
Zenthkozmademyen **Szentkozmadamján**
Zenthkozmah **Szentkozma**
Zenthkyral **Szentkirály**
Zenthlazar **Szentlázár**
Zenthlazlofalva **Szentlászlófalva**
Zenthlewryncz **Szentlőrinc**
Zenthmarthon **Szentmárton**
Zenthmarthun **Szentmárton**
Zenthmarton **Szentmárton**
Zenthmartonfalua **Szentmártonfalva**
Zenthmiclos **Szentmiklós**
Zenthmiklos **Szentmiklós**
Zenthpalteleky **Szentpáltelke**
Zenthpeterzege **Szentpéterszege**
Zenthpeterzegh **Szentpéterszege**
Zenthtelek **Szentelek**
Zenthyag **Szentjog**
Zenthyanus **Szentjános**
Zenthyog **Szentjog**
Zenthyuuan **Szentiván, Szentjános**
Zenthyvanus **Szentjános**
Zenthyvgh **Szentjog**
Zenthywanus **Szentjános**
Zentiob **Szentjobb**
zent iog **Szentjog**
Zent Janos **Szentjános**
Zentjog **Szentjog**
Zentjogh **Szentjog**
Zentlazar **Szentlázár**
Zentmarton **Szentmárton**
Zentmiclows **Szentmiklós**
Zentmiklos **Szentmiklós**
Zent Miklos **Szentmiklós**
Zentt Andras **Szentandrás**
Zenttelek **Szentelek**
Zentth Job **Szentjobb**
Zentth-Mikloss **Szentmiklós**
Zenttimreh **Szentimre**
Zentt Janos **Szentjános**
Zenttjanosugra **Szentjánosugra**
Zenttjogh **Szentjog**
Zenttkozma **Szentkozma**
Zentt Lazar **Szentlázár**
Zentt Peterzegh **Szentpéterszege**
Zeokefalva **Szőkefalva**
Zeokefalwa **Szőkefalva**
Zeoldeo **Zöld(ő)**
Zeoleos **Szőlős**
Zeőchkeőd **Szekcsőd**
Zeőd **Zöld(ő)**
Zeőkefalva **Szőkefalva**
Zeöleős **Szőlős**
Zepes **Szepes**
Zephlak **Széplak**
Zeplak **Széplak**
Zeplok **Széplak**
Zepplak **Széplak**
Zepus **Szepes**
Zerend **Selénd**
Zerep **Szerep**
Zermezev **Szőrmező**
Zeules **Szőlős**
Zeuleus **Szőlős**
Zeulos **Szőlős**
Zevrmezev **Szőrmező**
Zewles **Szőlős**
Zewlews **Szőlős**
Zewlews maior **Nagyszőlős**
Zewlews minor **[Kis]szőlős**
Ziget **Sziget**
Zigeth **Sziget**
Zigethy **Szigeti**
Zigeti **Szigeti**
Zil **Szilas**
Ziltarczia **Sziltarcsa**
Zloueczti **Zlovest**
Zlouest **Zlovest**
Zoad **Szovát**
Zoath **Szovát**
Zobodian **Szabadgyán**
Zobolch **Szabolcs**
Zobowch **Szabolcs**
Zodobag **Száldobágy**
Zohad **Szovát**
Zohanhegh **Szovárhegy**
Zohárhegy **Szovárhegy**
Zohodol **Szohodol**
Zohodoll **Szohodol**
Zolach **Szalacs**
Zolacha **Szalacs**
Zoladmonustra **Szólátmonostora**
Zolard **Szalárd**
Zolathmunustura **Szólátmonostora**
Zolathylusy **Szólátülése**
Zoldobag **Száldobágy**
Zoldubag **Száldobágy**
Zoloch **Szalacs**
Zolocha **Szalacs**

Zolochi **Szalacs**
Zolochý **Szalacs**
Zolos **Szalacs**
Zolosim **Szalacs**
Zolumkw **Sólyomkő**
Zolywmke **Sólyomkő**
Zoman **Szomajom**
Zomani **Szomajom**
Zomayn **Szomajom**
Zomayon **Szomajom**
Zomayonhaza **Szomajomháza**
Zomayun **Szomajom**
Zombathel **Szombathely**
Zombathell **Szombathely**
Zombathely **Szombathely**
Zombathsagh **Szombatság**
Zombatsagh **Szombatság**
Zomlan **Zomlin**
Zomlen **Zomlin**
Zomlun **Zomlin**
Zomlyn **Zomlin**
Zomplyn **Zomlin**
Zoodh **Szód**
Zovarhegy **Szovárhegy**
Zowad **Szovát**
Zowarheges **Szovárhegy**
Zowarhegh **Szovárhegy**
Zowath **Szovát**
Zowatt **Szovát**
Ztaar **Esztár**
Zthaar **Esztár**
Zthana **Sztána**
Zthar **Esztár**
Zucha **Cuca**
Zudus **Szodos**
Zumeyn **Szomajom**
Zumlun **Zomlin**
Zuniogd **Szunyogd**
Zunyogd **Szunyogd**
Zurdok **Szurdok**
Zvnyogd **Szunyogd**
Zwchak **Szucsák**
Zwdan **Zsadány**
Zwkchwd **Szekcsőd**
Zwlws **Szőlős**
Zwnyog **Szunyogd**
Zwnyogd **Szunyogd**
Zwnyogh **Szunyogd**
Zwrdok **Szurdok**
Zyban **Szeben**
Zybyn **Szeben**
Zygeth **Sziget**
Zygethy **Szigeti**
Zygett **Sziget**
Zygety **Szigeti**
Zyl **Szil, Szilas**
Zylas **Szilas**
Zyll **Szil, Szilas**
Zyltarchia **Sziltarcsa**
Zyltarchya **Sziltarcsa**
Zyltarczya **Sziltarcsa**
Zyltarlo **Széltarló**
Zyl Tharcha **Sziltarcsa**
Zymer **Vémer**
Zyrmezev **Szőrmező**
Zytany **Szitányfalva**
Zythaanfalwa **Szitányfalva**
Zywnywgd **Szunyogd**
– *och* **Macs**

Névelemmutató

Adorján *Szentadorján*
ág *Kővág*
alj *Bikal(j), Kőalja, Váralja, Váraljkereki*
András *Szentandrás*
aszó *Hosszúaszó*
asszony *Boldogasszonyfalva, Boldogasszonytelke, Szentkatalinasszonyfalva*
bán *Ivánkabánháza*
bánya *Kisbánya, Rézbánya*
Benedek *Szentbenedek*
Damján *Szentdamján, Szentkozmadamján*
Demeter *Szentdemeter, Vágdemeterfalva*
Dienes *Szentdienes*
Dorog *Nagydorogfélegyház*
Drág *Kurtadrágfalva*
Drágmos *Szakállasdrágmosháza*
egyház *Bánkegyház, Dorogegyháza, Félegyház, Györgyegyháza, Homoroggegyház, Kágyaegyházas, Kerekegyház, Nagydorogfélegyház, Simonegyház*
el *Hidasel, Felsőhidasel*
elő *Fűzelő, Hídelő, Révelő*
ér *Kiskölesér, Kölesér, Nagyér, Nagykölesér, Nyárér*
fa *Apátfája, Patafája*
falu *Ábrányfalva, Albolfalva, Bácsfalva, Barbijánosfalva, Bártfalva, Barzafalva, Békafalva, Bélifalva, Benkefalva, Bocfalva, Bogdánfalva, Bokorfalva, Boldogasszonyfalva, Boldogfalva, Bontafalva, Boroszfalva, Borzafalva, Brátafalva, Bregyelfalva, Cigányfalva, Csátfalva, Cserkefalva, Csikán(y)miklósfalva, Csirlefalva, Csomafalva, Dékánfalva, Dobracsényfalva, Dragánfalva, Dragotafalva, Dusafalva, Dzsoszánfalva, Egyedfalva, Felsőfalva, Forrófalva, Gálosfalva, Gazdagtivadarfalva, Gémfalva, Halmágyfalva, Hantfalva, Illyefalva, Ivánkafalva, Jankafalva, Jánosfalva, Kabafalva, Karácson(y)-(falva), Kaszafalva, Kerekesfalva, Kereszténfalva, Kisfalu, Korpafalva, Kosgyánfalva, Kozmafalva, Krajnikfalva, Kurtadrágfalva, Margittafalva, Martonfalu, Mezőfalva, N(y)égerfalva, Nagyfalu, Nagymihályfalva, Ölyvesistvánfalva, Pantosfalva, Papfalva, Papsztancsulfalva, Patakfalva, Péterpapfalva, Pokolafalva, Rebegefalva, Rózsafalva, Szászfalva, Szénfalva, Szentkatalinasszonyfalva, Szentlászlófalva, Szentmártonfalva, Szitányfalva, Szőkefalva, Szuszafalva, Talpfalva, Tancsfalva, Tatamérfalva, Tatárfalva, Topafalva, Tormafalva, Tótfalu, Tótfalva, Törpefalva, Tövisfalva, Turbolyafalva, Újfalu, Újfalva, Úzfalva, Vágdemeterfalva, Vajdafalva, Vásznasfalva, Veresfalva, Veresjánosfalva*
falud *Kisfalud*
fél *Nagydorogfélegyház*
fenyér *Bélfenyér*
fi(ú) ~ fi(a) *Betfia, Ernefiaistvánpályija*
fő *Botfő, Körösfő, Kútfő, Ligetfő, Sárfő, Tasádfő, Tatárospatakfő*
föld *Györgyfölde*
György *Szentgyörgy*
hát *Kecskehát*
ház *Ábrányháza, Andaháza, Bánháza, Bazracaháza, Benkeháza, Bodóháza, Bogyiszlóháza, Csarnóháza, Csontaháza, Dancsháza, Dobracsényháza, Dorogháza, Fülöpháza, Gálosha-*

za, Gyakháza, Gyéresháza, Hemeháza, Hencháza, Ilylyeháza, Ivánkabánháza, Ivánkaháza, Jankaháza, Józsefháza, Keseháza, Kozmaháza, Ladaháza, Lőkösháza, Macháza, Moróháza, Mácsaháza, Marcelháza, Mátéháza, Miriszlóháza, Péterháza, Szakállasdrágmosháza, Szászháza, Szomajomháza, Tiszaipálháza, Topaháza, Tótlászlóháza, Úzháza

hegy *Szovárhegy*

hely *Péntekhely, Szombathely, Vásárhely*

híd *Alsóhidasel, Bócshida, Cséfán[hida], Csekehida, Diószeghídvége, Felsőhidasel, Henchida, Hídköszőlős, Pelbárthida, Sálhida, Sárosbócshida, Székelyhíd, Tamáshida*

Imre *Szentimre*

István *Ernefiaistvánpályija, Ölyvesistvánfalva*

Iván *Szentiván*

János *Barbijánosfalva, Szentjános, Szentjánosugra, Veresjánosfalva*

jó *Berettyó, Hévjó*

jobb *Szentjobb*

jog *Szentjog*

Katalin *[Szentkatalin], Szentkatalinasszonyfalva*

kenéz *Kelemenkenézpestese*

kerek *Csehkereki, Méhkerék, Ökörkerék, Simonkereke, Tancskereke, Tótkereke, Tölgykerék, Váraljkereki*

király *Szentkirály*

Kozma *Szentkozma, Szentkozmadamján*

kő *Pontoskő, Sólyomkő*

köles *Kiskölesér, Nagykölesér*

köz *Hídközszőlős*

kút *Brajkuta, Disznókút, Köbölkút*

lak *Bánlaka, Baromlak, Dojalaka, Ecsénlaka, Floralaka, Györklaka, Illyéslaka, Marótlaka, Mezőújlak, Pénteklaka, Pósalaka, Széplak, Újlak, Újlakfalva, Zsáka, Izsólaka*

László *[Szentlászló], Szentlászlófalva, Tótlászlóháza*

Lázár *Szentlázár*

liget *Hosszúliget, Kerekliget, Kótliget, Örvényesligete*

Lőrinc *Szentlőrinc*

lyuk *Báboclyuka, Borzlik, Ravaszlik*

Magdolna *Máriamagdolna*

malom *Apamalma, Macsmolna*

Márton *Szentmárton, Szentmártonfalva*

mező *Almamező, Belmező, Harangmező, Jofamező, Királymezeje, Nyírmező, Papmező, Szőrmező*

Mihály *Nagymihályfalva, Szentmihály*

Miklós *Csikán(y)miklósfalva, Kiszentmiklós, Rétszentmiklós, Szentmiklós*

monostor *Ábránymonostora, Almásmonostora, Egyedmonostora, Gáborjánmonostora, Gyerőmonostora, Szerepmonostora, Szólátmonostora, Ugramonostora*

Pál *Szentpál, Szentpáltelke, Tiszaipálháza*

palota *Derzspalotája*

pap *Péterpapfalva*

parlag *Izsóparlaga*

patak *Alsófeketepatak, Alsópatak, Andacspataka, Beznyepataka, Cséklyepataka, Farkaspataka, Feketepatak, Gyapjúpataka, Hontpataka, Iharpataka, Kabaláspatak, Libánpatak, Nagypatak, Tatárospatakfő, Tatárpatak*

Péter *Szentpéterszege*

rév *Kőrév, Kövesdrév, Lórév*

ság *Szombatság*

sok *Belsok*

szarm *Fövenyszarm*

szeg *Almaszege, Bakonszeg, Diószeg, Diószeghídvége, Forrószeg, Kengyelszeg, Körösszeg, Malomszeg, Nyárszeg, Sárszeg, Szentpéterszege*

szent *Kisszentmiklós, Mindszent, Rétszentmiklós*

sziget *Kérsziget, Malomsziget*

szil *Negyvenszil*

Sztancsul *Papsztancsulfalva*

tarló *Széltarló*

telek *(Churchas)telke, Almatelke, Ambreustelek, Ároktelek, Bálinttelke, Besenyőtelek, Bibatelke, Boldogasszonytelke, Borostelek, Csehtelek, Csejtelek, Csépestelek, Csősztelek, Dántelek, Dióstelek, Füzestelek, Gyeptelek, Györgytelke, Hidastelek, Ikertelke, Kaszatelek, Kávástelek, Keresztúrtelek, Kistelegd, Ladánytelke, Lovastelek, Martontelke, Mezőtelek,*

Mikolatelke, Nadálytelke, Nadánytelek, Nádastelek, Oláhtelek, Orosztelek, Poklostelek, Sastelek, Száldobágytelke, Székelytelek, Szemtelek, Szentelek, Szentpáltelke, Szilitelek, Tárnoktelke, Topatelke, Tóttelek, Udvarnoktelek, Ugtelek, Úztelek, Várvíztelke

Tivadar *Gazdagtivadarfalva*
tó *Fejértó, Feketető, Mocstó*
tövis *Pósatövise*
új *Mezőújlak*
úr *Keresztúr, Keresztúrtelek*
ülés *Bálintülése, Battyánülése, Gyarmánülése, Harápsülés, Martonülése, Péntekülése, Péterülése, Szólátülése*
vár *Biharvár, Rényvár(a), Sebesvár*
várad *Bihar[várad], [Nagyvárad]*
vásár *Asszonyvására*
vég *Diószeghídvége*
víz *Várvize, Várvíztelke*
völgy *[Feketevölgy], Sitervölgy*

Irodalom

ABAFFY ERZSÉBET (1955), Az *l* hiátustöltőről: *MNy.* 51: 213–218.

AnjouOklt. = *Anjou-kori oklevéltár. Documenta Res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustranta.* Szerk. KRISTÓ GYULA. Bp.,–Szeged. 1990–.

Anjou-Okm. = *Anjoukori okmánytár. Codex diplom. Hungaricus Andegavensis. I–VI.* Szerk. NAGY IMRE. Bp., 1878–1891. VII. Szerk. TASNÁDI NAGY GYULA. Bp., 1920.

ÁSz. = FEHÉRTÓI KATALIN, *Árpád-kori személynévtár (1000–1301).* Bp., 2004.

ÁÚO. = *Árpádkori új okmánytár. I–XII.* Közzé teszi WENZEL GUSZTÁV. Pest (később Bp.,), 1860–1874.

BAKOS FERENC (1982), *A magyar szókészlet román elemeinek története.* Bp.,

BAKOS JÓZSEF (1970), A *szëg* köznév alak- és jelentésváltozatai hely- és személyneveinkben: *NytudÉrt.* 70: 50–55.

BALÁZS ÉVA (1939), *Kolozs megye kialakulása.* Település- és népiségtörténeti értekezések 3. Bp.,

BALOGH JOLÁN (1982), *Varadinum. Várad vára.* Bp.,

Bánffy = *Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez I–II.* Szerk. VARJÚ ELEMÉR–IVÁNYI BÉLA. Bp., 1908–1928.

BÁRCZI GÉZA (1938), *A magyar nyelv francia jövevényszavai.* Bp.,

BÁRCZI GÉZA (1951), *A Tihanyi Alapítólevél mint nyelvi emlék.* Bp.,

BÁRCZI GÉZA (1958), *Magyar hangtörténet.* Bp.,

BÁRCZI GÉZA–BENKŐ LORÁND–BERRÁR JOLÁN (1967), *A magyar nyelv története.* Bp.,

D. BARTHA KATALIN (1958), *Magyar történeti szóalaktan. II. A magyar szóképzés története.* Bp.,

BÁTKY ZSIGMOND (1922), Ik, Ika: *Föld és ember* (2): 239–242.

BENKŐ LORÁND (1948), Lok: *MNy.* 44: 52.

BENKŐ LORÁND (1950), *-ka, -ke* képzős helységneveink kérdéséhez: *MNy.* 46: 143–145.

BENKŐ LORÁND (1957), *Magyar nyelvjárástörténet.* Bp.,

BENKŐ LORÁND (1980), *Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegemlékei.* Bp.,

BENKŐ LORÁND (1996), Ómagyar kori helyneveink vizsgálatának néhány szempontjáról, különös tekintettel a település- és népességtörténeti kutatásokra: *NÉ.* 18: 5–14.

BENKŐ LORÁND (1997a), Tokaj – és kapcsolt nevei. In: *Nyíri Antal kilencvenéves.* Szerk. BÜKY LÁSZLÓ. Szeged. 29–36.

Irodalom

BENKŐ LORÁND (1997b), Megjegyzések a Begej névhez. (Adalékok a székelység történetéhez.) In: *Szavak – nevek – szótárak. Írások Kiss Lajos 75. születésnapjára.* Szerk.: KISS GÁBOR–ZAICZ GÁBOR. Bp., 62–70.

BENKŐ LORÁND (1998a), Adalékok a bihari székelység történetéhez. In: UŐ, *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról.* Bp., 139–147.

BENKŐ LORÁND (1998b), A szlávok népnevei Anonymusnál és ómagyar nyelvi hátterük. In: UŐ, *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról.* Bp., 58–75.

BENKŐ LORÁND (1998c), Helynév–személynév–történés korrelációjának szerepe P. magiszter munkamódszerében. In: UŐ, *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról.* Bp., 11–39.

BENKŐ LORÁND (1998d), Hímesudvar – Kőrév – Tokaj. In: UŐ, *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról.* Bp., 162–169.

BENKŐ LORÁND (2003), Megjegyzések a *Petlend* helynevek történetéhez. In: UŐ, *Beszélnek a múlt nevei. Tanulmányok az Árpád-kori tulajdonnevekről.* Bp., 200–204.

BENKŐ LORÁND (2004), Az ómagyar *-j, -aj/-ej* helységnévképző: *MNy.* 100: 406–419.

BERRÁR JOLÁN (1952), *Női nevek 1400-ig.* MNyTK. 80. sz.

BERTA ÁRPÁD (1991), Török eredetű törzsneveink: *NyK.* 92: 3–40.

BERTA ÁRPÁD (1997), Eltérő nézetek a magyar törzsnevek eredetéről. In: *Honfoglalás és nyelvészet.* Bp., 211–221.

BesztSzj. = *Besztercei szójegyzék. 1395 k.* Kiadva: FINÁLY HENRIK, A besztercei szószedet. Bp., 1892.

BpO. = *Budapest történetének okleveles emlékei III/1.* Szerk. KUMOROVITZ L. BERNÁT. Bp., 1963.

Bunyitay = BUNYITAY VINCE, *A Váradi püspökség története alapításától a jelenkorig I–III.* Nagyvárad, 1883–1884.

CDES. = *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae I–.* Ad edendum praeparavit RICHARD MARSINA. Bratislavae 1971–.

ComBih. = HELLER, GEORG, *Comitatus Bihariensis.* Die historischen Orstnamen von Ungarn. Band 20. München, 1986.

Constantinescu = CONSTANTINESCU, N. A., *Dicţionar onomatic romînesc.* Bucureşti, 1963.

Cs. = CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I–III., V.* Bp., 1890–1913.

Csáky = *Oklevéltár a gróf Csáky család történetéhez I/1–2.* A körösszegi és adorjáni gróf Csáky család története. I. Oklevéltár. Bp., 1919.

D. = DÁVID ZOLTÁN, *Az 1598. évi házösszeírás.* Bp., 2001.

DA. = *A dömösi prépostság adománylevele.* Kiadja: SZABÓ DÉNES. MNy. 32. (1936): 54–7, 130–5, 203–6.

DHA. = *Diplomata Hungariae Antiquissima I. 1000–1131.* Edendo operi prae-

fuit GEORGIUS GYÖRFFY. Bp., 1992.
Dicț. =*Dicționar romîn-maghiar I–II.* Red. BELA KELEMEN. 1964.
DocVal. = *Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustrantia usque ad annum 1400 p. Christum.* Études sur l'Europe Centre-Orientale 29. Curante Emerico Lukinich et adiuvante Ladislao Gáldi ediderunt ANTONIUS FEKETE NAGY et LADISLAUS MAKKAI. Bp., 1941.
DTS. = *Drevnet[rkskij slovar. Leningrad,* 1969.
EH. = SZABÓ M. ATTILA, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára. I–II.* Csíkszereda, 2003.
Entz = ENTZ GÉZA, *Erdély építészete a 11–13. században.* Kolozsvár, 1994.
EO. = *Erdélyi okmánytár. Oklevelek, levelek és más írásos emlékek Erdély történetéhez I.* Bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel regesztákban közzéteszi JAKÓ ZSIGMOND. Bp., 1997.
ETSz. = GOMBOCZ ZOLTÁN–MELICH JÁNOS, *Magyar etymológiai szótár. I. köt.* Bp., 1914–1930. *II. köt.* 1934–1944.
F. = *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. I–XI.* Studio et opera GEORGII FEJÉR. (in 43. vol.). Budae, 1829–1844.
FEHÉRTÓI KATALIN (1969), *A XIV. századi megkülönböztető nevek.* NytudÉrt. 68. sz.
FEHÉRTÓI KATALIN (1971), Korai községi előfordulások levelesített gonosztevők nevében: *MNy.* 67: 233–235.
FEHÉRTÓI KATALIN (2004), A *Pokaj* helynév eredete és az ómagyar kor *-j ~ -aj/-ej* helynévképző: MNy. 100: 75–9.
FÉNYES ELEK (1851), *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betürendben körülményesen leiratik. I–IV.* Pesten.
FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára. 1–2.* Negyedik, bővített és javított kiadás. Bp., 1988.
FUTAKY ISTVÁN (1991), Kérdések egy Árpád-kori helynév körül. In: *Emlékkönyv Benkő Loránd hetvenedik születésnapjára. Írták tisztelői, barátai és tanítványai.* Szerk. HAJDÚ MIHÁLY–KISS JENŐ. Bp., 192–197.
FUTAKY ISTVÁN (2001), *Nyelvtörténeti vizsgálatok a Kárpát-medencei avar-magyar kapcsolatok kérdéséhez.* Bp.,
GALAMBOS LÁSZLÓ (1942), *A szentírási eredetű személynevek a Váradi Regestrumban.* MNyTK. 64. sz.
GOMBOCZ ZOLTÁN (1915), *Árpád-kori török személyneveink.* MNyTK. 16. sz.
Gy. = GYÖRFFY GYÖRGY, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. I.* Bp., 1963., *II.* és *III.* Bp., 1987.
GYÓNI MÁTYÁS (1943), *A magyar nyelv görög feljegyzéses szórványemlékei.* Bp.,
GYÖRFFY GYÖRGY (1958), A magyar nemzetségtől a vármegyéig, a törzstől az országig I.: *Századok* 92: 12–87.
GYÖRFFY GYÖRGY (1959), *Tanulmányok a magyar állam eredetéről.* Bp.,

Irodalom

GYÖRFFY GYÖRGY (1960), A magyar törzsi helynevek. In: *Névtudományi vizsgálatok.* A Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtudományi Konferenciája. 1958. PAIS DEZSŐ közreműködésével szerk. MIKESY SÁNDOR. Bp., 27–34.

GYÖRFFY GYÖRGY (1961), A tatárjárás pusztításának nyomai helyneveinkben. In: *Emlékkönyv a túrkevei múzeum fennállásának 10. évfordulójára.* Szerk. GYÖRFFY LAJOS. Túrkeve.

GYÖRFFY GYÖRGY (1972), Az Árpád-kori szolgálónépek kérdéséhez: *Történelmi Szemle.* 15: 261–321.

GYÖRRFY GYÖRGY (1977), *István király és műve.* Bp.,

GYÖRFFY GYÖRGY (1990), *A magyarság keletei elemei.* Bp.,

GYÖRFFY ISTVÁN (1913/1942), A feketekörös-völgyi magyarság települése. Az erdélyi magyarság eredete. In: *Magyar nép – magyar föld.* Bp. 265–357.

GYÖRFFY ISTVÁN (1915/1942), Dél Bihar népesedési és nemzetiségi viszonyai negyedfélszáz év óta. In: *Magyar nép – magyar föld.* Bp. 359–392.

H. = *Hazai Okmánytár I–V.* Kiadják: NAGY IMRE–PAUR IVÁN–RÁTH KÁROLY–VÉGHELY DEZSŐ. Győr, 1865–1873. *VI–VIII.* Kiadják: IPOLYI AROLD–NAGY IMRE–VÉGHELY DEZSŐ. Bp., 1876–1891.

HA 1. = *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból 1. Abaúj–Csongrád vármegye.* Debrecen, 1997. Közzéteszi: HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA.

HA 2. = *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból 2. Doboka–Győr vármegye.* Debrecen, 1999. Közzéteszi: HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA.

HAJDÚ MIHÁLY (2003), *Általános és magyar névtan.* Bp.,

HASz. = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.* I–XXIII. Zagreb, 1880–1976.

HECKENAST GUSZTÁV (1970), *Fejedelmi (királyi) szolgálónépek a korai Árpád-korban.* Bp.,

Héderváry = *A Héderváry család oklevéltára I–II.* Közli RADVÁNSZKY BÉLA–RADVÁNSZKY LEVENTE. Bp., 1909–1922.

HEFTY GYULA ANDOR (1911), A térszíni formák nevei a magyar népnyelvben: *Nyr.* 40: 155–169.

HEGEDŰS ATTILA (1985), Némedi: *NÉ.* 10: 3–7.

HOFFMANN ISTVÁN (2004), Az oklevelek helynévi szórványainak nyelvi hátteréről. In: *Helynévtörténeti tanulmányok 1.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 9–61.

HOFFMANN ISTVÁN–KIS TAMÁS (1996), *Bihar vármegye I. Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából 1864.* Debrecen.

HOFFMANN ISTVÁN–KIS TAMÁS (1998), *Bihar vármegye II. Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából 1864.* Debrecen.

HOkl. = *Hazai Oklevéltár. 1234–1536.* Szerk. NAGY IMRE–DEÁK FARKAS–NAGY GYULA. Bp., 1879.

HORGER ANTAL (1905), Névmagyarázatok. Esküllő, Esküküllő: *MNy.* 1: 367–370.
HORGER ANTAL (1938), Szőnyeg, szemöldök: *MNy.* 34: 247–249.
HORGER ANTAL (1943), Pó: *MNy.* 39: 379–380.
INCZEFI GÉZA (1960), *Szeged környékének földrajzi nevei.* NytudÉrt. 22. sz.
IORDAN, IORGU, *Toponimia românească.* Bucureşti, 1963.
JAKÓ ZSIGMOND (1940), *Bihar megye a török pusztítás előtt.* (Település- és népiségtörténeti értekezések 5.) Bp.,
JANITSEK JENŐ (1999), Egyes román eredetű földrajzi nevek osztályozásának problémái: *NÉ.* 21: 159–163.
JUHÁSZ DEZSŐ (1980), A *Harang* helyneveinkben: *NÉ.* 3: 3–11.
JUHÁSZ DEZSŐ (1988), *A magyar tájnévadás.* NytudÉrt. 126. sz. Bp.,
K. SAL ÉVA (1958), Magyar vonatkozású finnugor szófejtések. (1945–57): *MNy.* 54: 387–399.
Kállay = *A nagykállói Kállay-család levéltára I–II.* A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Kiadványai 1–2. Bp., 1943.
KÁLMÁN BÉLA (1965), Egyek. Furta. Váncsod: *MNy.* 61: 343–345.
KÁLMÁN BÉLA (1967), A népetimológia helységneveinkben: *Nyr.* 91: 1–11.
KÁLMÁN BÉLA (1989), *Nevek világa.* Negyedik, átdolgozott kiadás. Debrecen.
KARÁCSONYI JÁNOS (1905), Névmagyarázatok. Albis: *MNy.* 1: 274–275.
KARÁCSONYI JÁNOS (1923), Gyán: *MNy.* 19: 27–29.
Károlyi = *A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára I–V. Codex Diplomaticus comitum Károlyi de Nagy-Károly.* Sajtó alá rendezi GÉRESI KÁLMÁN. Bp., 1882–1897.
KÁZMÉR MIKLÓS (1956), Egy tulajdonnevünk életrajza. In. *Emlékkönyv Pais Dezső hetvenedik születésnapjára.* Szerk. BÁRCZI GÉZA–BENKŐ LORÁND. Bp., 419–426.
KÁZMÉR MIKLÓS (1970), *A »falu« a magyar helynevekben.* Bp.,
KERTÉSZ MANÓ (1939), A magyar helynévadás történetéből: *Nyr.* 68: 33–39, 67–77.
KISS LAJOS (1976), *Szláv tükörszók és tükörjelentések a magyarban.* NytudÉrt. 92. sz.
KISS LAJOS (1979), Székelyföldi víz- és helységnevek: *Nyr.* 103: 364–368.
KISS LAJOS (1982a), Régi földrajzi nevek, régi térképek: *Nyr.* 106: 477–483. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 22–30.
KISS LAJOS (1982b), Különös földrajzi nevek: *Nyr.* 106: 219–233. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 7–21.
KISS LAJOS (1984), Fenőkővel kapcsolatos földrajzi nevek: *Nyr.* 108: 236–240. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 30–34.
KISS LAJOS (1988), Magyarország földrajzi és társadalmi arculata az Árpád-korban: *MNy.* 84: 129–55. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 227–254.

KISS LAJOS (1990a), Kalugyer: *Nyr.* 86: 455–457.
KISS LAJOS (1990b), Középkori földrajzi nevek magyarázata: *MNy.* 86: 161–172.
KISS LAJOS (1992a), A magyarság legkorábbi nyomai a Délvidék helységneveiben: *MNy.* 88: 410–421. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 62–73.
KISS LAJOS (1992b), Erdély a helynevek tükrében: *Nyr.* 116: 90–94. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 50–55.
KISS LAJOS (1992c), Cuius regio, eius nomen?: *Magyar Tudomány* 37/2: 129–135. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 55–62.
KISS LAJOS (1994), A Felvidék víznevei: *MNy.* 90: 1–19. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 73–93.
KISS LAJOS (1995), *Földrajzi neveink nyelvi fejlődése.* NytudÉrt. 139. sz. Részletek in: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 207–226.
KISS LAJOS (1996), A Kárpát-medence régi helynevei: *Nyr.* 120: 440–450. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 104–116.
KISS LAJOS (1997a), Erdély vízneveinek rétegződése. In: *Honfoglalás és nyelvészet.* Szerk. KOVÁCS LÁSZLÓ–VESZPRÉMY LÁSZLÓ. Bp., 199–210. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 149–159.
KISS LAJOS (1997b), Korai magyar helységnévtípusok. In: *Honfoglalás és nyelvészet.* Szerk.: KOVÁCS LÁSZLÓ–VESZPRÉMY LÁSZLÓ. Bp., 177–87. Újraközlése: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 133–140.
KISS LAJOS (1999), A honfoglalás és a letelepedés a földrajzi nevek tükrében. In: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Piliscsaba, 1999. 96–103.
KMHsz. = *Korai magyar helynévszótár 1. Abaúj–Csongrád vármegye.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN. Debrecen, 2005.
Knauz = KNAUZ NÁNDOR, *A Garam-melletti szentbenedeki apátság. I.* Bp., 1890.
KNIEZSA ISTVÁN (1938), Magyarország népei a XI-ik században. In: *Emlékkönyv Szent István király halálának kilencszázadik évfordulóján.* Szerk. SERÉDI JUSZTINIÁN. Bp., II, 365–472.
KNIEZSA ISTVÁN (1939), Balogh Ödönnek: *MNy.* 35: 135.
KNIEZSA ISTVÁN (1940), A szláv szókezdő *lju-* magyar megfelelései: *MNy.* 36: 19–22.
KNIEZSA ISTVÁN (1941a), Az Ecsedi-láp környékének szláv eredetű helynevei: *MNny.* 4: 196–232.
KNIEZSA ISTVÁN (1941b), Bárczi Géza: Magyar szófejtő szótár. Bp., 1941. Ismertetés: *MNy.* 37: 283–286.

KNIEZSA ISTVÁN (1942), *Erdély víznevei.* Kolozsvár.
KNIEZSA ISTVÁN (1943), Keletmagyarország helynevei. In: *Magyarok és románok. I–II.* Szerk. DEÉR JÓZSEF–GÁLDI LÁSZLÓ. Bp., I, 111–313.
KNIEZSA ISTVÁN (1944), *A párhuzamos helynévadás.* Bp.,
KNIEZSA ISTVÁN (1952), *Helyesírásunk története a könyvnyomtatás koráig.* Bp.,
KNIEZSA ISTVÁN (1960), A szlovák helynévtípusok kronológiája. In: *Névtudományi vizsgálatok.* A Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtudományi Konferenciája. 1958. 19–26.
KNIEZSA ISTVÁN (1974), *A magyar nyelv szláv jövevényszavai. I–II.* Második kiadás. Bp.,
KOMORÓCZY MIKLÓS (1903), Népnyelvi hagyományok: *Nyr.* 32: 520–526.
KRISTÓ GYULA (1973), Szentkirály: *MNy.* 74: 475–480.
KRISTÓ GYULA (1976), *Szempontok korai helyneveink történeti tipológiájához.* Acta Historica Szegediensis Tomus LV. Szeged.
KRISTÓ GYULA (1983), *Tanulmányok az Árpád-korról.* Bp.,
KRISTÓ GYULA (1996), *A székelyek eredete.* Szeged.
KRISTÓ GYULA (2003a), *Nem magyar népek a középkori Magyarországon.* Bp.,
KRISTÓ GYULA (2003b), A *székely* népnév első vokálisának milyenségéről: MNy. 99: 468–70.
KRISTÓ GYULA–MAKK FERENC–SZEGFŰ LÁSZLÓ (1973, 1974), *Adatok „korai" helyneveink ismeretéhez. I–II.* Acta Historica Szegediensis Tomus XLIV, XLVIII. Szeged.
KUBINYI FERENC (1889), Magyar keresztnevek: *Nyr.* 18: 86–89.
KUBÍNYI LÁSZLÓ (1953), A *roh* színnév tulajdonneveinkben: *MNy.* 49: 409–419.
Lelkes = *Magyar helységnév-azonosító szótár.* Szerk. LELKES GYÖRGY. Második, bővített és javított kiadás. Baja, 1998.
Lipszky = LIPSZKY, JOHANNES, *Mappa generális regni Hungariae.* Pesthini, 1806.
B. LŐRINCZY ÉVA (1962), *Képző- és névrendszertani vizsgálódások. Az -s ~ -cs képzővel alakult névanyag az ómagyarban.* NytudÉrt. 33. sz.
MAKKAI LÁSZLÓ (1947), A Csallóköz településtörténeti vázlata: *Századok* 81: 109–135.
MAKSAI FERENC (1940), *A középkori Szatmár megye.* Bp.,
MELICH JÁNOS (1903–1905), *Szláv jövevényszavaink I/1–2.* Bp.,
MELICH JÁNOS (1906), Velence: *MNy.* 2: 212–214.
MELICH JÁNOS (1909), Nandorfejérvár: *MNy.* 5: 165–167.
MELICH JÁNOS (1914), Keresztneveinkről: *MNy.* 10: 97–107, 149–156, 193–199, 249–255.
MELICH JÁNOS (1915–1917), Egy fejezet a történeti magyar hangtanból: *NyK.* 44: 117–172.

MELICH JÁNOS (1923), A helyneveink egy csoportjáról: *MNy.* 19: 105–111, 137–142.
MELICH JÁNOS (1925–1929), *A honfoglaláskori Magyarország.* Bp.,
MELICH JÁNOS (1927), Doboka: *MNy.* 23: 240–245.
MELICH JÁNOS (1956), A *-da, -de* képzőről. In: *Emlékkönyv Pais Dezső hetvenedik születésnapjára.* Szerk. BÁRCZI GÉZA és BENKŐ LORÁND. Bp., 155–160.
MELICH JÁNOS (1963), A *Szeben* nevek: *NytudÉrt.* 41. sz.: 75–88.
MÉSZÖLY GEDEON (1928), *Szoptani, *csúsztani, *buktani: *MNy.* 24: 307–310.
MEZŐ ANDRÁS (1966), Nyíregyháza: *MNyj.* 12: 137–143.
MEZŐ ANDRÁS (1989), A típusváltás: *MNyTK.* 183. sz.: 143–146.
MEZŐ ANDRÁS (1992), Szentkirályszabadja és társai: *MNyj.* 30: 25–35.
MEZŐ ANDRÁS (1993a), A helynevek új kézikönyve: *MNy.* 89: 1–10.
MEZŐ ANDRÁS (1993b), Egyszeri helységnevek a középkorban: *NÉ.* 15: 232–235.
MEZŐ ANDRÁS (1996), *A templomcím a magyar helységnevekben. (11–15. század)* Bp.,
MEZŐ ANDRÁS (1999), *Adatok a magyar hivatalos helységnévadáshoz.* Nyíregyháza.
MEZŐ ANDRÁS (2003), *Patrocíniumok a középkori Magyarországon.* Bp.,
MEZŐ ANDRÁS–NÉMETH PÉTER (1972), *Szabolcs-Szatmár megye történeti-etimológiai helységnévtára.* Nyíregyháza.
MIKESY SÁNDOR (1940), *Szabolcs vármegye középkori víznevei*. MNyTK. 53. sz.
MNy. = *Magyar Nyelv.* A Magyar Nyelvtudományi Társaság folyóirata. Bp., 1905–
MNyTK. = *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai.*
MOLLAY KÁROLY (1982), *Német–magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig.* Bp.,
MOÓR ELEMÉR (1930), Die slawischen Ortsnamen der Theissebene: *ZONF.* 6: 3–37, 105–140.
MOÓR ELEMÉR (1944), A honfoglaló magyarság megtelepülése és a székelyek eredete. Szeged.
MOÓR ELEMÉR (1947), Küküllő: *MNy.* 43: 127–132.
MOÓR ELEMÉR (1954), A magyar lótenyésztési és lovasterminológia szláv elemei szó-, nép- és művelődéstörténeti szempontból: *MNy.* 50: 67–76.
MOÓR ELEMÉR (1969), A pásztorfélék elnevezései nyelvünkben: *MNy.* 65: 322–326.
MoTört. = *Magyarország története. I/1–2.* Második, változatlan kiadás. Főszerk. SZÉKELY GYÖRGY. Bp., 1987.
MSzFgrE. = *A magyar szókészlet finnugor elemei. Etimológiai szótár.* Főszerk. LAKÓ GYÖRGY. Szerk. RÉDEI KÁROLY. Munkatársak: ERDÉLYI ISTVÁN, GULYA JÁNOS, K. SAL ÉVA, VÉRTES EDIT. *I–III.* Bp., 1967–1978.

MTsz. = SZINNYEI JÓZSEF, *Magyar tájszótár. I–III.* 1893–1901.
NAGY GÉZA (1910), A magyar nemzetségek. *Turul.* XXVIII: 18–32, 52–65.
NEMES MAGDOLNA (1995), *Földrajzi köznevek állományi vizsgálata.* Debrecen. Kézirat.
NÉMETH GYULA (1925), Debrecen nevének eredete: *MNy.* 21: 273–274.
NÉMETH GYULA (1958), A *talmács* szó történetéhez: *NyK.* 60: 127–132.
NÉMETH GYULA (1991), *A honfoglaló magyarság kialakulása.* Második, bővített és átdolgozott kiadás. Bp.,
NÉMETH PÉTER (1997), *A középkori Szabolcs megye települései.* Nyíregyháza.
NYÍRI ANTAL (1980), A *hosszú* és az *aszó*, *asszú* tőtörténeti tanulságai: *NytudÉrt.* 104. sz. 607–617.
NyIrK. = *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények.* Folyóirat. Kolozsvár.
NYIRKOS ISTVÁN (1987), *Az inetimologikus mássalhangzók a magyarban.* Debrecen.
NYIRKOS ISTVÁN (1993), *Az inetimologikus magánhangzók a magyarban.* Debrecen.
NyK. = *Nyelvtudományi Közlemények.* Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvosztályának (utóbb: Nyelvtudományi) Bizottsága. Bp., 1962–.
Nyr. = *Magyar Nyelvőr.* A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi (utóbb: Nyelvművelő) Bizottságának folyóirata. Bp., 1972–1940. 1945–.
NySz. = SZARVAS GÁBOR–SIMONYI ZSIGMOND, *Magyar nyelvtörténeti szótár a legrégibb nyelvemlékektől a nyelvújításig. I–III.* Bp., 1890–1893.
NytudÉrt. = *Nyelvtudományi Értekezések.*
OklSz. = SZAMOTA ISTVÁN–ZOLNAI GYULA, *Magyar oklevél-szótár. Pótlék a Magyar Nyelvtörténeti Szótárhoz.* Bp., 1902–1906.
ÓmOlv. = JAKUBOVICH EMIL–PAIS DEZSŐ, *Ó-magyar olvasókönyv.* Pécs 1929.
Ortvay = ORTVAY TIVADAR, *Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején a pápai tizedjegyzékek alapján feltüntetve. Geographia ecclesiastica Hungariae ineunte saeculo XIV° e tabulis rationes collectorum pontificiorum a. 1281–1375. referentibus eruta digesta illustrata. I/1–2.* Bp., 1891–1892.
PAIS DEZSŐ (1914), „Sok" mint falunév-képző: *MNy.* 10: 255–259.
PAIS DEZSŐ (1917), Ürgeteg: *MNy.* 13: 230–231.
PAIS DEZSŐ (1918), Sukoró és Homorog: *MNy.* 14: 67–70.
PAIS DEZSŐ (1922), Régi személyneveink jelentéstana: *MNy.* 18: 26–34, 93–100.
PAIS DEZSŐ (1955), A magyar *ly* hang kérdéséhez: *NytudÉrt.* 6: 3–16.
PAIS DEZSŐ (1956), A búcsú és a szabad: *MNy.* 52: 265–271.
PAIS DEZSŐ–RÁSONYI NAGY LÁSZLÓ (1929), Kál és társai: *MNy.* 25: 121–128.
PESTI JÁNOS (1969), Földrajzi neveink *alsó-, felső- (~ al-, fel-)* helyzetviszonyító elemei: *Nyr.* 93: 229–231.
Petrovici = PETROVICI, EMIL, *Studii de dialectologie şi toponimie.* Bucureşti, 1970.

PRT = *A pannonhalmi Szent Benedek-rend története.* Szerk. ERDÉLYI LÁSZLÓ, később SÖRÖS PONGRÁC. I–V., VII–XII. Bp., 1902–1912. VI/1–2. Bp., 1916.
RÁSONYI NAGY LÁSZLÓ (1927), Bokor és bakony: *MNy.* 23: 561–571.
RDES. = *Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae I–.* Bratislavae, 1980–.
RegArp. = *Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke.* I–II/1. Szerk. SZENTPÉTERY IMRE. Bp., 1923–1943. II/2–3. Szerk. SZENTPÉTERY IMRE–BORSA IVÁN. Bp., 1961. II/4. Szerk. BORSA IVÁN. 1987.
REUTER CAMILLO (1973), Cserke: *MNy.* 69: 222–224.
RMCsSz. = KÁZMÉR MIKLÓS (1993), *Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század.* Bp.,
SIMONYI ZSIGMOND (1911), A tővégi orrhangok történetéhez: *Nyr.* 40: 241–248.
ŠMILAUER, VLADIMÍR (1970), *Příručka slovanské toponomastiky. Handbuch der slawischen Toponomastik.* Praha.
SOLYMOSI LÁSZLÓ (1997), *Dusnok* neveink előfordulásai a középkori Magyarországon. In: *Szavak – nevek – szótárak. Írások Kiss Lajos 75. születésnapjára.* Szerk. KISS GÁBOR–ZAICZ GÁBOR. Bp., 372–386.
Sreznevskij = SREZNEVSKIJ, I. I., *Materialy dl/ slovar/ drevne-russkago /zyka po pis'menny m= pam/tnikam=. I–III.* Sankt peterburg=, 1893–1903. Dopol neni /. 1912.
Str. = *Monumenta Ecclesiae Strigoniensis.* I–II. Ed. FERDINANDUS KNAUZ. Strigonii. 1874–1882. III. Ed. LUDOVICUS CRESCENS DEDEK. Strigonii, 1924.
Suciu = Suciu, Coriolan, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania. I–II.* Bucureşti. 1967–1968.
SZABÓ DÉNES (1954), *A dömösi adománylevél hely- és vízrajza.* MNyTK. 85. sz.
SZABÓ G. FERENC (1998), *A vásározás emlékei középkori helységneveinkben.* Nyíregyháza.
SZABÓ T. ATTILA (1940a), Lakság: *MNy.* 36: 258–260.
SZABÓ T. ATTILA (1940b), A személynevek helyneveinkben: *MNny.* 2: 81–123.
SZABÓ T. ATTILA (1942), *Kalotaszeg helynevei. I. Adatok.* Kolozsvár.
SZABÓ T. ATTILA (1965), A feudalizmuskori *karajnuk ~ krajnik* tisztségnév szótörténetéhez: *NyIrK.* 9: 61–77.
SZAMOTA ISTVÁN (1895), A tihanyi apátság 1055-iki alapítólevele: *NyK.* 25: 129–167.
Századok = *Századok* Folyóirat. Pest, Budapest. 1867–.
SzT. = Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár. Anyagát gyűjtötte és szerkesztette SZABÓ T. ATTILA. I–. Bukarest 1975–.
Sztáray = *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára I–II.* Szerk. NAGY GYULA. Bp., 1887–1889.
TAGÁNYI KÁROLY (1913), Gyepü és gyepüelve: *MNy.* 9: 254–266.
Teleki = *A római szent birodalmi gróf széki Teleki család oklevéltára I–II.* Szerk. BARABÁS SAMU. Bp., 1895–1896.
TERESTYÉNI SZABÓ FERENC (1941), *Magyar közszói eredetű személynevek az*

1211-i tihanyi összeírásban. MNyTK. 59. sz.
TESz. = *A magyar nyelv történeti etimológiai szótára. 1–3.* Bp., 1967–76.
TNyt. = *A magyar nyelv történeti nyelvtana. I.* 1991., *II/1.* 1992., *II/2.* 1995.
TÓTH VALÉRIA (1997), Vizsgálódások a korai ómagyar kor képzett helyneveinek körében: *MNyj.* 34: 147–170.
TÓTH VALÉRIA (2007), Egy szó eleji hangváltozási típusról. In: *Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói III. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti előadásai.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–JUHÁSZ DEZSŐ. Debrecen–Budapest. 317–27.
ÚMTsz. = *Új magyar tájszótár.* Főszerk. B. LŐRINCZI ÉVA, majd HOSSZÚ FERENC. I–. Bp., 1979–.
UrkBurg. = *Urkunden des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete der Komitate Wieselburg, Ödenburg und Eisenburg. I.* Bearbeitet von Hans Wagner. Graz–Köln, 1955. II. Bearbeitet von Irmtraut Lindeck-Pozza. Graz–Köln, 1965. III. Bearbeitet von Irmtraut Lindeck-Pozza. Wien–Graz–Köln, 1979. IV. Bearbeitet von Irmtraut Lindeck-Pozza. Wien–Graz–Köln, 1985.
Vat. = *Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia.* Series I. Tom. 1–4. Budapestini, 1884–1891.
VeszprReg. = *Veszprémi regesták. 1301–1387.* Összeállította KUMOROVITZ L. BERNÁT. Bp., 1953.
VP. = *A váradi püspökség XIII. századi tizedjegyzéke.* Kiadja: JAKUBOVICH EMIL. MNy. 22. (1926), 220–3, 298–301, 357–63.
VR. = *Az időrendbe szedett váradi tüzesvaspróba-lajstrom az 1550-iki kiadás hű másolatával együtt.* KARÁCSONYI JÁNOS és BOROVSZKY SAMU közreműködésével kiadja a váradi káptalan. Bp., 1903.
VRH. = K. FÁBIÁN ILONA, *A Váradi Regestrum helynevei.* Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 13. Szeged, 1997.
Z. = *A zichi és a vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára I–XII.* Szerk. NAGY IMRE–NAGY IVÁN–VÉGHELY DEZSŐ–KAMMERER ERNŐ–LUKCSICS PÁL. Pest, majd Bp., 1871–1931.
ZOLTAI LAJOS (1925), *Települések. Egyházas és egyházatlan falvak Debrecen város mai határa és külső birtokai területén a XI–XV-ik századokban.* Debrecen.
ZONF. = *Zeitschrift für Orstnamenforschung.* Folyóirat. München – Berlin. I (1925/1926) –XIII. (1937).
ZW. = *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen I–IV.* Szerk. FRANZ ZIMMERMANN–CARL WERNER–GEORG MÜLLER–GUSTAV GÜNDISCH. Hermannstadt, 1892–1937.
ZsO. = *Zsigmondkori oklevéltár I–II.* Összeállította: MÁLYUSZ ELEMÉR. Bp., 1951–1958.

Névmutató Bihar vármegye térképéhez

Ábrány	I3	Bagos	F4	Bócs	D7
Ábrány	J5	Baj	E13	Bogdánfalva	J7
Ádám	F6	Bajom	B6	Bogyiszló	J4
Adony	J4	Bakonszeg	D7	Bogyiszlóháza	E10
Adorján	I6	Bakonya	H14	Bojt	F7
Aka	D7	Balilény	K14	Bokorfalva	K12
Akor	K5	Bálint	E7	Bokorványa	J10
Alba	H7	Bályok	L5	Boldogasszonyfalva	E3
Albis	J4	Bánháza	I2	Boldogasszonytelke	D9
Albolfalva	J12	Bánk	F4	Bontest	L14
Álcsi	F9	Bánlaka	M10	Borostelek	J9
Almamező	H10	Barakony	F9	Bors	G8
Almás	I7	Báránd	B5	Borzik	J13
Almaszege	K6	Barátka	M10	Borzlik	J7
Álmosd	H4	Barátpüspöki	I4	Botfő	I14
Alpár	I9	Barmó	E12	Bottyán	I8
Alsóderna	J6	Baromlak	L7	Bozsaj	K6
Alsófüves	L15	Bártfalva	L5	Bozsód	D8
Alsóhidasel	J11	Barzafalva	I15	Bökény	D9
Alsókimpány	L14	Bátor	G12	Bölcsi	D10
Alsópatak	K11	Begécs	E10	Böszörmény	F8
Alsópojény	L14	Békafalva	L14	Bragyet	L14
Alsószáldobágy	I12	Belényes	K13	Brajkuta	J9
Alsótopa	J11	Bélfenyér	H12	Brátafalva	I12
Andacs	F11	Béli	H15	Briheny	K15
Andaháza	D6	Belmező	K6	Bucson	I10
Ant	D13	Belsok	C12	Budurász	L13
Apáti	E8	Benke	H7	Burda	L12
Apáti	H9	Bertény	L9	Buza	H12
Apáti	I3	Besenyő	E8	Buzita	H2
Apáti	J5	Besenyő	G9	Cécke	K9
Árkos	I15	Besenyőtelek	G6	Ciganyesd	K13
Árpád	F12	Betfia	H9	Cigányfalva	J8
Ártánd	F8	Beznye	M10	Csalános	I4
Asszonyvására	J4	Bibatelke	D10	Csalános	J6
Babonya	G10	Bihar	H7	Csanád	M9
Bagamér	H4	Bikács	F10	Csarnóháza	M10
Bagd	E11	Bikács	I10	Császló	I4

Csatár	H7	Dragota	J12	Füzegy	J13
Csatár	J5	Dusafalva	J11	Gáborján	F6
Csátfalva	F12	Dusnok	F6	Gálosháza	L9
Cséfánhida	G7	Dzsoszánfalva	K11	Gálospetri	J3
Cséffa	F10	Ebej	E11	Gégény	L9
Csegőd	E12	Écs	C12	Genyéte	K4
Csehi	E9	Egyed	H5	Geszt	E10
Csehi	H9	Élesd	K8	Görbed	G11
Csejtelek	K6	Ér	E12	Grós	I15
Csekehida	D7	Esküllő	K9	Gurány	L14
Csékelye	M9	Ész	D8	Guszár	E7
Csiff	C7	Esztár	G6	Gyanta	I12
Csohaj	I6	Fancsika	E10	Gyanté	D11
Csokaly	I5	Fancsika	J5	Gyapjú	F10
Csokmó	K5	Fancsika	K9	Gyapjúpataka	J12
Csoksara	J11	Farkaspataka	I11	Gyapoly	H6
Csomafalva	K14	Farnos	I6	Gyarak	D11
Csontaháza	H13	Fegyvernek	I7	Gyarak	F12
Csökmő	C9	Fejértó	F5	Gyarán	F8
Csömek	E12	Feketepatak	M10	Gyéres	F8
Csőszi	E9	Feketetó	N10	Gyigyiseny	K14
Dalom	G12	Feketevölgy	L14	Győr	D11
Dancsháza	C6	Félegyház	E8	Györgyegyháza	H3
Dántelek	I10	Félegyház	H6	Györös	G12
Darvas	C8	Felsőderna	K7	Hagymás	I15
Debrecen	E3	Felsőfüves	L15	Haláp	G3
Déda	L5	Felsőhidasel	J11	Halmágyfalva	J7
Dékánfalva	I10	Felsőkimpány	L15	Harangmező	I10
Derecske	E5	Felsőpojény	L14	Harápsülés	J9
Déter	E7	Felsőszáldobágy	I12	Harna	H13
Dienes	J6	Felsőtopa	J10	Harsány	E9
Diószeg	H6	Fenes	J13	Hat	D9
Dizsér	L5	Fenyéres	J12	Határ	L14
Dobracsény	L9	Fericse	L13	Henchida	F6
Dojalaka	K12	Foltestzsukány	L14	Henkeres	K14
Dombrovány	L14	Fonác	L15	Hercsest	L14
Dombrovica	I11	Forrószeg	I11	Herpály	E6
Dombrovica	I13	Fugyi	I8	Herteg	K4
Dragánfalva	K13	Furta	D7	Hévjó	H9
Drágcséke	I10	Fülöpháza	G10	Hodos	I11

Homorog	F11	Kengyelszeg	E12	Kiszomlin	F7
Hontfalva	K6	Kér	H14	Kisszántó	G7
Hosszúaszó	G11	Kerekegyház	H6	Kocsuba	H12
Hosszúaszó	I8	Kerekesfalva	J11	Kocsuba	L14
Hosszúliget	I10	Kereszténfalva	I12	Koda	E9
Hosszúpályi	F4	Keresztes	F8	Kohány	K5
Iharpataka	H11	Keresztúr	C11	Kolest	L15
Iklód	D11	Keresztúr	E6	Kóly	I6
Iklód	H9	Keresztúr	J5	Komádi	D9
Illye	E12	Kerpenyét	L15	Kománfalva	H15
Illyefalva	I11	Kérsziget	D9	Konyár	F5
Inánd	F10	Keseháza	H12	Kopacsel	I9
Iráz	C10	Keserű	I4	Kornicel	M9
Isztrákos	I10	Keszi	E11	Kórógy	D7
Izsóparlaga	J9	Keszteg	K9	Kosgyán	J12
Jákóhodosd	H6	Kéza	D11	Kót	C10
Jankafalva	H6	Kimpulujbaj	L15	Kótliget	J10
Jánosd	G11	Kincse	I3	Kovácsi	D7
Jánosfalva	J13	Kinizs	E8	Kovácsi	H7
Józsefháza	H10	Királyi	K5	Kozmafalva	H6
Kabafalva	K12	Királymezeje	H14	Kőalja	K9
Kabaláspatak	J8	Kisbáród	M9	Köbölkút	J5
Kakacseny	K14	Kisbátor	H3	Kölesér	E11
Kakat	H4	Kisbelényes	L12	Kőrév	L6
Kalocsa	H13	Kishodos	H13	Körmösd	E8
Kalota	K9	Kishodos	J11	Körösszeg	F8
Kalugyer	L16	Kishomorog	E9	Körtvélyes	K9
Kápolnáshidas	I11	Kisjenő	I8	Köszvényes	K14
Karaszó	I12	Kiskágya	I5	Kötegyán	D12
Kardó	H9	Kiskáránd	I11	Köteles	E4
Kasza	G6	Kiskér	I9	Kővág	I7
Kávás	G11	Kiskereki	I5	Kövesd	K8
Kéc	K4	Kiskoh	L14	Közép	L7
Kecset	F8	Kiskosár	K13	Krajnikfalva	J11
Kecskehát	I7	Kismarja	G6	Krajnikfalva	L9
Kegyek	I9	Kisrábé	C7	Kreszulya	L12
Kékes	F7	Kistelegd	G10	Kristyor	M16
Kemény	D13	Kistopa	I10	Kuracel	K12
Kenéz	I3	Kistóti	D9	Kútfő	H6
Kengyel	D6	Kisürögd	G9	Kügy	H7

Lapos	C11	Méhkerék	D12	Nyégerfalva	K13
Latabár	H7	Mézes	K13	Nyék	C11
Láz	J6	Mézged	L12	Nyék	D7
Lázur	K11	Mező	H7	Nyék	H5
Lázur	K14	Mezőgyán	D10	Nyésta	E8
Lehecsény	L15	Micske	G8	Nyíres	G10
Lelest	L13	Micske	J6	Nyüved	G6
Les	G9	Mihály	I3	Okány	C11
Léta	G4	Mikepércs	E4	Oláhgyepes	H11
Libánpataka	K13	Mikola	I5	Oláhkakucs	L9
Liki	K5	Mindszent	G8	Oláhlugas	K8
Lok	L9	Mindszent	J5	Oláhtelek	J8
Lonka	K11	Mirág	K14	Olaszi	H8
Lonka	L14	Mocsolya	H14	Olaszi	J5
Lórév	M10	Mocstó	D8	Olcsa	H13
Lőkösháza	F8	Mogy	L6	Olyi	C12
Macháza	H8	Molnospetri	K5	Orod	C7
Mácsa	F9	Monostor	E2	Oros	F10
Macsmolna	H8	Monostorpályi	F4	Orosz	D10
Madarász	F11	Nadánytelek	J7	Orosztelek	L10
Magura	L14	Nagybáród	M9	Orosztelek	E8
Magyarcséke	I11	Nagyfalu	F9	Ottomány	J4
Magyargyepes	I10	Nagykágya	I5	Ökörkerék	E9
Magyarkakucs	L9	Nagykáránd	I11	Ökrös	H13
Magyarlugas	K8	Nagykér	H9	Örvénd	J8
Malicsán	J12	Nagykereki	G7	Örvényes	I14
Marcelháza	E10	Nagykoh	L15	Örvényes	J8
Margitta	K5	Nagykosár	K13	Örvényes	J13
Máriamagdolna	J5	Nagymarja	G6	Ősi	D8
Marót	G6	Nagypatak	I11	Ősi	L9
Martontelke	D13	Nagypatak	M9	Pac	E4
Mátéfalva	E10	Nagyrábé	C6	Palota	G8
Megyer	D8	Nagyszántó	G7	Pályi	H8
Megyer	G8	Nagytóti	E9	Panasz	F8
Meggyes	C11	Nagyürögd	G9	Panasz	F11
Meggyes	H8	Nagyzomlin	G7	Pankota	F10
Meggyes	H15	Nempti	G8	Pánt	E10
Méhelő	I11	Nermegy	I15	Pantosfalva	K13
Méhes	E8	Nyárló	H10	Papfalva	L6
Méhes	G10	Nyárszeg	G10	Papi	C11

Papmező	J11	Robogány	J12	Stej	L14
Patafája	F12	Rogoz	H13	Susd	L15
Pataősi	F12	Rogoz	J11	Süvegd	H6
Pelbárthida	G6	Rojt	F9	Szabolcs	I8
Péntekülése	C10	Rontó	H9	Száka	H9
Pércs	E4	Rósa	K11	Száka	L13
Pércs	G3	Rózsafalva	H11	Szakács	H14
Pestere	K9	Rövid	F9	Szakadát	I9
Pestes	K8	Saját	H13	Szakál	E9
Peszére	E10	Sálhida	F6	Szalacs	K4
Petegd	I12	Sályi	G10	Szalárd	H6
Peterd	E7	Sámson	F2	Száldobágy	H8
Peterd	F9	Sáncsi	J5	Száldobágy	L5
Péterháza	E11	Sáncsi	J5	Száldobágy	F12
Petlend	E9	Sáp	D11	Szalonta	E11
Petrileny	L14	Sáránd	E4	Szarám	I9
Petrósz	L14	Sárfő	H5	Szászfalva	L9
Piski	E9	Sarkad	C12	Szeben	G8
Piskolt	K2	Sárszeg	J6	Szék	H15
Pocsaj	G6	Sas	E8	Szekcsőd	C9
Pocsaveleste	L12	Sastelek	K7	Székelyhíd	I5
Poján	M16	Sebes	L14	Székelytelek	G10
Poklosa	I13	Segesd	L14	Szelistye	I12
Poklostelek	J6	Segyestel	L14	Szelistye	J12
Pokolafalva	J12	Selénd	I4	Szelistye	L13
Pontoskő	J12	Semjén	I3	Szelistye	M16
Pósa	G10	Septely	F7	Széltarló	K5
Pósalaka	J8	Serges	J9	Szénfalva	L13
Püspöki	G8	Simonkereke	D11	Szentandrás	G8
Radvány	E10	Sipót	H13	Szentdemeter	E6
Rasztoka	M14	Siter	I7	Szentdienes	D7
Ravaszlik	I9	Sitervölgy	I7	Szentelek	I9
Régeny	G7	Solymos	F10	Szentimre	I6
Rékasd	L9	Solymos	K12	Szentjános	G8
Remete	K12	Sólyomd	I13	Szentjobb	I6
Remete	C12	Sólyomkő	K8	Szentkozmadamján	D6
Rév	L9	Som	H10	Szentlázár	J6
Révelő	L9	Somogy	G9	Szentmárton	E7
Rézbánya	M15	Sonkolyos	J13	Szentmárton	H9
Rieny	L14	Sonkolyos	L10	Szentmárton	K13

Szentmihály	G8	Tasádfő	I10	Újlak	E7
Szentmiklós	C7	Tatamérfalva	H11	Újlak	H8
Szentmiklós	F9	Tatárfalva	K13	Újlak	J8
Szentmiklós	I5	Tatárospatakfő	J7	Újlak	J13
Szentmiklós	I13	Telegd	J8	Urszád	I13
Szentpéterszege	E6	Telek	K13	Urzest	L15
Szepes	D4	Telkesd	J9	Úz	K8
Széplak	I12	Telki	J8	Ürgeteg	L9
Széplak	L6	Tenke	H12	Ürög	E9
Szerep	B6	Tépe	E5	Vadász	H10
Szigeti	G12	Terebes	K5	Vadászó	G8
Szigeti	H6	Terje	J6	Vajda	H6
Szilas	E12	Tinód	L8	Vajdafalva	I15
Szitányfalva	J11	Tobol	F9	Vajdafalva	K13
Szód	L13	Told	E8	Váncsod	E7
Szohodol	K11	Topa	L9	Várad	H8
Szohodol	L15	Toplica	I15	Varsány	C11
Szomajom	E7	Toplica	J12	Várvize	L6
Szombatság	J11	Torda	C6	Vasad	J3
Szovárhegy	J7	Tormafalva	L7	Vasad	G6
Szőkefalva	J12	Tótalmás	I7	Vasand	H11
Szőlős	H9	Tóti	G12	Vásárhely	H8
Szunyogd	L5	Tóti	K6	Vásári	E12
Szurdok	J9	Tóttelek	I7	Vásznasfalva	J11
Szuszafalva	K7	Tóttelek	F8	Vátyon	D10
Tagadó	H15	Tóttelek	I2	Véd	J5
Talmács	G13	Tölgykerék	F8	Vekerd	C8
Talp	K13	Törpefalva	J11	Velence	H8
Tamáshida	D13	Tőtös	L9	Venter	I12
Tamási	F9	Tövis	J11	Vércsorog	J9
Tamási	H6	Tulka	F11	Verneld	F8
Tancskereke	D7	Tulogd	I4	Vértes	G4
Tarcsa	D12	Turbolyafalva	K11	Vizesgyán	F8
Tarcsa	J4	Udvari	B6	Volf	H8
Tarján	F8	Ugra	E9	Zavojeny	L14
Tárkány	K13	Újfalu	E6	Zlovest	K12
Tárkányica	K14	Újfalu	H7	Zsadány	D10
Tárnok	I3	Újfalva	L6	Zsáka	D7

A RÉGI BIHAR VÁRMEGYE

települései a XVI. század végéig

SZABOLCS
SZATMÁR
KÖZÉP-SZOLNOK
NAGYKUNSÁG
KRASZNA
BÉKÉS
KOLOZS
ARAD
ALSÓ-FEHÉR
ZARÁND
DEBRECEN
Boldogasszonyfalva
Monostor
Sámson
Buzita
Tóttelek
Bánháza
Piskolt
Haláp
Pércs
Kisbátor
Ábrány
Tárnok
Apáti
Mihály
Kincse
Semjén
Kenéz
Györgyegyháza
Vasad
Gálospetri
Pac
Mikepércs
Pércs
Sáránd
Szepes
Köteles
Bánk
Bagos
Monostorpályi
Hosszúpályi
Bagamér
Álmosd
Kakat
Császló
Barátpüspöki
Seléndi
Keserű
Csalános
Tulogd
Tarcsa
Ottomány
Adony
Bogyiszló
Asszonyvására
Albis
Szalacs
Kéc
Herteg
Genyéte
Vértes
Léta
Kiskereki
Véd
Csatár
Olaszi
Mariamagdolna
Apáti
Keresztúr
Köbölkút
Ábrány
Fancsika
Mindszent
Sáncsi
Liki
Dizsér
Margitta
Akor
Szunyogd
Molnospetri
Kohány
Déda
Terebes
Csokmó
Bártfalva
Királyi
Szeltarló
Száldobágy
Bályok
Derecske
Tépe
Fejértó
Konyár
Sárfő
Egyed
Nyék
Kiskágya
Nagykágya
Szentmiklós
Csokaly
Székelyhíd
Mikola
Bárand
Andaháza
Udvari
Szerep
Bajom
Dancsháza
Torda
Nagyrábé
Szentkozmadamján
Kengyel
Pocsaj
Esztár
Kasza
Marót
Vasad
Sálhida
Berettyó
Besenyőtelek
Kismarja
Henchida
Nagymarja
Nyüved
Dusnok
Pelbárthida
Gáborján
Ádám
Diószeg
Kútfő
Jankafalva
Gyapoly
Kozmafalva
Félegyház
Vajda
Kerekegyház
Süvéd
Sályer
Jákóhodosd
Tamási
Szalárd
Kóly
Szentjobb
Szentimre
Farnos
Csohaj
Adorján
Szentlázár
Láz
Dienes
Micske
Poklostelek
Sárszeg
Csalános
Terje
Alsóderna
Belmező
Bozsaj
Csejtelek
Tóti
Hontfalva
Almaszege
Újfalva
Kőrév
Papfalva
Széplak
Várvize
Mogy
Kisrábé
Szentmiklós
Csiff
Orod
Csekehida
Furta
Bakonszeg
Kovácsi
Szentdienes
Aka
Kóróg
Bócs
Tancskereke
Nyék
Szentmárton
Guszár
Váncsod
Újlak
Peterd
Bálint
Déter
Szomajom
Szentpéterszege
Herpály
Újfalu
Keresztúr
Szentdemeter
Kengyel
Kékes
Bojt
Kis-Körös
Septely
Kiszomlin
Nagykereki
Régeny
Nagyszántó
Cséfánhida
Kisszántó
Nagyzomlin
Benke
Kügy
Mező
Kovácsi
Újfalu
Latabár
Alba
Bihar
Csatár
Fegyvernek
Tótalmás
Kővág
Siter
Almás
Kecskehát
Sitervölgy
Töttelek
Nadánytelek
Halmágyfalva
Borzlik
Bogdánfalva
Szovárhegy
Tatárospatakfő
Felsőderna
Sastelek
Tormafalva
Szuszafalva
Közép
Baromlak
Bisztra
Darvas
Vekerd
Megyer
Mocstó
Ész
Ösi
Bozsód
Méhes
Told
Félegyház
Besenyő
Nyésta
Körmösd
Sas
Kinizs
Orosztelek
Tölgykerék
Apáti
Kereszteles
Panasz
Töttelek
Lőköshaza
Böszörmény
Tarján
Verneld
Gyéres
Gyarán
Körösszeg
Vizesgyán
Ártánd
Bors
Nempti
Szentjános
Vadászó
Palota
Szentandrás
Mindszent
Pece
Szeben
Püspöki
Újlak
Micske
Macsmolna
Macháza
Pályi
Széldobágy
VÁRAD
Meggyes
Olaszi
Velence
Megyer
Szentmihály
Sebes-Körös
Hossúaszó
Kisjenő
Fugyi
Vásárhely
Volf
Szabolcs
Cigányfalva
Kabalaspatak
Örvényes
Bottyán
Oláhtelek
Újlak
Telegd
Pósalaka
Telki
Örvénd
Kövesd
Sólyomkő
Úz
Oláhlugas
Magyarlugas
Pestes
Élesd
Tinód
Csökmő
Szekcső
Kishomorog
Kádá
Szakál
Csőszi
Harsány
Hat
Kérsziget
Komádi
Csehi
Pettend
Nagytóti
Bökény
Kistóti
Boldogasszonytelke
Tobol
Álcsi
Tamási
Rövid
Rojt
Peterd
Piski
Ugra
Ürög
Ökörkerék
Szentmiklós
Nagyfalu
Barakony
Besenyő
Nagyürögd
Somogy
Kisürögd
Les
Iklód
Szóka
Nagykér
Szentmárton
Rontó
Hévjő
Apáti
Kardó
Betfia
Alpár
Szakadát
Ravaszlik
Kiskér
Kegyek
Szárám
Kopacsel
Szentelek
Borostelek
Telkesd
Harápsülés
Izsóparlaga
Brajkuta
Serges
Szurdok
Vércsorog
Cécke
Kőalja
Pestere
Keszteg
Eskülő
Magyarkakucs
Rékasa
Kalota
Szászfalva
Gálosháza
Krajnikfalva
Dobracsény
Berettyó
Körtvélyes
Fancsika
Tőtös
Lok
Ürgeteg
Ősi
Gégény
Oláhkakucs
Révelő
Topa
Rév
Nagypatak
Cséklye
Kisbáród
Csanád
Nagybáród
Kornicel
Péntelülése
Kót
Iráz
Okány
Papi
Lapos
Varsány
Keresztúr
Nyék
Meggyes
Bölcsi
Zsadány
Vátyon
Bibatelke
Orosz
Mezőgyán
Peszére
Fancsika
Atyás
Begécs
Bogyiszlóháza
Radvány
Geszt
Pánt
Mátéháza
Marcelháza
Pankota
Oros
Fülöpháza
Pósa
Cséffa
Gyapjú
Bikács
Solymos
Inánd
Méhes
Nyíres
Sályi
Babonya
Kistelegd
Nyárszeg
Székelytelek
Józsefháza
Vadász
Almamező
Dánfelek
Som
Nyárló
Dékánfalva
Harangmező
Tasádfő
Isztrákos
Drágcséke
Magyargyepes
Hosszúliget
Bucson
Bikács
Kistopa
Bokorványa
Kőtliget
Felsőtopa
Sonkolyos
Oroszlelek
Bánlaka
Feketepatak
Beznye
Barátka
Csarnóháza
Lórév
Feketetó
Iklód
Gyarak
Kéza
Győr
Simonkereke
Vémer
Sáp
Iharpataka
Vasand
Oláhgyepes
Tatamérfalva
Rózsafalva
Nagypatak
Nagykáránd
Kiskáránd
Méhelő
Forrószeg
Hodos
Farkaspataka
Kápolnáshidas
Dombrovica
Magyarcséke
Csoksara
Alsótopa
Felsőhidasel
Kishodos
Kerekesfalva
Papmező
Rogoz
Tövis
Vásznasfalva
Lonka
Turbolyafalva
Rósa
Szitányfalva
Lázur
Alsópatak
Szohodol
Dzsoszánfalva
Ebej
Bagd
Szalonta
Kölesér
Péterháza
Keszi
Homorog
Madarász
Andacs
Tulka
Jánosd
Görbed
Kávás
Panasz
Madarász
Homorog
Jánosd
Hosszúaszó
Görbed
Kávás
Tulka
Pataósi
Ács
Olyi
Sarkad
Remete
Belsok
Méhkerék
Tarcsa
Ősi
Kötegyán
Szilas
Vásári
Ér
Illye
Barmó
Csegőd
Csömek
Kengyelszeg
Gyarak
Árpád
Patafája
Száldobágy
Csáffalva
Bátor
Gyepes
Fekete-Körös
Tenke
Keseháza
Bélfenyér
Kocsuba
Buza
Szigeti
Dalom
Tóti
Györös
Gyanta
Brátafalva
Alsó-Felsőszáldobágy
Petegd
Karaszó
Széplak
Urszád
Szelistye
Kalocsa
Olcsa
Kishodos
Ökrös
Sipót
Csontaháza
Rogoz
Harna
Saját
Talmács
Királymezeje
Szakács
Bakonya
Kér
Mocsolya
Tagadó
Meggyes
Béli
Szék
Botfő
Örvényes
Hagymás
Grós
Barzafalva
Árkos
Nermegy
Toplica
Tőz-vike
Kamánfalva
Vajdafalva
Kerestényfalva
Venter
Albolfalva
Alsóhidasel
Malicsán
Kosgyán
Dojalaka
Kabafalva
Bokorfalva
Mézged
Remete
Szőkefalva
Dragota
Solymos
Gyapjúpataka
Fenyéres
Toplica
Pokolafalva
Pontoskó
Zlovest
Kuracel
Kisbelényes
Kreszulya
Pocsaveleste
Burda
Szénfalva
Budurász
Száka
Szelistye
Mézes
Telek
Belényes
Talp
Vajdafalva
Szentmárton
Libánpataka
Sonkolyos
Örvényes
Borzik
Jánosfalva
Füzegy
Nyégerfalva
Tárkány
Fenes
Nagy-Kiskosár
Draganfalva
Ciganyesd
Fericse
Lelest
Szóa
Alsó-, Felsőpolény
Kocsuba
Pekafalva
Tatárfalva
Sebes
Mirág
Henkeres
Bollény
Lazu
Pontasfalva
Csomafalva
Bontest
Gurány
Bragyet
Petrósz
Tárkányica
Kőszvényes
Rieny
Petrileny
Dombrovány
Rasztoka
Kakacseny
Zavojeny
Segesd
Kiskoh
Gyigyiseny
Stej
Magura
Határ
Feketevölgy
Foltestsukány
Hercsest
Segyestel
Lonka
Alsó-
Urzest
Felsőkimpány
Briheny
Fonác
Susd
Alsófüves
Rézbánya
Kolest
Nagykoh
Felsőfüves
Kimpulujbaj
Kerpenyét
Lehecsény
Szohodol
Kalugyer
Szelistye
Poján
Kristyor
Fekete-Körös